

Epitome totius medicinae, institutiones, chymiam rationalem, commentarium pharmaceuticum, atque praxin medicam succincte complectens / Opus artis Asclepiadeae fautoribus apprime utile ... Addita est in calce Theodori Zwingeri ... dissertatio medica de acquirenda vitae longaeuitate.

Contributors

Ettmüller, Michael, 1644-1683.
Zwinger, Theodor, 1658-1724.

Publication/Creation

Lugduni : Apud Danielelem Gayet, 1705.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/ykvfrdsp>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

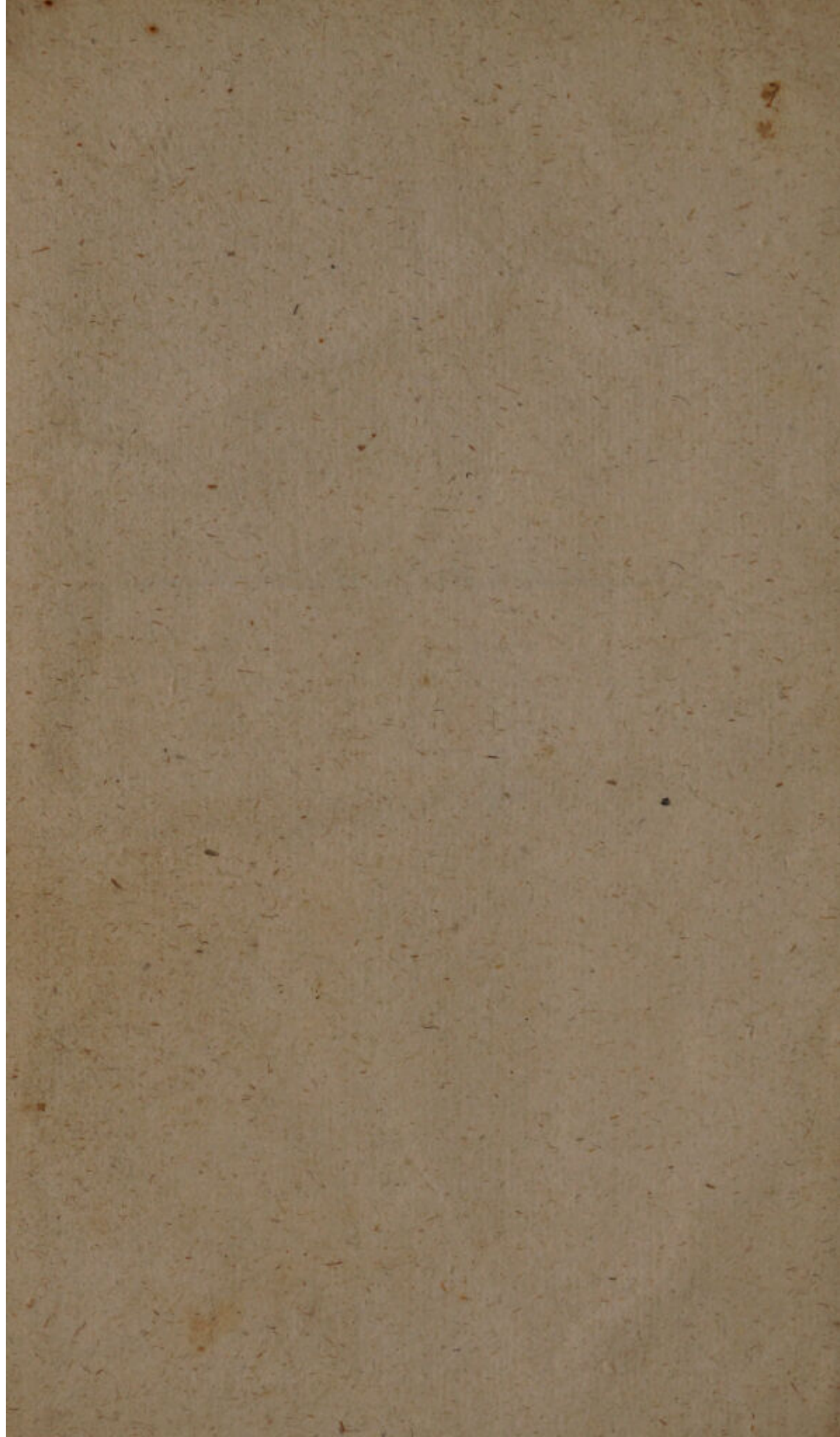

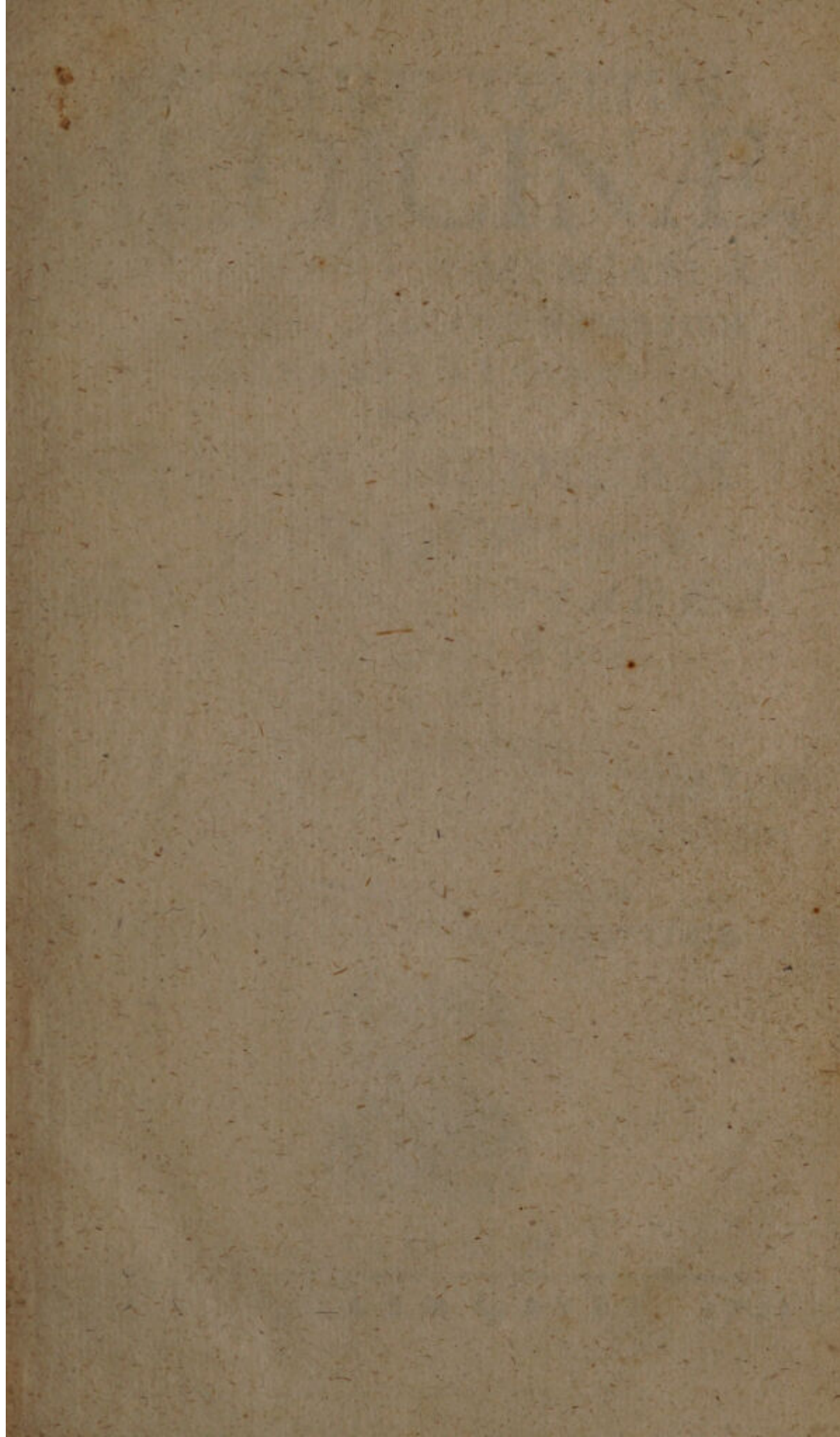
21904/B

~~ZILLINGER (THEODOR)~~

c

ETTMUELLER, M.

77196
EPITOME TOTIUS
MEDICINÆ,

INSTITUTIONES, CHYMIAM RA-
TIONALEM, COMMENTARIUM
PHARMACEUTICUM,

atque

PRAXIN MEDICAM

succinctè complectens.

Opus

*ARTIS ASCLEPIADEÆ
FAUTORIBUS*

apprimè utile.

Addita est in Calce

THEODORI ZVINGERI,
Anat.& Botan.in Academ Basil.Prof Ordin.

DISSERTATIO MEDICA

De Adquirendâ Vitæ Longævitate.

LUGDUNI,

Apud DANIELEM GAYET. 1705.

THE
MEDICINE

IN THE
TREATMENT OF
THE

PRAXIS MEDICAM

ARTIS

LIBRARY

THE

AND

OF

DE

THE

AND

S E R I E S C A P I T U M

Synopsis Institutionum Medicarum.

Cap. I. **P**hyfiologia : *sive de principiis corporum naturalium; corporis humani principio vitali, nutritione, chylicatione, respiratione, secretione, sensu, motu, & partu.* Pag. 1.

Cap. II. Pathologia ; *seu de Natura, Causis, Differentiis & Signis Morborum.* p. 63.

Cap. III. Hygiene & Therapeusis. *Sive de Methodo medendi & Remediis Pharmaceuticis.* p. 87.

Pyrotechnia Rationalis. p. 122

Cap. I. **D**E Salibus ; *in specie acido, urinoso, & salso; item de Ammoniaco & Tartaro vitriolato.* p. 123.

Cap. II. De Salibus Mineralibus ; *in specie de Sale comuni, Sale Gemæ, Nitro, Vitriolo, Alumine & Acidulis.* p. 129.

Cap. III. De Operationibus chymicis ; *Solutione, scil. & Extractione, & ad hanc facientibus menstruis; Effervescencia, Fermentatione, Præcipitatione, Calcinatione, Coagulatione & Crystallisatione.* p. 140.

Cap. IV. De Sulphure & Antimonio p. 149.

Cap. V. De Mercurio & Cinnabari. p. 165.

Cap. VI. De Metallis in genere ; & in specie de Marte, Venere, Saturno, Jove, Sole & Luna. p. 170.

Cap. VII. De Gemmis. p. 181.

Cap. VIII. De Vino, Spiritu Vini, Aceto & Tartaro. p. 182.

Cap. IX. De Plantis, Floribus, Lignis & Seminibus. p. 185.

Cap. X. De Animalibus perfectis & imperfectis. p. 187.

Schröderus dilucidatus, seu Comentariorum in J. Schröderi Pharmacopeiam Medico-Chymicam. p. 189

Seçt. I. **D**E Phytologia, seu Regno Vegetabili. Pag. 189.
Classis 1. De Alterantibus primariis, quæ sunt Plantæ earumque membra. ibid.

Classis 2. De Alterantibus secundariis, quæ sunt Succis, Olea, Lachrymæ, Resinæ, Gummata, &c. p. 247.

Classis 3. De Purgantibus primariis. p. 256.

Classis 4. De Purgantibus secundariis.	p.263.
Seçt. II. De Zoologia seu Regno Animali.	p.267.
Classis 1. De Animalibus terrestribus perfectioribus.	268
Classis 2. De Avibus.	p.281
Classis 3. De Piscibus.	p.283
Classis 4. De Insectis.	p.286
Seçt. III. De Regno Minerali.	p.292
Cap. 1. De Terris.	p.292
Cap. 2. De Aquis.	p.294
Cap. 3. De Lapidibus, Gemmis, Coralliis, Margaritis, & illis qui minus pretiosi sunt.	p.296
Cap. 4. De Metallis in Genere.	p.304
Cap. 5. De Auro.	p.307
Cap. 6. De Argento.	p.308
Cap. 7. De Marte.	p.309
Cap. 8. De Cupro seu Venere.	p.314
Cap. 9. De Saturno seu Plumbo.	p.315
Cap. 10. De Jove seu Stanno.	p.316
Cap. 11. De Mercurio & Cinnabari.	p.317
Cap. 12. De Antimonio.	p.318
Cap. 13. De Recrementis metallicis naturalibus.	p.319
Cap. 14. De Salibus: In specie Sale communi, Sale Gemæ, Nitro, Alumine, Sale ammoniaco, & Vitriolo.	ibid.
Cap. 15. De Arsenico, Sulphure communi, Ambra & Succino.	p.324
Cap. 16. De Spermate Ceti, Asphalto, Petroleo, Oleo Terræ, Carbone Petræ & Gagate.	p.329

Epitome Collegii Practici. L I B. I.

Seçt. I. D E Appetitu, ejusque vitiis.	Pag. 330.
Cap. 1. De Famæ imminuta seu Anorexia.	ibid.
Cap. 2. De Appetitu aucto: Bulimo, scil. & Ap- petentia canina.	p.334
Cap. 3. De Appetitu depravato, Pica, nempe, Malacia & Fastidio determinato.	p.336
Seçt. II. De Siti læsa.	p.338
Seçt. III. De Masticatione læsa	p.341
Cap.	

Cap. 1. De Musculorum masticationi inservientium vitiis: in specie de Spasmo cynico & Tortura oris.	ib.
Cap. 2. De Maxillarum & Dentium vitiis.	p. 343
Seçt. 4. De Deglutitione læsa.	p. 348
Seçt. V. De Chyloleos læsionibus.	p. 350
Seçt. VI. De Assumpt. retentionis in stomacho læsione.	354
Cap. 1. De Flatibus.	ibid.
Cap. 2. De Vomitu & nausea.	p. 355.
Cap. 3. De Vomitu Sanguinis.	p. 359.
Seçt. VII. De Doloribus Stomachi.	p. 361.
Cap. 1. De præcordiorum anxietate, Cardialgia & Soda.	ib.
Seçt. VIII. De Contentorum in intestinis expulsionem læsa	367
Cap. I. De Alvi Retentione.	p. 368.
Cap. II. De Ileo seu Volvulo.	p. 371
Cap. 3. De Alvi Fluxu seu Diarrhœa.	p. 376
Cap. 4. De Cholera.	p. 382
Cap. 5. De Lienteria.	p. 386
Cap. 6. De Fluxu seu Cæliaca Passione.	p. 387
Cap. 7. De Dysenteria.	p. 388
Cap. 8. De Tenesmo.	p. 397
Cap. 9. De Fluxu Hepatico.	p. 398
Cap. 10. De Affectibus Hæmorrhoidalibus.	p. 400
Seçt. IX. De variis Intestinorum Doloribus; in primis Colico.	405
Seçt. X. De Situ Intestinorum mutato.	p. 414
Cap. 1. De Hernia.	p. 414
Cap. 2. De Ani Procidencia.	p. 417
Seçt. XI. De Chyli distributione læsa.	p. 419
Seçt. XII. De Chyli sanguificatione, sanguinisque fermentatione læsa.	p. 422
Seçt. XIII. De Aëris Inspiratione læsa.	p. 424
Cap. 1. De Suffocatione.	ibid.
Cap. 2. De Asthmate.	p. 427
Cap. 3. De Singultu.	p. 437
Cap. 4. De Incubo.	p. 440
Seçt. XIV. De læsa Expiratione.	p. 443
Cap. 1. De Sternutatione immoderatâ.	ibid.

Cap.2. <i>De Vocis Vitiis.</i>	p.444
Cap.3. <i>De Tussi.</i>	p.449
Cap.4. <i>De Catarrho suffocativo.</i>	p.457
Se&.XV. <i>De Sanguinis motu per Cor vitiato, adeoque huius pulsu læso.</i>	p.461 ibid.
Cap.1. <i>De Virium Languore & Syncope.</i>	ibid.
Cap.2. <i>De Palpitatione & Tremore Cordis.</i>	p.467
Cap.3. <i>De Febre.</i>	p.472
Art.1. <i>De Febre in Genere.</i>	ibid.
Art.2. <i>De Febris intermittentibus.</i>	p.481
Art.3. <i>De Febris continuis.</i>	p.493
Art.4. <i>De Febris continuis lentis.</i>	p.506
Art.5. <i>De Febre he&tica.</i>	p.514
<i>De Febri malignâ.</i>	518.
Art.6. <i>De Petechiis & Febre Petechiali.</i>	p.530
Art.7. <i>De Variolis & Morbillis.</i>	p.533
Art.8. <i>De Febre Purpurata & Morbo Hungarico.</i>	544.
Art.9. <i>De Peste.</i>	p.545
Se&.XVI. <i>De Nutritione læsa.</i>	p.559
Art.1. <i>De Phthisi & Tabe.</i>	ibid.
Art.2. <i>De Atrophia particulari seu aridura.</i>	p.569
Art.3. <i>De Cachexia, Anasarca, & Leucophlegmatia.</i>	p.571
Art.4. <i>De Hydrope.</i>	p.575
Art. 5. <i>De I&tero seu Cachexia ic&terica.</i>	p.586.
Art. 6. <i>De Malo Hypochondriaco & Scorbuto.</i>	p.590.
Se&. XVII. <i>De Sanguinis ex partibus refluxu vitiato.</i>	p.602.
Art. 1: <i>De Inflammatione in genere.</i>	ibid.
Art. 2. <i>De Angina & Tonsillarum inflammationibus.</i>	p.605.
Art. 3. <i>De Aphthis & affectibus Uvula.</i>	p.612.
Art. 4. <i>De Inflammatione Ventriculi, Intestinorum & Ani.</i>	613.
Art.5. <i>De Inflammatione Mesenterii, Pancreatis & omenti.</i>	616.
Art. 6. <i>De Pleuritide & Peripneumonia.</i>	p.619.
Art. 7. <i>De Inflammatione Hepatis & Lienis.</i>	p.626.
Art. 8. <i>De Inflammatione & Ulcere Renum.</i>	p.628.
Art. 9. <i>De Inflammatione & Ulcere Vesicæ.</i>	p.630
Art. 10. <i>De Inflammatione Cerebri.</i>	p.632.
Art. 11. <i>De Oculorum Inflammatione seu Ophthalmia; item de Epiphora.</i>	p.633.
Art. 12. <i>De Inflammatione & Ulcere Aurium.</i>	p.638.
Art. 13. <i>De Empyemate.</i>	p.639.
Art. 14. <i>De Hemorrhagia in genere.</i>	p.643.

Art. 15.	<i>De Hemorrhagia Narium & Gingivarum</i>	p. 646.
Art. 16.	<i>De Sputo Sanguinis.</i>	p. 648.
Seçt. XVIII.	<i>De Urinæ in Renibus Secretione læsa.</i>	p. 650.
Art. 1.	<i>De Ischuria renali.</i>	ibid.
Art. 2.	<i>De Calculo Renum.</i>	p. 653.
Art. 3.	<i>De Diabete.</i>	p. 659.
Art. 4.	<i>De Mictu cruento.</i>	p. 661.
Seçt. XIX.	<i>De Urinæ excretionē læsa.</i>	p. 663.
Art. 1.	<i>De Ischuria vesiculi.</i>	ibid.
Art. 2.	<i>De Calculo Vesicæ.</i>	p. 666.
Art. 3.	<i>De Urinæ Incontinentia.</i>	p. 667.
Art. 4.	<i>De Stranguria.</i>	p. 669.
Art. 5.	<i>De Dysuria.</i>	p. 670.
Seçt. XX.	<i>De Lympha in Gland. Generat. & Motu vitiatæ.</i>	672
Art. 1.	<i>De Catarrhis.</i>	ibid.
Art. 1.	<i>De Coryza.</i>	p. 678.
Art. 3.	<i>De Hydropibus particularibus ; inprimis Ascite, Hydrope Pectoris, & Hydrocephalo.</i>	p. 679.
	L I B. II.	
Seçt. 1.	D <i>E Spirituum animalium Generatione vitiatæ, indeque Motus & Sensus læsionibus ; in specie de Vigiliis & Somno vitiatæ.</i>	p. 683.
Cap. 1.	<i>De Vigiliis nimis.</i>	p. 684.
Cap. 2.	<i>De Somno nimio.</i>	p. 687.
Seçt. II.	<i>De Vertigine.</i>	p. 693.
Seçt. III.	<i>De Spirituum in partes externas motu inordinato.</i>	698.
Cap. 1.	<i>De Epilepsia & Convulsione.</i>	ibid.
Cap. 2.	<i>De Tremore.</i>	p. 711.
Seçt. IV.	<i>De Spirituum animalium influxu abolito.</i>	p. 715.
Cap. 1.	<i>De Apoplexia.</i>	ibid.
Cap. 2.	<i>De Paraplegiis.</i>	p. 725.
Cap. 3.	<i>De Paralyti.</i>	p. 728.
Seçt. V.	<i>De Læsionibus Sensuum externorum.</i>	p. 734.
Art. 1.	<i>De Variis Visus læsionibus.</i>	ibid.
Art. 2.	<i>De Auditus læsionibus.</i>	p. 737.
Art. 3.	<i>De Læsionibus Gustus & Olfactus.</i>	p. 739.
Art. 4.	<i>De Læsio Tactû, indeque orto Dolore.</i>	p. 740.
Art. 5.	<i>De Odontalgia.</i>	p. 747.
Art. 6.	<i>De Cephalalgia.</i>	p. 750.
Art. 7.	<i>De Doloribus Oculorum & Aurium.</i>	p. 758.
Art. 8.	<i>De Arthritide seu Podagra, Dolore Ischiadico, &c.</i>	761.
Seçt. VI.	<i>De Sensuum Internor. & Rational. Function. læsione.</i>	767
Art. 1.	<i>De Læsione Memoriae.</i>	ibid.
Art. 2.	<i>De Deliriis: in Specie de Phrenitide & Delirio Mel.</i>	768
Art. 3.	<i>De Mania.</i>	p. 771.
Art. 4.	<i>De Rabie.</i>	p. 772.
	L I B.	

LIB. III. De Morbis Sexui virili propriis.

Sect. I. **D**E Seminis generatione laesa, ubi de Inflammatione testium, Pneumatocoele, Hydrocoele, Sarcocoele, & Hernia varicosa. p. 774.

Sect. II. De Seminis Excretionem & Retentionem laesa. p. 779.

Art. 1. De Gonorrhœa vera. ibid.

Art. 2. De Gonorrhœa notha, tam benigna quam virulenta. 781.

Art. 3. De nimis cita, vel nimis tarda Sem. ejaculatione. 783.

Sect. III. De Penis Erectione laesa. p. 783.

Art. 1. De Impotentia virili. ibid.

Art. 2. De nimia Salacitate. p. 784.

Art. 3. De Depravata Penis erectione. p. 787.

LIB. IV. De Morbis Mulierum & Infantum.

Sect. I. **D**E menstruorum vitiis. p. 788.

Art. 1. De Mensum Emanatione. ibid.

Art. 2. De nimio Menstruorum fluxu. p. 791.

Art. 3. De Fluore albo mulierum. p. 793.

Sect. II. De vitiis Appetitus venerei, ejus nempe defectu, aut nimia Salacitate. p. 796.

Sect. III. De Affectibus totius corporis, Utero vulgo attributis. 797.

Art. 1. De Febre alba seu Chlorosi. ibid.

Art. 2. De Cachexia mulierum. p. 798.

Art. 3. De Suffocatione uteri. 799.

Sect. IV. De Affectibus Viri admissionem & Conceptionem laedentibus. p. 805.

Art. 1. De nimia angustia vel apertura Vaginae; & Procidencia uteri. 805.

Art. 2. De Inflatione & Hydrope Uteri. p. 807.

Sect. V. De Morbis Puerperarum. p. 809.

Art. 1. De Lochiis retentis. ibid.

Art. 2. De Lochiorum nimio fluxu. p. 810.

Art. 3. De Doloribus post partum. p. 811.

Art. 4. De Lipothymia, Diarrhœa, & Incontinentia aut Suppressionione urinae in Puerperis. p. 813.

Art. 5. De Febre lactea, Morbis acutis & Purpura Puerperarum. p. 814.

Sect. VI. De Vitiis Lactis. p. 816.

Sect. VII. De Regimine Fetus & Morbis Infantum. p. 819.

LIB. V. De Chirurgia Medica.

Sect. I. **D**E Luxationibus. p. 829.

Sect. II. De Fracturis. p. 832.

Sect. III. De Vulneribus. p. 835.

Sect. IV. De Ulceribus. p. 843.

Sect. V. De Tumoribus. p. 849.

Sect. VI. De Gangrena & Sphacelo. p. 854.

SYNOPSIS

SYNOPSIS
INSTITUTIONUM
MEDICINÆ,

Theſibus perpetuis comprehenſarum,

PARS PRIMA
PHYSIOLOGICA.

In quâ Medicinæ nomen, definitio, objectum, finis, ortus, Elementa, Temperamenta, Spiritus, Humores & Actiones explicantur.

§. I.

Medicina à medendo h. e. ægris ſuppētias ferendo dicta, eſt *ars*, quæ corpus humanum vivens curare, ſive ejus ſanitatē præſentem conſervare, abſentem verò reſtituere docet. Genus in hac definitione ponitur *Ars*, quoniam *Medicina* eſt habitus cum rectâ ratione effectivus, & omnia, quæ in *Medicinâ* tractantur, ad finem tandem practicum nimirum ſanitatis procurationem tendunt.

II. *Objectum* ejus eſt Corpus humanum vivens quatenus eſt ſanabile. *Finis* autem *ultimus* eſt Sanitas; ſicut

sub ordinatus dicitur curatio sive remediorum usurpatio, ad sanitatem, quantum possibile est, recuperandam. Haud enim semper eam restituere licet, quoniam interdum doctâ plus valet arte malum.

III. Dignitati hujus Artis nihil detrahit, quod dicitur *conjecturalis*: quas enim adhibet conjecturas, non sunt temerariæ seu sine fundamento, nec de rebus purè contingentibus; tales enim nil aliud essent, quàm puræ ignorantia & vanæ persuasiones. Sed conjecturæ, quibus nititur Medicus, sunt circumspectæ & fundatæ experiētiis, hincque deductis conclusionibus rationalibus, siquidem versantur circa res apparenter quidem, ob promiscuas intervenientes circumstantias, contingentes, in se tamen necessariam cohærentiam causarum naturalium cum effectibus habentes, adeoque hæ ipsæ veræ scientiæ proximæ sunt.

IV. Est scilicet unicuique homini sua peculiaris *temperies* sive *idiosyncrasia*, ob quam universales non æquè in omnibus formari possunt conclusiones, quin eæ, quæ ut plurimum seu in plerisque veræ sunt, non necessariò in omnibus individuis eodem modo se habent. Accedit & *scientia naturalis* adhuc in pluribus defectuosa, cui tamen revera subalternata est Medicina; unde respectu fundamenti in naturalibus, & respectu objecti in individuis humanis, necessariò conjecturis in Arte medicâ utendum est.

V. Fundamentum conjecturarum debent esse non sola *experimenta*, hæc enim sunt temeraria, subinde etiam nociva, & *Empiricam Sectam* constituunt; non solæ *rationes*, hæc enim sunt cæcæ, & admodum erroneæ, ac *sectam Methodicorum* efficere solent: neque etiam *analogismus*, seu in plurimis morbis eadem ratio aut eadem communitates, hæc enim pariter *Empiricam Sectam* faciunt seu constituunt.

VI. Priscis nimirum temporibus *Sectæ* eminebant tres,

tres, *Empirica*, *Methodica* & *Dogmatica*. *Empirica* omnium antiquissima potissimum apud Ægyptios floruit, apud quos, teste Herodoto, singuli Morbi singulos serè Medicos habebant; præcipuum in Medicinâ fundamentum posuit *Experientiam*, sed aliquali *ratione* stipatam: non enim tam rudes fuerunt Empirici illorum temporum, sicut nostri hodie sunt vulgo dicti Agyrtæ, qui nullâ prorsus solidâ scientiâ imbuti frequentia per mortes experimenta faciunt. Illius autem sectæ celebres cultores fuerunt *Acron Agrigentinus*, *Philinus*, *Theſſalus*, *Serapion Alexandrinus*, *Glaucias Anatomicus*, *Heraclides Tarentinus*. *Methodica* secta paucis fuit Axiomatibus comprehensa: juxta hanc enim omnes morbi consistebant in *stricto* sive coagulato, *laxo*, s. resoluta, & *mixto* seu medio modo se habente; ubi dicebatur, strictum esse laxandum, laxum esse adstringendum, & in mixto vel medio ei occurrendum esse, quod magis urgeret. Hujus Sectæ conditor dicitur *Asclepiades*, quem secuti fuerunt *Themison Laodiceus*, *Soranus Ephesus*, *Antipater*, *Alexander Trallianus*, Neronis tempore Romæ vivens, qui dicere non erubuit, *sex mensium spatio Medicinam addisci posse*. *Dogmatica* sive *Rationalis* secta, rationem experientiæ perpetim adjungens, Medicas observationes omnes in regulas certas collegit, atque sic tandem in Systema Medicinæ redegit. Hujus Sectæ Auctor primus fuit *Hippocrates Coss*, quem secutus post plura secula *Claud. Galenus Pergamenus*, & tota hinc Medicorum per diuturnum tempus cohors. Cum autem ante ducentos, & aliquot annos Alchymia, vel Spagyrica doctrina caput erigeret, Secta quoque hæc bipartita fuit in *Dogmatico-Galenicam*, & *Spagyricam*, quarum illa rationes suas deducebat è fonte Physices Aristotelis, hæc verò causas suas deprompsit ex analysi corporis artificiali. Hodie obtinet inter Medicos judiciosiores secta

4 *Synopsis Institutionum Medicarum*

Dogmatico-Mechanica , quæ suas deducit rationes è *Physicâ* corpusculari.

VII. Sed *Experientia* & *ratio* simul fundamentum sunt conjecturarum Medicarum, dum memoriâ & iudicio instructus Medicus observata sua ægrotanti individuo, tam quoad theoriam quàm quoad praxin iudiciosè applicat : Quin imò hæc duo, *experientia* & *ratio*, *fundamentum Medicinæ veræ constituunt*, ubi *Ratio* certè pro experimentis observandis, binis acutis oculis, *sinistro Pyrotechniæ & dextro Anatomix*, instructa est : unde & respectu Pyrotechniæ *Spagyrica Secta* præ cæteris nobilissima est.

VIII. *Medicinæ partes tres sunt principales, Physiologia, Pathologia & Therapeutica*. *Physiologia* considerat objectum, videl. Corpus humanum, huiusque partium constitutionem naturalem, usum & actiones. *Pathologia* scrutatur Corporis humani viventis finem, nimirum *Sanitatem*, huicque oppositos *Morbos*, cum eorundem differentiis, signis, causis & Symptomatibus, unde pars ea *Semiotices*, quæ de signis agit diagnosticis, huc pertinet. *Therapeutica* tractat de mediis, quibus vel sanitas præsens conservari potest, & vocatur *Hygieine* five *Diæta*, vel absens restitui solet, & dicitur *Therapia*, five *methodus Medendi*.

IX. *Semiotica* vulgo est bipartita una quidem *Diagnosticâ* quam ad *Pathologiam*, altera verò *prognostica*, quam ad *Therapiam* referimus ; cum Medicus practicus debita ratione, imprimis per signa morbos, subinde abditos in ægris, cognoscere & perspicere debeat, & præterea in curatione maturè præcognoscere, an incurabilis *Æger*, an verò curabilis, & quomodo sit?

X. *Ministræ partes Hygieines sunt Ars culinaria & huic cognata pistoria* ; *Therapiæ* verò ministratur *Pharmacentica & Chirurgia* : quarum illa omnium simplicium

plicium exactam cognitionem : hæc Anatomes crebrius exercitium præsupponit.

XI. Nondum autem perfecta est hucusque Medicina, quin potius à diebus Hippocratis ad nostrum usque seculum parum profecit: id quod evenisse credimus (1) ob variam literarum ac Medicinæ sub Barbaris fortunam, cum sub Regnorum mutationibus & hæc mutationem atque detrimenta subinde passa sit. Accedit (2) quod superiorum seculorum Medici unice in Scriptorum Græcorum & Arabum versione, & iteratâ dilucidatione ac commentatione occupati fuerint, de ulteriori progressu ne somniantes quidem: Unde successivè crevit infauusta & quasi jurata illa Antiquitatis venerationis.

XII. Hinc (3) factum, ut neglectâ Hippocraticâ methodo, per observationes ulteriùs progrediendi, præmaturè Medicina adhuc mutila in corpus Systematicum, instar cujusdam perfectæ disciplinæ redacta fuerit. Et (4) simul Aristotelis dogmata rationalia ceu fundamentalia sine ulteriori examine in Medicinam introducta sint, neglectâ (5) penitus Pyrotechniâ, ceu primario Philosophiæ & Medicinæ fundamento.

XIII. *Objectum* Medicinæ dictum fuit *corpus humanum vivens quatenus sanabile*. Illud *materiale*, hoc scil. *quat. sanabile* dicitur *objecti formale*. Ut autem hoc Corpus rectè consideretur, attendendum est ad ipsius tum *structuram materiale*, tum *actum formalem* seu *vitalem*? Illa nempe *structura materialis* in se considerata se habet instar *Machinæ* admirabilis; *hic* verò se habet instar principii moventis spirituosum, & dictam machinam dirigentis.

XIV. *Machinam* dicimus corpus nostrum, non secus ac omnium brutorum, similem Machinis hydraulicis. Sed in Brutis nulla est anima incorporea

sive rationalis, quemadmodum in Homine, in quo tamen rationalis anima seu mens nullum habet cum corporis actionibus commercium.

XV. In *structura* Machinæ istius *materiali* duplex partium differentia inprimis consideranda est, nempe partes quædam sunt *nerveæ*, seu, ut aliàs vocantur, *spermaticæ*, aliæ verò sunt *sanguineæ*. Illæ sunt nihil aliud, nisi materialis fibrarum textura, quæ prima partium stamina constituit, & primitus in ovo ex ejus colliquamento delineatur & effingitur: his fibris postmodum per coaguli modum sanguis hinc inde adhærescit, unde parenchymata sanguinea nascuntur; quæ duæ partes certo situ & nexu invicem cohærentes materialem corporis structuram constituunt.

XVI. *Structura* dicta *corporis materialis* non constat ex quatuor illis vulgaribus Elementis Aristotelicis ex quibus omnia mixtorum concreta composita finguntur: Nam hic quaternio à nemine adhuc, neque evidenti ulla ratione, neque ullâ certâ vel probabili saltem experientiâ, est comprobatus.

XVII. De *Aqua* tamen non dubitandum censet *Helmontius*, eam esse catholicum omnium materiale principium; eò quòd omnia vegetabilia ex aquâ fiant, & omnia ex eâ constare resolutio probet. Tacemus alia exempla hoc probantia. Sic enim ex aqua pluviali fit terra levis & candida, quæ, quò sæpiùs destillatur, eò magis crescere & augeri videtur, ita ut tres ejus partes in terram mutantur: Vid. *Boyle de Form. & Qualit.* qui omnia corpora terrea, ut gemmas & lapides, pretiosos ac perspicuos aquæ fructus pronunciat in *Tr. de Gemmis*.

XVIII. Quamplurima autem dantur corpora, in quibus nullum horum elementorum potest demonstrari, v.gr. *Mercurius vivus*, *Crystallus*, & similia nullum vestigium elementorum horum quatuor habentia.

XIX.

XIX. *Spagyrici* alias *quinque principia* assumunt, tria activa, *Sal* puta, *Sulphur* & *Mercurium*, & duo passiva, *Phlegma* & *Caput mortuum* seu *terram*: at & hæc principia non rectè explicari aut demonstrari accuratè possunt. Nam omnes Scriptores hujusmodi ita videntur confusi, ut res diversas uno sulphuris nomine explicent, cum tamen illud non unum sed multiplex sit, aliud puta vegetabile, aliud minerale, aliud animale. Accedit huic quod illi non attenderint, ex resolutione per ignem nova subinde emergere concreta, pro simplicibus tamen ab iisdem habita. Sic enim e. g. *Olea destillata* sunt *Corpora mista* seu *composita*, & tamen ab illis pro principio Sulphureo assumpta; deinde composita putarunt esse componentia: Videatur *Boyle* in *Chym. Scept.* ubi delet hanc activorum triplicitatem; it. *Glisson. in Epistola.*

XX. Circa hæc verò explicanda inter illos Autores non constat, ut confusos potius opinionum nodos, quàm solidam sententiam, ex istâ doctrina percipere liceat. Cum ergo nec hæc sufficiant, alia iniri via, naturaque secundum principia Mathematica explicari, & rectè quidem, cœpit. Hoc autem primus fecit *Cartesius*, qui in generalioribus quidem laude suâ non fraudandus; at ubi ad specialiora pervenit, superficialium eum esse atque jejunum, merito suo pronunciamus; ejusque tria elementa non nisi suavem speculationem dicimus atque ingenii lusum, ab initio plausibilem quidem, sed qui in Medicina usum habet nullum. Vid. *Tattinghoffii Clav. Philos. Cartesianæ.*

XXI. Existentiam quidem aeris, aquæ & terræ, nemo negabit, cum hæc sint maximæ portiones globum nostrum componentes, & quasi receptacula ac diversa foria reliquorum corporum. Sed an *materialiter* unâ cum igne sic dicto elementari omnia mista componant dubitatur meritò, utut de Aquâ separatim consideratâ

res certissima sit, eam frequentissimè mistorum reverà ingredi compositionem; ut taceam superius allegatam illam *Thaletis* ab Helmontio revocatam sententiam, omnia ex sola aqua *materialiter* constare asserentis; quam opinionem nonnulli probare voluerunt singulari hoc experimento; dum scil. levem pulveris igniti quantitatem projiciunt in aquam, & sic eandem in perfectam, & quidem durissimam atque pellucidam gemmam transmutari vident: vid. Morhoff. in *Epist. ad Dn. D. Majorem de Scypho vitreo per certum vocis humanæ sonitum disrupto*.

XXII. *Ignis* ipsius natura semper obscura & intricata fuit, modernorum tamen experimenta, Vulcano Chymico adjuta, persuadent, ignem nostrum usualement (nam de cœlestis in solari Corpore concentrato, & inde in universam Mundi machinam, inprimis ipsos Planetas, adeoque & Tellurem sub nomine radiorum & luminis evibrato, non est hujus loci tractare; utut multa persuadeant, eundem non minùs ex sulphureo luto constare) nil aliud esse, quàm dissolutionem corporum dictorum sulphureorum, id est, in recessu pinguium acidorum, in sui particulas immediatè minimas factam, inprimis mediante aère, cujus dissolutionis effectus duo inseparabiles sunt, *Calor & Lumen*.

XXIII. Viget *Ignis* inprimis in *Flammâ*, quæ est rarefactio & dissolutio fumi; sicut fumus est flamma inspissata, constans particulis ulteriùs rarefactibilibus, elevatis tamen per aeris, à calore rarefacti, motum: hinc flamma quæcunque extincta vel suffocata abit in fumum, fumus condensatur in fuliginem. Fumus tamen candelæ facilè in flammam incenditur.

XXIV. Hinc unum idemque corpus in flammam, fumum, fuliginem, fuliginis oleum, acidum & pingue, similiaque corpora, prout diversimodè tractatur & modificatur, est resolubile. Nam *Petroleum*, *Oleum*
com-

commune Olivarum, Pix, Spir. Vini, &c. facillimè inflammantur, totaque transeunt in formam flammæ, ut parum vel nihil restitet; hæc autem flamma, excluso aëre, suppressa abit in fumum, qui fumus est illud ipsum corpus, quod in vase ab aëre munito in forma *Olei distillati*, cum majori licet fixioris substantiæ remanentia, propter defectum aëris, se manifestat; ita ut ipsum corpus pingue, oleum inde destillatum, fumus, flamma, &c. sint una eademque substantia.

XXV. Hinc etiam *Lignum*, quod in aëre libero seu aperto comburitur, & flamma, fumus, fuligo, fuliginisque spiritus oleum & sal; atque idem *lignum*, quod in vase clauso, aëris ingressum omnem excludente, igni committitur, & ejus phlegma, oleum, spiritus, &c. per retortam prolicita, sunt omnia una eademque substantia materialis, sed quæ pro varietate suæ texturæ, mediante motu inductæ, tot diversa schemata representet.

XXVI. *Nitri* ipsius corpus salinum, dum integrum est & in crucibulo igni exposito fluit, cum carbonis igniti frusto subinde adjecto maximam partem in flammam abit, imò tres ferè *Nitri* partes sub flammâ deflagrabunt. Eadem autem flamma in retortâ tubulatâ, propter insufficientem aëris accessum, coercita in fumum rutilantem cogitur, qui dein in spiritum acidum condensatur, quem *Spiritum Nitri* vocamus. Hic verò Spiritus cum sale alcali quodam, v.gr. *Tartari*, ad saturitatem mistus, post absolutam effervescentiam, & heterogenei præcipitationem, in pristinum Nitrum regeneratur, illudque denuo inflammabile. Ut adeo una eademque materialis substantia sit nunc ignis & flamma, nunc aliam inducens larvam, pro variâ ejusdem texturâ, secundum minima corpuscula per motum adquisitâ.

XXVII. *Ignis* igitur non est distinctum quid ab aliis

corporibus, & *deflagratio* est actus dissolutionis corporum plus minus sulphureorum, quæ aëre resoluta & rarefacta repræsentant nobis tale ens, quod vulgò *Ignem* vocamus. Ita ut in igne considerandum sit 1. Subjectum ignitum, quod sunt corpora plus minus sulphurea sive oleosa & pingua. 2. Medium ignitionis, quod est aër. Cæterum quòd Ignis consistat in solutione corporum mediante aëre, probatur exemplo Veneris, cui si affundatur Spiritus Nitri, ex mutua actione & reactione calor orietur intensissimus, evolat fumus, imò interdum ignem ac flammam concipiet.

XXVIII. Sic scintillulæ nil aliud sunt, nisi particulæ sulphureæ per motum istum silicis violentum ab aëre nitroso reclusæ & accensæ, quod potest probari microscopio, si per illud particulæ in charta exceptæ inspiciantur: vid. *Hoeck* in *Micrograph*.

XXIX. Patet hinc, omnia corpora constare ex unâ simplicissimâ materiâ, per superinductum motum in minutissimas particulas confractâ, quæ cum diversissimarum figurarum sint, varientque etiam magnitudine, situ, ordine & motu; fit hinc, ut pro vario illarum concursu atque coalitu tot diversissima in universo Mundo corpora oriantur.

XXX. Cum autem videamus, omnia corpora generari, nutriri, augmentari, & corrumpi successive ac insensibiliter, per minimas materiæ constituentis particulas, ita ut ex harum *syncrisi* seu unione, certâ *diacrisi* seu separatione, & *metastasi* seu transpositione variâ fiant, intereant & alterentur diversimodè corpora; non abs re erit, multifarias ejusmodi subtilissimas particulas pro *principiis* corporum *materialibus* sive *elementis* assumere. Texturæ autem certæ particularum in corporibus, & inde natæ variæ, respectu nostri concipiendi modi, proprietates reverâ sunt id, quod vulgò *substantialis* aut *essentialis forma* dicitur.

XXXI. Particulas illas minutissimas Veteres vocârunt *Atomos*, quasi *indivisibiles* seu non difsecabiles; ubi tamen distinguendum est inter *divisionem realem* seu *physicam*, & *mentalem* seu *mathematicam*. *Atom*i sunt quidem indivisibiles *physicè* & *realiter*, *mathematicè* verò minimè. Ex his ergo principiis materialibus cùm revera corpora consent, verissimum hinc quoque erit, corpora omnia constare è materiâ; quia verò hæc materia iners est, & omnia, quæ fieri debent, fiant per motum, cujus vis exercetur in seminibus, exinde procedit vel oritur *Generatio*. Rectè proin substantia materiæ dividitur in minuta frustula, quæ habebunt suam certam figuram & magnitudinem, & propterea quoque respectivè ad se invicem certum ordinem & situm in materiâ. Hinc minimæ istæ moleculæ s. particulæ per unionem componunt omnia corpora; per resolutionem verò, & separationem destruunt; per metastasin denique seu transpositionem immutant eadem & alterant.

XXXII. Probant hoc ipsum exempla. *Vitrum* est productum artificiale multiplicis actionis; fit ex particulis minutis *cinerum* & *salis alcali fixi*, quæ in igne coeunt in vitrum, tanquam productum tertium. Vel sumatur *Cinnabaris*, & consideretur ejus genesis, ex *Sulphure* & *Mercurio vivo* commistis & sublimatis dependens, quæ dant novum corpus, proprietates planè alias ab istis duobus habens. Sic *Minio*, quod nihil aliud est, quàm *Plumbum calcinatum*, si affundatur *Acetum destillatum*, aut alius liquor acidus, emergit liquor dulcis, saccharo dulcior. Quòd si porrò phlegma seu Acetum destillatum evaporet, habentur in fundo & lateribus Crytalli dulces, candidæ, ponderosæ, perspicuæ, planè differentes à Minio & Aceto destillato.

XXXIII. Insuper, ne solùm in arte factis hæreamus,

mus, sistamus ex nativis *Vinum*, cuius v. gr. liquor primogenitus, qui verè defluit ex palmitibus, si destillatur tantillum acidus existens, nil certè dabit nisi phlegma & pauxillum salis acidì. Interim ex hoc liquore crescunt folia, postea baccæ, in quibus adhuc immaturis succus austero-acidus contentus est: porrò succus, è maturioribus baccis expressus, dat mustum, mustum dat vinum, vinum exhibet tartarum fæces & acetum, atque hæc tandem phlegma & spiritum, quæ toto cælo invicem differunt. Hæc mille producta secundum ordinem fiunt ex aquâ simplici, constante ex minutissimis particulis in motu constitutis, quæ diversimodè intertextæ & transpositæ dant tam varia nova concreta.

XXXIV. Similiter *Vinum* in phiala hermeticè clausa, ita ut nequeat substantiæ separatio contingere, blando calori expositum, in *Acetum* degenerat, per nudam particularum minutissimarum transpositionem. Porrò accipiatur *Sal Tart. fixum*, affundatur illi *Liquor Salis acidus*, ex ambobus effervescentibus novum Sal regenerabitur, ac ita per syncrism novum corpus prodibit. Quòd si ergo particulæ *homogeneæ* concurrant, constituunt corpus *simplex*; si *heterogeneæ*, *compositum* efficient. Sic enim v. g. *Aqua* est corpus simplex, quòd constat ex particulis minutis ejusdem essentia, parvis, oblongis, rotundis, utraque extremitate nonnihil acutis, quæ invicem unitæ constituunt Aquam. Ex hac Aquæ structurâ omnes illius proprietates demonstrantur: si enim istæ particulæ in continuo sunt motu, dant Aquam limpidam; si verò mutuo sibi intertextæ impediuntur in motu, constituunt corpus durum seu glaciem; sicut, si sine intermissione heterogenearum molecularum existat aqua, erit hæc & vocabitur *insipida*. Tandem si particulæ illæ celerius ac in sublime moveantur, *Vapor* audit & nuncupatur.

XXXV. Cùm verò omnes hæ particulæ sint materia-

teria-

teriales, adeoque quantæ, necessariò proprietates suas quantitativas & mechanicas, h. e. determinatam figuram ac magnitudinem, certum ad se invicem ordinem & situm habebunt ; unde pro variâ particularum talium, mediante motu, unione & texturâ diversâ necessariò fient & exurgent diversa corpora, horumque multiplices ac differentes affectiones.

XXXVI. Textura ista particularum constituens corpora, prout diversâ ratione afficere valet organa nostra sensoria, ita quoque erit fundamentum tot conceptuum diversorum in nostra mente, ratione quorum à nobis tot diversa corporibus istis attributa sub *Qualitatum* nomine adscribuntur, tanquam tot accidentium realium, cum reverà non sint entia realia, sed duntaxat materiæ modi, ex particularum minimarum diversâ texturâ oriundi, non realiter ab ipsa materiâ ita contextâ differentes, sed nostro solùm concipiendi modo.

XXXVII. Res clarior evadet exemplo: quando nempe *Spiritus sulphuris* perspicuè acidus, rodit *Venerem*, ex utriusque unione fit *Vitriolum Veneris*, constans solùm ex particulis acidis, certo modo particulis veneris intertextis, ex qua novâ texturâ fit corpus cæruleum, rhombiforme, opacum, adstringens gustu & nauseosum, frigidum, inodorum, purum, glabrum, &c. quæ omnia attributa seu qualitates à corpore distinctæ æstimantur, cum nihil sint, quàm diversi corporis concreti modi, ex particularum texturâ novâ oriundi, solâ ratione in conceptu non re ipsa à corpore, cui attribuantur, distincti.

XXXVIII. Sed illæ ipsæ contextæ in Vitriolo particularæ, prout per texturam novam novo motu linguam feriunt, ac œsophagum irritant, dicuntur adstringere & nauseam movere; prout lumen incidens certo modo ad oculum reflectunt, dicuntur efficere corpus cæruleum;

leum; prout certo situ sibi invicem uniuntur seu coëunt in corpus, repræsentant rhombos; prout digitis minus calidæ sentiuntur, quàm ipsi digiti sunt, frigidæ dicuntur; prout digitorum pulpæ non cedunt, corpus durum constituunt; propter æqualem tamen unionem pulpæ quoad superficiem corpus glabrum redditur, & ita consequenter nostris sensoriis tot diversas impressiones faciunt, quæ ceu tot *Qualitates* novæ vulgo æstimantur.

XXXIX. Particulæ porrò tales per mutuam texturam constituunt mediante motu corpora *mista*, qui tamen motus non vagus, sed determinatus est, tam in materiæ compositione, quàm ejus variâ conformatione: adeo ut non nisi vi seminum determinatâ ex istis particulis, fermentativo motu, per salia alteratis, varia efformentur corpora. Sic v. g. *Ferri* frustum pro varia sui configuratione dat modò clavum, modò clavem, modò ferram, &c. Quæ configurationes tamen non differunt realiter à suo ferro, sed sunt unum idemque ferrum. Si porrò consideramus *Ferrum*, quatenus illud est corpus *frigidum*, *durum*, *ponderosum*, *acutum*, &c. varios inde nobis formamus conceptus, & diversas in ipsa statuimus qualitates, quæ tamen non sunt, cum illud sit una substantia, & quatenus premit manum, dicitur ponderosum, atque hæc ponderositas dependet à particularum unione, & arctâ compressione.

XL. Ita *Calor* quoque non nisi à motu descendit, consistit enim in vehementi ac celerrimâ particularum minutissimarum, inprimis pinguium, seu sulphurearum motione. Accipiatur v. g. *Spir. Nitri*, qui frigidæ naturæ putatur, infundatur ei *Limaturâ martis* pariter frigida, misceantur hæc, atque concipient paulatim calorem, tamdiu durantem, quamdiu motus durat. Aut sumatur *Cera*, quæ est corpus durum, & igni exponatur. Ita particulæ ejus moveri incipient, atque emol-

emollientur ; ut adeo mollities in corporis solutione, durities in compactione consistat; sicut è contrario frigus in particularum quiete, asperitas in inæquali superficie glabrities verò in superficie æquali ponitur.

XL I. Particulæ tales, quæ immediatè corpora componunt, & in quæ etiam eadem immediatè resolvuntur, *numero quaternario* pro explicandis corporum phænomenis commodè comprehenduntur ; nempe sunt *Sulphureæ, Salinæ, Aquææ, & Terreæ*, quæ quidem sunt proxima corporum principia materialia, non tamen ultima principia, sed horum respectu potius principiata, ex aliis particulis simplicioribus, per varias texturæ vicissitudines priùs constructa, unde & sub resolutione in alias successivè facessunt particulas simplices, ut plurimum aqueas & terreas.

XL II. Ita ut quamplurima, quæ maximè videntur composita, primò ex Aqua per multiplicem particularum aquearum mutationem mechanicam, in alias particulas modò dictas vi seminali factam, oriri, & tandem in has ipsas sub resolutionibus, destructâ seminum potestate, ultimò redire videantur.

XL III. Quaternarius autem hic numerus ob id assumitur, quòd sufficiat optimè pro explicandis phænomenis corporum, à materia seu concreto dependentibus, & earum aut omnium aut aliquarum præsentia, variatâ tantùm proportionem, deprehenditur in iisdem.

XL IV. Particulas has inter primatum ducunt, & magis fere præ cæteris activæ sunt *salinæ*, acutæ, rigidæ, penetrantes, scindentes quasi & pungentes, linguam, cujus respectu sapidæ sunt, notabiliter afficientes, in aquâ faciliè resolubiles, & cum eâ etiam faciliè unibiles, quæ generali sub differentiâ sunt *acidæ & alcalinæ*, indeq; mutuâ factâ unionem oriundæ *salsæ seu enixæ*. Hæ instrumentaliter præcipuarum in rerum natura operationum, nempe *coagulationum, dissolutionum, fermenta-*

mentationem & effervescentiarum, *solutionum & præcipitationum*, & quamplurimum aliarum in corporibus insignium mutationum sunt primarii authores.

XLV. *Salia* autem sunt vel *fixa*, vel *volatilia*. *Fixa* in igne durant, *Volatilia* verò avolant. Sic *Sal ammoniacum* est Sal compositum, alcalinum sive urinosum & acidum in se continens. Quod si cum hisce duobus salibus unitis aliæ partes terreæ sunt extrusæ, vocatur illa actio *præcipitatio*, e. g. *Vitriolum commune* nihil aliud est, quàm *Venus & Minera Martis*, à *Sp. Sulph.* soluta ac præc.

XLVI. Sub generali autem *acidi & alcali* nomine innumerabilis salium, tanquam particularum magis activarum, diversitas comprehenditur, cum tam *urinosa* quàm *acida* mille modis, pro varietate concretorum, in quibus existunt, secundum proprietates mechanicas inter se differant: unde & tam variis modis inter se & cum aliis mutuò uniri ac combinari, diversi quoque sapores, atque diversissima salia seu enixa exinde componi possunt. Ex horum omnium varietate tandem speciales quamplurimæ operationes naturales derivandæ sunt in corporibus.

XLVII. Inprimis *fermentationes & effervescentiæ* dependent à salium activitate, quæ sunt media transmutationum & digestionum in corpore animali. Est autem *fermentatio motus intestinus particularum minutarum*, corpus *mistum constituentium*, ortus à *mutua salium alcali & acidi*, in unoquoque misto existentium, sed *resolutorum*, in se invicem actione, quâ omnes reliquæ mistum componentes particulæ inter se variè commiscuntur, & agitantur, donec sequatur aut ultima misti talis resolutio, aut nova ejusdem alteratio à salium mistorum nova unione, aut saltem contemperatione dependens.

XLVIII. Bina illa *Salia*, *acidum & alcali*, reperiuntur in omnibus tribus Regnis, maximè in *Minerali*, &
spe-

ſpecialibus in *ſulphuribus mineralium* : nunquam enim in tota natura reperitur *ſulphureum*, cui non ex parte adiunctum ſit *acidum* ſuum. *Metalla* etiam turgent talibus *Sulphuribus*, *Salibusque ſulphureis acidis*. In *Vegetabili* regno inprimis *Ligna acidum* eructant *ſpiritum volatilem* ; unde quod in combuſtione oculos morſicat, eſt *acidum* in illis latens. In *Animali* Regno pauciſſimè habentur *acida manifeſta*, quia ſemper ſub *oleis* ſolent latitare ; & ſi quæ ſunt, *volatilia* maximè exiſtunt, nec ita manifeſta ; ſicut in Inſectis variis, *Formicis* v. gr. quarum cumulo ſi *Flores cærulei Borraginis* aut *Cichorii* injiciantur, colorem ſuum mutant, & rubedinem induunt, argumento, *Formicas acidum ſpirare*, quod coloris illius mutationem præſtare valeat. In præternaturali dein ſtatu *Acidum* non rarò in *Ventriculis*, *Inteſtinis*, atque *Ulceribus* corporum humanorum ſeſe prodere ſolet.

XLIX. *Sal acido* oppoſitum eſt *Urinoſum*, aliàs *Alcali* & *Lixivioſum* dictum. Sunt *urinoſa Salia* duplicia ; vel *Volatilia*, (*nativa dicta*) quia non in igne perſiſtunt, ut ſunt *Sal. volat. C. C. Viperarum, &c.* Vel *fixa* (*artificialia dicta* :) ſic in *Spir. urinae hominum* & aliorum animalium luxuriat ac latitat tale *Sal volatile*. In Regno *vegetabili* etiam habentur talia *Salia urinoſa*, modò *acriora*, ut in *Plantis* ſapore cauſtico conſtantibus e. gr. *Armoracia*, *Sinapi*, *Cochlearia*, &c. modò *temperatiora* & *blandiora*, quali prædita ſunt plantæ aromaticæ, *Mentha*, *Absinthium*, &c. in quorum blando oleo ſubiſtunt *Alcalia Volatilia*. Denique occulta etiam *Volatilia Alcalia* inveniuntur in plantis *Vulnerariis*. *Sal verò urinoſum* ita vocatur à ſapore & odore, quos ferè ſimiles habet cum *Urinâ* hominum. Aliàs termino uſitatior nuncupantur *Alcalia* ab *Herbâ Kali*, apud *Ægyptios* copioſè juxta *Nilum* fluvium creſcente, quæ à veteribus *Ægyptiis* in cineres cremabatur, à quibus

dein copiosissimum Sal urinosum fixum, quod *Kali* nominârunt, eliciebant, unde præposito Arabum articulo *Al*, ortum est vocabulum *Alkali*, quasi dicas *Hoc Kali*. Hoc nomen dein latius fuit extensum, non solum ad Salia omnia vegetabilium, sed etiam ad quæliacunque Salia Acidis opposita, tam fixa, quàm volatilia, cujuscunque etiam Regni vel Profapiæ fuerint.

L. Quod verò attinet *Urinosa artificialia* seu *fixa salia*, ea non præexistunt in ipso concreto ante calcinationem, sed potius fiunt per artificium ignis, nempe per liquefactionem *Sulphuris acidi* & *Salis volatilis*, quæ duo invicem se arripiunt, coeuntque in *Sal salsum*. Talia *Alcalia fixa* seu *artificialia* reperiuntur in *vegetabili* & *minorali* Regno, magis quàm in *animali*. Ulterius quando *acidum* & *urinosum* conjunguntur, mediante subjecto liquido coeunt in *sal mistum*, novum compositum, ex utrisque constans. Tale est, quando *Sal Tart.* & *Spir. Vitrioli* conjunguntur; tunc enim *Sal tertium* seu *enixum* emergit, *insipidum* ferè vel *salsum*, quod *tartarus vitriolatus* est. Sic etiam *Spir. Salis* cum quocunque Sale volatili urinoso junctus constituit *Sal ammoniacum*.

LI. Tandem observandum, quòd præter *urinosæ* dentur etiam Subjecta *terrea* quasi *alcalia*, cum acidis etiam effervescentiam excitantia. Sic v.gr. si affundatur *Spir. Salis Limaturæ Martis*, fit effervescentia. Idem fit, si *Spir. Sal. Cretæ* aut *Terræ sigillatæ*, aut si *Acetum destillatum Coralliis* affundatur; sunt enim hæc concreta partim corpora porosa, instar alcalium fixorum, partim in se habent alcalia volatilia occulta, sub solutionis actu emergentia. Cæterum, ut *alcalia* dixi esse duplicia, *volatilia* & *fixa*; ita ex his *salsa* seu *enixa* emergentia, etiam erunt duplicia, *Volatilia* scilicet, quæ in Igne avolant; & *Fixa*, quæ permanent.

Aliàs

Aliàs tamen subinde Autores ludunt in vocabulo *Salsi*, illudque citra rationem opponunt *Acido*, quod observandum in lectione *Zuelferi*, qui *Salsa* vocat *salia volatilia urinosa*, cum tamen *salsum* propriè innuat *Sal* compositum ex *Alcali* & *Acido*.

LII. Ratio, cur *Alcalia* & *Acida* coëant invicem, est, quia *alcalia* sunt corpora valdè porosa & quasi majora, *acida* contrà rigida, scindentia, minora, minusq; porosa, adeoq; etiam hæc duo promptissimè uniuntur per motum in spatiis alcalinarum. *Mustum* fermentando extrudit particulas heterogeneas & non unibiles, quæ fundum petentes dicuntur feces. Sic *Vinum fermentans* mutatur in *Acetum*, hoc verò ulteriùs fermentando abit in *Situm*, post situm fatiscit in *Aquam*.

LIII. Proxima Fermentationi est *Effervescentia*, quanquam enim utraque à salium activitate mutuà oriatur, diversus tamen solùm est eorundem status; si enim sunt aliis permixta particulis, impedita quasi blandius agunt & solùm fermentationem cient; sin verò puriora & minus permixta sint, adeoque acriora existant, impetuosius in se mutuo agunt, & fortiori invicem colliduntur motu, adeoque majorem effervescentiam cient, donec brevis facta sit per debitam unionem omnis pugna & hinc effervescentia cesset.

LIV. *Sulphureæ* seu *pingues* corporum particulæ à quibusdam dicuntur *Ignis mixti concretus*, item *Substantia inflammabilis*: respectu inflammabilitatis à reliquis corporum elementis differunt, & concreta, quibus insunt, inflammabilia reddunt. Vocantur quoque *Olea* propter unctuositatem, licèt olea non semper merè sulphurea & inflammabilia sint. Particulis ejusmodi sulphureis textura ramosa, flexilis, atque in se invicem facilè implicabilis ab hodiernis Phycis adscribitur. Inflammabilem autem talem substantiam æquè *mineralibus*, v.gr. Sulphuri, Bitumini, Antimonio,

Nitro; atque *vegetabilibus*, horumque resinis, ac Oleis tam expressis quàm destillatis; & *animalibus* denique, v. gr. horum Pinguedini inesse, experientia quotidiana testatur.

L V. Per *aqueas* s. *phlegmaticas* particulas Auctores unanimiter intelligunt liquidiores, insipidas, & ad solvenda salia aptam substantiam, moleculis oblongis, rotundis, flexibilibus constantem. Hoc principio Vegetabilia & Animalia in suis succis, magis quàm Mineralia dotata sunt.

L VI. Ultimum corporum principium *terreas Particulas* diximus, quas aliàs Chymici vocant *Caput mortuum*. Sunt autem Concretorum particulae siccissimæ, non inflammabiles, & aquæ & ignis potentiæ resistentes, quæ in corporibus solidioribus idem præstant, quod aquæ in liquidis, hoc est, spatiosa inania cæteris principiis interjecta replent, hæcque discontinuant, & volatiliores particulas sibi implicatas retinent, imò his & toti concreto firmitatem conciliant.

L VII. Ex talibus particulis minutis, in specie *salinis* & *sulphureis*, etiam *Sanguis* & *Lac* seu *Chylus*, succi corporis nostri primigenii mediate (id est, postquam in alia parva abierunt composita) constant, unde & consequenter totum corpus materialiter ex iisdem erit compositum: id quod confirmat resolutio ejus mechanico-chymica.

L VIII. Quod si plures tales particulae coeant in unam massam, constituunt *partes similes*, ex quarum coagmentatione *diffimiles* oriuntur, sicut hæ ipsæ fibræ & vasis apprehensæ & connexæ, ac inde debitam nactæ conformationem super basin fibrarum, *organicas partes*, certis functionibus mechanicè perficiendis destinatas, efformant.

L IX. Textura ista particularum minutarum, componens partes similes, constituit reverà earundem

tempe-

Temperamentum, *elementale* dictum: sicut eadem particularum textura liquida, *sanguinem* compingens, *Crasin* hujus *seminalem* efficit, unde *Temperamentum vitale*, quod alias in calido & humido consistere dicitur, pro varia sanguinis materiali miscelâ in totum corpus derivatur.

LX. Quod vulgo de *quatuor Temperamentis*, *Elementis* quatuor innixis, dicitur, est falsum. Attamen eatenus ea concedi possunt, quatenus statuitur, quod quorum sanguis abundat Sale volatili acri oleoso, ii putentur *Cholerici*; sicut qui Sal fixius cum particulis occultè acidis imprægnatum habent, *Melancholici*; *Sanguinei*, quorum sanguis ex debita balsamicarum particularum misturâ constat; *Phlegmatici*, quorum Lympha obruit salia sanguinis fermentativa.

LXI. Ita quidem se habet *structura* machinæ corporis *materialis*. Quod attinet ejusdem *actum vitalem*, notum est, quod Machina hæc animalis dum in motu est diversimodo, dicatur *vivere*; ita ut Vita hominis aliorumque animalium *formaliter* in hujus machinæ corporeæ motu seu actuatione consistat: quod si proin isti motus penitus cessent, ita ut irrevocabiles sint, mortua dicitur illa. Quod si autem rectè & debite omnes istos motus peragat, ad quos per se apta nata est, sana vocatur; nam *Sanitas* est *Vitæ integritas*: sin verò perversè & vitiosè, sive erroneè moveatur, dicitur ægrotare; nam *Morbus* est *Vitæ* labefactatio.

LXII. Cum autem Machina nostra corporea in motu consistat, quæritur, *quòdnam sit*, *quod machinam primariò moveat*, seu *quod vitam impertiat*? Resp. Principium istud internum, quod principaliter actuat, & movet machinam hanc animale, *vitale* ab effectu, appellatur, quod aliàs etiam speciali nomine *Anima* dicitur. Quo nomine tamen non intelligimus aliquam substantiam immaterialem, quia 1. est in qui-

busdam divisibilis; 2. quia alias esset indestructibilis. 3. quia in non rationalibus esset planè inconceptibilis seu etiam inintelligibilis.

LXIII. Revera ergò *principium* hoc *vitale* erit *materiale*, toti viventi coextensum, & propter actionum varietatem omnibus partibus ac organis intimè præsens, simulque ob earundem celeritatem, vehementiam ac diurnitatem summè activum ac mobile.

LXIV. Hæc & similia attributa non conveniunt, præterquam subtilissimæ cuidam & volatilibus ac mobilissimæ materiæ, ob id à Medicis, analogicè licet tantum, *spiritus* appellatæ.

LXV. Intelligitur nempe hoc ipso nil aliud quàm *Sanguis*, aut succus huic analogus in aliis Animalibus seu Brutis, in subtilissimam substantiam resolutus, & exactissimè volatilifatus in præcordiis, tam per continuam sui fermentationem, quàm non intermissam aëris inspirationem: unde pro actuazione totius machinæ corporeæ unâ cum sanguine ulterius ex corde quaquaversum distribuitur.

LXVI. *Spiritus materialiter* ex sanguine, *formaliter* per hujus motum fermentativum & aëris inspirationem generantur. Sed resolutio talis sanguinis, & in substantiam spirituosam volatilifatio vix, nisi cum aliquâ ejus incalescentiâ ac velut accensione, propter crasin ejusdem salino-volatilem oleosam, & quasi nitro-sulphuream contingente, fieri potest.

LXVII. Sanguinis ita attenuati, resoluti, & quodammodo accensi subtilissimæ portiones, quasi flammæ, sunt isti *Spiritus*, unde ob id non immeritò à quibusdam *luminosi* dicuntur, seu *lucidi*, cum in sua natura omnes lucis proprietates reverà possideant: qui dum in M.S. micant & gliscunt, *spiritus vitales* dicuntur; dum verò in Cerebro & Nervis liberiori lumine radiant, *animales* appellantur; sicuti iidem, quatenus

ova fecundant, sub fecundo congressu, à munere *genitales* dici solent. Atq; hinc est quod alii Animæ vitalis seu brutalis substantiam bipartitam faciant, igneam nempe seu flammeam, & luminosam. *Lux* autem non est qualitas, sed subtilis materia in continuo motu constituta. *Vid. Digby de Immort. Anim.*

LXVIII. Spiritibus hisce alii addunt *naturalem*, seu *facultatem naturalem*, sed malè: nam hæc facultas non fundata est in officio Hepatis sanguificatorio; quod cum falsum sit, etiam *spiritus naturalis* sponte cadit. *Spiritus* etiam *genitalis* nil aliud est, quam *spiritus animalis*, qui ipse in actu generationis *genitalis* nomine venit, cum operationes genitales etiam ad animales pertineant.

LXIX. Præterea cum *Spiritus* subtilissimæ sint substantiæ ac summæ activitatis, rectè ob id à quibusdam de naturâ *Gas* esse dicuntur, pro naturâ tamen sanguinis ceu materiæ ex qua, *Gas* hoc *spirituosum* reverà naturæ *volatilis*, *salino oleosæ* seu *salino sulphureæ* esse dicitur, quod per fermentationem & aëris resolutionem in sanguine volatilifatum, & celerrimâ agitatione velut accensum, instar subtilis & occultæ flammæ coruscet, totum corpus calefaciat, & à putredinis corruptione præservet. Patet ergo, quod *Spiritus materialiter* ex sanguine, *formaliter* per motum ejus fermentativum, & aëris inspirationem generentur.

LXX. *Spirituum* horum subtilissima, & quasi radiofa textura lucida, necessariò mutuam adhæSIONem requirit, quâ abruptâ aut in quodam loco interceptâ, non sine periculo omnes operationes cessant: hinc in suspensis discontinuatio lucis hujus spirituosæ in causa est, cur in momento omnis facultas princeps cerebri pereat, non aliâ ratione ac syncopizantibus repente corpus pallidum, frigidum, & quasi mortuum jacet.

LXXI. Cum autem Spiritus iidem Vitæ sint radices, etiam corpus, quamdiu vivit, ab omni putredine præservabunt, virtute salino-sulphureo-balsamicâ, non secus ac *Gas sulphuris* Vina, aut alios liquores facile corruptibiles, à corruptione præservat.

LXXII. Denique horum *Spirituum*, accensione velut quadam genitorum, calor per totam machinam se diffundit, pro operationum quarumcunque facilitatione. Non ergo Vita animalium præcisè consistit in calido seu calore, cum animalia quamplurima sint frigida; imò ipsa animalia calida suas habeant vicissitudines secundum magis & minus, ut in Senibus gelidis, cachecticis, leuco-phlegmaticis & similibus notissimum est. Est ergo potius calor consequens quoddam necessarium Vitæ in animalibus calidis.

LXXIII. Nam Animalium duplex est observanda distinctio alia sunt *calida*, alia *frigida*. Fundamentum diversitatis consistit in sanguine, aut huic analogo succo nutritivo. In quibus enim hominibus succus talis sulphureus est, pinguior, falsior, aut etiam resolutus, volatilifatus, ac ab aëre excitatus, insignem quasi accensionem subit, unde caloris sensibilis per totam machinam distributio & perceptio.

LXXIV. In *Animalibus* verò *frigidis*, ut in aquatilibus frigidis, *Insectis*, *Ranis*, *Piscibus* ferè omnibus, *Serpentibus*, &c. minùs sulphureis, sed potius nitrosis, aut quasi salinis mercurialibus, Sanguinis ac Succo nutritii resolutio, volatilifatio ac illuminatio, fit sine ulla tali, aut saltem non sensibili accensione.

LXXV. Unde etiam illorum *calidorum* vis vitalis longè *facilius destructibilis* ac dissipabilis est, & promptè quasi extinguibilis; secus ac *frigidorum*, quorum spiritus luminosi minùs ferventes ac subtiles, simulque subjecto seu materiâ nonnihîl viscidiori irretiti, non adeo facile dissipabiles existunt, quin post corpora etiam discif-

sa portiones divisæ motum & sensum, vitamque adhuc retinent.

LXXVI. Hujusmodi ergo *Spiritus volatiles* revera istud sunt, quod alii per *Animam*, alii per *Spiritus insitos & influos*, alii per *Calidum innatum*, alii per *Ignem animale*, alii per *Flammulam vitalem*, alii per aliud nomen, pro hypothesium varietate, explicare voluerunt.

LXXVII. Cæterum hic observanda est ista differentia inter corpora *violenter & constantibus viribus vitalibus interempta*, & inter corpora *naturaliter ultimo senio, vel diuturno morbo sensim emortua*. In his enim universum *Spirituum* systema successivè evanescit & extinguitur, deficiente sensim supplemento; unde & animales primò, tandem & vitales pereunt facultates: in illis verò subitò, suppresso *Spirituum* impetu, & sufflaminato eorundem motu ac radio luminoso, aliqua substantiæ eorum portio, (instar subtilis fumi aut halitus, à subjectis eorum crassioribus ac viscidioribus irretita) partibus adhuc naturaliter remanet, utut formali activitate vitali omnino destituta sint; unde & operationes vel effectus diversi à corporibus diversimodè mortuis suam originem habent.

LXXVIII. Hinc deducendæ sunt *Actiones magneticæ* omnes, qualis est, quando curaturi *Abundantiam lactis*, jubemus illud emulgere supra carbones vivos. Sic notum est, quod *Ufnea*, ex Cranio hominis violenter occisi procrescens, stupendas habeat virtutes contra *Hæmorrhagias*, quod alius *Musculus*, qui in cœmeteriis provenit, non præstat. Similiter si admoveatur manus, Verrucis aut etiam aliis Excrecentiis obsessæ, corpori successivè mortuo, hoc putrescente evanescunt illæ.

LXXIX. Quin & *Spirituum* horum portiones quædam, quocunque medio, vel cum partibus solidis, vel per sanguinem, lac & effluvia, vel alia excreta, à toto

decisæ, fundamentum existere videntur omnium *Actionum sympatheticarum*, quatenus ad hæc essentialiæ cum suo concreto habent convenientiam, adeoque separatæ, sed ante sui dissipationem plus minus alteratæ, similem in toto vel parte, in distans licet, alterationem inducent.

LXXX. *Fundamentum ergo Vitæ* consistit in Sanguine, vel succo huic analogo (in aliis Brutis non sanguineis,) utpote ex cuius penu continua Spirituum, & concatenata est reparatio, vel regeneratio. Hujus ergo legitima crasis, indeque oriunda debita fermentatio, spirituscentia & incandescencia; atque Spirituum hinc dependens hypostasis plus, vel minus dissipabilis, radix est Vitæ sanæ vel agræ, longæ vel brevæ &c.

LXXXI. Quæritur, *An Vita possit prolongari?* Resp. naturalem terminum vitæ, quem omnia corpora secundum naturæ leges habent, fundatum esse in sanguine & spiritibus; adeoque Adamum, etiam ante Lapsum, *naturaliter* mortalem fuisse, utut immortalitatem per vitæ arborem sibi procreare potuerit. Cæterum Diætâ conservat quidem vitam sanam, non autem prolongat, adeoque ridendus est *Deodatus*, conservationem sanitatis ad 120. annos à solâ Diætâ sibi somnians: quia potius prolongatio vitæ fit per sublimiora remedia, qualia in Regno vegetabili *Helmontius* invenit in *Cedro*, naturæ incorruptibilis existente. Ast cum arbor sit rara, & exinde ejusmodi medicamenti præparatio ob defectum Alcahest sit impossibilis, loco ejus Tackius *Juniperum*, & Starckius in *Pyrotechniâ*, *Terebinthinam* sumit.

LXXXII. Hæc omnia *Homo* cum *Brutis* habet communia; ipsi autem Homini propria dein est *Anima rationalis*, substantia reverâ spirituosâ, immortalis & inalterabilis, cum corpore Hominis animali nihil habens commercii, & ab œconomiâ Animali, ejusque fun-

functionibus planè exclusa, solas intellectûs & voluntatis operationes immateriales seu inorganicas, sibi quæ proprias, peragens.

LXXXIII. Ex *unione* tamen ejus cum *corpore animali* Sensuum præsupponit ministeria & exercitia in intelligendo, ut occasione certarum Spirituum animalium motionum, sub sensatione sibi formet conceptus & phantasmata, unde intelligendo, per horum exorbitantias, subinde & ipsa Anima aberrat. Sicut contrà pro voluntatis imperio certum Spiritibus istis animalibus motum, ad excitandos voluntarios motus tribuere & imperare valet.

LXXXIV. In *Machinâ* ergo nostra *corporeâ*, quæ est *hydraulico-pneumatica*, *Sanguis & Spiritus* principii *moventis* seu *activi* locum obtinent, *partes solidæ* verò sunt *subjectum passivum*, quæ ab istis in motum concitantur: nam ab illis in esse, fieri & operari reverà dependent.

LXXXV. Operationes omnes hujus *Machinæ* respiciunt conservationem ejus vel *in individuo*, vel *in specie*: illæ aut respiciunt *esse vitale* simpliciter, aut *esse animale*; unde ad tria generalia Capita omnes corporis operationes seu functiones rediguntur, nempe ad *Vitales, Animales & Genitales*.

LXXXVI. *Vitales actiones* eo sunt directæ, ut corpus & conservetur & roboretur in suo vigore vitali, omnesque partes solidæ pro obeundis melius & promptius actionibus organicis, debitam magnitudinem consequantur.

LXXXVII. Cùm enim *principia* corporis *activa* sint in perpetuo motu, adeoque continuam patiantur, partim *alterationem*, partim *jaçturam*, necesse est, ut horum redintegratione etiam totius *Vitæ* vigor vitalis & restauretur, & quantum possibile exaltetur.

LXXXVIII. Nam Spiritus sub continuo actionum
exer-

exercitio subtilitate suâ magnam partem privantur, per poros aliave loca frequenter exhalantes, in quorum supplementum impenditur *Sanguis*, cujus massa præterea quoque in partibus solidis, nunc in earum substantiam perfectè convertitur, nunc verò alterata solum nonnihil in iis, per poros hinc tota successivè ac insensibiliter transmittitur; idq; tam *naturaliter* post accretionis annos, quàm *præternaturaliter* per exercitia, aut vehementiores corporis motus, aut alias similes causas.

LXXXIX. Ut silentio præteream partes Massæ hujus *effætas*, crebrioribus circulationibus, & in præcordiis susceptis fermentationibus, resolutas, copiosè itidem per cutim exhalantes: nec non unâ cum his, ex partibus solidis, imprimis carnosiss, humorem roscidum & mucilaginosum, seu proprium earum nutrimentum, ex massa sanguinea elaboratum, sensim sensimque per poros dissipabilem. Usq; adeo massa sanguinea est in continuo restaurationis & perditionis motu, atque juxta Sanctorii *Staticam Medicinam* unica die naturali per insensibilem expirationem tantum evacuetur, quantum per alvum 15. dierum cursu.

XC. Perditio verò hæc nullo modo fit à solo Calore, cum hujus actio, præsertim si vivâ flammâ non fuerit excitatus, universim omnia humida mista siccet in tophos & carbones, atque copiosam remanentiam relinquat, secus atque in corpore nostro evenire solet, in quo nullibi tale *Sanguinis* caput mortuum naturaliter obvium est.

XCI. Quin potius fermentorum & aëris inspirati adjumento in tantum resolvitur & volatilifatur *massa* sanguinea, & exinde separandus nutritius *Succus*, ut vel sponte, vel leni accedente calore, totus à sero absorptus successivè exhalet.

XCII. Ut ergo insignes hi defectus resarciantur, simul

mul quoque corpus materiæ appositione ad legitimam perveniat magnitudinem, *Alimentorum assumendorum* & hinc elaborandi *nutrimenti* imminet necessitas, quibus restaurentur partim partes absumptæ, nutrimenti appositione & assimilatione, in quo consistit *nutritio*; partim augeantur membra omnia perfectiore ejus agglutinatione, pro aptitudine ad functiones faciliore, in quibus consistit *augmentatio* & *accretio*.

XCIII. Ita ut *nutritio* & *auctio* majoris duntaxat, & minoris ratione differant, quod nempe *nutritio sit inchoata auctio*, & *auctio sit perfecta nutritio*: quarum illa sc. *nutritio*, per totum vitæ cursum, hæc seu *auctio* tantum ad certos annos, tam ob partium augendarum ad majorem extensionem resistantiam, quam ob nutrimenti pro perfecta assimilatione & agglutinatione ineptitudinem, perdurare naturaliter solet.

XCIV. Tribus ergo actionibus *appositione*, *assimilatione* & *agglutinatione nutritio* & *accretio absolvitur*. *Appositio* simplici mechanicâ per poros partium transcolatione & quasi filtratione peragitur; *Assimilatio* verò, & per coagulationis modum firmior *Agglutinatio*, non sine motu transmutationis fermentativo, ab occulto partium volatili acido fieri, hincque omnis musculus suum habere stomachum, i. e. digestionem, videtur.

XCV. Fiunt nempe *succorum alterationes* istæ, quæ dicuntur concoctiones, in corpore nostro omnes, per *fermenta* & *fermentationes*; sicut *separationes* unius ab altero per translationes & filtrationes mechanicas, eorum verò *retentiones*, & variæ motiones per solas *propulsiones*, beneficio partium fibrosarum structuræ & texturæ, sine ulla *attractione* contingunt.

XCVI. Præter dictas necessitates assumendorum alimentorum ad conservandam corporis nostri vitalitatem, ulterius sensibilem stimulum Ventriculo pro iisdem appetendis implantavit natura in *fame* & *siti*: quarum
rum

rum *illa* à vellicationis, titillationis vel similis molestiæ cujusdam sensu, circa orificium Ventriculi superioris seu sinistrum, ab acido fermentativo falso volatili Succo, qui in stomachici fundi tunicâ crustosâ naturaliter hospitari solet, excitatur; atque *desiderium* vel *appetitus ciborum* alias quoque audit.

XCVII. Prout autem variat hic *succus esurinus*, tam in singulis speciebus Animalium, quàm in omnibus individuis Hominum; sive naturali à causâ sit mutatus, ac diversus, sive à præternaturali quodam vitio alteratus, ita etiam varia sed *determinata* in singulis *fames* enascitur, secundum quam succo tali appropriata solum appeti solent.

XCVIII. Nec procedit *Fames à venarum suctione*, quia sequeretur, quòd in omni Hæmorrhagia largiori necessariò excitaretur *Fames*, cum tamen contrarium præbeat experientia; neque à *calore*, quia in *febris ardentibus*, fervente licet stomacho, minimè tamen appetimus. Sed probabilius *Fames radicaliter* consistit in orificio Ventriculi sinistro, *formaliter* autem in appetitu, seu desiderio alimentorum.

XCIX. Sicut è contrario determinata quorundam alimentorum averlatio oritur, vel à vi imaginationis, ut plurimum Matris gravidæ, stomacho Infantis certum quasi characterem imprimantis; vel à quadam læsione, stomacho per aliquid assumptum inductâ, & hujus læsionis quasi ibidem infixâ memoriâ.

C. *Sitim* quod attinet, consistit hæc in vellicatione, aut insignioris molestiæ cujusdam circa fauces, seu in expansâ pharynge, difficili sensu, oriundo ab acrioribus salibus falsis, aut acrioribus alcalinis, membranas faucium vellicantibus, & pungentibus: concurrente subinde Salivæ non ritè diluentis dicta salia acria, nec fauces sufficienter abstergentis, defectu, *Sitim* valdè exasperante.

CI. Defectus hic *Salivæ* est causa Sitis privativa; sicut è contrario acrimonia ejus falsa tanquam causa positiva est, à qua dependet sitis Hydropicorum.

CII. Hujus *Sitis* molestiâ stimulamur ad assumenda *liquida aquea*, quò simpliciora eò meliora; cum solum, ut pro vehiculo solidorum alimentorum interserviant, à naturâ postulentur.

CIII. *Solida Alimenta* assumpta, antequam stomacho immittuntur, prius per *masticationem* in ore, ad meliorem sui transmutationem præparantur, beneficio comminutionis & contritionis à dentibus, inprimis molaribus, ut & beneficio eorum cum *Salivâ* permissionis & subactionis.

CIV. *Saliva* est lymphæ sui generis, in *Glandulis conglomeratis* maxillaribus, (ubi & *Parotides* subintelliguntur) ac stomaticis copiosis tam palatinis quàm sublingualibus, (quibus etiam *Tonsillæ* addi possunt) è sanguine arterioso instar spongiæ emulsa, & in os per peculiare ductus effusa; constans primariò è copiosâ parte aqueâ seu ferosâ, quæ subtili & occulto acido volatili oleoso, ac simul Spiritu volatili oleoso, per nervos advecto, est imprægnata: unde cibus conjuncta facillimè attenuativam, incisivam & fermentativam obtinet virtutem.

CV. *Glandulæ* in ore & circa os sitæ, generali nomine *Stomaticæ* vocantur, & habent hæc nervos ideo, ut beneficio fibrarum obscurum motum edant. *Vim fermentativam* inesse *Salivæ* patet ex eo, quia mediante illa morbi contagiosi solent propagari; sicut etiam *Scorbutus*, *Lues venerea*, & alii morbi, cum ea communicari possunt.

CVI. Propter hos fines *Saliva* quoque alimentis sub masticatione intimiùs permiscetur, ut ejus medio ad meliorem fermentationem in stomacho, & faciliorem fermenti stomachici ingressum præparentur; etenim
fali-

saliva illa cum fermento dicto magnam analogiam & convenientiam, adeoque homogeneam quodammodo naturam habere videtur.

CVII. Præter hunc *usum primarium Salivæ*, (quando nempe particulæ ejus aquosæ alimenta attenuando, resolvendo, salia acidula incidendo & penetrando, hinc Spiritu volatili subtilizando, adeoque instar fermenti farinaceæ massæ additi, fermentationem in stomacho faciunt, sicque Saliva alimentis incrementum, Succus verò Ventriculi iisdem complementum digestionis præstet) secundariò etiam confert *Saliva*, 1. Fermentum stomachicum ex parte restituendo, ad promovendas saporum perceptiones. 2. Fauces & gulam pro faciliiori illius deglutitione lubricando. 3. Linguam & os pro alacriore illius motione & loquela humectando. 4. Sitim alias perpetuò molestant, faucium ablutione restinguendo.

CVIII. Tanta nempe hujus Ciborum præparationis in ore est necessitas, ut comminutione non eorum sufficientem quam plurima animalia, in primis cornigera, quæ ut plurimum superiori dentium ordine carent, & ob id masticare convenienter non possunt, ruminando resarciant, Salivæ autem deficientis permissionem Aves in Ingluvie absolvant. Observantur etiam, licet rarissimè, homines ruminantes, quorum sc. Ventriculus musculosus existit.

CIX. Masticata sic Alimenta ad Stomachum promota, transmutantur ibidem in *liquorem pultaceum*, secundum veteres cremori Ptisanæ similem, Chylus appellatam, idque beneficio fermentationis planè singularis, blandæ videlicet ac minimè molestæ, quam calor Stomachi & ambientium Viscerum non leviter promovet.

CX. *Fermentatio hæc*, qua transmutantur alimenta in Chylum, dependet in primis à succo subtili acido salino

salino stomachi, qui partim instar menstrui dissolvit cibos, partim volatili maximopere blandâ ac penetrante aciditate cum alimentorum particulis dissolutis, in specie salinis alcalibus, lenem fermentationem efficit, & ita successivè eadem in aliam substantiam transformat.

CXI. Autores multi in Stomacho voluerunt *facultatem* quandam *χυλοποιητικήν*, quæ juxta calorem primum esset digestionis principium. Sed posito, quod ea detur, nescimus tamen quid sit, nec potest explicari quomodo concurrat & unde dependeat? Inprimis tamen hanc facultatem refellunt curiosiores Operationes chymicæ, quarum beneficio chylus artificialis in vitro representatur. Sic *Taccken.* in *Hipp. Chym.* suo asserit, se beneficio liquoris cujusdam, novi volatilis, quæcunque alimenta, concurrente simul calore, in chylum mutare posse.

CXII. Hinc ea omnia, quæ vel sunt duriora, adeoque difficulter solubilia, vel sale volatili multum depauperata, ut alimenta, vel exsiccata, vel sale condita, vel fumo indurata, solent esse difficilis digestionis.

CXIII. Maximi momenti negotium est hæc alimentorum fermentativa Digestio, cum hæc ipsa eadem disponantur, & ad heterogeneorum maturam in Intestinis separationem, & ad promptiorem in præcordiis spirituaſcentiam ac volatilisationem, id quod sine exacta fermentatione fieri nequit. Hinc in iis, in quibus aut imminuta, aut cruditate acidâ depravata est hæc fermentatio digestiva, ut in *Cachecticis*, debita sanguinis maturitas & spirituaſcentia, adeoque debitus corpori deficit vigor.

CXIV. Præsentiam hujus *Fermenti acido-salini esurini* in Stomacho testantur ructus acidi in sanis, & quorum optimus est Stomachus, naturaliter subinde præſentes, qui ipsi & in *Apepsiis*, *Dysenteriis* & *Lienteriis*

supervenientes, ejusdem restituti sunt indices : hinc illa acida volatilia, speciatim panis, tam grata & amica sunt stomacho, quatenus suo modo sunt homogenea, & à martialium usu frequentes nidorosi sulphurei ructus erumpere solent, similes iis, qui odoratu sensibiliter percipiuntur, quando *Martis limaturæ Spiritus acidus*, *Salis*, v.gr. affunditur. Unde & pingua, quæ acrimoniam fermenti hujus obtundunt, uti appetitum prosternunt, ita & digestionem in Stomacho turbare & impedire solent.

CXV. Origo Fermenti hujus primariò est ex tunica stomachi glandulosâ internâ, ex qua talis lympa fermentativa quasi transfudat, quæq; in rugis suis obvias habet reliquias quasdam alimentorum prius digestorum, mora diuturniori non leviter acescentes, hinc à salivâ continuò deglutitâ insigniter subactas, & ad fermenti aliqualis naturam exaltatas : quæ omnia mutuâ sui unioneliquorem hunc fermentativum constituere, probabilissimè videntur.

CXVI. *Helmontius*, Arabum insistens vestigiis, originem Fermenti stomachici ex Liene derivat, dum inter hunc & Stomachum singularem intercedere duumviratum statuit : sed refutant hanc sententiam sufficienter canes, post exsectum lienem strenuè vorantes, imò pinguescentes.

CXVII. Sic ergo fermentantur Alimenta, ut ea tamen, quæ prius in stomacho acescebant, non leviter successivâ fermentatione transmutentur, & aut planè, aut maximam partem deposito acore isto abeant in massam nunc salso-insipidam, nunc nonnihil in falso-acidam, semper tamen naturaliter volatilem, variâ licet sub temporis morâ, dum in uno citius, tardius in altero ob varias circumstantias negotium hoc absolvatur.

CXVIII. Chylus ita præparatus delabitur successive

sivè per pylorum in Intestina, apparenter quidem homogeneous, cui tamen non pauca partes heterogeneæ, œconomix animali conservandæ ineptæ, mistæ sunt, quæ in Intestinis, antequam aliorsum pergant, probè separandæ veniunt.

CXIX. Separatio hæc fit mediantibus duobus istis succis, *bilioso & pancreatico*, in fine Duodeni ac principio Jejuni in Intestina effusis, ibidem Chylum diluentibus, imò cum eodem ad lenem turgescentiæ actum devenientibus, sub quo crassiores, & quasi caseosiores ejus partes præcipitata sequestrantur, uti in *Fluxu alvi icteritico*, ac *cæliaco* sufficienter patet.

CXX. *Bilis* quidem excrementorum catalogo malè olim fuit adscripta, cum in se revera utilissimus balsamicus sit liquor, & conditum quasi balsamicum pro Chyli ipsius & totius Massæ sanguineæ conservatione ab omni corruptione putredinali, intar Myrrhæ cujusdam Aloesve additum, unde & *Vermium* facili è Chylo generationem, quantum possibile, prohibet, rectè *Helmontio* dicente, *ubi deficit Bilis fermentum, ibi Lumbricorum patria*.

CXXI. Præterea quoque *Bilis* volatili oleoso suo sale, ceu essentiali ejus constitutivo, si quid manifesti & p. n. acoris, toti corpori hostilis, adhuc in Chylo superest, destruit, & in falsum tertium vol. transmutat, simulque Chylum totum optimè diluit, & fluxiliorem ac liquidiorum reddit, facumque excretionem sic per accidens optimè promovet.

CXXII. Nec improbable est, quod alii asserunt, Bilem oleositate suâ sulphureâ occultâ quasi tingere chylum, adeoque primam pro facili in sanguinem transmutatione dispositionem exhibere, ut hujus tincturæ sulphuræ medio exaltari facilius, ac in rubrum sanguinem converti possit: cujus defectu *Cachexia*,

Leucophlegmatia, *Anasarca*, & reliquæ species *Hydropis* ex parte oriri videntur.

CXXIII. Concurrit cum *Bile* eodem in loco *Succus pancreaticus*, subinde *acidus*, plus minus tamen, in Animalibus repertus, qui Chyli dicto modo à bile alterati, craffiores & quasi caseosas partes leniter coagulando præcipitat, & blandâ quadam cum bile fermentatione, in statu p. n. verò effervescencia dictarum *Fæcum* separationem insigniter adjuvat.

CXXIV. Chylus ita in intestinis tenuibus alteratus & perfectus, & à scybalis recrementosis depuratus, per eadem leni pressu ulterius distribuitur, idque mediante motu illorum peristaltico, sub quo successivè succus subtilior & tenuior nutritivus oscula Vasorum lacteorum mesaraicorum, in Intestinorum tenuium canalem hiantium, imprimitur.

CXXV. Ex his continuato motu fertur in commune, juxta Renem sinistrum existens receptaculum, seu cystem Chyli, in Homine pariter ac Brutis membranosa, unde ulterius per Ductum thoracicum in Venam subclaviam vel axillarem sinistram infertur, ubi cum Sanguine redeunte mixtus dextrum influit cordis ventriculum.

CXXVI. Quippe repertis *Vasis lymphaticis* ductæ sunt Hepati, quoad significationis negotium, exequiæ, cum nulla *Vasa lactea* ad ejus deriventur viscus; & quòd *Venæ* sanguiferæ mesaraicæ aliquam ejus portionem cum sanguine Jecori invehant, adhuc experimentis Anatomicis probandum venit.

CXXVII. Nullæ quoque hætenus detectæ sunt viæ, quibus immediatè Chylus pro materiâ lactis glandulosæ mammarum substantiæ, aut fœtui in Utero pro nutrimento afferatur; quin potius mediatè Chylum nondum sanguini assimilatum, ex arteriis in dictis & aliis locis emulgeri probabilissimum videtur.

Urinæ

CXXVIII. *Urinæ* tamen materia, an omnis ex sanguine in Renibus transcoletur, & nulla ex primis viis à Chylo immediatè separata ad loca urinaria, quæcunque etiam sint, viis licet hæctenus in locis abdominis admodum impeditis, nondumque detectis, deferatur, in dubio adhuc est; saltem hoc probabile videbitur consideranti, *Diabeticos* eodem colore, sapore & odore Vinum rubellum v. g. loco urinæ excernentes, semina anisi & coriandri integra excreta, citum acidularum transitum, violaceum brevi post assumptam Terebinthinam odorem, &c. Ut proin ob hanc rem nonnulli inter urinam potûs & urinam sanguinis distinguendum esse opinentur.

CXXIX. Ubi ergo cum Sanguine Chylus in Vena axillari permixtus ad dextrum Cordis ventriculum pervenit, ex eo ulterius derivatur per Arteriam pulmonalem seu Venam arteriosam in Pulmones, ex his verò per Venam pulmonalem seu Arteriam venosam infunditur in sinistrum Cordis ventriculum, ex quo dein impellitur in Arteriam magnam seu aortam, per quam porro, ejusque ramificationes innumeras in universam corporis machinam distribuitur, atque inde revertitur, ac resorbetur per venarum furculos, qui omnes tandem in Venam cavam desinunt, atque hinc suum liquorem dextro cordis Ventriculo denuò infundunt.

CXXX. *Harvæus* ille Medicus Anglus, & *Conringius*, Professor Helmstädiensis, vulgò habentur primi inventores circulationis sanguinis: sed revera non sunt, & notitiam hujus demum acceperunt à *Paulo Sarpa*, Veneto monacho ordinis Servitarum, qui revera primus & verus inventor est hujus circulationis.

CXXXI. Confusus ita cum Sanguine Chylus in Venis axillaribus sensim sensimque subigitur, & successivè alteratur, ac in Sanguinem mutatur, quæ actio spe-

ciatim in aut circa Cor absolvi videtur : licet in hoc sanguificationis negotio Cor , ipsique annexa vasa se tantum habeant passivè , locumque his liquoribus pro motu & transitu meliori concedant, usque adeo ut Cor non nisi antliæ munere in machina hacce hydraulica defungatur.

CXXXII. Etenim *Sanguificatio* non est actio organica, sed purè tantum similis , adeoque propriè loquendo nullum corporis Viscus organi sanguificationis nomen merebitur , sed Cor duntaxat vas erit, per quod sanguis pro insigniori hac mutatione in præcordiis movetur.

CXXXIII. Revera enim nil aliud est *Cor* , quàm *musculus compositus* , & musculorum in modum movetur, ita quidem, ut sinister ventriculus propriè Cor appellandus sit , cujus tantum appendix est dexter ventriculus , propter Pulmones solummodo fabricatus, ut ex hoc melius & commodius in Pulmones fiat sanguinis propulsio , (pro subeundâ, maximè necessariâ ad vitam, alteratione ab aère,) & per hos ad sinistrum sinum seu cor primarium promotio.

CXXXIV. Chyli in sanguinem transmutatio vix aliter, quàm per blandum aliquem fermentationis motum fieri videtur ; quem ab aère inspirato, Chylum Sanguini assimilante, & Sanguinem in spiritus volatilifante, non pauci probabiliter deducunt.

CXXXV. Verisimilior tamen adhuc eorum videtur assertio, qui *Sanguinem ipsum*, prout in se principiis fermentativis , in specie Salinis & Oleosis volatilibus turgeicit, *Chylum* permistum *transmutare*, & successivè sibi assimilare, idque mediante motu suo fermentativo, chylum & alterante , & in similem sibi naturam pedetentim convertente , asserunt.

CXXXVI. Promovetur insigniter hæc Sanguinis fermentatio, & consequenter chyli assimilatio, ab aère
in pul-

in pulmones inspirato, cujus medio, attenuatur, volatilisatur & spiritualescit insigniter, atque insuper propter salino sulphuream mixturam incalescit eadem & vitali quasi calore incenditur.

CXXXVII. His positis facile patebit, successivis & repetitis per cor & pulmones circuitibus perfici chyli sanguificationem: ob id enim non raro *semilacteus* adhuc sanguis, etiam in sanissimis hominibus per venam sectam apparuit, aut saltem supernatans cruori coagulato serum leni igni inspissatum *gelatinam lacteam* relinquet, quæ phænomena à Chylo nondum Sanguini assimilato oriuntur.

CXXXVIII. Unde & tot prostant observationes *sanguinis albi instar lactis*, ex vena secta emissi, etiam in sanis hominibus, ob chylum sc. nondum ritè assimilatum. Imò ipsæ sanguinis fibræ rubicundæ apparentes reverà albicant, & Chyli videntur proles.

CXXXIX. Ita ut *vitalis ista Massa*, quæ per arterias & venas circulatur, duplici constet materiâ, *chylousâ & sanguineâ*, cum utriusque communi vehiculo, videlicet *sero*: quæ materiæ, utcunque existant fluidæ, minimè tamen quatuor illis humoribus, aut elementis, temperamentisque Veterum sunt analogi.

CXL. Quæ enim in cruore per venæ sectionem emissæ post hujus congrumationem & cadaverisationem reperitur sanguinis, in superficie floridi & in fundo nigricantis, differentia, partim ab aëre superficiem refrigerante & attenuante, partim à cruoris in fundo tempore, ipsum magis putrefaciente, dependet.

CXLI Propellitur *Sanguis & Chylus* ex corde per arterias in universum corpus, & hinc per venas ad idem punctum, nempe cor, redit, unde in circulum recurrens *motus circularis* dicitur, qui à musculosæ substantiæ, ventriculorumque Cordis reciproca contractione atque expansione, & hinc contentorum im-

petuosâ expulsiōe , principaliter originem trahit.

CXLII. *Proprius* autem *cordis motus* est ejus *contractio* seu *systole* , *improprius* verò est *dilatatio* seu *diastole*: in *systole* enim agit & sanguinem exprimit, sicq; à sanguinis in arterias ejaculatione harum dilatationem & pulsum efficit, in *diastole* verò patitur, dum à sanguine irruente ex venis ejus parietes distenduntur, & ita molestia quadam sensibili afficiuntur.

CXLIII. Videlicet Cor à sanguine, ex auriculis in ejus ventriculos , inprimis dextrum illapso & turgescente, expanditur, qua expansione fibræ, cordis parenchyma constituentes, extensæ irritantur h.e. nimio distensionis & læsionis sensu afficiuntur, inde confer-tim per nervos spirituum animalium fit irruptio, adeoque fibrarum & consequenter totius Cordis contractio. Et quidem non secus atque alii Musculi, Cor quoque à spiritibus animalibus per nervos influentibus in motum cietur.

CXLIV. Continuatō tali impulsu sanguis per totum corpus mediantibus arteriis propellitur, eodemque mediante in venas & per has in cor denuo remittitur; ita ut in toto hoc circulari motu sola *propulsio*, nulla verò *contractio* contingat.

CXLV. Redit autem toties per orbem ad Cor Sanguis, ut ibidem inprimis in Pulmonibus vigore novo vitali imprægnetur, h. e. de novo volatilisetur, spirituascat, fermentetur & incalescat.

CXLVI. Sanguinea verò hæc massa in omnes corporis partes, in genere pro earum nutritione, distribuitur, ita quidem, ut partes sanguineæ rubicundæ *Sanguinis* nomine *proprie* veniant, partes autem spermaticæ seu nerveæ albicantes à chylo cum massa sanguinea distributo nutriantur & conserventur.

CXLVII. Ex prima enim Fœtus in ovo formatione innotescit, partes ex duplici materia, nempe partim

tim *seminali*, ceu chyloso colliquamento, partim *sanguineâ* formari & componi, unde etiam pro nutritione & augmentatione talium partium duplex nutrimenti genus, *chylosum* seu *lacteum*, & *sanguineum* requiritur.

CXLVIII. Mediâ autem inter utrumque cordis ventriculum viâ intercedit Pulmonum viscus, per cujus spongiosum seu potius vesiculosum, h. e. ex copiosissimis parvis vesiculis angularibus, simplici membranâ constantibus, invicemq; connexis, compositum parenchyma transvasatur Sanguis, dum Chylus, huic permixtus in vena axillari sinistrâ, pergit in truncum venæ cavæ ascendentes, & ita in dextrum cordis sinum, ex quo per arteriam pulmonalem seu venam arteriosam in Pulmones derivatur, è Pulmonibus verò per venam pulmonalem seu arteriam venosam transfertur in sinistrum Cordis sinum.

CXLIX. Sensibilis est pulmonis Infantis vivi & in utero mortui differentia; siquidem frustulum pulmonis Infantis nondum editi, aquæ immixtum fundum petit, vivi verò supernatat eidem. Et ex hac *δοκιμασία* cognitio hauritur Infantis occisi. Cum enim pulmo Embryonis sit crassior, nec satis porosus, hinc respiratione semel factâ spongiosus fit, & sic supernatat.

CL. Id quod contingere nequit, nisi Pulmones dilatentur & expandantur, adeoque Sanguini transeunti patefiat aditus, quod equidem fit, quatenus diaphragmatis figura mutatur in planam, unde & cavitatem in ima thoracis parte, & viscerum abdominis depressionem, & illorum majorem protuberantiam efficit.

CLI. Concurrit simul costarum, deorsum versus incurvatarum, per musculos serratos & subclavios sublatio, & ita cavitatis thoracis major ampliatio, unde ab abdomine foras protuberante, & thorace extrorsum di-

latato, necessariò simul aeris ambientis sequitur protrusio.

CLII. Qui eodem momento partim ita protrusus, partim propria gravitate ac vi, liberali facto impetu, ruit in pulmones, eosque per se immobiles instar utris inflat & distendit, quod *Inspiratio* dicitur: Sicut diaphragmate denuo relaxato, & costis deorsum demissis, pulmonum compressio & aeris *Exspiratio* accidit.

CLIII. *Neccessaria* admodum aeris est *Inspiratio*, cum hac deficiente omnia intereant animalia, non tamen refrigerium cordis & sanguinis, aut hujus à nitroso aeris sale condensatio, primarius ejus est finis; cum talia in calore viventium naturaliter constituto, aut in senibus vel cachecticis tepescente, nullum locum obtineant.

CLIV. Sed potius *usum Vitæ* nostræ simpliciter necessarium *Aër* inspiratus sanguini præstat, unde & hic omnis prius per Pulmones, quàm per Corruit, ita ut ad eam sanguinis vitalem restorationem, quam in præcordiis acquirit, imprimis faciat, ut supra §. 144. dictum: idque beneficio Salis sui volatilis universalis, ratione cujus occultum vitæ cibum Aëri inesse Hermetici asserunt.

CLV. Ubi in Arteriam magnam impulsus est Sanguis, ex parte deorsum per arteriæ aortæ truncum fertur, & inter varios illius ramos arteriam splenicam, atque hæc mediante Lienem ingreditur, exinde per venam splenicam, ad truncum venæ portæ ac Hepar distribuitur: ita ut hæc communicatio insignium horum viscerum, Lienis & Hepatis, dum omnis sanguis ex Liene immediatè ad Hepar defertur, singulare quid in recessu habeat, ulteriori scrutinio indagandum, utpote sine quo officium eorum vix debite explicari poterit.

CLVI. *Lienis* viscus constat membranarum congeries, in cellulas & multiplices concamerationes efformatarum,

tarum, per quas glandularum minimarum copiosi globuli uvæ botrum æmulantes dispersi sunt.

CLVII. *Non est tamen illud simpliciter ad esse vitale animalium necessarium, cum Canibus & Suibus sine ulla sensibili functionum læsione excindi queat. Sed tantum ad bene esse confert, ita ut ad majorem sanguinis perfectionem, sed accidentalem hanc facere videatur, quatenus in Lienis glandulis, percurrentibus spiritibus animalibus forsan tale fermentum elaboratur, quod sanguini inspiratum vel ad faciliorem Chyli transmutationem faciat, vel potius molecularum sanguinis heterogenearum, nec ritè miscibilium separationem ita promoveat, ut commodè per convenientia loca, in specie Renes, &c. evacuari possint.*

CLVIII. Omnis iste sanguis ingreditur *Hepar*, qui partim ex *Splene*, partim è Intestinis per Venam portæ vehitur; cujus parenchyma ex glandularum globulis, copioso sanguine suffusis & irrigatis compositum, hætenus soli Bilis transcolationi, denegato omni sanguificationis officio, fuit destinatum.

CLIX. Equidem *Bilem* istam omnem, quæ per ductum hepaticum ad Intestina amandatur, ex *Hepate* derivari certum est: sed *Bilis* quæ in *felleo* reperitur *Folliculo*, in hoc ipso potius generatur ex Sanguine, per arterias cysticas eo allato; ita ut maxima etiam ejus pars per cysticum ductum ad Intestina amandetur: dum interea etiam aliqualis ejus portio per exiles ductus, ex ejus fundo in *Hepar* dispersos, in hoc deriveatur, probabiliter ad promovendam Bilis è Sanguine in *Hepate* faciliorem separationem.

CLX. Sanguis ulterius per Arterias emulgentes distribuitur ad *Renes*, ex quibus per Venas emulgentes redit, ut ibidem serum salibus partim superfluis, partim recrementosis, aliisque sanguinis impuritatibus imprægnatum, transcoletur & separetur.

Est

CLXI. Est scilicet in Sanguine latex aquosus, alias serum commune tam succorum nutritivorum quàm excrementorum vehiculum, cujus medio illi per universum distribuuntur corpus, hi verò in certis colatoriis separantur & amandantur: quod si fiat per Renes, *Urina* appellatur; sin verò per Cutis poros, *Sudoris* nomine venit.

CLXII. *Renum corpus*, quoad extimas partes, constat fibris quamplurimis subtilibus, perforatis tamen, in Corpus papillare tortuosum, medium eorum corpus constituens, desinentibus, de quibus vid. Laur. Bellin. *Italus*. Illas ergo fibras serum Sanguinis ingreditur, indeque ad Corpus papillare pergit, per cujus minutos & innumerabiles porulos transfusat ad membranam interiorius expansam, unde per Ureteres ad Vesicam descendit, sanguine ipso à Venis emulgentibus interea resorpto.

CLXIII. *Urina* hæc Sanguinis est propriè loquendo llixivium quoddam volatile, seu Aqua sale falso sulphureo, adeoque primariò *alcalino*, secundario acido, ambobus volatilibus, pinguedine sufficienti temperatis, composito, sed superfluo imprægnata: quibus subinde, sed p. n. & talia massæ sanguineæ recrementa varia se sociant, & una eliminantur. *Potius* quòd attinet *urinam*, de hac sup. §. 127. actum.

CLXIV. Post Renes excurrit Sanguis ulterius per Arterias ubique ad *glandulas* per universum corpus disseminatas, easque tam *conglomeratas*, quàm *conglobatas*: quarum illæ magis compositæ liquorem emulctum in certas cavitates pro peculiaribus usibus effundunt: hæ magis simplices eum per Lymphatica vasa, quorum truncus communis est Ductus thoracicus, in Venam axillarem sinistram Sanguini denuo infundunt.

CLXV. *Conglomeratarum* liquor, prout eadem sunt
vel

vel laxioris vel firmioris texturæ, variat: illæ serum lacteum emulgent, ut sunt Mammariæ, Tonfillæ; hæc serum aquosius subtilius, sale volatili vel falso vel acidulo imprægnatum, separant, ut *Pancreas*, *Parotides*, & *lachrymales Glandulæ*, &c.

CLXVI. Conglobatæ verò glandulæ lympham efficiunt, eamque omnem à partibus infra Cor sitis per Ductum thoracicum sanguini per Venam axillarem sinistram infundunt, sicut eodem loco omnis in superiori regione confecta Lympha per similes Lymphæ ductus, Vasa lymphatica dictos, ibidem infunditur.

CLXVII. *Lymphæ* hujus materia primaria probabiliter statuitur nutrimentum partium roridum, ministerio glandularum collectum, in quod condensantur Spiritus animales, in partes quascunque per nervos allati: dum enim non penitus dissipantur exercitio aut laboribus, cum latice seroso alimenti, omnium partium Vehiculo, se jungunt, & ita subtilitatem spirituosam amittunt, ac denuo in halituosam, tenuem & aqueam condensantur substantiam, adjuvante non parùm Artuum frigidiori præ aliis partibus constitutione.

CLXVIII. Limpida talis spirituofo-aquea materia à Glandulis conglobatis imbibita, imprægnatur in his subtili sanguinis arteriosi acido sale, quæ junctim sumpta Lymphæ liquorem aquoso spirituosum constituunt nonnihil acidulum, supradictis locis sanguini permisceri consuetum.

CLXIX. *Finis*, propter quem Sanguini in vicinia Cordis & Pulmonum, ubi de novo magis animandus est, Lympha hæc Venæ axillari sinistræ infunditur, est non tantum, ut diluat & fluidiorem reddat Sanguinem, sed ut in specie Chylo imprægnata instar materiæ nutrit. sanguinis in præcordiis renovationem & restauratio-

nem

nem vitalem adjuvet, & insigniter promoveat.

CLXX. Pertingit sanguinea massa ulterius ad totam corporis peripheriam extimam, ejusque integumentum *Cutem*, quæ est reticulare corpus, è fibris nerveis copiosis, & capillaribus arteriarum & venarum vasis seu fibris sanguineis contextum; ob id naturæ mixtæ, sanguineæ & spermaticæ seu nerveæ, inprimis tamen tendinosæ, esse dicitur.

CLXXI. Interstitia hujus texturæ occupant glandulæ copiosæ minutæ, reverà ex conglomeratarum genere, *miliares* dictæ, vale suo excretorio foras hiantes, & cutis poros constituyente, instructæ, quæ veri fontes sunt sensibilis transudationis, insensibilisque transpirationis.

CLXXII. *Serosus* nempe *sanguinis Latex*, uti absorbet superflua & recrementosa sanguinis salia naturaliter, aliasque ejus sordes præternaturales; ita salina hac vi, instar saponis, abstergit & abluit suo transitu solidarum partium sordes ex nutritione superfluas, aut ipsum nutrimentum non perfectè agglutinatum, sed diuturniore mora effectum redditum: quæ omnia jam antea sufficienter attenuata & volatilifata è capillaribus vasis per dictas glandulas emulgentur, & accedente blando calore plus minus copiose sine capitis mortui remanentia notabiliter emittuntur.

CLXXIII. Sanguinis vitale nectar ubertim etiam derivatur ad *Cerebrum* & *Cerebellum*, inprimis per arterias carotides & vertebrales, quarum exiles & capillares quasi furculi ubique superficiem ejus densè obducunt, & tandem in sinus duræ matris sanguinem infundunt, qui venis jugularibus continui in has proximè, & inde remotius in venam cavam se exonerant.

CLXXIV. Observabilis est in Cerebro & Cerebello duplex substantiæ diversitas, *corticalis* nempe subcineritia, & *medullaris* eleganter candida. *Illa è copiosissimis*

mis glandulis minutulis ovalis figuræ constat, in quas se insinuant dicta vasa sanguifera: hæc ex filamentis & ductibus nerveis delicatissimis, invicem certo ordine convolutis, & tandem in nervos planè abeuntibus, est constructa.

CLXXV. Substantiæ talis diversitas diversum item usum innuit, *cortice enim* mediante spiritus volatiles sanguinis, vitales dicti, separantur à sanguine, & per subtilissimæ filtrationis modum agiliter penetrando transeunt in Cerebri medullam, Sanguine ipso, ceu crassiori corpore, ob pororum angustiam, vehiculoque ejus aqueo ob pinguiorem & oleosam quasi substantiam Cerebri exclusis.

CLXXVI. In ipsa verò *medullari substantia* ceu regio palatio, spiritus dicti volatiles luminosi, *animales* nunc appellandi, debitis motionibus & expansionibus, & inde per nervos in omnes partes radiosæ excursionibus, operationes Animalibus proprias, *sensus* in specie tam *internos* quàm *externos* & *motus* perficiunt.

CLXXVII. Constituunt enim hi primariò *animam sensitivam*, tam Brutorum quàm Hominum, cum sint primi autores actionum Animalibus propriarum, tam in operationibus modò dictis quàm in genitalibus etiam.

CLXXVIII. Quæ utut sint variæ & distinctæ, determinatur tamen Spiritus animalis specie & essentia unus, adeoque ad varias actiones indifferens, pro variâ partium organicâ dispositione (& proprietate. Nam is ipse, qui movet pedem vel muscolum, confert etiam suo modo ad visum, si esset in oculo, & sic consequenter in aliis.

CLXXIX. Quòd si dicti Spiritus, in debitâ quantitate & subtilitate, blando & moderato, eoque simul ordinato motu agitentur, ac inde Cerebrum implendo proprio

prio motu quodammodo expandantur, sicque porrò ex eodem secundum filamentorum, Cerebri medullarem substantiam constituentium, ductum continuato quasi rivulo aut radio in corpus, omnesque ejus partes influant, actionum animalium omnium sequitur exercitium, adeoque vigiliæ.

CLXXX. Sin verò quacunque ex causa perturbati, inordinato, vago & subinde impetuoso cieantur motu, in Cerebro hinc Deliria varia, speciatim phrenetica; in partibus verò reliquis spasmi & motus convulsivi, interdum mirabiles, excitantur.

CLXXXI. Officia, quibus præsumt animales spiritus, sunt *sensus & motus*, utrique *interni & externi*. *Externos* quod attinet *sensus*, cum hi revera consistant in passione seu motione organi, inductâ ab objecto externo sensili, per certam ad hoc factam impressionem seu motum, adeoque solum in motione filamentorum nervorum organi, in iis spiritus animales hoc solum præstare videntur, ut suo influxu nervea organa sensus proximè constituentia in debito tono & tensione conservent, quò facilius ab objectis externis moveri, & ita sensatio externa fieri possit.

CLXXXII. Exposita scil. est corporea nostra Machina quorumcunque corporum *ambientium* activitati & insultui. Hæc ergo ambientia, dum in partem quandam agunt, motionem certam inducunt in ejus nervis, quæ motio, seu ab objecto externo facta impressio, continuato nervi ductu, ad Cerebrum usque, seu ad nervi originem, continuatur.

CLXXXIII. Quem ibid. insequitur determinatus Spirituum animalium, in vicina Cerebri medulla, motus, ab isto excitatus, constituere videtur *Sensum internum*, occasione cujus Anima rationalis in nobis format conceptum seu ideam, repræsentantem exactè rationem externæ impressionis, sitque tunc formalis

lis cognitio seu sensuum externorum mediantibus internis perceptio : id quod *dolor imaginarius* eorum, quorum partes fuere abscissæ, illustrare videtur.

CLXXXIV. *Vires* istę objectorum, quę vulgo *qualitates* sensibiles dicuntur, quibus ambientia corpora agunt in certas corporis partes, *organa sensoria* dictas, consistunt solum in certâ talium corporum, quoad minimas eorum particulas, texturâ vel conformatione, quæ, prout diverso modo nunc in hanc, nunc in aliam corporis partem agit, & certum motum inducit, vel mediatè vel immediatè, tam varias qualitates sensibiles, seu in organa Sensum agendi facultates, habere dicitur.

CLXXXV. *Constant* autem *sensuum organa* variis & distinctis partibus, ita tamen subordinatis, ut una sit *primaria*, & cujus per objectum externum motione fit sensatio externa, seu certa passio in parte, quæ semper nervus esse solet, cujus filamenta nunc in membranam fortiter tensam expansa, v. g. in Auditu & Visu; nunc in capitula papillaria sunt conglobata, v. g. in Gustu & Tactu, reliquis partibus duntaxat certum usum, eumque varium habentibus.

CLXXXVI. Quinario numero omnes *Sensus externi* rectè dicuntur comprehendi, quos inter eminet *Visus*, cujus objectum externum est *Lux*, primariò Solis & Ignis, & inde diffusum in orbe *Lumen*, quod est materia quædam subtilissima, nil aliud nempe; nisi ignis quidam maximè rarefactus. Lumen tale vel immediatè in recta linea, vel mediatè, mediante nempe per corporis opaci superficiem reflexione certâ, transit per *tunicam oculi corneam* & *humorem crystallinum*, donec impingat in *tunicam retinam*, seu *expansionem filamentorum nervi optici*, & hanc undique Spiritu animali perfusam, ubi hæc quasi percussa similiter movens Spiritus præsentis, talem facit motionem & impressio-

nem, quæ ad cerebrum usque continuata, eo modo ut §. 175. & seqq. explicatum, à nobis dicitur *Visio*.

CLXXXVII. Est scil. *Oculus* reverà *Camera obscura* opticorum, in quâ humor crySTALLINUS est vitrum lenticulare, in quo ut plurimum fieri solet decussatio radiorum luminosorum, donec impingant in tunicam retinam, ceu primarium *Visus organum*, ubi objectum externum exactissimè, inverso licet situ, repræsentatur, ut ita reverà per duplicem conum, unum rectum ab objecto ad punctum intersectionis in CrySTALLINO, alterum inversum ab hoc puncto usque ad Tunicam retinam, omnis fiat *Visio*.

CLXXXVIII. Et prout hi intersectionis anguli sunt majores vel minores, etiam res visa major vel minor in tunica retina depingitur, & consequenter ita judicatur.

CLXXXIX. Quòd si radii isti luminosi sub sua in orbem diffusionem impingant in corpora opaca, resiliunt propter denegatum transitum, plus minus exactè ad eos angulos, ad quos inciderant, ita ut incidentiæ & reflexionis anguli perpetuo sint æquales, id quod in Speculis est manifestissimum.

CXC. Corpus *opacum*, à quo reflectuntur radii, est vel *politum*, vel ex particularum superficialium inæquali situ *asperum*. Illud radios, eodem fere modo atque incidunt, ad visum reflectit, unde tale corpus, quasi secundario luminosum splendere dicitur: hoc verò radios intra istius inæqualis superficiæ diversos poros, & varias eminentias atque cavitates partim plus minus abscondit, & ita cum umbris miscet, partim verò certa ratione, plus minus tamen, à primitiva figura mutatos ad oculum reflectit, unde taliter modificatum lumen *Color* dicitur.

CXCI. Nempe quorum superficiales particule minutæ, ceu copiosa polita specula, lumen incidens maximam

ximam partem reflectunt, & ita splendentibus proximæ sunt, *albedinem* repræsentant; quorum verò particularum textura copiosis porulis & meatibus est interfecta, ut in his lumen maximam partem abscondatur, & quasi umbris tenebricosis obfuscetur, *nigredinem* exhibent.

CXCII. Ubi denique radii luminosi in superficialibus opacorum corporum partibus modò absorbentur, modò ratione diversâ ad spectantium oculos reflectuntur, ibi colores intermedii, *ruber, cæruleus, viridis, flavus* &c. gignuntur.

CXCIII. Visum excipit *Auditus*. Hujus *objectum movens* externum nil aliud est, quàm *Æther* seu *Aër subtilissimus* diversimodè, impetuosè tamen & violenter nonnihil, vel percussione vel flatu commotus, qui undique undulatorio motu in orbem diffusus per anfractus auris externæ ad aurem internam, & in specie ad nervum auditorium seu acusticum, in cochleæ extremitate in membranam expansum, impingit, eamque quasi percutit, unde motus ibidem percussioni analogus, & ad cerebrum continuatus, à nobis *Sonus*, ejusdem verò dijudicatio seu perceptio *Auditus* dicitur.

CXCIV. Motiones ejusmodi aëreæ ad aurem continuatæ, prout sibi invicem certâ, secundum Arithmeticæ leges, positione in majori vel minori gradu, ac intensione aut remissione respondent, gratum seu harmonicum vel non harmonicum efficiunt Sonum; & prout istis motionibus respondentes in cerebro spirituum animalium se habent motus, in impetu majori vel minori, ordine vel confusione, &c. varii effectus *Musicæ* in nobis consurgunt.

CXCV. Motus talis aëris, prout vel vehementior vel debilior, *fortiorem* vel *debiliorem*, seu *remissiorem* nobis repræsentat *sonum*; prout fortior & celerior, acutior, prout remissior & tardior, graviorè. Sicut etiam

impingens aër in corpus densum, repercutitur diversimodè ad angulos incidentiæ æquales, indeque repetitum sonum seu *Echo* constituit, quod in cavitate Instrumentorum musicorum Resonantia dici solet.

CXCVI. Ad hujusmodi aëris motiones flatu factas, tanquam per instrumentum pneumaticum, pertinet motus ejus in animalibus per tracheam seu asperam arteriam factus, *Vox* dictus; quæ Vox simplici per laryngem, inprimis epiglottidis adjumento, elisione *Vocales*; per linguam verò, dentes & labia, certâ modificatione *Consonantes* efficit; hæ verò tandem litteræ in Hominibus pro ratione impositionis & conformationis mille modis combinatæ, & certâ ratione articulatæ, *Sermones* constituunt: unde ex sola motus organorum sermonis observatione, surdus & mutus ab ortu per oculos seu visum exactè quasi audiens, & ita perfectè loquens reddi potest.

CXCVII. Mulieres habent *Vocem acutam*, cum aspera earum arteria sit minor: contrà, qui habent eam majorem, illi habent *Vocis sonum gravem*, uti hoc observamus in Ursis, quibus aspera arteria adeo est ampla, ut integra complicata manus eidem intrudi queat.

CXCVIII. Post Auditum tertio loco est *Tactus*, ubique ferè in corpore reperibilis, ubicunque nempe filamenta reperiuntur nervea, quæ ab externis objectis mille modis horum approximatione affici, & inprimis variè moveri possunt. Filamenta talia, uti in contextenda cutanea massa locum primum obtinent, ita ubique hinc inde in *capitula papillaria conglobata* ex cute nonnihil prominent, & sub cuticulâ genuinum & naturale organum *Tactus* externum constituunt.

CXCIX. Corpora externa, quæ sui approximatione dicta filamenta, & eorum extremitates papillares afficiunt, hoc faciunt solâ particularum minutarum
super-

superficiali texturâ, earumq; certâ vel motione vel quiete. Atq; exinde etiam surgunt *qualitates istæ*, quæ à nobis dicuntur *tactiles*. Si enim quoddam corpus, cui v.g. manus admoveatur, cedat defectu firmæ minimorum unionis, dicitur *molle*; si verò non cedat, sed resistat ex forti eorum combinatione, dicitur *durum*. Si quædam particulæ mobiles invicem cohæreant, simulque organo adhæreant, dicitur *viscidum*; si aliquæ particulæ à toto separatae mobiles organo Tactus adhæreant, dicitur *humidum*, si non, vocatur *siccum* seu *aridum*. Si fiat celerrimus & repetitus in organo ab objecti externi minimis agitatibus, motus, dicitur *Calor*; si *nullus*, dicitur *Frigus*: & sic de reliquis in infinitum.

CC. *Gustus* nil aliud est, quàm tactus linguæ specialis & singularis, dum itidem fit per nervos, in delicata filamenta divisos, quæ ad superficiem linguæ, sub membranam ejus delata, conglobantur in similes papillas nerveas, tanquam in capitula Fungorum seu cornua extrema Limacum. Illæ ergo ratione suæ peculiaris texturæ ita sunt constitutæ, ut præter communia Tactus objecta, ut *durum, molle, asperum* &c. specialem à particulis salinis similibusve ciborum recipiant impressionem.

CCI. Sunt nempe *salinæ particulæ* minutissimæ genuinum *Gustus objectum*, quæ ratione texturæ rigidæ, acuminatæ, hispidæ, & diversimodè figuratæ, vehiculo aqueo inprimis dilutæ, se insinuant in Linguam, ejusque modò dicta filamenta, & speciatim eorum papillas, variè movendo, pungendo, lancinando, &c. talem in iis motum efficiunt, qui à nobis *Gustus* dicitur.

CCII. Sicuti proin dictæ particulæ plus minus mutantur, & alterantur vel obruuntur, variant sapore: hinc enim acida & urinosa mutuâ unione mutando texturam fiunt salsa; acidæ aceti particulæ, cum minio sive saturno calcinato junctæ, mutatâ texturâ dulcem saporem repræsentant.

CCIII. Gustui proximus est *Odoratus*, qui duo sensus maximum inter se consensum habent, ita quidem ut intensè sapida simul Odoratum fortiter afficiant, & contrà, velut in *Oleis destillatis* & *Salibus volatilibus* apparet, adeo ut Tactus, Gustus & Odoratus non nisi pura graduatione majoris vel minoris materiæ immersionis distinguantur, & solùm Tactus diversimodè modificatus sint.

CCIV. *Organum* hujus *Odoratus* minùs probabiliter statuuntur *processus mammillares Cerebri*, potius enim illud esse videtur *membrana tenera summitati narium* juxta confinia Ossis cribriformis intus obtensa, uti eleganter hoc demonstrat Schneid. *Tr. de Osse cribriformi*. Quin & ex analogia cum tactûs & gustûs organo de præsentia certarum papillarum, ex filamentis nerveis contextarum, vix dubitandum videtur. Quibus narium membrana sensibilior est, facilè, quibus autem insensibilior, difficilius sternutant.

CCV. Dum ergò cum aère per inspirationem attracto varia simul, imò innumerabilia nares effluvia & miasmata subintrent, è quibuscunque ferè corporibus, insensibiliter licèt, emanantia, adeo ut omnia corpora certam quasi suam & determinatam atmosphæram circa se habere videantur; quædam eorum ratione suæ determinatæ texturæ & conformationis insinuant se dictæ narium membranæ, eamque vellendo, pungendo, titillando, &c. talem in filamentis ejus motionem efficiunt, qualis sub nomine *Odoris* venire consuevit.

CCVI. *Particulæ* tamen, quæ habent texturam & conformationem mechanicam, ut speciatim hanc membranam ejusque filamenta nervea movere possint, *salino-sulphureæ* plus minus *volatiles* sunt: vix enim odorem habemus, qui non ex sulphureo-salino | tali oriatur principio. Unde &, prout particulæ ejusmodi
Salino-

salino-sulphureæ & pingues ex coalitu cum aliis mutant texturam, & vel volatilifantur vel figuntur, aut alia ratione immutantur, sicque diverso modo papillas nervosas narium vellicantur, *Odorum* nascitur varietas. Hinc v.gr. *Moschus*, odoris expers, si in latrinâ suspenditur, sulphureas particulas in se iterum admittit, & inde fragrantem odorem acquirit. Odor *Olei Terebinthinæ* suaveolentis longè diversus est ab odore *Balsami sulphuris*, cum hoc ipso licet Oleo parati.

CCVII. Ita quidem se habent *Sensus externi*: sed *internos* quod attinet, illi rectè dicuntur triplices, *Sensus communis*, *Phantasia* & *Memoria*. Negotium est obscurius, propter insignem, quæ hic observatur, confusio-nem operationum animalium & rationalium.

CCVIII. Cùm enim nostra cognitio intellectualis, & omnis ratiocinatio præsupponat spirituum animalium exercitium, occasione quorum diversimodè motorum anima rationalis diversos sibi formet conceptus seu phantasmata, (cùm nihil sit in intellectu, quin prius fuerit in sensu) adeoque sensus animales interni, & intellectio, in nobis semper sint conjuncta; evenit inde, ut nesciamus, quomodo Sensus interni, separatim considerati, se habeant.

CCIX. Unde factum, ut similitudo quoad actiones externas intercedat non levis inter homines & quasdam bestias, quibus sensualis quidem competit, non verò intellectualis cognitio. Quin plurium ejusmodi *Brutorum docilitas* in causâ fuit, ut iis quoque cognitio propriè sic dicta tributa fuerit, & consequenter ad minimum semirationalia reddita fuerint, h. e. nobis propria ipsis similiter tributa seu adjudicata sint.

CCX. Exactius si velimus scrutari negotium, necesse est, ut exactè quoque abstrahamus & separemus *res animæ rationali proprias*, h. e. quas cognitione reflexâ in nobis ipsis percipimus, ab iis, quæ *spiritibus* & ce-

rebrosunt propriae, & consideremus, qua ratione hæ posteriores fiant, cum in his Sensuum internorum ratio consistat.

CCXI. Quo facto manifestum evadet, *Sensus internos in sola spirituum animalium varia & multiplici in cerebro & cerebello motione & agitatione consistere*: unde & Brutis omnis perfecta & propriè sic dicta cognitio est deneganda, sicque eadem Bruta non alio modo se habebunt, quam teneri Infantes, utpote inter quos & Bruta nulla vel levis intercedit, quoad quasunque actiones, differentia, dum rationalis anima nondum actu secundo in Tenellis operatur. Pariter & conformatio Cerebri organica læsa, impediendo spirituum motum, Sensus internos lædit.

CCXII. Sensuum proin internorum in genere consideratorum operationes ita se habent; nimirum filamenta nervorum, in organis sensuum externorum commota, suum motum continuant in Cerebrum usque ad radices dictorum nervorum, unde motus similes in corporibus striatis & consequenter in spiritibus animalibus excitati, sunt id, quod *Sensus communis* dicitur; quæ autem motiones impressæ exinde reperiuntur in corpus callosum usque, ubi Spiritus animales ubertim scaturientes occasione fibrarum motarum agitantur, in quo consistit id, quod *vocatur Phantasia*; & inde reflectuntur suo motu ad spinalem medullam usque, ibique impetu facto vario nunc in cerebelli, nunc cerebri nervos motorios derivantur: illic in cerebello pro motu partium internarum, nempe diaphragmatis, &c. & excitatione Affectuum; hic pro motu membrorum externorum, ita ut varii hi motus nunc *Sensus communis*, nunc *Phantasiæ* nomine veniant: sicut iidem sæpius eodem modo evenientes, & in membris externis similes actiones exercentes, *Memoria* vel *Reminiscentia* appellari solent.

Motum

CCXIII. *Motum* quod attinet partium *Animalem*, nempe quarumcunque, five internarum five externarum, ejus organum proximum sunt fibræ nerveæ; quæ nunc arctius sunt conjunctæ in *systema*, quod vocatur *Musculus*, nunc à se invicem sunt separatæ, & circulari ut plurimum ductu partem ambiunt, quæ v.g. in *Stomacho*, *Intestinis*, &c. propriâ appellatione carent.

CCXIV. Fibræ hæ in motu dependent à spiritibus animalibus, per nervos in partes distributis; hinc denegato penitus eorum influxu pars & sensu & motu privatur. Fibræ nimirum *partium circulares*, non musculosæ quidem, sed motrices tamen, quæ videlicet motum partium internarum peristalticum seu compressivum perficiunt, *obtinent nervos ex cerebello* distributos, & sine ullâ prægressâ cognitione sensuali motum cient, adeoque talis motus nec prohiberi nec cohiberi potest, unde vulgo *motus naturalis* simpliciter dicitur.

CCXV. *Musculorum* verò fibrarum *Systema* nervos ex cerebro distributos obtinet, & eos gubernat vel præstat motus, qui prægressâ cognitionem sensualem vel intellectualem sequitur, adeoque à nobis pro libitu vel impediri vel promoveri potest: & hic motus per musculos *in genere Motus animalis*, in specie verò in *Homnibus voluntarius*, in *Brutis spontaneus*, appellatur.

CCXVI. *Musculi structura* ex copiosis constat fibris, in medio sui coagulo sanguineo seu carneo vestitis, quarum plures sibi invicem inæqualiter quidem, æquali tamen ordine, superimpositæ, ita situantur, ut utrinque, tam in principio, quàm fine, fibræ circa intermedia carnem substantiam incurvatæ, figuram & corpus rhomboideum eleganter constituat, super angulos obtusos, donec in rectos mutantur, mobile.

CCXVII. Movetur musculus & omnis fibra motrix, quando eadem abbreviatur, & quasi in se contrahitur,

ita ut *musculi unica sit actio seu contractio*, quam sequitur partis annexæ motus, ejusque mutata figura & situatio: quod si ita contractus persistat musculus, dicitur *motus tonicus seu tensivus*; si relaxetur denuo, ita ut nullo musculorum agente membrum sit in figura & situ naturalibus, in figura media positum esse dicitur.

CCXVIII. Motus hic fibrarum seu *contractio* à tribus dependet causis. *Prima est ipsa fibrarum extensarum & partibus annexarum spontanea ad contractionem inclinatio*, instar chordarum extensarum sponte se contrahentium.

CCXIX. *Secundò accedit impetus radiosus spirituum animalium per nervos diffusus*, qui in fibræ substantiam distributus, eam replet, & quasi inflat, & ita breviorē reddit, quod imprimis in musculorum ventre observabile.

CCXX. In quibus *tertio copiosior Sanguinis arteriosi in musculus influxus* supervenit, qui in ventre ejus dilatato, minorem inveniēdo resistantiam, uberius infunditur, unde & turgescētia musculi & contractionis vigor maximè resultat.

CCXXI. Ita quidem se habet *Corpus humanum* in individuo consideratum: ut verò conservetur in specie, ordinatum est à summo rerum naturæ Autore *Generationis* negotium, in quo Mas & Fœmina, ceu causæ sociæ, conferendo sua mutuo symbola, se in specie multiplicant, & novum Individuum vitale producant, quod *Generari* dicitur.

CCXXII. Id quod Mas confert, est ejus *Genitura*, vulgo, sed malè, *Semen* appellata, quæ in testium glandulosâ substantiâ, ex copiosissimis minutis ductibus & vasculis constructâ, è Chylo puriore, una cum sanguine arterioso per arterias spermaticas seu præparantes ad testes allato ac transcolato, vi specifici fermen-

fermenti Testium elaboratur, aut per meram potiùs transcolationem secernitur.

CCXXIII. *Genitura* hæc *chylosa* seu *lactea*, non-nihil *mucilaginosa* sub coitûs ardore spiritibus, in specie animalibus, largiter imprægnatur, unde turgescens & vesiculas feminales distendens, harum & partium vicinarum musculosarum contractione, accedente proprio spumoso impetu, validè è membro virili ejaculatur & evibratur.

CCXXIV. Conjungitur pro facilitando motu, instar vehiculi, *Lympha glandularum prostaticarum*, ad collum Vesicæ sitarum, quæ unà effusa, faciliat ejectionem genituræ insigniter. Talis Lympha etiam in Eunuchis gignitur, & ab ipsis voluptuosè, licet infructuosè, coeundo effunditur.

CCXXV. *Fæminas* quod attinet, omnium etiam animalium, pro generationis negotio sua conferunt *Ova*, ita ut omnes etiam *Mulieres* sint *Oviparæ*; hac tamen differentiâ, quòd, quæ ova à spiritu genitali marium, cum geniturâ excreto, fœcundata, in utero tamdiu foveant, donec vitalis & perfectus exinde fœtus formatus sit, eumque demum excludunt, *Viviparæ* dicantur; quæ verò ova fœcundata, sed rudiora, & nondum in fœtum perfectè formata, præmaturè excludunt, & postmodum corporis incubatu, mediante blando calore, fovendo, ad perfectionem omnimodam perducunt, *Oviparæ* sint appellatæ: vid. præter *Graeff* etiam *Horn. in Prodr. de Gener. Mulier.*

CCXXVI. Valet hoc ipsum etiam in Mulieribus, quarum *testes sunt ovaria*, in quibus ovula ad summum pisorum magnitudine producuntur, quæ per tubam uterinam (cornubus uteri in Brutis analogam) sub coitûs ardore, ad testem contortam, expanso ejus orificio excepta, deferuntur ad uterum, ut ibidem à geniturâ maris fœcundata prius ac vivificata in fœtum succed-

ſucceſſivè formentur perfectum & grandem. Quòd ſi verò in tuba uterina fœcundatum tale ovulum perſiſtat, *conceptio fit tubaria præternaturalis*, matrique lethalis.

CCXXVII. Conſiſtit ſc. *Conceptio* Mulierum in tali ovulo, à ſpiritu genitali maris fœcundato, ita ut Spiritus genitales utriuſque parentis in dicto ovulo, ceu in receptaculo appropriato, ſociati, & tanquam debito fomite mutuo incenſi, ceu principia activa, agitationem & motionem determinatam in ſubjectâ materiâ inchoent, eamque in Fœtus ſucceſſivâ formatione terminent.

CCXXVIII. In *Ovulo* itaque fœcundato mox inchoatur *fœtus formatio*, primitus in ſaliente punctulo ſe movente & magis ſubſiliente, cum filamentis circumcirca rubicundis; ita ut *Cordis palpitantis* rudimentum inter partes ſolidas, & Sanguinis *vitalis liquor* inter partes liquidas, partes primigenæ videantur.

CCXXIX. Emergunt brevi poſt *bullulæ quatuor*, *cerebri*, *cerebelli*, & *binorum oculorum* manifeſta primordia, cum ſubſtantia ſimili inſtar carinæ, circa punctum ſaliens reflexâ, primum medullæ ſpinalis inchoamentum; unde conſequenter reliquæ partes nerveæ ex fibris diverſimodè coagmentatis contexuntur, adnaſcentibus ipsis ſucceſſivè ex ſanguinis coagulo partibus cæteris ſanguineis.

CCXXX. Ita ut adhuc veriffima ſit *diſtinctio* partium in *ſpermaticas* ſeu *nerveas*, & *ſanguineas* ſeu *carneas*: illis ex materia *chyloſa* ſeu *lacteâ* ovi uterini pronatis; his ex *Sanguine* circum iſtas concreto pedetentim exſtructis.

CCXXXI. Ut autem in Viviparis ſub formatione nutriatur & augmentetur ſimul Embryo, *nutrimento* opus, quale quidem per uteri ſubſtantiam ad eum derivatur. Adhæret ob id utero Fœtus membranis ſuis, eum ambien-

bientibus nunc immediatè, nunc mediatè, intercedente certa substantia; unde Animalia vivipara sunt vel *placentifera*, vel *glandifera*, vel *cotyledonifera*.

CCXXXII. Mulier est inter *placentiferas*, etenim fœtus humani membranis extrinsecus adnascitur moles carnea, hepatis æmula, in recessu glandulosa, quæ utero connectitur, & in quam fœtus vasa umbilicalia divaricantur. Per hanc nutrimentum chylosum ex matre allatum transcolatur in Venam umbilicalem, & inde ad venam cavam Fœtus derivatur, tandemque perfectum in sanguinem mutatur.

CCXXXIII. Quicquid nutrimenti non transit hanc placentam, transudat, tanquam per filtra, in cavitatem *Chorii & Amnii*, ut in eodem revera *natet Embryo*, qui etiam paulo grandior factus, revera sugendo *per os* istud attrahit, & ita in Stomacho conveniente chylicatione sibi appropriat; ita ut partim per os, partim per umbilicum nutriatur.

CCXXXIV. Membranae tales, quæ fœtum cingunt, & quarum circumferentiæ adnascitur *placenta*, in homine sunt tres: *Chorion, Amnion, & Allantoides*, quarum *illæ* nutrimenti chylosi seu lactei Fœtus sunt & colatoria & receptacula; *hæc* verò urinam per *urachum*, ex vesica Fœtus cum umbilicalibus vasis ad eam protensum, excretam recipit, & ad tempus partus usque conservat.

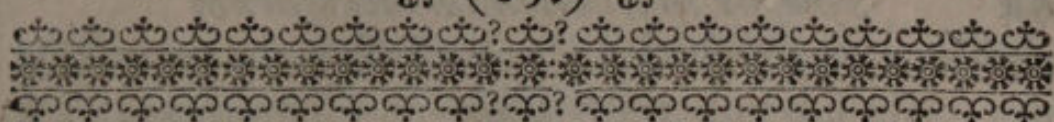
CCXXXV. *Partus* nil aliud est, quàm fœtus maturi & perfectè formati debito tempore legitima facta exclusio. Contingit hæc conatu simultaneo fœtus & matris; & *hujus* quidem uteri atq; partium vicinarum membranosarum motibus convulsivis, & contracturis spasmodicis summè dolorosis vexatæ, per halitus seu aëris retentionem, & diaphragmatis deorsum versus detractionem, atque adeo abdominis totius, accedentibus musculis

sculis ambientibus validè contractis, compressionem, & interiora versus protrusionem.

CCXXXVI. *Illius* verò, scil. Fœtus, anxietate præcordiorum, ex respirationis jam magis necessariæ defectu, stimulati, valida motione, calcitratione, & hinc inde agitatione, adeoque totius corporis inferiora versus depresso; unde, ruptis tali modo membranis, liquores contenti effluunt, partes, per quas transeunt, membranaceas laxant, ut patula Fœtui egressui exeat via.

CCXXXVII. Fit hoc ordinario circa mensis gestationis *noni finem, aut decimi principium*. Patitur tamen hic terminus insignem latitudinem, cum & *septimestres & octimestres, undecimestres & duodecimestres*, observati sint vitales, modò rectum Gravidæ duxerint calculum. *Octimestres* quidem habentur communiter pro non vitalibus, cum sint revera Abortus Fœtum nono Mense nascendorum; unde minus maturi, minusque vitales isti existunt: cum tamen & *septimestres* vitales observati fuerint, nullum dubium est, interdum & *octimestres* revera tales existere.

P A R S S E C U N D A

P A T H O L O G I C A.

*In quâ Natura, Causæ, Differentiæ, Symptomata,
& Signa diagnostica Morborum exponun-
tur.*

§. I.

MAchina nostra corporea pro ratione partium,
ad structuram ejus requisitarum, si omnes
debitas operationes exercere valet inte-
gras, dicitur *sana*; sin verò vitio partium defectuosa
fit plus minus quædam operatio, dicitur *morbosa*.

II. Partes machinæ sunt vel *activæ moventes conten-
tæ*, & *impetum facientes*; seu *humores*, & *spiritus influi*:
vel sunt *instrumentariæ, motæ*, partes nempe *solidæ* seu
continentes.

III. Omnes istæ cùm defectus suos patiantur mor-
bosos, ob id *tres essentielles* erunt *morborum differentiæ*:
(1) *Sanguinis & cæterorum humorum* (2) ex his nato-
rum *Spirituum*, ac (3) per *has actuatarum partium so-
lidarum*.

IV. *Solidæ* hinc partes *secundarium*, *Spiritus* verò
& *Sanguis* *primarium* constituunt *Morborum subjectum*.
Etenim hæ partes fluidæ *primum* sunt corporis *vivens*
in puncto saliente, & *ultimum* quoque *moriens*. Usque
adeo ut his affectis tota Corporis machina morbosa e-
vadat; atque insuper alterationes insigniores, quas sub
annorum serie, ætatumque discrimine patitur homo,
ab his

ab his variè alteratis oriantur, insignesque mutationes totius sub pubertatis annis, mediantibus istis, à fermento testium inspirato immutatis, contingant.

V. *Sanguis* per vasa continuè circulari motu fluens, ac naturaliter dispositus, omnes partes cæteras nutrit & alit, calore vitali fovet, & spiritu salino balsamico itidem vitali à corruptione tuetur.

VI. Vim hanc obtinet *Sanguis* à suâ determinatâ crassi seminali, seu particularum materialium, ejus liquorem componentium, textura & unione, in semine primitus inchoatâ, & per particulas salino acidas atque alcalinas, fermentativo motu cum aliis totam massam agitantes, continuata.

VII. *Depravatâ* ergo & *corruptâ* Sanguinis *crassi*, ex alteratis primariò salibus, morbi *Sanguinis* oriuntur *fermentativi*, sive Sanguis in acutam effervescentiam ex dictorum salium acriorum concursu *turgescat* sub *Febribus*, v. g. *acutis*; sive *deficiat* nonnihil à vitali ista fermentatione ob dictorum principiorum inertiam, dum cruditatibus recrementosis obruta minùs in se agere possunt, ut v. g. in *Cachexiis*, &c. sive denique *fermentatio* hæc variis modis *alteretur* ac *depravetur*, ac insignes anomalias; & varias sub isto motu intestino inæqualitates, patiatur ex vitiata proportionem dictorum salium ad se invicem, in specie ex *depravatione acidâ*, instar prothei variformis inquinantis sanguinem, ut in *Scorbuticis* confirmatis ac *Hypochondriacis* est obvium.

VIII. *Impetum facientium spirituum influorum* morbos quod attinet, peccabunt hi, vel (1) *in substantia*, dum aut vitiosè ex M. S. corrupta & alterata *generantur*, aut heterogeneis admistis, in specie causis malignis, inficiuntur, vel (2) *in quantitate deficiente*; vel (3) *in motu*, quatenus cientur in motum, vel nimis rapidum aut inordinatum, sub convulsionibus v. g. aut phreniticis.

nitide, vel quatenus deficiunt à debitis expansionibus, ut in *Affectibus soporosis* contingit.

IX. Quod si *Helmontii* terere velimus vestigia, in *spiritu partium insito seu Archæo*, *archæales* considerandi essent *morbi*, ab ideis peregrinis, Archæum ad p. n. actionum exorbitationes determinantibus, oriundi: adeo ut sicut à *seminalibus* ille *ideis* in machinæ corporeæ structura & gubernatione dirigatur naturaliter, ita à *morbofis* ad p. n. actionum læsiones disponatur. Sive *ab extra* harum idearum fiat impressio, v. g. ab assumptis vel admotis, ut in *Morsu Viperæ*, *canis rabidi*, *punctura Tarantulæ*, in esu *Cicutæ*, vel esu *Carnis Felis rabidæ*; sive *ab intra* occasionali quacunque causa materiali excitatus Archæus diversas Passionum exorbitationes, *indignationis*, *furoris*, *terroris*, *pavoris*, &c. concipiat, quarum Passionum ideæ morbosæ, pari ratione postmodum & vitiosè actiones ejus dirigant: Vid. *Kircherus de Peste*, & *Helmontius*.

X. Nam contumacissimorum *morborum* v. g. *Podagræ*, *Paralyseos*, *Quartanarum diuturnarum*, & similium Affectuum, omnem consuetæ Medicinæ eludentium opem, citra materiæ peccantis suppositæ excretionem quamcunque, aut per quendam Animi affectum, ut *Podagræ* per inopinatam, vel violentam apprehensionem pedis dolorifici, aut rei intensius appetitæ assumptionem, subito evanescentium subsequens curatio hanc ejus Hypothesin illustrat. Ut taceam imaginationis effectus, cujus ope ubertim corpus *Ægri* purgabatur in hora, licet *ancilla ipsi præscriptas devorasset pilulas*: vid. *Salmuth. Obs. 8. & 14. Cent. 3.*

XI. In Partibus *solidis* observanda est *materia*, ex qua earum corpus coaluerit, & *forma superinducta organica*, materiam ad certum opus perficiendum determinans: illius læsionis morbi *intemperiei*, hujus morbi *conformationis* dicuntur.

XII. *Tota autem morborum intemperiei series* partim ruinoso quatuor elementorum, harum qualitatum, & inde natorum temperamentorum, nititur fundamento, partim super hypothesein dubiam & obscurissimam de *Calido nativo & humido primogenio* fundatam est structa.

XII. *Intemperiei* enim dicti morbi sunt vel *ratione temperaturæ elementalis*, vel *ratione temperaturæ vitalis*. Ratione *prioris intemperiei* morbi sunt, quando materialis particularum minutissimarum, ex quibus coa- luerunt, textura mutatur & plus minus alteratur, unde & novæ proprietates sensiles inde emergunt, v.g. *mol- lities, durities, siccitas, humiditas*, &c. *Origo* talis mu- tatae texturæ est *vitiosa nutritio*, sive nutrimenti tam chylosi quàm sanguinei culpâ eveniat, sive ipsius partis nutriendæ peregrino fermento inquinatæ, aut à qua- cunque causâ etiam externâ læsæ, vitio contingat.

XIII. Ratione verò *posterioris, intemperiei nempe vi- talis*, dependent à *Sanguine*, cujus prout erit materia- lis textura, motusve fermentativus, & inde resultan- tes proprietates variæ, inprimis quoad caliditatem & frigiditatem, etiam erit temperatura totius corporis vitalis, & prout mutatur sanguis naturaliter sub æta- tum vicissitudine, etiam mutatur temperamentum to- tius corporis, & prout mutatur idem p. n. in morbis, etiam temperies totius variat: eodem fervescente in *Causo* corpus intensius calet; eodem tepescente sub *Ca- chexiis*, corpus frigidum apparet, &c.

XIV. Cadit ergo omnis *inæqualis Viscerum intem- peries* seu contrarietas seu *antipraxis* eorundem, in spe- cie *stomachi frigida & hepatis calido*, nam sanguis debi- to circulo distributus proportionaliter calefaciet & stomachum & hepar, adeoque debitam obtinebunt temperaturam.

XVI. Ut taceam, ipsum *calorem non esse principium* primarium effectivum actionum, sed tantum disposi- tive

tivè concurrere, quoniam fermenta digestionum sunt Auctores. Unde in ejusmodi *inæquali partium intemperie* vitium erit omne è vitioso-acidà Stomachi cruditate arcessendum.

XVI. In *conformationis Morbis* attendendum (1) ad organorum partem seu substantiam fundamentalem, uti sunt fibræ; (2) ad ipsas conformationes mechanicas ipsis superinductas. *Fibrarum legitima tensio, tonum partium constituens*, si lædatur, robur partis læditur sive perit, & oritur exinde *atonia*, frequens satis vitium; sive nimia fibrarum *extensio*, sive nimia per lymphæ serique humectationem *relaxatio*, sive denique *spirituum animalium deficiens influxus* & expansio malum inferant.

XVII. *Conformationes mechanicas* ipsas quod attinet, optimè dividuntur secundum tres dimensiones quantitatis, *longitudinem* nimirum, *latitudinem* & *profunditatem*, & hanc vel *solidam* vel *porrosam*: quibus omnibus communis est legitima partium unio in *connexione* & *situ*.

XVIII. *Obstructiones morbosæ* vulgo accusantur ceu fundamentum tantum non omnium morborum chronicorum, v.g. *Obstructiones mesenterii, hepatis, lienis, pancreatis*, &c. tanquam autores *Scorbuti, Mali hypochondriaci, Cachexiæ, Februm*, &c. sed multoties hæc sunt ignorantiaæ asyla, cum reverà vitio primæ digestionis omnes oriantur.

XIX. Non possunt sanè obstructions esse in vasis vel *sanguifluis* vel *lymphaticis*, vel *visceribus*, per quæ continuus humorum est trajectus, citra *stagnationem sequentemq; tumorem* partium infallibilem, aut humoris impediti in motu naturali per *aliena loca extravasationem* & *excretionem*.

XX. Aut necesse erit, ut integer quidam ramus ex materia, in & circa eum in scirrhusam duritiem sen-

sim coagulata, totali transmissioni humoris fiat ineptos, ita ut per vicinos ejus defectus tandem compleatur.

XXI. *Non universaliter* quidem *negandæ* sunt *obstructiones*, idque inprimis in meatibus quibusdam particularibus; v. g. in *Cæliaca passione* nunc ductus pancreaticus & choledochus, nunc orificia vasorum lacteorum, sunt obstructa; nunc quandoque ureteres à calculis obsidentur, &c. sed istæ obstructiones, quas in Abdomine morborum chronicorum fingunt autores, sunt aut nugæ, aut si reperiuntur, v. g. in *Quartana diuturnâ Scirrhus & obstructio Lienis*, erunt *productum morbosum*.

XXII. *Acidum* est, idque vitioso sapore varium admodum, quod in talibus Affectibus peccat, ac in materia viscida radicum, quod errore digestionis in Stomacho depravatæ oritur.

XXIII. Unde & *Martialibus*, per se quidem semper & solum astringentibus, sed optimè tamen etiam acida absorbentibus, & salinis volatilibus aut fixis, nunc acrioribus, ut antiscorbuticis, nunc temperatioribus, ut aromaticis & stomachicis remediis, viscida incidentibus & bilem acuentibus, tales intemperies curantur.

XXIV. Ad *fermentativos* morbos *contagiosi* quoque & *epidemic*i pertinent, in quibus seminium morbosum ex Ægro exhalans, vel miasma in aëre volitans, vi fermentativâ patiens corpus immutat. Ut adeo miasmata hæc non incommodè ex salina natura deriventur, si quidem *volatilius & acrius* sit dictum fermentum, ut in *Febribus malignis acutioribus & pestilentialibus*, sive *salso-acidum* existat, ut in *Lue venerea, Scabie, &c.*

XXV. Per consensum *pars affecta* dicitur, dum unâ p. n. affectâ & peregrinî quid sentiente, alia, ipsi quacunque ratione connexa, simile quid patitur & sentit.

Est

Est igitur *consensus* propriè dictus solùm inter partes nerveas, quas inter, ut consentire queant, certa connexio requiritur: sive connectantur ita, ut sint omnino continuæ, sive ut sint contiguæ, sive ut tandem mediantibus funiculis nerveis certa ratione junctæ sint.

XXVI. *Tempora* aut rectius *morborum gradus*, prout iisdem exasperantur sensim, sensimque remittunt (in *acutis* imprimis observandi *Morbis*) dependent à *gradibus fermentationis in sanguine*: nam & hanc insequuntur symptomata, vel mediatè vel immediatè, & imprimis omnis coctionis ratio, pro legitimo Remediorum usu specialius observanda, huic ipsi fundamento innititur.

XXVII. *Causarum* jam attingendum est *scrutinium*, quæ vel *externæ* sunt vel *internæ*; & illæ tum *fortuitæ*, tum *necessariæ*. Inter causas *externas fortuitas* & non necessarias sunt imprimis *eæ*, quæ unitatem partium mutuamque cohæsionem tollunt, adeoque vel contundunt, vel vulnerant, vel erodunt, vel adurunt, &c.

XXVIII. Omnia hæc, etiam ipsa *Vulnera*, spontaneo naturæ motu restituantur, modò *impedimenta* removeantur, quæ sunt *alimenti partis roridi & sanguinis effusi*, ex spiritûs vitalis dissipatione superinductæ in parte læsâ *alterationes* & successivæ *Corruptiones*, imprimis in *Vulneribus* ab aëre ambiente obortæ, quas inseparabiliter comitatur *acor vitiosus*, ex ista putredine natus.

XXIX. Hic vitiosus acor, instar fermenti peregrini, partis affectæ alimentum proximum multivariè alterat, istudque in pus, saniem, & ichores transmutat; unde tandem *Vulnera* & *Ulcera* depascentia emergunt, fermento hoc acido in *Vulneris*, vel inde nati *Ulceris* locum continuo ulterius se multiplicante & serpente.

XXX. Modò igitur vel præcaveatur, vel jam inducta subito corrigatur vitiosa ista aciditas, per media nunc balsamica dicta seu vulneraria, alcali temperato & oleoso constantia, nunc metallica, omne vitiosum acidum successivè delentia, quæcunque læsiones, quæcunque *Vulnera*, &c. citra suppurationem omnem, inflammationem & tumorem, facile coeunt sive coalescunt, & *Ulcera* etiam omnia Abscessusve istis optimè mundificata, novâ carne facile implentur.

XXXI. Hinc enim succus *Nicotianæ* aut *Plantaginis*, vel *Terebinthina*, vel *Balsamus peruvianus*, vel *Oleum momordicæ*, vel, qui reliquis præfertur, *Balsamus de Copaiba*, vel *Opobalsamum*, recentia *Vulnera* omnia subito ad consolidationem perducunt. Hinc *Colcothar Vitrioli* absorbendo acidum omnem *Vulnerum* & *Ulcera* corruptionem tollit; hinc *Plumbum* *Ulcera*, eorumque dolores ac inflammationes curat, acidum omne suo attactu dulcificans, & aluminosam adstrictionem inde acquirens. Hinc *Ceparum succus*, & cum eo dilutus *Sapo venetus*, ut *Cancrorum fluviatilium succus*, item *Calx viva* cum *Oleo Lini* subacta, *Ambustionibus* resistunt virtute alcalina, acidi colliquefacientis partes solidas & nutritium succum destructivâ.

XXXII. His succedunt *sex res n. n.* ita dictæ, ex eo, quod nec principia, nec causæ corporis nostri ejusque partium, constitutivæ sint, sed neutro modo, legitimo usu corpus sanum conservent, perverso verò abusu illud ægrum reddant; adeoque primario quidem ad sanam, non ad longam vitam faciunt, nedum ut eam cum Deodato ad 120. annos propagare valeant.

XXXIII. *Aëris summa* sc. ad vitam *necessitas* pro volatilisatione ac resolutione sanguinis, tam ad continuandam spirituum productionem; quam ad promovendam excrementorum insensilem evacuationem; idque

idque beneficio sui salis volatilis quasi nitrosi, instar veri salis hermetici, omnia coagulata dissolventis, & omnia fixa volatilifantis; mediante inspiratione nobis communicatur.

XXXIV. Prout igitur sal hoc minus aërem imprægnat, aut copiosiori effluviis aqueorum miscelâ plus minus hebetatur, variat subinde *aëris efficacia*; quibus & multivaria effluvia fermentativa, ex omnibus corporibus continuo exspirantia, conjuncta, nostrorum epidemicorum & non epidemicorum familiares autores, vim aëris nostri corporis alterativam insigniter variant.

XXXV. *Alimenta assumenda, ratione quantitatum & qualitatum*, solus præscribit *appetitus*, ita ut sanis sint omnia sana, modò sobriè & probè masticata assumantur; cum ea, quæ dictante appetitu ingeruntur, fermentum digestivum promptè subigat & transmutet: nam ex re intensius appetita subinde corpori remedium paratur à stomacho; & quæ insolita, & apparenter nociva ingerunt *picantes*, etiam venenosa, sunt innocua: sicut vicissim si quæ cum aliquo fastidio vel horrore deglutiuntur, quia in Ventriculo non benè dissolvuntur, morborum suggerunt occasiones.

XXXVI. Per *fermentationem* resolvuntur alimenta in Chylum, quâ mediante gummosa & viscida, temperata tamen vegetabilium nutrientium, in specie cerealium seminum fructuumque substantia, duo salia, acidum & alcali, in recessu habens, resolvitur in alimentitium succum, & disponitur ad promptiorem assimilationem.

XXXVII. Hæc ipsa ut promoveatur in Stomacho fermentatio, ante prius fermentantur in panificio, in cujus medio tamen cursu impediuntur per tostionem, undè non perfectè spiritus volatilis inflammabilis, sed tantum spiritus intermedius ab iis generatur.

XXXIIX. Ratione hujus Spiritus *acido-volatilis*, homogenei quodammodo ac amici fermento stomachali, nunquam panis, licet continuò comesti, nos capit fastidium: quin potius odor ejus debiliores recreat, ac nauseam medicamentorum ingratorum cohibet, cum & liquefcens panis intra Stomachū in cremorem cibos, quibuscum masticatus & assumptus est, simul facilius colliquescere cogit, ut ita panis sit quasi adjunctum quoddam alimentis fermentum, quorum & Theriaca quibusdam audit.

XXXIX. Idem usu venit in *Cerevisiarum coctura*, in quibus absolutā fermentatione post cocturam liquor, spiritu perfectè inflammabili præditus, remanet; resolutā nutritivā seminum gummeā substantia in liquorem, in quo, pro acidi exaltatione impediendā, aromatico Lupuli condimento, sale volatili oleoso imprægnato, præservatio instituitur.

XL. Præmittitur his inchoata germinatio, ut eā resolutā & viscidæ substantiæ compedibus extricatā faciliā post cocturam promptius fermentare queant: quia, citra hanc germinaturam, per coctionem pasta saltem tenax, facile acescens seu situm contrahens (h. e. in plantulas & flosculos progerminans) non autem liquor dulcis fermentescibilis eliceretur.

XLI. Ut verò potus ex cerealibus seminibus sunt *Cerevisiæ*, ita ex succis fructuum, si parentur, dicuntur *Vina*: quo etiam *Saccharum* & *Mel* pertinent, quæ fermentationis medio itidem *Vina* suppeditant. Hinc in potibus vinosis, per spirituum volatilium fermentationem producta aciditas, plus minus manifesta, imprimis attendenda est: nam & *Vina* dulcia acido suo non sunt spoliata, utut propter copiosum sociatum
alcali

alkali volatile oleosum aut pingue, minus percipiatur.

XLII. *Aciditas ista vinosa*, nisi probè sub digestionem correcta & alterata, aut à Bilis volatili sale in Duodeno in Salsum volatile transmutata fuerit, (id quod fit vitio nimis copiosæ & inordinatæ ingestionis, quodque etiam affatim haustum quotidie vinum, subcrudum adhuc per Intestina distribuitur,) mille malis ex acore vitioso pronatis, v. g. *Torminibus, Lithiasi, Podagra, Paresi, Catarrhis, Apoplexia*, subinde etiam *Epilepsia*, sui amatores mulctat.

XLIII. Ut igitur *Alimenta* massæ sanguineæ restitutioni & corporis nutritioni conducunt, ita & *Motus* moderatus ejus assimilationi & purificationi, circulationem sc. ac vitalem ejusdem sanguinis fermentationem promovendo, inservit. Hoc ipso etiam simul alimentorum assimilationem, per universum corpus distributionem, heterogeneorum per fermentationem præcipitationis modo separationem adjuvat.

XLIV. Qualia heterogenea à latice aquoso sanguinis absorpta, nunc mediante *Urinâ*, sub nubeculæ vel levis sedimenti formâ, nunc per insensibilem transpirationem, foras eliminantur; adeo ut legitimum *sanitatis conservativum & morborum præservativum sit Motus*, vicarius nempe omnis Venæsectionis, Purgationis, alteriusque similis sanguinis correctionis, quod Mechanicorum & Rusticorum turba palam testatur.

XLV. Circa *Somnum* quæritur, an meridianus salubris sit, nec ne? Resp. in assuetis, & iis qui noctu parum dormiunt, senibus, item lucubrantibus Studiofis concedendus est; si nempe fiat sedendo, non jacendo: non enim adeo conveniens sit digestio modo posteriori.

XLVI. Hæ ipsæ *occasionales causæ*, & quasi *remotæ*, alterando & immutando Sanguinem & Chylum, & inde oriundos reliquos, corporis machinam gubernantes succos, *proximas* inferunt vel incitant causas, & ita res p. n. dictas producunt; dum Chylus, & ex hoc successivè genitus Sanguis, hinc mutatus peccat nunc, licèt rarius, in *quanto*, seu dum nimia copia abundat, unde *Plethora*; nunc, idque frequentius, in *quali*, dum deficit à debitâ feminali seu naturali crasi, unde *Cacochymia*.

XLVII. *Plethora ad vires* est contradictoria & impossibilis; cum ipse corporis vitalis vigor in Sanguine & Spiritibus fundatus sit: undè, nisi ipsas vires viribus vitalibus graviores esse, dicere velimus, etiam Plethoram quoad vires asserere non poterimus.

XLIX. *Athleticus veterum Luctatorum* habitus eufarcus & musculosus, adeoque robore artuum insigni notabilis, ortum duxit ex uberiori spirituosi sanguinis copia in vasis, indeque ab uberiori sanguineo nutrimento; sicut obeforum superabundans pinguedo nutrimenti chylosi circa membranas uberius collecti, & blando acido coagulati, congestionem sequitur: nam *athletici Sanguine, obesi* Chylo butyroso, magis *abundant*. Malè hic homines crassiores pro plethoricis habentur; cum reperiantur homines crassissimi, carnosissimi, exilia tamen sanguinis vasa habentes.

XLIX. Videretur etiam *Plethora ad vasa* absurda, Chyli distributi, à copiosis alvi fœcib⁹ separati, paucitatem, cum necessariâ continuataq; uberrimâ insensibili transpiratione, consideranti; qua sc. ex statica Sanctorii singulis diebus naturalibus, seu 24. horis, tantum insensibiliter ferè diffilamus, quantum 15. dierum cursu per alvum egerimus.

L. Sed *intemperantia otiosa*, Medicorum nutritrix, cum Stomacho robusto ex alimentis copiosis
&

& ἐν πλείους largiorem laudabilemque Chylum, indeque oriundum sanguinem suppeditans, cum vita desidia minus insensibiliter diffilante, necessario Sanguinis abundantia, vasis propriis citra ejus evacuationem vel stagnationem vix coercibili, fomitem continuum subministrat.

LI. Cui accedit non rara Sanguinis *fermentativa* p. n. *turgescentia*, præter Febrilem orgasmum, inprimis in Fœminarum menstrua purgatione notabilis, qui sanguis apparenter abundans nisi factâ vel artificiali per Venæsectionem, vel naturali per quæcunque vasa epigastrica, evacuatione depletus, debito circulo per corpus distribui nequit.

LII. Qualis *plethora ad vires apparens* in iis, qui solenni vel Venæsectioni, vel Scarificationi, similive sanguinis subtractioni, adsueta sunt, eo tempore, quo ista solita depletiones alias instituta fuere, etiam se manifestare solet, ut citra sanitatis nocumentum easdem, nulla licet alia necessitate urgente, omittere nequeant.

LIII. Distribuitur per universum Microcosmum Sanguis mediante *latice aquoso*, vehiculo nempe tam nutrimenti sanguinei pariter ac chylosi, in vasis sanguiferis & lymphaticis, quàm vehiculo excrementi sub Urinæ, Sudoris, aliave formâ eliminandi: unde sive deficiat, sive nimis abundet, morbi oriuntur, inprimis autem læditur *corpus acrimoniâ ejus* vitiosâ, tam *salsâ*, quàm, quod pejus simulque frequentius, *acidâ*, exinde enim quamplurimi Affectus urinarii, & ex inquinatâ nimisque acidâ lymphâ quarumcunque glandularum, *Affectus catarrhales*, *Febres lentæ*, &c. originem ducunt. Omnes enim morbi, quos è colluvie ferrosâ oriri voluerunt vel Piso vel Schneiderus, optimè ex vitiatâ Lymphâ, glandulisque lætis deduci possunt.

LIV.

LIV. Cæterum ex continuata secundum res n.n. *alteratione* (1.) in massa sanguinea, hujus varia exsurget indoles, ac insignis non rarò depravatio, fomes ac mater futurorum morborum; simulque vitio, vel (2) interno digestionis primæ in Stomacho, vel separationis fæcum ex Chylo in intestinis mediante Bile, vel assimilationis Chyli cum Sanguine, vel deputationis per renes ac poros corporum; vel vitio (3) alieno, aut sub prima generationis origine, aut ex accessu fermenti cùjuscumque exotici & peregrini, Sanguis à debita & naturali crasi sensim deficit, adeoque Cacochymus evadit.

LV. Crasis hæc cùm consistat in massæ Sanguineæ texturâ materiali, dependente in primis à particulis ejus salinis, ob id hujus texturæ particularum multiplex mutatio & alteratio, plus minus cacochymicum & qualitatibus vitiosum reddit sanguinem.

LVI. Multiplicem hancce *Cacochymiam*, ejusque causas graphice nobis delineat *Autor libri de prisca Medicina*, inter scripta Hippocratea, determinans eam per *acidum, amarum, dulce, salsum, insipidum & 600. vel infinita* alia, sub saporum notione repræsentata.

LVII. Quæ ipsa infinita sub infinitâ speciali causarum morbosarum differentia, se unicuique offerunt, dum in singulis morbis, singulisque eorum causis, specialis peccat sapor, non nisi per remedium eidem in specie adversum, eumque corrigens, ob id *specificum* dictum, emendandus.

LIX. Hoc ipsum instanter urget *Helmontius*, dum in simplicibus specificum saporem æstimandum suadet. Sic enim *saturnina* in specie conveniunt ad delendum acidum *Vulnerum*, *Myrrha* ad *Affectus mensium* ex acido ortos, & *Variolas*; *Allium* in *Calculo*; *Cochlearia* ad *acidum scorbuticum*.

LIX. Hæc ipsa autem *sexcenta* non ad definiendam solum

solùm caufarum morbofarum rationem , fed ad alimentorum pariter ac medicamentorum explicandas facultates , applicat dictus Autor.

LX. *Infinita* hæc *Cacochymia* differentia ad tria capita generalia non incommodè reduci valet , ad *acidum*, *amarum*, & *dulce* seu *insipidum* : habito respectu ad duo quasi catholica, instrumentalia tamen , principia salina, acidum & urinosum, eademque temperantem & diluentem in corpore *Chylum* vel dulcem , vel quodammodo insipidum.

LXI. *Acidum* peccabit vel in *quanto*, dum abundat nimis , vel in *quali*, dum p. n. habet saporem *austerum*, *ponticum* , *acrem* &c. exinde enim Sanguinis coagulationes , ut in *Pleuritide* , *Fames canina*, & quædam *Picæ*, *Tormina colica* , *Dolores arthritici fixi & vagi* , *Concretiones calculosæ* , *Affectus nephritici & catarrhales* , *Scorbutus*, *Passiones hypochondriacæ* ; *Suffocationes dictæ hystericae* , aliisque in nerveis partibus convellentes *Spasmi*, etiam *Febres acutæ* cum *Inflammationibus erysipelaceis* conjunctæ , originem ducunt.

LXII. Corrigunt hoc *acidum in genere*, (1) omnia *salia urinosa* seu *alcalia* , tam *fixa* , ut *Sal Absinthii*, *Centaurei minoris* , *Cardui benedicti* , &c. quàm *volatilia* , ut *Spiritus salis ammoniaci* , *Spiritus & Sal cornu cervi*, *Sanguinis humani* , *Nasturtii*, *Menthæ* , *Cochleariæ*, &c. (2) omnia *concreta quasi terrea metallica fixa* , istud absorbentia , aut potius invertentia , v. gr. *Mars & omnia Martialia* , it. *Saturnina* , *Saccharum Saturni* , *Antimonium diaphoreticum* , *C.C. ustum & sine igne præparatum*, *Lapilli Cancrorum* & omnia *dura marina*, ac *Animalium ossa*. (3) *Oleosæ & pinguia* , quæ obtundunt & inviscant quasi aculeos acidi , sive sint expressa , sive , quod melius , destillata , ut *Spir. vini*, *Oleum destillatum Caryophyllorum*, *Macis*, &c. quo & *succinata* , *camphorata*, *castorina* &c. pertinent,

LXIII.

LXIII. *Amarum seu acidum volatile oleosum*, alcali volatili plus minus saturatum (unde oritur Bilis, corporis balsamum) peccabit vel in *quanto*, dum abundat præter modum; vel in *quali*, oleositate ejus vitiatâ, inprimis dum hæc est minus volatilis, sed potius aquea, adeoque iners reddit adjunctum sibi *Sal urinosum*; unde à priori effervescentiæ Sanguinis auctâ, indeque *Ardores* totius corporis plus minus continui oriuntur; vel si in Intestinis fiant, *Phlogoses vagæ*, item *Diarrhææ colliquativæ*, *Cholerae*, &c. oriuntur; à posteriori verò *Decolorationes* variæ corporis, sub *Cachexiæ* & *Icteri* generali nomine notæ, dependent. Fomes itidem hac ratione existit, sustentans omnes morbos chronicos, minus sc. corrigendo acidum viscidum.

LXIV. *Corrigunt hoc amarum*, & quidem in specie prius ejus peccatum (1) omnia *acida*, alcali ejus præcipitantia, ut *Acetum*, *succus Citri* & *Berberum*, *Spir. minerales acidi*, simplices & compositi (2) *Sulphurea mineralia* cum Nitro fixata, figentia volatilem orgasmum, & hebetantia pinguedine suâ, sub qua occultatum est acidum, ejus acrimoniam figens, ut sunt *Sulphur commune*, omnia *antimonialia fixa*, v. g. *Antimonium diaphoreticum*, *Bezoardicum minerale*, item *Sulphura alia metallica* dicta; (3.) *Nitrum* & omnia cum & ex Nitro parata remedia, ex *acido sulphurea*. *Posterius verò* ejus vitium corrigunt omnia *acria*, plus minus *oleosa*, augendo acrimoniam Salinam, & volatilizando oleum, ut *Salia volatilia oleosa*: item omnia *Aromata* & *aromatica*, *Febrifuga*, ut *Absynthium*, *Gentiana*, *Mentha*, &c. qua ratione *Absynthium Hydopes*, *Chelidonium majus Icterus*, &c. curare solent.

LXV. *Insipidum* denique aut *dulce ac chylosum* peccat vel in *quanto*, si copiosius, quàm par est, coacervetur; vel in *quali*, dum est *nimis viscidum*, & quod frequentius, conjungitur ipsi *vitiosum acidum*: hinc enim,

ex

ex viscido inprimis acido, quamplurimi morbi *Chronici, febriles, cachectici, Viscerum infarctus* ac *Tumores, ductuum Obstructiones*, originem trahunt.

LXVI. Corrigunt hoc ipsum, præter *evacuantia* superfluum vel per os vel per alvum (1) *attenuantia & resolventia salina temperata*, qualia sunt remedia tartarea, ex Tartaro Vini parata, ut *Tartarus vitriolatus, Nitrum vitriolatum, Sal volat. Salia alcalia fixa, & volatilia ex Animalibus acriora, Sal Tartari, Tinctura Tartari, Spiritus & Sal volatile Tartari*, item *Spiritus carminativus*, &c. (2) *Resolventia gummosa*, ut *Sagapenum, Massix, Myrrha*, primariò *Gummi ammoniacum* (3) *Aromatica seu salina volatilia plus minus oleosa*, vulgo *aperientia*, item *hepatica*, &c. appellata, ut *Absinthium, Centaurium minus, Feniculum, Rosmarinus, Mentha, Angelica, Galanga*, &c.

LXVII. *Hæc ipsa* mutatis mutandis facilè applicari possunt tritæ in Scholis Medicis doctrinæ de *Cacochymia pituitosa*, *melancholica & biliosa*, intelligendo per *pituitosam insipidum* seu *dulce chylosum*, per *melancholiam acidum*: (nam & ab Hippocrate sub nomine acidi venit, & apud Galenicos Hippocraticos subinde aceto comparatur, cujus acidi summus gradus maximè corrosivus volatilis *atra bilis* appellatur) per *Bilem denique amarum* seu *Sal volatile oleosum* aut *acidum volatile oleosum*.

LXIIIX. Vulgata enim doctrina de *quaternione humorum* naturalium sanguinis, & inde derivatis excrementis biliosis, pituitosis, & melancholicis, tam naturalibus, ut vocant, quàm præternaturalibus, falsò præconceptis nititur hypothesibus.

LXIX. Nempe quaternioni elementorum superstruitur: unde consequenter & quadruplex partium diversitas, indeque totuplex pro iis sustentandis nutrimenti differentia, non secus atque 4. humorum in Sanguine
distin.

distinctio, hincque nati ceteri humores p. n. per multiplicem caloris nativi gradum continuatâ serie derivantur.

LXX. *Sanguis simplex solum & homogeneus est liquor volatilis oleosus, nutrimentum verò partium duplex, chylosum pro spermaticis, sanguineum pro sanguineis. Bilis folliculi fellei tantum abest ut excrementum sit, ut potius saluberrimum corporis totius sit balsamum. Humor vero melancholicus naturaliter est nullus* (de hoc eleganter differit *Conringius*,) uti nec p. n. imò Lienis officium circa eum solum ex arbitrio assumptum.

LXXI. *Quæ verò in sanguine, per Venæsectionem emissio, apparet humorum discrepantia, nata est* (1) ex Sanguinis extravasati necessaria corruptela & cadaverificatione; (2) ex superficiei ejus ab aëre ambiente plus minus inducta alteratione, unde superficies coccineo nitore splendet, fundus autem inferior coagulatus obscure nigricat.

LXXII. *Excrementorum per alvum & os quod attinet diversitatem, ea sub tali formâ in corpore antea non extiterunt, sed fiunt ita per mutuam diversorum succorum in primis viis miscelam, unde secundum effervescentiæ & præcipitationis rationes, aliasve similes alterationes, tam discrepantes emergunt excrementorum differentiæ.*

LXXIII. *Speciatim fiunt vel* (1) *ex varia Chyli corruptione in Stomacho & Intestinis, qua ratione Infantes copiosissima flava subinde rejiciunt, quæ tamen non sunt biliosa, ac propterea dulcium instar avidè à canibus devorantur, sed sunt lac sub digestionem, aut distributionem, per Intestina corruptum, inque tale flavescens liquamen degenerans.*

LXXIV. *Vel fiunt* (2) *ex Bilis & Succo pancreatici, nunc seorsim nunc simul alteratorum miscelâ, unde & ipsorum*

ipforum unitorum & Chyli permisti & fæcum alvinarum variæ larvæ præternaturales, v. g. *porracea* & *æru- ginosa* dicta *Bilis*; quæ videlicet ex Succo pancreatico nimis acido, cum Bile vitiosè effervescente, & ita Bilis colorem per præcipitationem alterante, unito oritur; unde & manifestè acidum spirant talia rejecta, & v. g. in Infantibus excitantur semper *Tormina*, ex acido corrupto oborta, quæ per acidum destruentia, *Corallia*, *Crystallum*, *Lapillos cancerorum* & similia curantur.

LXXV. Vel originem ducunt (3) ex ipsis *Medicamentis*, succos corporis variè alterantibus & immutantibus, in specie *purgantibus*. Ita *Martialia* ritè operantia semper excreta nigricantia reddunt: *Rhabarbarum* & *Aloe* tingunt eadem intensâ flavedine, unde etiam Bilem evacuare vulgo æstimantur: *Colocynthis* crassa & viscida excernere facit, qui non solum sunt pituita præternaturalis, sed revera succus nutritius à malignitate laxantis simul corruptus: *Opuntia* majoris succus urinam rubro colore tingit, cui *Terebinthina*, *Juniperus*. *Nux moschata*, &c. odorem violaceum tribuit. Fœtorem contrà impertiunt *Allium*, *Asparagus*, &c. Denique *Mercurialia* sub forma salivæ viscidioris nutrimentum partium spermaticarum liquefactum evacuant.

LXXVI. Morbosis causis conjuncta est *quædam conditio*, ut nunc benigna: nunc ratione symptomatum extra ordinem periculosorum *maligna* dicatur. *Natura malignitatis admodum intricata est*: sive enim singularem *putredinem*, sive sanguinis *coagulationem*, sive ejusdem *nimiam dissolutionem*, sive *verminosam putredinem* & *corruptionem* asserere velimus, nunquam tamen universalem malignitatis rationem exhauriemus.

LXXVII. Reverà autem *malignitatis ratio generalis* in hoc consistit, ut summum Vitæ inferat periculum: qua ratione idem ferè erit cum *Veneno*, sive *sanguini-*

nem ejusque spiritum vitalem solum, sive utrumque simul afficiat; *specialis* vero ratio in *singulis* morborum *malignorum* causis & ipsa distincta est.

LXXVIII. *Alia* enim ratio est *Dysenteriae* *malignae*, *alia* *Variolarum*, *alia* *Pestis*, *alia* *Purpuræ* *Puerperatum*, *alia* in *Catarrhis* *epidemicis*, *alia* *Morsus* *Canis* *rabidi*, unde & *Symptomatum* diversitas ubique emergit, ex quibus diversis malignitatis ratio distincta facile postmodum conjecturari potest.

LXXIX. Productum morbosum variè affligens, multarum tamen molestiarum origo, in specie in Abdomine, sunt *Flatus*, merito ab Helmontio ad *gas sylvestria* seu *spiritus incoercibiles* relati. Generantur neque à calore, neque à frigore per se, sed tantum ab acido præternaturali, mediante vitiosâ fermentatione ex materia quacunque, ut plurimum tamen aliquid visciditatis, aut glutinositatis oleosæ in recessu habente; unde & *Hypochondriacis*, similibusque, vitio fermenti Ventriculi vel Succi pancreatici vitiosè acidorum, ex quibuscunque assumptis copiosissimus Flatuum est proventus.

LXXX. Ordinariè quidem *Flatus cum exhalationibus & vaporibus confunduntur*, sed falsò: nam *vapores* sunt effluvia humida, beneficio caloris soluta, frigoreque condensabilia, unde condensati Flores & Fuligo vocantur; contra hic nullum habent commercium Flatus, quippe qui non possunt coërceri seu reduci in corpus visibile & palpabile, unde frustra agunt, qui spiritus ex Musto exhalantes, applicato alembico, volunt capere.

LXXXI. Hinc *aromatica flatuum sunt medicamina*, corrigendo acidum, & resolvendo viscidum. Ipse *spiritus Nitri*, *acidus* licet, reliquis tamen præfertur, imprimis *spiritu Vini dulcificatus* & temperatus, nobisque sic magis appropriatus redditus, figendo spiritus e-

rum.

rumpentes flatuosos, & impediendo fermentationis impetum.

LXXXII. Hæ ipsæ autem *causæ*, cum subinde non minus, quam Morbi partium afflictarum, in obscuro lateant, & sensibus directe non pateant, ob id per *certa media*, videlicet *signa*, *diagnostica dicta*, à Medico perscrutandæ sunt.

LXXXIII. *Signa* hæcce ex tribus primario universalibus emergunt *fontibus*: nempe (1) ex *Antecedentibus*, seu *causis* tam *internis* quam *externis*, tam *communibus* quam *propriis*: ad quod posterius Subjecti quoque constitutio pertinet, quatenus exinde inclinatur ad hunc vel istum Affectum, tam nativa, ratione idiosyncrasie naturalis, proprietatum hæreditariarum, sexûs, &c. quam adventitia, ratione ætatum, victûs, & vitæ generis. (2) Ex *consequentibus* seu *effectis*, quo præter Symptomata quæcunque, etiam juvantia & nocentia referenda sunt; & (3) ex *essentialiter in hærentibus* seu *objecto cognoscendo* propriè attributis, quo omnia, quæ quacunque ratione cognitionem Medici dirigunt, referri possunt: quorum plurimorum concurrentium signorum *syndrome talis*, quæ omni, soli, & semper tali objecto convenit, *pathognomonicum signum* appellari consuevit.

LXXXIV. *Fundamentum significandi* seu *signorum* consistit in horum *cohærentiâ certâ*, eaque vel *necessaria*, vel *contingente cum signato*; ita ut tanquam causa & effectus cohæreant, vel per accidens subinde se mutuo consequantur, vel quocunque alio modo mutuo inter se connexa sint.

LXXXV. Inter signa hæcce, tam quæ in *diagnosi*, quam etiam in *prognosi* locum habent, primatum obtinent ea, quæ ex *urinâ & pulsibus desumuntur*, cum hæc virtutis vitalis rationem in sanguine fundatam immediate designent.

LXXXVI. Uti enim *urina potius* monstrat alimenti

in primis viis alterati, & digestionis ibidem peractæ conditiones; ita Urina sanguinis monstrat hujus constitutionem, ex particularum ejus liquorem componentium, inprimis salinarum, fermentatione oriundam, & pro ratione puritatis vel impuritatis cacochemicæ subinde variat.

LXXXVII. *Pulsus* autem ipsius turgescentiæ in præcordiis vitalis insinuat statum, atque distributionis sanguinis ex Corde in omnes partes rationem: ita tamen, ut diversarum circumstantiarum concursus non rarò fallax, minusque certum reddat judicium.

LXXXVIII. Necesse est, ut Medicus pulsum in utroque carpo simul exploret, quia deprehenditur insignis inter illas differentia nonnunquam: sic enim ob tumorem circa axillas contentum pulsus in uno carpo optimus, in altero deficiens, observatus est à peritissimis *Schenckio* & *Rhodio*. Porro Medicus pulsum tangens non contentus sit unâ vice eum tetigisse, sed laborem repetat, bis vel ter, quia ratione Affectuum omnes pulsus mutantur. Tandem fallit pulsus in Morbis malignis, & non secus atque in Scorbuticis & Hypochondriacis.

LXXXIX. In pulsu 4. requisita sunt observanda: (1) *cor movens*; cujus respectu pulsus est vel *vehemens*, vel *debilis*. (2) *Sanguis promotus turgescens*; unde pulsus est vel *magnus*, vel *parvus*. (3) Instrumentum per quod fit motus, nempe Arteria, unde pulsus est vel *mollis* vel *durus*. (4) *Tempus*, quod mensurat motûs durationem, observabile vel in *una pulsatione*, unde pulsus est modò *celer*, modò *tardus*: vel in *pluribus pulsationibus*, unde pulsus vel *frequens* est, vel *rarus*: quæ ipsa temporis ratio ut plurimum à diversa sanguinis sub fermentationis actum conditione dependet.

XC. *Simplices* hæ, invicem collata *compositas* dant *pulsuum differentias*, quæ, habito mutuo inter eas respectu, vel *æquales* sunt vel *inæquales*: sicut diastole

arteriæ collatæ cum ejus Systole pulsum dat vel *ordinatum*, *εὐρυθμον* vel *inordinatum*, *ἀρρυθμον*.

XCI. Omnes hæ differentiæ, quò plus recedunt vel à statu naturali, vel à conditione Ægri, vel ratione morbi & causæ morbificæ, eo sunt peiores; quo minus, eo meliores, in specie *debiles*, *frequentes*, *parvi*, &c. simul sunt omnium pessimi.

XCII. *Urinæ* judicio ut ut Vulgus modum tribuat, tamen præter ea quæ supra fuere insinuata, nil aliud quàm partium urinæ secretioni & exclusioni dicatam conditionem significat.

XCIII. Consideranda in ejus inspectione (1) ipse liquor *lixivialis* continens; (2) *Contenta varia* in eo nantia. *Liquor* exhibet *consistentiam* vel *crassam*, vel *tenuem*, imbibitorum salium oleosorum cum liquore probè unitorum majorem vel minorem copiam consequentem. Deinde etiam exhibet *Tincturam* vel *naturalem citrinam*, vel *præternaturalem*, tam *deficientem albam*, & plus minus *pallidam*, quàm *excedentem flammeam*, *croceam*, *rubram*, *viridem*, *nigram*, &c. *Deficientes* fermè tincturæ ut plurimum cruditates digestionis primæ consequuntur; *excedentes* aut fortem admodum lixivii per copiosa salia saturationem, aut p. n. in Sanguine fermentationem, dissolventem & subigentem exactius salia sulphurea, eaque fortius quasi liquori incoquentem, præsupponunt.

XCIV. *Tincturæ* in Urina affectio est, quando hæc interdum *pellucida* seu *clara*, interdum *opaca* seu *turbida* conspicitur. *Pelluciditas* dependet ab exacta unione particularum salinarum cum poris liquoris aquei, unde radii luminosi æquali ferè tractu maximâ ex parte permeant. Hoc verò (nempe *opacitas*) dependet ab earum separatione & quasi præcipitatione, vel per aerem externum frigidiusculū, poros liquoris constringentem, & ita particulas imbibitas extrudentem, vel interna per recre-

mentorū cacochymicorū ē Massā sanguineā, intercedente fermentatione, præcipitationem, unde radii luminosi hinc inde impingentes in transitu prohibentur, & ita liquorem minus perspicuum exhibent. In genere tamen omnis Urina *turbida* acidum in Sanguine latens cum quantitate particularum indigestarum indigitare videtur.

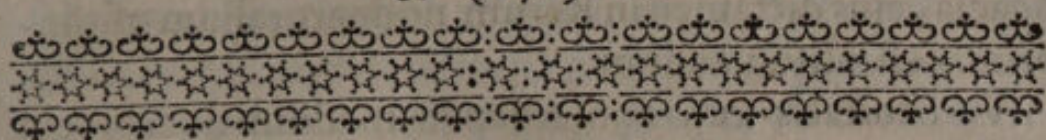
XCIV. *Contenta* in liquore lixiviali ratione sitūs triplici modo distincta in sanitatis latitudine *cruditates chylosas*, vitio digestionis primæ coacervatas, sanguinique non assimilabiles, à latice urinario absorptas exhibent: in statu verò præternaturali pro circumstantiarum ratione mille modis variant.

XCVI. Quoad *Odorem*, si excessivè sit fœtidus, nec proveniat ab assumptis, innuit sæpe malignum Morbum, liquefcentiam nempe Massæ sanguineæ, & putredinem pestilentialem, quod Italicorum est τελευησιον.

XCVII. Jam verò in *Morbis acutis febrilibus*, quo magis præcipitatis ex sanguine fœculentiis repletur Urina, hincque diversas recipit affectiones, adeoque coctionis, ut vocant, causæ morbificæ signa exhibet, eo melior est; *contrario* si se habeat *modo*, eo *pejor*.

XCVIII. In *Chronicis* simili ratione, quo magis heterogeneis sanguinis particulis, ceu copiosis contentis, prius onerata Urina, postmodum successivè in naturalem statum remeat, & ita digestionis primæ redintegrationem, massæ sanguineæ depurationem & naturalis fermentationis restaurationem ostendit, eo melior esse solet: contrarium fit, si alio modo se habeat.

XCIX. *Nubecula* in Urina in morbis, tam *Chronicis* quàm *acutis*, est signum redeuntis in Stomachum fermenti, & temperatæ plus minus digestionis.

P A R S T E R T I A.

T H E R A P E U T I C A.

*In quâ Methodus medendi, cum Signis prognosticis
ac Remediis, pharmaceuticis maximè ac diate-
ticis exponitur.*

§ I.

Primaria Artis medicæ pars est ea, quæ media tra-
ctat, quibus aut firma conservari, aut labefacta-
ta restitui valet sanitas : illud Hygiene, hoc
Therapeusis dicitur.

II. Hygiene quidem respicit legitimum regimen Re-
rum sex nonnaturalium pro statu salubri conservan-
do, & infirmitate præcavandâ, tam in genere pro qui-
buscunque hominibus, quàm in specie pro unaquaque
determinata ætate, sexu, vitæ genere, &c. id quod vul-
go *Dietæ* nomine venire solet.

III. Fundamentum legitimæ *Dietæ* pro sanitate
conservanda, seu legitimum regimen Rerum 6. non na-
turalium, subministrat Celsus l. 1. de Remed. cap. 1. in-
quiens, *sanus homo, qui & benè valet, & suæ spontis est,*
nullis se obligare legibus debet, ac neque Medico, neque ja-
tro alipta egere, id est nullis strictis dietæ legibus se alli-
get, sed sua libertate utatur : aliàs medicè vivere, esset
peffimè vivere.

IV. Sed cum ex Hippocratis doctrinâ consuetudinis
maxima sit vis, & in aliam transmutandi naturam ef-

ficacia, ejus dictamen in Rerum nonnaturalium usu imprimis est observandum.

V. Sanitatis verò conservandæ medium docet idem *Dictator* noster l. 6. *de Morb. popular.* §. 4. dum inquit: *sanitatis studium est, non satiari cibis, & impigrum esse ad labores.* Morbos verò præcavendi tationem idem subministrat, dum inquit: *Quiete, & abstinentiâ multi magni morbi curantur.* Hinc enim rectè *sobrietas* totius *Diætæ cardo* ab *Helmontio* appellatur.

VI. In specie pro ætatum diversitate, & inde dependentibus aliis circumstantiis ad conservandam Sanitatem, *Diæta* est ita ordinanda, ut vigor vitalis per legitimum usum Rerum nonnaturalium conservetur, Morbi verò congrui, seu qui unicuique ætati magis familiares sunt, maturè avertantur.

VII. *Infantium* quidem, qui familiariter affliguntur *Affectus* morboſi ut plurimum non nisi ex vitiato lactis coagulo, indeq; oriundo muco impensè acido & pontico originem ducunt: id quod excreta, inde per alvum viridia, seu porracea & æruginosa, sufficienter declarant; hæc enim ut plurimum acidum spirant, vel alio peregrino charactere insignita sunt.

VIII. Hinc præter *Remedia anisata*, lac corrigentia, & terrea alcalina acidum absorbentia, ut *lapilli Cancrorum*, *Corallia*, *Cornu Cervi*, *Sperma ceti*, *Antimonium diaphoreticum*, &c. imprimis laudo *Salia volatilia*, *Tenellis* insigniter conducentia, præsertim blandè *aromatizata*, seu *oleosa*. Hæc inter excellunt præ cæteris *Liquor CC. succinatus*, it. *Spiritus salis ammoniaci anisatus*, &c.

IX. *Ætas* dividitur in *crescentem*, *consistentem* & *declinantem*: cujus divisionis fundamentum consistit in sanguine, qui in *Infantibus* est instar *Musti*, in *Juvenibus* & *Viris* instar *Vini generosi*, in *Senibus* instar *Vini acescentis*. Aliàs circumscribuntur *ætates* per *septenarios*, in quibus jam mutationes fiunt; ac originem hæc sen-

sententia trahit inde ab *Ægyptiis* atque *Pythagorâ*, qui multum tribuerunt numero *septenario* & *quinario*: hinc dependet etiam *ratio crisium*, quæ per 7. circumscribuntur dies, ita ut septimo, decimo quarto & vigesimo primo fiant eadem perfectæ. Similiter hinc nata est *suppuratio annorum climactericorum*, per numerum septenarium & quinarium, ita ut illi sint habendi primarii, hi secundarii.

X. In ætate *consistente*, dum M. S. in suo constituta est vigore & spiritalcentia instar Vini generosi, observandum cautè, ne vel nimias concipiat effervescencias ebullitionesque, periculorum Morborum acutorum autores; vel citò nimis in suo vigore deficiat ad præmaturam senilem debilitatem, inprimis per intensiores & cerebriores in studiis meditationes.

XI. Ibi ergo caveantur nimis generosa alimenta, nimii motus, primariò animi, secundariò corporis, & tandem nimia Venus. Sed per consuetum, simul tamen moderatum, illorum usum, æquabilis sanguinis conservetur motus & fermentatio: cujus ferocior impetus fixioribus, inprimis *nitratis*, refrænandus, spirituumque efferus motus *opiat* sistendus. Hic verò in Senio *spirituosus volatilibus* & *aromaticis* spirituum vigor conservandus, & moderato cautoque *ambratorum* usu sustentandus.

XII. *Seniles* affectus ex remittente sanguinis fervore, & Stomachi deficiente digestionem dependentes, per generosius Vinum & moderatum gaudium, cum aromaticorum volatilium temperatorum usu arcantur.

XIII. Et ita quidem sanitatem conservandi & morbos præcavendi rationem docet *Hygiene*; legitimam verò curandi morbos rationem docet *Therapeusis* quæ necessariâ agendorum notitiâ, pro *salubri succursu* ægrorum, instruit Medicum. Notitia hæc curandi vulgò

medendi Methodus vocari solet, & revera in *judicio Medici practico* consistit, fundato in *judicio ejus theoretico*.

XIV, Quod *judicium rationale*, *memoriæ contradistinctum* in *œconomia particulari animali proxime*, & in *universæ naturæ notitia generali remote* fundatum, est quod revera *sagacem & prudentem* constituit *Medicum*, *Artemque ejus conjecturalem*, non *superficialem aut temerariam*, sed *fundamentalem & accuratam* constituit.

XV. Unde & propter casuum in *praxi varietatem*, & *circumstantiarum inexplicabiles etiam nodos*, *morborumque novorum subinde*, ex *accrescente hominum luxuriâ*, & *contagiorum vario connexu*, *proventum, judiciosus* magis, quàm *memoriâ præditus* consulendus est *Medicus*; quatenus *hic non nisi visa aut audita*, ille *planè nova mentis acie penetrare valet*.

XVI. Est quidem *Naturæ*, morborum *medicatrici*, *minister Medicus*, h. e. non agere potest aut debet, nisi quatenus *nexus & ordo causarum*, *corporis œconomiam constituentium & conservantium*, permittit & fundatus est inprimis in *vitali sanguinis fermentatione*, præsupponente *debitam in Stomacho & primis viis fermentativam digestionem*, nisi in quantum *adeptus majoribus medendi arcanis instructus*, etiam *jacentem naturam erigere*, & *tanquam patronus & rector gubernare valet*.

XVII. Quo ipso in *negotio & citò & tutò & jucundè naturæ succurrere debet*, i. e. *citra moram*, *citra recidivæ aut majoris periculi metum*, ac cum minima, quantum fieri potest, *molestia*, quod faciet *imitando legitimam functionum omnium rationem naturalem*, *temperatis inprimis remediis insistendo*.

XVIII. Præcognoscat ergo, quantum fieri potest, *Morbum sensuum beneficio*, in *specie visu observando*

do ægrum, & *auditu* percipiendo ejus responsa ad quæ sita, secundum *Hippocratem* instituenda; quæ *patiatur*, & *ex causa*, & *quot jam diebus*, & *an venter secedat*, & *quo victu utatur*?

XIX. Hinc præcognito Morbo invenit & legitimè applicat remedia Medicus, h. e. non solùm, quòd ipsi agendum sit procura, sed etiam legitimum administrandi modum, in circumstantiis externis fundatum: Hoc simul subinde observando, *interdum optimam esse medicinam, nullà uti medicinâ.*

XX. *Media*, quibus *invenit remedia*, sunt tria: nempe (1.) *Ratio*, in *œconomia animali* & *hiſtoria naturali* fundata. (2) *Experientia*, in pluribus *æqualibus exemplis observata*, (3) *Analogismus ex similitudine Affectus ignoti cum alio cognito hauriendus.*

XXI. Ex his *Experientia primatum* obtinet, illustrata in primis per rationem: nam omnis ratio in rebus naturalibus sensuum necessariò præsupponit observationem, adeoque experientiam. Hinc omnis specificorum Remediorum efficacia, quæ *Helmontio* dicuntur appropriata, casu ut plurimum observata, per experientiam confirmata, & hinc per rationis scrutinium illustrata fuit.

XXII. Equidem *Experimenta specifica* in omnibus Subjectis eundem effectum semper habere nullo modo possunt; quin interdum & ipsa sunt frustranea, idque propter idiosyncrasiam uniuscujusque Individui specialem, nunc seminalem, nunc adventitiam; propter quam necessariò habitudo seu respectus, quem habet remedium, tanquam agens, ad corpus ægrum tanquam patiens, variat. Hinc v. g. *Jalappa* ad ʒj. quamplurimos copiosè, hunc vel illum interdum planè non purgat; exinde tamen hujusmodi experimenta specifica statim tanquam nulla rejicere, planè insulsum est. Nam in rebus contingentibus talibus ea, quæ ut pluri-

mum ita fiunt, necessarii effectus locum obtinent.

XXIII. Contraria contrariis curari vulgo asserunt, & rectè quidem, quicquid etiam contrà disputet *Helmontius Tr. Natura contrar. nescia*, & in specie §. 16. *Tr. ignota act. regim.* Saltem est logomachia, non enim intelliguntur formaliter contraria, qualia solùm sunt in Animalium genere per Affectuum exorbitantias sibi invicem hostiliter repugnantia, sed intelliguntur effectivè talia, h. e. quæ simul in uno subjecto consistere nequeant, sed unum alterum tollit, aut ejus activitatem saltem impedit, quale *contrarium* est v. g. inter *acidum* & *alkali*, se mutuo destruentia & corrigentia.

XXIV. Dum ratione rectà invenitur remedium, *Indicatio* dicitur, in quâ ex *indicante* colligit *indicatum*; propter naturalem ad se invicem connexum. *Indicans* est ipsa natura, morborum medicatrix, quæ & sui conservationem naturalem per similia sibi in *indicatione vitali* seu *conservatoria* innuit, & præternaturalium ablationem per horum destructiva seu contraria in *indicatione ablatoria* postulat, sive causam, sive morbum, sive symptoma simul ob vitæ periculum cupiat ablatum.

XXV. *Remedia* talia triplici ex fonte haurit Medicus nempe *pharmaceutico*, *chirurgico*; & *diætetico*. *Pharmaceuticus* fons tribus quasi rivis in tria regna, animale, vegetabile, & minerale, distribuitur.

XXVI. Usurpantur talia vel *internè*, sive solùm in primis viis suas operationes exerant, v. gr. *Vomitória*, *Martialia*, *fixa terrea*, &c. sive ulterius dissoluta ad vias urinarias, aut per integram massam sanguineam distribuantur, v. g. *Terebinthina*, *Salia volatilia*, &c. Vel *externè* horum particulæ proximè sese insinuando, tam *immediatè* partem subjectam alterando, quàm *mediatè* sanguinem etiam simul afficiendo, operationes suas peragant; qualia sunt illita *Olea distillata*, *Inunctiones mercuriales*, &c.

XXVII. *Contactu corporali ad partes corporis, & materiali sui cum succis ejus miscelâ, ut plurimum operari videntur medicamenta, in specie ea, quæ potentias morbosas Hippocraticas corrigere, & alterare debent; hæc enim per texturam suæ substantiæ materialem, in specie salinam, hoc ipsum præstant.*

XXVIII. *Helmontius quidem ab ideis peregrinis in archæo pictis morbos imprimis oriri vult, unde hisce etiam idealiter operantia opponit remedia, asserendo, revera medicamentorum efficacium operationem consistere in quadam vi irradiativa archæi citra ullum contactum vel miscelam corporalem, ut exinde deletâ ideâ morbosâ archæus novam ideam rerum agendarum sibi fingat, pro sanitate denuo consequendâ; pro quo scopo imprimis Sulphura metallorum fixa, in specie Sulphur veneris seu cupri ex ejus vitriolo commendari solent : vid. Tract. In Herb. Verb. & Lapid.*

XXIX. Sed cum jam dicta remedia partim immediate, Spiritus animales afficiendo, partim mediate & per accidens succos in primis viis alterando, effectus suos edant, nec Vitrum antimonii & Mercurius vivus ab alteratione immunes sint, quin acor Vini vel Aceti à Vitro vel Regulo antimonii subtilissima ramenta abradat, & horum poris se insinuando horum defectum suppleat, omnino hæc pro materiali suo concursu, corrigendo fixiores radices morborum chronicorum, operabuntur, ea propter ad virtutem irradiativam, nondum satis cognitam, fictitii nescio cujus Archæi confugere supervacaneum sit.

XXX. Certum enim est, pati omnia Medicamenta aliquam, plus minus tamen, alterationem in Stomacho, ratione fermenti digestivi; & in primis viis, ratione confluentis Bilis & Succipancreatici : unde etiam plus minus infringuntur, adeo, ut exinde diversa subinde ejusdem remedii in eodem etiam subjecto sit operatio,

ratio, tanto magis in distinctis subjectis, prout istorum succorū in primis viis major minorve est alterandi potentia. Hinc enim, v. g. supradicta *Jalappa* hunc fortiter purgat, illum ferè nihil; hunc *Colocynthis* purgando maximè torquet; illum parum admodum afficit: unde & purgantia vel narcotica Venis canum apertis infusa, promptè & efficaciter operantur, quæ ipsis per os data ob sui alterationem, à fermento acceptam, nullum vel exiguum edebant effectum.

XXXI. Non tamen omnem medicam virtutem semper exuunt, sed de crassi concreti sub digestionem aliquid, plus minus tamen, retinentes adhuc operantur, unde non tantum alimenta quædam sunt medicamentosa, ut *Aromatica*, *Nasturtium*, *Sinapi*, &c. sed etiam *Lac nutricis* ex assumpto purgante vim purgantem retinet, *Absinthii* usus Febribus intermittentibus conducit, & *Terebinthina* abstergendo atque confortando vias urinarias, violaceo odore fragrantem urinam reddit.

XXXII. Ex eo autem, quòd misceantur cum succis in primis viis, & Stomacho, & ita non leviter subinde alterentur, certum videtur, quædam medicamenta in dictis locis demum ex dicta miscela & alteratione, certam vim medicamentosam novam acquirere, quam formaliter antea non habebant.

XXXIII. Sicut enim in *Operibus chymicis* ex combinatione quorundam corporum, nova subinde fiunt producta & concreta, v. g. *Terra sigillata*, *Creta*, &c. imbibitione *Spir. Nitri* aut *Sulphuris*, texturam, indeque attributa omnino *aluminosa* potenter *adstrictoria* acquirunt; ita talia assumpta attactu succorum fortiter acidorum in Stomacho vel Intestinis vim adstrictoriam longè potentiorē, quàm in se antea habebant, necessario acquirunt. Sic *Salia alcalina*, aut contrà assumpta *acida*, subinde alterari, & alterata vim aliam acquirere,

re, quàm ex se non habebant, ex dictis evidentissimum est.

XXXIV. *Medicamenta* autem rariùs sub *formâ nativâ* adhibentur, sed ut plurimum arte prius præparata: (1) Ut facilius vel assumi, vel aliàs corpori melius adaptari queant; (2) Ut vis eorum specifica & medicamentosa, vel nimis occupata, vel aliorum *nativâ* concretionem obruta, foras eliciatur melius. (3) Ut si adsit aliquid virulentix & heterogeneæ, aut nocivæ potentix, hoc vel omnino castretur, vel corrigatur.

XXXV. Sed sub his præparationibus, in specie, quæ à Chymico fiunt, observandum, quod subinde vires *nativæ* destruantur, aliæque ipsis concilientur; idque vel per syncrism, vel per diacrisin, vel per metastasin particularum minutissimarum: ad quas & fixorum volatilifatio, & volatiliùm fixatio referenda.

XXXVI. Notum enim est, quòd pro varia præparatione, Venus sit vel *vomitorium* vel *catharticum*, vel *sudoriferum*, vel *sanguinis depurativum*; quod *Arsenicum* venenosum per *Nitrum* cicuretur pro desperatis *Ulceribus*, inprimis etiam *cancrosis*; quod *Asarum* solâ in terra coctione amittat vim *vomitariam*, evadatque *diureticum*, & morborum chronicorum tardarumque *Febrium* remedium.

XXXVII. Et sicut ex coalitu *Nitri*, *Sulphuris* & *Carbonum*, fit *fulminans pulvis pyrius*, non secus ac omnia metalla hac ratione fiunt fulminantia; qui vix oritur ex sola dictorum compositione, cum neutrum simplicium ingredientium vim talem priùs possideat; ita etiam per plurium compositionem subinde vis nova medica emergit, quæ antea non erat: sic enim ex *Mercurio sublimato* fit *venenum acre corrosivum*, quod sociatum novo *Mercurio vivo*, denuoque sublimatum aliquoties, *Mercurium dulcem*, optimum purgans venenorum, Scabiosorum, Epilepticorum, exhibet &c.

Hinc

XXXVIII. *Hinc melius & tutius est uti simplicibus, quam compositis*, in quibus facultates multiformes, tam cognitæ quàm incognitæ, confusæ citra aut mutuam destructionem, aut novæ virtutis productionem, aut Stomachi primarumque viarum turbationem, simul consistere nequeunt.

XXXIX. Quod ergo in specie attinet remotionem causarum morbosarum, *plethoram veram* tollimus, vel confertim, tam per vasorum, sive sint venæ sive arteriæ, apertionem & sanguinis emissionem, quàm per cucurbitularum cum scarificationibus applicationem, aut per hirundines applicatas; vel pedetentim per inediam, labores, exercitia, sudores repetitos & Fontanellas.

XL. *Fontanella* enim nil aliud est, quàm ulcusculum artificiale, quod sub Forma transmutati puris vel saniei continuo plorat alimentum partis proximum, ex massa sanguinea eo derivatum, adeoque simul & sanguinem & quoscunque vitiosos succos, eidem fortè permistos, una evacuat, ne coacervati aliis in locis dent turbas; ita ut fonticulus sit saltem remedium palliativum, quod à posteriori, evacuando productum morbosum, ne nimis noceat, *non à priori removendo causam radicalem, opem fert.*

XLI. *Plethora apparens* non per effrenes cruoris vitalis depletiones in *Venæ sectionibus*, sed potius per repetitum præcipitantium, simulque blandè diaphoreticorum, usum est corrigenda, ut ita cesset sanguinis ferocius ebullientis impetus.

XLII. Per se ergo soli sanguinis evacuationis scopo satisfacit *Venæ sectio*, *nullo modo refrigerans*, nisi ad Veterum imitationem ad animi usque deliquium evacuare velimus: Per accidens tamen interdum etiam aliis subinde usibus conducit, v. g. *Urinæ suppressioni, Partui difficili, Casui ab alto*, &c. quatenus, imminuto
fan-

sanguinis quanto, liberior ejus per vasa fit circuitus seu ventilatio, adeoque impedimenta, ex ejus aliquali stagnatione oriunda, removeantur.

XLIII. Et hac sola etiam ratione, nempe quòd *imminuto sanguinis quanto promoveatur liberior ejus circulatio, & impediatur ejus in quadam parte stagnatio*, juvant sanguinis detractiones quæ communiter pro Scopò *revulsionis, aversionis & derivationis* instituuntur: nam Veterum de hisce hypotheses, stante Sanguinis circulari motu, consistere nequeunt.

XLIV. *Interceptiones* denique & *repulsiones* Sanguinis, aliorumque humorum, planè sunt impossibiles, ob inviolabilem circulationis legem, aut admodum nocivæ, ob impeditum Sanguinis motum. Nam si per arterias intercipere velimus Sanguinis motum, pars gangrenata morietur; si per venas velimus repellere, & ut solent, adstringentia aut refrigerantia, aut acida usurpemus, magis coagulabimus sanguinem, eumq; immobiliorem redditum in naturalem motum restituere debebimus.

XLV. Sed potius resolvendo Sanguinis grumescentiam, aliosque humores impactos, per blanda sudorifera, sanguinem dissolventia, & motui aptiorem reddentia, qualia sunt v. g. *Salia volatilia*, *Spir. Salis armoniaci*, item *Antimonium diaphoreticum*, *Corallia*, *Ebur. ppt.* *Lapilli Cancrorum* aliaq; cum aceto assumpta, sicque removendo quæcunque impedimenta externa, curabimus haud difficulter illud omne, quod per *interceptiones* ac *repulsiones* frustra, sæpè etiam cum periculo tentamus.

XLVI. Quod si non tam *quantitate* peccet Sanguis, quàm ex *vitiata crasi* seu *qualitate* vitiosus existat, adeoque tam ipse, quàm cæteri inde derivati, corporis œconomiam sustentantes, succi cacochymi fiant, corrigi debent vel per *alterantia* vel per *evacuantia*.

XLVII. *Alterantia* sunt, quæ partes ejus vitiosas

corrigunt, & temperant, deficientes restitunt, abundantes, aliarum additione, ad debitam proportionem reducunt, & ita Sanguinis æquabilem fermentationem, omnemque succorum debitam ad se invicem proportionem reparant.

XLVIII. Unde dum *vitiosum* aliquod *acidum*, v.g. *sal acidum* peccat in *Scorbuto* vel *Malo hypochondriaco*, illud alteratur nunc *absorbendo* per *Martialia*, nunc *corrigeno* & *invertendo* per *alcali volatile Cochleariæ, Nasturtii, Armoraciæ*, similiumque diligenter usurpatorum; nunc *temperando* denique per usum *Lactis*, acrimoniam omnem, in specie *salsam* diluentis atque edulcorantis.

XLIX. *Primum* ergo inter *alterantia* obtinent *acida & alcalina*, nunc *acriora*, nunc *oleosis temperata*. Sicut autem non *acidum* aut *urinofum* peccat simpliciter in morbis, sed ex principiorum minorum coâlitu *specificus* cuique adjunctus est *sapor*, ita etiam non solum ad contraria simpliciter, sed & ad *specificæ & appropriatæ*, singulariter *speciali causæ* peccantis *vitio* opposita, simul respiciendum est.

L. *Absorbentia, præcipitantia* vulgò dicta, sunt, quæ in genere fermentantes aut vitiosè effervescentes humores sui miscelâ compescunt, & ut plurimum *acidum* destruendo, motum omnem fermentativum supprimunt: atque ita simul ipsarum vitiosarum & heterogenearum partium exclusionem imò earundem à reliquis separationem, facumque ad fundum secessionem valdè promovent: ut hæc sero involutæ vel per urinam, tunc coctam dictam, vel per sudorem, &c. eliminari queant.

LI. Sic namque *febrifuga*, in specie *fixa* tam *terrea* quam *Salia lixivialia*, præcipitando *febriles paroxysmos* tollere dicuntur.

LII. *Evacuantiæ* denique sunt, quæ id, quod p.n. in
San-

Sanguine & reliquis Corporis partibus reperibile & inalterabile, adeoque œconomiz animali vel in quanto vel in quali inimicum, per convenientia loca & cribra evacuari faciunt.

LIII. *Evacuaciones* hæ seu *purgationes*, uti fiunt per varia loca, aliàs à naturâ per motus suos criticos demonstrata, ita nunc totius massæ Sanguineæ universalis, adeoque totius quoque Corporis, nunc certæ cujusdam partis particulariter purificationi prospiciunt.

LIV. *Universalis* purgatio fit per *vomitum*, *secessum*, *sudorem*, *urinam* ac *salivationem*: *Particularis* instituitur per *Clysmata*, *Apoplegmatismos*, *Errhina* ac *Sternutatoria*.

LV. *Vomitum* fit, docente hoc in cane vivo dissecto Rudbeccio in *Obs. Anatom. observ. 20. In Messè aur. Hemsterhus. p. 332.* quando primò pylorus se contrahit, inde mox systole totius ventriculi ab orificio inferiori ad superius, ac tandem œsophagi ipsius, materiam effundentis sequitur.

LVI. Ita ut omnis vomitio contingat per spasmus, seu motum convulsivum Stomachi, oriundum ex læsione seu irritatione pylori, tanquam in Stomacho Rectoris, factâ à Medicamento assumpto.

LVII. Cum hoc Stomachi convulsivo motu in vehementiori conatu simul convellitur Pyloro continuum Jejunum, adeoque suos contentos liquores sursum regurgitare facit: convelluntur simul thoracem stringentes Musculi, ex connexionione nervorum stomachalium cum intercostalibus.

LVIII. Unde omnia tam Stomacho, quàm intestino Duodeno & Jejunio vicinisque locis, etiam pectori pertinacius in hærentia, per vehementem istam contractionem, quasi per vim expelluntur. Proin *Chronicis in Morbis*, imprimis ex Stomachi vitio oriundis,

hinc & Pectoris, tandemque malignis Morbis, è contagio contractis, sed tantum in principio, succurrit vomitus.

LIX. *Vomitoria* omnium optima ac tutissima suggerit *Antimonium*, in formâ tam liquidâ quàm siccâ præscribendum. In *liquidâ* quidem vel sub forma *sapæ*, paratæ ex *Infusione Vitri Antimonii pulverisati in s. q. Musti recentis*, vel *Succi Cydoniorum*; hinc *filtratione* & ad *consistentiam* Roob liquidioris *in spissatione*, dosi gr. x. xv. & c. vel sub forma *Syrupi & Vini emetici*, e. g. *R. Croci metall. l. Mercurii vitæ, vel Vitri Antimonii q. v. (gr. jv. v. ad xij.) infund. in Vino Rhenano, stent in loco tepido per noctem, mane probè Liquor filtretur.* Dosis ζ i. ad ζ ii. aut ζ iii. in robustissimis. In forma *sicca*. *R. Tartari emet. Myns. gr. ij. iij. ad iv. sacch. albiss. q. pl. Misce, detur pro dosi matutinâ cum regimine diætæ.*

LX. Quod si per artem varia recrementosa per alvum rejiciantur, *purgationis* nomine in specie appellatur, nam & natura sua sponte *Diarrhæas*, nunc in statu sano ex mutato victu vel aëre *præservatorias*, nunc in statu morbofo *criticas* aut *symptomaticas* instituire solet, non absque felici eventu, imitetur ergo eam Medicus.

LXI. Cæterum cum purgationibus, in specie vehementioribus, omnia ferè in corpore turbari soleant, adeoque periculosa subinde sequantur symptomata, ob id exactè consideret Medicus legitimam purgandi rationem, tam in acutis, quàm chronicis.

LXII. In morbis acutis purgandi methodum optimam præscribit Hippocr. s. 1. aph. 21. 22. 23. 24. & 25. in quibus *cocta medicari docet, non cruda, nisi materia turgeat.*

LXIII. Quæ medicationis vox non præcisè ad purgationem restringenda est, sed etiam in genere omnem notabilem per secessum, aut urinam aut sudores, evacuationem

evacuationem innuit, in quibus omnibus cum salutari ægri successu instituendis necessario coctio prius expectanda est; alias enim aut nihil evacuatur, ut totum corpus perturbetur, aut citra euphoriam ægri, potius cum noeumento, accidit.

LXIV. Scilicet sicut novella Cerevisia aut Mustum turbidum, & heterogeneis sæculentis particulis respectu Vini permistum, per quæcunque coletur instrumenta, eodem modo integrum transit absq; sæculentiarum remanentia aut sequelstratione; quod tamen fermentando depuratum ab excrementitiarum aut heterogenearum sæcum separatione & quasi præcipitatione clarum transit per colatoria, & sæculentias omnes post se relinquit ac seponit. Ita quamdiu sæces recrementosa massæ sanguineæ per fermentationis motum separatæ, aut alio modo præcipitatæ non fuerint, tamdiu nihil vitiosæ separatim excerni, aut per quæcunque cribra seungi potest, cum invicem & homogenea & heterogenea permista sint.

LXV. Non igitur in omni Morbo purgandum esse, dicit *Hippocrates*, sed per rerum nonnaturalium usum respiciendum, ut in statu isto proportionata conserventur. Dum verò ab iis secretis & per se existentibus nos lædi affirmat, h. e. ab iis intemperatis, & unum alterum præponderantibus, quid aliud faciendum monstrat, quàm ut potentiam istam excedentem corrigamus & imminuamus, vel si quæ deficit, additione similis, augeamus, eamque denuo harmonicam & proportionatam reddamus h. e. morbosas eas naturas ac potentiam non abusivè phlebotomandas aut nocivè purgandas, sed temperandas & concoquendas; adeoque per sapes vel potentias specificè oppositas corrigendas esse. Conf. Discursus *Beccheri* in *Phys. Subterr.* l. 1. §. 5. cap. 1. pag. 366.

LXVI. Est scilicet humorum evacuandorum cru-

ditas, i. e. particularum heterogenearum sanguinis, talis status, quo Sanguini intimè permixtæ, imperfectè tamen unitæ, naturalem ejus fermentationem turbant, & in effervescentias febriles humores concitant; id quod inprimis fit ab acido vitioso, intimè talia concentrante, & simul heterogenea invicem sociante.

LXVII. *Coctio* contrà est acidi hujus per alcali saturatio, & particularum heterogenearum separatio, atque à reliquis particulis per fermentativum motum præcipitatio, ut ita recrementa & heterogenea Salia, ceu effœta, instar cujusdam capitis mortui à sero tanquam alimenti pariter ac excrementi communi vehiculo, imbibita, per certa Viscerum cribra & quasi filtra secerni, & hinc per naturæ consuetas vias evacuari possint.

LXVIII. Propterea etiam *criticæ* morborum *judicationes*, sive per *crisin*, sive per *metastasin* fiant, non nisi in statu morbi, coctâ jam, separatâ & præcipitatâ omni excrementorum turbâ per certa loca, ceu appropriata cribra & filtra, accidunt, nunquam in principio. Unde non nisi simili in statu ad ejus prudentem imitationem, quascunque instituamus eradicativas, quas vocant, evacuationes.

LXIX. Exinde enim & *Urinarum judicium* desumendum, quæ in *acutorum principio*, non secus ac frequenter in *Chronicis*, sunt *claræ & pellucidæ, tenues*, plus minus *tinctæ*; quæ præcedente *Morbi incremento* sunt *turbidæ, crassæ, & in statu omnino copiosis sedimentis*, ceu *fecibus*, fundum matulæ petentibus, *saturatæ*; unde illæ *priores crudæ*, hæ *posteriores coctæ* dicuntur.

LXX. Hinc sicut *Pulsus* manifestat statum Sanguinis fermentativum ejusque motum; ita *Urina* monstrat statum Sanguinis ex dictâ fermentatione resultantem, secundum puritatem inprimis & impuritatem.

LXXI. In *malignis* verò & *acutis Affectibus* non æquè
hoc

hoc observari potest, quin potentibus & appropriatis sudoriferis mox in principio insistendum, ut eliminetur in tempore fermentum malignum, ne unà cum spiritibus jam inquinatis totus Sanguis tandem simul corrumpatur, habita ratione majoris vel minoris effervescentiæ in Sanguine.

LXXII. In *chronicis* verò *Morbis* ex Ventriculi errato inprimis supervenientibus, *purgatio successiva* per *epicrasin* operans, mitioribus remediis *blandis aloeticis* instituenda, ferè locum habet, interpositis subinde *alterantibus* & *specificis*, & præmissis debitis *Vomitoriis*.

LXXIII. Quòd si verò aliquando fortius purgandum, aut si etiam ad præservationem morborum certo tempore, verno vel autumnali, idem agendum sit, ad præcavenda symptomata graviora, Tormina inprimis & Abdominis pathemata, *præmittenda prius* sunt *digestiva*, seu excrementa præparantia, horum nempe acrimoniam, in specie acidam, temperantia & visciditatem incidentia, ut ita facilior & minus molesta fiat purgatio.

LXXIV. Hunc in finem conveniunt salsa temperata, ut sunt *Tartarus vitriolatus*, *Sal armoniacum*, *Sal digestivum hypochondriacum*, *Sal Absinthii*, &c. quibus subinde aut *Lapilli cancrorum*, aut *Corallia præparata*, aut simile quid, ad infringendum magis acidum addendum est: sicut ad hoc ipsum dulcificandum in Hypochondriacis & Quartanariis *martialia* & *saturnina* specialius conducunt.

LXXV. Locus expurgationis sunt Intestina, in quibus cum non præexistant ea, quæ excernuntur (vix enim capiendis sufficerent eis, quæ interdum una purgatione validiore prodeunt) eo feruntur ex massa sanguineâ per ductum cholidochum & pancreaticum, quibus natura tunc temporis quasi abutitur; unde & quæ excernuntur, frequentissimè flavedine tincta conspiciuntur.

LXXVI. Probabilis tamen admodum *Pechlini* videtur sententia *Tr. de Purg.* c. 36. non his solum viis eructari excernenda in Intestina, *sed simul etiam per parvos tubulos, intimæ intestinorum membranæ affixos, glandulasque miliares post intimam intestinorum membranam sitas, in dictos tubulos se exonerantes*, recrementa varia ex sanguine secreta in Intestina deponi.

LXXVII. Non autem strictè ad Intestina determinata est purgantium operatio: nam dum sanguinis circulo per corpus rapitur vis medicamentosa purgantis, hoc ipso pro adjunctâ sibi facultate simul, vel nonnihil *diaphoreticâ*, vel *diureticâ*, &c. ut & pro certa sordium expurgandarum à medicamento facta colliquatione & alteratione, ac ipsorum Viscerum constitutione variâ, nunc per urinam nunc per sudores, nunc per salivationem, sequitur cathartici operatio; unde & acriora purgantia in Viris venerem stimulant, in Mulieribus menses prolitant.

LXXVIII. Equidem optandum esset, ut darentur vera *Purgantia*, h. e. quæ sordes solum excrementitias, aut heterogenea quæcunque præternaturalia, è corpore eliminarent, citra utilium nutritivorumque succorum corruptionem simultaneam, & depravationem. Verum, quæ vulgo *purgantium* nomine veniunt, non sunt alia, sed sub blandiente nomine virulentiam nocivam, plus minus validam, gerunt absconditam; unde. (1) Sanos ac ægros ut plurimum æqualiter vexant, & (2) tot sordes stercoreum formâ ad 30. 40. imo 70. sedes, evacuant, quas, citra præsens vitæ periculum in corpore subsistere, impossibile esset. (3) Ægri qui ex legitima purgatione deberent secundum Hippocratem levari, insigniter sæpius debilitantur; (4) Morbis nihilominus sub antiqua contumacia persistentibus, cum nullis purgantibus simpliciter curari queant. Tetra quæ (5) inferunt symptomata, **Tormina**

mina abdominis spasmodica, subinde in manifestas convulsiones terminantia; ac (6) pernitiōsa Hypercatharsis, non obscurè malignitatis nocivæ & virulentiaë ea arguunt; unde & (7) additis correctivis tam studiosè corrigenda sunt.

LXXIX. Sanè diversâ virulentia & fermentativâ colliquatione promiscuè tam recrementosos quàm alimentitios corporis succos resolvunt & colliquant, & quas non inveniebant sordes, corrumpendo nempe succos, efficiunt, nisi eorum virulentiam robustior paulo Stomachus, ratione succi fermentativi acidi, plus minus correxerit.

LXXX. Simili sc. ratione atque *Mercurius*, vel inunctus vel assumptus, etiam sanissimos, non secus ac Lue venerea infectos, vexat, resolvendo nutrimentum corporis chylosum seu spermaticum, & colliquefaciendo hoc ipsum, in formam mucii salivalis (cum quo tamen & sordes quæcunque, v. g. in *Scabie*, in specie *venereo contagio* alterata, unâ evacuantur) copiosissimi transmutat; ita & *purgantia* simili ratione in sordes transmutant stercoreas, quicquid ipsis obtigerit.

LXXXI. Utut enim variis modis corpori applicari soleant *purgantia*, externè pariter & internè (nam odore tenuis hausta simili ratione ac venis infusa purgant) tamen duplici modo in primis operantur, vel *irritando*, & *acrimonia sua pertinaciter vellicando intestina*. Unde non tantum horum spasmi & violentæ contractiones Intestinorum; indeque propulsiones excrementorum sequuntur, vel simul etiam hiantia in ea orificia pororum, Colidochi & Pancreatici, item glandularum miliarium, simul vibrata, & irritata & vellicata, eructant uberius sua contenta. Nam hac ratione *resinas* cautè propinandas suadent *Practici*, ne adhærendo visciditate aliquali Intestinis *Hypercatharsin* inferant, continuis acribus punctiōibus.

LXXXII. Vel secunda ratione operantur, sanguinem & ipsi inhærentes partes aut inde derivatos succos certo modo fundendo & fermentando, ac simul colliquefactione in corruptelam resolvendo; unde sordes tam variæ, etiam non præexistentes, post purgans assumptum in corpore generantur, & excernuntur.

LXXXIII. Sub hoc tamen motu, quicquid heterogeneum est in Sanguine, & à vitalitate proscriptum, facilius alteratur, & consequenter ejicitur, quàm quod magis vitale ac utile erit.

LXXXIV. Nam hac ratione sub parva miasmatis fermentativi mole, odoribus per nares haustâ, purgantia æquè operantur, non secus ac quorum resinosa essentia venis infusa, immediate sanguini permixta fuerint.

LXXXV. Omnia sc. *Purgantia acrimoniam habent volatilem* insignem, utut faucibus non semper æquè perceptibilem, quæ in *Vegetabilibus fundata videtur in sale volatili oleoso urinoso acri*, unde ratione adjuncti olei ferè omnia exactè amarificant, indeque visciditatem insignem adjunctam habent propriè dicta *laxativa*; in *Mineralibus* verò vis laxativa in *textura sulphurea vitriolica*, aut *Sulphure acri volatili quasi arsenicali*, radicata est.

LXXXVI. Hinc enim omnia acida destruunt Vegetabilia purgantia varia omnino, item salia fixa, v. g. *Sal tartari* corrigit *Purgantia*, quatenus emendat eorum oleum, & inde natam visciditatem, colliquefaciendo texturam resinosa Purantis, tollit: sicuti etiam fermentatio purgantium eadem mitigat, ferociamque nonnihil domat. In *Mineralibus* verò ea, quæ figunt *Sulphur volatile*, quæ inter eminet *Nitrum*, tollit eorum v. g. purgantem *Antimonii* malignitatem, eamque saluberrimè diaphoreticam reddit.

LXXXVII. Confirmatur Purgantium operandi
ratio

ratio per ea, quæ *Hypercatharsin sistunt*, qualia sunt non præcisè adstringentia, sed inprimis *diaphoretica fixa & opiata*: illa corrigendo fermentationem vitiosam inductam, & sudorum forma ejiciendo tam fermentum purgans, quàm alteratas ab eo partes; quod faciunt v. g. *Antimonium diaphoreticum*, Spiritus theriacalis camphoratus, C.C. sine igne ppt. Terra sigillata, &c. Hæc verò, *opiota* scilicet, sensum irritationis in Intestinis aliisque locis tollunt, & Spirituum animalium impetum, prætereaque quascunque humorum motiones sistunt, unde pacata semper quies.

LXXXIIX. Promiscuè ergo agunt *Purgantia* in corporis nostri partes liquidas, tam utiles quàm vitiosas; & exinde ruit sponte sua divisio *purgantium in Cholagoga, Phlegmagoga, Hydragoga, & Melanagoga*, cum unum alterumve purgans loco omnium sufficiat; utut pro circumstantiarum variarum ratione nunc hoc nunc istud, nunc debilius nunc fortius purgans eligendum sit, experientia inprimis magistrâ.

LXXXIX. Pro morborum quoq; varietate solet interdum aliqualis selectus *Purgantium* institui, quatenus sub virulentia laxativa in quibusdam vis specifica causæ morbosæ alterativa est recondita, qua ratione *Hel-leborus niger* præter virulentiam laxativam, etiam specialem habet vim contra *Affectus melancholicos*, *Rhabbarbarum* ad *Affectus renales*, *Mercur. dulcis* contra *Virus Gallicum*, &c.

XC. Prout autem plus minus erunt efficacia seu virulenta, etiam magis vel minus sanguinem, & mediante eo forsan etiam Corporis continentes ac solidas partes afficient: Unde *triplex corporis regio* à Veteribus in purgationis negotio asserta, postquam cum Sanguinis circulo non benè conveniat, saltem quaod majorem vel minorem purgantium efficaciam intelligenda venit.

XCI. Scilicet res ita se habere videtur; si variæ sæculentiæ in Intestinis stabularent, aut uberior Bilis vel succi Pancreatici adfit proventus: hæc commodè lenioribus Purgantibus citra corporis commotionem exturbari & quasi abstergi possunt.

XCII. Quid si craseos Sanguinis læsio ex heterogenearum particularum miscelâ, harum evacuationem postulet, modò aptæ redditæ sint, ut eliminari queant, idque mediante coctione seu separatione & præcipitatione, tum eo ducendæ vel pellendæ erunt, quo natura, i.e. Sanguis & Spiritus, atque corporis ratio & consuetudo, ac sordium ipsarum conditio postulant.

XCIII. Quòd si purgare velimus, turbanda quidem erit nonnihil massa sanguinea per medicamentum, sed non nimium perturbanda, ut saltem id quod magis nocivum est, citra succi nutritivi insigniorem corruptelam detrahatur; sicque aliquot solum sedes, non verò quæ per decades numerari queant, procurentur.

XCIV. Aliàs propria Sanguinis & totius Corporis systematis purgamenta sunt *Urina & Sudor*; per secesum quæ fiunt evacuationes, saltem Stomacho & Intestinis evacuandis, & ex digestionem prima necessariis sæcibus emittendis à natura propriè dicatæ sunt.

XCV. *Sudor* profectò unicus, isque moderatus, magis purificat & totam massam sanguineam, & universum Corporis habitum, quàm decem fortè purgationes. Ast in *chronicorum* curatione, quæ per Urinam fit evacuatio, ut plurimum convenientissima esse solet.

XCVI. Cui ergo moderatum, sed sufficiens Purgans sub *pulveris formâ* placet præscribere Adulto, sequens exempli loco esse poterit. *℞. Crem. tartari ℥j. pulvis. Jalapp. gr. xxii. ad xxv. Olei destill. Anisi. gtt. ii. M.* pro pulvere, D. pro dosi. Quod si pilulæ præscribendæ sint: *℞. Extr. panchym. Croll. C. gr. xv. Gum. ammoniaci in*

Aceto

Aceto Sol. ʒʒ. Scamm. sulphurat. Extr. troch. alband. aa. gr. j. C. f. q. Elix. propr. vel Tinct. Tart. f. Pilulæ, d. pro dosi. Quando gratæ Potiunculæ aut Emulsionis forma magis arridet; R. Resin. Scammon. vel Jalapp. ʒʒ. Sach. alb ʒiij. Misce exactè, affundendo sensim Succu Citri, vel Limonum ʒj. & Aqu. Cinnam. ʒj. detur pro dosi exhaurienda potiuncula mane. Vel R. Resin. sive Magist. Jalappæ gr. viij. ad decem, tere probè cum Seminibus Melonum, aut Persicorum, aut cum Nucleis Amygd. dulc. hinc cum Aquâ aliquâ appropriatâ admistâ fiat l. art. Emulsio, edulcoranda cum s. q. Rotularum manus Christ. simpl. & detur pro dosi, mane jejuno Stomacho cum regimine diatæ potanda. Aliàs Resinæ optimè Vitelli ovi paulillo solvi, ac additâ aquâ appropriatâ in Emulsionem redigi possunt.

XCVII. Assumenda autem sunt Purgantia jejuno Stomacho, ne cum cibo, aut paulo ante, vel etiam post eum propinata, Chylum corrumpant & inficiant, huncque ita scoriarum formâ eliminant. Sequatur lenis motus pro faciliori distributione & operatione, sed non nimius, ne sudorem ciendo exclusa purgationum miasmata citra effectum transeant.

XCIIIX. Naturalissima post eam, quæ per alvum fit *evacuatio*, est per *Urinam*, quâ latex totius corporis aquosus superfluous, qui antea pro vehiculo alimenti inserviebat, nunc ceu vehiculum excrementi rejicitur, & Lixivii salsi volatilis formâ sordet, Salinas præternaturales ex Massa sanguinea, aliaque huic permista recrementa, v.g. *Pus pleuriticorum*, vel etiam suppuratorum Pulmonum evacuat; aut ex *Abscessibus* vel *Ulceribus* artuum purulentam materiam; simulque ex primis viis Salia vitiosa sub Urina potius excernit.

XCIX. Ut autem variis succurrat Affectibus *Diuresis*, eaque optima & blandissima sit purificandi Corporis contenta ratio, tamen specialius in chronicis, seu, ut
aliàs

aliàs vocantur, tartareis morbis, conducit, v.g. in *Mallo hypochondriaco, Scorbuto*, cognatisque Affectibus, item *Ictero nigro aut flavo, Arthritide, Hydrope ascite & Anasarca.*

C. Nam & *Acidulæ chronicorum & contumacium Affectuum debellatores*, præter substantiam mineræ Martis, quâ acidus & vitiosus sapor in primis viis destrunt, specialiter diureticâ virtute, qua potenter pollent, sunt salutares.

CI. Exerunt autem virtutem suam *diuretica* in specie vi Salinâ, eaque Salsâ, quâ ad nitri naturam accedunt: nam & *Bufones ac Lumbrici ex Regno animali potissima diuretica*, à fâlsedine ad nitrosam naturam inclinant, & diuretica vegetabilia legitimè calcinata Sal diureticum falsum relinquunt, & mineralium aciditates diureticæ in primis viis in falsum saporem correctæ, vim diureticam exerunt.

CII. Equidem non levis est *varietas inter diuretica*, quas inprimis recenset *Helmont. Tr. de Lithias. cap. 5. §. 17.* Primatum tamen obtinent *ex animali Regno Lumbrici per putrefactionem præparati; ex vegetabili verò terebinthinata & juniperina, in specie malvaticum juniperinum; ex minerali tandem nitrosa; quo pertinet inprimis spiritus urinosus, Clyffus dictus, volatilis, ex tartaro & nitro per retortam tubulatam destillatus.*

CIII. Cùm autem continuò & copiosè transpiret corpus, & ex pectore exhalet insensibiliter, nil mirum est, si tanta sit ejus necessitas, ut ex impedita eadem oriantur Morbi, & ex eadem auctâ iidem curentur; id quod Sudorem vocant.

CIV. *Fit sudor* quando sanguis ex quacunque causa, v. g. à calore ambientis intenso resolutus & quasi liquefactus, crebrius per cor transit, & rapidiori circulo per totum corpus pellitur; unde successivè magis magisque, in præcordiis rarefcit & ab aère attenuatus incallescit,

lescit, magisque effervesceat; & sic *pulsus magnus, celer & frequens*, alias *undosus dictus*, supervenit.

CV. *Attenuatur simul aquosus ejus latex*, sanguinem naturaliter diluens, & ita facilius & copiosius dissolvit & imbibit Salia, fermentativo motu ex sanguine separata, una cum aliis præternaturalibus recrementosis particulis.

CVI. Dum itaque Salinus magis cum Sanguine circulatur per partes solidas, falso isto lixiviali sapore mundificat, eas abstergendo ab omnibus sordibus, sub nutritione privatâ præternaturali interdum coacervatis.

CVII. Interea, quidquid sub circulari Sanguinis, ejusque serosi laticis, motu deferitur simul in vasa capillaria, unâ cum fibris nerveis & intertextis glandulis, miliaribus à Modernis dictis, cutim constituentibus, penetrat in dictas glandulas, tunc propter fibrarum nervearum relaxationem ex calore ambientis patentiores & spongiosiores redditas, donec ita successivè guttularum, licet minutissimarum, formâ tandem planè extra corpus ejiciatur. De *Glandul. miliaribus Steno & Malpighius* videantur.

CIIX. Nam propter ambientis calorem, indeque resolutas fibras nerveas, & ita patentiores redditos meatus ac poros, tam vasorum capillarium, quàm glandularum istarum, succedit in primis *Sudor*, qui alias occlusis poris haud efflueret, sed potius loco ejus per Urinam fieret secretio & evacuatio.

CIX. Adeo ut ex dictis universale sanguinis purificativum & partium solidarum, in primis mollium, absterfivum, & cutis corporisque peripheriæ mundificativum sit *Sudor*.

CX. Præterea omnes Sanguinis grumescentiæ aliæque coagulationes, omnes humorum stagnationes tolluntur, & quicquid exotici fermenti Sanguini permixtum fuerit, hujus beneficio evacuat.

CXI. Sed quoad *legitimam sudoris administrandi rationem*, imitanda provida natura, non nisi in fine v.g. Paroxysmorum Febrilium intermittentium, aut in fine statûs in Continuis, ubi quodammodo jam deferbuerit *Massa sanguinea*, Sudores pellendi sunt, nisi malignitas aliud suadeat.

CXII. *Sudorifera* ergo remedia *interna* erunt, quæ præter ambientem calorem, sanguinem solventem, aut præter validum motum, eundem in rapidiorem circulum cogentem, humores resolvere, attenuare & liquefacere magis poterunt.

CXIII. Cum verò consistentia Sanguinis effectivè ab acido ejus occulto dependeat, ob id *sudorifera* erunt vel *alcalia*, inprimis *volatilia*, hinc & *fixa* positivè sudorem prolicientia, vel *terrea* acidum absorbentia, & ita privativè ad Sudorem disponentia.

CXIV. Si ergo præscribendum sit sudoriferum in formâ liquidâ, sufficienter Sudor movebitur sequenti formula: *℞. Aqu. Card. bened. ʒjß. Spiritus Sal. ammoniac. ci ʒß. Ol. destillat. Caryophyl. gt. j. l. ii. Syr. Fenic. l. cortic. Aurant. ʒß. M. d. pro dosi.* Vel si pulveris forma magis placeat. *℞. Magist. Antimon. C. C. s. Igne par. Salis Card. bened. aa. gr. xij. M. F. pulvis*, hauriatur jejuno Stomacho in vehiculo calido.

CXV. Præter dictas evacuandi rationes, etiam per copiosi Sputi salivalis rejectionem evacuatur causa morbifica sub variâ Mercurii usurpatione, qui vel apparenter mortificatus in *Mercurio dulci*, aut *Mercurio præcipitato* quocunque, intus repetitis vicibus assumpto, post aliquot vomitus aut secessus salivæ copiosæ viscidæ & foetidæ effluxum causatur.

CXVI. Vel idem *vivus* adhuc *Mercurius* extrinsecus admovetur corpori, nunc in *Unguentis* ex eodem, cum duplo vel triplo pinguedinis porcinæ in mortario lapideo probè permisto, paratis; vel articulationibus

ma-

majoribus Manuum & Pedum, vel ipsi Spinæ dorsi illitis, nunc in suffitibus ex *Cinnabari vulg.* cum *Benzoe*, *Styrace* & similibus, in *Trochiscorum* formâ carbonibus ignitis injiciendis paratis, præmissio semper aliquot dierum *Balneo Aquæ dulcis tepido*, pro meliori succorum evacuandorum resolutione & liquefactione.

CXVIII. Casus, ut multa aliàs, ita & hic remedium subministravit, dum *Ulceribus cacoëthis & malignis*, in specie *Veneris*, applicata cum *Emplastris* & *Unguentis Mercurialia*, copiosam salivationem, & hac mediante Affectûs curationem procurârunt.

CXIX. Unde primitus quidem soli *Lui venereæ* dicatus fuit hic Ptyalismus. Cùm verò huic juncti & alii Affectus simul levarentur, etiam ad plures chronicos & contumaciores Morbos, quorum causa morbifica in acido vitioso, inprimis in materia viscidior, videbatur abscondita, idem fuit usurpatus, specialiter ad *Scabies ferinas*, ad *Arthritides* graviores, ad *Epilepsias* Adultorum confirmatas, &c.

CXX. Equidem promiscuè sub liquaminis salivalis formâ evacuat Mercurius, ut *supra* §.85. monitum, simul tamen hoc ipso vitium peccans corrigitur & tollitur. Scil. *amalgama hoc liquidum*, ut probabile esse asseritur à Becchero in *Phys. subterranea*, *habet secum Sulphur volatile & subtile*, acerrimum tamen in suo recessu, sicut sufficienter demonstrat *Tackenius in Hipp. Chymico*.

CXXI. Ratione hujus partibus solidis nerveis in specie infestus est Mercurius, resolvitque horum nutrimentum proximum chylosum in liquamen aqueum subviscidum, quod frequentissimè per cribra Glandularum, inprimis maxillarium, tam superiorum quàm inferiorum, ac Tonsillarum, quarum meatus optimè valent transmittere talem succum, transcolatur in Os; rariùs verò per Glandulas pancreaticas eructatur in In-

testina, quo casu per *Diarrhæam torminosam*, interdum nonnihil *cruentam*, loco salivationis, evacuat.

CXXII. *Cautus tamen meritò apud nos hujus mercurialis salivationis est usus*, non tantum quòd spissiores sint minusque fluxiles & tenues succi, œconomiam nostri corporis gubernantes, quàm Gallorum aut Italorum existunt. Sed in specie propter *Scorbutum* in oris septentrionalibus nimis familiarem, qui per usum *Mercurii* magis exasperatur. Et speciatim symptomata *Lingux* & *Oris* exulcerationes atq; vacillationes *Dentium*, *Gingivarum* putredines, &c. vel solo incauto *Mercurii* usu supervenientia, sunt crudeliora.

CXXIII. Et hæc fuere universales corporis Evacuationes. Sunt etiam quæ *particulariter salivalem lympham evacuant* ex *Glandulis* hujus excretioni destinatis, uti & ex *Tonsillis* & *Membranâ pituitariâ posteriore*, ac consequenter ex ipsis locis vicinis, tandem & successivè ex ipso *Capite*, à quo *Apophlegmatizantia* dicta seu *Masticatoria*, quorum hinc decoctum gargarizando feliciter usurpari potest, horum tamen evacuata materia tandem non nisi ex sanguine derivanda.

CXXIV. Conveniunt autem inprimis in *catarrhalibus* capitis *Affectibus*, à *Lymphæ* vitio oriundis, dum *acrimoniâ suâ volatili*, velut *radix Pyrethri*, aut *Zingiber* aut *Zedoaria*, aut *Nicotiana*, aut *Sinapi semen*, vellicant, mordent & pungunt membranas *Oris*, ac orificia vasculorum excretoriorum, simulque ulterius per ea penetrando resolvunt, quos ibidem inveniunt viscidos succos; unde ex iis uberrima destillat *Saliva* in *Os*.

CXXV. Eadem omnino est ratio, quando *Nicotiana*, aut *radix Hellebori nigri*, aut *Pulvis radices & florum Liliorum convallium*, vel *Majoranæ folior.* &c. vellicant *Membranam pituitariam anteriorem* prope *Os* vomeris vicinaque loca. Ex his enim etiam spissior paulo *Lympha* uberius sic elicitur, sive *sine sternutatione*

tatione hoc faciant Errhina, sive cum sternutatione idem præstent Ptarmica.

CXXVI. Equidem utraque Naso saltem, non verò Oculo emungendo, & Coryzæ succurrendo, atq; lymphâ copiosam aut vitiosam eliminando, principaliter conducunt. Sed cum *sternutatio* non nisi à *Diaphragmatis ac reliquorum Thoracis musculorum convulsivâ contractione expiratoriâ fiat*, ob irritationem sensibilissimâ Narium membranæ, ex connexione nervorum diaphragmatici & intercostalis cum dictâ membranæ nervo sensorio; ob id & ad exercitandos Apoplecticos, Lethargicos, &c. non inutilis est sternutatio.

CXXVII. Quin & cum impetuosè admodum tunc elidatur Spiritus hincque Abdominis muscoli violenter se stringant, ob id & ea, quæ firmitus aut Naribus, aut Faucibus, atque asperæ Arteriæ impacta sunt, simul ejici facit, & ad Fœtus ac Secundinarum exclusionem promptiorem non parum confert.

CXXVIII. Quæ denique particulares corporis cavitates vel naturales, *Intestina, Uterum, Vesicam*, &c. vel præternaturales *sinus & fistulas*, eluunt & expurgant, arte prius injecta, *Clysmatum* generali nomine veniunt, quorum frequentissimus est ad alvum eluendam usus.

CXXIX. *Intestinalium Clysmatum*, utut substantia eorum materialis ultra Coli valvulam naturaliter ascendere nequeat, latè tamen diffusa est utilitas, adeo ut tantum non omnibus Abdominis & Intestinorum pathematis, hinc & vicinis locis, Renibus, Utero, &c. tam in Adultis, quàm etiam frequenter in Infantibus conducat.

CXXX. Altius tamen in corpus penetrant subtiliora & volatilia eorum miasmata, unde non tantum ex Vino Aromatibus imbuto ebriosum Delirium observavit Rhodius Obs. 38. c. 1. Sed & à 3j. *Opii cum Clysmate*

injecti Abortum excitatum esse notavit *Salmuth* Cap. 3. *Obs.* 97. Per *Clyisma* tamen è *Vino Malvatico* curatus fuit alius. *Clysteres* autem, quibus *Aqua benedicta* pro fortiore stimulo additur, interdum vomitus movent. In *Clysmatibus* tandem vim nutritivam esse, nondum persuasimus.

CXXXI. Euporiston ergo *Clyisma* foret, v. g. *R. Flor. Chamomill. Samb. aa. m. j. Bacc. Junip. ʒß. Sem. 4. carmin. an ʒi. coq. in f. q. Aquæ simpl. Colat. ʒix. add. Elect. bened. lax. ʒi. Vitelli ovinum. j. M. pro clysmate. Utut* pro particularium Affectuum ratione delectus subinde habendus sit, sicut in *Dolore Intestinorum scorbutico ex lacte Clysmata*, in *Dysenteriis ex Cancrorum jure parata*, &c. commendari solent.

CXXXII. Quod si *Symptomata* graviora peculiarem sui urgeant medelam, quæ etiam per unicuique appropriata remedia optimè perficitur, tamen omnibus iis in genere commodè succurrit *Opium*; quod sicuti quoscunque spirituum motus, & humorum vitiosas effervescentias, atque præternaturales excretiones sistit, ita & inde oriundis quandoque Symptomatibus periculosisioribus cum successu renititur.

CXXXIII. Mirandus hic *Opii* & similium narcoticorum est effectus, qui tamen ex eo, quod spirituum motum impetumque sufflaminet plus minus, eorum volatilitatem & subtilitatem, indeque facillimam expansionem ac mobilitatem figendo quasi aut condensando, explicari potest; unde consequenter tam continentium quàm contentorum reliquæ motiones omnes naturales & præternaturales cessant.

CXXXIV. Hæc figendi potentia *Opiatorum* consistere videtur in principio eorum sulphureo, *Sali volatili acri juncto*, adeoque secundum communia asserta potius in calore, quàm frigore; cum & alia narcotica vi prædita, ut *Spir. vini, Carbones incensi, Gas liquorum* effe-

effervescentium (quod est de natura quodammodo sulphureo volatili) ex dicto principio sulphureo efficaciam suam mutuuntur. Unde & *Sulphura mineralia fixa* vi anodynâ, Archæi sedativâ, insigniter excellere dicuntur.

CXXXV. Sed cum benedicta in *Opio* sit medicina, ut rectè adhibeatur, tria sunt consideranda: (1) ut ritè correctum, vel per digestionem cum alcalibus, vel per fermentationem, (quæ præfertur à nobis utpote minori tempore & felicius procedens) citra castrationem per acida, usurpetur. (2) Ut constantibus adhuc nonnihil viribus legitimo tempore adhibeatur, in *Acutorum* nempe solum *incremento*, quò symptomatum atrocitas mitigetur maturè; non in *statu*, ne critici motus impediatur: in *Chronicorum* verò *paroxysmis*, saltem nimis exacerbatis; pro tollenda eorum ferociâ. Et denique (3.) nunquam solum, sed debitis sociatum specificis, Affectuique simul appropriatis remediis, est in usum adhibendum, ne solo *Opio* palliando tantum morbos, horum vel recidiva, vel contumacia nimia, inducatur.

CXXXVI. Hactenus ea, quæ ex remediorum genere, materiali sui contactu & miscelâ operari solent, adeoque magis cognita sunt. Sed parvi hæc facit *Helmont.* qui solum idealiter, & per radii quasi diffusionem, citra materialem contactum, spiritum insitum illuminando, specialiter in Stomacho operantia remedia, seu insigniora & magis potentia urget, eaque ex Metallis sub formâ Sulphurum fixorum, in specie ex *Vitriolo veneris*, præparanda jubet ac postulat.

CXXXVII. Sed idealis hæcce ejus hypothesi, solâ imaginatione constans humanâ, atq; in subjectis non rationalibus planè inconceptibilis, atque ideis Archæi seu Spiritus insiti superstructa, partim subtilitate suâ nimia, partim ex §.29. adductis & probatis, planè evanescit.

CXXXVIII. Huc tamen revocari possunt quodammodo curæ Morborum sympatheticæ, seu magnetica & transplantatoriæ: illæ quidem, dum citra remedi cum parte laborante contactum, in distans fit cura, quasi per certum consensum cum Parte affectâ; hæ verò quando ægritudines transferuntur vel in animale, vel in vegetabile Subjectum, ut exinde sanetur corpus humanum.

CXXXIX. Sic sympatheticè Nasus corrumpebatur Bruxellis in Nobili, ob mortem Bajuli Bononiensis. Pulvis *Vitrioli vener. in sole calcinati* curat Hæmorrhagias, Vulnera & Ulcera cruenta in distans, modò sanguinem ex parte læsa oriundum contingat; vocatur ob id *Pulvis Sympatheticus*. Et *Persicaria* per aquam frigidam tracta, Contusionibus gravioribus vel Ulceribus imposita, donec nonnihil intepuit, & inde, ut putrescat citius, in loco commodo sepulta, dictos defectus curat. Gladio, quo vulnus fuit inflictum, sive cruento sive non cruento, applicatum *Unguentum*, quod vocant *magneticum* seu *armarium*, curatur Vulnus. Lac in prunas emulctum, ut Vaccæ Ubra inflamat, ita Mulieris ubera sterilescere facit; vel dum contactu Lardi aut Pommi per medium dissecti curantur *Verruæ*, mediante dictorum putrefactione. Eadem ratio est cum *Clavis pedum*.

CXL. Sic quando in Phthisi, similibusque Affectibus recipitur *Raphanus recens*, excavatur, inque illum Urina immittitur, adaptato ei operculo suo, hinc sub stillicidio in terram collocatur, disparente Urinâ cessat Affectus.

CXLI. Transplantatoriè v. g. curatur *Panaritium* intrusionem digiti in Felis aurem, *River. C. 4. Obs. 19. & 63.* Aut dum placentulæ, ex urinâ IctERICI cum farina factæ, à cane elitæ, Ictericum tollunt. Vel dum *Podagra* tollitur cum Sanguine & Urina Ægri in Salices tenellos

nellas, vel Arboris radicem, transplantatis: vid. *Timæum* à *Guld.* l. 5. *Epist.* 8.

CXLI. In omnibus his Curis mediatè certa *portio Spiritus vitalis* ex corpore Ægri decisa cum igne, sive cum Urina, seu cum Sudore, seu cum insensibili Transpiratione, separatur à toto, & in aliud subiectum transfertur. Hæc enim omnia aliquid de *Spiritu vitali*, demunt, inestque iis participatio quædam totius extra concretum naturale, ut loquitur *Helmontius*.

CXLII. Unde prout hic alteratur diversimodè, sequitur similis in corpore toto alteratio, plus minùs tamen, prout vel citius, vel tardius ad omnimodam sui dissolutionem, ac interitum vel evanescentiam disponitur, & ita vel brevius vel diutius cum toto consensum sustinet.

CXLIII. *Mumia spiritualis* nomine venire solet his in casibus dicta Spiritus vitalis portio, quæ à toto separata fundamentum dictarum curationum constituit. Utut enim propriè spiritui insito tribui soleat hæc differentia, ratione cujus est etiam differentia inter corpora violenta & naturali morte obeuntia; hoc tamen in casu promiscuè sumi solent.

CXLIV. *Mumia* hæc, si sub forma effluvii subtilioris ex habitu corporis extrahi debeat, id mediante corpore tertio, *Magnete* dicto, fieri solet, sive ex Stercore humano cum *Tenzelio* hunc magnetem parare, in ejus *Medicina diastatica*; sive cum aliis ex Stercore & Sanguine Hominis sani, aut ex Carne Hominis violenter interempti, desumere velimus.

CLXV. Pertinent huc *Philtra vera*, ad certam personam determinata, quorum vis in tali mumiali confectione consistit, ut ad certum objectum trahatur dilectio, ut rectè loquitur *Helmont. Tr. Magnet. Vuln. Cur.* §. 27. & 28. h. e. in unione certâ & arctâ Spiritus vitalis mumialis unius subiecti cum altero, ut ita hu-

jus Spiritus transmutetur, & omnino subigatur ab istâ mumia; unde sequatur propensio naturalis, & quasi raptus in illam personam. Sed hæc pro excitandâ saltem curiositate in his abstrusioribus sufficiant.

CXLVI. In omnibus Curationibus non rarò plus Arte medicâ valet gravius Malum; unde sæpius necesse est, ut maturè artificiosâ conjecturâ cognoscat Medicus, an & quomodo curabilis sit Affectus? adeoque & eventum morbi, & tempus atque modum illius artificiosâ Prognosi eruat.

CXLVII. Neminem autem prognostico relinquat, quia nunquam omnia adeo manifesta esse possunt circa Ægros, ob specialem uniuscujusque Individui idiosyncrasiam; quin interdum hujus ratione miracula in Medicina fieri videantur, & ii, qui conclamati putantur, præter spem convalescant, quemadmodum hoc Practici omnes experienciâ non unâ satis superque testari possunt.

CXLVIII. Sed enim Fundamentum legitimæ *Prognoseos* cujusunque est circumspecta consideratio roboris naturæ & violentiæ morbi, ac utriusque collatio mutua. Horum quod prævaliturum judicatur, & quomodo? eo vergit atque dirigenda est omnis Prognosis.

CXLIX. *Fontes*, è quibus sub utriusque collatione prognostica desumuntur Signa, tres sunt, nimirum 1. *Antecedentia*. 2. *Propria* tam Subjecti sive Ægri, quàm ipsius Morbi attributa, seu, ut aliàs vocant, *essentialiter inhærentia*; & denique *consequentia*, atque ipsa vel *juvantia* vel *nocentia*: quorum & in Morbis acutis *coctionis* & *cruditatis* signa pertinent.

CL. Nempe processus quasi judicialis in *Prognosi* instituitur: Reus est Æger, Actor est Morbus, Testes sunt signa, in specie, quæ à consequentibus desumuntur; nempe ex parte Ægri functiones, quæ adhuc sunt salvæ,

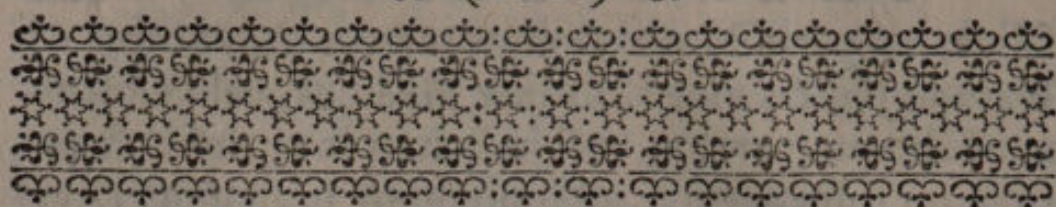
salvæ, ex parte Morbi symptomata : Advocatus est Natura; Judicis vicem obtinet Medicus, vel condemnans alteram partem, vel judicium in re dubiâ & periculosâ suspendendo, ad supremum Judicium, Divinum auxilium, interdum Partes ablegans.

CLI. Quod ipsum sub *Crisi* inprimis evidens est, sub quâ subitanea fit mutatio, eaque vel manifestè in melius, vel in pejus; utut rarius apud nos contingat, cum corpora nostra solidiora, victu crassiori utentia, frequentius Labe scorbuticâ infecta, Sanguine minùs turgescente prædita, in climate minùs fervido ineptiora sint, ut criticas subeant alterationes; unde sæpiùs evenit, ut omnis negligatur Crîsis, partim quia bonus Medicus studet prævenire, partim quia ipsæ minùs certæ existunt, cum & extra septenarios dies crîses subinde laudabiles eveniant.

Finis Synopsæ Institutionum Med.

Michaelis

Michaelis Ettmulleri

Collegium Chymicum

S I V E

Pyrotechnia Rationalis.

CHYMIAM in Compendio tractaturus ea so-
lūmodo tradam, quæ pro fundamentis Chy-
micis sufficiunt Medico; de principiis autem
Chymix in genere pauca præfari necessum
est.

Paracelsus quinque introduxit Corporum natura-
lium Principia; *Sal* nempe, *Sulphur* & *Mercurium*, quæ
activa; *Phlegma* itidem & *Caput mortuum*, quæ passiva
nominavit. Posteriora duo appellavit & *Rerollæa* i.e. vi-
ribus insignibus destituta. *Caput mortuum* quidem com-
munissimè remanentiam *Vitrioli* significat; propriè tamen
omne illud indigitat, quod post virium & principio-
rum extractionem remanet. De principiis activis mul-
ta gloriatur *Paracelsus*, licèt eorum primarius Author
non fuerit: mutuo enim accepit à *Basilio Valentino*, qui
omnia Metalla *Spiritu*, *Anima* & *Corpore*, i.e. *Mercurio*,
Sulphure & *Sale* constare statuebat; multa etiam ha-
bet *Paracelsus*, quæ *Hollando*, *Villanovano* & *Lullio* jure
meritoque debebat, quorum tamen nomina cautè sup-
pressit.

preffit. Utcunque se res habeat, persuasum nobis est, Veteres per *Mercurium*, vivum illum & vulgarem nostrum non intellexisse; nec per *Sulphur*, crudum illud *nativum Sulphur*. Adeoque nos haud abs re facturos esse arbitramur, si paulo ad curatius *Principiorum Chymicorum* naturam prosequi satagamus, inter quæ *Salia* primarium sibi vendicant locum.

C A P. I.

*De Salibus. In specie de Acido, Urinoso, & Salso:
De Ammoniaco etiam & Tartaro vitriolato.*

PER *Salia* intelligo particulas, quæ facillimæ sunt solutionis in *Aquâ*, & sæpius *Linguam* gustu afficiunt; adeoque *Hippocrati* *saporum* nomine veniebant. Particulæ hæ magnæ sunt considerationis, quia corporum naturalium efficacia illis debetur. Duplex autem est *Sal*: *Universale* nempe, & *Particulare*. Prius varia *posterioris* genera procreat in diversis matricibus. In prima *Creaturarum* productione universum pervagabatur *Mundum*, audiebatque *Spiritus mundi*. In *Vegetabilium* productione terræ visceribus incarceration, diciturque *Sal Terræ centrale*: *Aërem* itidem permanat, *aviculæq;* *Hermetis* nomine insignitur. De hoc mundi *Spiritu* *Tabula Hermetis smaragdina* intelligenda venit; Vid. *Nollii Phys. Hermet.* p. 701.

Salia Particularia sunt vel *acida*, ut *Spiritus Vitrioli*, *Nitri*, &c. vel *Alcalia* seu *Urinosa*, ut *Sal Tartari*, *Spiritus Eboris*, *Spiritus C.C.* *Salis ammon.* *Viperar.* *Sanguinis humani*, & similes: vel denique *Salsa*, ex *alcali* & *acidi* conjunctione emergentia, uti sunt *Salia Plantarum essentialia*, item *Sal commune*, *Sal gemmæ*, &c. Notandum autem, per *Salia* non semper sicca & coagulata intelligi, quædam enim

enim sunt resoluta in formâ spiritus , uti est *Oleum Tartari per deliquium* , *Spiritus Salis ammoniac*.

Salia acida in omnibus tribus Regnis reperiuntur. In Regno minerali manifestè se produnt , speciatim autem in *Sulphure* , utpote ex quo reliqua mineralia suum mutuuntur acorem , *Alumen* nempe , *Sal commune* , &c. *Aurum* itidem , *Mars* & *Venus* , aciditatem possident à *Sulphure* adeptam. Baculus enim ferreus auro fuso immisus in rubiginem vertitur ; non aliter , ac si cum *Sulphure* accenso concrematus fuisset. Similiter *Mars* in aëre humido resolutus , ope acidi proprium corrodit corpus. Et *Venus* humectata , vi interni acidi hoc pacto resoluti , in Viride æris convertitur.

Habent & *Vegetabilia* suum acidum. Omnes planè Fructus ante maturitatem & sufficientem fermentationem acido replentur : ut nihil moneam de iis quæ tota sunt acida , *Ribes* nempe , *Berberes* , &c. Plerique Vegetabilium succi , beneficio fermentationis concitatio-
ris , acetosum exhibent liquorem ; quin & *Saccharum* , Sal illud omnium dulcissimum , *Spiritum* dat intense acidum. *Decocta Plantarum* calori exposita acescunt. *Cerevisia* , omniaque Vegetabilium infusa Acetum reddunt. Ipsa etiam Vegetabilium Semina acido fruuntur. *Panis* enim ex his confectus , moderato igne *Spiritum* fundit acido volatilem , *Veneris* & *Martis Tincturas* extrahentem , *Corallia* & *Hæmatitem* solventem , & in nonnulla corpora mineralia potentius ferè agentem ipsa *Aquâ forti*. Omnia denique *Ligna* , imò ipsa *Fuligo* , acidiusculum suggerunt Spiritum. In *Animali Regno* salia acida particulis oleosis occultantur ; adeoque *Pinguedo Animalium* , acido occulto referta , cum salibus urinosi in *Saponem* seu *Sal salsum* vertitur. *Formicæ* acidissimum dant Spiritum ; imò & *flores Cichorei* , cumulo *Formicarum* immerfi , colorem suum cæruleum cum rubro mutant. Acidum secundum naturam in

Stomacho hospitatur. Rejecta ex illo quæque præternaturalia, pelvim æneam corrodendo, aciditatem produnt. Acidi *Ulcerum* succi Ossa quandoque corrodescentes, satis superque noti sunt. Hoc tamen venit tenendum, quod ubi dantur in rerum naturâ *acida*, ibi simul & *urinosa* existant, licet variè pro domini ratione.

Salia urinosa ita appellantur, quod *Urinæ saporem* referant. Sunt autem duplicia, *volatilia* nempe, quæ facillimè avolant, ut *Spir. Sal. ammon. & fixa*, quæ ignis examen constanter sustinent, ut *Sal Absinth. Fumar.* aliaque ex *Cineribus* elicita. Priora in *Regno animali* potissimum sedem habent, digestio enim fermentativa & continua aëris inspiratio, in omnibus Animalium partibus salia volatilizat. Gaudent & *Vegetabilia* urinoso volatili; Antiscorbutica quidem acri & nudo; Aromatica verò (*Mentha* nempe, *Salvia*, &c.) oleo temperato. Vulneraria, quantumvis insipida, volatile occultum possident, ut ex *Mercurii revivificatione* patet. Quid multa? *Fuligo*, *Absinthium* furno Glauberiano inclusum, *Panis* ritè destillatus, *Tartarus sublimatus* & pleraque *Vegetabilia* putrefacta (non fermentata) volatile dant urinosum. *Minerale Regnum* vix ullo gaudet. *Salia fixa* inter *Vegetabilia* maximè reperiuntur, non sunt tamen nativa, sed igni accepta referenda. Dum enim concrematur *Planta*, Sal ejusdem volatile partim fugam tentat, & in Fuliginem abit: partim à Sulphure retentum cum eodem se unit & figit in Alkali. Sic *Nitrum* solum crematum in auras abit: addito autem *Sulphure* in Sal fixum convertitur. Unde *Plantæ oleosæ & virides* copiosiora dant *Salia fixa*; siccata nempe, aut igni forti admotæ Sale volatili orbantur. Sit itaque ignis lentus, sint & *Plantæ* recentes, aëri itidem non usq; adeo expositæ, si copiam velis Salis fixi. *Ligna* enim *putrida*, aut in aperto aëre cremata, pauca dant salia fixa; avolante
nimi-

nimirum Sale volatili cum Sulphure, ex quibus fit Sal fixum. Dicuntur hæc Salia *Lixiviosa* aliàs etiam *Alkalia*, ab herba Kali (specie Sedi) sapore nitroso & Sale hujusmodi fixo gaudente. Hodie autem latius extenditur hujus vocis (Alkali) significatio; omne nempe denotat urinosum, sive volatile sive fixum; & sub hoc sensu apud nos intelligenda venit.

Sal salsum dicitur & *neutrum*, quia neque est acidum neque urinosum, sed de utroque participans, ortum nempe habens à mutuo amborum congressu & effervescentia. Sic *Tart. Vitriolatus* ex mutua *Spir. Vitrioli* cum *Sale Tart.* effervescentiâ ortum ducit. Salsum hoc cum acidis aut urinosis placidè maritatur. Si alcali, quod acido jungitur, volatile sit, *Salsum* audit *volatile*, quale est Sal ammoniac. Sin fixum sit Alkali, *Salsum* etiam *fixum* appellatur, quale est *Tartarus vitriolatus*.

Sal ammoniacum Veterum ex urina, Camelorum cum *Lybiæ* arenis confermentatâ, juxta Ammonis templum nascebatur, & exinde nomen sortitur. Nostrium autem Artificiale est. Constat ex Sale communi in magnâ Urinæ humanæ copiâ dissoluto, additâ centesimâ circiter Fuliginis portione. Hæc forti igne cocta, & frigori exposita, Sal reddunt candescens. Dum nempe evaporat Phlegma, Sal volatile Urinæ & Fuliginis cum acido Salis comm. in Salsum volatile concrescit. Porro *Sal ammoniacum*, in *Apepsiâ* aromatibus junctum, singulare est stomachicum. In *Febribus* (præmissis præmittendis) cum *Ocul. Cancr.* commixtum, & horâ circiter unâ ante paroxysmum exhibitum, nobilissimum est *Antifebrile* ratione Salis volat. In *Ischuriâ* etiam, *Calculo*, & *Renum* Affectibus potens est diureticum. Ubi peccat acidum, multum confert; Vinum enim Rhenanum sapore suo privat. Pro usu medico præparatur depurando; i. e. solvitur in *Aq. simpl.* filtratur, & post phlegmatis exhalationem in strias concrescit. Sublimatur in flo-

in flores vel solum vel in Aqua solutum. Quidam (malo consilio) *limaturam Martis* superaddunt. Tunc enim acidum *Salis ammoniaci Martem* rodit & *Vitriolum* cum eo constituit; Sal verò volatile in auras avolat, dum flores martiales fortiori Igne ascendunt. Utimur & *Ammoniac* in Alchymiâ, fixa enim corpora volatilifat & secum in flores sublimat, *Lapidem* v. g. *Hæmatit.* in rubeos flores & antifebriles; *Aurum*, *Corallia*, etiam in flores rubeos, unde Tinctura; Caput mortuum itidem *Vitrioli Veneris* in flores coloris Aurantiorum, hypnoticæ virtutis. Ut autem *Spir. & Flores Sal. ammoniaci* & ab acido Salis comm. liberentur, & puro constent volatili urinoso; addantur Salia alkalia, hæc enim acidum arripiunt, & simul in fundo remanent. Acida nempe fixa libentius fixis se maritant. Sunt tamen & alia præter Alcalia, quæ acidum ammoniaci arripiunt; v. g. *Limat. Mart. Minium*, *Lapis calaminaris*, & *Marcafita*: idque, quia Corpora hæc metallica nondum saturata acidum absorbent & Sal volatile dimittunt. *Spir. Sal. ammoniaci* cum Calce vivâ destillatus penetrantissimus est, & nunquam coagulatur: ille autem cum Sale Tartari & aliis Alcalibus fixis, magis est urinosus, in flores siccos se coagulat, & ad modum *Spiritus Urinæ* cum *Spiritu Vini* in offam albam condensatur. Ordinario albi est coloris, addito tamen *Sulphure* aureum acquirit. Notandum autem Alcalia volatilia, subjectis commixta Sulphureis, rubrum acquirere colorem: unde forsan Sanguinis rubedo. *Spiritus Sal. ammoniaci Spiritui Vin.* artificiosè commixtus, ita ut non coaguletur, egregium est menstruum pro *Myrrhâ* extrahendâ, aut *Elixire Propriet.* conficiendo; solvit etiam *Terram fol. Tartari* in *Essentiam auream*, optimam in *Malo hypochondriaco*; *Limaturæ Mart.* affusus *Essentiam* dat, in Morbis chronicis egregiam. Si misceatur *Spir. Sal. ammoniaci* cum *Spiritus Vin. camphorati* duplâ parte & applicetur, Do-

lores

lores podagricos lenit, acidum Articulis insidens destruendo. In Affectibus chronicis, *Scorbuto*, *Malo hypochondriaco*, *Suffocatione uterina*, *Cardialgia flatulenta*, egregium est remedium. Naribus admotus, *Castoreo* & *Pennis incensis* præstat. In *Mensium obstructionibus* adhibetur Feminis cum successu per certum Glauberi instrumentum. Omnia Febrium symptomata, sive ab æstu sive à frigore provenientia, maturè tollit & compescit. Sanguinem coagulatum, in *Pleuritide*, *Inflammationibus*, &c. resolvit: Cani enim in venam immixtus sanguinem reddit tenuem. Egregium est *Nephriticum* & *Sudoriferum*, idque, quia penetrat fortiter corporis intima: acida superflua destruit, & in salsa commutat, per sudorem vel urinam evacuando. Dosis à gutt. XXX. ad L. Caput mortuum Spiritus Sal. ammoniaci cum Ciner. clavell. distillati, in Aquâ calidâ solutum, filtratum, & coagulatum dat Sal falsum, quod egregium est digestivum in *Malo hypochondriaco*, ad ðj. Si distilletur *Spiritus* cum *Calce viva*, ex Capite mortuo paratur Sal, quod optimum est lithontripticum ad ðj. Idem Caput mortuum in Aquâ solutum, & affusum, *Limat. Mart.* eandem rodit in *Crocum Martis*, meliorem eo, qui fit cum Salibus.

Tartarum Vitriolatum Sal esse falsum fixum, & ex Sale Tartari ac Spiritu Vitrioli constare, dixi superius. Debet autem Spiritus Vitrioli probè rectificari & separari à particulis metallicis, alias nauseosus evadit Tartarus. Optimum est diureticum; purgantium vim sine Torminibus ventris adeo promovet, ut quarta sufficiat doses pars.

C A P. I I.

*De Salibus Mineralibus. In specie de Sale Communi,
Sale Gemma, Nitro, Vitriolo, Alumine
& Acidulis.*

SALIA Mineralia solubilia sunt in Menstruis Aquo-
sis, sed Sulphurea respuunt; pro varia tamen
conformatione propriâ, expetunt aquosa men-
strua. Licet, teste Gassendo, una eademque *Aqua Sal
commune, Nitrum, Vitriolum, & Alumen*, successivè
receperit. Salia hæc distillata Spiritus reddunt acidos,
varios tamen pro cujusque Salis variâ texturâ. Licet
sicca sint, reddunt nihilominus Spiritum humidum,
partim per humoris in Corpore adjecto, & aëris ambi-
entis immisionem; partim per salinarum particula-
rum inversionem, agitationem nempe sub ignis tor-
turâ, adeo ut motu impetuoso à se mutuò dissipentur
& in formâ nebulæ cum impetu prorumpant. Separationis
hujus gratiâ additur plerumque corpus aliquod
terrestre, Bolus aut Argilla. Et beneficio ejusdem po-
test Sal comm. redigi (per repetitas solutiones) in pu-
ram putam Aquam.

Sal Commune triplex est, *Marinum, Fontanum, & Montanum*: *Marinum* ejusque Spiritus reliquis præstat;
imò pater est & *fontani* & *montani*. Nam cum Aqua ma-
rina centrum terræ petit, ibique in vaporem resolvitur,
tum hic exinde ad circumferentiam adducitur sub for-
mâ Aquæ fontanæ falsæ: sed hoc in itinere debilior indu-
biè redditur. Ubi verò hæc Aqua marina in aliqua ter-
ræ cavitate subsistit, oritur *Sal fossile*, fontano paulo
præstantius. *Fontanum* ex fontibus salinis excoquitur &
& inspissatur: & ut citius granuletur addunt Salinarii
Fel vel Sanguinem bubulum, cujus sal volatile cum
acido Salis concurrens granula promovet. Granula au-

tem *Salis marini*, per aquæ exhalationem parata, longè sunt majora, duriora, & Cryſtallos dant multo elegantiores.

Sal commune ſalſum ex acido præpollente & urinoſo conſtat, quod probat reſolutio *Salis ſpagyrica*. Spiritus enim *Salis Sali Tartari* vel *Cinerib. clavell.* affuſus, ſolutus & debite inſpiſſatus, evadit perfectiſſimum *Sal commune*. Elixiviatur etiam *Sal* communi ſimillimum è Capite mortuo *Salis ammoniaci* cum ana *Calcis vivæ* diſtillati. Quod ſpectat *Salis communis præparata*, ante diſtillationem calcinari debet. Immittitur ſcilicet in Catinum, & ubi à flamma exardeſcit, particulæ aquoſæ in Sale concentratæ, ab ignis torturâ agitæ cum impetu & crepitu proſiliunt. Niſi hæc præcederet decrepitatio, metuendum eſſet, ne in diſtillatione vaſa rumperentur. Sal ita decrepitatum diſtillatur in *Spiritum acidum*, addito ſemper duplo, triplo aut quadruplo *Boli* vel *Argillæ*; imò & *Terræ dulcis Vitrioli*, ad ſeparationem partium ſalinarum promovendam & fuſionem impediendam. Alia etiam corpora, ſalina quantumvis, admixta Spiritum *Salis* non inquinant, ſed propter gravitatem in fundo remanent. Sic *Sal communis* cum *Spir. Vitriol.* deſtillatus genuinum & perfectum *Salis ſpiritum* dat. Modus ille diſtillandi, qui fit cum ſolle per retortam tubulatam, periculofus eſt, 1. ne vas valde calefactum affuſâ aquâ frigidâ rumpatur; 2. ne Sal dum fluit, fundum retortæ penetret. *Glauberi* methodus convenientior eſt. Imbibit ille carbonẽ ignitos aquâ, in quâ ſolutum eſt Sal commune. Siccatos dein carbonẽ in furno peculiari deſtillat. Metuendum autem, ne fuligines carbonum Spiritum inquinent, aut Sal fixum calcinatione iſtâ paratum illum debilitet. Optimus ergo eſt modus, qui fit per retortam igne aperto, calore graduali & continuo. Fieri etiam poteſt per Arenam. Pro uſu medico Spiritus hic multum confert; omnia

omnia alcalia oleosa, Bilem & effervescentias febriles compescit. Cum alcali fixo concentratus potens est Diureticum, ac Putredinem Gingivarum, & progressum Gangrænæ cohibet. Propter nimium ejus acorem edulcoratur vulgo, cohobando bis terve cum ana Spiritus Vini, & sic egregium evadit stomachicum. Quidam dulcificare volunt per diuturnam digestionem; hac autem methodo acidæ particulæ non satis invertuntur. Alii Sal Tartari primæ distillationi addunt, dulcificationis ergo, sed & hi falluntur, Sal Tartari enim acidus absorbet Spiritus; unde loco Spiritus Salis dulcis habetur solummodo limpidum acidum phlegma. Quod usum spectat Alchymisticum, Spiritus hic Aurum solvit, imò probè rectificatus & concentratus illud in Flores elevabit. Concentratur autem hac methodo. *R. Lap. calamin. imbibatur Spiritu Salis; destilletur; & prodit Phlegma insipidum (calaminari acidum absorbente.) deinde Caput mortuum mistum cum Arenâ Igne fortiori urgeatur, sic prodit Spiritus acidissimus concentratus*, qui omnia Corpora metallica solvit, exceptâ Venere & Luna. Poterius affundit Capiti mortuo (post Spiritus destillationem residuo) Spiritum Vini ex Uvarum racemis, tempore Vindemiæ collectis, destillatum; mixturam fimo equino committit; & post digestionem aliquot dierum ponit in loco frigido, ubi elegantes oriuntur Cryalli dulces, valdè stomachici.

Sal Fossile alio nomine vocatur *Sal Gemmæ*, quia sub gemmarum forma eruitur è fodinis. Aëri expositum insigni acquirit gravitatis incrementum. Efficacius est Sale comm. & egregium diureticum. Clysteribus additum ad ℥j. scybala emollit. *Spiritus Salis compositus* fit ex aa. Nitri & *Salis Gemmæ* aut *Salis communis*; & Aurum solvit intactâ Lunâ. *Spiritus* autem Nitri simplex probè rectificatus omnia metalla solvit, Auro excepto.

Nitrum originem capit in terrâ pingui, ab urina & stercorebus Animalium humectatâ: quorum Sal volatile sulphure imprægnatum ab acido terræ subigitur, & mutatur, donec simul omnia concrecant in unum tertium falsum, quod *Nitrum* audit; atque è terrâ tali excoquitur & elixiviat. Terra hæc nitrosa distillationi subiecta Spiritum fundit acido falsum, Spiritui Tartari similem; qui super Alkali fixum cohobatus, urinosus evadit, & in Capite mortuo remanet sal quoddam fixum, beneficio Aquæ extrahendum. Spiritus hic volatilis urinosus non semper ab excrementis Animalium dependet: Terræ enim argillaceæ, hujusmodi excrementis nunquam imprægnatæ, similem reddunt spiritum, beneficio scilicet Aëris. In Muris etiam antiquis, Sal Calcis vivæ, quocum incrustantur, cum Spiritu acido terræ unit se in Sal Nitri. *Nitrum* constat ex acido Sulphuris & Sale Alkali; nam Sal Tartari cum Spiritu Nitri conjunctum, *Nitrum* evadit. Omne *Nitrum* ex terrâ, excrementis Animalium imprægnatâ elixiviatum, participat de Sale communi, quod in corporibus Animalium invincibile est, & uti assumptum fuit, ita rursus excernitur. Antequam *Nitrum* in usum vocetur, Sal hoc, si adsit, removendum est. Ejus præsentia in deflagratione dignoscitur. *Nitrum* enim, si purum sit, deflagrat sine remanentiâ: sin secus, remanebit aliquid salis albi & caustici, quod removendum. In usu medico *Nitrum* egregium est medicamentum; *Sitim* reprimi, *Febris* tam *continuis* quàm *malignis* subvenit; *Hæmorrhagias* & externè & internè sistit, & crebrius usurpatum *Satyriasm* compescit. Depuratur vulgo cum *Sulphure*; pessimo tamen consilio: idque, quia Sulphure injecto Spiritus Nitri acidus sulphureus totus exhalat, remanente solum Sale fixo quod cum acido sulphuris conjunctum, tertium Sal evadit. Optima ejus depuratio fit per Alcalia fixa. Fit scilicet Lixivium

vium fortissimum ex Sale Tartari vel Ciner. clavellatis, Coquitur in hoc Nitrum: sic Alkali fixum arripit omne corrosivum, & excrementitium, quod est in Nitro. Unde post levem humiditatis absorptionem excrescit Nitrum in Cryсталlos depuratissimos.

Inter Nitri præparata eminet *Spiritus*, qui eo copiosior observatur, quo plus additur Boli vel Argillæ. Conducit in *Febribus malignis*, *Tympanitide*, *Nephritide* & *Calculo*. Verum quia crudus nimis est & corrosivus, propterea *dulcificatur*, destillando per Retortam cum duplo *Spiritus Vini* vel alterius, post aliquot dierum digestionem. Sensim autem permisceri debet, ne nimia effervescencia vasa rumpat. Per hanc encheiresin eliciunt quidam Sal volatile ex Spiritu Vini. Scilicet Spiritum Vini cum ana Spiritus Nitri pedetentim mixtum *lenissimo Igni* committunt, donec abstrahatur Liqueor, & remanebit Sal volatile Spiritus Vini fixatum à Spiritu acido Nitri: quod Sal additione Alkali fixi facile potest destillari in Spiritum Urinosum. Spiritus utique Nitri hoc pacto dulcificatus *Colicis doloribus*, *Flatibus*, *Pleuritidi*, & *Renum inflammationi* mirè subvenit. Dosis ʒss ad ʒj. Nitrum basis est *Aquæ fortis*; imò ipsa *Aqua fortis* solum est Nitri Spiritus, & eadem solummodo præstat; utut enim additum sit Vitriolum, tamen de Vitriolo nihil prodit. Unde & Aqua fortis affusa Sali Tartari, ad instar Spiritus Nitri verum prodit Nitrum. *Aqua Regia* fit ex Nitri partibus duabus, & Salis com. vel ammoniaci parte unâ, cum silicibus contus. destillatis. Hæc solutioni *Solis*; sicut Aqua fortis *Lunæ*, dicata est. Dixi in Aqua forti nil de Vitriolo adesse: hoc certum est, Nitrum partes Veneris metallicas secum rapere. Culter enim Aquæ forti bullienti immissus rubedinem contrahit, & pannorum Tinctores (quibus Spiritus Nitri nil prodest) Aquam fortem in usu habent. Si puriorem vis Spiritum sine metallicis his par-

ticulis, loco *Vitrioli* addatur *Alumen*. Caput mortuum Aquæ fortis calcinatum, & Aqua communi elixiviatum, dat Sal album, quod *Nitrum vitriolatum*, vel *Arcanum duplicatum Mynsichti* audit: constans scilicet ex Alkali Nitri cum Sulphure fixo Vitrioli; ratione cujus anodynum est: egregii etiam usus in *Melancholiâ*, *Mensium suppressione*, *Stomachi affectibus*, *Febribus intermittentibus*, & omnibus Morbis chronicis. Dosis ʒj.

Vitriolum generatur per corrosionem *Martis* vel *Veneris* à Liquore Sulphuris acido: si *Veneris minera* corrosa fuerit, *cæruleum*; si *Mars*, *Viridem* nanciscitur colorem. Paratur & *Vitriolum artificiale* naturali simillimum; recipitur scilicet Spiritus Sulphuris (qui salina est substantia, bituminosa enim Sulphuris pars in Igne deflagrat) diluitur cum Aqua, additurque Ferrum vel Cuprum. Spiritus corrodit materiam injectam, facta corrosionem filtratur, evaporatur, & in loco frigido concrescunt Crytalli Vitrioli Martis vel Veneris. Alii (elegantiori modo) laminam Martis vel Veneris pulveri Sulphuris permiscent, ut fiat stratum super stratum, deinde Igni mixturam committunt; factâ Calcinatione committitur mixtura Aquæ simplici; quæ filtrata & evaporata, Crytallum deponit in fundo. Artificiale hoc eundem habet usum, & eosdem dat effectus, quos nativum. Reperitur autem *nativum* vel sub formâ *Vitrioli*, vel sub forma lapidis *Pyrites* dicti; ex quo calcinato & aëri exposito vel sponte efflorescit Vitriolum, vel cum Aqua elixiviatum. Participat scilicet hic *Lapis de Marte* vel *Venere* & *Sulphure*: adeoque Sulphur, vehementiâ Ignis inflammatum, acidum dat Spiritum, qui Metalla corrodit, & humori aeris conjunctus ea in Vitriolum convertit. Vitriolum plerumq; mixtum est. Ut purum evadat, solemus solutum in aquâ Igni committere, & ebullienti baculum ferreum immergere; sic enim acidum aggreditur Martem, & Venerem in fundo relinquit.

Vitrioli

Vitrioli destillationi præmittitur Calcinatio, ne colliqueſcat & vas rumpat; nullum tamen requiritur corpus terreum, ut in destillatione *Salis*, *Nitri*, &c. quia particulæ ejus metallicæ ſufficiunt, & præterea calcinatum liqueſcere nequit. Destillando prodit. 1. Phlegma inſipidum. 2. Phlegma acidulum copioſius. 3. Aucto Igne nebulas dat, quæ coagulata Spiritum conſtituunt. 4. Sub ultima Ignis vi Oleum particulis metallicis magis imprægnatum prodit; unde craſſities & coloris obſcuritas. Spiritus enim phlegmate dilutus debiliſor eſt: ſed ſi avocetur phlegma leniſſimo igne, eandem acquirit cum Oleo conſiſtentiam. Et Oleum contra cum Igne deſtillatum ſub formâ Spiritus prodit. Quo minus habet Vitriolum de ſubſtantia metallica, eo major copia Spiritus acquiritur; adeoque ſi Spiritus copioſior deſideretur à Terra ochreâ prius liberetur. Si Spiritus omnis abſtrahatur, Caput mortuum nigrum apparet, ſin aliquid remaneat, fuſcum eſt. Fuſcum hoc (non nigrum) Caput mortuum, aëri à pluvia & radiis Solis libero expoſitum, menſibus ſcilicet autumnalibus & vernalibus, novo eodemque penetrantiore imprægnatur Spiritu. Conſtat hic Spiritus regeneratus partim ex acido, quod intus in Capite mortuo latuit, partim ex acido nitroſo ab Aëre attracto. Intermediam itaque nanciſcitur naturam inter Spiritum Vitrioli & Spiritum Nitri.

Phlegma Vitrioli elegans eſt Remedium; turget enim *Sulphure Vitrioli Martis*. Internè exhibitum Maſſam ſanguineam refrigerat, & rorulentâ ſuâ ſulphureitate egregiè refocillat. Externè in Doloribus & Ardoribus Capitis fronti admotum confert. Corroboratum aliquoties à Vitriolo, & per digeſtionem exaltatum, in *Phthiſi*, *Tabe*, *Vomica Pulmonum*, & omni Viſcerum Inflammatione vel *Absceſſu*, optimum prædicatur remedium. Spiritus & Oleum Vitrioli gradu tantum diſfe-

runt. Spiritus Elixiri Proprietatis additus egregium est stomachicum, vi suâ adstrictoriâ Viscera roborans: sed Pulmonibus nocet propter metallicam aciditatem. Dentes nigredine afficit, & Testes debilitat. Pro usu Diuretico præstat coagulatus, acido scilicet ab alcali quodam in Salsum tertium converso. Quod autem *Spir. Vitrioli* particulas metallicas secum rapiat, exinde patet, quòd, si ad tempus steterit, flavescat, & Terram Ochreæ instar ad fundum dimittat; *Spiritus* etiam *Urinæ* vel *Sang. hum.* huic Spiritui instillatus, particulas metallicas Antimoniatas præcipitat sub colore viridi. Prout Vitriolum de Marte vel Venere participat, differunt & Spiritus exinde elicti. Quidam distillant Vitriolum Martis & Veneris artificiale, adeoque Spiritus acquirunt duplicis naturæ, qui in Affectibus Mulierum commendantur. Credo tamen Spiritum Vitrioli vulgarem, sicut & ipsum plerumque Vitriolum de duplici hac natura participare. *Zwelfero* iudice separatio & rectificatio Spiritus ab Oleo & Phlegmate, quæ communiter instituitur, fieri non debet: quia cum Phlegmate, dum separatur, ascendit simul Spiritus volatilis sulphureus, Vitrioli nobilior pars. Laborant multi in Spiritus Vitrioli dulcificatione, sed res est difficilis. Digestio & Cohobatio cum Spiritu Vini palliativè solum dulcificat. Destillatio à proprio capite mortuo Phlegma elicit, non Spiritum, cum hic fortiter in Capite mortuo concentretur. Destillatio Spiritus Vitrioli super Martem & Urinam Hum. deceptoriam est operatio, nam Mars absorbet Spiritum acidum erumpentem, & Urina eum mutat in falsedinem. Hoc tamen certum est, quòd Spiritus à Vitriolo Martis artificiali paratus dulcedinem habeat astrictoriam: nauseosus enim sapor à Venere dependet.

Spiritus Vitrioli vulgaris fixus est, datur tamen volatilis *Paracelso* notus, qui facili Igne in altum striatim eleva-

elevatur, & naribus admotus non sine gravi molestia penetrat. Qui hunc præparare cupit, sequentes observet regulas. 1. Omittatur Calcinatio Vitrioli, ne nobilior pars avolet. 2. Ignis sit facilis, ne vulgaris ille Spiritus prodeat, & volatilem figat. 3. Dum calent vasa removeatur Receptaculum, alias Spiritus volatilis reintrat Caput mort. & ibidem figitur. 4. Expulsus Spiritus cum phlegmate proprio digeratur, & à Cap. mort. cohobetur. Acquirunt quidam Spiritum Vitrioli cephalicum, nobilissimum in Capitis affectibus, miscendo scilicet Spiritum à Cap. mort. aëri exposito & regenerato destillatum cum p. ii. Spiritus Vini cum Speciebus epilepticis digesti; deinde post aliquot dierum digestionem destillando. Alii Urinâ mediante volatilem eliciunt Spiritum. Destillant nempe Cap. mort. Vitrioli digestum cum octuplo Urinæ. Sic prodit. 1. Phlegma anodynum (ratione Sulphuris) quod doloribus podagricis egregiè subvenit. 2. Phlegma subtilius Sale constans volatili urinoso in tertium converso, qui in omnibus Oculorum Affectibus mirè deprædicatur. Succedit tandem Vitrioli Spiritus ab Urina mutatus in Sal tertium volatile, qui in Epilepsia Infantum mirum præstat usum.

Caput mortuum post Spiritus & Olei destillationem remanens *Colcothar* dicitur. Si fuscum sit, & non rigorosè omni orbatum Spiritu, affusâ aquâ communi elixiviat *Sal Vitrioli*, quod purum est Vitriolum, nam lixivium exinde confectum & igni expositum, fit verum Vitriolum. Sal hoc vomitum & nauseam inducit à ℥i. ad 3℔. Sed Ventriculi tonum destruit & si ejus plicis se insinuet, nauseam & inanes vomendi conatus per aliquot septimanas infert. Emetica ejus vis à Venere dependet, Sal enim Vitrioli Martis vomitum non ciet. Sublato hoc Sale residuum Caput mort. dicitur *Terra Vitrioli balsamica*, & nihil est aliud, quàm Mars vel Ve-

nus ad ultimum calcinata. Dicitur *balsamica* quod acida Ulcerum & Vulnerum egregiè absorbeat; omni enim acido evacuato per destillationem multum fitit. Ubi adstrictione opus est, adhibetur tam internè quàm externè. Ex hac terrâ paratur *Tinctura Sulphuris Vitrioli*; affundendo scilicet *Spiritum Salis*, solvendò dein, filtrando & abstrahendo ad Mellis consistentiam, deinde cum Spiritu Vini rectificatissimo extrahitur *Tinctura* egregiè rubens, filtranda, à quâ abstrahatur Spiritus Vini ad oleositatem. Potius dicatur *Tinct. Martis astringens*, nam in *Diarrhœa*, *Dysenteria*, *Hæmorrhagia*, & *Sputo Sanguinis*, optimi est successus. Dosis à Gutt.xx. ad xxx.

Commendatur à Paracelfo & Helmontio *Sulphur Vitrioli anodynum*, quod ex *Vitriolo Veneris* paratur; habet quidem Vitriolum Sulphur quoddam, sed non tam efficax quàm Sulphur Vitrioli Veneris. Helmontius destillat hoc Sulphur in *Oleum viride*, quod per liquorem Alkahest fixatum, constituit *Aurum ejus Horizontale*. Pauci sunt qui nōrunt Sulphuris hujus præparationem. Parant quidam ex ana Ammoniaci & Colcotharis Vitrioli seu terræ probè edulcoratæ, sublimando scilicet, donec *Flores* acquirantur aurei coloris: ex his cum Spiritu Vini elici potest *Tinctura*. *Tackius* Sal Tartari cum Capite mort. ebullit, putans fore, ut alcali fixum propter convenientiam Sulphuris in radice attrahat ad se Sulphur Veneris, quod postmodum volatilifat. Sed paucis datum est Salia fixa volatilizare. Virtus sympathetica Vitrioli (si quæ sit) ab ejusdem Sulphure dependet.

Alumen Vitriolo cognatum est. Constat enim corpore terreo petroso à Spiritu Sulphuris acido soluto, & in pellucidam substantiam unito. Fundit itaque Alumen Spiritum acidum, illi Vitrioli non absimilem, sed paucissimum & non adeo acidum. Textura enim particularum

larum Spiritus acidi à corpore petroso ita immutata est, ut pristinam aciditatem non amplius obtineant. Sic Terra sigillata in Spirit. Sulphuris per Camp. soluta Spiritum reddit non adeo acrem, ac Mars in eodem Spiritu solutus. Sunt & qui se expertos esse dicant, quod Spiritus Sulphuris per Camp. Cretæ affusus post solutionem in Alumen concreascet. Pyrites calcinatus quandoque Vitriolum, quandoque Alumen generat; acidus scilicet ejus Spiritus corrosione metalli dat Vitriolum; corrosione adjecti Corporis terrestris dat Alumen. Caput mortuum Aluminis aëri expositum, Spiritu novo exinde imprægnatur. *Alumen rupeum* Veteribus fuit incognitum. Illorum verò Alumina liquida nobis sunt incognita. *Alumen plumosum* vulgo confunditur cum *Amiantbo*; malo tamen consilio; nam prius adstrictorii est saporis, & in Igne rigido substantiæ jacturam facit. Posterius autem insipidum est, & ab Igne invincibile; imò parantur inde masurpia texendo in fila, in quibus Sol liquefit salvo marsupio. *Alumen rupeum Februum* paroxysmos compescit, *Vomitum* & *Diarrhæam* reprimat, quotidie ad ʒʒ usurpatum in *Mensium fluxu* nimio comprobatum est: habet autem pinguedinem quandam excrementitiā, quæ separanda est solvendo Alumen in Aqua, & affundendo Urinam humanam, ut pinguedo fundum petat. In *Febribus* Alumini crudo præferendum est *Magisterium*; quod paratur affundendo *Acetum destillatum calcinato Alumini*, & *solutionem filtratam evaporando in Crystallōs*, quarum *Dosis* ʒi. Laudatur & *Saccharum Aluminis*, i. e. ipsum Alumen crebris proprii phlegmatis abstractionibus ab omni acrimoniā liberatum. In *Dysenteria* & *Hæcticâ* expertum est. Externè curat Alumen *Ulcera sinuosa*, *Uvulam relaxatam*, *Gingivas Scorbuticorum*, *Ischiadicum dolorem*, & *Ariduras membrorum* ex vulneribus ortas; calcinatum nempe in Aquâ solutum præcipitat pulverem, qui

Spiritu

Spiritu Vini edulcoratus cum Unguentis miscendus. Utimur etiam Alumine in Suppositoriis.

Vitriolo & Alumini subnectimus *Acidularum* historiam. Sunt autem nihil, quàm *Minera Martis à Spiritu sulphuris embryonati resoluta*. Aqua, quæ meatus Terræ transit, Spiritu salino imprægnata, quando fluit per venas Martéas, redditur acida seu parum amaricans: si Mineram Veneris corrodat, nauseosum acquirit saporem. Ratione venæ Martis salia Corporis nostri vitiosa absorbet, cum illis unitur, & sub forma excrementorum nigrorum per alvum dejicit: penetrant etiam Acidulæ Mesenterii Venas, & in omnibus Morbis chronicis sacra sunt Anchora: gradatim autem progrediendum est à parca ad majorem dosin. Stomachum interea requirunt validum, & Phthisicis nōcent. Non debent transmitti ex loco naturali in alienum; minera enim Martis, quæ acidum absorpsit, ad fundum præcipitatur, si diu in vase contineatur. *Artificialium* Acidularum fundamentum est *Mars*. Quidam extinguunt *Ferrum ignitum* in *Vino Rhenano* pro *Virginum Cachexia*. Alii *Limaturam Martis* miscent cum *Aceto destillato Hydromelitis*, & addito tantillo *Vitrioli* diluunt cum s. q. *Aquæ*. Elegantiores verò parantur ex *Phlegmate Vitrioli acidulo* *Limaturæ Martis* affuso; vel *Crystallis Vitrioli Martis* in proprio *Phlegmate* cum *Vino* dilutis.

C A P. I I I.

De Operationibus Chymicis. Solutione scilicet & Extractione, & ad hanc facientibus Menstruis: Effervescencia, Fermentatione, Precipitatione, Calcinatione, Coagulatione & Crystallisatione.

DOctrinæ Salium Operationes Chymicas postponimus, quia maximè diversi in operationibus eventus, salibus accepti referendi sunt. Inter illas

illas autem *Solutiones* primum sibi vendicant Locum, differuntque ab *Extractionibus* ut magis & minus. In *Solutione* scilicet totum Concretum in suâ minimâ resolvitur, in *Extractione* non totum sed nobilior ejus pars, nunc sulphurea nunc salina pro menstrui ratione. *Menstrua* autem sunt claves quibus mediantibus recluduntur Corpora; adeoque utrique operationi inserviunt; Suntque vel *universalia*, quæ omnia Corpora indiscriminatim; vel *particularia*, quæ non nisi sibi proportionata solvere possunt. Promovetur Menstruorum operatio ab igne, illorum particulas agitante & in corpus solvendum impellente; unde apparet *Digestionum* in facilitandis Solutionibus utilitas. *Menstrua particularia* varia sunt, pro proportionem varia inter particulas Menstrui & poros subjecti solvendi. Sic *Saccharum* & *Salina* facile in *Aquâ*, difficulter in *Spiritu Vini* aut *Tartareis* menstruis solvuntur; contra *Jalappa*, quæ resinosa est, non *Aquæ*, in quâ solvi nequit, sed *Spiritu Vini* in quo à magis solvitur, virtutem purgantem communicat. In Regno etiam minerali *Mercurius* cum *Sole*, non autem cum *Marte*, facile jungitur. *Menstrua* itaque particularia sunt in triplici differentia, *Aquea* nempe, *Sulphurea* & *Salina*.

Aquea Menstrua sunt insipidi Liquores, substantiæ omnis salinæ atque sulphureæ expertes. Corpora *Salium*, *Tartarum* v. g. *Vitriolum*, &c. promptè ingrediuntur, *Sulphurea* autem & *Resinosa* respuunt. Inter hæc eminet *Aqua simplex*, quæ *Terreas* particulas non complectitur nisi ratione *Salis* cum illis conjuncti. Sic in *Tartari* solutione per præcipitationem particulæ *Terreæ* fundum petunt. Inservit autem *Aqua* solvendis & extrahendis *Vegetabilibus non resinosis, purgantibus mucilaginosiis*, & *Animalium partibus*, inprimis accedente cocturâ. Ad aquosa pertinet *Ros majalis*, qui turget *Sale Nitroso*, solvit *Aurum*, *Phlegma* dat *salinum* egregium

gium pro extrahendis Essentiis Vegetabilium, & sulphureo illo Vini Spiritui longè præferendum. Non M. B. nec radii solaris calore, sed in loco umbroso per se ipse Ros putrescit: putrefactus autem & evaporatus Terrâ relinquit cineream Sale repletam. Sequitur *Aqua Martia* quæ acuata est copioso Sale volatili, exhalante è Vegetabilibus germinantibus; & destillata elegans dat Menstruum pro extrahendis virtutibus Vegetabilium. De Nive, an Sal nitrosum contineat, adeoque pro Menstruo inservire queat, multum dubito.

Menstrua sulphurea extrahunt *Tincturas Oleosas*. Talia sunt *Spiritus Vini*, *Spiritus vegetabilium ardentes*, *Oleosa destillata* (quæ Salia sunt volatilia à pingui acido concentrata) *Terebinthina* item, quæ Gummata, & *Vitellum ovi*, quod ipsam *Terebinthinam* & *resinosa* solvit. Subjecta horum Menstruorum *Resinæ* sunt & *Oleosa*; etiam Aromata quorum Sal volatile oleosum sese cum Menstruo sulphureo promptissimè unit, & interdum Metallorum sulphura, modò prius per aliud Menstruum fortius fuerint optimè corrosa.

Menstrua salina sunt vel *acida*, vel *urinosa*, vel *salsa* ex his mixta. *Acida* è Regno vegetabili sunt v.g. *Succus Citri*, *Cydoniorum*, &c. item *Aceta* ex his per fermentationem parata, & *Spiritus acidi Lignorum*. Temperatiora sunt Acidis mineralibus, adeoque adhibentur ut plurimum ad Corpora porosiora v.g. *Oc. Canc. Corall. Martem*, &c. tumque in illis ratione Alkali occulti effervescentiam excitant. Inter Vegetabilia autem primatum obtinet *Acetum destillatum*, quod & ipsa metalla (calcinatione parùm referatâ) solvat. Sic *Vitrum Antimonii* in *Tincturam*, *Minium* in *Sal saccharinum*, *Martem* in *Crocum*, & *Venerem* in *Æruginem* convertit. Ex Regno minerali desumuntur *Menstrua acida* maximè corrosiva, qualia sunt *Aqua fortis*, *regia*, *Spiritus Salis*, *Sulphuris*, quæ compactissima corpora solvunt; non
tamen

tamen omnia promiscuè. Sic *Aqua fortis* solvit *Lunam*, non autem *Aurum*, nisi addito sale. Regnum *Animale* Spiritum dat Formicarum, qui in hoc convenit cum *Spiritu Viridis æris*, quòd in solvendo aciditatem, sicut alia Menstrua, non amittat. Dantur & Menstrua *insipida*; qualia sunt *Mercarius* qui *Aurum*, & *Oleum* quod *Martem* & *Lunā*, modo diutius in eo contineatur, solvit.

Sequuntur menstrua *Salina urinosa*, quædam *fixa*, quædam *volatilia*, priora *Lixivia* sunt *Salium* fixorum verbi gratia *Salis Tartari* & *Ciner. clav.* quæ omnia sulphurea solvunt; salia enim *fixa* fiunt in calcinatione corporum, ex Sale volatili & sulphure constantium. Posteriora sunt *Spiritus urinosi*, qui sulphureas tam Vegetabilium quàm Animalium partes eliciunt: v. g. *Spiritus Urinæ*, *Spiritus ammoniaci*. Quæruni multi *Menstruum universale*, quod omnia dissolvat corpora sine suâ debilitatione; quodque à Mercurio abstractum eum adeo figat, ut malleum sustineat: Ast rara avis. *Starkius* dicit esse corpus salinum unum apparenter, sed radicaliter ex duabus naturis, volatili nempe & fixo. *Becherus* dicit esse salinum Mercuriali terrâ constans; quam terram in sale communi reperiri ait. Tale menstruum *Alcahest* appellatur. Cujus succedaneum est *Salt tartari fixum volatilifatum*, sed volatilisationis dantur modi varii. Hæc de Menstruis pro dissolutione aut extractione, quorum proportio varia est pro ratione subjecti.

Pergimus ad *Effervescentiam*, quæ ex mutuo acidum cum urinoso concursu, oritur; efficitque, ut acidum & urinosum non amplius se exerant, sed in neutrum quid jungantur. Ille autem insignis motus & agitatio, quæ *Effervescentia* dicitur, inter salia pura locum obtinet. Si enim salia sint impura, i. e. aliis particulis materialibus permixta & ab illis temperata, impeditur exinde proximior concursus, & succedit, non efferve-

scientiæ

scentia, sed *fermentatio*. Sic in musto salia particulis materialibus intertexta fermentationem subeunt. *Sal* tamen *Tartari* cum *Spiritu Vitrioli* volatili *effervescentiam* init, ut & quodvis *Sal volatile* cum acido. In *Vini* generatione res patet: dum enim *Vinum* degenerat in *Acetum*, acidum & alcali, aliis intertexta particulis, non *liberam effervescentiam*, sed *fermentationem* subeunt. Purum tamen *Sal tartari*, quod *Alcali* est, & *Acetum*, quod purum est *Vini acidum*; hæc inquam combinata *effervescentiam* excitant. Pari ratione *Spiritus Vitrioli* cum *Oleo Terebinthinæ*, *Oleum Tartari per del.* cum *Alumine*, acido scilicet fortiter concentrato; & *Aqua* cum *Calc. viv.* hæc, inquam, mutuo effervescent. Corpora etiam terrestria, quæ *Alcali* aut occultum aut nullum habent, acidum absorbendo blandè cum illâ effervescent. Talia sunt *Mars*, *Saturnus*, *Corallia*, *Creta*, *Marmor* affuso *Spiritu Vitrioli*, & *Limatura Martis* affusâ *Aquâ forti*, inprimis si addatur *Oleum Tartari per del.* Partes animalium duræ, *Alcali* gaudent *volatili*, quod cum *acido* effervescent. Notandum interea, *effervescentiam* interdum *calidam*, interdum *frigidam* contingere. *Calida* fit cum *Salibus fixis* à Subjectis *sulphureis* elicitis; *frigida* verò locum obtinet quando *Sal volatile purum* cum *acidis puris* concurrat; v. gr. *Spiritus Salis ammon.* vel *Spiritus Urinæ* cum *Spiritu Salis*. *Causa* autem *Effervescentiæ* in genere ex mechanicâ conformatione petenda est; *Salium* scilicet *acidorum* partes conicæ sunt & acuminatæ; *alcalium* verò fissæ, unde inter hæc tamdiu pugna continuatur, donec *acidum* subeat *alkali* fissuras, & uniant se duo ista in *Sal salsum tertium*, sive neutrum ex his, quod tamen de utroque participat.

Ex dictis patet *Fermentationem* motum esse, quo *acidum* & *urinosum* concurrente simul alias particulas, *Mistum* componentes, in motum cient; nam à Sale depen-

dependet Misti vinculum, adeoque salia mota reliquas resolvunt particulas. Fermentationem sequitur insignis Misti *Alteratio*, quia Salia sub isto motu de novo se unire gestiunt, particulasque unibiles in sui consortium rapiunt, alias verò non benè unibiles separant; quæ, si leves fuerint, supernatant; si graves, ad fundum secedunt, unde nova Misti textura. Sic *Mustum* fit *Vinum* ope fermentationis; hoc denique per ulteriorem fermentationem, urinosa deprimentem, in *Acerum* convertitur. Sic *Fructus austeri* sub fermentatione moderatâ suavem dulcedinem acquirunt, illâ autem protractâ acescunt. *Succi* etiam *Vegetabilium* moderatè fermentati *sulphureum Spiritum*, eumque inflammabilem fundunt: protractâ autem fermentatione in *Acetum* acerrimum degenerant. *Fermentationi* Symbolam confert *Aer*, cujus vis elastica Salia magis magisque commovet. Unde *Mustum* dolio inclusum vix fermentat propter aëris defectum. Ex dictis illud se suggerit principium practicum, *ubi in corpore nostro peccat Acidum, prosunt Alcalia, & contrà*, teste experienciâ in omnibus penè Morbis. Magna enim est convenientia inter fermentationem artificialem, & eam, quæ fit in corpore humano. Nam pari ratione *acidum Stomachi* concurrit cum *Sale volatili Alimentorum*, quibuscum se maritat, & tandem ambo in *salsum* degenerant *volatile*. Si Chylus nimium sit acidus, adest Bilis, quæ illum in Sal volatile transmutat, hac autem deficiente innumera sequuntur mala.

Fermentatione superatâ ad *Præcipitationem* pergimus, quæ est separatio Corporis in Menstruo soluti, ac postea ad fundum secedentis. Fit *Præcipitatio* vel propter porulorum Menstrui repletionem & angustiam, vel propter gravitatem particularum solutarum. *Prioris modi* exemplum est *Extractio Jalappæ*, vel *Tinctura Benzoës*, cum *Spiritu Vini* facta, quæ affusâ *Aquâ communi* poros Spi-

ritus Vini replente præcipitantur. Posterioris exemplum est solutio Auri in Aq. regiâ, quæ addito Mercurio, cum Auro sese jungente, ejusque pondus augente, particulas Auri dimittit. Præterea Præcipitatio est vel spontanea, ut in solutione Corallorum in succo Citri, vel violenta, quando nempe additur tertium quid, ut in Magisteriis officinalibus, & illo Nephritico dicto, quod à Spiritu Vitrioli præcipitatur. Est porro vel totalis, quando partes solutæ totaliter ad fundum secedunt, vel partialis, quando aliquantisper ex poris tantum excluduntur, ut in Urinâ insperso Sale, vel Solutione Jalappæ, quæ pallescit & albescit additâ parvâ Aquæ quantitate. Ut clarior fiat Præcipitationis doctrina, notandum est, quod acida & austera Acetum v. gr. vel Alumen crassum Lactis corpus coagulent, adeoque poros Seri angustent, ut separetur Caseus: Alkaliâ verò Caseum attenuantia, adeoque poros dilatantia separationem impendant. Tincturæ etiam Vegetabilium subito frigori, poros Menstrui astringenti, expositæ turbidæ evadunt, i. e. particulæ solutæ aliquantisper extruduntur; in calore autem detentæ perspicuæ remanent & coloratæ. Solutiones factæ ab acidis per alcalia præcipitantur, & contrà. Sic Aurum in Aq. Regiâ, solutum per Oleum Tartari in Aurum fulminans præcipitatur; contrà Sulphur solutum cum Lixivio Salis Tartari, præcipitatur ab acidis. Decoctum etiam Absinthii (aut alterius vegetabilis) in Lixivio Salis Tartari, addito Alumine, Magisterium, Vegetabilis colorem præ se ferens, præcipitat. Solutio itidem Granorum Chermes addito Alumine Laccam Florentinam præcipitat. Ratio est, quia acida alcalium, & contrà, exoptant unionem, unde partes solutæ dilabuntur. Notandum autem Magisteria ab Alumine præcipitata composita esse, quia terra ejus petrosa simul præcipitatur. Cæterum non solum Alcalia præcipitant Acida, sed à fortioribus etiam acidis debiliora præcipitantur, quia poros

phle-

phlegmatis replent & particulas Terreas corrosas adoriuntur, cumque iis sese jungentes pondus augent. E. gr. *Corallia in Aceto* soluta per *Oleum sulphuris*, & *Oc. Canc.* in *Spiritu Nitri* soluti per *Spiritum Vitrioli* præcipitantur. Hæc de *Artificiali Præcipitatione*, quâ fiunt *Magisteria Vegetabilium, Animalium, &c.* sed parum valentia; quia ab *acido* corrosa & ab *alcali* concentrata, à nullo amplius Menstruo solvuntur, nullo igne calcinantur, in Stomacho non digeruntur, sed post triduum per Vomitus excernuntur, *Acida* in corpore non imbibunt, cum sint ab *acido* hætenus saturata; &, ut verbo dicam, semper retinent aliquid *Menstrui corrosivi*, teste vel ipso ponderis incremento, non obstante omni edulcoratione. Horum itaque loco parat *Zwelferus Magisteria solubilia sine præcipitatione*, per solius *Spiritus Viridis Aeris* affusionem, ejusque abstractionem & edulcorationem; quæ sanè vulgaribus præstant.

Accedimus nunc ad *naturales Præcipitationes*, quæ *Fermentationes* sequuntur, v. gr. in *Musco, Cerevisia, &c.* salia concurrentia particulas terreas, ut feces, extrudunt beneficio fermentationis. Quod si impediatur *Fermentatio* vel propter prædominans acidum aut Corporis heterogenei admistionem, mox oboritur *Præcipitatio*. Unde *Cerevisia acida* facta per *Cretam* præcipitatur; *Vinum* itidem *acescens* à putaminibus *Ovorum*. Hæc enim alcalia recipiunt acidum in sui amplexum, & sedunt unà fundum versus. Similem planè reperimus in Corpore humano *Præcipitationem*. In *Featribus ardentibus* enim ipsa *Massa sanguinea* scorias heterogeneas eliminat. Subinde & auxilio sunt *præcipitantia*, Alcalia scilicet, in *Featribus intermittentibus*, ubi acidum præternaturale fermentationem ciet; *Acida* verò in *Ardentibus*, ubi ebullitio ab *acido volatili* procedit. Sunt & *improprie dicta Præcipitantia*, quæ non præcipitant sed absorbent & figunt, qualia sunt *Mars*

in *Hypochondriacis & Scorbuticis*, *Creta* in *Sodâ*, & *Dens Apri* in *Pleuritide*.

Accedimus nunc ad *Calcinationem*, quæ est corporis compacti in minutissimas sui partes corrosio & solutio, quâ *Metalla* quidem in *Calces*, & *Vegetabilia* in *Cineres* rediguntur. Fit autem *Calcinatio* vel igne actuali, qui in principio non sit nimius, ne materia calcinanda colliquescat, vel partes volatiles avolent; huc spectat *Calcinatio* per radios solares mediante Speculo ustorio concentratos facta: Vel fit *Ignem potentiali*, *Liquoribus* nempe *acidis*, idque duplici modo. 1. per *Suffumigium* vel *Vaporem*, *Mercurii* videlicet aut *Sulphuris* pro *Venere* aut *Marte* calcinandis, nec non *Aquæ bullientis* pro *Animalium ossibus*. 2. Immergendo nunc in *via humida* res calcinandas in *Menstruum* solvens, aut illinendo v.g. *Oleum Vitrioli* bacillo ferreo; nunc in *viâ siccâ* per *Amalgamationem Mercurii* calentis in crucibulo cum *Metalli laminis*, expresso postea *Mercurio* per corium, injectâ prius *Aquâ frigidâ*; nunc denique per *stratificationem* salinorum pulverum cum lamellis Metallorum, quo in casu *Salia* resoluta emittunt *Spiritus acidos corrosivos*. Huc spectant *Detonatio*, *Granulatio* & *Extinctio*. *Detonatio* fit, quando *Minerale* cum *Nitro Tartaro*, &c. crucibulo per vices committitur, ut *Sulphur superfluum* partim avolet, partim figatur. *Granulatio* fit, quando *Metallum* e.g. *Mars* ignitus *Sulphuri* admoveatur, ut à flammâ lique scat, & in *Aquam frigidam* suppositam sub *Granulorum* formâ decidat. *Extinctio* fit, quando e.g. *Corallia*, *Silices* & *Lapides* calcinandi aliquoties igniuntur, & in liquore quodam extinguuntur, donec friabiles reddantur.

Altera Operationis Chymicæ pars est *Coagulatio*, quando nempe res liquidæ ad solidam substantiam per humidi privationem rediguntur; estque duplex. 1. Res in calido solutæ in frigido coagulantur, *Nitrum*, v.gr. &

& *Salia essentialia*. 2. Quædam in frigido solutæ, crescunt in calido, *Salia* v. g. *cineracea*. Priora nempe in calido Spiritus de se promunt, posteriora contrarium præstant.

Pertinent quoque huc *Congelatio* & *CrySTALLIZATIO*: prior in *Gelatinis* patet: posterior fit, quando ope evaporationis liquoris solventis ad pelliculam usque, *Salia* ante dispersa & discontinuata congregantur, & poris Menstrui per frigus constrictis in certam figuram crescunt. *Salsa* sint, oportet, nec *alcalia* enim nec *acida* sola Cryсталlos dant.

C A P. IV.

De Sulphure & Antimonio.

PER *Sulphur*, sulphureaque Concreta nihil aliud intelligitur, quàm *Pinguedo* facilè inflammabilis; quæ cum in *Sulphure crudo* inprimis inveniat, ab hoc tanquam à potiori facta est denominatio. Cum verò *Olea* tam *naturalia* quàm *artificialia* sint inprimis pingua & facilè inflammabilia, factum est, ut *Oleum* & *Sulphur* hoc in passu coincidant, & promiscuè sumantur. *Pinguedo* hæc *Sulphurea* non solitaria, sed cum aliis particulis variis concreta, reperitur; unde non tam primum erit Principium, quam principiatum. Constat *Sulphur* ex acido à pinguedine temperato. Sic in *Sulphure communi* & *Antimonio* acidum reperitur. *Succinum*, *Bitumina*, *Resinæ pingues*, *Pix* nempe, *Terebinthina*, &c. in distillatione *Spiritum* dant acidum. *Fuligo* itidem, quæ *Sulphur* est *sublimatum*, fortiori Igne *Spiritum acidum* reddit. *Ligna* quo pinguiora, eo copiosiore *Spiritum acidum* suppeditant. *Carbonum Sulphur* per *alcalia* fixa acidum destruentia extrahitur. *Myrrha*, utut amara, destillata tamen acidum exhibet saporem.

Oleum commune, acidi virtute *Martem*, *Lunam*, & *Venerem* corrodit in *Rubiginem*, & in oculum incidens, vehementissimos excitat dolores. *Olea destillata*, utut in radice *Salia* sint *volatilia*, tamen non destituuntur pinguedine sulphurea ab acido concentrata. *Cinnamomum*, si blando Igne destilletur, *phlegma acidum* reddit. *Animalium pinguedines* suum quoque habent acidum; & si alcali fixo jungantur, producet *Sapo*: alcalia enim acidum imbibunt, in pinguedine latitans. Credo etiam, in *Spiritu Vini* acidum subesse: *Spiritus* enim *ardentes* nil aliud sunt, quàm *Olea* fermentando in *Spiritum* volatilifata. Sic subjecta à fermentatione libera, dant copiosa satis *Olea*; fermentata verò *Spiritum ardentem* exhibent, paucum verò vel nullum *Oleum*. Licet multa sint corpora metallica, quæ *Sulphur* non produunt nisi aliis mediantibus, habent tamen perfectum *Sulphur* intra se labitans. *Tincturas* autem *Metallorum* non tam *Sulphuris* extractiones, quàm partium quarundam metallicarum solutiones esse, affirmarem.

In specie *Sulphur commune* ex duabus partibus, *inflammabili* seu *oleosa*, & *acida* componitur. Confirmatur hoc ex *analyfi*, quâ acidus vapor in *Spiritum* concentratur, ardente pinguedine; & *Synthesi*, quâ *Oleum Terebinthinæ* cum dimidia parte *Spiritus Vitrioli* cautè destillatum, perfectum dat *Sulphur* in Retortæ collo. *Sulphur* aliud est *nativum*, hinc inde, etiam in ditione Helvetiæ Bernensi elicatum, quod utut rarum, optimum tamen est; aliud *artificiale* quod ex *Pyrite* excoquitur, vel ex *Aquis sulphureis* inspissando elicatur. Pro usu medico eligendum purissimum: depuratur autem vel ebulliando cum *Lixivio Calcis vivæ*; vel coquendo cum *Urinâ humanâ*, & levi dein *Aceti* inspersione; vel fundendo cum *Cerâ*, ita ut flammam non concipiant, & in *Aquam*, dum adhuc fervent, infundendo. A *Sulphure* pendet *Thermarum* virtus; *Aqua* nempe saporis salini
per

per Mineram sulphuream transiens, cum *Sulphure* effervesceat, unde calor & medicæ virtutes. Parantur etiam *artificiales* ex *Sulphure* & tripla quantitate *Calcis vivæ*, in Aqua coctis, donec *Sulphur* rubescat: id enim solutionis est signum. Inter *Sulphuris* præparata primò se offert Sublimatio in Flores. Omnium optima est, quæ fit per se. Addunt quidam sal decrepitatum; vel *Alumen ustum*, vel *Colcothar Vitrioli*, ne scilicet in Igne fluat *Sulphur*; inanis tamen est metus, nisi enim *Sulphur* lique scat flores non sublimantur. Exactissimè autem calcinandum est *Colcothar Vitrioli*, alias *Flores* tinguuntur acido corrosivo *Vitrioli*. Addunt quidam *Aloen*, *Myrrham*, *Benzoen*, & quandoque *Saccharum*, sed pessimo consilio, comburuntur hæc enim in fundo & empyreuma acquirunt. *Benzoe* quidem egregium est balsamicum, sed addatur potius per se sublimatum. Alii miscent *Corallia* cum *Sulphure* trito, fieri putantes, ut *Acidum Sulphuris* *Corallia* aggrediatur, & eorum partes volatiles in sublime secum rapiat; quod tamen non fit. Pars *Florum* balsamica & pinguis, ab acido separata, egregium est pectorale; omnibus etiam Ulceribus, tam internis quàm externis, omnique Affectui à Lymphæ acore oriundo, optimè subvenit. *Pestis* quoque veneno insigniter adversatur, *Colicam* ab acido ortam tollit, in *Scabie*, cum alcali quodam acuata unicum est remedium. Ut autem ab acidâ parte separetur oleosa, fiunt variæ *Sulphuris* infusiones cum Oleis variis, ut inde Balsama evadant. *Polemannus* digerit flores *Sulphuris* in phiala leni Igne per menses aliquot; & perfectè digestos suaveolentiam aromaticam acquirere affirmat. Sublimationem *Sulphuris* sequitur solutio. Solvitur autem vel per Alcalia fixa, quoniam hæc ex *Sulphure* in concrematione oriuntur; vel per Oleosa destillata, quia sunt naturæ sulphureæ. Per alcalia fixa solvitur *Sulphur*, coquendo in *Lixivio Calcis vivæ* vel *Cinerum*

clavellatorum : & solutio prior ope *Urinæ* , posterior ope *Aceti* , præcipitatur in *Lac* vel *Magisterium* , quod nullius est pretii : *Sulphur* enim , partim cum acido , partim cum alcali unitum , fit ens novum fixum nullius usus. Egregium fit *Lac* seu *Magisterium Sulphuris* , quando *Balsamum Sulphuris* ad *Extracti* liquidioris consistentiam inspissatum , cum *Spiritu Vini rectificato* extrahitur , & cum *Aquâ* simplici præcipitatur. Per oleosa *Sulphur* solvitur in *Balsamum* ; melius tamen procedit , si prius lique scat cum *Sale Tartari*. Ordinariè fit *Balsamum* cum *Oleo Terebinthinæ* ; alii cum *Oleo Anisi* pro pectorali , vel *Succini* pro cephalico usu , parant. Ad dendo *Sulphuri Myrrham* & *Benzoen* cum *Oleis destillatis* , egregii fiunt *Balsami* compositi. *Camphora* etiam addita penetrantiores , & *Affectibus malignis* magis appropriatos reddit. Quidam loco *Sulphuris* communis solvunt *Sulphur auratum Antimonii* , & majorem , quod credo , sperant effectum. *Balsamum Sulphuris* destillatum coagulum relinquit in fundo , quod pulverisatum *Resina* dicitur , in *Scabie* egregia , ex quâ cum *Spiritu Vini* probè *rectificato Tinctura* extrahitur non inelegans , utut tantum solutio totius corporis videatur. Paratur etiam *Tinctura* cum *Spiritu Vini* ex *Sulphure* cum *ana Salis Tartari* , vel *p.iv. Nitri* liquefacto , & in rubedinem calcinato. *Tinctura* autem ex *Balsamo* parata , medietate abstractâ , in cellâ *Crysallos* dat ; quæ aliquoties cum *Spir. Vin. rectificat.* solvendæ , & ad tertiam partem abstractæ , de novo *CrySTALLIZANDÆ* sunt , donec foetorem deponant.

Altera pars dicitur *Spiritus acidus* , qui vix separari potest sine parte pingui , nisi per flammam. Inflammato itaque *Sulphuri* campanam vitream , iusto interjecto spatio , applicamus ; quæ vapores ascendentes excipit , qui sensim concresecunt in guttas , decidentes in subiectum vas vitreum. Parum tamen acquiritur , nisi dies sit nebulosus , aut in cellâ destillatio fiat , & Campana
cum

cum Aqua aliquantum humectetur. Si *Spiritus* inde evadat phlegmaticus, rectificari potest. *Spiritus* hic *Sulphuris* est acidum universale, adeoque cognatus *Sali terræ centrali*; à *Spiritu Vitrioli* vix differt, nisi quod particulas metallicas admixtas non habeat. *Fumus Sulphuris* Vinum & omnes succos crudos à corruptione præservat. Imò Fila sulphurea accensa, & lagenæ potu semiplenæ indita, protinus claudendæ & fortiter agitantæ, potum reddunt sulphuratum, in *Tussi* aliisque Pectoris Affectibus, præsertim verò in *Peste* egregium.

Post *Sulphur commune* in toto Regno minerali non datur subjectum magis sulphureum, quam *Antimonium*; quod minerale est, naturæ metallicæ finitimum, & constituitur ex copioso admodum *Sulphure minerali*, *Mercurio metallico* copioso, & substantiâ Salinâ terrestri alkalinâ. *Sulphur Antimonio* inesse, idque nobilius Sulphure communi, & ad Sulphur solare accedens, probant multæ ejusdem præparationes & operationes. Imò ex *Antimonio* elici potest *Sulphur*, communi non dissimile, nisi quod adeo non flavescat, & non nihil viridescat. Sic *Antimonium* pulveris. cum *Spiritu* vel *Oleo Vitrioli* digestum, & postmodum forti Igne destillatum, in fine Sulphur sublimat in collo Retortæ, Antimonium etiam solutum in Aqua Regi. Affusa Aqua communi, præcipitat *Sulphur viridescens*; ut taceam, non secus quàm cum Sulphure communi per Olea destillata aut expressa, extrahi Sulphur Antimonii, & cum eo fieri *Balsamum Sulphuris*, quod melius est *vulgari*. *Sulphur Antimonii minerale* in fusionis Igne omnia Metalla absorbit, seque cum iis saturat, cum in corpore proprio non saturetur, ideoque *Lupus* dicitur. *Aurum* tamen intactum relinquit propter amicam forsan Sulphuris Antimonii & Solaris conjunctionem. Mercurius, quem obtinet, *saturninus* est, & in Regulum se conglobat, qui cum *Sale Saturni* in perfectum *Satur-*

num mutari potest. Pro usu medico optimum est *Antimonium*, quod ex aurifodinis eruitur, quale *Hungaricum*; quodque strias habet albicantes *Mercurii* & interspersa puncta rubra, *Sulphuris* copiam indicantia. Crudum nec vomitum ciet nec purgat. Sanguinem tamen purificat in Brutis, & Decoctis antivenereis in Nodulo ligatum additur.

Inter *Antimonii* Præparationes primum locum obtinet *Calcinatio*, quando scilicet Antimonium grossè pulverisatū in scutellâ argillaceâ amplâ calcinatur super carbonem ignitos, ita ut successive *Sulphur* exhalet & pulvis remaneat gryseus. In hac operatione autem fumus cautè vitandus, quia corrosivus est & noxius. Antimonium interim in Crucibulo continuè agitur ne coalescat & fundatur; ubi verò jam calcinatum est, superaddatur novum successive, præsentia enim crudi fusionem calcinati impedit. Calcinatio perfecta est, quando fumum non amplius emittit. Quod remanet, est *Sulphur internum Antimonii*. Fit etiam Calcinatio per radios Solares, quâ gravius evadit *Antimonium*, & blandum vomitorium ac diaphoreticum. Si *Antimonium* prius calcinatum in Igne fundatur, donec intruso baculo ferreo non amplius fumet, & quod adhærescit perspicuum sit, ac postmodum in Patellam effundatur, in loco frigido in *Vitrum*, concrevit. Ut clarum fiat *Vitrum*, sit dies serenus, & injiciatur aliquid *Sulphuris citrini* frustulatim vel *Boracis*; sit *Calx* etiam recens, alioquin ab aëre mutatur. *Vitrum* hoc non tuto in substantiâ, sed in Infuso in usum vocandum; modò per acida, *Acetum* nempe *destillatum*, vel *Spiritu Vitrioli*, *Nitri*, aut *Salis* cicuretur. Optimè corrigitur, quando pulverisatum *Aceto Vini* extrahitur in menstruum rubeum, quo decantato remanet Antimonium, cui affundatur S. V. digerantur aliquandiu, & deflagretur *Spiritus* super materiam, quæ in *Regulum* beneficio

Ignis

Ignis cogenda. Sic fit *Vitrum*, quod optima dat *Infusa Vomitoria* cum *Vino*, ubi solve itis, non solvendi, dosis attendenda. Non facilè est *emetica* hanc *Antimonii* vim in *cathartica* mutare, virtus enim purgandi consistit in *Sulphure Antimonii non nimis volatili*, quod dum figimus, *diaphoreticū* evadit. His subjungitur calcinatio *Antimonii* cum aliis, inprimis cum aa. *Nitri & Tartari*. Sic detonatur *Sulphur*, & *Alkalia Sulphur*, cum quo in radice conveniunt, arripiunt & in rubram materiam, *Hepar dictam*, mutant, quæ in *Aqua commun.* soluta dilabi finit *Pulverem* obscurè flavescensem, *Croci Metallorum* nomina venientem qui est mitior *Vitro Antimonii*, atque infusa dat *emetica* sicut *Vitrum*; prius tamen corrigitur digerendo cum *Spiritu Vini*, qui verò dein deflagratur, ut avolent partes volatiles, remanentibus fixioribus. Paratur exinde *Sapo*, infundendo scilicet in *succo Cydoniorum*, vel *Musto*, post filtrationem ad *Mellis* consistentiam inspissando.

Regulus Antimonii est *Mercurius* concentratus, seu metallica *Mercurii* pars, quæ separatis scoriis in calice fusorio fundum petit. Præparationis modus hic est, partes æquales *Antimonii*, *Nitri & Tartari* in Crucibulo detonantur, donec fluat massa, quæ in calicem fusorium calefactum & sevo inunctum effundatur, sic in fundo se sistet *Regulus*; qui si impurus videatur, pulverifetur, atque cum dimidiâ *Nitri & Tartari* parte denuo fundatur. Procedit *detonatio à Sulphure Antimonii*, *Nitro & Sale Alkali* (ut in *Pulvere pyrio.*) Sunt itaque *Scoriæ Alkalia Sulphure Antimonii saturata*; & *Regulus purus* est *Mercurius metallicus*, à *Sulphure* separatus. Quia autem *Salia hæc Alkalia* avidè *Sulphur* rodunt, quandoque ipsum quoque *Regulum* suo spoliant *sulphure*. Unde, ne hoc fiat, sunt qui addunt *pulverem Carbonum*, ut *Salia* simul *sulphure Carbonum* saturentur: quo pacto acquiritur *Regulus* sæculentior quidem, pondere-

derosior tamen & copiosior. Sunt etiam qui parant *Regulum* ex *Antimonio* cum solo *Carbonum* pulvere : sed impurus hic est, quia *Alcali Carbonum* proprio *Sulphure* quodammodo saturatum, non adeo promptè nec copiosè absorbet *Sulphur Antimonii*. Acquiritur autem nitidus & copiosus *Regulus*, fundendo *Antimonium* cum *Colophonio*; sic enim pinguedo *Colophonii* imbibit cognatum sibi *Sulphur Antimonii*. Unde fit, ut tota pars metallica in *Regulum* secedat : in aliis autem præparationibus, *Salia alcalia Antimonii Sulphur* rodunt, & volatilior ejus pars partem *Mercurii* simul absomit. Alias etiam solum *Antimonium probe calcinatum*, & à *Sulphure* separatum, sine additione aliorum, vi *Ignis* abit in *Regulum*. Et hi sunt *simplices Reguli Antimonii*.

Sequuntur *Reguli compositi*, quando scilicet metallum unum vel alterum additur. Tales sunt *Martiales*, *Joviales*, *Solares*, &c. *Mars* non facilè funditur; ideoque injicitur prius in *Crucibulum Limat ferr. ad 3viii.* & candescere permittitur ad summum gradum. Tandem adduntur *Antimonii 3xvi.* *Ignis* aucto funduntur & abeunt in massam unam, quia *Sulphur Martis* cum *Sulphure Antimonii* cognatum est. Massæ fluenti injiciuntur per vices *Nitri* pulverisati calefacti (quod notandum) 3iv, vel *Nitri & Tartari aa. 3ii.* Erumpente flamma funditur massa, quæ forti *Ignis* ultra horæ quadrantem in fluore detineatur & citò postmodum in conum fusorium fundatur. Unde acquiritur *Regulus Martialis*, qui si impurus, denuo cum *Nitro* fundendus est. Pro *Regulo Antimonii Joviali*. R. *Antimonii crud. Stanni aa. p. æq. fundantur*, & addatur *Nitrum*. Pro *solari* fundatur *Aurum* cum p. iv. vel vi. *Antimonii*, sic *Regulus* subsidebit. Si aliquid *Auri* in *Scoriis* relinquatur, addatur his pars dimidia *Antimonii crudi*, & iterum fundatur; addendo, cum fluxerint, parum *Lim. Martis*.

Scoriæ

Scoriæ primò solutæ in *Aquâ calidâ*, hinc affuso *Aceto præcipitata*, dant *Sulphur Auratum Antimonii*, obscuri coloris, quod dosi granorum duorum valdè purgat per vomitum & secessum Adultos. Sequentes *Præcipitationes* exhibent *Sulphur* magis fixum: & si ab ultimæ præcipitationis *Sulphure Spiritus Vini* deflagretur, optimum est *diaphoreticum*, diciturque *Pulvis epilepticus antimonialis*. *Spiritus Vitrioli* huic solutioni affusus corrigit vim *Antimonii cathartici* (sicut omnia acida) & *Sulphur* reddit magis *diaphoreticum*. *Solutio* vel *Lixivium Scoriarum* prodest in *Mensium obstructione* formâ suffitus, *Ulcerâ* abstergit, *Gangrænâ* tollit, & *Scabiem* aufert. Cavendum autem, ne addantur acida, alias *Cuti maculas* imprimunt.

Antimonium diaphoreticum differt à *Croco metallorum* in eo, quòd ad illud præparandum sumatur tripla *Nitri* portio & una *Antimonii*, sic enim figitur *Antimonium* ut amittat vim cathartici. Curandum interea, ut *Sulphur Antimonii* perfectè imbibatur ab *acido Nitri*, alioquin textura sulphuralis emerget, & cum steterit aliquandiu, emeticum reddetur. Hoc ne fiat, sunt qui *diaphoreticum* istud ex *Regulo* parant, cujus *Sulphur* hactenus sub forma *Scoriarum* sequestratum fuit; & hoc modo paratum salivationem quandoque ciet. *Massa* itaque fusa (processum suppono vulgarem) solvitur in *Aquâ*, in qua *Antimonium* in formâ pulveris fundum petit, *Nitrum* verò *Aquæ* permiscetur, quæ in *Crystallâ* abit, partim *salsas*, partim *nitriiformes*, *Nitrum Antimoniatum* dictos. Sic ergo paratum *Antimonium diaphoreticum* probè eluendum est *Aquâ calidâ*, deinde digeratur cum *Spiritu Vini*, qui postmodum deflagretur. Si *Lixivio* in quo *Massa Antimonii diaphoretici* soluta est, *Acetum* inspergatur, præcipitabitur *Pulvis*, *Magisterium* dictus, cujus dimidia dosi plus valet, quam integra *Antimonii Diaphoretici*. Parant quidam
Anti-

Antimonium diaphoreticum in Retortâ tubulatâ, ut *Spiritus Clyssiformem* ex Nitro de Sulphure Antimonii participante in receptaculo appposito capiant. Dosis *Antimonii diaph.* à ʒβ ad ʒβ. Dosis *Nitri antimoniat*i verò est ʒj.

Ex *Regulo Antimonii* cum aliis metallis fiunt variæ compositiones. Sic *Antibecticum Poterii* ritè paratur ex *Jovis* p. v. & *Reguli* p. iv. simul fusis, & cum triplo *Nitri* detonatis, donec album fiat ; malè autem cærulescit propter Sulphur *Jovis* nondum fixatum, quod levi encheiresi in igne separandum. Præcipitatur etiam *Pulvis Antibecticus* ex *Marte* & *Regulo antimon.* cum triplo *Nitri* fusis, calcinatis, & in aqua solutis, sub nomine *Diaphoretici martialis*, in *Ictero* & *Cachexia* laudatus. Cujus Caput mortuum in aqua solutum, constans ex *Antimonio* & *Sulphure* à *Spiritu salis* corrosis, dat *Acidulas artificiales* virides.

Sequitur *Sublimatio Antimonii*, ad quam producendam sumitur Cucurbita tubulata, atque sub eâ sublimatur *Antimonium* in flores, addito triplo Arenæ, ne liquefiat. Sed heic ignis regimen debet esse legitimum, si enim debilior fuerit, Flores non sublimabuntur ; si Ignis fuerit intensior & absit arena, funditur massa & nihil dat *Florum*. Sunt hi *Flores* pars *Antimonii sulphurea* cum *Mercuriali* unita, alcalicâ parte in fundo relicta ; adeoque cum Alkali fixo in pristinum *Antimonii* corpus reduci possunt. *Flores* qui in summo adhærent, sunt *albi*, valdè maligni, & propterea corrigendi per *acida* : In medio siti sunt *flavi* ; & in infima parte *rubri*, qui salubriores, quia fixiores. Si cum *Sale ammoniaco* ex *Minera Antim.* fiat sublimatio, simul cum *albis* & *flavis* etiam *rubri* acquiruntur *Flores*, optimi in *Cachexia* aliisque Affectibus ; quorum dosis gr. viii. ad xii. & ex quibus fit *Tinctura* illa, *Lilium Antimonii* dicta. Sunt & *Flores* ex *Antimonii Regulo* sæpius sublimati & fixati, qui

qui à colore *Cheiri* audiunt. Parant quidam *Flores* ex *Sulphuris aurati Antimonii* p.i. & *Salis ammoniaci* p.iii. Aquâ calidâ edulcoratis & cum *Spiritu Vini* cohobatis; qui *Moschum* redolent.

Ordine nunc proponam destillata Antimonialia. *Minera Antimonii*, nondum *Ignem* experta, destillatur ex *Retorta* in *Spiritum acidum*, *Acetum* dictum, (facile in *Calcinatione* pereuntem) paucum, quique nil aliud est quàm *Spiritus Sulphuris acidus mineralis*. In hac destillatione requiruntur *Carbones fossiles*; & *Spiritus destillatus*, cum nova *Minera* digerendus & denuo destillandus est. Paratur etiam hic *Spiritus* extinguendo *Mineram* candefactam in *Aqua* comm. vel affundendo ℥.xiv. *Aq. pluv. destill.* super *Mineræ Antimonii lævigatæ* ℥.vi. & digerendo donec effervescent & spumam edant: sic *Aqua* fit *acidula*, quæ destillatur in *Spiritum acidum*, sæpius cohobandum, qui optimum est menstruum pro *Tincturâ Antimonii*, in specie ex *Vitro Hyacinthino*, extrahendâ. Hæc de *Antimonii* destillatione per se. Destillatur vulgò etiam *Antimonium* cum *Saccharo*, quod *Spiritus* dat *acidum*, qui rodit & secum vehit *Antimonium*, unde *Spiritus Antimonii saccharatus*. Eodem modo destillatur cum *Melle*, lento tamen *Ignem* (quod notandum, ne alias cum impetu proruant) unde *Oleum Antimonii mellitum*, quod externè *Ulceribus* confert. Optimè destillatur cum *Pane*, qui dat *Spiritum acidum volatilem*, corpus *Antimonii* resolventem. Notandum quod *Spiritus panis Tincturam Antimonii*, quibusdam in secretis habitam, promptè extrahat. Destillatur quoque cum *Sale communi*: item cum *Mercurio sublimato*, unde *Butyrum Antimonii* prodit, & aucto postmodum *Ignem* in collum *Retortæ* sublimatur *Cinnabaris Antimonii*. Circa hanc præparationem notandum, quod anatica *Antimonii* & *Mercurii sublimati* portio plus *Butyri* quàm *Cinnabaris* proferat, dupla autem *Mercurii sublimati* portio
ad

ad unam *Antimonii* plus det *Cinnabaris*; quod *Antimonium Sulphureum* plus det *Cinnabaris* quam *striatum*; quod si massa ex *Antimonio* & *Mercurio* composita in cellam per aliquot dies reponatur, *liquidius Butyrum* exhibebit; quod Ignis fortissimus in principio majorem eliciat *Cinnabaris* quantitatem; quod si in Igne suppressionis destilletur, recipienda est Retorta ampli Colli, alias rumpetur; & collum non sit nimis breve, alias pauca seu nulla acquiritur *Cinnabaris*; quod denique *Mercurius* sit *purus*, ita ut affusa guttâ *Olei Tartari* flavescat; si enim nigrescat, *Arsenico* adulteratus est. Fundamentum præparationis hoc est. Constat *Mercurius sublimatus* è corpore *Mercurii* & *Spiritu Salis* concentrato in *Mercurio*. Hic itaque *Spiritus Salis* qui *Mercurio* inest, Ignis beneficio resolutus, rodit partem *Mercurialem* seu *metallicam Antimonii*, corrosam secum rapit, & cum eâ abit in liquorem crassiusculum, odoris summè sulphurei propter *Sulphur Antimonii* resolutum. *Mercurius* autem *vivus* à *Spiritu Salis* derelictus, partim in forma viva cum *Butyro*, partim cum *Sulphure Antimonii* in forma tertii compositi, *Cinnabaris* nempe, prodit. *Butyrum Antimonii* non est *Mercurialis* sed *Antimonialis* naturæ; elicitur enim *Butyrum* ex *Antimonio* cum *Spiritu Salis* destillato, licet propter defectum *Mercurii* nulla adsit *Cinnabaris*. Etenim *Antimonii* p. i. cum *Salis* decrepit p. ii. & *Vitrioli ad alb. calcin.* p. iii. hæc inquam destillata dant *Butyrum Antimonii* sine *Cinnabari* & *Mercurius Vitæ*, qui est productum *Butyri Antimonii*, in crucibulo fusus abit in antiquum corpus *Antimoniale*. Est itaque *Butyrum Antimonii*, *Regulus Antimonii* à *Spiritu Salino* in liquorem crassiusculum corrosus, *Spiritus* autem *Salis* relicto *Mercurio* cum *Antimonio* se jungit, quia Mineralia cum Metallis libentius se jungunt, & *Antimonium* corpus est semimetallicum. Paratur benignius *Butyrum Antimonii*, & dein

mediante præcipitatione *Mercurius Vitæ*, ex *Regulo*, seu *Antimonio diaphoretico*: nulla autem tum elicitur *Cinnabaris*, quia in his præparationibus omne *Sulphur* deflagravit, quod alias cum *Mercurio* in *Cinnabarim* coiret. *Caput mortuum* in hoc casu remanens est verus *Antimonii Regulus*, id verò per repetitam *Mercurii sublimati* additionem totum in *Butyrum* destillari potest. *Butyrum Antimonii* corrosivum est, & eapropter interne vix adhibetur; exhibitum autem vomitus non ciet, forsan quia acida in *Butyro* coercent vim volatilem, quæ in *Mercurio Vitæ* observatur. Externe fonticulos commodè excitat. In *Gangrænâ* partem mortuam separat. *Bubonibus* & *Carbunculis* applicatum escharam facit. In delicatis verò subjectis applicatur *Magnes arsenicalis* ex ana *Antimonii*, *Sulphuris*, & *Arsenici* igne arenæ in Crucibulo fusis. Quando destillatur *Butyrum Antimonii*, vel etiam quando præcipitatur *Mercurius Vitæ*, simul solet progredi *Mercurius vivus*, qui si leviter evaporet in Igne, post se relinquit aliquot grana *Auri* quæ ex *Antimonio* extrahit.

Quod si autem *Butyrum Antimonii* rectificatum infundatur *Aquæ comm.* frigida, tum demum secedit *Pulvis albus*, per filtrum separandus & edulcorandus, qui *Mercurius Vitæ* dicitur: imbibit nempe *Aqua* partes salinas acidas, quibus separatis *Regulus* ad fundum secedit, sub formâ *pulveris*; & *Aqua* hæc destillata dat *Spiritum Salis acidum*; qui vulgo, sed malè, *Spiritus Vitrioli Philosophicus* audit. *Mercurius Vitæ* Vomitorium est nobilissimum, & omnibus Antimonialibus facile palmam præripit. Datur in *substantia* ad gr. ii. tutius autem in *Infuso* ad ℥i aut ℥ii *Vini*. Millies etiam infundi potest sine mutatione, forsan quia particulæ *Vini* poris *Antimonii* se insinuantes, jacturam si quæ sit compensant. Si *Butyrum* ex *Regulo Antimonii* (cujus *Sulphur volatile* avolavit) paretur, mitior erit *Mercurius Vitæ*:

imò, si in hoc casu præcipitetur per *Lixivium Tartari*, & leniter edulcoretur, (modò *Butyrum* probè rectificatum fuerit) per inferiora tantum purgabit. Salia enim alcalia Sulphur ejus figunt. Sic si *Nitri* ℥iij. blando Igne fusis addantur ℥ij. *Mercurii Vitæ*, evadet *Catharticus*. Porro si gr. ii. *Mercurii Vitæ* cum *Sale communi*, vel cum gr. xv. *Mercur. dulcis* probè terantur, purgabit tantum per inferiora, quia fixatus est ab acido *Salis*, vel *Spiritu acido* in *Mercurio dulci* latitante.

Paratur *Bezoardicum Minerale* ex *Butyro Antimonii*, cui affunditur *Spiritus Nitri rectificatus* guttatim donec nulla amplius effervescencia percipiatur; sic *pulvis flavus* ad fundum secedit, à quo ter per Arenam abstrahendus *Spiritus Nitri* novus ad siccitatem usque, qui *Spiritus Nitri* hinc *Bezoardicus* dicitur: sicque remanet *Pulvis fixus*, super quem leniter calcinatum *Spiritus Vini* continuè agitando, deflagrandus. Brevius paratur per ternam *Croci metallorum* cum Nitro calcinationem in furno anemio Igne forti; vel sexies *Spiritum Nitri* forti Igne à *Croco Metallorum* abstrahendo. Hæc de *Bezoardico simplici*, cujus dosis gr. vi. ad viij. quodque egregium est sudoriferum & alexipharmacum. Sunt & *Composita Bezoardica mineralia*. In specie fit *Solare* hoc modo. ℞. *Butyr. Antimonii* ℥iv. affund. guttatim. *Spiritus Nitri rectif.* ℥iv. additur *Aurum à Venere* probè depuratum & in *Spiritu Nitri Bez. solutum* (alias vomitum ciebit) destillentur per *Retortam* ex arena ad siccitatem. Residuo *Spiritus Nitri* recentis dimidia pars præter propter affundatur & abstrahatur, quæ cohobatio cum novo *Spiritu Nitri* repetatur, Ignem ultimo intensius urgendo. Eâdem ratione fit *Lunare*, solutâ scilicet *Lunâ* in *Aquâ Regiâ*. Fit & *Martiale* ex *Butyro Antimonii Martiali* more solito. Paratur autem brevius extrahendo à *Croco Martis* cum *Butyro Antimonii Tincturam*, quæ cum *Spiritu Nitri* præcipitatur, abstrahatur, &c.

Fit

Fit etiam *Joviale* ex *Butyro Antimonii Joviali*; brevius autem ex *Jovis* ζ iv. *Mercurii Sublimati* $\mathbb{B}$. β . in *Butyrum* destillatis, quod cum *Spiritu Nitri* præcipitandum.

Diximus, *Cinnabarim Antimonii* ex *Mercurio* & *Sulphure* in collo Retortæ concretis constare; quæ pro usu medico aliquoties sublimanda est, ut perfectè rubescat & superfluum deponat Mercurium. Est *Cinnabaris Antimonii* Remedium polychrestum. In *Morbis convulsivis* & malignis Affectibus par non habet. Dosis $\mathfrak{z}$ j. Boyle suspendit *Cinnabarim Antimonii* in amphora *Vini Rhœnani*, quo mirabiles vires medicamentosas in Casibus chirurgicis contumacioribus expertus est.

Destillatis succedunt *Extracta antimonialia*; quorum vis in *Sulphure* consistit. Extrahitur autem *Sulphur* communiter per *Alcalia*; licet sint, qui *Tincturas* per *acida*, *Aq. Regiam* scilicet & *Oleum Vitrioli*, instituunt; quo in casu *acida* substantiam *Mercurialem* corrodunt, & *Sulphur* non tam solvunt seu extrahunt, quàm secum supernatans arripiunt; quodque denuo per repetitas destillationes seorsim partim recipienti partim retortæ collo adhærebit. Paratur autem *Sulphur Antimonii* per *Alcalia* in viâ humidâ, coquendo *Antimonium crudum*, vel ipsius Mineram, quæ plus habet *Sulphuris* externi, in *Lixivio Salis Tartari* per aliquot dies, novum semper affundendo loco illius quod exhalavit. Sic *Alcalia* Extractum reddunt *sulphureum*, quod filtrandum & evaporandum, ut sponte subsideat *Sulphur*, aut mediante *Aceto destillato* præcipitetur. Paratur etiam per *Alcalia* in viâ sicca; quando nempe calcinatur *Antimonium* cum *Tartaro* aut *Nitro*, *Scorias* dat, quæ in aqua calidâ solutæ per *Acetum destillatum* in *Sulphur*, partim quia cum eo in radice conveniunt, partim quia in *Sulphure* latet *acidum*, quo cum se jungunt; & instillatum denique *Acetum* cum *Alcalibus* combinatur, ut

Sulphur fecedat. Sed *Sulphura* hæc per *Alcalia* extracta non sola sunt, verum mista cum particulis *Reguli Antimonii* solutis per *Salia lixivii* & *Sal acidum Menstrui præcipitantis*. Hoc probatur. 1. Quia ex *Sulphure* hoc mediante fusione cum *Borace*, acquiritur *Regulus Antimonii*. 2. Quia Vomitus ciet, partibus *Regulinis* ascribendum. 3. Quia non est inflammabile, propter *Salia* adjuncta volatilitatem figentia. Dum paratur *Regulus Antimonii*, solvantur *Scoriæ* in *Aqua calida*, filtrentur, & cum *Cremore Tartari* præcipitetur *Sulphur Antimonii*: sic acquiritur *Sulphur* usus egregii. Paratur etiam *Sulphur* purius ex *Cinnabari Antimonii*, ebulliendo in *Lixivio acri* & præcipitando cum *Aceto destillato*; vel destillando *Cinnab. Antimonii* p. ii. cum *Limat. Martis* p. i. sic enim prodit *Mercurius* & remanet *Sulphur* cum *Marte* conjunctum: quod subigendum cum *Sale ammoniaco* & in *Flore* destillandum; qui in *Aquâ* soluti & cum *Aceto* præcipitati *Sulphur* ad fundum dimittunt, quod sanè optimum est medicamentum. Sunt qui *Sulphur Antimonii volatile* acquirunt, volatilizando *Scorias Antimonii* cum *Alcalibus volatilibus*. Alii *Sulphur* præcipitatum cum *Spiritu Vini* rectificatissimo digerunt & destillant, primoque *Spiritum*, postmodum autem *Oleum rubicundum* saporis dulcis & maximarum virium obtinent.

Sulphura sequuntur *Tincturæ Antimoniales*, quibus *Sulphur* ejus fixius, quod solaris est naturæ, extrahitur, adeo ut *Lunam* in *Aurum* mutant. Extrahuntur hæ *Tincturæ* per acida v. gr. *Acetum destillatum*, *Spiritus Virid. Æris*, *Panis*, &c. quæ *Sulphur* figunt, & vim emeticam tollunt. Deinde cum *Spiritu Vini* digeruntur & artificiosè destillantur. Videntur autem *Tincturæ* hæ per menstrua corrosiva institutæ, non veræ extractions, sed superficiales solum totius corporis in partes minutissimas corrosiones. Sunt qui cum *Oleo Terebinthinae*

thina Tincturas extrahunt; sed in *Sulphur Antimonii fixum Oleosa* non agunt. Pro *Tincturis* extrahendis commodissimè inservit *Vitrum Antimonii*, cujus *Sulphur volatile* avolat, relicto *Solari*. *Tinctura* quæ ex *Scoriis Antimonii* paratur, est potius *Salium* quàm *Antimonii extractio*. Non quidem contemnenda est, quæ fit ex *Antimonio* cum *ana Tartari calcinato*, donec hævescat massa, quæ in *Aquâ calidâ* soluta, pulverem dimittit cum *Spiritu Vini* extrahendum, unde *Tinctura* in debitam consistentiam inspissanda. Omnium autem optima est *Antimonii Tinctura*, quæ cum *Spiritu Vini* & *Aceto* destillato præparatur. Sed dubito interea, an dentur *Metallo- rum, Gemmarum, Corallorum, &c. Tincturæ genuinæ*, quia in pristinum corpus per contraria reducuntur.

C A P. V.

De Mercurio & Cinnabari.

M*ercurius* ultimum illud *Paracelsistarum Principium*, triplex est, 1. *Vulgi*, qui satis notus. 2. *Corporum*, ex *Semimetallis* & *Metal- lis*, præsertim *Lunâ*, extractus; quique potius novum est productum, artis beneficio generatum, quàm pars constituens concretum. 3. *Philosophorum*; materia scilicet *Lapidis Philosophorum*, hucusque ignoti. *Mercurius Vulgi* videtur esse amalgama seu compositum corpus metallicum à fumo subterraneo resolutum. Hoc probant maculæ quas relinquit in cochleari dum effumare finitur. Dicitur *servus fugitivus*, quia ignem expertus semper avolat, & licet centies figatur, aut ad tempus fixus maneat, faciliè nihilominus iterum per *Alcalia* resuscitari potest. Non potest itaque fixari, ut instar metalli fundi queat & tractari; coagulatur autem

facile cum particulis metallicis in corpus duriusculum, quodammodo malleabile, immittendo nempe in foramen in medio *Saturni* fusi & parum frigefacti; vel in ovum effuso albumine, cui, obturato foramine, affunditur *Saturnus* liquefactus. Eruitur nunc in formâ liquidâ; nunc ex Terra minerali, *Cinnabaris* dictâ, destillando cum Alcalibus evocatur. *Cinnabaris* enim ex *Sulphure communi* & *Mercurio vivo* componitur, unde addita Alcalia *Sulphuris* acidum absorbent, & sic *Mercurius* vivit. Magna *Mercurio* cum metallis intercedit amicitia, maxima cum Sole, minima cum Marte. *Mercurius* enim mollissimus Aurum compactissimum subito penetrat & albefacit, & in amalgama convertit. *Aurum* etiam *Salivationi*, *Paralyfi*, *Tremori*, aliisque noxis à *Mercurio* illatis optimè subvenit, *Mercurium* cognatum extrahendo. Vis *Salivationem* ciendi fundata est in maligno *Sulphure arsenicali*, quod resolvit tam utiles quàm inutiles humores, eosque subtilisatos per glandulas maxillares exterminat. Ratione hujus *Sulphuris* abit in Igne per se in Pulverem rubicundum. Virus hoc in *Mercurio vulgi* solum residet; *Mercurius* enim extractus ex corporibus Metallorum non inducit *Salivationem*. *Mercurius* cum *Saccharo* in pulverem redigitur, qui *Vermibus* maximè adversatur.

Inter *Mercurii* præparata occurrit primo *depuratio* à sordibus adhærentibus, quem in finem exprimitur vulgo per corium: hoc tamen non semper sufficit, quia metalla intimius conjuncta simul transeunt. Alias infunditur in *Spiritu Vini* & agitatur, repetendo operationem donec depuretur. Melior modus est, si *Mercurius sublimatus* aut *Cinnabaris* cum ana *Tartari* vel *Calcis vivæ* destilletur, sic enim purissimus *Mercurius* manifestat se in receptaculo, affusa Aquâ frigidâ. Nobis sufficit repetita aliquoties ejus per alembicum transmissio, ac destillatio, quâ sordes & partes metallicæ
retro

retro manent in cucurbitâ, modò ignis non fuerit nimis fortis redditus. Nota puritatis est, quod carbonibus impositus totus effumet sine strepitu.

Depurationem sequitur *Præcipitatio* vel potius *Calcinatio*, quæ fit ordinariè cum *Spiritibus acidis*, qui affusi Mercurium solvunt; & solutione demum abstractâ remanebit Pulvis, qui impropriè dicitur *Mercurius præcipitatus*. Si fiat cum *Spiritu Sulph.* fit albus; si cum *Spiritu* vel *Oleo Vitrioli* fit flavus, & dicitur, *Turpethum minerale*; si cum *Spiritu Nitri* vel *Aq. fort.* fit ruber. Color non à Spiritibus sed à proprio Mercurii Sulphure dependet; sic *Spiritus Nitri* admodum extravertit ejus Sulphur, unde fit ruber. Datur & *Præcipitatum Mercurii* per se, quando nempe *Mercurius vivus* immittitur Cucurbitæ plani fundi & strictissimi orificii, quæ imponatur Arenæ, & lento Igne longo temporis intervallo fit *Præcipitatum rubrum*. Hoc tamen fit beneficio externi Sulphuris heterogenei separabilis, quo ipso Mercurius tingitur colore rubro. Unde Mercurius Corporum externo hoc Sulphure carens, calcinari hoc modo nequit. Paratur autem eâdem planè methodo ex *Auri Mercurio*, *Præcipitatum solare*, quod postmodum cum *Spir. Vin.* digerendum & deflagrandum est, sic enim redditur egregium Diaphoreticum. Reliqua *Præcipitata* vomitus movent & secessus, nisi figantur; quod optimè fit, quando *Mercurius* cum *Aq. forti* præcipitatur, & ab eo dictum illud menstruum aliquoties cohobatur, postmodum septies cum *Sp. Vin.* digeratur, atque toties deflagretur, & tandem cum *Aq. Salis Tartari* probè edulcoretur, sic acquiritur *Mercurius diaphoreticus*. Cum Mercurius præcipitatur vel per se vel cum acidis Spiritibus, periculosus fit pro interno usu. Parant quidam *Præcipitatum* cum aliis Metallis, v.g. *Sole*. Solvitur nempe *Aurum* in *Aquâ regiâ* & *Mercurius* in *Aquâ forti*; junguntur, destillantur & cohobantur so-

lutiones ; sic exsurgit *Pulvis*, qui edulcoratus cum *Sp. Vini* dicitur *Aurum Vitæ*, quod quandoque vomitorium est in *Lue Venereâ*, quandoque catharticum in *Hydrope*. *Keslerus* cum *Mercurio* depurato & *Auro* amalgama facit, de hoc *Aquam fortem* abstrahit, & Pulverem relictum sub tegulâ calcinat. Si addatur *Regulus Antimonii* vocatur *Panacæa*. Imò sine corrosivis paratur ex *Auri* per *Antimonium* depurati $\text{℥}\text{ss}$ & *Mercurii pur.* $\text{℥}\text{iv}$. Amalgama per lotionem cum *Sale* & *Aceto* ab omni nigredine depurandum, per linteum exprimendum, & modo supra allegato per aliquot dies leniter digerendum. Huc referunt quidam *Riverii Antiquartanarium*, sed malè, quia non est præcipitatum, sed blandum remedium, (ut credo) ex *Mercurio dulci*, *Sole fulminante*, *Sulphure Antimonii*, & *Scammonio* præparato. Præcipitatur quoque cum *Venere*, unde *Præcipitatum Viride*, certum in *Gonorrhæa virulentâ* Remedium. Pertinet huc *Arcanum Corallinum Paracelsi*: solvitur scilicet *Mercurius* in *Liquore alcahestino*, quo abstracto fit Pulvis, à quo abstrahatur *Aqua Albuminis Ovor.* Pertinet huc quoque *Chaos magnum Poterii*, quando *Mercurius* in *Aquâ Forti* solutus cum *Aqua salsa* præcipitatur. Optimum est *Turbith Minerale*, quod fit ex *Mercurio sublim.* in *Aquâ soluto*, filtrato, & cum *Oleo Tartari* præcipitato; Pulvis in fundo subsidens edulcorandus est, & cum *Sp. Vin.* deflagrandus. Hæc de Præcipitatis.

Sequuntur *Sublimata*. $\mathcal{R}$. *Mercurii* in *Aqua Fortis* p. ii. soluti, *Vitrioli exsicc. Salis decrep. an. p. æq.* sublimentur in *Cucurbita humili*; cujus orificium in principio non adeo arctè claudendum, ut exhalet phlegma *Salium adjunctorum*. Sed quando nebulae albicantes eleventur firmissimè claudatur, Igne gradatim aucto, sic ascendet *Mercurius sublim.* in forma *Salis crystallini*. Si Sublimatur *Mercurius* cum duplo *Nitri* & *Vitriol. calcinati*, elevatur *Mercurius ruber non corrosivus*, ejusdem ponderis atque

atque fuit ante miftionem cum Salibus ; illa enim fecum non evehit, fed *Sulphur Nitri* agit in *Sulphur Mercurii*, unde *ruber* fit ; fi cum *Sale* fublimetur, illud fecum evehit, & ab hoc habet vim corrodendi. Minori labore & temporis jacturâ *Mercurius* fublimari poteft, quando in *Aquâ forti* folvitur, & hac abftractâ Ignis ultimo augetur, fic ascendit fine *Salibus*. Si *Mercurii fublimati* partibus tribus addantur novi *Mercurii* p.ii. & fublimentur igne circa finem non adeo intensè aucto, fit *Mercurius dulcis*, qui purgat ad Æi. fatis benignè, *vivus* enim *Mercurius* *Salia* corrosiva difjungit. Hæc præparatio, uti omnia purgantia *Mercurialia*, *Phlegmaticis* & *Hydropicis* convenit, *Biliofis* nocet ; fed *Antimonialia* contrâ. Pro externo ufu fit *Aqua Phagedænica* ex *Mercurio dulci*, in *Ignæ Calc. vivæ* foluto, addito *Spir. Vin.* quæ *Gangrænis* optimè fubvenit. Revivificatur *Mercurius fublimatus* bulliendo in *Aq. communi*, in vafe ferreo, quia *Mars* abforbet *Salia* corrosiva. Idem quoque fit per additionem *Alcalium*, quæ acida illa *Salia* rodunt. Impoftores funt, qui ex *Mercurio* per fe, *Aquam*, *Spiritum*, *Oleum* & *Sal* elicere volunt.

Pro *Cinnabari* R. *Mercurii vivi* lb. ii. *Sulphur com.* ℥iii. fublimentur, fic acquiritur *Cinnabaris artificialis rubri coloris*. Parant alii *Cinnabarim cæruleam* hoc modo. R. *Sulphur* p. ii. *Mercurii vivi* p. iii. *Sal. ammon.* p. i. fublimentur. In his præparationibus *acidum Sulphuris Mercurium* corrodit, & in altum evehit fub formâ corporis *Cinnabarini*, nam *Cinnabaris* cum *Alcalibus* (acidum denuo abforbentibus) deftillata *Vivum* reddit *Mercurium*. Fit etiam *Cinnabaris Solaris* ex amalgamate *Mercurio* cum *Sole fublim.* cum *Sulphure*. *Cinnabaris nativa* eft corpus rubicundum, concretum ex *Sulphure* cum *Mercurio* & *Terrâ lapidosâ* ; & varia eft pro varietate *Mineræ sulphurææ*. *Hungarica* eft optima, quia ejus *Sulphur* participat de natura *Auri*. Nulla autem nativa,

propter *Sulphur arsenicale*, intus assumatur; nisi prius corrigatur partim repetita sublimatione, qua *Sulphur arsenicale* avolat, & fæces nocivæ segregantur; partim coquendo in Aqua aliquoties, & partem puriorem supernatantem cum Sp. Vin. deflagrando.

C A P. V I.

De Metallis in Genere; & in specie de Marte, Venere, Saturno, Jove, Sole & Luna.

METALLUM est compositum ex Principiis distinctis, in unum homogeneous, & essentialiter indivisibile concretis. Sunt autem hæc Principia secundum Chymicos *Sulphur*, *Mercurius* & *Sal*, non quasi vulgaria illa corpora actu inessent metallis, nam si quæ ex illis eliciantur, nova sunt Artis & Chymici Laboris producta; sed per *Sulphur* intelliguntur particulæ inflammabiles seu acido pingues; per *Mercurium* particulæ mobiles in Igne & fusiles; per *Sal* particulæ de naturâ *Alcalium*, *Sulphur* figentes, & cum *Mercurio* in corpus malleabile ligantes. Primum dicitur metallorum *Anima*, secundum *Spiritus*, & tertium *Corpus*. Generantur itaque *Metalla* ex fumo subterraneo pingui volatili, in corpore lapidescente (sed tractabili) coercito. Patet hinc, *Metalla* omnia de *Sulphure* acido plus minus participare, unde oritur acetositas illa *Vitriolica*, quam gustui communicant. Si hoc *Sulphur* fixum sit & maturum, *Metalla* sunt eo *nobiliora*; talia sunt *Aurum* & *Argentum*, quæ sine facili jactura Ignem sustinent. Si *Sulphur* non adeo fixetur, *Metalla* evadunt *ignobiliora*; eaque vel *mollia*, quæ multo constant *Mercurio*, & faciliè funduntur; ut *Stannum* & *Plumbum*; vel *dura*, quæ copiosissimo *Sulphure* gaudent, adeoque faciliè igniuntur, sed difficul-

ter

ter funduntur, ut *Ferrum* & *Cuprum*. Multa autem, quæ densa sunt, non sunt dura, sic *Aurum* densissimum est, *Vitro* mollius. Saturnus omnia metalla absorbet exceptis Sole & Luna; copioso enim gaudet Alkali volatili, quod *Metalla* minus compacta, seu magis terrestria avidè absorbet. Conveniunt *Metalla* omnia in radice, & non nisi gradu & perfectione differunt, quod inde patet, quia plerumque mixta reperiuntur & ignobile de nobiliori participat, Luna v. g. de Sole, Saturnus de Luna, &c. Non repugnat itaque, imperfectiora ad majorem fixationis & maturationis gradum perducì posse, nam Luna fixa fit Aurum album, & si superaddatur tinctura Auri, Aurum erit perfectum. Usus Metallorum quod concernit, certum est, cruda solummodo passivè operari, quatenus *Salia acida* in corpora *Metallorum* corrodingo agunt, & acrimoniam suam perdunt. Tincturæ, quæ prostant, sunt tantum superficiales corporis metallici in minutissimas particulas corrosiones; à quibus resuscitatur *Metallum* ope Alcalium, præsertim Salis Tartari, quæ cum acido concurrunt, & *Metallum* ab ejus vinculis liberant. Si genuinæ habeantur Tincturæ, de essentiali Sulphure separatim participantes, miros edunt effectus & omnino reduci nequeunt.

Mars constat paucò *Mercurio*, unde difficulter funditur; *Sulphure potenti*, sed paucò & fixo, unde proxime ad *Aurum* accedit, promptèque incenditur; & copiosâ Terrâ seu principio Salino, unde firmam texturam, & vim adstringendi, acidos etiam quoscunque humores in Corpore nostro absorbendi nanciscitur. *Chalybs* à Ferro non differt nisi duritie; *Mars* scilicet in lamellas redactus cum carbonibus aut cornubus stratificatus, fortissimo Igni committitur; unde acidum Martis cum Alkali carbonum fixo, vel Cornuum volatili concurrens, partem terrestrem magis constringit, & *Chalybem* facit. Sic Aqua Lumbric. vel Raphan. Fer-
rum

rum ignitum, ope Salium volatiliū cum ejus acido concurrentium, indurat, quod pinguibus illitum denuo mollescit. Martis vis *adstringētia* ex sapore constat; *aperitiva* autem accidentalis est, quatenus vitiosos acidosque humores (ceū obstructionum causam) absorbet, & sub formā Facum nigricantium eliminat. Cruda Martis limatura iis, qui Ventriculum habent debilem, non conceditur, quia in ejus fundo subsistit, illumque magis pessundat. Notandum autem, post assumpta Martialia corpus movendum, & acida omnia (quæ Martem saturant) vitanda esse. Inter Martis præparata occurrit primò Crocus adstringens, qui à colore subflavo nomen sortitur; estque nil aliud, quàm Mars in Igne forti calcinatus; qui ponderis augmentum notabile recipit ab acido Carbonum, quod suos intra poros admittit. Sunt, qui pulverem rubicundum baculis ferreis, in furnis Chymicis adhibitis, adhærentem, pede leporino abstergunt, Crocumq; non incommodum hinc acquirunt. Convenit hic Crocus in omnibus Affectibus, qui opus habent adstrictione, vel acidorum absorbtione; idque tum internè tum externè. Similis est huic Croco Terra Vitrioli dulcis, quæ nil aliud est, quàm Crocus sive Martis sive Veneris, & forsan nobiliores præstat effectus. Alii sunt Martis Croci aperitivi dicti, qui commodius forsan alterativi dicerentur, quia aperiunt tantum per accidens. Magni æstimatur sequens. R. Limat. Martis, affunde parum Aquæ, & expose radiis Solis in diebus Canicularibus; sic mirè incallescit & vertitur in Crocum cum ingenti effervescentia; nam Acidum copiosum in Marte existens ab Aqua dissolvitur, & accedente Solis calore proprium corrodit corpus. Sic quoque Mars aëri expositus ab acido æthereo in Crocum seu rubiginem corroditur; unde præcavetur hæc rubigo ope alcalium, in specie Olei Tartari per del. Malo autem consilio inunguntur Gladii & alia instrumen-
ta

ta ferrea *Oleo communi*, notum quippe est, quòd *Oleum* scateat copioso acido, potius corrodeute quàm præservante. Paratur etiam *Crocus Martis* cum *Vino*, non inelegans. Fit quoque *Tartarus martialis* ex *Tartaro* in *Aqua ferrariorum* soluto, additâ postmodum *Limaturâ Martis*; unde acidum *Tartari* corrodit *Martem*; deinde per filtrationem & evaporationem acquiruntur *Crystalli* egregiæ in *Morbis Chronicis*. Habet etiam *Willisius* (*Tr. de fermentatione*) præparationem secretissimam, quam tamen certum est fieri cum *ana Cremor. Tartari* & *Spir. Vin.* Damnantur merito omnes præparationes *Martis* cum nimis acidis, v. g. *Aquâ Forti*, *Spiritu Nitri*, *Salis*, *Vitrioli*, *Sulphuris*, *Aceto*, &c. vel cum *Magdaleonibus Sulphuris* ad modum *Calcinationis fusoriæ*; sic enim saturatur *Mars* ab acido extra corpus, & nullas in corpore exerit virtutes, imò ventriculum onerat, cum sit *Calx fixissima* nullo liquore solubilis. Sunt qui parant *Crocum* cum *Salibus alcalicis Aquæ* commixtis, vel *Lixivio Herbarum aperientium*; sed parum valet, quia *Salia* in *Lixivio* contenta cum *Marve* concurrunt in corpus calciforme pro hoc scopo inutile.

Neque tamen sola dantur è *Marte* præparata *secca* Remedia, etenim & *liquida* exinde parantur. *Tincturæ* nempe, quæ semper adstringunt, licet interdum per accidens aperiant. Damnantur meritò *Menstrua* nimis *acida*; debent enim parari cum *Alcalibus* vel *blandis acidulis*, cum *Vino* v. gr. vel *Succo Cichorii*, vel *Spiritu Pannis acido volatili*; horum enim acidum *Martem* blandè rodit & imbibit. Pertinet huc egregia illa *Tinctura Vitrioli Martis* aut per calcinationem cum *Sulphure* donec deflagarit, aut per solutionem *Martis* in *Spiritu Sulphuris*, vel *Vitrioli*, cum *Aquæ p. iii.* diluto, quæ postmodum filtratur & crystallifatur. Parat etiam *Riverius Vitriolum martis* ex *Spiritus Vitriol. rect. p. i.* & *Spir. Vin. p. ii.* in vase ferreo digestis & crystallifatis. Fit dein & *Essentia*

tia Martis tartarifata, solvendo & inspissando ad mel-
laginem *Vitriolum martis* cum ana *Cryst. Tartari*, & de-
inde affundendo *Spir. Vin.* quæ optimum est remedium.
Sub præparatione *Tincturæ Vitrioli Martis & Terræ foliat.*
tartari, sæpe evenit ut *Mars è Vitriolo* cadat, unde *Tin-*
ctura magis est *tartarea* quàm *Martialis*. Hujus loco *Tin-*
cturam parant quidam ex ana *Vitrioli Martis*, & *Terræ fo-*
liat. Tartari exsiccatis. Huc pertinet *Tinctura Martis*
solaris, quando nempe *Minera Martis solaris*, in *Aère*
efflorescit in *Vitriolum*, quod cum s. q. *Roris majal.* de-
stillat. solvitur & filtratur; ex hac cum ana *Liquor. Ter-*
ræ fol. Tartari fit *Tinctura Martis* extemporanea. Pertin-
ent quoque huc noduli *Limat. Martis* in *Vino* infusi,
qui valde conveniunt. Ut verbo dicam, multæ sunt
Martis Tincturæ, cum blandis menstruis, *succo Acetosæ*,
v.g. *Musto*, &c. paratæ: Omnium tamen optima est quæ
cum *Succo pomorum Borsdorfianorum* instituitur, solu-
tioni inspissatæ affundendo *Spir. Vin.* Paratur quoque
Tinctura flava cum *Spirit. Vin.* ex *floribus Martis*, qui
sunt ex ana *Martis & Sal. ammoniaci* sublimatis, denuo
massæ in fundo relicte commixtis, aëri humido expo-
sitis, & tandem cum dimidiâ parte *Salis ammoniaci* de
novo sublimatis. In hoc casu *acidum ammoniaci* seu
Sal commune Martem rodit & secum evehit. Parant
curiosi Chymici *Martem fulminantem* solvendo *Martem*
in *Aqua regia* & præcipitando cum *Oleo Tartari per del.*
Notandum autem exactè *Saturationis punctum*, & ca-
vendum ab effervescencia nimia, aut præcipitatione
nimis subitanea, alioquin vix fulminabit propter su-
bitaneam *Gas volatilis & fulminantis evaporationem*.
Deducunt Autores hanc fulminandi vim ex *Sulphure*
Solari quo *Chalybs* gaudet, à *Sale ammoniaco* extraverso &
Nitro accenso; & allegant *Sulphur*, in pulvere pyrio
cum *Nitro* fragorem dans. Quicquid sit hac in re, vi-
debimus sub titulo de *Sole fulminante*.

Cuprum gaudet *Sulphure* fixiore & *Mercurio* copiofiore quàm *Mars*, unde citius funditur, promptiusque inflammatur, & ratione *Mercurii* facilè cum *Sole* & *Luna* miscetur, ita ut eorum fusibilitatem non impediât; cujus contrarium fit in *Marte* & reliquis metallis, Ratione *Sulphuris* in *Venere*, *Caput mortuum Vitrioli Veneris Dysenteriam* curat, *Dysentericorum* excrementis suppositum. *Sulphur* & *Mercurius* in *Venere* æqualiter mixta, illam volatilem reddunt, adeo ut super forti igne terram & totam ferè *Venerem* secum in auras rapiant. *Luna Veneri* affinis est, adeo ut rarò unum sine altero effodiatur, & utrumque possideat vim tam *catharticam* quàm *emetica*. *Lapis Calaminaris* cum *Veneris* triplo forti igne agitatus *Orichalcum* constituit. *Alcalia* volatilia *Venerem* solvunt, non verò *Martem*; quia prius plus habet *Sulphuris*, & *Alcalia* promptius *Sulphurea* aggre diuntur. Unde quidam *Veneris Sulphur* cum *Alcalibus* fixis *Volatilifatis* extrahunt. *Acida* fortiora *Venerem* in *Vitriolum* solvunt; sin volatilia & blandiora illa fuerint, tum eandem solvent in *Viride æris*. Sic in *SSS. Veneris* cum *Vinaceis*, affusâ *Aceti* p. i. & *Urin.* p. iii. vel iv. in loco calido, blanda volatilis aciditas *vinaceorum* (quam eructant propter blandam effervescentiam *aceti* & *urinæ*) *Venerem* in *Viride æris* corrodit; quod destillatum cum arena dat *Spiritum* ex *vinaceis*, *Urinâ*, & *Aceto destillato* ortum, egregii usus tam in *Medicinâ* quàm *Alchymiâ*, præsertim in *Affectibus soporosis*. Destillatur etiam ex *Virid. æris* p. ii. & *Gum. Armoniac.* p. i. *Spiritus acidulus* optimus; qui si fiat ex *Viridis æris* p. iv. *Gum. Armon.* p. ii. & *Sulphur.* p. i. est melior & *Asthmaticis* multum conducit. Alias *Viride æris* nullum usum habet medicum, nisi externè in *Ulceribus* detergendis. Quia & de *Venere* ipsa vix aliquid tuto usurpari potest internè, nisi ejus *Sulphur anodynum* prius fuerit extractum.

Saturnus ratione principiorum contrarius est *Marti*,
mul-

multum enim possidet *Mercurii*, unde facilè fluit & ponderosus est; parum *Sulphuris*; & minimum *Salis*; unde *Terram Salinam* reliquorum Metallorum avidè absorbet, exceptis *Sole* & *Lunâ*, quæ pro saturatione inepta sunt. *Saturnus* reverberatoriâ calcinatione abit in *Minium* cum augmento ponderis à *Sulphure Carbonum*, quod se illi conjungit, sed denuo demi potest additione Alcalium. *Saturnus* cum acido conjunctus augetur pondere; Calcinatus verò in *Aceto destillato* (melius fit si cum *Spiritu Nitri* acuatur) solvitur, & abstractâ humiditate (non tamen prorsus omni, aliàs fulminabit) dat *Crystallum* seu *Saccharum Saturni* saporis dulcis; quod in *Malo hypochondriaco*, *Quartana contumaci*, *Phlogosibus* à *Salium* effervescentiâ ortis, & *Dysenteriâ*, ad gr. xv. multi est usus. Ex hoc *Saccharo Saturni* cum *Vitriolo Martis* paratur *Tinctura antiphthifica* mediante *Spir. Vin.* quæ validè adstringit & *Ulcerata* interna sanat. Ex eodem per Retort. sublimato cum *Vitriolo Martis* fit *Hematites artificialis*. *Saturnus* vapore *Aceti* calcinatus *Cerussa* dicitur; quæ (sicut omnia *Saturnina*) acidum *Vulnerum Ulcerumque* egregiè absorbet: Unde in *Cancro occulto*, *Ambustionibus*, *Erysipelate*, *Scabie*, *Ulceribus scorbuticis*, omnibusque Affectibus cutaneis, magnam præstat opem. *Saccharum Saturni* distillatum dat *Spiritum*, qui nil aliud est, quàm *Sp. Vin.* regeneratus, *Aceti* nempe partibus acidis fixioribus *Saturno* adhærentibus: adeoque nil de *Saturno* participat. Aucto quidem Igne, cum *Aceto* concentrato, partes *Saturni* simul rapiuntur in forma *Olei*, primo *rubri*, postea *nigri*. Certum est itaque, quod uti ex omnibus metallis, ita maximè, ex *Saturno* nil liquidi eliciatur, nisi quod aliis additis debetur. *Minera Saturni* volatilis Hungarica, cum *Mercurio sublimato* destillata, dat *Butyrum Saturni*, constans ex *Spiritu acido Sal. comm.* in *Mercurio Sublimato* contento, & particulis *Saturni* unâ evectis;

Etis; & in collo Retortæ *Cinnabarim* ex Mercurio & Saturno constantem. Ex *Butyro* mediante Aquâ præcipitatur *Pulvis albus* blandè laxans, ejusdem usus cum *Saccharo Saturni*. *Butyrum* hoc cum *Spiritu Nitri* sublimatum, illoque ter abstracto, ter edulcoratum & calcinatum, fit *Bezoardicum saturninum* in *Peste*, *Febribus malignis*, *Scorbuto*, *Arthritide vaga* & *Malo hypochondriaco* egregii usus. *Butyrum* denique super *Saccharum Saturni* destillatum dat *Oleum rubicundum dulce*, egregiarum virium in *Morbis chronicis*, & *Ulceribus corrosivis*. *Saturnus* per se nullos præbet *Flores*, quia ratione *Mercurii* copiosi facilè in Igne liquefcit. Vulgo faciunt S.S.S. ex *Saturno* & *Sulphure*,cujus acidum rodit *Saturni* sive *Plumbi* corpus: Postea addunt aa. *Salis decrep.* & p. ii. *Boli comm.* Mixturam committunt Retortæ duobus tubis constanti; uni apponitur Receptaculum, alteri verò Follis, sic destillatur *Spiritus*, & fortiori igne *Flores*, qui nihil aliud sunt, quàm pars *Saturni* à *Spiritu Nitri* corrosa, qui benè edulcorati in Medicina multi usus sunt. Si *Saccharum Saturni* debite cum *Oleo Terebinth.* vel *Junip.* uniri posset, esset *Balsamum* non inefficax in *Morbis chronicis*; sed credo *Oleum* non tam à *Plumbo*, quàm beneficio digestionis super corpus Saturninum colorari. *Oleum destill. Saturni* nil aliud est, quàm acidum concentratum *Saccharo Saturni* affusum. *Tincturæ Saturni* falsæ sunt, parum enim participant de *Sulphure*, à quo omnis aliàs *Tinctura* oritur.

Stannum constat *Mercurio* non perfecte fixato (unde mollius est) sed magis maturato & minus copioso quàm *Saturnus*, unde minus ponderosum & malleabile est; insuperque *Sulphure* copioso vol. minusque cum *Terrâ salinâ* subactò est donatum, hincque porosissimum, & cum aliis metallis mistum difficulter ab illis separatur. *Stannum* cum *Venere* mistum in Igne flammam

concipit, quia utraque sunt sulphurea. A *Sulphure* est quòd *Stannum* cæruleum sit, quòd vomitus moveat, nisi detractum sit Sulphur, quòd in *Aquâ forti* accendatur, & cum *Nitro* accedente quodam Alkali instar pulveris pyrii inflammetur. *Stannum crudum* non usurpandum est. Calcinatur non sine difficultate. Agitatum cum *ana. Salis decrepit.* in pyxide cretâ probè fricatâ abit in Granula, quæ ab acido quocunque facile corroduntur. Ex his Granis fit *Saccharum Stanni*, ad eundem modum, quo *Saccharum Saturni* ex *Minio*; estque in *Hystericis Affectionibus* internè laudatum. Ridiculè autem Umbilico admovetur. Fiunt ex *Mineræ Stanni* ℥i. cum *Spiritus Vitrioli* ℥ii. & duplo *Aq. font.* per evaporationem debitam *Cryſtalli* egregii ad Aquas Hydropicas per secessum educendas. Dos. gr. iii. Ex *Stanno* cum *Mercurio sublimato* fit *Bezoardicum Joviale*, in *Febribus malignis* & *Puerperarum Purpurâ* egregium. Huic simile est *Sudoriferum maximum. Joh. Fabri*, ex *Stanno* & *Mercurio sublimato* beneficio destillationis paratum. Ex *Regulo Antimonii Joviali* cum triplo *Nitri* per detonationem, indeque sequentem edulcorationem, paratur etiam *Antihæcticum Poterii*, quod laudandum. *Tincturæ Joviales* nil habent.

Aurum constat *Sulphure* defæcatissimo copioso, *Mercurio purissimo* arctè connexo & *Terræ Salinæ fixæ* mediocri quantitate. Unde adeo indestructibile est, ut, centies licèt calcinetur, tamen reduci facile possit. Adeoque ejus præparata sunt nil aliud, quàm atomi aurei ob compactissimam unionem nihil operantes & facile in Solem reducibiles. *Tincturæ Solis* vel *Auri* sunt tantum superficiales corrosiones. Si radicaliter dissolvatur, requiritur *Menstruum non corrosivum*, sed *insipidum*, ex *rore*, *nive*, aut aliâ re; sed cuivis non contingit adire *Corinthum*. In præparatione Remediorum ex *Auro* curandum, ut adhibeatur defæcatissimum & à *Venere*

sive *Cupro* benè purgatum, ne vomitus creet. Liberatur autem à Venere per Saturnum, qui cum Sole fusus adjunctis metallis se saturat, & *Aurum* intactum licet pallidius dimittit. 2. per calcinationem *Auri* ad modum S. S. S. cum *Sale ammon.* *Mercurio* & *farinâ Laterum*, hæc enim Metalla ignobilia rodunt, Sole intacto. 3. per *Antimonii p. i v.* fusas cum *Solis p. i.* deinde adjectis *Nitri p. i.* *Lim. Mart. p. iii.* & fufis, donec *Regulus* secedat: Igne fortissimo denuò fundatur, sic *Antimonium* avolabit, remanente *Auro* purissimo coloris exaltati. *Sol* per *Corrosiva* non solvitur nisi addito *Sal. comm.* Cum *Lunâ* fusus intimissimè ei jungitur: separatur verò in *Aqua Forti* vel *Aqua Regia*, quarum prior *Argentum*, posterior duntaxat *Aurum* solvit. Sed observari meretur, quòd nisi *Lunæ p. iii.* & *Auri p. i.* sumantur, *Aqua fortis* massam non probè corrodat. *Sol* solutus reducitur per *Mercurium*, qui illum secum in amalgamate ad fundum rapit; igni verò admotus avolat, & Solem in fundo relinquit; vel per Præcipationem cum *Spiritu Urinæ* aut *Oleo Tartari* eo truditur. Cæterum *Spiritus Salis concentratus*, & *Spiritus Nitri bezoardicus* etiam Solem solvunt. Quin & *Salia sicca* & coagulata idem præstant. Sic *Sal vol. C. C.* ad modum S. S. S. ope sui *Sulphuris vol. Aurum* in Crucibulo rodit in *Pulverem purpureum* in *Febribus malignis* & *Mulierum Purpura* commendatum. *Aurum fulminans* paratur solvendo illud in *Aqua Regia* & præcipitando cum *Oleo Tartari p. d.* Notandum autem, quòd *Aqua regia* paretur cum *Sale ammon.* & in præcipatione saturationis punctum attendatur. Consistit fundamentum virtutis fulminantis in *Sulphure solari*, ejusque cum *Sal. alcalibus* concursu, eademque est ratio quæ cum *Pulvere pyrio*. Sed *Aurum* fulminat deorsum, quia ponderosius est, & non est inflammabile, sed saltem incindescit, proinde fumum sursum, fulmen verò deorsum emittit; *pulvis* autem

pyrius habet Sulphur nimis vol. & inflammabile. Hoc *Aurum fulmin.* non edulcoratum laxat; probè vero edulcoratum sudorem pellit, & egregium est carminativum. Vis fulminandi adimitur per acida, *Sulphur* v.g. *Spiritus Sal. vol. Sulphuris*, &c. Unde *Poterii Aurum diaphoreticum* fit ex *Auro fulminante Sulphure* cicurato, & cum *Spir. Vinidigesto*. Quin & ex *Auro fulm.* affuso *Spir. Vin. rect.* & accenso, ascendit tum *fulmen*, & *Sulphur*. simul *aureum* elevatur in *Flores*, qui optimum sunt sudoriferum. Colliguntur etiam *flores* ex *Auro fulm.* per se in Retortâ tubulatâ. *Sol* per se non sublimatur; sed cum *Butyro Antimonii* elevatur supra alembicum. Cum *Sale armoniaco* item & *Spiritu Nitri bezoardico* in *Flores* sublimatur, qui denuo *Auro* miscendi, ut efficaciores acquirantur. Pro solvendo & extrahendo *Sole*, *Spiritus Vin. Sale vol. urinoso* acuatus optimum est menstruum, unde forsan *Aurum potabile* confici posset. Cæterum si quis adeò fortunatus sit, ut veram possideat *Tincturam solarem*, operabitur certè sic ut *analepticum* & *anodynum* egregium.

Argentum constat Terrâ salinâ copiosâ, cum *Mercurio* minus copioso & paucò *Sulphure*. Unde minus fixum & indestructibile, minusque ponderosum est. Crudum nil facit in Corpore. In præparatione separari debet à *Venere*, cui sæpe combinatur, ne vomitus creet. Separatur partim solvendo in *Aqua forti*, partim fundendo cum *Saturno*. *Luna* cum *Spiritu Nitri rectif.* optimè solvitur, & sic soluta præcipitatur affuso *Spiritu Salis*, diciturque *Cornea*, quòd instar cornu deflagret; contrà soluta in *Spiritu Sal.* præcipitatur cum *Spiritu Nitri* in præparatione *Bezoard. mineral.* Ex *Lunæ* in *Spiritu Nitri* solutæ residuo, post menstrui abstractionem, moderato Igne (ut caveatur effervescencia) fuso fiunt *Crystalli*, seu *Lapis Infernalis*, elegans pro excitandis *Fonticulis*, & *Ulceribus putridis* in carne gangrenosâ

granosâ coërcendis. Hujus vis sita est in *Spiritu Nitri* in *Lunâ* concentrato. Ex *Lunâ* in *Spiritu Nitri* solutâ, post menstrui blando arenæ igne abstractionem, agitando interea instrumento quodam, ut æqualiter evaporet, fiunt *Crystalli purgantes*, qui ad gr. iv. *Hydropicos* & *Catarrhosos* egregiè purgant; sed quia tonum Ventrìculi laxant, *Martialibus* jungantur. Si parentur *Crystalli* beneficio *Nitri artificialis* ex *Calce viva* & *Sale com.* viridis sunt coloris, cùm tamen omnia alia medicamenta lunaria sint cærulea. Si *Luna* cum duplo flor. *Sulphur* (si minus sumatur, *Luna* non calcinabitur, sin plus, comburetur) septies sublimetur, sublimatum materiæ restitanti semper addendo, sed ultima vice abjiciendo; fit ut acidum *Sulphuris Lunam* rodat in corpus *Vitriolaceum*, cui *Aqua hyperic.* affusa & ad cochl. i. bis de die propinata *Maniam* & *Capitis Affectus* curat. *Tincturæ Lunæ* fiunt cæruleæ à Venere, vel ab Ammonia-
co quocum fieri solent. Sed sunt omnes tantum superficiales solutiones, beneficio *Alkalium* reducibiles.

C A P. VII.

De Gemmis.

Gemmarum virtus pendet à principio Sulphureo metallico. *Gemmæ non odoratæ* constant *Aquâ* simplicissimâ à *Sale* coagulatâ. Coloratæ colorem habent à principio metallico; scil. dum *Aqua salina* transit per loca metallica, ex ente primo metallorum liquido ramenta colorata secum coagulat. Unde *Gemmæ rutilantes* à *Sulphure Solis*, cæruleæ à *Lunâ*, virides à Venere, & fuscæ à Marte, colorem habent. *Gemmæ crudæ* intra corpus nil operantur, excepto *Crystallo*, quæ ob molliem suam omne acidum ab-

forbet & educit. Ridicula est *Gemmarum lævigatio* super marmore, propter duritiem enim abradunt simul aliquid de marmore. *Tincturæ* etiam nullius sunt pretii propter arctam illarum compagem. Externè quidem, *Jaspis* in *Hæmorrhagiâ Narium* aut *Uteri* appensus juvat; circulus cum *Sapphiro* ductus circa *Carbunculum*, eum excidere facit; imò & circa *Oculos* in *Variolis* & aliis *Affectibus* conducit. *Lapis nephriticus* appensus in *Calculo* multum prodest. Cæterum vis amuletica & radiativa pendet à Sulphure metallico.

C A P. V I I I.

De Vino, Spiritu Vini, Aceto, & Tartaro.

QUÆ de *Vino* ejusque productis dicemus, ad reliqua *Vegetabilia*, inprimis *Liquores vinosos* ex fructibus expressos applicari poterunt. *Vinum* ex fermentatione seu concursu acidi & alcali in *musto* depuratur & exaltatur. *Uvæ passæ* videntur esse mustum concentratum, unde ex *Succo pyrorum moschateLLinorum* fit *Vinum anticachecticum*, sicut ex *Succo pomor. Borsdorf.* aut *Curtipendulorum anti-hypochondriacum* egregium. *Musta* autem, quæ concentrata sunt per abstractionem phlegmatis in usum navigantium, sunt nimis arctè unita, unde nec in Igne dissolvi, nec in *Vinum* fermentari queunt. *Mustum* intus assumptum ob particulas heterogeneas confusas nondum cum *Spir. Vin.* exaltatas, *Diarrhæas* excitat, sed non inebriat. *Spiritus Vini* est *Oleum* cum *Sale vol.* fermentando in *Spiritum* mutatum. Ratione partis oleosæ *acidum* in se continet, unde cum *Spir. Sal. ammoniaci* in osfam abit. Parum aut nihil dat *Olei*, unde liquet, quòd *Spir. Vin.* & omnes *Spiritus ardent* sint tantum *Olea* fermentando *dissoluta*, quodque per se in concreto non
exi-

existerant, sed mediante fermentatione demum ex corpore vinoso fiant. *Spir. Vin.* probè rectificatus est, quando gutta in Terram effusa in auras evanescit, item quando cum *pulvere pyrio* accensus nullum vestigium relinquit. Si abstrahatur à *Sale Tartari probè calcinato*, Sal phlegma (si quod sit) retinet, & *Spiritum* adhuc puriorem dimittit; attamen & *Spiritus* quasdam *Tartari* particulas secum rapit, unde *menstruum* fit optimum simplici *Spiritui Vini* longè præferendum. Imò *Spiritus* ex facibus *Vini destillatus*, ob partes Salinas, quas secum evehit, non minùs quàm ille in medio *Vini*, in frigore congelati, reperibilis vulgari etiam longè præferuntur. *Vinum* ratione partis spirituosæ *Spiritus* re-creat, & humores acidos in corpore temperat, sicut extra corpus *Spiritus minerales* dulcificat. Externè *Putredini, Gangrænæ, Podagræ, & Erysipelati* resistit. Ratione partis acidæ *Vinum Stomachicum* est; & in *Febribus ardentibus* tutissimè propinatur. Nimio tamen usu, ejus acidum cum sanguine ad partes nervosas delatum, *Arthritidem, Contracturas* partium, aliosq; dolores infert.

Cæterum acidum hoc basis est totius concreti, unde exaltatum figit partem Oleosam, & fit *Acetum*. *Spiritus* enim in *Aceto* non exhalat sed figitur. Quo generosius est *Vinum*, eo fortius *Acetum*; unde additis *Sem. Eruc. Sinap. &c.* fit adhuc fortius. *Acetum destillatum* dat primo *Phlegma*, & non nisi postea *Spiritum*, quia fixatus fuit. Lento autem opus est Igne, ne *Spiritus* empyreuma contrahat. Addito *Sale ammon. vel Nitro & Sale gemmæ* in destillatione, insigniter exaltatur. *Acor Aceti* planè volatilis est, undè meritò præfertur *Spiritibus mineralibus*. *Acetum alexipharmacum* est in *Peste Theriacæ* anteponendum. Post *Opium* aut *purgantium* nimiam dosin, in integrum restituit, quin & sanguinem coagulatum egregiè resolvit. *Hystericis* autem & *Hypochondriacis* nocet.

Acidum Vini facem rodens, cum particulis solutis salinis coagulat & partes terrestres constringit, unde fit *Tartarus*. *Fæces* enim beneficio fermentationis separatae non sunt in totum *terrestres*, sed habent copiosum acidum & alcali; unde ex illis elicitur *Sal. vol.* in forma *nivis*, *Spiritus* item *volatilissimus*. *Tartarum* itaque ex acido facies rodente genitum, in ambitu dolii concrescit, quia ibi *Vinum* magis est acidum, ut patet ex glacie tempore hyberno; & ipsum lignum quernum dolii, subiectum firmum est, ad quod salia concrescere amant. Constat *Tartarus* ex *acido* & *alcali*, ita ut præpolleat *acidum volatile*, unde Mucum in primis viis incidit, Renes abstergit & Alvum laxat. Sed purificari debet à partibus *terrestribus*, quæ à Stomacho digereri nequeunt; per solutionem nempe & coagulationem, unde *Cremor* & *Cryſtalli*. Sufficit autem unica solutio, ne debiliores evadant; & pessimo fit consilio, quod quidam laxativas hæc Cryſtallos additione *Aluminis stypticas* reddant. *Cryſtalli* hæ, propter aco-rem, in *Affectibus chronicis* non conveniunt: quapropter fermentantur cum proprio *Sale fixo*, unde fiunt *salsæ* in *Hypochondriacis*, *Hydrope* & *Scorbuto* multi usus. In *Æstu* autem, & *Siti* corrigendis, & crapulâ dispellendâ, multi quoque usus sunt *Cremor* seu *Cryſtalli Tartari* rubicundæ.

Tartarus destillatus dat *Spiritum phlegmaticum*, deinde *Oleum fætidum*, in quo *acidum Tartari* residet, remanente *Capite mortuo* nigro *Sale Alkali* constante. Sed si *Tartarus crudus* prius fermentetur cum *Sale proprio*, habetur *Spiritus volatilissimus* ab *acido liberrimus*, summarum in Medicina Virium, quod omne acidum nervos infestans absumat & dulcificet, & tam internè quàm externè, in *Affectibus chronicis*, *Malo hypochondriaco*, *Parhesi ex Colica*, *Hydrope*, & *Pleuritide*, partim per *Urinam*, partim per *Sudorem* commodissimè operatur.

tur. Inprimis acido à Vino orto adversatur, non enim quodlibet *volatile*, sed hoc *alkali* illi *acido* specificè contrariatur. *Sal Tartari* cum *Calce vivâ destill.* dat *Spiritum* egregium sed paucum. Cum *Alum. crud.* vel *usto destill.* dat *Spiritum vol. urinosum*, qui cum *Camphora* basis est *Tincturæ bezoardicæ*.

Post *Spiritum* in destillatione *Tartari* prodit *Oleum fœtidum*, quod est *alkali acido pingui concentratum*. Hoc super *CC. ust.* aliquoties *rectificatum* fit clarum, & ad *gutt. iii.* in *Morbis malignis, Colica & Hysterica passione* potentissimè sudorem movet. Externè in *Podagra, Calculo & Bubonibus* convenit. Ex *Capite mortuo* fit *Sal Tartari fixum*, summum *Diureticum & Diaphoreticum*, in *Febribus* admodum conducibile, *Cosmetico-rum princeps*, menstruorum vim pro solvendis mineralibus & aliis egregiè intendens, & metalla resuscitans. Ex hoc *Sale* cum *acido vol. Aceti* fit *Terra foliata Tartari*, quæ cum *Spiritu Sal. ammoniaci* optimum est remedium in *Malo hypochondriaco, Affectibus Urinæ, morbisque Virginum*. Estque nil aliud quam *Tartarus regeneratus*, unde eliciuntur *Spiritus, Oleum & Sal fixum*; idemque *Spiritus* est in *Vino & Aceto*.

Sublimioris est *Chymici Sal Tartari fixum volatilifare*. Quidam cum *Aceto*, alii cum *Spir. Vin.* alii cum *Oleo Tartari fœtido* periculum faciunt, sed frustra. Alii cum *aëre* tentant, qui modus multum habet in recessu. Malè autem in cella liquatum cum *aëre* volatilifari concipitur. Ex *Sale Tartari* cum *Sp. Vin. phlegmatico* paratur *Tinctura* quæ aliquas laudes meretur.

C A P. I X.

De Plantis, Floribus, Lignis & Seminibus.

Vegabilia ante incinerationem nullum habent *Sal fixum*; fit enim dum exurente *Sulphure*, acidum & *alkali* fixantur in cinere. Si arefacta

sint in aëre, aut putrida, tum avolat *Sal. vol. acidum & alkali*, & minus *Sal. fixi* obtinetur (in ligno putrido nihil) quàm in recentibus. Si Igne nimium usseris, alcali meracius exsurgit, si liquefactivo urgeas Igne, exuberat alcali, acido abactò.

Plantarum *Classes* ad *Schröderum dilucidatum* recensentur. Ex *primâ*, *aquosis* scilicet & *insipidis*, dantur *Succi inspissati* utiles; sed *Aquæ destillatæ* nil valent, nisi per repetitas digestiones & cohobationes sapore & odore simplex suum referant. Ex *secundâ*, *aquosis* nempe & *acidis*, conducunt *Succi*, qui etiam inspissati dant *Sal essentielle*, qui verus est *Tartarus*. Harum *Aquæ* sunt inertes. *Tertia Classis*, *amaræ* nempe & *inodoræ*, commodè *Decocta*, & *Nodulos alterativos, diureticos, &c.* ingrediuntur. Ex harum succis paratur *Sal essentielle* per coagulationem & inspissationem, quod per Lixivium depuratum concrescit in *Sal inflammabile*. *Quarta Classis* seu plantæ *acres* dant *Aquas de Sale volatili acri* participantés, quæ alicujus erunt efficacix. Per fermentationem particulæ illarum *Salinæ junctæ*, *Oleosus volatilis* antur in *Spiritum*; quia tamen *Salia* magis *volatilia* forsan in fermentatione (quæ odorem prægrandem spirat) avolarent, sunt, qui dictas Herbas primum destillando, destillatum dein à novis herbis abstrahendo, & relictas species fermentando egregium acquirunt *Spiritum*. *Classis Quinta odoratæ* nempe & *aromaticæ*, destillatæ dant *Aquas cum Oleo supernatante & Sale fix.* in *Cap. mort.* Paratur ex his *Spiritus* per fermentationem, sed præstat *Oleum elicere*, sic enim virtus plantæ minus est alterata.

Flores sunt vel *Inodori*, quorum *Aqua* est iners, *succus* verò *inspissatus* non semper rejiciendus; vel *Odorati* superficie tenus, ex quibus parum vel nihil *Olei per destill.* acquiritur; vel *Odorati & Aromatici*, ejusdem cum plantis aromaticis virtutis.

Ligna

Ligna per destill. dant *Spir.* ex *acido* & *Sale vol. ardente* compositum; adjectis enim *Corallis* aliisque *Corporibus*, acidum detinetur, & prodit *Spiritus* instar *Spir. Vini* *Spiritui* succedit *Oleum*. *Fuligo* itaque est *Spiritus* ex *acido vol.* & *Sal. vol. urinoso* compositus; datque eadem producta quæ *Ligna*.

Semina quæ *sapore* & *odore* excedunt, ut *Carminativa*, constant *Sal. vol. Oleoso*; quod interdum per *Vesicam* destillando elicitur. Illa quæ *sapore* maximè excedunt, ut *antiscorbutica*, gaudent *Sal. vol. acri* cum *pauco acido*; fermentando *Spiritum* exhibent, alias nulla dant præparata. *Semina temperata* gaudent *mucilagine* nunc *Aquosâ*, ut in *Sem. 4. Frig.* nunc *Oleosâ*, ut in *Sem. Lini*. Ex his exprimitur *Oleum*, & beneficio fermentationis elicitur *Spiritus ardens inflammabilis*, insigniter inebriativus.

Panis præparatio legitima consistit in *fermentatione*. Adjecto enim fermento *acido vol.* partes *Salinæ* & *Sulphuræ* extricantur & volatilifantur; & dum in *Clibano* massa torretur, pars volatilifatorum *Salium* avolat in *Spiritum* suavissimi odoris, qui colligi potest, & quibusvis *Perlarum Aquis* in *Virtute* confortativâ præferendus. Pars verò altera *Salium* nondum perfectè volatilifata, impedito fermentationis per exsiccationem motu, à reliquis particulis implicata detinetur, facile tamen *Vulcano* in *Spiritum subacidum vol.* per *Retortam* separanda.

C A P. X.

De Animalibus perfectis & imperfectis.

ANIMALIA perfecta in genere constant *Sale vol.* sed *Oleosâ*; quod in suo vigore est *salsum* ex *acido* & *alkali vol.* constans, ita tamen ut prædomine-

minetur *Urinosum*. Apparet hoc in excrementis. Animalia eorumque partes in *Ignem* dant. 1. *Phlegma*, quod *Spirituosum* esse indicant striæ. 2. *Sal vol.* copiosum, quod figurâ suâ non rarò refert concretum. Salia hæc in *Sylvestribus*, *Maribus*, & non *castratis* acriora sunt, quàm in *domesticis*, *Fæminis*, & *castratis*. 3. *Oleum* vel *Sal vol.* ab acido pingui concentratum, quod cum proprio *Sale vol.* junctum abit in *Saponem*, ceu signum conjunctionis mutuæ acidi & alkali. 4. *Caput mortuum nigrum*, sine *Sale fixo*, quia in corpore animali omnia per fermentationem & continuam aëris inspirationem fuerant volatilifata. Si quid reperiatur, est tantum *Sal esculentum*, quod non potuit superari à fermento *Ventriculi*; destillatum enim dat *Spiritum* Spiritui Salis simillimum.

Insecta constat *Sale vol.* non *Oleoso*, sed *Nitroso*, maximè *diuretico* & penetranti, *Partes* animalium molles, *Secundina* puta, *Cerebrum*; imò & *Lumbrici terrestres*, sub *Ignis* examine in *Liquorem spirituosum* transeunt.

Phlegmata ex animali Regno plerumque cum proprio *Sale vol.* unita usurpantur, & dicuntur *Spiritus Essentificati*. Salia *Volatilia* cum sint de naturâ *Alkalium*, omne *acidum præternaturale* corrigunt, & per sudorem etiam movent, *Tumores duros* resolvunt & artus illinendo roborant; si rectificentur super *Caput mortuum*, odor insuavis emendabitur. *Caput mortuum* corpus est vacuum & sitibundum, adeoque omne *acidum* & *humidum* avidè absorbet.

FINIS Pyrotechniæ Rationalis.

Schröderus Dilucidatus:

S E U

Commentarius in JO. SCHRÖDERI
Pharmacopœam Medico-
Chymicam.

S E C T I O I.

De P H Y T O L O G I A,

Seu Regno Vegetabili.

C L A S S I S I.

*De Alterantibus primariis, quæ sunt Planta
earumque membra.*

ABsolvitur universa *Materia Medica* tribus communiter regnis, *Minerali* nempe, *Vegetabili* & *Animali*. Nos à *Vegetabili*, quod omnium facillimum, initium faciemus. *Vegetabilium* facultates plerumque à qualitatibus primis, caliditate, frigiditate, &c. ut & aliis occultis determinantur; sed minus rectè; hæ enim prorsus imaginariæ sunt. Rectius autem virtutes eorum determinantur à mixturâ materiali seu textura minutissimarum particularum,

larum, inter quas primatum obtinent *subtiliores* & *volatiliores*, *salinæ* & *oleosæ*; his enim per destillationem exhaustis, quod reliquum est, *ἐπεργεία* caret. Prout autem variat hæc textura materialis, ita & variant Vegetabilium *vires*; hinc sapius longè alia virtus est in foliis, quàm in radice unius ejusdemque Plantæ. Conveniunt autem in genere *Radices* & *Lingna* cum suis *Corticibus*, & virtutem suam debent Sali acido volatili, utpote quæ exhibent in vase clauso *Spiritum acidum volatilem*, & *Oleum* penetrans. Quòd si verò igne aperto comburantur, *Spiritus* & *Oleum*, sub forma flammæ evoluta, condensantur in *Fuliginem*, Sale volatili oleoso repletam. Dant etiam mediante Sp. Vin. *essentias resinosas*, quarum Caput mortuum destillando suggerit adhuc *Spiritum acidum*, sed nullum *Oleum*; adeo ut talia *Olea destillata* nil aliud sint, quàm *Resinæ* vi ignis in Oleosum corpus colliquatæ. Omnia hujusmodi producta copiosiora longè habentur ex *Corticibus*, utpote magis resinosis, quàm ipsis *Lignis*. Reliquæ partes Plantæ, ratione texturæ materialis commodè ad quintuplicem classẽ rediguntur. *Prima* est illarum, quæ ferè sunt *insipidæ*, atque succo phlegmatico abundant, quales sunt *Lactuca*, *Portulaca*, *Atriplex*, *Blitum*, &c. Harum *Essentiæ*, ratione alcali temperati, Saturnum Aceto solutum præcipitant. *Secunda* Classis est earum, quæ habent *saporem acidulum absque odore*, & Sal essentielle tartareum in succo concentratum, talis est *Acetosa*. *Tertia* est earum, quæ habent *saporem amarum sine odore*, adeoque in suo concreto constant Sale nitroso tartareo, unde vis diuretica; tales sunt *Cichorium*, *Taraxacum*, *Fumaria*, *Lupulus*, &c. *Quarta* est earum, quæ *saporem* habent *acrem*, & Sale volatili acri abundant, ut *Nasturtium*, *Cochlearia*, *Cardamine*, *Piperitis*, &c. à quibus per fermentationem *Spiritus* egregii habentur. *Quinta* tandem illarum est, quæ

quæ habent *odorem fortem* & penetrantem, quarum vis in Sale volatili oleoso latet, ut in *Aromaticis*.

Herbas sequuntur *Flores*, sub triplici classe contenti, quarum *Prima* est eorum, qui sunt *inodori*, in quibus latet Alkali seu Sal volatile blandum. *Secunda* est eorum, qui *odorem* habent *suavem* sed *superficialem*, quorum vis in parte Mercuriali volatili consistit, & parum vel nihil Oleosi ex illis elicitur. *Tertia* est eorum, qui habent *odorem fortem* & *aromaticum*, quorum vis fundata est in Sale volatili & Oleo. *Floribus* succedunt *Fructus*, suntque vel *succulenti dulces*, vel *acido dulces*, vel *acidi*. Ultimo occurrunt *Semina* & subdividuntur 1. In ea, quæ *mucilagine aqueâ* turgent, veluti sunt *Semin. Cydon, Psyllii*. 2. In ea, quæ continent *Oleum aquosum*, ut *Sem. Cucumer. Melon. Papav.* 3. In ea, quæ sunt *acria*, *Sem. Sinapi, Erucæ, Cochleariæ, Nasturtii*. Et 4. in ea, quæ habent *odorem suavem* & *saporem gratum*, quorum vis in Oleo volatili consistit, uti sunt *Sem. Anisi, Fœnic. Carvi*.

Accedimus nunc ad ipsas *Plantas* secundum Autoris nostri Methodum.

Abies Resinâ balsamicâ turget (adeoque perpetuâ fronde viret) & in recessu habet *Sal acidum volatile*; unde ex Conis recentibus, cum aquâ destillatis, prodit etiam *Oleum subtile* instar Olei Terebinthinæ. Ratione hujus *Olei balsamici* alterat acrimoniam Salis scorbutici, & per sudorem auspiciatò illud eliminat; adeo ut in *Scorbuto*, præsertim cum membra externa *Arthritide*, vel *Paralyfi*, vel *Contracturâ* afficit, *Decoctum Summitatum Abietis* multum decantetur. Præcipuè tamen in usu sunt *Coni juniores* & *Cortex*. *Coni* in fine Martii & initio Aprilis collecti, vel solitarii vel cum aliis *Abietis* Lignis decocti, *Scorbutum* tollunt, *Lympham* corrigunt, Genus nervosum restituant, & potenter sudorem movent, bibendo mane & ante pastum ℥iii. vel iv. Inspis-

latur

satur etiam *Decoctum strobilorum Abietis* ad consistentiam Mellis, cui affusus Spiritus proprius essentiam extrahit. Elicitur autem Spiritus coquendo Strobilos in aquâ, donec omnis sapor sit elicitus, deinde Cerevisiam recentem pro fermentatione addendo, & tandem destillando. Sic habetur Spiritus, qui affusus novis Strobilis inde Essentiam extrahit. Externè usurpantur Coni & Folia in balneis antiscorbuticis, & pediluviiis emmenagogis. Est etiam in usu Aqua Cymarum, à Cymis contusis (vel illarum succo) cum Vino & Aqua Cymarum, à Cymis contusis, (vel illarum succo) cum Vino & Aquâ fermentatis, hinc per M. B. destillatis, repetendo operationem super recentibus Strobilis, donec acquiratur Aqua, in Scorbuto, Podagrâ & Arthritide multi usus. Egregius etiam est Cortex in hujusmodi decoctis; & Viscus Abietis, qui in pulvere à 3ß. ad 3i. exhibetur. Rarum est, sed verum, quod Nuclei Pini masticati inebrient. Pulvis ex corrosione à Vermibus in Abiete natus Intertriginem levat, parti inspersus. In minoribus Strobilis reperitur farina flava adpersa, quæ levi igne inflammatur, estque verum Sulphur vegetabile.

Abrotanum mas penetrantem spirat odorem, Camphoræ ferè similem, gaudetque Sale volatili non vulgari; ratione cujus in Ictero, & Febris chronicis, multum præstat; Morbis malignis succurrit, Mulierum Affectibus chronicis medetur. *Decoctum* vel *Essentia Summitatum*, egregium est carminativum. Paratur autem Essentia cum Spiritu per fermentationem elcito. Coma pulverisata, cum Nitro mixta, validum est diureticum. *Oleum destillatum* externè illitum insigne carminativum est. *Decoctum foliorum* pro lotionem Capitis contra Capillorum defluvium commendatur.

Absinthium ponticum vulgari efficacius est & magis carminativum. Consistit vis Absinthii in Sale volatili
acri

acri admodum oleoso, ratione cujus Bilem mirificè corrigit, illamque non evacuat sed auget; in *Cachexia* & *Hydrope* multum valet, Stomachum corroborat, Mucum & cruditates in primis viis Sale suo volatili potenter incidit & abstergit, in *Affectibus scorbuticis*, *Febris intercurrentibus*, *Colicis torminibus*, & *Mulierum Passione hysterica*, ab esu dulcium ortâ, mira præstat. In genere vix Morbus est chronicus, cui non conveniat. Gaudet amaritie adstringente, magis tamen pingui & blandâ; Sal enim acre volatili oleositate blandescit adeo, ut vim habeat anodynâ, & in *Vigiliis Senum*, à cruditate ortis, multum conferat. *Lumbricos* enecat & eliminat, siue internè usurpatum, siue externè, factâ inunctione cum ejus Oleo. Ratione *Salis salis* & quodammodo *nitrosi*, succum nutritium corporis asperum reddit & absumit, unde emaciatis & in *Re venerea* impotentibus prohibetur ejus usus. *Oculis* etiam officit. Inter *Absinthii* præparata primò occurrit *Spiritus*, qui optimè per fermentationem paratur. Quin & per putrefactionem moderatam, & destillationem, igne aperto per retortam terream amplam, acquiritur copiosus *Liquor*, qui per alembicum Igne arenæ rectificatus evadit in Spiritum urinosum aurei coloris, *Sal vol. urinosum* in recessu habens, in quo crasis & energia hujus Plantæ consistit. *Febricitantibus* maximè commendatur *Vinum Absinthites*, ex fermentatione cum Musto paratum. *Essentia Absinthii* parata cum *Spiritu proprio*, Plantæ siccæ affuso, & super *Succo Absinthii inspissato* iterum rectificato, egregia est in *Affectibus Stomachi*. *Oleum Absinthii* ab aqua separatum, & aliquoties in cucurbita vitrea rectificatum, in fundo relinquit substantiam spissam, quæ leniter per Cineres destillata dat *Sal volatile* in ipsius Absinthii formâ, quod aucto igne in *Liquorem* resolvitur. Paratur ex Absinthio *Sal fixum* duplex, nunc *alcalisatum*, nunc *salsum*, prout

scilicet in calcinatione diversus ignis gradus adhibetur. *Salsum* autem, destillando, acidum suggerit Spiritum. Sunt qui dicunt, *Sal fixum Absinthii* cum p. ii. *Olei proprii* per mensem digestum, sublimare *Sal volatile*, quod in *Febris intercurrentibus* mira præstet.

Acacia vera, est succus inspissatus ex planta Ægyptiaca, qui sanguinis Profluvia inhibet & Podagram avertit; verum cum apud nos sit cara & rara, ejus loco sumitur *Acacia Germanica*, cujus flores & fructus sunt in usu. Flores vel blandè ebulliti, vel infusi recentes in Sero lactis pro *Scorbuticis*, vel Vino pro *Ictericis*, *Hydropicis*, &c. vel denique in Lacte ipso, blandè laxant & feri acredinem emendant. *Syrupus* & *Conserva* ex floribus etiam laxant: *Flores* autem *exsiccati*, ut & *Syrupus* vetus, vim purgandi amittunt. *Roob Acaciæ* adstringit validè, sed externè plerumque usurpatur. *Fructus Acaciæ*, præsertim *immaturi*, eleganter astringunt: *Maturi* autem recenti Vino vel Cerevisiæ infusi potù dant egregium in *Dysenteris* & *Hæmorrhagiis Uteri*. *Fructus exsiccati*, ac *pulverisati*, Vino infusi, sunt egregium diureticum. *Succus Prunorum sylvestrium immaturorum* in M.B. dephlegmatus, *Acetum* suggerit admodum forte.

Acetosa nomen obtinet à blanda sua & volatili (non fixâ) aciditate: sed participat interea de *Alcali*, unde succus recens (qui Vino rubro est simillimus) *solutionem Saturni* in *Aceto* præcipitat. Hæc Planta est Stomacho amica, acido suo compescit Bilis acrimoniam, nimiamque fluiditatem, indeque facilem ebullitionem febrilem. Unde ejus *Decocta* loco *Juleporum* in *Febris* præpinantur. Plantis *Scorbuticis* acrioribus juncta illarum acrimoniam temperat, & effervescentiam Salis volatilis oleosi in Phlogosis corporis nostri vagis coercet. Quod dixi de Planta, valet de Semine. Inter præparata est *Conserva Acetosæ* in prædictis casibus egregia. Paratur etiam cum *Succo Acetosæ Extractum Mar-*

is egregium, *Vegetabilium* enim *succi* aptiores sunt pro parandis ex *Marte* remediis, quàm *Spiritus minerales* nimis acidi.

Acetofella folia terna cordis figuram habent, unde inter *Plantas cardiacas* refertur. Sed omnis signatura est fallax: hæc enim ab *Acetosâ* non differt, nisi quod magis sit anti-scorbutica.

Acorus verus, *Calamus aromaticus* *Officinarum* dictus, est planta arundinacea, cujus folia Sale volatili aromatico egregiè turgent; habetur pro optimo anti-scorbutico. Radix est insigniter aromatica; suavi Oleo & Sale volatili acri gaudet, ac proinde in *Appetitu dejecto* & *Chylificatione vitiatâ*, in *Affectibus* quoque *uterinis*, *Dolore colico*, *Passione hysterica*, in *Morbis* denique *chronicis*, convenire dicitur. Quo autem est acrior eo melior; quia exsiccata acrimoniam perdit & Salis sui volatilis jacturam facit. Radix condita tanquam Stomachica commendatur. Oleum destillatum carminativum & anodynum putatur. Electuarium de Acoro Stomacho convenit.

Acori adulterini radix tantum est in usu, vi adstrictoriâ & stypticâ commendata, unde succus ex ea expressus in *Diarrhæis*, *Dysenteriiis* & *Hæmorrhagiis* laudatur. Langius ex hoc nectar suum adstringens præparavit, ipsi in *Vomitu cruento* familiare. A quibusdam tanquam certum Amuletum contra *Dysenteriam*, *Catarrhos*, aliosque Morbos statuitur.

Adiantum ingreditur vulgo *Decocta aperientia* in *Affectibus Pectoris*, *Renum* & aliis *Morbis chronicis*. *Adiantum aureum* rari usus est, nisi quod in *Morbis ab incantatione* ortis laudetur, & externè, uti omnes *Herbæ capillares*, in *Calvitie* proffit. Notari meretur quod *Capillus Veneris* quamvis ad aspectum sit planta arida, tamen illius tb. i. expressa ferè tantundem succi fundat.

Agallochum lignum est resinosum aridum, cujus suc-

cus recens venenosus est, aridum tamen suavem efflat odorem, & *Resinam* dat *balsamicam* maximè, cordialem, quæ in *Stomachi Affectibus* à cruditate ortis multum prodest; *Memoriam* Senum juvat & internè usurpata, & externè admota naribus. Fumus ac odor *Ligni* incensi naribus attractus *Passionem hystericam* avertit. Fit cum *Spiritu vini Extractum* & *Essentia Agallochi* pro *Epilepsia*.

Agnus castus semen subministrat, quod in *Pulvere* vel *Emulsionibus*, specificâ suâ virtute, in substantiâ oleosâ fundatâ, genituræ acrimoniam, indeque ortam *Libidinem*, *Gonorrhæam*, & *Fluorem album* extinguit. Paratur inde *Essentia Castitatis D. Michaelis*.

Agrimonia nobilissimum est *Hepaticum* & *Vulnerarium*, speciatim in *Vulneribus* & *Ulceribus Renum*, & inde dependente *Mictu cruento*; imò ad quasunque *Viscerum exulcerationes*, inprimis *Hepatis*, extenditur. Usurpatur in *Vino decocta*, vel sola, vel cum *Comis Hyperici*; vel denique sub forma *Essentiæ*. Externè *Succus recens Ulceribus* commodè adhibetur. Ingreditur hæc planta *Balnea* pro *Mictu cruento*; quin & contusa in *Vino cocta Cataplasma* exhibet pro *Inflammatione Scroti* & *Testium* egregium.

Alcea vulgaris est emolliens *Altheæ* cognatum; *Syriaca* & *Vesicaria*, raritatis gratia in hortis coluntur.

Alchimilla inter *Vulneraria* eminet. Omnia autem *vulneraria* constant Sale alcali volatili, temperato ab acido, blandè diuretico; hinc illorum *Succi* solutiones ab acido factas præcipitant, & ratione saporis subadstringentis *Lac* facilè coagulant. Cùm *Vulneraria* non sint usque adeo volatilia, melius in *Decoctis*, quam *Essentiis* exhibentur. Convenit autem *Alchimilla* in *Ulceribus*, tam externè, *Decoctum* ejus injiciendo, vel *Succum* cum *Unguentis* miscendo: quam internè in *Potionibus vulnerariis*, quæ *Dysenterias*, *Rupturas*, &c. tollunt

lunt, & acidum in Stomacho imbibunt, illudque per urinam eliminant: temperato enim hoc acido Stomachi, impeditur fluxus acidus in *Vulnera*. Itali vaporem *Decocti* Mammis & Genitalibus, pro *Virginum Sophisticatione* submittunt; sed magis adstringeret, si immediate applicaretur.

Baccæ Alkekengi sunt ex *Solanorum* genere & quodammodo anodynæ; gaudentque Sale essentiali verè nitroso, indeque Vi insigniuntur diureticâ & nephriticâ; unde in omnibus *Affectibus nephriticis*, & in *Ictero* maxime conveniunt; & speciatim conducunt in Sanguine coagulato, quem per urinam vel sudorem eliminant. Exhibetur Succus expressus vel solus vel cum vino, vel paratur inde *Essentia* cum *Spiritu proprio* per fermentationem elicitò, quæ addito *Opio* fit anodyna, & ipsis *Trochiscis de Alkekengi* efficacior in *Ulceribus Renum*, *Ardore & Suppressionè Urinæ*, &c. Conducit etiam *Infusum Baccarum*, tam succulentarum quàm siccarum, in *Vino*; uti & *Decoctum* cum *Radice Liquiritiæ* factum.

Alliaria congener est *Allio*, & iisdem viribus gaudet. *Allium* verò gaudet Sale volatili acri insigniter penetrante & minus sulphureo, cujus intuitu inter exsiccantia & calida refertur. Hinc *capita* aliquot *Allii* vespèri cum *Vino* assumpta, cruditates Stomachi corrigunt & appetitum conciliant. *Allium* Flatibus ab acido ortis, uti & *Colicis affectibus Hystericisque*, ratione acrimoniæ suæ salinæ, optimè medetur, adeoque vel externè Umbilico illitum, vel internè cum *Vino* seu *Oleo Olivarum calido* sumtum, *Vermibus* quibuscunq; in primis *Pericardii*, resistit. *Urinam* egregiè ciet, idque tam internè in *Aqua vitæ Juniperinâ* captum, quàm externè instar *Cataplasmat*is *Pubi* admotum; unde *Hydropicis* commendatur, estque egregium præservativum & curativum *Calculi*; Coagulum enim *Calculi* dependet ab acido in

Stomacho orto, quod *Allium* discutit. *Capita* ejus cum *Aceto* hausta, per sudorem à *Peste* & *Febris* malignis, cum *Vino*, à benignis liberant. Contra *Morsus Vipera-
rum* internè & externè commendatur. Destillatur etiam ex *Allio* *Aqua* contra *Venena*, quæ cum novis *Capitibus* blando solis calore per 3. vel 4. hebdomadas digeritur. Applicatur denique *Allium* cum stercore humano locis dolorificis ab incantatione tumefactis.

Alfine contusa & applicata *Mammis*, lactis proven-
tum coerces. Decoctum ejus pro lotionem manuum
Scabiem pellit. Ipsa *Planta* in *Aceto* macerata cicatri-
ci sanati *Vulneris* imposita, eandem aperit & cruentam
facit, teste *Smuckio*.

Althæa Malvam virtute bis superat, unde *Bis malva*
vocatur. Inter emollientes & maturantes *Plantas* prima-
tum obtinet. Consistit ejus vis in *Mucilagine* aquea tem-
peratissimâ, ratione cujus acrimoniam humorum mi-
tigat, in *Dysuria*, *Stranguria*, *Ardore Urinæ*, *Asperita-
te faucium*, *Raucedine*, *Tussi sicca*, &c. Extrahitur
Mucilago in *Aquâ* levi maceratione vel ebullitione. Ad
laxandas *Calculi* vias minimè convenit, operatur enim
(sicut omnia *Emollientia*) acidum temperando, & in sal-
sum tertium convertendo, unde *Calculus*. Porro *Clyf-
mata* & *Cataplasmata* anodyna semper ingreditur. Ex-
ternè ejus *Unguentum* cum *Camphorâ* dolorem lenit, &
in *Suppressione Urinæ* cum *Oleo Scorpionum* illitum præ-
sentissimum est remedium.

Alysson Galeni Essentiam dat in *Hydrophobiâ* decan-
tatam. Est planta Hispanica.

Amara dulcis, ut arbitror, cum usu *Solani* externo
in *Cancris* sanandis convenit.

Ammi semen est Carminativum, cujus ʒi. alternis die-
bus cum *Vino* propinata fæminarum fœcunditatem pro-
moveret. Quo die hausit Fæmina, cum Viro non con-
cumbat. Huic semini substituitur *Cuminum*, cui simil-
limum

Amy-

Amygdalæ dulces constant *Oleo temperatissimo*, quasi *aquoso*, quod nutritivum est, *Emaciat* conducens, & *acrimoniam Urinæ* omniumque humorum optimè mitigans. In *Pleuriticis* *Oleum Lini* quandoque ipsi substituitur. *Remanentia Olei expressi* redigitur in *Panem* insigniter Nutrientem. *Emulsiones anodynæ & nutrientes* ex *Amygdalis* parantur.

Amygdalæ amaræ vim habent nitrosam diureticam. *Oleum* reddunt carminativum, & laxativum, quandoque *Tussim* levat & *Sputum* promovet.

Anacardium ratione acrimonix volatilæ, *Febres* excitantis, in desuetudinem abiit.

Anagallis phæniceo flore in formâ *Decocti*, vel *Essentiæ* (additis *Hyperici floribus*) in *Maniâ* & *Deliriis* Spiritus egregiè sistit. Externè dolorem *Ulcerum* lenit, eademque abstergit.

Anagallis aquatica habet alcali blandum urinosum quod acidum scorbuticum temperat. Quædam enim *Antiscorbutica* sunt acria volatilia, ut *Phlogoses* aliquas excitent; quædam autem magis temperata sunt, quæ illis commixta acrimoniam mitigant; talis est *Anagallis*. Usurpatur internè *Decoctum* vel *Succus expressus*, cum *Sero Caprino*, & externè contra *Scorbuticorum Tumores*, *Ulceras*, *Maculas*, & *Hæmorrhagias genitalium* post partum.

Anethum in recessu habet *Sal vol. oleosum temperatum*; unde ejus *folia & flores* acidum flatulentum, tam comesta, quàm *Clysteribus* incocta, destruunt. Quin & *Urinam* & *Menses* promovent, fiunt etiam exinde *Cataplasmata* & *Pediluvia anodyna*. *Semen* Lac auget. *Oleum* temporibus illitum *Cephalalgiam* & *Vigilias* abigit, modò recens sit, vetus autem *Somnum* non inducit.

Angelica sylvestris est optima, sed *aquatica* nil valet. Habet in recessu, tanquam *Craeos* fundamentum,

Sal vol. oleosum temperatum, quod ex sapore & odore acri dignoscitur, & aromaticum insignitur; ratione cujus *Carminativa* est, *Alexipharmaca*, *Sudorifera* & simul *Diuretica*; *Affectus hystericos*; & *Dolores post partum* reprimunt; *Partum* promovet, *Flatibus* & *Dolorib. colicis* resistit; *Menstrua suppressa* restituit, & nimia sistit. *Radices* aceto infusæ cum *Campborâ* egregium sunt *Pestis* præservativum. In *Oleo destillato* tota ejus crassitas latet; quod additur *Clysteribus anticolicis*, & *Scrobiculo cordis* pro *Inflatione Stomachi* inungitur. Ex *Extracto Angelicæ* fiunt *Pill. sudoriferæ*.

Anisum Aromaticum est. *Semen* ejus mala ex deficiente *Stomachi* digestionem oriunda corrigit. Unde commendatur in *Insomniis turbulentis* & *Incubo*, quæ *Ventriculo* & *Intestinorum* vitiis sæpe ortum debent. *Oleum destillatum* *Pectoris Affectibus* specialissimè convenit, præsertim si cum *Floribus Antimonii fixis* digeratur. *Semen* præterea *Lac* auget & corrigit, acidum coagulans in *Matrum Mammis* & *Infantum Stomachis* corrigendo; unde *Infantibus* zi. *Seminis* cum pulvere commodè propinatur. *Oculis cancrorum* admistum *Infantum Tormina* & *Flatus* egregiè compescit. Omnibus ejus præparatis præferenda sunt *Oleum destill.* & *Spiritus*. Externè *Oleum* in *Contusionibus* partium nervosarum, & *Infantum Casibus*, modò maturè illinatur, multum conducit. Estque Odoriferum penetrantissimum. Fit etiam ex hoc *Oleo*, cum *Corpore* pro *Balsamo*, *Balsamus* umbilico illinendus contra *Tormina ventris*.

Anserina creditur de *Sale alcali nitroso* participare, unde *Urinam* pellere dicitur. *Succus* ejus atque *Decoctum* egregium sunt *Nephriticum*, & crebrius hausta *Icterus* pellunt. In *Paroxysmo febrili* *Herba Anserinæ* cum *Sale* & *Aceto* subacta *Plantis pedum* applicatur;
sed

sed internè non adeo tutò adhibetur, quia Paroxyſmus exinde prolongatur.

Anthora antidotum eſt *Thoræ*; quæ venenofa eſt; unde & reliquis *Venenis* depellendis convenit, ſub formâ *Pulveris*, aut *Decocti*.

Antirrhinum ad *Incantationem* commendatur, ſive pro Amuleto appenſum, ſive *Decocti* formâ ſæpiùs propinatum.

Apium eſt Diureticum, unde ejus *Radix* in *Morbis chroniſis* commendatiſſima eſt. *Decoctum Apii paluſtris* cum *Coriand.* in *Aceto* & *Aquâ Menthæ* Mammis commodè applicatur in *Lactis Redundantia*; *Semen* quoque, *Menſes* & *Urinam* ciet.

Aquilegiæ ſemen inter expulſiva primatum obtinet; unde mediante diaphoreſi in *Variolis* & *Morbillis* conducit. Cum *Semine Naſturtii* & *Aquâ* communi vel *Endiviæ* parantur exinde *Emulſiones*, quæ in principio efferveſcentiam febrilem compèſcunt; aliàs *Icterus*, *Maculas ſcorbuticas*, & *Achores* Infantum egregiè pellunt. *Syrupus* etiam & *Tinctura* ex floribus *Aquilegiæ* infuſis valet contra *Febres petechiales*. Paratur etiam ex Floribus *Unguentum*, quo utimur cum *Spiritu Nitri dulci* in *Scorbuto Oris*.

Aristolochiæ ſapor acris aroma occultum innuit; *Menſes*, *Partum*, *Secundinas* & *Lochia* promovet; nec non in *Epilepſiâ per conſenſum Uteri* convenit. Eſt etiam *Vulneraria*, tum internè *Ulcerâ pulmonum* & *Mucum pectoris* detergendo, tum externè in *Linimentis*.

Armoraciæ vis conſiſtit in Sale vol. admodum acri; ratione cujus *Radix* ejus Vino infuſa *Mucum Pectoris*, *Stomachi* & *Inteſtinorum* abſtergit, *Appetitum* feliciter conciliat, & *Urinam* potenter movet. Infuſa autem in Lacte contra *Scorbutum* & *Paralyſin ſcorbuticam* valet. *Succus expreſſus* ad ʒii . *Calculum* optimè pellit. *Infuſum Rad.* in *Spiritu Formic.* *Ariduras* partium externè

corrigit. Hodie ejus loco *Raphanus marinus* usurpatur, qui easdem possidet vires. Radix *Armoraciæ* in Vino infusa, & cum Foliis *Nasturtii* contusa ac subacta, hincque Colatura hausta, per Vomitum & Secellus purgabit.

Artemisia participat de Sale vol. & Sulphure fixo; rubra tamen albæ præferenda, quia constat Sulphure paulo fixiori. *Decoctum* Herbarum & Radicis *Dolores post partum* lenit, *Menses* & *Lochia* pellit, & in omnibus Affectibus uterinis convenit. Ad radicem *Artemisiæ* reperiuntur *Carbones*, qui in *Epilepsia* reverà juvant; suntque nihil aliud, quàm Radices annosæ demortuæ.

Arum habet Sal. volat. acerrimum & penetrantissimum; unde in *Asthmate* pituitam viscidam in Bronchiis incidit. Stomachum roborat, acidum ejus plicis adhærens incidendo; *Febres quartanas* & *Scorbutum* pellit. Si infundantur Radices vel Folia in Aceto, figitur ejus acrimonia, & tertium evadit Sal diureticum, in *Casu ab alto* commendatum. Radix etiam sicca recenti multo debilior est. *Fæcula* nil valet.

Asparagus diureticum sulphureo-nitrosum est. Urinam foetidam reddit, unde putrescendo resoluta ejus Salia in Calculum abeunt; adeoque Calculum non pellit sed generat. Radix inter Aperientes refertur, quæ Sale suo vol. bilem acuunt, pituitam & austerum Succum Stomachi corrigunt, adeoque in *Morbis chronicis* commendantur.

Atriplices Sale blando nitroso turgent, unde refrigerant, & fæces induratas emolliunt. Externè Clysmata & Cataplasmata emollientia & anodyna ingrediuntur.

Avena usurpatur in Jusculis pro nutritione, & temperandis succis acribus, in *Asperitate faucium*, &c. *Sacculus avenaceus* contra *Tormenta Abdominis* usurpatur; sed levamen dolorum, quod exinde percipitur, ferè dependet ex solo calore.

Auran-

Aurantia Mala acida ejusdem cum *Citro* usus & virtutis sunt; *dulcia* in *Scorbuto* & *Melancholia* usurpantur. *Cortices* habent Sal vol. acre facile inflammabile, cujus intuitu *Colicos flatus*, *Passionem Hystericam* & *Stranguriam* emendant, mitigant, aut tollunt, vel in forma *Pulveris*, vel *Olei*, quod egregium est sudoriferum & simul carminans; quodque *Dysuriam* (acidum primarum viarum corrigendo) tollit; & *Umbilico* illitum *Stranguriæ* medetur. *Flores* gaudent Sale mercuriali sulphureo blando, hinc per se destillari nequeunt in *Oleum*, sed cum *Baccis Been* id fieri debet; cum *Vino* destillati reddunt *Aquam* in *Passione hystERICA* egregiam. Fit & *Essentia aurea* ex *Floribus*, *Moschum* odore referens, & egregiè confortativa.

Auricula Muris non solum adstringit, sed etiam *Vulneraria* est, tam internè, quàm externè. Item prodest in *Calculo*, & *Infantibus* exhibetur pro *Hernia*, atque *Hæticâ*.

B.

BARDANÆ *radix* in *Pulvere* vel *Decocto* congrumatum sanguinem resolvit; & egregium est diureticum, præsertim in *Arthritide*: In *Lue venerea* convenit; sudorem expectando. *Semen* est diureticum & commendatur *Phthysicis*. *Oleum* ex *Rad. sicca* *Calculus* promovet. Externè *Folia succulenta* contusa, & singulis 12. horis mutata, *hydropicos Tumores* & *arthriticos Dolores* certò levant.

Bardanæ minoris Radix decocta *Capillos* promovet, & colore flavo tingit.

Basilicum *Aroma* est efficax, & *Cephalicum* mirum, odore tenuis in *Senibus*. *Semen* *Sternutatorium* est optimum.

Bellidis tenella Folia magni usus sunt in *Vulnerariis*. *Flores* sunt diuretici in *Hydrope*: in *Pleuritide* à frigore post calorem hausto, sanguinem congrumatum dissolvunt.

vunt. *Succus* foliorum tenellorum recens *Asthmaticis* subvenit. *Tinctura* cum *Pblegmate Vitrioli* parata ad gutt. 50. in *Febribus ardentibus* egregia est. *Conserva Bellidis albæ*, in *Fluore albo* maximè prodest.

Berberis gaudet acido blando nonnihil adstrictorio; unde in *Febribus* tam benignis quàm malignis, *Diarrhæis*, & inprimis *Dysenteriis* cum *Febribus* junctis, egregiè convenit.

Beta gaudet Sale nitroso, unde Alvum laxat, Intestina blandè adstringit. *Succus recens* Errhinum est.

Betonica Vulneraria est. *Succus* ejus recens, ad consistentiam Mellis coctus, egregiè convenit in *Vulneribus* & *Contusionibus*, specialissimè *Capitis*. Recens *Betonica* narcotica est, unde dolorosis *Vulneribus* multum prodest; imò quandoque Hortulanos evellentes inebriat. Diureticum insuper est, ut omnia Vulneraria. Inprimis autem in omnibus *Capitis Affectibus* commendatur. Ejus *Decoctum* post *Partum difficile*, quod læsum est in Utero restituit, & *Lochia* promovet.

Betulae Cortex tenellus inter duas patinas super carbouibus coercitus *Liquorem oleosum* exsudat, in gravi *Auditu* & *Tinnitu aurium*, cum bombace guttatim iis immisum. Per incisionem Arboris verno tempore acquiritur *Succus* seu Aqua, quæ in *Scorbuto*, *Nephritide*, *Calculo*, *Podagra*, *Ictero*, & omnibus *Affectibus chronicis tartareis*, singulare est Remedium tam præservativum quàm curativum. In *Arthritide scorbuticâ* paratur ex eodem *Balneum*, injecto insimul Formicarum acervo. In *Scabie* & *Melancholia* Massam sanguineam purificat, *Phthisi* etiam subvenit; hinc certè multum habet in recessu. Servetur autem in vasis & lagenis probè clausis ac sulphuratis in cellâ; aut fermentetur leniter cum Aqua appropriata aromatica, & tunc diutius servari potest.

Bistortæ Radix adstringit, speciatim in *Hæmorrhagiis uteri-*

uterinis. Decoctum Rad. meritò Aquæ præfertur; est-
que Alexipharmacum, sudorem movens & congruma-
ta dissolvens.

Borrage & *Buglossa* ejusdem sunt naturæ, unde con-
junctim tractanda. Temperatissimæ autem sunt Plan-
ta, & inter Cordialia referuntur. *Aqua Buglossi* oph-
thalmica est. Arbitror inde per deliquium parari posse
liquorem aliis non inferiorem. Acidum hypochondria-
cum nonnihil temperant istæ Herbx sed non curant.
Pro quo scopo usurpatur *Syrupus* cum *Croco. Conserva*
ex *Floribus* & *Aqua Cinnam. borraginata* iisdem Malis
succurrunt.

Botrys (utut ab Authore neglecta) Vino incocta &
sæpius pota optimum est remedium in *Orthopnæa*. Ha-
betur & *Aqua Botr. destillata*, quæ in *Inflammatione hy-*
pochondriorum Infantum usurpatur.

Branca Ursina emollit; unde *Clysmata* & *Cataplas-*
mata emollientia ingreditur.

Brassica gaudet Sale vol. temperato, & nitrosâ sub-
stantiâ, quæ urinam movet, & alvum laxat. Laudatur
Syrupus in Raucedine post nimiam loquelam. Unde &
Decoctum cum *Passulis* Concionatoribus est in usu. Ex-
ternè *Folia Vesicas* à Vesicatoriis elevatas, & *Fontanel-*
las apertas servant; mundificant etiam & consolidant
Ulceras. Nec non in *Pleuritide Abscessus* tam resolvunt
quàm suppurant.

Bursa Pastoris abundat succo glutinoso adstringente,
qui in *Sputo* & *Mictu cruento* usurpatur. Externè con-
tusa *Vulneris* recentis sanguinem sistit. Imminente *Pa-*
roxysmo Febris intermittens cum Aceto carpis manuum
adhibetur.

Buxi Lignum sulphure gaudet narcotico; unde *Oleum*
destillatum quoscunque *Dolores*, in specie *Odontalgiam*
& *Epilepsiam* levat. *Decoctum* in *Lue Venerea*, *Scabie*,
&c. potenter sudorem & urinam movet, & Corpus
exsic-

exsiccat, quo ipso & meritò præfertur *Ligno Guaiaci*. Propter vim narcoticam laudantur *Dentiscalpia* ex hoc ligno.

C.

CALAMUS *aromaticus* apud nos non habetur genuinus, unde ipsi *Acorum* verum substituimus, de quo suo dictum est loco.

Calamintha, Vid. *Mentha*.

Calcatrippa adstringit, urinam & partum promovet: Destillatur ex eadem & Cyano *Aqua ophthalmica*, lympham acrem temperans. *Conserva florum cum Spiritu Salis acidulata* contra *Retentionem Urinæ* valet.

Calendula ratione odoris aromatici Cordialis est; *Menses suppressos*, *Partum* & *Secundinas* pellit. Imò in omnibus *Crocum* imitatur.

Cannabis semen gaudet principio narcotico sulphureo, sed immaturo & crudo. In *Ictero* tam in formâ *Emulsionis*, quàm in *Lacte decoctum*, remedium est optimum, *Gonorrhæas* etiam reprimat, & *Semen* imminuit; uti *Oleum expressum* *Renum* regioni illitum. Cum posca decoctum *Uvulam* laxam restituit.

Capparis frutex est nitrosus & diureticus; Flores sale vel aceto conditi & Cortex conveniunt cum aliis aperientibus in omnibus *Morbis chronicis*, succos enim primarum viarum corrigunt, & per Urinam expellunt. *Cremor Capparum salitorum* ad 3vi Alvum laxat.

Caprifolii Decoctum optimum est diureticum, in *Arthritide* conducens, & in *Lue venerea* ejus *Surculi Sarsaparillæ* substituuntur. *Succus* ex foliis est *Vulnerarius*; prodit autem egregium *Balsamum vulnerarium* ex *Baccis rubris* maturis in Fimo equino digestis.

Cardamomum Aroma est elegantissimum, *Ventriculo*, præ aliis, conveniens; ad *Intestinorum Flatus* & *Cruditates* ab acido oriundas, nec non *Vertiginem* à *Ventriculo* ortam speciatim laudatur. *Memoriam* con-

fortat

fortat. Destillatum paucum sed elegans dat *Oleum*.

Cardiaca præcipuè convenit *Suffocationi hypochondriacæ* Infantum.

Cardui benedicti folia cocta in *Febribus malignis*, intermittentibus post *Vomitum*, Sudorem movendo conducunt; sanguinem etiam grumofum per Urinam expellunt. Semen in *Convulsionibus* & *Pleuritide* usurpatur, expectando sudorem.

Carduus Mariæ in usu anti-pleuritico priori non cedit. Semen ejus in Pulvere contra *Morsum canis rabidi* laudatur.

Carlinæ Radix inter Alexipharmaca refertur.

Cari Semen speciale carminans est, & anticolicum. *Oleum destillatum* illius in iisdem Affectibus & *Cardialgiâ* conducit, Urinam item promovet, eamque suavis odoris reddit; aliàs & *Tragæas* post pastum sumendas ingreditur.

Caryophylli hortenses rubri cæteris præferuntur. Vis horum consistit in parte vol. mercuriali, unde amici sunt *Capiti*, in *Apoplexiis*, *Epilepsiis*, &c. speciatim in Senibus. *Conserva flor. Tun.* ad *Apoplexiam* præcavendam, uti & *Aqua destillata* contra *Loquelam amissam* adhibetur.

Caryophylli aromatici Aroma sunt oleosum, immisso acu candente *Oleum* fundens, modò boni sint. Stomacho autem conducunt, & cruditates acidas expellunt. *Oleum Caryoph. dest.* cum *Oleo Camph.* contra *Dolorem dentium* valet; adversus *Febrium rigores* autem sumitur ante Paroxysmum internè, vel sterno illinitur. Mulierum Affectibus uterinis conducit.

Caryophyllatæ Radix colligitur antequam in Flores abierit. Cephalica est, & sudorifera; specialiter in Affectibus catarrhalibus lympham corrigit, Stomachum (in formâ *Vini medicati*) confortat, & *Icterus* profligat.

Castaneæ crudæ, flatuosæ & stomacho nocivæ sunt; coctæ verò benignè adstringunt: in *Asperitate faucium* & *Fluore albo* interdum usurpantur.

Centaurium minus amarissimum est & febrifugum. *Decoct. Summit.* ejus, præmisso Vomitu, in *Tertianis intermittentibus* instar omnium est. *Bilis* etiam vitia corrigit, *Menses* ciet, & *Cachexiæ* adversatur. Clysteribus pro stimulo additur. *Abscessus* item & *Ulceramundificat*. In *Aperientibus* ejus *Extractum* seu *Succus inspissatus*, & *Sal fixum* primatum ducunt.

Ceparum vis consistit in Sale vol. acri mercuriali, seu admodum subtili, quod coquendo leviter evanescit; habent & *Sulphur*, quod fœtorem dat. Sunt insigniter *Diureticiæ*, & in *Febribus malignis* quandoque sudorem movent. *Succus* ex *Cepâ cavâ Theriacâ* repletâ & assatâ in *Febribus malignis* propinatur. In aceto maceratæ *Menses* acerrimè ciet. *Cataplasma* ex *Cepis* & *Allio* cum *Adipe anserino* subactis, *Inguini* vel *Renibus* applicatum, *Urinæ suppressionem* revocat. *Tonsillarum inflammationes* externè curant. *Abscessibus malignis* *Theriaca* cum succo *Ceparum* applicata convenit. Applicantur & *Morsui canis rabidi*; item crudæ cum Sale contusæ in *Ambustionibus* adhibentur; *Tumores* difficulter suppurabiles, tam *malignos*, quàm *benignos*, acidum debellando, & humores crudos incidendo maturant, ac tandem aperiunt.

Cerasa acida blando acore *Appetitum* conciliant, in Aceto macerata & masticata *Sitim* & *Æstum febrilem* compescunt. Condita, perforata, & *Vino infusionis Croc. metall.* crebrius irrorata, & exsiccata, & dehinc in ore masticata Vomitum ciet. *Nuclei* masticati diuretici sunt, & *Renes* purificant. *Oleum ex nucleis expressum* rarum est, sed contra *nephriticos Dolores* commendatissimum. *Cerasa dulcia* dant *Spiritum* volat. aromaticum & suavis odoris, qui in *Loquelâ amissâ* vel *Epilepsia*

linguæ admotus, vel internè propinatus multum commendatur, atque hinc inter *Cephalica* tanquam *specificum* refertur. Notandum autem Specifica huic vel illi parti non inservire propter sympathiam ullam occultam; sed quia mediante circulatione in universum corpus diffusâ, mechanicâ suâ conformatione certis quibusdam partibus se insinuant, ut effectum suum exsequantur.

Chærefolium est temperatum quasi aroma, in *Vertigine* à Stomacho ortâ præsentaneum remedium. In casu ab alto grumofum sanguinem resolvit; est etiam vulnerarium & diureticum, unde in *Ulceribus Renum* de prædicatur. Paratur inde *Essentia* contra *Vertiginem*, quæ conducit etiam Mulieribus, quibus Lac in mammis coagulatum est. Coquitur in *Cerevisia* vel *Jusculis*; vel cum pane Butyro oblito comeditur. Habet & usum externè in Cataplasmate diuretico.

Chamædrys & *Chamæpytis* Affectibus articulorum sunt dicata; sed parum juvant. In *Scorbuto* dein & omnibus ferè Morbis *chronicis* frequenter adhibentur. Dicuntur etiam *Mictum cruentum*, & *Febres intermittentes* curare.

Chamomillæ Romanæ vis consistit in Sale vol. oleoso, unde anodynum est & carminativum, in *Colicâ* simile non habens; præsertim ejus *Oleum* ex flor. destill. carulei coloris, quod tam internè quàm externè umbilico illitum mirificè prodest. In *Doloribus post partum* internè *Oleum* & *Essentia* hujus Herbx propinantur, & externè Sacculus in Vino coctus Abdomini applicatur. Ita *Menses* & *Urinam* ciet. Externè *Tumoribus flatulentis* felici cum successu adhibetur.

Chelidonium majus amarissimi est saporis. Succus plantæ recentis cum Vino *Icterus* perfectè curat. In *Febribus malignis* pro egregio sudorifero cum Sale ammoniaco propinatur. Oculos etiam clarificat, & nubeculas

removet ; inprimis *Aqua* ejus *destill.* Oculi humores restituit. Recens contusum & pedibus applicatum, eorundem Tumores, à *Morbis* chronicis ortos, tollit. Usurpatur etiam *Radix*.

Chelidonium minus acre antiscorbuticum est. Succo ejus tumentes *Hæmorrhoides* illinuntur, imò & intus ille assumitur.

Grana Chermes confortant, *Abortum* præcavent, Fœtum roborant, *Memoriam* instaurant, & tristitiam seu metum abigunt. In *Melancholia hypochondriaca* Confectio *Alchermes* cum *Coralliis* mista summum solatium adfert. *Tinctura* ejus cum *Camphora* in *Melancholia* & *Morbis* cum delirio conjunctis famosa est. *Hartmannus* Extractum Conf. *Alchermes* cum succo *Pomorum Borsdorfianorum* commendat in *Affectibus hypochondriacis*.

Flores Cheyri & eorum *Aqua*, usurpantur internè ad *Partum*, *Lochia* & *Secundinas* expellenda; externè verò illinitur *Oleum* abdomini pro sedandis *Doloribus post partum*. In *Affectibus Capitis* non adeo conveniunt, cum minus sint *Aromatici*.

China vera nigra texturâ constat admodum acri, & volatili aromaticâ, satisque penetrante. *Radix* autem *nodosa*, ad nos allata, est tantum *Sylvestris*, non *Hortensis*, ideoque magis temperata, vi tamen sudoriferâ in Decocto antivenereo maximè pollens. Convenit ejus Decoctum in *Scorbuto* membra exteriora affligente, *Arthritide vagâ scorbuticâ*, & *Paralysi scorbuticâ*. *Radix Chinæ* in Sero lactis cocta *Senibus* catarrhosis & podagricis est admodum proficua. Paratur & inde *Essentia*.

China Chinæ seu *Cortex Peruvianus*, si genuinus sit, est crassus, spissus & albicans, saporis amarissimi, similis radici *Gentianæ*. Usus ejus est in *Febris* intermittibus, *quartanâ* præprimis & *tertianâ* tam simplici

plici quàm duplicatà, præmissò tamen Vomitorio. Infunditur scilicet *Cortex* à ʒi. ad ʒiii. in *Vino*, & *Infusum* hauritur bihorio ante paroxysmum. Operatur per Sudorem, interdum per Vomitum, rarò per Sedes. Si genuinus sit, post secundam aut tertiam assumptionem *Quartanæ* cessant: verùm usui ejus Purgans adhuc superaddendum est. Quod si minus genuinus sit, periculosa & sæpè lethalis ejus usurpatio est; unde *Lignum colubrinum* aut *Gentiana nostra* comodè illi substituitur, licèt tardius hæc suum effectum salutarem prodant. Interea certum est, hunc Corticem operari, acidum vitio digestionis primæ contractum, à quo *Febres Intermittentes* oriuntur, corrigendo.

Ciceris semen diureticum, cujus *Decoctum* cum *Rad. Petrosel.* in Jusculo carnis *Puerperis* post partum euporiston est; nitrositate enim suâ uterum abstergit, *Secundinas* movet, & subsistentibus *Virginum Mensibus* succurrit. *Lac* minimè cogit.

Chrysanthemum Peruvianum non tuberosum seu *Flos solis*, dat scapum seminum non maturorum, qui incisus ac decoctus copiosum præbet *Gummi*, quod quidam tanquam *Vulnerarium* singularissimum in formam *Emplastri* redactum extollunt.

Cichorium in subjectis biliosis multum præstat. Consistit ejus vis in Sale alcali temperato, quo abstergit per urinam, & mitigat in abdomine *Phlogoses* & *Tormina*, orta ab effervescentiâ Salis vol. in Bile cum acido vitioso digestionis primæ; unde Infantibus recens natis & in *chronicis Affectibus*, cruditates corrigendo convenit. Ex Floribus fit elegans *Aqua ophthalmica per deliquium*, quæ in *Albugine* & aliis oculorum Affectibus detergens egregia est. Paratur inde *Succus* forti decoctione elicitus, qui Sale essentiali ferè nitroso imprægnatur, & in Extractum inspissatus *Oleosita-*

tem aliâque *Bilis vitia*, calidæ Hepatis intemperiei adscripta, egregiè corrigit.

Cicuta exulat à medico usu interno ob venenosam, quâ pollet, qualitatem. Sunt tamen qui *Scirrhus Lienis* & *Hepatis* zi. Radicis curare volunt. Externè fit inde *Emplastrum*, quod cum Gum.amm. in Aceto soluto mixtū *Strumis* adhibetur. Quin & ipsam *Plantam* cum *aqua Cherefol.* vel *Succum* cum *aceto*, ad *Lac* inhibendum, ut & ad *Mammas* ex lacte coagulato induratas, imò & *Tumorem penis* ex nimia Venere, applicamus.

Cicutaria palustris est Modernorum decantatum antiphthificum præservativè & curativè, Semen nempe crudum sæpius assumptum.

¶ *Cinamomum* nulli analeptico cedit. Tota ejus existit vis in Oleo; quod si cum *Semine cannabino*, ut sæpè fit, destilletur & adulteretur, fit squalidum, inodorum & nigrum. In *Syncope*, *Nauseâ* aliisque Stomachi affectibus præstantissimum est. Convenit etiam ejus *Aqua* non secus ac *Oleum* ad omnes *Uteri Affectus*, *Partum* nempe *difficilem*, *Fætum* roborandum, *Menses*, *Secundinas*, & *Lochia* expellenda. *Oleum* ex *Cinamomo* copiosissimum habetur, si compages ejus cum *Phlegmate Vitrioli* nonnihil referetur. Verùm in destillatione vulgari per excessivum ignem *Oleum* comburitur; concinnius ergo fit inspergendo frustula *Cinamoni* modico *Vini*, & postea ex V. B. per retort. destillando. Habet utique *Cinamomum* *Oleum* duplex, subtile unum, phlegmati supernatans, aliud crassum rubicundum (quod vulgare est) in aqua subsidens. Reddit etiam acidum manifestum, cum cortex sit resinofus. *Syrupus*, qui prostat, nil valet. Melior est *Tinctura* seu *Essentia* cum *Saccharo* in *Syrupum* redacta. *Cinamomo* similis est *Cortex winteranus*, in *Scorbuto*, *Malo hypochondriaco* & *Affectibus Stomachi* usitatus.

Citrus succum reddit in *Febribus malignis* ardentibus,
& in

& in *Scorbuto*, ex aëris inquinamento contracto, egregii usus: gaudet enim acido volatili, quod acidum *Scorbuti* rancidum corrigit. In quem Finem habetur & *Conserva pulpæ Citri*. *Cortices* verò sunt admodum *Oleosæ volat.* & *Essentiam* dant in *Flatibus* egregiam. Habetur & *Acetum Citri* pro *Morbis epidemicis*. Fiunt etiam ex *Seminibus Emulsiones* in *Febribus petechialibus* & *malignis* egregii usus. Fit denique ex toto *Citro Essentia*, excipiendo Succum oleosum corticis Saccharo, deinde pulpam albam à succo liberatam cum aquâ fermentando, & postmodum destillando *Aquam spirituosam*, quæ Stomacho convenientissima est, & imprimis iis conducit, qui ægros *Morbis malignis* afflictos necessariò visitare tenentur.

Citrulli semen diureticum est & ingreditur *Emulsiones* in *Febribus malignis*, *Dolore nephritico*, & *Ardore Urinæ* usuales.

Cocculæ orientales, in pulvere cum Butyro illitæ, *Phthiriasin* & *Pediculos* fugant.

Cochlearia gaudet Sale volatili acri, ratione cujus in *Scorbuto* & *Morbis chronicis* tartareis usitatissima est. In illis tamen, in quibus est acidum acre, *Phlogoses* & alia Symptomata excitat; nisi cum Lacte vel Sero lactis, aut Vino, temperetur acrimonia ejus falsa volatilis. Ejus *Succus* *Gingivis scorbuticis* prodest. Paratur ex eadem *Sal volat. urinosum*, vel per se destillando, vel fermentando & putrefaciendo. Fit etiam ex *Cochleariâ*, quæ florere incipit *Oleum destillatum*, quod in *Scorbuto* plurimum valet.

Contragerva usurpatur pro sudore ad ʒi. in *Morbis malignis* & *venenosis*.

Consolida media vulneraria est, tam internè quàm externè. Decoctum ejus in *Phthisi* & aliis *Exulcerationibus* satis est frequens; laxat blandè alvum, contra naturam aliarum *Consolidarum*.

Corallina convenientissimum est remedium contra Lumbricos, ad ʒi. in pulvere aliquoties datum.

Coriandrum aromaticum est & stomachicum egregium; *Cruditates* enim acidas & inde natas *Inflationes* præcavet. *Acetum*, cum quo vulgo præparatur, ei omnem vim surripit. Fit exinde cum *Saccharo* & *Scammonio* *Confectio laxativa* egregia.

Coryli surculi juniores per descensum destillati *Aquam* reddunt *spirituosam* acidam, cum subsequente *Oleo*, quæ omnia legitimè rectificanda sunt. *Oleum* hoc ad gut. 8. vel 9. in *Epilepsiis*, *Vermibus* enecandis, *Pediculis* fugandis, & *Odontalgia* sopiendâ, multum præstat; & in *Partu difficili* Umbilico illitum congruit: est enim anodynum. *Corylus* post centum annos *Viscum* plorat, cui in *Epilepsiâ* curandâ simile est vix remedium.

Costus acris est, oleosus, adeoque aromaticus. A Medicis masticatus ab Ægrorum contagio maligno præservat. *Oleum costinum* in *Paralysi* remedium est optimum.

Croci flores gaudent *Oleo* vol. & admodum spirituofo; fortiter penetrante: cujus intuitu vim obtinent inebriantem seu narcoticam, quæ tamen non confundenda est cum cæteris stupefactivis. Cordiale item insigne, stimulatque *Urinam*, *Menses* & *Fætum*, Jusculum scilicet ex *Cerevisia*, *Croco* insigniter tinctâ. In *Asthmaticis* atque *Dyspnæis* ʒi. in *Vino* generoso commodè propinatur. In *Affectibus* etiam Capitis Spiritus animales reficit. Verùm, si dosis ejus nimia sit, malignitate suâ narcoticâ *Ebrietatem*, *Delirium ridiculum*, quandoque *Mictum cruentum*, & ipsam mortem infert. Externè in *Agrypniis* facculus *Croco* repletus Capiti suppositus extemplo juvat; cautè tamen & non nisi fortioribus adhibendus est. Ventriculo impositus *Vomitum* sistit; verùm si justo diutius detineatur, prorsus interimit. Cæterùm ipse quoque *Crocus* nodulo inclusus & cum

cum Camphora de collo è regione Ventriculi suspensus, remedium est Melancholicis apprimè conveniens. Sic & cum Spiritu Vini membra frigore læsa restituit. Pro *Essentiâ Croci* optimum menstruum est *Aqua Vitis*, quæ tamen non extrahi, ne vis volatilis cum menstruo avolet, sed sub forma *Essentiæ*, quæ in *Dysenteria* internè est elegans, asservari debet. Præterea convenit *Crocus* pro concoquendis & maturandis *Tumoribus* & *Doloribus* qualibuscunque membrorum sistendis.

Cubebæ gaudent Sale volat. acri minus temperato. *Memoriæ* roborandæ dicatæ sunt, adeoque Somnum conciliant & Venerem insimul stimulant; proinde cavendum, est ne nimius eorum usus pro *Memoriæ* acumine *Stupiditatem* inducat. Grana utique cruda manè deglutita in *Affectibus Capitis*, à Stomacho ortis, conducunt.

Cucumeris & *Cucurbitæ* semina tantum sunt in usu pro Emulsionibus anti-febrilibus: sunt tamen, qui carnem in taleolas dissectam capiti raso in *Phrenitide* applicent.

Cumini semen gaudet Oleo salino temperato aromatico; convenitque in omnibus cum *Aniso*, excepto quod *Lac* intercipiat. *Colicam* interea multum levat, *Menses* stimulat, & in specie pro *dolorosis Mensibus* corrigendis nil præstantius. *Oleum* ejus Umbilico illitum *Tormina Infantum*, eorumque Suffocationem tollit, fortem etiam *Urinæ* odorem conciliat internè sumptum, *Stranguriamq.* sanat.

Curcuma convenit in omnibus *Affectibus cachecticis*, & ubi Bilis peccat, in *Ictero* nimirum.

Cuscuta super *Thymum* crescens *Epithymum* dicitur; super *Hyssopum*, *Epiphyssopum*. Habentur hæ plantæ pro nitrosis, adeoque pro laxantibus diureticis, quæ & *Mass. sanguineam* purificant.

Cyani flores *Menses*, *Urinam* & *Lochia* suaviter pro-

movent. In Affectibus Oculorum, ex *Variolis* ortis, liquor inde per deliquium paratus utramque facit paginam.

Cyclaminis radix succum acrem suggerit, qui Abdomini illitus in *Hydrope* laxat. Paratur & inde Unguentum, quod idem præstat. Succus hic durissimos emollit *Tumores*, & in hunc finem Emplastra splenetica ingreditur: linteo etiam exceptus & ano blandè applicatus *Hæmorrhoides* levat.

Cynoglossa narcotica est & adstrictoria; modernis autem exoleta; in nonnullis tamen Regionibus ex ejus Radice succulentà *Unguentum anodynum*, extus cum fructu usurpari solitum; & *Massa pilularum* paratur, quæ ad gr. ii. vel iij. intus datur, ad dolores qualescunque sistendos, *Catarrhos Pectoris* acres & falsos corrigendos, ac *ferinam Tussim* compescendam.

Cynosbati flores magis odori, sunt quàm hortenses. *Fructus* sunt diuretici, sive cocti sive conditi, adeoque à *Calculo* præcavere feruntur. Quin & in *Sodâ*, remotis lapillis, stamina cum Saccharo conducunt. In *Spongiis* ejus reperiuntur Vermiculî in aceto contundendi, quo illinuntur tempora pro conciliando Somno; & internè etiam commendantur in *Epilepsiâ* tollendâ, atque & Urinâ movent.

Cyperi radix reliquis aromatibus est paulo acrior; & paludosa loca amat, uti omnia plerumque vegetabilia Sale vol. prædita. Eiusdem est usus cum Aromatibus.

Cydoniorum vis in Sale acido austero consistit, unde blandè adstringunt, *Stomachum* & *Appetitum* roborant; *Vomitum*, *Nauseam*, *Dysenteriam* & *Diarrhæam* curant. In eorum enim succo inspissato Sal ejusmodi crystallinum ad oculum apparet. Externè in *Vulneribus venenatis* conducunt. *Seminum* vis consistit in *Mucilagine*, quæ cum phlegmate Vitrioli parata in *æstu* & *Faucium affectibus* conducit; atque addita Camphora & Saccharo Saturni

Saturni in *Ambustionibus* & *Ardore Hæmorrhoidum* egregiè juvat.

D.

D*atura* Indorum narcotica est, adeo ut sint, qui ipsi Turcarum *Opio* eandem præferant.

Daucus Creticus in usu est uterino, Decoctum autem feminis in *Cerevisia* egregium est diureticum, & à *Calculo* liberat.

E.

E*ndivia Cichorio* temperatior est; quod vide suo loco. *Equisetum* in *Vulneribus* constringendis commendatur, item *Aqua* ejus destillata pro vehiculo medicamentorum in *Nephritide* habetur.

Eruca & *Sinapi* habent *Sal vol.* admodum acre, unde *Appetitum* conciliant & in *Scorbuto* conveniunt, sive cruda, sive recentia, contusa cum *Vino*. Certè in *Apoplexiâ* melius remedium non datur, præsertim *Spiritu* exinde cum *Calce vivâ* destillato. Paratur quoque exinde *Electuarium* in his *Affectibus* & *Venere* stimulanda commendatissimum. *Cuti* cum fermento imposita *Vesicas* excitant; masticata autem *phlegma* ex ore eliciunt.

Erysimum constat *Sale vol.* pungente, ratione cujus in *Faucium Raucedine* seu *Tussi chronicâ*, à *Stomachi muco* ortâ, non inelegans est. Externè *planta* & *femen* contusa *Scirrhis*, ad *Cancrum* degeneraturis, cum *Melle* applicantur quotidie semel cum fructu.

Eupatorium hepaticum est. *Fibræ radicum* in *vino decoctæ* *Alvum*, *Urinam* & *Vomitum* quandoque movent, teste *Gesnero*.

Euphrasia inter *Ophthalmica* tam interna quàm externa primatum ducit. *Musto infusa Vinum* dat in *Hebetudine oculorum* conveniens.

F.

F*abarum* stipites mediante calcinatione *Sal* reddunt valde diureticum. Externè *farina* in *Contusione* &

Inflammatione partium glandulosarum, præprimis testium, cum Aceto & Lithargyrio multum prodest. In *Tumore* etiam *Mammarum* Farina hæc non incongrua existit. *Aqua florum* cosmetica est.

Ficus temperatâ gaudent dulcedine, unde in *Raccedine*, *Tussi* & *Urinæ acrimoniâ* conveniunt. In *Variolis* frequentis sunt usus. Coctæ alvum laxant. Externè *Ficus* assatæ & calidæ *Tumores* emolliunt & maturant, & *Gingivis suppuratis* succurrunt; quin & ad *Tussē* faciunt removendam, si in Spiritu vini infundantur, hicq; postmodum accendatur & hauriatur.

Filix in chronicis maximè commendatur; in *Melancholicis* cum *Sabinâ* coquitur & propinatur.

Feniculum Variolas expellit & Oculos protegit; egregium est nephriticum, in omnibus *Renum Affectibus* polychrestum; ejus *Decoctum* mirè Lac auget. Oculis verò commendatissimum est, inprimis à lucubrationibus nocturnis læsis, in quem finem *Liquor* ex *Saccharo* caulibus excavatis immisso *Collyrium* præstantissimum est. In omnibus ferè cum *Aniso* convenit.

Flammula Jovis ratione Salis vol. acris antiscorbuticum est. Per frequentem cum Spiritu vini cohobationem Spiritus egregius inde elicitur. Extrinsecus Vesicas excitat.

Fenum græcum externè usurpatur pro scopo anodyno & resolutivo.

Fragaria in Cachecticis & Ictericis frequenter adhibetur. Fructus gaudent alcali vol. blandissimò; unde *Renes* abstergunt & Massam sanguineam egregiè purificant. Cavendum ne nimius eorum usus Choleram aliosque Intestinorum Affectus excitet.

Fraxini folia vel succus *Vulneribus* applicata, *Hæmorrhagias* sistunt. *Cortex* seu *Lignum* habet omnes *Guaiaci* vires in usu antivenereo; applicatum autem naribus vel recentibus *Vulneribus*, *Sanguinis fluxum* extemplo sistit; & Dentium cavitatibus intrusum vel

Gin-

Gingivis affricatum *Odontalgiam* fugat. Notandum autem, quòd certum & determinatum tempus requiratur ad ejus collectionem. Semina lithontriptica sunt & Venerem stimulant. Alias Lignum alterà extremitate igni commissum liquorem exudat in Affectibus Aurium commendatissimum.

Fumaria constat Sale vol. non adeo nitroso. Succus expressus in *Scorbuto*, *Malo hypochondriaco* & *Scabie* acorem vitiosum corrigit, & Urinam ciet. Succus autem diu non durat, nec coctionem fert herba. Parantur exinde *Conserva* ejusdem usus; ut & *Pilulæ* cum *Mercurio dulci*, in *Scabie* & *Lue venereâ* usurpatæ.

Fumaria bulbosa cum *Aristolochiâ rotundâ* convenit quoad contenta & vires.

G.

G*Alanga* Aromatica est & Stomachica egregia; in Affectibus flatulentis, Suffocatione hysterica, aliisque à cruditate acidâ ortis, commendatissima.

Genistæ flores ex omni cum floribus *Capparis* conveniunt; estque ejus Sal in Vino dissolutum admodum diureticum.

Gentiana amarissima est, & alexipharmaca nobilissima. In *Morsu Canis rabidi* optimè confert, vel internè cum *Theriaca*. In *Febribus quartanis* pulvis vel succus inspissatus multum prodest. Acidum austerum Stomachi mitigat, unde in *colicâ* & *hystericâ Passione* cum Vino calido propinatur. Externè Pulvis inspersus *Fontanellas* fluere facit. Radix quoque *Fistulis* angustis sæpè immittitur, ut *Callum Ulceris fistulosi* exedat.

Geranium Rupertianum applicatur cum Sale & Aceto plantis pedum in Tumore eorundem hydropico. Succus ejus grumosum sanguinem tam internè quam externè dissolvit.

Glycirrhiza grati est saporis, cum amaritie quâdam in fine. Temperat acrimoniam salis feri & sanguinis;

nis; unde in *Rauedine*, *Tussi sicca*, *Dysuriâ* & *Doloribus renalibus* convenit; estque de genere nephriticorum, quæ non fundunt sanguinem, sed modicè temperant. *Hypochondriacis*, *Hystericis* illisque, qui ab aliis dulcibus offenduntur, tuto exhibetur, ex eo quod præ cæteris dulcibus sit minus effervescentibilis. Si *Decocta* ingrediatur, in fine infundatur, alias dulcedinem amittit. Succus præscribendus in aquâ appropriatâ dissolutus, sic enim abjicit impuritates, quibus vulgo adulteratur.

Gramen adstringit & *Lumbricos* enecat.

Granata dulcia temperata sunt & *Mass. sanguineam* conservant. *Acidorum* succus in *Febribus ardentibus* (non per se sed in *Julepis*) in *Gonorrhœa* à turgescente semine, *Appetitu vitioso*, & *Hæmorrhagiis* ab æstu oriundis, conducit. *Flores* gargarismata adstringentia ingrediuntur; *Cortex* autem validius alstringit. *Infusum* florum in *Variolis* *Oculis* instillatur ad *Ulcera* præcavenda. Potest etiam *Malicorium*, vi acidum absorbendi, quandoque *Menstrua* movere.

Guaiacum in *Aquâ* validius decoctum, in *Lue venereâ*, *Arthritide*, *Scabie*, *Febribus* aliisque *Morbis chronicis* *Massam sanguineam* purificat. Paratur inde *Essentia* cum *Spiritu Sambuci*, in *Scabie*, *Catarrhis* & *Odontalgia* commendatissima. Reddit etiam *Spiritus acidum vol.* qui ad ʒi. vel 2. *Sudorem* movet. *Oleum destillatum* extrinsecus in *Lue venereâ* illinitur. Crasis consistit in *Sale vol.* & *sapor* quasi nitrosus est. *Vis odorifera* residet in *Decocto*. Constat ex principiis salino-sulphureo-oleosis, quæ in recessu habent acre alcalinum & acidum vol. Hoc testantur *Spiritus* ejus acidus & *Sal volatile* in formâ siccâ. Ut ergo paucis multa comprehendam, vis ejus consistit in parte resinosa, quæ constat *Sale alcalino* & *acido vol.* *Cortices* ejus eosdem, imò majores præstant effectus. *Oleum Ligni* cum *C.C. usto* rectificatum penetrantissimum & maximè sudoriferum est,

ut &

ut & carminativum in *Affectibus hystericis & colicis*. In usu pariter est gummi in *Gonorrhœâ*, *Lue venereâ* & *Scabie malignâ*, vel in substantiâ, vel Pilulis, vel Essentiâ cum Spiritu vini extrahendâ.

H.

H*Edera terrestris* vulneraria est, in *Ulceribus Pulmonum & Renum* nulli cedens. Cocta in Vino vel Cerevisiâ adhibetur in *Phthisi scorbutica*, *Asthmate*, & *Pleuritide*; Sanguinem grumosum resolvit, & per Urinam expellit.

Hederæ arboreæ Baccæ recentes Vomitus & Secesus movent; siccatae autem ad 3i in Aceto destillato vel Vino sudorem in *Peste* proficuum excitant. Externè Folia vesiculas excitant ac fluere faciunt.

Helenii radix aromaticâ vi gaudet. In Stomacho confortando, in *Asthmate & Tussi pectorali*, Vinum ejus per fermentationem vel infusionem paratum egregium est; ubi & *Extractum* ejus exhibetur. Decocta heleniata *Colicam & Paralyzin scorbuticam* mediante sudore curant, & addito Fœniculo *Mercurium* è corpore propellunt. Paratur etiam ex Helenio *Unguentum* in *Scabie* proficuum.

Herniaria in *Herniis* prodest, vel decocta, vel in forma Essentiæ cum Rore majali parata, quæ egregia est.

Hispidula in viribus cum *Pilosellâ*, cujus species est, convenit.

Hordei decocta quibusdam suspecta sunt ob cruditates flatuosas; hinc in paranda cerevisia prius germinare debet, ut cruditates illæ tollantur. *Decoctum* hoc cum C.C. in expellendis *Variolis*, cum Rad. *Chinæ* in *Febribus ardentibus*, cum Rad. *Scorzon.* in *Petechialibus*, egregium est. Item *Emulsio* ex semine ad crepaturam cocto parata; in *Febribus benignis* valdè conducit.

Hor-

Horminum spirat odorem Citratum penetrantissimum & acutum. In tribus his Affectibus (1.) *Fluxu Mulierum albo*, (2.) *Suffocatione hysterica* & (3.) *Colica*, præstantius remedium vix habetur. Propinatur vel Decoctum ejus, vel Spiritus vini à summitatibus florecentibus aliquoties abstractus, sic enim partes aromaticas secum rapit. Externè in *Hysterici* Castoreo non cedit.

Hyoscyamus niger exulat propter virulentiam. *Albus* gaudet vi narcoticâ, opio non cedente, quæ sita est in principio sulphureo, quod ejus visciditas, circa flores reperibilis, ostendit. *Foliorum decoctum* in *Lacte*, cum fructu Stomacho dolenti calidè applicatur. *Semen* Conservâ rosarum exceptum *Sputum sanguinis* & omnem *Hæmorrhagiam* compescit; cavendum autem, ne nimius usus stupefaciat. *Oleum* ex feminibus expressum, Temporibus illitum, *Somnum* inducit; item *Doloribus dentium scorbuticis* conducit; imò in quacunque *Odontalgia* Radix gingivis affricta vel dentibus inserta certissimum est remedium. *Odontalgia* à Vermibus per suffitum herbæ vel seminis curatur. *Emplastrum* ex succo foliorum, & *Oleum* seminis contra quoscunque Dolores & Tumores duros usurpantur. *Semen* basis est secreti *Heurnii* contra *Hæmoptysin*.

Hyperici flores & semina contrita spirant odorem gratum & succum fundunt rubeum. Summitates florentes par vulnerarium non habent. Semen diureticum est singulare, à *Calculo* præservans & in *Ulceribus Renum* cum mictu cruento maximè proficuum; abhinc & in resolvendo Sanguine grumoso convenit. Aqua vel *Essentia* valet contra *Lumbricos*, *Tremorem artuum*, *Deliria*, & *Maniam*. Externè *Oleum* ex sem. expressum, vel oleum comm. in quo summitates maceratæ sunt, in *Vulneribus*, *Convulsionibus* & *Ulceribus* partium nervosarum simile non habent.

Hyssopus expectorans est, pulmonibus dicatus. Syrupus ejus & decoctum in vino, in *Asthmate* & *Tussi chronica* expectorat & viscida resolvit. Quin & Aqua ejus spirituosa, cruditates absorbendo, Stomachi malis succurrit. Externè summitates vino calido immerfæ in *Oculorum sugillatione* & *Sanguine congruato* ex contusione multum conferunt.

I.

Imperatoria cum *Angelicâ* convenit, quam vide suo loco.

Iris nostras, ex radice suâ, tempore verno antequam germinare incipiat collectâ, succum reddit acrem purgantem & hydroticum, qui *Syrupo Viol.* corrigitur, ne fauces excoriet. Quidam destillant *Succum*, & Aquæ hinc destillatæ ℥iii. dant pro purgante. Idem est Errhinum efficacissimum. Quin & Oleum per infusionem in *Coryzâ* seu *Gravedine* insigniter commendatur. In *Scrophulis* hoc Oleum & Succus remedium sunt specificum. Fæcula nullius valoris est, & Radix cocturam non fert.

Iris florentina lympham acrem corrigit. Usurpatur in Pulvere, Oxymelite vel Decoctis, in *Asthmate*, *Raucedine*, *Tussi sicca*, &c. & pulveres pectorales ingreditur tanquam primarium ingrediens.

Isatis sine aëre putrefacta Spiritum urinosum, cum aëre verò Sal vol. simul suggerit; quod formaliter in planta non existeret, sed ex actione Salis alcali vol. in particulas terreas fixiores & oleosas gignitur.

Juglandis Radices, mense februario perfossæ, succum dant in *Odontalgia* efficacissimum; qui & *Podagram* curat, tam externè, quàm internè; vi diureticâ. Cortex superior astringens est, ex cujus succo (in faucium Affectibus adstringente optimo) cum Sal comm. evaporato fit *Vitriolum vegetabilium*, deinde *Spiritus acidus*, Corallia aliâque solvens. Cortex interior à 3℔. ad 5℔. vali-

validissimum est Vomitorium. *Juli* seu flores ad 3i. in *Dysenteria* & *Passione hysterica* laudantur. Juglandes maturæ contra Pestem valent; contritæ *Morsui Canis rabidi* impositæ conducunt.

Jujabæ temperatæ sunt & in *Affectibus pectoris* usitatæ. Sympus earum in *Tussi sicca*, atque principio *Pleuridis* & *Variolarum*, *Stranguriâ* item & *Dysuriâ*, commendatur.

Juniperus frutex est perpetuò virens, adeoque insigniter balsamicus; qui *Ligno Sassafras* substitui potest. Ejus Baccæ quotannis bis maturæ sunt, & crasin totius concreti obtinent. Scatent Oleo aromatico nonnihil resinoso, & sunt insigniter sudoriferæ, æque ac diureticiæ. Unde in *Affectibus nephriticis* *Aqua*, *Roob* & *Malvaticum* (quod essentia est ex *Roob* & *Spiritu* constans) admodum conducunt. In *Affectibus catarrhalibus* & *chronicis*, primam Stomachi digestionem mirè adjuvant. Ratione vis sudoriferæ alexipharmaca sunt, Menses movent & *Hydropem* curant. Quibusdam in locis paratur Cerevisia ex Baccis per fermentationem. Paratur etiam per fermentationem *Spiritus*, *Sal volat.* & *Oleum*, in *Affectibus nervosis* & prædictis internè & externè commendata. Ex remanentiâ paratur elixivando *Sal fixum*, optimum diureticum in *Hydrope* & *Affectibus hypochondriacis*. *Gummi Juniperi* usurpatur pro suffitu in *Affectibus capitis catarrhalibus*. Ex *Spongiis* recentibus contusis & Soli expositis fit *Liquor*, qui colatus & acervo Formicarum impositus in *Oculorum Affectibus* admodum est proficiuus.

L.

L *Actuca* cum *Cichorio* convenit.

Lapathum acutum in *Affectibus cutaneis*, sive internè in Decocto, sive externè, omnibus simplicibus præfertur. *Radix* in aceto trita & imposita *Serpiginem inveteratam* curat. Eadem in *Aqua cocta*, addito

Sterc.

Sterc. Gall. & instar Cataplasmatidis imposita Scabiē auferit.

Lauri Baccæ sunt aroma carminativum perfectissimum; coctæ item in Vino *Doloribus post partum*, impositæ, feliciter medentur. *Oleum Lauri* internè contra *Colicam*, externè Ventrículo in *Inflammatione*, Pubi in *Sterilitate*, *Mensium suppressione*, &c. Paralyticis denique partibus, illitum prodest. Cum floribus Sulphuris miscetur *Oleum Lauri* (tam per infusionem quàm coctionem) & Corpori scabioso illitum rarò fallit. *Oleum* hoc contra *Pediculos* quoque adhibetur. Ipsæ *Baccæ* ad 3i. cum Aceto destillato vel Vino in *Febri malignâ* sudorem commodè movent.

Levistici Radix in Vino macerata applicatur naribus in *Passione hysterica*. Et *Radix* & *Sem.* carminativa sunt & aromatica, in *suffocatione hysterica* & *Partu difficili* magnopere commendata; quæ & Clysmata anticolica ingrediuntur.

Ligustri succus & decoctum in *Ulceribus Faucium* & *Gingivarum* externè conducunt.

Lilii albi Flores & *Rad.* habent Mucilaginem aqueam temperatam, unde emolliunt & suppurant. *Oleum Lil. alb.* in tardâ *Suppuratione* humorum, *Difficultate Urinæ*, & *nephriticis Doloribus Lumbis* illinitur; ubi illitum *Partum* faciliat. Quin & *Oleum* florum infusum *Vulnera* consolidat.

Lilium convallium minus oleosum est, constans Sale vol. magis mercuriali quam sulphureo, unde Spiritus animales valde reficit, & in Affectibus capitis primatum ducit. Paratur *Spiritus* per cohobationem florum cum Spiritu vini, dum rore adhuc madidi sunt; vel etiam per *fermentationem*; qui ad *Affectus nephriticos* & nervinos maximè conducit; cum quo parari potest *Essentia* pro scopo analeptico egregia. *Flores* & *Rad.* in pulvere errhinum sunt haud vulgare, & satis temperatū.

Limoniorum succus cum *Citro* convenit; in specie

tamen ad *Calculum*, *Gonorrhæam*, & nimium *Æstus venereum* commendatur. Sunt qui ex muriâ Limonum abstractâ & destillatâ Sal. vol. acquirere volunt.

Linaria in lacte cocta vel cum pinguedine porcinâ subacta, *Hæmorrhoidibus*, inprimis *cæcis*, applicatur.

Lini semen Oleum dat, in *Pleuritide*, *Tussi*, & *Affectibus pectoris*, ad ℥ii. vel iii. egregium. Interim cum nauseosum sit, *Oleum Amygd. dulc.* ei præferri debet. Alias in *Colicâ* & *Obstructionibus alvi*, à Dolo- re nephritico or- tis, in formâ Clysteris confert.

Lupuli flores recentes sunt pingues resinosi, suavi- que admodum odore præditi; adeoque Oleo gaudent, quod Cerevisiam ab acescentiâ præservat. In genere acidum corrigunt, adeoque in *Morbis chronicis*, *Ictero*, *Hypochondriacis*, &c. adhibentur. Summitates recen- tes sæpius comestæ alvum lenius cient, & Mass. S. fer- mentatione blandâ depurgant; unde *Scabiem* certò præcavent.

M.

M *Ajoranæ* vis consistit in Sale vol. admodum oleoso. *Oleum* ejus externè capiti illitum *Catarrhos* diffi- pat, & naribus Infantum applicatum, mucum resolvit, adultisque olfactum amissum restaurat. *Herba* in Pul- vere errhinum est.

Malvæ arboreæ florum in Lacte decoctum egregium est gargarisma in *Affectibus faucium*. Quin & Pulvis florum cum melle & alumine *Fauces scorbuticas*, inpri- mis *Mulierum*, levat.

Malva vulgaris continet substantiam aqueam tem- peratam, nonnihil mucosam; unde maturat, emollit & acrimoniam falsam temperat. *Conserva florum* Af- fectibus urinariis dicata est. *Malva* denique in *Dolori- bus capitis* externè in lotionibus adhibetur. Alii *Lini- mentum* parant ex *Malvâ* cum *Butyro* non salito & *Camphorâ*.

Mandra-

Mandragoræ Cortex in Tumore scirrhuso discutiendo Cicutam superat.

Marrubium album odorem habet citratum, & pituitam primarum viarum egregiè resolvit. Unde *Syrupus* ejus in *Tussi Senum*, quæ in Stomacho ut plurimum radicatur, & *Decoctum* ejus in *Hydrope Uteri* valdè laudantur.

Marum cum *Majoranâ*, cujus nobilior ferè species est, convenit.

Matricaria odoris & saporis penetrantis est, unde *Mulieribus* est dicata in pellendis *Mensibus*, *Lochiis*, & *Doloribus post partum*. Clysmata etiam carminativa ingreditur. Contusa item & fronti applicata *Cephalalgiam* levat, modò odorem ejus ferat *Æger*.

Melilotus magis est vol. & resolutivus quàm *Malva* & *Althæa*; quin & vi anodynâ gaudet, in *Doloribus podagricis* applicatus.

Melissa aromatica est, sed simul volatilis & mercurialis, parumque admodum oleosa. Unde in *Virium prostrationibus*, *Apoplexiâ*, *Sterilitate* & *Palpitatione Cordis* maximè conducit. Paratur inde *Essentia*, quæ *Memoriam* roborat, & ætatem senilem quasi cum juvenute commutat.

Mentha crispâ & *Calamintha montana* Stomachum, ejusque *Affectus* inprimis respiciunt; *Cruditates* præcipuè acidæ, tollunt; *Lactis* coagulationem præcavent. *Oleum destill.* Stomacho illitum *Vomitum*, *Cardialgiam* & *Nauseam* arcet. *Nervinum* quoque egregium est. *Acetum Menthæ* tam internè quàm externè, quin & ipsa *Herba* contusa cum fermento applicata, *Vomitum* sedat.

Mercurialis gaudet *Succo salino mercuriali nitroso*, ratione cujus internè abstergit & laxat.

Mespila immatura condita valdè adstringunt, Stomachum roborant, & fluxiones quascunque sistunt.

Capiti applicata *Capillorum defluvium* inhibent. Semina pariter adstringunt, atq; usurpantur in Gargarismatibus, & Injectionibus pro *Ulceribus*. *Nuclei* in pulvere acidum in primis viis destruunt, atque adeo à *Calculo* præservant.

Meum cum *Angelicâ* vel *Feniculo* in viribus conspirat.

Milium gaudet mucilagine temperatâ copiosâ, admodum nutritivâ. Decoctum ejus ad crepaturam Sudoriferum est in *Tertianis* egregium; quod & *Variolas* promovet, sanguinisque fervorem mitigat. Externè Sacculi ex Milio & Sale tosto capiti vel ventri, pro *Cephalalgia* vel *Torminibus*, applicantur.

Milium Solis Calculum pellit, *Gonorrhæam* levat, & Parturientibus subvenit, ad zi. vel ii. cum quocunque vehiculo.

Millefolii succus recens, vel & ipsa planta recens contusa, *Vulnera* recentia citra suppurationem consolidat. *Rad. recens* naribus intrusa *Hæmorrhagiam* movet. Internè Decoctum herbæ *Abortum* præcavet; *Hæmorrhagias* internas, *Fluorem album* & *Gonorrhæam* compescit; *Menses* autem movet.

Momordicæ Fructus macerantur in Oleo olivarum, quod exinde summum *Vulnerarium* evadit, præsertim in *Fissuris mammarum* & *Hæmorrhoidum doloribus*. Semen per se Oleum non fundit, quia nimis durum est.

Mora immatura succum dant per expressionem ad quoscunque *Alvi Fluxus* commendatum; qui inspissatus *Roob* dicitur in *Faucium Affectibus* aliisque astringens egregium.

Nux Moscbata oleosa est & temperata, quam ambiunt filamenta flava *Macis* dicta, magis volatilia, acrida & penetrantia. Hujus *Oleum* admodum conducit in *Vomitu*, *Cruditatibus*, *Diarrhæâ* & *Stranguriâ*; quin & vi carminativâ non cedit Oleo Aurantiorum. Decoctum

etum Macis vel Nucis moschatæ egregie conveniunt in *Flatibus uteri* ab aëre frigido post partum hausto oriundis, ubi & fumus Nucis genitalibus commodè excipitur. Propter nimiam Oleositatem Noces hæ Stomachum gravant. In *Dysenteria* affricantur pani ac cerevisiæ, vel coquuntur cum Aceto ros. & Vitello ovi, quod comedendum. Vel paratur *Magisterium*; destillantur sc. cum Aquâ, quæ ab Oleo fixo supernatante separatur, deinde cum Spiritu vini omnis color extrahitur, donec cadat Pulvis albus, qui ad ℥ij. vel ʒi. in vehiculo calido propinatur. Externè *Oleum* Stomacho illitum *Cardialgiam* fugat, Umbilico verò Fœtum roborat.

Musculus quercinus astringit sive in decocto datus, sive in pulvere. In *Musco terrestri* verò reperitur *Farina* vol. sulphurea ad candelam facile inflammabilis, idque cum sonitu, dosi ℥ss ad *Epilepsias* & *Hecticas* Infantum commendata. Alvum etiam suavissimè laxat, sed colligi debet mense martio,

Myrtilli Baccæ semina habent parva, sed admodum dura, quæ Intestina exulcerant & *Dysenterias* grassari faciunt.

Myrti Baccæ arefactæ cum odore grato & aromatico potenter adstringunt. *Oleum* ejus in Tussi cum *Hæmoptysi* conjunctâ conducit.

N.

NAPI semen Emulsionem expulsi vas ingreditur, in *Febribus malignis*, *Variolis* & *Ictero* adhibitas.

Nasturtii vis consistit in Sale vol. admodum acris; Renes abstergit, & in *chronicis*, *hypochondriacis* & *scorbuticis* Morbis præstans est; *Quartanas*, in primis *Scorbuticas*, curat, interdum Vomitus movendo. Succus *Lumbricos*, quibus sæpè affliguntur *Scorbutici*, pellit. Semen ejus *Oleum* possidet, non tamen adeo copiosum, ut Aromata; & Emulsionem *Variolarum* expulsi vas ingreditur; imò Succus vitia *Lactis* in Infantum

corporibus , unde *Variolæ* sæpè oriuntur , emendat. Externè Puerorum *Tineæ* & *crustosæ Scabiei* Semen cum Pinguedine porcinâ subactum applicatur. Adhibetur etiam *Herniis* cum *Gum. Carann.* & *Alb. ovi* , quod acrimoniâ suâ causticâ uberio rem alimentorum affluxum excitet , hocq; ipso Peritonæum eo facilius consolidat. Succus in *Lethargo* naribus admovetur , unde paratur & Spiritus antiscorbuticus egregius.

Nephriticum lignum Aquam, cui infunditur, cæruleam facit in loco umbroso , in obscuro viridem, & in pellucido claram. Diureticum est, adeoque in *Affectibus nephriticis* , *hydropicis* & *spleneticis* polychrestum.

Nicotianæ vis consistit in Sale vol. acerrimo , cui in recessu jungitur Oleum admodum crudum ; unde mucum incidit , vomitum movet & alvum laxat , ad 3i. Vino infusum. In *Asthmate* , *Empyemate* , & *Pleuritide* suppuratâ , egregiè commendantur *Decoctum* ejus & *Syrupus*. *Clysmata tabacina colicos Dolores* sistunt , & alvum laxant. *Essentia* paratur cum Spiritu vini, addito Nitro fixo , virulentiam corrigente : quæ inspissatur etiam ad Extractum, cujus tantillum linguæ impositum copiosum phlegma elicit ; ubi cavendum, ne in Stomachum dilabatur. Quod *Oleum* ejus *narcoticum* sit , patet ex masticatione Tabaci, proficuâ in *Odontalgia* ; nec non ex fumo , qui somnolentiam & stuporem infert ; & ex decocto , in *Pediculis* necandis & curandâ *Tineâ* , capiti applicato, quod stupidos & quasi ebrios reddit , & , nisi cautè usurpetur , Infantes *Cardialgiâ* affligit. In Plantâ *succulentâ* Sal. vol. aliis humoribus temperatur, in *aridâ* verò per putrefactionem evehitur & acrius fit. Succus recens *Vulneribus* commodè instillatur, *Tumores duros* mirè emollit , Reni applicatus *Quartanas* curat. Decoctum , Infusum, vel Oleum , in *Vulneribus* & *Affectibus cutaneis* laudem merentur. Fumus phlegmaticis & catarrhosis conducit , præprimis si ad-

datur

dantur *Succinum*, *Mastix*, *Sandar. Flor. Spic. nard. Styrax*, irrorata prius Oleo anisi seu succin. Laudatur autem iste Fumus, qui attrahitur ex infundibulis vitreis, vasculo excretorio, in quod Oleum destillat, præditis, ut solum Sal vol. cum Fumo hauriatur; interim abusus ejus Stomachi fermentum obtundit, Pulmones aridos facit & maculis nigris conspurcat. Prostat ejus *Oleum destill.* cujus paucæ guttulæ quodvis animal enecant. Ablatâ tamen istâ vi narcoticâ Tabacum Hystericis convenientissimum est remedium.

Nigellæ Semen, vel Oleum ejus infusum, cum Oleo Major. Naribus olfactum restituit.

Nummularia antiscorbutica est, utut temperata.

Nymphææ flores succulenti sunt, & in recessu habent Sal vol. temperatum, ratione cujus fervorem & acrimoniam mitigant in Febribus, Mania & Gonorrhæa. Oleum temporibus illitum *Vigilias* & *Æstus* arcet.

O.

OLEÆ fructus immaturi muriâ conditi austeri sunt stomachici, Muria verò dat Sal egregium diureticum: maturi fructus ob Oleositatem Stomachum gravant. Ex maturis fit etiam Oleum *olivarum* vulgare, quod intus vel in Clysmate assumptum alvum solvit; à nimio tamen usu Oleositate suâ Stomachum dejicit, & lubricum reddit, ut facilè Vomitus sequantur; præterea insignem fovet acrimoniam, acidumque occultum, quo pylorum stimulando & contrahendo, Vomitus movet. Habet interim Sal volatilissimum, ex quo cum Sale Tartari singulare menstruum paratur. Ex immaturis Oleum expressum, *Omphacium* dictum, austerum est & adstringens, quod fibras roborat. Alias ex Lateribus, Oleo olivarum sufficienter imprægnatis, distillatur Oleum vol. insigniter penetrativum, quod in Tumoribus scirrhis resolvendis optimum habetur remedium.

Ononidis Rad. diuretica est, in *Doloribus nephriticis* primatum ducens. Paratur *Essentia* ex Herb. rad. & flor. in Vino malvatico digestis & destillatis, liquorem destillatum denuo super recentem herbam rad. & flor. digerendo, exprimendo, abstrahendo & deinfiltrando; cui additum Sal fixum falsum ex capite mortuo calcinatum *Essentiam* dat *lithontripticam* egregiam. Radix in Aquâ & Aceto cocta gargarisma dat, in *Odontalgia* & *scorbuticis* Faucium *Affectibus* utile, Laudatur etiam in *Sarcocele*.

Origanum aromaticum est. Paucum suggerit Oleum: *Creticum* tamen, quod magis pingue, plus dat Olei in retort. quod contra *Dolores capitis* & *dentium* ipsi *Caryophyllorum* Oleo præfertur.

P.

P*ALMÆ* fructus, seu dactyli, acrimoniam temperant in *Affectibus pectoris* & *Ardore urinæ*. *Lapilli* contenti cum pulpâ in fumo siccati, ad 3ß. vel 3i. diureticum sunt optimum.

Papaveris albi capita sunt mater *Opii*. Scatet tota planta (ut & omnia narcotica) succo non nihil pingui & oleoso seu sulphureo, in quo fundatur vis narcotica. Flores & capita dolores sistunt, somnum conciliant, motus sedant, & fluxus inhibent; Lympham itidem acrem & *Catarrhos* temperant. Oleum ex sem. expressunt temporibus illitum in *Agrypniis* & *Cephalagiis* optimum est remedium.

Papaveris erratici vis *sulphurea* & *anodyna* mitior est. Ejus Flores in *Pleuritide*, *Anginâ*, *Erysipelate* & *Inflammatione* quacunque Renum &c. sanguinem grumosum egregiè dissolvunt. Hinc *Succus*, *Aqua destill.* & *Tinctura* cum *Spiritu Sulph.* sæpè usurpantur.

Parietaria gaudet nitro à muris, in quibus crescit, abscorto, & ex Calce viva oriundo; unde laxat & urinam movet, præsertim in *Hydrope*, ubi diuretica lympham

pham peccantem perfectissimè tollunt. Hinc *Syrupus* ex *succo* cum *Saccharo* inspissato paratur ; ut & *Cataplasma* ex plantâ cum *Oleo Scorpionum* coctâ & subactâ, vel ex *Decocto* plantæ in *Vino* cum *Cæpis* subactis, quod applicatur in *Suppressione urinæ*.

Paris externè, in decocto vel cataplasmate, in *Tumoribus malignis*, & *Inflammatione*, præsertim *Scroti*, laudatur. Denique in *Cancro oculo* folia contusa in mortario plumbeo, & imposita conferunt.

Pastinaca cum *Apio* conspirat.

Perfoliata Herniis internè & externè succurrit.

Persica succulenta sunt, adeo ut propter facilitatem fermentationem *Diarrhæas*, ac nimio perè comesta *Dysenterias* ipsas excitent. Ex *Floribus* rore madentibus paratur *Syrupus* blandè laxans. *Conserva* *Florum Lumbricis* inprimis opponitur. *Nuclei* in *Emulsionibus* diuretici sunt, ut & anodyui, *Oleum* enim eorum expressum temporibus illitum, & internè ipsæ *Emulsiones*, *Cephalalgiam* pellunt. Cæterum *Oleum* ex nucleis expressum cum *Florib.* digestum & colatum, ad *Aurium affectus* commendatissimum est. *Cortices* lapidosi, *Nucleum* ambientes, nil aliud sunt, quàm ligna duriuscula ; *Spiritus* enim & *Oleum* fundunt, illis *Lignorum* simillima.

Persicaria habet *Sal vol.* acerrimum ; ratione cujus coagula quæcunq; p.n. potenter resolvit, & per urinam evacuat. Hinc *Aqua* è plantâ recenti cohobatâ *Calculum*, *Tormina*, *Scorbutum*, *Hypochondriacum malum*, & omnes *Morbos chronicos* pellit. Planta per *Aquam* frigidam tracta, *Vulneri* imposita, deinde sub fimum sepulta, *Vulnus* magneticè curare dicitur. *Contusiones* etiam quascunque & *Odontalgiam* eodem modo curatas esse observatum est.

Petasitidis *Radix* acris & resinosa insignis alexipharmacum est.

Petroselinum folia recentia ad *Chærefolium* accedunt; & similiter vi diuretica pollent. Quin & cunctis *Morbis chronicis* succurrunt, & lactis grumos impediunt. Folia siccata infusa, vel externe applicata lac diminuunt. Sanè *Petroselinum* siccum Massam sanguinem purificat, & externo usu *Ulcera* mundificat.

Pimpinella diureticum est, Massam sanguineam purificans.

Pinus sylvestris Abieti cognata est; nisi quod Abies sit strobilifera, Pinaster verò conifera; quin & *Abies* folia ex adverso, Pinus verò utrinque & ex omni parte sita habet.

Pinus domestica Nuces suggerit, & in iis contentos nucleos, quorum virtus in substantiâ oleosâ temperatâ, admodum mucilaginosâ & nutritivâ consistit; unde *Emulsiones* ex illis, ut & *Oleum expressum* insigniter emaciatis nutriunt, & in Re venereâ Semen egregiè augent.

Piper album & *nigrum* non differunt specie, cum omnia grana, dum immatura, viridia sint, matura verò nigra evadant, sicut in *Baccis Juniperi* observamus. Vis ejus in Sale vol. acerrimo parum oleoso consistit; hinc cruditates acidas, in specie illas post crapulam, in stomacho destruit. Grana integra deglutita æque efficacia sunt, atque pulverisata; ipsa enim Aqua comm. volatilem vim aromaticam faciliè extrahit. Præterea omnia Aromata, in pulvere diu servata, substantiam vol. amittunt, & ita minus efficacia fiunt. Cæterum in *Colicâ* & rigoribus *Quartanarum* supprimendis grana integra cum Spiritu vini commodè propinantur. Externe *Piper* usurpatur in Apophlegmatismis & Sternutatoriis, ubi acri remedio opus est.

Piperitis acrem habet gustum, Piperi non cedentem. Masticata vel Vino infusa cruditates viscidas & acidas absumit, & ita Appetitum conciliat. Folia in Scorbuto pariter conveniunt.

Pistacia

Pistaciæ nuclei cum *Pineis* conveniunt.

Plantago terrestris saporis est nonnihil amaricantis; insipidi & adstrictorii, unde *Fluxus* quoscunque sistit. *Succus recens* in *Vulneribus* cutaneis cum *Inflammatione* junctis, tam internè quam externè convenit. Paratur Syrupus ex foliis cum Rad. *Symph. maj.* in *Vomitu* vel *Mistu sanguinis* & *Hæmorrhagiis* quibuscunque, egregius. Ulterius planta hæc in jusculis consuetis coquitur pro sanatione *Diarrhææ* & *Dysenterix*.

Plantago aquatica acerrima est in variis Regionibus, in *Helyetiâ* mitis, & contusa *Vesicas* externè excitat, præprimis in *Hydropicorum* pedibus tumentibus, qui hinc aquas emittunt cum insigni levamine. Pulsibus applicata vi causticâ *Febres intermittentes* curat. Internè *Scorbutum* tollit & *Urinam* ciet.

Pæoniæ radix *Essentiam* & *Aquam* dat contra *Morbos convulsivos*; colligenda tamen, quando Sol versatur in caudâ *Leonis* die *Solari* mensis *Julii*. Semen ingreditur *Emulsiones* contra *Epilepsiam* & *Puerorum horrores nocturnos*.

Polygoni decoctum *Hæmorrhagias* sistit, & *Mammis* applicatum *Lac* inhibet.

Polygonati Rad. in recessu acrimoniam habet, & de Sâle vol. participat, unde in usu cosmetico primatum ducit. Cum *Vino* & *Aquâ* cocta *Maculas* cutis & *Contusiones* abigit. Quin & post ineptam *Venæsectionem* nihil melius est *Cataplasmate* ex Rad. cum *vino* subactâ, quoniam acre mitigat.

Poma, in specie *Borsdorfiana*, acidum temperant, alvum laxant, & effervescentias *hypochondriacas* solvunt. Unde *Extractum Martis* cum illorum *Succo* in *Vino* solutum addito *Crem. tartari*, *Hypochondriacis* gratum & efficax est remedium. *Syrupus de pomis* pueris in alvo obstructâ una cum *Oc. Cancr.* conducit. Externè *Aqua destillata* contra *Gangrænam* & *Ulcerâ* maligna

ligna magni est momenti. In *Inflammatione oculorum* nil melius est *Cataplasmate pomorum* putridorum, cum *Camphora*, quæ resolvunt & sistunt Dolores æquè ac Tumores.

Populi gemmæ nigræ anodynæ sunt. Externè *Oleum* & *Unguentum* in *Cephalalgiis* & *Membris paralyticis* adhibentur.

Porrum cum *Allio* convenit in omnibus,

Portulacæ succus occultum habet alcali blandum, unde effervescentiam acidi vel bilis in *Hæmorrhagiis*, *Sputo cruento* & *Ardore urinæ* temperat. In *Hæmodiâ* planta dentibus affricata & *Succus* illitus optimum est remedium.

Primula veris gaudet vi blandâ anodynâ, unde Flores inter articulares numerantur.

Prunella inservit pro gargarismate in *Affectibus oris*, addito Phlegmate Vitrioli vel Nitri.

Pulegium aromaticum est, *Secundinas*, &c. expellens: externè adhibetur in cataplasmate ad *Podagram* & in *Affectibus diureticis*.

Pulmonaria verè vulneraria est, unde ad *Sanguinis sputum*, *Ulcera Pulmonum*, aliarumque partium, conducit.

Pyrethrum acerrimum est. In *lethargicis Affectibus* cataplasmata & clysmata fortiter stimulantia ingreditur; imò inter sudorifera numeratur. In *Odontalgia* Radix masticata Lympham incidit & elicit. Aliàs & pulvis ex Pyrethro, Gallis, & Alumine concinatus, *Paralysin* & *Stuporem* membrorum sanat.

Q.

Quercus styptica & nitrofa est. In *Dysenteria* laudatur, ubi & *Uva* ejus tempore verno collecta singulare est specificum. *Folia* & eorum destillata *Aqua* in *Uteri Hæmorrhagia* laudantur. *Glandes* & *Gallæ* adstringendo excellunt, & simul vi alcalinâ destruunt acidum, quod

quod impedimento erat consolidandis *Vulneribus*. *Viscus* in ea reperitur, qui post corylinum optimus est, in curandâ Epilepsiâ ad zi. usurpatus. *Lignum* dat Spiritum acidum nonnihil astringentem.

R.

Raphani Orbicularis succus imprægnatus est Sale vol. acri admodum copioso; unde Vomitus interdum ciet. Si edatur, cum Sale assumendus, quia acidum Salis acrimoniam Salis vol. destruit & quasi figit. Certè in Stomachi muco incidendo & inde frequenter oriunda *Tussi*, item in ciendâ *Urinâ* & *Calculo* pellendo, Succus mirabilis est. In *Cephalalgia* cum *deliriis* junctâ ipse *Raphanus* plantis pedum commodè applicatur.

Rapi Rad. gaudet succo nitroso temperato, unde *Urinam* acrem temperat; & *Tussim* à lymphâ acri oriundam mitigat. Externè contra *Perniones* decoctum Raporum, vel aridorum, vel frigore ante congelatorum, commendatur.

Rhodia Radix Oleum reddit odorum. Planta contusa sub formâ Cataplasmatidis fronti circumponitur, in *Cephalalgis chronicis*.

Rhaponticum est acre amaricans, adeoque grumofum sanguinem resolvit in Casu ab alto, *Hæmoptysi*, &c.

Rhus coriaria in semine adstringit internè & externè, in specie in *Procidentiâ* utile.

Ribes rubræ cum *Berberibus* conveniunt.

Rosæ Domestice vis consistit in substantiâ volatili spirituosâ, admodum mercuriali, nonnihil tamen Oleosâ, odor ejus facile perit. Vi analepticâ imprimis claret, in quem finem *Spiritus* & *Aqua* prostant. Si rore matutino humidæ colligantur, vim habent laxativam, unde *Syrupus Rosarum laxativus* prostat; & apud nonnullos *Conserva laxativa*. Cæterum vi spirituosâ dissipatâ adstringunt. Unde *Conserva* & *Syrupus* in *Phthificis* usitata.

Ros Solis, inprimis *Succus* illi infidens, habet Sal. sulphureum in se concentratum, qui *Oculorum Inflammationibus* externis succurrit. *Aqua cum vino destillata* insigne est restaurativum.

Rosmarini vis consistit in Sale vol. oleoso; unde *Utero & Capiti* dicatur. Contra *Morbos convulsivos & paralyticos* multum valet ejus *Decoctum & Essentia*, *Aqua Regin. Hungar.* dicta. Deinde contra *Sterilitatem & ad roborandum Uterum* decantata est hæc Herba. *Guttas aliquot Olei Rosmar. Tertianas* curasse refert *Pauli*.

Rubia Tinctorum in *Casu* grumofum sanguinem resolvit, & urinam ciet.

Rubi vulgaris folia in *Vino* decocta, pro lotionem *Vulnerum* meritò inserviunt. Fructus immaturi, *Mora* dicti, vulnerarii sunt internè & externè.

Rubi idæi fructus succo gaudet copioso acidulo, blando, aromatico, adeoque vi analeptica.

Ruta gaudet odore nitroso, & oleositate anti-venereâ; unde *Carminativa* est & anodyna. Externè *Oculis inflammatis* succurrit; vel contusa *Capiti* applicatur contra *Cephalalgiam febrilem*.

Ruta muraria Sal. vol. habet, unde in *Morbis chronicis*, & in specie in *Scorbuto*, optima est.

S.

Sabinæ vis consistit in Oleositate vol. acri. Internè in *Vino* cocta *Menses* pellit. *Succus* cum *melle* mistus purificat & *Vulnera* manantia optimè curat. Externè *umbilico* imponitur *Pulvis Sabin.* cum *Melle* in *Nuc. Jugland.* medietate, contra *Lumbricos*, in specie *umbilicales*.

Salicis folia *Infantum Ariduras & Tabem* curant. *Succus* ex tenellis *Salicib.* incisus in *placentulas* cum pane formatus, *Libidinem* egregiè arcet.

Sambuci flores sudoriferi sunt; in *Lacte* cocti *Erysipelati* succurrunt internè, item & externè si *Siritu Vini* irro-

irforetur eorum Pulvis. Quin & vi anodynâ & discussivâ externè commendatissimi sunt. *Baccæ* dant Spiritum inflammabilem per fermentationem. Expressæ dant *Roob*, alexipharmacum egregium in *Febribus malignis & petechialibus*. Ex hoc *Roob* elicetur *Essentia*, cujus dos. coch. i. in *Passione hystericâ*. *Tragea* ex iisdem granis in *Dysenteriis* paratur egregia. Ex *Semine* exprimitur *Oleum* & ad 3i datur. *Cortex interior* ad ʒß. Vino infusa *Aquas* purgat. *Spongiæ* in *Aquâ* appropriatâ infusæ *Aphthis* & *Oculorum Affectibus* succurrunt. *Medulla arboris* *Urinam* egregiè ciet.

Sanguisorba *Stomachia* est, in *Dysenteriâ*, *Mensium fluxu nimio*, &c. usurpari solet cum fructu.

Santalum citrinum aromaticum est, adeoque reliquis præfertur. *Rubrum* in *Phthisi* & *Atrophia* benè convenit.

Santonici Sem. in *Aqua Zedoar.* propinatum *Vermes* enecat.

Saponaria interdum additur *Decoctis antivenereis*. In *Scabiæ* *Folia Flor.* decoct. pro lotionè & cosmetico adhibentur.

Sarsaparilla in *catarrhalibus*, *venereisq;* *Morbis*, & pro scopo sudorifero qualicunque admodum conducit.

Sassafras vi sudoriferâ pollet, & hinc in *Petechialibus* optimè usurpatur. Paratur inde *Tinctura* cum *Aqua spirituosâ Serpilli*, quæ lympham egregiè corrigit & *Stomachum* roborat.

Satyræ Radix condita *Venerem* stimulat. Pulvis autem analepticus est, & *Memoriam* confortat. *Satyrum maculosum* cosmeticum est.

Scabiosa in *Pleuritide*, ut & omni *Abscessu* interno suppuratis par non habet, imprimis *Aqua* & *Syrupus*. Etiam alexipharmaca est, in *Tussi epidemica* & *Variolis*, ubi *Pulmones* afficiuntur, egregia. Denique vulneraria est, & paratur inde *Balsamus*, qui *Vulnera recentia* optimè consolidat.

Scolopendrium verum plantula est rara, similis *Caparibus*, modò minus oleosa, nitrosa tamen, unde in *chronicis & quartanis Febris* decocta ingreditur. Vulgare stypticum est.

Scordium ferè cum *Allio* conspirat; unde in *Febris* malignis adhibetur; *Vermibus* mirè resistit, & *Ulceraputrida* curat, corruptionem eorum corrigendo.

Scorzonera alcalina est & temperata; leviter sudorem movet, adeoque in *Variolis* nil præstantius.

Scrophulariæ Radix in Pulvere ad 3i. contra *Strumas* propinatur. Vino infusa *Hæmorrhoides dolentes* juvat. Externè ex Rad. succulentâ cum Butyro contusâ, in fimo sepultâ, deinde liquefactâ & colatâ cum Pingued. hum. Unguentum dat contra *Hæmorrhoides* optimum. Observavi etiam, quod Rad. lumbis appensa *Hæmorrhoides* juvet.

Scylla marina acerrima est, adeo ut pustulas excitet. Vis ejus in Sale volat. consistit, unde mucilaginem & omnem materiam viscidam præprimis biliosam, incidit, *Appetitum* excitat, & à *Peste* præservat ejus *Acetum* ex infusione paratum; quod & in *Affectibus soporosis* tam internè quàm externè naribus admodum convenit.

Sebesten cum *Jujubis* conveniunt. Lympham acrem temperant, & in usu sunt diuretico.

Secalis Furfures in *Cataplasmate* vel *Sacculis* cum Aceto ebullitis, Ano admoti Intestina abstergunt. *Panificii* alias artificium consistit in fermentatione *Secalis*. Dum enim per Aquam affusam excitantur *Salia* fermenti & farinæ, fit motus fermentationis, qua omnis mucilago resolvitur, & Sal cum Aquâ in Spiritum volabit, Stomacho gratissimum; ratione cujus *Panis* ritè fermentatus nunquam nauseam movet. Tostio in cli-bano facit ut *Salia* illa nondum penitus spiritualisata remaneant in concreto cum sapore acidulo volatili.

Panis

Panis denuo fermentatus dat *Spiritum vol.* per se autem *Spiritum acidum*. Fit & *Essentia panis* ex crustis vino generoso infusis & destillatis, unde primò *Spiritus*, & ultimò ascendit *Oleum rubrum* elegantissimi saporis, pro *Appetitu dejecto*, aliisq; *Stomachi affectibus* egregium.

Sedi majoris succus alcali temperatissimo turgit, unde æstum temperat, & in *Prunellâ* vel solus, vel cum *Sale ammoniaco*, vel cum Aqua propria pro Gargarismate commodè usurpatur. Item cum Nitro plantis pedum vel volis manuum frequenter applicatus æstum egregiè mitigat. Contra *Ebrietatem* & *Hæmorrhagiam narium* cum Nitro & Aceto vini scroto alligatur; qui & in nimio *Mensium fluxu* Mammis adhibetur.

Serpillum admodum aromaticum est; unde ex *Herbâ* rore madente, cum Vino generoso digestâ per 14. dies, destillatâ & super recenti herbâ cohobatâ, prodit Aqua spirituosâ diuretica, in *Affectibus catarrhalibus* & *menstruosis* egregia.

Siliquæ substantia dulcis contusa, & ebullita cum Aqua *Nymphææ* contra Tussim laudatur. Et lignea ejus Capsula in pulvere sumta *Sodæ* medetur.

Sinapi cum *Erucâ* convenit.

Solanum narcoticum est, internè non usitatum. Externè folia contusa *Erysipelati*, *Cancro occulto* medentur, & Capiti, contra *febrilem Ardorem*, applicata conducunt.

Sorbi torminalis Baccæ immaturæ in Pulv. ad 3i. maturæ in Succo inspissato, ad sedandas *Diarrhæas* exhibentur.

Spicæ omnes aromaticæ sunt & cephalicæ, insigniter oleosæ. Unde penna Oleo spic. illita & Faucium tunicæ applicata Aphoniam curat. In *tendinum Morbis* nil melius Oleo vel internè ad gut. vi. vel externè cum Sp. V. crebrius illinendo. Summitates & Flores sunt admodum in usu cephalico. Externè Oleum capiti inunctum Pe-

diculos fugat, noxam à Mercurio illatam corrigit; in *hystericis Passionibus* Umbilico illitum juvat.

Spinachia abundat succo copioso, nonnihil nitroso, hinc *Alvum* laxat & emollit.

Staphisagria scopo inservit laxativo. In Lixivio cocta & in Linimentum redacta *Pediculos* & similia fugat.

Stachas citrina capillos colore flavo tingit. *Arabica* habet odorem vol. qui magis de Sale quàm de Oleo participat: & omnes Compositiones cephalicas, inprimis pro *Senibus* & *Uteri Affectibus*, ingreditur. Virtute aromaticâ *Hyssopum* excellit, unde & pectoralibus sæpissimè admiscetur.

Succisa vi alexipharmacâ & blandè diaphoreticâ *Scabiosæ* præfertur; sanguinem grumofum dissolvit quoque. Externè Gargarismata mundificantia ingreditur.

Symphyti vis consistit in substantia mucilaginosa, glutinosa & temperatâ, emolliens Decoctum ejus contra *Hæmoptysin* & *Sanguinis concretionem* laudatur; Interea tamen non nimis diu coquatur, aliàs Decoctum fit valde viscosum. Externè *Mucilago* applicata *Vulnera* consolidat & *Hernias* optimè curat. In *Contusionibus partium*, maximè nervearum, vel ineptâ Venæsectione accedente tumore, Radix vel in pulv. vel cum vino calido in formâ Cataplasmatidis applicata, grumofum Sanguinem egregiè dissolvit. *Emplastra* etiam vulneraria ingreditur.

T.

T *Amarisci Cortex* in Infusis vel Decoctis catarrhalibus & hypochondriacis, ligno Sassafras non cedit.

Tanaceti Semen & *Flores* contra *Lumbricos* loco *Santonici* substituta admodum conducunt; unde *Aqua* ejus & *Oleum* ibidem usurpantur, ut & contra *Affectus uterinos*.

Taraxacum amaricante succo turget; qui in *Pleuriti-*
de aliis

de, aliisque morbis grumos sanguinis optimè dissolvit, & externè Visum clarificat & Tunicam corneam abstergit Oculis instillatus; quin & ad *Ulcerà putrida* post *Nicotianam* omnibus præfertur. Planta contusa Oculorum vel Capitis morbis afflictis congruè applicatur.

Thee infusio potum præbet prorsus aromaticum, qui decoctum *Majoranæ* repræsentare videtur, si deficiat odor. Hic potus digestionem primam roborat. *Somnolentiæ* & *Vertigini* resistit, *Memoriam* confortat, & *Massam* sanguineam per urinam purificat, unde Chineses illi certam tribuunt *Calculi* & *Podagræ* curationem. Ego profectò illo opus non esse arbitror, sed *Rorem marinum* illi substitui posse credo, qui paribus Virtutibus stomachicis & cephalicis pollet.

Thymus cum *Serpillo* convenit.

Tiliæ flores vi antepilepticâ pollent. In Ligno *Viscus* reperitur *Visco* quercino vi dicta non inferior. Succus ex Radice expressus idem præstat. Folia in lacte cocta *Tenesmum* curant. *Carbo Tiliæ* ex ligno combusto ad resolvendum *Sanguinem grumofum* adhibetur.

Tormentilla alexipharmaca est & vulneraria. Saporis est adstrictiorii, unde in *Alvi Fluxibus*, præsertim cum *Variolis* & *Febribus* malignis conjunctis certissimum est remedium. Hinc & Extractum ad 3ß. vel 3i. in vino datum *Diarrhæas* & *Dysenterias epidemicas* curat.

Trichomanes cum *Ruta muraria* convenit.

Trifolium aquaticum à Simone Pauli commendatur à Vi anti-scorbuticâ, penetrantior ipsa *Cochlearia* & *Nasturtio*.

Tritici farina sicca cum fructu *Erysipelati* adspargitur.

Tussilago insigne est expectorans. *Fumus* tubulis haustus contra *Phthisin* valet; & *Nicotianæ* fumo præfertur. Externè folia succulenta contusa *Ulceribus calidis Mammillarum* imponuntur. Decoctum laudatur contra *Asthma*.

V *Alerianæ* Radix sudorifera est. In roborando Visu singularem vim obtinet, & vix par habet. Vialias aromaticâ convenit ferè cum *Angelica* & *Levistico*.

Verbasci flores externè in Sacculis cum Lacte cocti anodynî sunt in *Tenesmo* & *Dolore Hæmorrhoidum*. Certè post *Linariam* in *Hæmorrhoidibus* primatum obtinent. Contusi flores Soli in vitro clauso expositi *Oleum* reddunt per deliquium pro singulari anodyno externo in quibuscunque *Doloribus arthriticis*.

Verbena contusa in formam Cataplasmatîs, & fronti circumligata, vel ejus succus inspissatus cum *Oleo sem.* *Hyoscyami* temporibus illitus *Cephalalgias scorbuticas* aliasque, extra *Febres*, mitigat.

Vermicularis acrimoniam habet, unde anti-scorbutica est. Succus Plantæ cum Aceto contusæ internè à *Tertianâ* liberat, & interdum Vomitus ciet, vel saltem sine vomitu Sudorem. Unâ cum *Camphorâ* in *Tertianis* loco Amuleti usurpatur.

Veronica vulneraria est internè & externè, unde contra *Ulcerâ internâ*, imò & *Colicâ* exhibetur. Diuretica etiam & pectoralis est, ubi expectoratione opus.

Vinca pervinca vulneraria est, *Veronicæ* non cedens, sed magis adstringens, unde in *Sputo* & *Mictu cruento* præ aliis usurpatur. Externè in Vino cocta *Uvulæ Tumorem* discutit. In forma Cataplasmatîs Mammis apposita *Lactis proventum inferre*, dorso verò *Ubera omni Lacte privare* dicitur.

Vincetoxici Radix urinam & sudorem valdè movet. Unde in *Hydrope*, *Strumis* & *Lue Venerea* laudatur.

Violæ purpureæ folia emolliunt; flores verò madidant *Syrupum solutivum*. Aliâs Lympham optimè temperant & expectorationem promovent. Semen in desperata urinæ Suppressionè potentissimè Urinam pellit, & simul blandè laxat.

Virga aurea vulneraria & diuretica est quàm efficacissima.

Vitis & omnia ejus producta ex alcali & acido cum Oleo combinata sunt. In *Vino* & *Aceto* acidum prædominatur, in *Fæcibus* alcali, in *Tartaro* uno ferè vigore gaudent alcali & acidum. Ceterum acidum hoc ex Sale Aeris universali, omnia semina vegetante, & cum pluvia Sal Terræ centrale constituyente, originem habet; unde in *Vino*, *Aceto* & *Tartaro* vis residet Metalla penetrandi & eliciendi. *Lacrymæ* ex amputatis Palmitibus exsudantes, primum sunt *Ens Vitis*, & multum in recessu habent; gaudent enim diureticâ & singulari vi Massam sanguinis in debitâ crasi conservandi: in *Febris purpuratis* Puerperarum, item *Ardentibus* & *Phlogosis*, multum valent. Externè ratione blandissimi acidi volat, oculos abstergunt & aqueum humorem restitunt. Tandem *Tartarus*, ejusque *Sal fixum* beneficio liquoris volatilifari potest. *Folia* blando succo acido turgent, unde pediluvii incoquantur, & plantis pedum applicantur pro conciliando somno, imò & Capiti contra *Æstus*. Aliquali simul vi adstrictoriâ gaudent, unde non tantum contra *Diarrhæas* & *Dysenterias* valent, sed & *Appetitum* restitunt. Sequuntur *Uvæ maturæ* & *immaturæ*; hæ austeræ sunt & *Syrupum* dant *adstrictorium*: illæ verò turgent principiis salinis per fermentationem subactis, unde fit mutua acidi & urinosi temperatura, adeo ut accedente Sulphure sapor dulcis evadat; & comestæ per renovatam fermentationem *Diarrhæas* facillè inferant. Adeoque in usu medico magis conveniunt *Uvæ exsiccatae* seu *Passulæ*, tam *maiores*, quàm *minores*, quæ Sal & Sulphur connexum & temperatum continent, & proinde nil aliud sunt, quàm *Mustum concentratum*. Cum admodum temperatæ sint, nutriunt, pinguefaciunt, & *Atrophiam* ex acrimoniâ falsâ, nec non Phthisin egregiè curant, sive in Decocto, sive Electua-

rio. *Passulæ* (cùm mustum concentratum sint) contusæ, in Aqua calida infusæ, addito Saccharo vel fæcibus Vini aut Cerevisiæ, brevi turgescunt, & fit *Vinum* instar *Hispanici*. Cum *Succo Pomor. Borsdorf.* subactæ evadunt *Vinum hypochondriacum*. *Passulæ* etiam laxant, & ratione temperaturæ in *Asperitate faucium* conducunt. Vinacea cum acinis collecta turgent fermentativis principiis copiosis, unde sponte incalescunt (aut saltem injecta Calce vivâ) & odorem spirant gravem, atq; pro *Ischiadico dolore, paralyticis Affectibus & Tumore Testium chronico* egregium Balneum siccum constituunt. Ipse tandem *Succus* ex Uvis expressus abit in *Vinum* cum motu fermentativo, ab acidi & alcali pugnâ oriundo, & flatuum eructatione, quando se unire incipiunt. Promovetur fermentatio à Calce vivâ, quæ acidum & alcali, occulta prius, fovet, impeditur verò à Marte, quem acidum Vini aggreditur.

Ulmaria sudorifera est, aliquantum adstrictoria.

Urticæ urentis succus nonnihil nitrosus est, unde internè in *Hæmorrhagiis* Succus usurpatur ad ʒi. vel ii. qui & externè in *Atrophiis* convenit. *Semen lithontripticum* est; Decoctum in *Gangrænâ* valet. Colligitur *Urticæ* semen maturum ante Solis ortum, & dein exsiccat.

Z.

Z*edoariæ* radix aromatica & alexipharmaca est; hinc in ore gestata *Medicos* ab *Ægrorum contagio maligno* præservat. Quin & ad vapores mineralium reprimendos conducit. Præterea Mucum stomachi egregiè incidit. In *Colicis & Hystericis* Aqua, Vinum & Oleum carminativa sunt egregia. Pulvis ejus *Dolores post partum & Lochia* pellit. In Aqua cocta *Tussi diuturnæ* ab Aère frigido contractæ medetur. Pertinet huc *Essentia* extracta per Spiritum Vini tartarifatam, in Stomachi & prædictis Affectibus proficua.

Zin-

Zinziber magis acre est. Convenit, inprimis conditum, in Vertigine, oculorum Suffusione & Stomachi Affectibus. Decoctum sudoriferum est. Nonnulli addunt illud decoctis Lignorum contra Asthmata chronica & alios affectus.

CLASSIS. II.

De Alterantibus secundariis, quæ sunt
Succi, Olea, Lachrymæ, Resinæ,
Gummata, &c.

Pleraque hæc fundunt primo Liquorem acidum, deinde oleosum, ex Corticibus enim Arborum ut plurimum colliguntur, in quibus Spiritus est acidus. Resinæ omnes sunt oleosæ, Gummata magis aquea, naturæ salinæ mucilaginosæ.

A.

ACETUM est Vinum per fermentationem ita alteratum, ut acidæ particulæ exaltentur & reliquas figant; quod Spiritum Vini in se reconditum habeat, id patet in destillatione Sacchari Saturni. Imò ipsum Acetum destillatum tertio ignis gradu ascendit & continet Spiritum blandè acidum volatilissimum, qui longè pretiosior est Spiritu Vini & cum Sale ammoniaco acuatus optimum est menstruum in Alchymia. In Peste Aceto nil melius. In omni Aceto sunt Vermiculi celerrimi motus, hinc Melancholicis & partibus nerveis nocet, in specie sistit Menstrua. Externè fumus ejus Oedemata discutit. In Hæmorrhagiâ

Narium vel *Uteri* applicatum blandè sanguinem coagulat. Alias & *Narcosin* corrigit.

Ammoniacum (Gummi) in Igne dat *Phlegma spirituosum acidum*, deinde *Oleum*. Internè mucum quemcunque etiam viscidissimum in *Hypochondriacis*, *Tussi chronica* & *Asthmate* desperato resolvit, ad zi. assumptum purgat aliquoties. Spiritus ex Gum. ammoniaco rectificatus dicitur *Asthmaticus*. Externè *Tumores* duros quoscunque dissolvit.

Animæ Gummi destillatum dat *Oleum*. Externè in Emplastris ad *Contusiones* & *Luxationes articulorum* utile est. Inprimis suffitus in *Catarrhis*, & *Affectibus Capitis* conducit.

Arabicum Gummi lympham temperat. Externè solutum *Serpigini* illinitur.

Assa fetida magis gummosa est, quàm resinosa. In *Suffocatione hysterica* internè & externè convenit. *Menses* & *Venerem* promovet. A Veteribus in Pectoris affectibus usurpata fuit. Essentiam dat anticolicam, & cum Castoreo anodynam.

B.

B *Balsamo* vero, apud nos raro, *Tolutanum* substituitur. *Balsamum Tolutanum* in *Ulceribus renum*, *vesicæ*, & *Gonorrhæa*, cum vehiculo calido præsentaneum est remedium. In usu vulnerario externè *Peruvianum* antecellit.

Balsamum Peruvianum sapore acri, adeoque Sale volat. gaudet. Concretum est anodynum balsamicum, cum nullo Oleo mixtum. Si eo utamur, dissolvatur cum vitello ovi in Spiritu Juniperi, vel Pulvis misceatur cum Saccharo, vel sumatur in ovo leniter cocto. Internè *Phthificis*, *Tussi inveteratæ*, *Catarrhis* & *Calculo* medetur. Externè *Vulnera*, præsertim partium nervosarum, sine suppuratione curat, mundificat, consolidat. Membris paralyticis, Stomacho & Doloribus Rheu-

Rheumaticis commodè illinitur. In genere cum *Oleo Succini* convenit, & non tam vehemens est.

Bdellii Pilulæ astrictoriæ in Fluxu hæmorrhoidali usurpantur.

Benzoe Resina gummosa est, Pulmonibus internè commendata. Externè cosmetica est, præprimis Tinctura cum Sp. Vin. quæ faciem & manus nitidas, & à maculis liberâs reddit. Oleum destillatum haberi nequit. Macerata in Aqua Ros. & Viol. more solito Crystallinos dat.

C.

Camphora volatiliissima est, attamen sulphurea. In Peste & malignis Febris par alexipharmacum non habetur, præprimis si *Delirium* adsit; nam utut volatiliissima sit, narcoticam tamen vim obtinet, adeoque in *Mania* & *Delirio melancholico*, præmisso Vomitu, rarò fallit; vim etiam habet diureticam; adeoque in potu ordinario extincta in *Gonorrhœa*, *Furore uterino*, imò & *Hystericis passionibus*, cum distinctione prodest. Spirit. Vin. camphoratus egregium est anodynum ad dolores sopiendos, & ad *Gangrænâ* utile. Externè *Camphora* linguæ admota pustulas excitat; in nodulo præcordiis appensa, febrifuga dicitur. Pro *Oleo Camphoræ* habendo optimè assumitur Oleum Amygdal. radicaliter autem non potest solvi, sed in Aquam denuo prodit. Sic nec in Sp. Vin. solvitur, etsi sit rectificatissimus. Acidis verò facilius. Oleum cum Bolo destill. in Aqua infusum *Camphora* est. Si digeratur *Camphora* cum *Oleo destillat. Rosmarin.* & destilletur, prodibit Oleum pariter bonum. Sed auctoris modus 3. plus habet in recessu, præprimis in Peste.

Caranna nobilior est *Tacamabacâ*. Vi anodynâ dolores sopit externè in *Dolore Stomachi*, *Cardialgia*, & *Anxietate præcordiorum* in Febris, *Stomacho* commodè applicatur in forma Emplastri cum Bals. Peruv. Unâ

cum *Oleo Nuc. mosch.* vomitum externè compescit, & *Dolores artuum*, præfertim à frigore post sudorem ortos, sedat. Quin & contra *Podagram* & *Contusiones* applicatur. In *Odontalgia* autem *Mastichi* cedit. Si cum *Vino* misceatur & in *Arena* destill. reddit *Oleum* primò album, post luteum, denique rubicundum, quod quoscunque dolores in *Affectibus Coxendicis, podagricis, uterinis*, &c. optimè tollit. Hæc de *Tacamahaca* etiam intelligenda veniunt.

E.

E*lemi* Resina balsamica est, *Vulneribus capitis & nervorum* succurrens. Sic cum *Terebinth.* *Cranii* & *Articulorum* *Vulnera* optimè consolidat. *Oleum* fundit odoriferum & penetrans, in *Affectibus paralyticis* & *Tremoribus* partium laudatum. Internè *Elemi* nullum usum habet.

F.

F*uligo*, præprimis camini splendens, nil aliud est quàm Resina ex *Lignis* exhalans & condensata, i. e. eorum *Spiritus* & *Oleum* in forma sicca; adeoque *Fuligo* destillata dat primò *Spiritum*, succedit *Oleum* flavum & rubicundum; & ex *Cap. mort.* habetur *Sal fix.* quod ab igne tantum provenit. Ipsa enim mero gaudet *Sale vol.* ratione cujus cum aceto sumpta sudorem movet; in *Pleuritide* ad 3i. sanguinem grumosum dissolvit; *Passionem hystericam* fugat, & *Partum difficilem* juvat. Ante *Paroxysmum* febrilem propinata, vel pulsibus cum *Theriaca* applicata conducit: *Plantis pedum* vel *volis manuum* cum *Album. ov.* admota, *Ardorem Februm* mitigat. *Spiritus* ejus rectif. in *Syncope* & *Epilepsia* potens est sudoriferum. Cum *alcali* destillata dat *Sal vol.* *Oleum* ejus in *Suffocatione hysterica* & *Partu difficili* internè admodum convenit: externè à illinitur locis *Podagra* affectis. In *Ulceribus* malignis *Sal fixum* in *Oleum* resolutum mira præstat. *Oleum* destillatum illo

illo per congelationem *Glauberi* meritò præfertur. Denique ex Fuligine & Succino elicitur Oleum, Camphoræ odorem repræsentans, & multum in recessu habens. Beneficio quoque Fuliginis, speciatim Salis ejus vol. Auri solutio habetur. Differt autem Fuligo ratione lignorum, quod notandum.

G.

G *Albanum* in *Affectibus hystericis, colicis, spasmodicis* & *Paresi* partium *scorbuticâ*, externè admodum convenit, vel in forma Emplastri, vel Olei still. rectif. vel illius Compositi ab Authore descripti.

L.

L *ACCA* Gummi est perspicuum, quod in ore masticatum salivam rubore inficit. Ejus Tinctura addito Alum. & Myrrh. putredini seu Gangrænæ gingivarum & Dentium vacillationi egregiè succurrit.

Ladanum concretum est singulare, nec in Oleo nec Aquâ solubile, contra Affectus nervinos utile, & in formâ Suffitûs contra *Catarrhos* vi anodynâ præditum.

M.

M *Astiche* fundit phlegma spirituosum acidum, Oleum flavum & deinde rubicundum. In *Stomachi Affectibus* admodum commendatur, adstringit enim & roborat Ventriculum, & in *Cerebri morbis* à Stomacho ortis egregia est. In *Diarrhæa* Decoctum ejus in Aqua pluviali frequenter usurpetur, vel affundatur subitò Aqua aliqua vasi ejus fumo repleto, & sic potum dat valde Stomachicum. In substantia ad gr. vi. vel x. Appetitum conciliat. Oleum ejus internè Stomachum insigniter roborat, externè in spiritu vel oleo Stomacho applicatur in *Doloribus*. In *Diarrhæis* etiam & *Nauseâ* usum externum habet *Spir. Vini cum Mastic. & Galangâ* destillatus. *Mastix* ipsa masticata Salivationem eleganter movet.

Myrrha Gummi resinosum est, & Balsamum naturale

rale, nam *Spir. Vini myrrhatus* corpora à putredine diutissime præservat. In pellendis *Mensibus*, *Lochiis* & *Fœtu* primarium est ingrediens. In *Peste*, *Febribusque*, *malignis* cum excretionē cutaneā conjunctis, *Tertianā*, *Quartanā*, *Variolis* tam pro expulsiōe quàm suppuratione, conducit. *Tussim* & *Febres catarrhales* epidemicas egregiè temperat. *Lumbricis* internè & externè aduersatur. Externè *Ulcera verminosa* Gangrænam minantia curat. In *Scorbuto Oris*, & *Gingivarum* putredine convenit cum *Lacca*. Mirum est Concretum, quod neque Oleo, neque Aquâ solvitur. Spiritus Salis, vel *Spir. Vin. tartarificatus*, vel sola Aqua cum Sale Tartari acuatā, vel Spiritus Salis ammoniaci, Myrrham solvunt. Oleum ejus haberi nequit. Authoris *Liquor p. del.* egregium est Cosmeticum contra *Maculas*, in specie *solares*, *Rugas faciei* & *Cicatrices* delendas. Alias facies vapore vini super ferro candefacto, & deinde Myrrhæ fumo irrigata, continuando per septimanam, Rugas dimittit & Juventutem mentitur.

O.

OPIUM est succus ex capitibus Papaveris, *Meconium* verò ex Plantâ expressus. Vis narcotica fundata est in Oleo seu Sulphure cum Sale vol. combinato, unde Spiritus coërcet, humores compescit, dolores sistit & somnum inducit. In *Deliriis febrilibus* sine dubio convenit. In *Delirio melancholico* somnia turbulenta infert, si non legitimo tempore & modo propinetur. In *Epilepsia*, *Doloribus Abdominis convulsivis* & *hystericis* præcavendis *Laudanum hystericum* paratur. *Febres benignas* in incremento sistit. In *Malignis* cum præcordiorum anxietate Alexipharmacis optimè miscetur. *Diarrhæam*, *Hypercatharsin*, & omnes fluxus sistit, excepto sudore, quem promovet. In *Dysenteria*, tempore ritè distincto, convenit. In debilioribus, inprimis *Hypochondriacis*, *Scorbuticis*, & *Colicis*, purgantibus dosi auctis jungitur.

gitur. In *Mensium fluxu*, si *Anxietates præcordiorum* adsint, usurpatur, sed cautè. In *Sputo viscido* non convenit. Sed in *Tussi sicca* lympham corrigit & acidum obtundit. Angli ex *Opio* cum Ambra Elect. pro *Venere* fovendâ parant. Cæterum radicem morborum non attingit, nisi legitimo tempore, modo, & in debita præparatione usurpetur. Tempus quod attinet, in *Morbis acutis* in incremento datur, non verò statu. In *Chronicis* ad præcavendos paroxysmos graviores, alias non nisi cautè. Modus consistit in eo, ut nunquam solum sed appropriatis mistum, nec una sed partitis vicibus detur, & quamprimum somnus sentitur, abstineamus. Præparatio tandem eò respiciat, ut vis narcotica adimatur, retenta saltem anodynâ. Extractions cum Spir. Vin. vel Rore majali nil valent. Tractatur itaque, 1. per acida quæ Sal vol. figunt, unde Acetum, Succus Citri, phlegma Vitrioli, aut Sp. Vin. cum Spiritu Sulphur. acuat elegantem Tincturam extrahunt. Omnibus interim præparationibus præferenda est tostio super ignem. 2. Corrigitur per Acalia, inprimis Sal Tartari, cum quo in Sp. Vin. elegantem dat *Essentiam*; vel solvitur in Lixivio Tartari. Cæterum ut exactius corrigatur, 3. Fermentatio cum succis Vegetabilium instituitur, quibus convenienter additur Sal Tartari, quod quidem impedit fermentationem; interim si Saccharum addatur, hæc restaurari potest. Infantibus etiam cautè exhibetur *Opium*. Gravidas interdum abortire facit. In quibusdam Mulieribus *Passionem hystericam* curat, in aliis excitat.

P.

Pissasphaltos in loco profundiore discutit.

Pix valdè discutit; *Podagræ* conducit partem nerveam roborando. *Oleum picis* melius fit per alembicum.

Terebin-

R.

T*Erebinthi Resina* in recessu habet alcali volatile, ut ut destillata primò suggerat Phlegma acidulum. Vis tamen in Oleo consistit, quod malè destillatur per vesicam cum aquâ, quia resolvit Sal vol. alcalinum. Optimè contrà subigitur cum Cineribus, seu alio alcali fixo, & destillatur per Retort. sic enim alcali retinet crassius, & Oleum prodit penetrantissimum. Internè Renibus, Vesicæ, & Vasis spermaticis dicata est. *Renēs* purgat, *Calculus* præcavet, *Urinam* odore violaceo imbuit, *Ulceras Renum* atque *Vesicæ* sanat, & *Mictum cruentum* temperat, in *Gonorrhœa* partes nerveas abstergit, Pectori & Pulmonibus lassis succurrit. Optimè autem internè assumitur, si in *Balsamum sulphureum* redigatur. Externè Balsamicum est decantatum. Cum *Melle* mista *Vulnera* sufficienter curat, *Ulceras* mundificat, maturat & suppurat. *Spiritus Terebint.* internè nephriticus est, externè inunctus contra frigus *Mammarum*, aliarumque partium valet.

S.

S*accharum* nil aliud est, quàm Vinum concentratum; unde solutum in aquâ fermentando abit in Vinum instar Hispanici propter facilem fermentationem. *Hypochondriacis*, *Scorbuticis* & *Hystericis*; nec non *Pulmoni* & *Pectori* inimicum est. *Oleum* ejus cum Sp. Vin. paratum *Asperitates Faucium* lenit. Sp. Vini etiam rectificatissimus *Saccharum* non solvit, quod mirum. Externè cum Sp. Vin. dilutum egregium est vulnerarium; inprimis in *Ulceribus putridis*. *Spiritus* ejus *acidus* melius paratur, si *Saccharum* liquefiat, & cum Lateribus misceatur. *Oleum* ejus per del. cum Alb. ov. *Oculorum Affectibus* dicatum est.

Sagapenum præ cæteris menstrua & lochia juvat. Externè Emplastra attractiva ingreditur. Talia Gummata

in

in aceto soluta cuti imposita *Pustulas* & *Pruritus* excitant & humores stagnare faciunt.

Sanguis Draconis cum *Capræ* vel *Hirci* sanguine adulteratur, unde nemo eodem utatur.

Sarcocolla conglutinat internè & externè.

Succolata per Retortam dat primò *phlegma*, quod sapit Jusculum carnis; postea succedit *Spiritus* adeoque *Phthysicis*, *Hecticis*, *Atrophis* & *Scabiei* egregiè convenit. Anglis in *Tussi* & *Catarrhis* in usu est. Præterea & *Sperma* augmentat. Quin & in *Scorbuto* cum lacte sumpta acidum salsum temperat. Cæterum nil impedit, quo minus nos similem mixturam ex *Amygdalis* facere possimus.

Styrax quibusdam pro roborando Stomacho in Emplastri formâ arcanum est.

T.

T *Acamahaca* cum *Caranna* convenit.

Tartarus usurpatur vel generaliter pro omni acido vinoso, quod variat pro vinorum varietate. Quo magis enim matura Vina, eo *Tartarus* hic magis volatilis est. Sic *Vinum Hiss.* minorem, *Rheni* majorem, *Gallic.* quoque parcam *Tartari* quantitatem suggerit. Vel specialiter *Tartarus* vocatur, qui per fermentationem in fundum detruditur, & nil aliud est, quàm *Sal essentielle Vini*. Quoad usum, abstergit & laxat. *Tartarus martialis*, ex *Tartaro* cum *Lim. Mart.* cocto, in *Quartanis* & *Scorbuticis* convenit. *Spiritus*, *Oleum*, *Sal fix.* & *vol.* nec non *Tincturæ* ex Collegio Chymico patent.

Thus Resina est temperata humores acres corrigens. Pomum excavatum & Thure repletum, in *Pleuritide* speciatim usurpatur. Alias ad *Diarrhæas* & muliebria *Profluvia* laudatur. Externè *Epilepticum* est primarium.

Tragacantha ingreditur Rotulas in *Tussi sicca* & *Raucedine* lambendas.

V*Inum* sub fermentatione partes suas Oleosas volatilifcat, & flatus naturæ sulphuræ emittit. In *Vino* prædominatur *acidum*, in quo partes spirituosæ sunt per fermentationem & volatilisationem Sulphuris concretæ. *Spiritus* autem vini est compositus ex Spiritu sulphureo & acido, hinc cum Spiritu & Sale vol. Urinæ in offam coagulari potest.

CLAS. III.

De Purgantibus primariis.

Purgantium vis consistit in parte resinosa admodum acri, quâ Stomachum & Intestina irritare ac M. S. in fermentativum motum ciere solent. Pro varietate hujus acredinis dividuntur in mitiora & fortiora. Præter vim purgantem adhuc specificas qualitates obtinent, quarum intuitu eorum delectus haberi debet, prout Morbis appropriantur. Quia aliquid venenositatis habent & de viribus corporis deprædantur, ideo corrigenda sunt, non per *Aromata*, quæ nil corrigunt, sed vel per *Salia fixa* Oleosum corrigentia, vel *Acida*, quæ alcalia & vim purgantem enervant, vel per *fermentationem* cum succis v.g. Pomorum Citri, &c. quæ texturam variat. *Notandum* hic, *Antimonium diaphor.* purgantibus additum earum vim augere.

A.

A*Garicus* quas eliminat fortes in formam mucilaginis transmutat. Nocet stomacho & Tormina excitat, adeoque optimè corrigitur per Oxymella seu blanda acida, quæ partim corrigunt & mucilaginosâ resolvunt, partim abstergunt, quò facilius ab Agarico quis purgetur.

tur. Non usurpatur in substantia. Vis ejus consistit in Resina, unde optimè fit *Extractum* ex *Agar. troch.* cum Sp. Vini. Dos. ʒi ad ʒß. Pilulæ ab Auth. descriptæ in dosi tanta non usurpantur.

Asarum est vomitorium & purgans per inferiora, imò simul diureticum & menses stimulant. *Radix* & *Folia* minutissimè pulverisata, à ʒß ad ʒi. vomitum & urinam movent; grossè autem, per inferiora purgant, quia Stomachi plicas ingredi nequeunt, & *Quartanam* curant. In Aquâ si coxeris & propinaveris, non laxant sed urinam movent, menses stimulant, & in *Febribus intermittentibus*, Morbisque chronicis pro resolutionis scopo conveniunt, sed in Oxymelite & Aceto vim laxativam retinent. *Radix* in substantiâ datur à ʒß. ad ʒi. *Extractum* à ʒß ad ʒß. *Folia recentia* Vomitiva sunt; blandè quidem, si N°. 12. scindantur more Tabaci, & stent infusâ per noctem in ʒiv. Aq. Card. ben. postmodum Aqua hauriatur. Violentius autem, si cum pistillo ligneo in mortario marmoreo conterantur, affusâ Oxymel. simpl. ʒi. terendo, donec folia in succum liquidum sint redacta. Validissimè verò, si ʒiij. Succo ex foliis recent. expressi propinentur cum Oxymel. ʒß. & *Aquæ Card. ben.* ʒi. quod ipsi *Antimonio* substitui potest. *Folia* in Oxymelite cocta Pectori succurrunt.

B.

BRYONIA purgat Hydropicorum serum, simulque grumos sanguinis dissolvit, & acidum temperat. Usurpatur ad aliquot drachmas in infuso vel succo, non in substantiâ. *Vermes* singulariter expellit, & in *Hydropis*, *Mensium* & *Podagræ* Affectibus prorsus singularis est. Si *Radix* excavetur & proprio operculo tegatur, liquor illic colligitur, qui locis podagricis illitus, & in grumis sang. dissolvendis egregiè confert. Unde in *Gangrænâ* & aliis *Tumoribus* radix recens confusa in formâ Cataplasomatis conducit; sed & regioni

Renum ad *Aquas* collectas resolvendas applicatur.

C.

C*arthami Semen* fordes in forma phlegmatis abducit; mucilaginosum est, adeoque corrigitur per Aromata acria. Exhibetur in forma Emulsionis cum *Aquâ* aromaticâ : malè autem additur Decoctis vel Infusis. A modernis *Flores* in *Mensium affectibus* & *Ictero* usurpantur.

Cassia dulcis & aromatica austeræ præfertur. *Pulpa* ejus fordes flavescentes ejicit; vis in fermentatione consistit, unde *Hypochondriacis*, *Hystericis*, & *Gravidis*, imò & in *Febribus* minùs convenit. Contra *Stranguriam* laudatur. Sed nisi recentissima sit, facilè acescit & Affectum auget. Eadem *Pleuriticis* convenit & *Arthriticis*, externè enim contusa, vel cum *Herbâ Solani* decocta & podagricis locis applicata laudatur. In Veterum præscriptionibus, pro scopo ciendi *Menstrua*, notavimus *Cassiam Fistulam*, sed tum *Cortices Cassiæ* potius intelliguntur.

Cataputiæ succus inspissatus serum purgat. Grana x vel xii. decorticata & trita, cum ovo forbili sumuntur. Si verò blandius operari debent, masticeantur & deglutiantur.

Colocynthis resolvit succos cum acido concretos, in *Lue venerea*, *Epilepsiâ*, Affectibus menstrualibus, & in specie atrocioribus Abdominis *Torminibus*. Egregium est alterans æquè ac purgans. Optimè corrigitur cum Sale Tartari in Aceto, sic enim fit *Tinctura* aurea amaricans, inspissanda in *Extractum*. Externè Clysteribus additur & Lotionibus capitis in *Tinea*. *Oleum* umbilico illitum *Vermes* abigit. *Spiritus vitæ aureus* melius cum Spiritu vini tartarifato perficitur.

E.

E*llebori nigri* folia & herba Sal habent, volatiliissimū, & acerrimum. Calcinata parum dant Sal. fixi. Vis ergo pur-

purgatrix consistit in Sale vol. acri, quod insimul corrigit acidum p. n. unde capiti in *Mania*, *Epilepsia*, *Vertigine*, &c. dicatur. Si per acida corrigatur, ab illis nimis castratur. Melius fit per alcalia, sc. ut sero Lactis, vel Aquæ, Sale Tartari imprægnatæ, infundatur. *Extractum* optimè paratur cum *Aquâ simpl.* Alias in *Morbis chronicis* & *hypochondriacis* Decocta & Infusa ingreditur. Externè Sternutatorium est, & Coryzam curat.

Elleborus albus nonnisi in *Maniosis* & *Furiosis* adhibetur. Radix nempe ad ʒss. vel ʒi. coquitur in Vino, donec mollescat, deinde novo Vino infunditur, quod propinatur cum vel sine expressione, prout fortius vel mitius desideratur. Si tamen ritè corrigatur, exsiccando ter in succo Rosar. vel cum Sale Tartari, usurpari potest à ʒi ad ʒiii. Quod si gravia eundem Symptomata sequantur, maturè *Theriaca* propinetur.

Esularum vis consistit in acrimoniâ causticâ, & Sale vol. *Cortex* earum nunquam tutò adhibetur, nisi vis caustica corrigatur per acida, v. g. *Succ. Cydon. Citr. &c.* Optimè præparatur, si Radix per 24 horas in aceto macerata exprimatur, & hinc Aquæ Menth. cum Sale Tartari immersa inspissetur ad Mellis consistentiam. Exhibetur etiam in Infuso, quando Radix per acida correctâ Vino infunditur, ad ʒii vel ʒiii. *Conserva* è floribus violentum est Remedium.

F.

F*Rangula* Vino infusa à ʒiii ad vi. serum, nunc per alvum, nunc per vomitum educit. In substantiâ nimis violenta est.

G.

G*Ratiola* correctione multâ non indiget. Infunditur in Vino à ʒiii ad ʒß pro *Hydropicis*, & propinatur.

H.

H*Ermodactyli* radix effœta est, Tormina excitans. Unde rarissimè in usum adhibetur in *Maniâ*.

I.

J*alappæ* radix est resinosa, sordes flavescentes abducens, contra *Lumbricos* appropriata. In pulvere datur ad $\mathfrak{z}$ i. sed cum stimulo salino, Nitro nempe vel Tartaro, alias Tormina excitat. Paratur *Essentia* ejus cum Spiritus Vin. $\mathfrak{z}\beta$ ad $\mathfrak{z}$ ii. Pulveris, è cujus solutione præcipitatur Refina cum Aquâ communi, sed faciliè Intestinis adhærescit.

M.

M*Echoacanna* recens purgans est mitissimum, inveterata nil operatur. Serum mucilaginosum educit, unde in *Tertianis nothis*, & iis, qui succis viscidis sca- tent, , valdè convenit. In Cruditatibus Infantum ex lactis grumis suaviter purgat, gustui enim vel odoratui minimè molesta est. Datur ordinariò in substantia à $\mathfrak{z}$ i ad $\mathfrak{z}\beta$. vel infunditur ad $\mathfrak{z}\beta$ aut $\mathfrak{z}$ vi. in Aquâ aliquâ cum Sale Tartari in loco frigido. Vis ejus latet in Mucilagine gummosâ, adeoque *Extractum cum Sp. Vin.* nil valet.

Mezerei Cortex causticam vim in Sale vol. sitam habet; quæ corrigitur per Succ. Cydon. immatur. vel Acetum. Dos. à gr. vi ad $\mathfrak{z}\beta$. Particulæ ejus, in lixivio maceratæ, auriculis perforatis inseruntur loco setacei in *Affectibus Oculorum*.

Myrobalani saporem habent acidulum, nonnihil adstrictorium. Ratione pulpæ succulentæ nonnihil laxant fermentando succos corporis, ratione reliquæ autem substantiæ adstringunt, unde in *Diarrhæis*, &c. usurpantur. Qui & fermentationes blandè temperant sapore suo acidulo. Magis agunt in Infuso quàm in Substantiâ, quia mediante Aquâ succulentâ pulpa magis resolvitur. Quò autem plus coquuntur, eò magis adstringunt.

P.

P*olypodium* quernum optimum est, quia de acrimonia quercina nonnihil participat. Additur purgantibus

tibus, quia vi aliquâ absterfivâ & acidi temperativâ promovet purgantium operationem.

Psyllii semen mucilaginem perutilem suggerit.

R.

R*Habarbarum Monachorum Hippolapathi* species est. *Rhabarbarum verum* habet vim laxativam superficiale, quâ separatâ maximam partē adstringtorium est. Ubi adstringendi animus est, datur à ℥i. ad ʒβ. Si torreatur, vis laxativa exhalat, unde tantum ferè adstringit ac Terra sigillata. Optimè infunditur in Menstruo aqueo cum Sale Tartari vel cum Crem. Tartari, modò ebulliat parum ad ejus dissolutionem. *Extractum* ipsius verum (non cum Sp. Vin. sic enim nil valet) *Hepaticis* & *Calculosis* commendatur, Bilis secretionem juvat, *Icterus* singulariter levat; & in *Cachexiis* seu *Hydrope* maximi est usus. *Paracelsus* inde *Tincturam* paravit, in qua vim solutivam auferendam esse dicit, quod facit Sal Tartari. Hæc citò ad vias urinarias dilabatur, & *Calculosis* succurrit.

Ricini grana validè purgant. Rusticis robustioribus gr. i. aliis verò 4ta pars grani sufficit. Integrum iterum secedit, peractâ tamen operatione. Exprimitur inde *Oleum*, cujus guttæ ii. in jusculeo carnis sufficienter purgant. In hoc Oleo singulare quid contra *Epilepsiam Infantum* latet, si cum pinguedine erinaceâ in Linimentum redigatur, cujus grana quædam umbilico illita mira faciunt.

S.

S*enna Coluthææ* quoad folia & effectus similis est; in *Affectibus chronicis* exoptatum laxans. Nauseosa est & torminosa, adeoque in substantiâ rarò datur, sed in Infuso, idque magis quàm decocto, quia si paulo diuturnior fiat coctio, vis laxativa magna ex parte perit. Menstruum est vel Vinum, vel Aqua Tartareis acucenda, quæ mucilaginem ejus resolvunt. *Rulandus* De-

coctum ejus in Vino propinavit cum *Aquâ Cardui bened.* pro sudorifero in *Febribus*. In *Hypochondriacis*, loco *Aquæ*, infundatur in *Succo Pomor. Borsdorf.* depurato. *Extractum* suspectum est, quia metus est, ne vis laxans evaporaverit. Fit elegans *Tinctura* ex *Senna & Rhab.* cum *Solutione Salis essentialis Tartari*, sed cum *Sp. Vin.* fieri nequit.

Soldanella in *Hydrope* & similibus *Affectibus* officium suum egregiè facit. Semper tamen *Rhabarb.* ipsi addendum. *Dos.* foliorum $\text{ā } \mathfrak{z}\beta.$ ad $\mathfrak{z}\text{ii.}$ Pro *Decocto* verò ab $\mathfrak{z}\beta.$ ad $\mathfrak{z}\text{i.}$ Quibusdam succus ad $\mathfrak{z}\beta.$ in usu est, qui inspissatus ultra $\mathfrak{z}\text{ii.}$ dari non debet.

Spinæ infectoriæ Baccæ egregium suggerunt *Syrupum purgantem*. Inter reliqua præparata N°. 3. *Extractum Rhamni* habet Author, quod elegans, cum vis *Tithymali caustica* *Aceto ros.* destruat. Ob *Nitrum* autem additum, in solutione acquiritur *Alcali fixum*, quod dum extrahitur, habetur *Tartarus regeneratus*, hoc est *Sal essentialis Tartari* ex *Aceto ros. & Nitro* ortum & compositum.

T.

T*urpethum* radix resinosa est, quæ omne, quod attingit, sub forma mucilaginis viscidæ evacuare solet, unde inter *Pituitam* evacuantia numerari solet. *Tinctura aurea* inde elicitur cum *Sp. Vini tartarifato*, egregium remedium, ubi validiore evacuatione opus. *Resina* elicit in *Sp. Vin.* blandè purgat, *Vermes* egregiè deturbat.

Tamarindorum succus seu *pulpa* blando gaudet acore, quo bilem ejusque effervescentiam temperat. Propter aliqualem nitrositatem abstergunt & laxant. In *Febribus*, imprimis *scorbuticis*, æstum egregiè temperant, & *Alvum* apertam servant. *Pulpæ* *dos* est ab $\mathfrak{z}\beta.$ ad $\mathfrak{z}\text{ii.}$ Pro *Decocto* $\mathfrak{z}\text{iii.}$ vel iv. adhibentur. Alias *Tartarus* ex *Tamarindis* fieri potest, qui tamen nil peculiare habet.

Hæc

Hæc sunt primaria Purgantia, è quibus sufficere possunt *Senna*, *Rhabarb.* *Elleb. niger*, *Jalap.* & *Cclocynthis*. Perlustremus adhuc Purgantia secundaria, quæ nil aliud sunt, quàm varia Vegetabilium producta.

CLAS IV.

De Purgantibus Secundariis.

A.

Aloe lucida suâ Tincturâ fæces flavas reddit, unde malè *Cholagoga* dicitur. *Lumbricos* expellit, blandè purgat, Stomacho amica est, & mucum ibi hærentem abstergit. Vim habet balsamicam, unde inter omnia Purgantia *Aloe* & *Rhabarb.* habentur innocua, cum reliqua de virulentiâ participant. Duæ autem in *Aloe* substantiæ sunt. 1. Mucilaginosa aquosa, quæ sola laxat & in Aquâ solvitur. 2. Viscida resinosa, quæ styptica est & Hæmorrhoidum concitatrix, & in Sp. Vini solubilis. Vulgò lavant *Aloen*, sed hoc ipso eandem vi purgativâ spoliant. Pro scopo igitur purgandi extrahantur cum *Aqua simpl.* vel quadam appropriatâ cum Sale Tartari, vel Oleo Tartari p. d. acuatâ, deinde inspissetur Tinctura in *Extractum* ad gr. vi. egregiè laxans. Interim non nimium Sal Tartari addendum, alias vim purgandi omninò destruit. Tinctura cum Sp. Vin. non purgat. Si ritè paretur *Extractum*, superflua est insuccatio. Oleum ex *Aloe* destillatum Umbilico illitum *Vermes* necat. Externe *Aloe* balsamica est, & Vulnerum putredini resistit. Fit *Aqua ex Aloe* in Aquâ *Absinth.* solutâ, terendo probè & subigendo, quæ abluuntur corpora pro enecandis *Vermibus* & *Crinonibus*, nec non Crines à defluvio præcavendo.

E.

E*Laterium* succus est ex *Cucumere asinino* collectus, quando flavescente & maturare incipit; purgansque admodum violentum, in *Hydrope* specificè conveniens. Substantia non usurpatur; sed *Extractum* paratum cum Sp. Vin. addendo in fine *Oleum still. Macis & Cinnam.* Dos. ejus à gr. xv. ad ʒi. Similiter ex Radice hujus Plantæ paratur *Essentia & Extractum* cum Sp. Vini addendo idem *Oleum*. In Gravidis cautè usurpandum. Aliàs per acida & fermentationem corrigitur.

Euphorbium nostrum à veteri differt. In acrimonia caustica cum succo *Efulæ* convenit, unde quæ de *Efulâ* dicta fuerunt, hic applicari poterunt. Datur contra *Quartanam Febrem* ad ʒi. prius tamen correctum cum *Succo Citri*; per acida enim vis alcalina caustica castratur. Externè in *Carie ossium* nil melius est *Euphorbio* Sp. Vini irrorato. Sternutatorium est validissimum, adeoque debet ʒi. cum ʒi. *Pulv. Irid. flor.* misceri. In formâ liquidâ ʒi. *Euphorbii*, cocta in lb. i. Aquæ Lil. convall. ad gutt. aliquot potens Sternutatorium est.

G.

G*utta Jemon* videtur esse *Gummi* quoddam, è Radice *Ricini* vulneratâ destillans, & *Croco Indico* tinctum. Corrigatur necesse est, sive per Alcalia sive per Acida. Lotichius exhibet à gr. iii. ad ʒß. cum ʒi. Tartari vitriolat. Optima est illa *Magisterii* præparatio, ubi *Oleum Tartari* vel Sp. Vini tartarifatus adhibetur. Quin & *Essentia aurea* inde elicitur. *Spiritus* autem *Vitrioli* acidus non tam corrigit, quàm castrat hujus purgantis vires.

M.

M*Anna* succus est ex Arboribus destillans, qui per noctem jungitur rori, & postmodum in furculis Arborum reperitur; postquam calore diurno aquosa pars absumitur & in granula inspissatur. Sub collectione

ne

ne Martem in æruginem rodere valet, unde cum lapideis & ligneis cultris colligitur, ne nigrescat. Variat ejus virtus pro varietate plantarum, è quibus colligitur. Vis ejus laxativa consistit in motu fermentativo, unde abstergit sordes easque flavas reddit; adeoque *Hystericis*, *Hypochondriacis* & *Febricitantibus* non convenit, alias in *Asperitate* & *Ariditate faucium* conducit. *Manna tartarisata* elegans est remedium, nam propter Tartarum minùs fermentat. *Spiritus Mannæ* ad ʒi. utut insipidus, sudoriferum est egregium, & singulare quid in recessu habens. Qui n°. 6. ab Authore describitur, singularissimum menstruum est pro extrahendo Sulphure solari, Manna enim turget Rore, Sale aëris hermetico imprægnato, unde *Mercurium* seu *Spiritum* planè singularem dat, qui multum habet in recessu. Quidam *Electuarium laxativum* inde destillant per vesicam.

O.

O *Popanax* ad ʒi. data viscida incidit, & fœces sub formâ mucilaginis abducit, sicuti omnia *Gummata*. *Heraclinum* maximè in usu est, quod à quisquiliis depurandum, solvendo in Aqua, Vino, vel Succo Citri. Externè Tumores discutit. Vis ejus in Sale alcalino acriori latet.

S.

S *Cammonium Veterum* Succus fuit Radicis herbæ ejusdam è *Convolvulorum* genere; nostrum autem est *Succus Esulæ*, acerrimus, causticus & malignus. Sordes flavas & fœtidas reddit, unde Cholagoga falsò dicitur. Per se *Crudum* rarò præscribitur, sed loco stimuli aliis in Pulvere additur, ut & ejus *Resina* ad gr. ii. vel iii. Optimè depuratur Glycirrhizâ juxta modum Num. 5. quæ stimulos acerbos & volatiles inviscat & cicurat. Corrigitur vel per *Acida* nempe *Succ. Cydon.* ut Num. 2. & *Spiritum Vitrioli* Num. 7. vel per *Alcalia*, quando *Lixivio Salis Tartari* Scammonium injicitur, unde emergit

Tinctura rubicunda, quæ inspissata, & cum Sp. Vin. extracta dat *Essentiam laxativam*; ubi per *Sal Tartari* invertitur sapor & odor ejus nauseosus. Ex *Scammonio* vel ejus *Resinâ* fieri possunt *Emulsiones*, cum *Sacch.* & *Aqua Fumar.* vel *Succ. Citr.* gustui gratissimæ. Huc referendus est *Succus Citri diagrydiatus*; sc. R. *Diagr. sulphurat.* ʒi. affund. *Succ. Citri. depur.* ℥ss. stent in vitro obturato in loco calido per 3. dies. Ultimo die decantetur, & colatura cum *Saccharo*, blando igne, ad consistentiam redigatur. Dof. cochl. i.

Et hæc de Purgantibus secundariis, ex quibus *Aloe* & *Scammonium* sufficiunt, adeo ut cæteris facilè supersedere possimus.

Schröderus Dilucidatus.

SECTION II.

De Zoologia seu Regno Animali.

ANIMALIA jam sequuntur, quorum partes distinguuntur in *duras* & *molles*. *Duræ* sunt *ossa*, *cornua*, *ungulæ* & *dentes*, quæ acidum absorbent, non sine insigni effervescentiæ motu, quia *Sale vol. alcalino* turgent, adeoque Sanguinem fluidiorem reddendo, simul sudorem movent. In Igne subministrant 1. *Phlegma aqueum* quod parum habet in recessu. 2. *Spiritum vol. mercurialem*, minus inflammabilem, & cum *Sale vol.* non effervescentem, volatilem tamen & potens sudoriferum, adeoque mediæ naturæ inter salinum & sulphureum. 3. *Copiosum Sal vol.* quod rectificatum acida destruit, & fortiter sudorem movet. 4. *Oleum nigrum empyreumaticum*; quod per Retortam super proprium caput mortuum rectificatum aurei coloris fit, fœtorem deponit, instar Ignis penetrat, & sudorem ciet, acidum quodcunque simul destruendo. *Interne* in *Hystericis affectibus* & *Colicâ*; *externè* autem *Podagræ* illitum, optimè conducit. 5. *Caput mortuum nigrum*, quod aperto vase calcinatum prorsus albescit; quodque, utut iners, adstringit tamen, humidum acidum imbibit, adeoque in *Dysenteriis*, &c. convenit. *Partes molles* sunt *pingues* vel *non pingues*. *Non pingues* sunt *Viscera carnosæ* & *San-*

& *Sanguis*, quæ turgent Succo pingui & Sale blando, suggeruntque *Sal vol.* penetrantissimum. Ex *pinguibus Spiritus* & *Sal volatile* difficulter elicitur, sed si putrefacta sint, copiosum *Phlegma*, *Spiritum*, *Sal volat.* & *Oleum* suggerunt. Omnia autem animalium Salia volatilia conveniunt generaliter in eo, quod acida destruant & sudorifera sint. Attamen & specificas simul dotes habent. Pinguiores partes, *Sevum* nempe, *Axungia*, &c. in eo conveniunt, quod constent parte sulphureâ, quæ in recessu ab acido occulto concentratur. Hinc cum Alcalibus in Sapones abeunt (sicut & Olea vegetabilium) adeoque emolliunt, relaxant, attenuant, & plus minus anodynæ sunt.

C L A S S I S I.

De Animalibus terrestribus perfectioribus.

A.

Alcis Ungula contra *Epilepsiam* internè & externè in forma Amuleti valet. *Alces* nimirum bestia est meticulosa, & à strepitu etiam arboris in fugam pellitur: hic metus in totum corpus transfertur, præprimis in *Ungulas*, & quidem posteriores, unde vis hæc dependet. *Calcinata* & *Magisterium* nil valent. De *Nervis* observetur quod Author habet. *Cornu Alcis* paratur etiam spagyricè ut C.C. imò *Spiritum* & *Sal vol. antepilept.* suggerit.

Apri dentes ad 3i. in *Pleuritide* & *Inflammatione* internâ sanguinem coagulatum resolvunt, & acidum absorbent, quo absorpto sudor sequitur. Destillati dant *Sal vol.* admodum penetrans. *Magisterium* nil valet. *Gelatina* paratur ut *Gelat. C. C.* & in potu pleuritico egregium est remedium.

Asini sanguis, tempore verno prope aurem extractus,
lintheo

linleo exceptus & exsiccatus in Camino, ut de *Sale vol.* *Lignorum* participet, per annum servatur sine virium jacturâ, & cum *Aqua destill. Hyper. & Anagall.* propinatus specificum est egregium contra *Maniam*. Alias in *Atrophia & Phthisi* Lac ejus maximè salubre est, quia Asinus bestia est sana & longæva. Ante ejus usum cibus sit dulcis & minus acidus. Deinde tempore matutino & vespertino propinetur tepidum, addito *Saccharo*, ne coaguletur. *Stercus* internè propinatum cum *Aquâ Plantag. & Syr. Myrtill.* *Hæmorrhagias* curat. In quem finem & externè ejus *Pulvis* naribus insufflatur, vel ipsum cum Aceto subigitur & intruditur.

B.

Bovis & *Vaccæ Cornu*, dum in coitu versantur, dera sum, Venerem stimulat. *Fel* in Clysmate alvum prorit; externè umbilico cum *Aloe* illinitur contra *Lumbricos*, & si strictè adhæret, certò adsunt *Lumbrici*. *Aqua Fellis* destill. cicatrices oculorum delet, & acrimonia volatili visum clarificat. *Essentia Fellis Bovis* inspissata & cum Spiritu Vini extracta, præter usum cosmeticum, egregia est in *Tinnitu aurium*, cum bombace illita. *Splenis Decoctum*, vel *Essentia* Menses ciet & Appetitum promovet. In *Atrophia & Doloribus artuum* post *Vulnera*, immittuntur membra in *sanguinem Bovis* recens mactati. *Stercus* in *Doloribus, Inflammationibus & Ambustis* externis egregium est anodynum. Aquam etiam destill. suggerit, quæ cosmetica egregia est, & in *Suppressione urinæ* laudatur. In Ventrículo secundo generantur *Lapides* ex pilis invicem convolutis, mucilagine quadam obductis, qui nullius sunt usus. Illi verò in Folliculo felleo constant *Sale vol. alcalino* ab acido p. n. coagulato, & ad 3i. cum Vino vel Aceto, in *Casu* sanguinem grumosum resolvunt, *Icterus* denique & *nephriticos Dolores*, ac scorbuticos per urinam & sudorem curant. Lac constat substantiâ butyroso sulphureâ, caseoso salinâ

linâ, & vehiculo terolo; adeoque quamlibet corporis acrimoniam in *Scorbuto*, *Ulceribus Renum*, *Mictu cruento*, & *Dysenteria*, temperat; egregium etiam nutritivum est; contra *Atrophiam*, *Tabem*, &c. nil melius. Pro ratione autem Bestiæ & pastûs variat. Unde Sana ea esse debet, ac pro usu antiscorbutico herbis antiscorbuticis, pro vulnerario, vulnerariis nutrienda.

Bufones vivi furore perciti venenati sunt, sed mortui omni carent veneno. Mense Julio transossi, exsiccati, & abscissis capitibus atque intestinis pulverisati, ad gr. xii. alternis diebus *Hydropicis* propinati egregiè sanant. Externè *Bufo vivus* contusus Renibus in eodem Affectu applicatur. Alii contra *Febres ardentes* propinant ante paroxysmum. Quin & externè contra malignitatem pestilentialem adhibetur, latet enim in *Bufonibus* vis anti-pestilentialis. *Lapis Bufonum* figmentum est, forsan Cranium senilium. *Bufones* comburendo cæruleam eructant flammam, unde suspicor in illis latere principium sulphureum animale. *Pulvis Bufonum* appensus contra *Incontinentiam Urinæ* valet, & virtute anodynâ pollere dicitur. *Sal ejus vol.* penetrans est diureticum. Paratur quoque inde *Oleum anodynum* beneficio Salis marini & Olei Amygd. dulc.

C.

C*Atelli Melitenses Colicæ & Podagræ* applicati, anodynî sunt; & postea claudicare dicuntur. *Axungia canina* ob vim penetrantem vulnerariam præ cæteris laudatur. Multi in Aceto contra *Phthisin* & *Epilepsiam* laudant. *Album græcum* Canis, ossibus sine Potu nutritivum multum habet in recessu. Omnia enim animalium *stercora* gaudent *Sal vol. urinoso & acido*, quæ si in Stomacho fermentando acescant, *Sal vol.* transit & *Sal salsum* remanet. Hoc Sal ubi alcali præcellit, in aëre cum Sale aëris fermentatum transit in perfectum Nitrum. Omnia igitur *Stercora* sudorem movent, sanguinis grumos dissol-

de Animalibus terrestribus perfectioribus. 271
dissolvunt, & hinc in *Dysenteris*, *Pleuritide* &c. egregiè conveniunt. Inprimis *Album græcum* quod & internè pro destruendo acido primarium viarum in *Passione hysterica*, *Colica* ex acido austero orta, & alibi conducit: pariter *Decocta vulneraria* meritò ingreditur, & in *Angina faucium* laudatur.

Capri sanguis, modo *Helmontiano* collectus & præparatus, sub formâ pulveris ad 3i. in *Pleuritide* sanguinis grumos optimè dissolvit, & cum *Aceto* sumtus egregium est *Diureticum*, *Calculus Renum* & *Vesicæ* absumens, imò *Balsamum antipedagricum* inde paratur. *Sevum hircinum* Oleo non miscendum, alias nimis coagulat. In *Clysmatibus*, in *Dysenteris* & *Tenesmo*, anodynum est & consolidans. *Lac Caprinum* turgit Sero nitroso & *Nitro volatiliori*; unde eminenter omnes vires obtinet; quæ Sero lactis vaccini adscribuntur; præsertim pro æstu, in specie *Antiscorbutico*, compescendo. *Stercus* in *Podagra* & *Oedemate* cum *Urina* ægri applicatum egregiè juvat. *Urina calida* diuretica est.

Rupricapra in secundo ventriculo suggerit *Lapillos*, ex fibris durioribus vegetabilium, in specie *Doronici*, quæ difficilis concoctionis sunt, cum viscoso chylo generatos. Vi sudoriferâ pollent ad 3i. in *Pleuritide*, *Varicellis* & præ cæteris in *Partu difficili*.

Capricerva orientalis dat lapidem, *Bezoar* dictum, de copioso Sale alcalino participantem, vi alexipharmacâ pollentem. Sed inter mille vix unus genuinus. Imò licet omnes genuini sint, non tamen omnes habebunt Vim alexipharmacam, sed isti tantum, qui ex *Animalibus montanis*, Plantis salubribus vescentibus, desumpti sunt. Adeoque *Calculus humanus* longè melior est.

Capricerva occidentalis dat *Bezoar Occidentale*. Sed *Lapis fellis bubuli* ad 3i. propinatus idem præstabit, ac *Lapis Bezoar occidentalis*. Idem judico de *Orientali*.

Castor

Castor decantatus est ratione *Castorei*, quod Liqueor est in folliculis, à testibus longè differentibus, contentus, oleosus, penetrans, & Sale volatili imprægnatus, Videtur esse *crassa Lympha*, per ductum appropriatum in folliculum deducta, & per fermentationem partim ex sudore, partim aliunde transmutata in talem liquorem. Vis ejus fundata est in Sale vol. oleoso penetrante, & Sensus graviter afficiente; unde in *Affectibus nervinis*, in *Colicâ* item, & præsertim *Passionibus hysteri- cis*, internè & externè, sacra est anchora; austerum enim corrigit, motusque convulsivos compescit. Unâ cum *Myrrhâ Fœtum*, *Menses* & *Lochia* pellit, *Dolores post partum* sistit. In *Lethargo*, *Comate* & *Caro*, ex gas liquorum fermentescentium orto, nil melius quàm *Castoreum*, præmisso Vomitu. In prædictis *Affectibus* hinc cum *Scammonio* sæpè propinatur, ut alterando simul laxet. Si tempestivè ante *Febrem* exhibeatur, *Variolas* præcavet: præsentè autem *Febre* expellendæ sunt, propinando *Essentiam* ex *Asâ fœtidâ* cum *Sp. Vin. tartarificato*. *Oleum per vesicam* cum s. q. *Aquæ destillatæ*, efficacissimum est, & minus fœtidum. *Extractum Castorei* nil valet, sed *Essentia* à ℥i. ad ʒss. in prædictis *Affectibus* potens est remedium, imò & *Auribus* purgatis ad gutt. i. vel ij. instillatur in difficili *Auditu*, *Tinnitu*, aut *Murmuratione*.

Cati sylvestris Axungia liquefacta, habitâ sexûs ratione, & *Umbilico* ad gutt. aliquot instillata *Colicam* avertit. In *Atrophîâ partium* reliquis præfertur. In *Epilepsia* pariter certissimum est remedium.

Catus Zibethinus Zibethum suggerit, liquorem per se fœtidum, licèt tantillum suavem spiret odorem. Internè *Moschus* ejus loco substituitur. Externè *Umbilico* illitum *Tormina* quæcunque *Abdominis* & *Passiones hystericas* alleviat, modò nares nimium non feriat. Porro cum *Bals. apoplect.* *Glandi Penis* illitum fœcundationem & *Venerem* promovet.

Cervi

Cervi Cornua quotannis mutant, forsan quia *Plantis novellis* utuntur. Castrati autem nunquam *Cornua* deponunt. Colligenda sunt hæc *Cornua* inter 23. August. & 8. Septembr. tunc enim dura omninò & Sale vol. copiosissimo imprægnata sunt. *C. C. ustum* nil valet, nisi nudâ adstrictione. Eligitur igitur *Philosophicè calcinatum*, vel coquendo vel suspendendo in Alembico; ita enim Salis vol. & Olei partem retinet, ratione cujus à ði. ad 3ß. elegans sudoriferum est & malignitatem expellit. *Gelatina* coquendo elicita, est quasi *quinta Essentia*, ad 3i. in potûs ordinarii *Mens. i.* æstum æquè ac malignitatem *Febrium* reprimat. Pertinet huc *Liquor C. C. succinatus*, qui elegantissima est medicina: *R. Sal vol. Succin. & Sal vol. C. C. depur. ana; dissolve in Spiritu C. C. rect.* Hæc si distillantur, *Salia vol. cum Spiritu ascendunt, & Liquorem huncce constituunt.* Quidam *Sal vol.* figere volunt beneficio acidorum, Aceti, Spiritus Salis, sed hæc vim ejus destruunt; præstat per se ad ði. in liquore proprio, h. e. *Spiritu Sale vol. imprægnat.* ad 3ß. *Cornua* tenella putrefacta (non aliter) *Sal vol.* facilè dant. *Aqua* è *Typhis* spirituosâ in *Variolis*, *Epilepsis*, & *Mulierum Purpurâ* vehiculum commune est. *Caligæ* ex Corio cervino ritè paratæ contra *Podagram* laudantur. *Os de Corde Cervi* nil aliud est, quàm musculorum Cordistendo ætate inveteratâ in os degenerans, & præ cæteris Ossibus reverà nil peculiare habet. *Priapus Cervi*, in coitu transfossi, Venerem maximè stimulat, & *Dysentericis* damnum infert. *Priapus* verò alio tempore transfossi *Cervi*, optimum euporiston est contra *Dysenteriam*, & *Affectus hystericos*. *Sevum cervinum* Excoriationes superficiales, manuum à frigore Fissuras, & Ani procidentiam, calidè illitum, curat. *Lapis* componitur ex acido, & alcali urinoso prævalente, & *Lapidi Bezoar* æquiparandus, si non præferendus.

Cochleæ testaceæ majores circa vites repertæ, integræ

cum istis contusæ, in formâ Cataplasmatidis Abdominis aliarumque partium *Tumores serosos* discutunt, inprimis si contusis inspergatur *Pulvis Fimi caprilli & Seminis Carvi*. Quin & contusæ suggerunt *Succum alcali temperato gaudentem*, qui in *Erysipelate* egregiè convenit, imò & *cosmeticus* est, si cum Sale Tartari in loco frigidiusculo fluat. *Testæ exsiccatae* & pulverisatæ *Hydropem* per urinam curant; vel in *Spiritu Salis*, *Vino*, aut *Aceto* solutæ, menstruo denique abstracto coagulatae, per deliquium Liquorem suggerunt, egregiè diureticum in *Hydrope*, qui merito *Aquæ destillatæ* præfertur.

E.

E*quus* (non castratus) *Stercus* suppeditat, quod in *Vino* expressum *Colicam*, *Passionem hystericam*, *Ictericum*, (propter vim nitrosam vol.) *Variolas*, præprimis *Pleuritidem* & *Inflammationes internas* singulariter alleviat. *Testes* temperato Igne exsiccati, deinde *Essentiâ Myrrhæ* irrorati, ut durent, & pulverisati ad 3i. *Colicam* admodum juvant, *Partum item difficilem* & *Fætum mortuum* egregiè promovent.

Erinaceus in juscule coctus egregium est diureticum anti-hydopicum; Calcinatus verò dat *Cinerem*, in *Incontinentia Urinæ* optimum. Ejus *Axungia* in *Herniis Lumbis* inungitur, ut *Intestina* retrahat & firmet. Contra *Epilepsiam* Infantum fit *Linimentum* ex hujus *Pingued.* p. iv. & *Olei* cujusdam destill. p. i.

H.

H*ominis* Capilli reverâ vegetantur, & in Pulvere *Hæmorrhagias* sistere dicuntur; destillati dant *Spiritum*, & *Oleum*, quod capillos illitum generat, *Ungues* seu tendinum appendices in Pulvere vel *Vino* propinati vomitum cient. In *Quercum perforatam* immitti, *Podagram* alleviant, teste *Marco Marci*. *Saliva* Spiritu acido & alcalino turgit, unde contra *Serpigines* & *Maculas Variolarum* jejuna illinitur. In homine iracundo adeo

vene-

venenata est, ut ejus morsus *Gangrænam* faciliè inferat. *Cerumen aurium* non solum anticolicum est, sed & ad *Vulnera nervosa* recentia egregium est vulnerarium. *Lac muliebre Phthificos & Venerem* roborat. *Sanguis menstruus* sanarum linteo exceptus, exsiccatus, & deinde cum Aceto scillitico extractus, internèque datus commodè menstrua promovet. Externè Linteum hoc exsiccatum *Tumores erysipelatosos*, ac *Dolores podagricos* sistit; quin & collo appensum *Febrem tertianam* curat. Denique *Philtræ* exinde parantur, quibus *Secundina humana* præparata contrariatur. Hæc autem, *Secundina* nempe, multum habet in recessu, unde & Bruta secundinas suas avidè devorant. In *Doloribus post partum* & *Partu difficili* reliquis remediis palmam eripit. In pulverisatione partes volatiles avolant. Quapropter potius membranâ propriâ detractâ in cucurbitâ vitreâ capaci (aliàs frangitur) probè clausa, in loco calido putrescat, sed sine *Vermibus*, qui in vase clauso produci non solent. Sic fit liquor limpidus cum horrendo fœtore, qui destillatus dat *Spiritum oleosum*, abjecto *Phlegmate*, qui ad 3ß. promptissimè Fœtum pellit, & contra *Epilepsiam* hæreditariam commendatur. Maculas maternas alias cruentis adhuc *Secundinis* tangendo curare solent. *Urina* egregium est anodynum *Doloribus partium nervosarum* applicatum. In *Podagra* *Pediluvia* inde fiunt egregia. Imò *Cosmetica* est, *Maculas* post *Variolas*, *Fissuras* à frigore, & *Scabiem* auferens. In *Flatulentis Abdominis* & *Hydrope*, pro *Clysmatibus* egregia est. Externè mundificat *Vulnera & Ulcera*, & contra *Gangrænam* *Stercore Vaccino* & *Urinâ humanâ* nil melius. Destillata dat *Spiritum* & *Sal vol.* idque vel per crudam inspissationem, vel, quod melius, per putrefactionem & fermentationem. Spiritus autem per fermentationem paratus *Olea destillata* coagulat, cum eorum occulto acido se uniens. Porro ex Capite mortuo hujus destil-

lationis elicitur Sal fixum, vel potius Salsum (fixum enim nullum in Animalibus reperitur) quod cum Boli p. iii. destillatum dat *Spiritum acidum*, similem Spiritui Salis; quodque in usu medico *Acidum*, & *Dolores* inde oriundos destruit, *Febris* itaque & *Hydropi* resistit. *Stercus humanum* volatile est, præ reliquis magis oleosum, & minus salinum. In *Tumoribus* tam *malignis* quam *benignis* maturandis nil melius. In *Doloribus articulorum* *Stercus vaccinum* antecellit; cum *Allii capitibus* *Morsui venenato* impositum certum levamen adfert. Destillatum per retort. dat *Aquam* & *Oleum fœtidum*, quod in *Vulneribus fistulosis* & ipso *Cancro* summum est remedium. Si redigatur hoc *Stercus* cum s. q. *Aquæ* in pul-tem, & in *Balneo vaporis* ponantur, fœtor exhibit, sed deingratum spirabit odorem; unde *Mercatores Moschum debilem* solent in *Latrinâ* suspendere, ut odor ejus intendatur. *Sanguis humanus recens* ex homine decollato collectus, contra *Epilepsiam* hauritur. Destillatus dat *Phlegma* & *Spiritum*, & modò prius putrescat, copiosum etiam *Sal vol. Spiritus* in *Epilepsia*, *Apoplexia*, &c. decantatur. *Oleum* super *Caput mort.* rectificatum, propter luxurians *Sulphur anodynum*, *Dolores nervosos*, ab acido oriundos, optimè sistit. *Spiritus Sang. hum.* additis *Camphora* & *Castor.* egregium fit *Antepilepticum* & *Hystericum*. Si *Spiritus* cum *Sale* & *Oleo proprio* digeratur & cohobetur, fit *Liquor rubicundus* seu *Quinta essentia*. *Sanguis irroratus* cum *Sp. Vin. acuat*o *Spiritu Salis*, & *Myrrhâ imprægnato*, fit *Mumia*. *Mumia* autem *Paracelso* duplex est, *corporalis* sc. seu partes corporis violenter mortui solidæ; & *Spiritualis*, quæ *Spiritus vitalis* est unicuique concreto inditus, in quo consistit fundamentum omnium *Actionum magneticarum* & *sympatheticarum*. *Caro hominis* suspensi aut rotâ confracti, *Myrrhâ imprægnata*, & in fumo è *Ligno* & *Baccis Juniperi* successivè exsiccata, fit elegans *Mumia*, propter rema-

remanentiam Spiritus vitalis mumialis, singularium virium in Sanguine congrumato à Casu ab alto, dos. ʒi. in vehiculo appropriato expectando sudorem. Imò in *internis Viscerum corruptelis* vi Balsamicà corpus facile restituit. *Externè Mumia artificialis* omnia *Unguenta* in gravioribus Vulneribus ingreditur. De *Calculo humano* vid. Regnum minerale. *Cutis Cingulum Passiones hystericas* levat. *Pinguedo humana* præ reliquis temperata est & anodyna, item contra *Atrophiam* utilis. Destillata dat *Oleum*, quod rectificatum super *Ossa hum.* calcinata singulare est consolidans in *Luxationibus & Fracturis*. *Ossa humana* acidum absorbent, & præterea in *Doloribus artuum & Dysenteria* specificè conveniunt, ubi tam *Ossa præparata*, quàm *Sal vol.* quod efficacius est, conveniunt. Calcinantur autem sine Igne & ad ʒi. vel ʒii. per se alvum laxant. Præ cæteris autem *Ossa Cranii* in frequenti usu sunt contra *Epilepsiam* cum *Aqua spirituosâ Lil. convall.* parata. Fit etiam hinc *Galreda* contra *Vermes* cum *Spiritu Hyper.* *Usnea Cranii Humani* seminium habet ex aère, & succum nutritivum ex *Cranii Liquore*; & rarò reperitur, nisi in Capitibus per longam annorum seriem Aëri expositis. *Hæmorrhagias* utique sistit applicita, & *Epilepsiam* externè arcet. *Cerebrum humanum* in *Mar. Balneo* dat *Aquam*; & postea ex reliquâ massâ exprimitur *Oleum*, egregium cephalicum & antepilepticum, *Memoriam* roborans, & vi anodynâ in *Contracturis Tendinum* proficuum. Melior erit Aqua, si cum aromaticis destilletur.

L.

Leporis pavid, probè in venatione agitati, Sanguis ad ʒi. in Pulv. vel Vino assumptus, singulare est remedium contra *Epilepsiam*. *Externè Erysipelas*, locosque podagricos & noctu dolentes levat. *Cerebrum Leporinum* gingivis Infantum illitum Dentium proventum juvat. *Cor leporis*, in fuga capti, lentè exsiccatum ad

tertiam partem in *Quartana* ante paroxysmum commodè propinatur. *Axungia vetus* pro aperiendis *Abscessibus suppuratis*, & heterogeneis è *Vulnere* extrahendis, præ cæteris laudatur.

Lupi Stercus contra *Dolores colicos* est unum ex optimis remediis.

M.

M*oschi Capreolus* suggerit *Moschum* in Capsulis supra Genitalia; haud procul Umbilicum. Sunt qui congrumata tubera Capellæ à canibus agitata, exsiccant & pro Moscho adulterino venditant. Moschi autem odor non adeo rarus est, cum per putredinem intendatur æquè ac producatur. Cæterum, ut potentius operetur, depurari debet suspendendo sc. in Cucurbita superiori, cui alia lutata juncta est, linteo in medio posito, & in diebus canicularibus Soli exponendo; sic enim liquefcit, & Oleum penetrans per linteum in inferiorem cucurbitam descendit. Paratur etiam *Essentia* ex *Moscho* vel *Zibetho*, miscendo cum Oleo. *Amygd. dulc.* deinde affundendo *Sp. Vin. rect.* sic enim Spiritus digestus & destillatus extrahit substantiam medicinalem, Moschi inerte corpore in fundo relicto. Cæterum odores hi suaveolentes in iis, qui gravioribus meditationibus indulgent, aut quibus Spiritus animales agiliores & volatiliores sunt, cautè usurpentur. Ratio est, quia in majores & confusiores impetus aguntur: hinc qui pro confortanda *Memoriâ* iis nimium utuntur, tandem Spirituum defectum inde sentiunt. Legitimè verò usurpata in *Affectibus Capitis* summa medicina sunt.

Muris Stercus ad gr. vi. cum lacte tritum & colatum alvum certissimè laxat.

Muris alpini Pinguedo antipleuritica Unguenta ingreditur.

S.

S*erpens* venenosus non est, nec plagas infert venenosas,

nosas, nisi furore percitus. Venenum enim non tam in forma materiali quàm ideali consistit. Internè certè nocivum non est. Exuvias tempore verno indubiè deponit, non tamen eapropter juvenescit facit, aliàs & Araneæ, Lumbrici, &c. idem experirentur. Vi quidem balsamicâ turget, & Remedia inde parata in *Morbis cutaneis*, nempe *Lue venerea*, *Scabie ferinâ*, inprimis autem *Leprâ* & *Ulceribus inveteratis*, primatum ducunt. Quin & *Decoctum Viper.* in *Sterilitate* laudatur. Sunt qui comedant *Gallos*, & *Gallinas*, quæ *Viperis* pascuntur ad sanitatem conservandam. Porro contra *Venena* vi alexipharmacâ sunt usitatissima. Itali *Serpentes vivos* concisos cum Aquâ ebulliunt, & hauriunt pro usu anti-Venereo sudorifero. Contra *Morsus Viperarum* laudatur Camphora in Petroleo soluta, vel *Buso vivus* applicatus, vel Ferrum candens *Morsui* applicatum, quod venenum extrahit. Cæterum ex *Tuberculis* in Capite *Serpentis Indici* paratur *Lapis friabilis*, contra quæcunque *Venena* commendatus. *Hepar Serp.* in *Pulv.* à ʒß ad ʒi. egregium est in *Dysenteria malignâ*. Pinguedo Strumas incipientes optimè discutit, *Maculas* & *Rugas faciei* delet, & calidè Palpebris illita visum acuit. *Exuvia* sponte depositæ commendantur contra *Icterus*, & *Urinam* pellunt. Externè Lumbis & Ventri circumligatæ *Partum* faciunt, antecedente prius Linimento ex Cancris, Lumbricis & Axung. q. s. *Pulveres Viperini* parantur non per calcinationem, sed lentam phlegmatis in M.B. abstractionem; qui tunc suo constant Sale vol. & ad ʒi. variè exhibentur.

Suis Pinguedo & *Lardum* temperata sunt, emolliunt & resolvunt. In *Odontalgia* dentes & gingivæ prius ligno acuto fricatæ, lardo commodè illinuntur. Afferunt & *Tussim inveteratam* curari inunctione plantarum pedum vesperi prope ignem cum *Linimento ex Axungia porcina* & *Allii capitibus*. *Stercus* quibuscunque Ha-

morrhagiis confert, internè cum Vino & Saccharo mistum, externè parti admotum. Sunt qui aridum cum Succo Plantag. instar Cataplasmatidis adhibent. Quæ habet Author de *Vesicâ*, potius de *Vulvâ* intelligantur; Calcinata enim certum est levamen in *Incontinentiâ Urinæ*, in pulvere data.

T.

Talpe Sanguis papyro exceptus *Gangrænâ* sistit, si papyrus sub usu humectetur aquâ, & imponatur. In *Erysipelate Mammarum* & *Cancro* manus, in qua mortua est Talpa, imposita singulare quid confert.

Taxi Adeps calidior & penetrantior est *Adipe suillo*.

V.

Viperæ Oleum cum Spiritu ejusdem rectificato dat Li-
quorem Alexipharmacum. Sal vol. & Spiritus parantur more consueto in igne aperto in vas recipiens capax. In *Essentiis*, cum *acidis* paratis, destruitur Sal volat. In illis autem cum Spir. Vin. parum elicitur: adeoque sufficit Spiritus cum Sale volatili.

Vituli Medulla ex ossibus extracta, temporibus illita, *Agrypniâ* arcet, præsertim in *Febribus malignis* & *Puerperarum Febribus*, ubi narcotica adhiberi non possunt. Idem iis, qui noctu meditabundi sunt, conducit.

Unicornu terrestre est non ens. Cornua enim illa vulgaris quæ habentur, sunt nil aliud, quàm Dens superioris maxillæ Piscis cetacei Groenlandici. Hic Dens in *Epilepsia*, ab acido ortâ, multum confert. Verùm C. C. raspatum eadem præstat.

Ursi Pinguedo lumbis illita in *Herniâ* conducit: imò contra *Prolapsum sinus pudoris* summum est levamen.

Vulpis lingua mense Martio exsecta, exsiccata, & sub usu in Vino macerata, Vulnerique imposita, omnia heterogenea extrahit. Quidam pro maximo secreto habent.

CLASSIS. II.

De Avibus.

A.

A *Vium* Excrementa reliquis animalium excrementis acria magis & nitrofa sunt; perfectum enim Nitrum crystallinum efflorescit, si Aquæ immittuntur, idque inprimis in Stercore columbino.

Alaudæ caro urinam & calculum proritat.

Anatis sanguis inter Alexipharmaca refertur.

Anseris pinguedo præ reliquis penetrans est. Umbilico illita alvum contumacissimam solvit. Quia subtilis est, membra à frigore, & inde productis fissuris præservat. *Membris paralyticis* illinitur Pinguedo defluens ex Anseris exenterato Plantis nervinis repleto, & affato. *Stercus* ad ʒi. contra *Icterus* egregium est; vi enim nitroso-sulphureâ multum laudatur, sed melius erit, si Herbis vescantur Anti-Ictericis. Imò in *Scorbuto desperato* in Vino haustum sæpè summum est remedium. Ob vim nitrosam in Hydrope etiam convenit. *Stercus junioris Anser.* destill. dat *Aquam Ophthalmicam* egregiam.

C.

C *Iconia* tota Alexipharmaca est, quia Bufonibus, Ranis & Serpentibus vescitur. Ex sanguine paratur *Electuarium* mirificum contra *Venena*. *Stercus Podagræ* illitum egregium est. Ex Pelle fiunt tibialia pro curâ *Podagræ*, posset & *Sal vol.* pro usu fudorifero adhiberi.

Columbæ Sanguis Oculis instillatus grumescit, & malum exasperat. Fimus nitrosus est, adeoque diureticus & antihydronicus. Ex illo tosto & in Vino mace-

rato extrahitur *Lixivium* summè diureticum. Vel cum *Sem. Anis. & Cort. Aurant. in Vino malv. destillatum Aquam anticolicam* egregiam suggerit. *Externè* propter Acrimoniam nitrosam inter *Psylotra* refertur. Usurpatur vel per se Aquâ humectatum, vel cum *Sem. Sinapi tritum*, & impositum in *Morbis chronicis*.

Coturnix Elleboro nigro vescitur, adeoque ejus Excrementa sunt antepilepticum haud contemnendum.

G.

G *Allus* vel *Gallina* integra, juxta podicem deplumata, *Tumoribus malignis & Morsibus venenatis* applicata, brevi moriuntur. Repetentur igitur donec nulli amplius moriantur, & res erit in vado. In *Phrenitide* graviore per medium dissecta & cruenta capiti raso cum fructu imponitur, sed in quadrante horæ horrendum foetet. *Sanguis* Galli destillatus suggerit *Spiritum* egregiè *Venerereum*, & rectificando acquiritur *Spiritus urinosus* optimus. Vana sunt, quæ de *Tunicâ Ventriculi interiori* narrantur. *Guttur* Galli tostum & pulverisatum ad 3i. *Incontinentiam Urinæ* juvat; quod cum *Eri-naceo* combusto, & *Vulvâ suillâ*, omnibus in illo Affectu palmam eripit. *Ovum* recens in vino sumptum vires refocillat & nutrit. *Testæ*, ex quibus Pulli modò exclusi fuerunt, imprimis diureticæ sunt. *Albumen ovi* habet temperatissimum Alkali volatile, unde *Vulnera oculorum* consolidat. Plus autem nutrit *Vitellum*. Ad duritiem coctum & cum *Aceto rosaceo*, cumq; contusâ *Nuce mosch.* sumptum contra *Diarrhæam* excellit. *Oleum* exinde paratur, quod purificandum, scil. liquefactum sponte per linteum colando, postea in patellâ stanneâ, addito tantillo *Ceræ*, lavando cum Aquâ fontan. & agitando cum spatulâ ligneâ, ut Aqua eluat impuritates; dehinc exponendo Soli ad aliquot dies, ut fæces subsideant, & supernatet *Oleum*, quod contra *Ambustâ, fissuras à Frigore*, valet; & egregium est cosmeticum,

cum, si faciei illinatur post lotionem cum Aqua simpl.
H.

Hirundinis excrementa nitrosa (non autem Nidus) Anginam & Inflammationem Tonsillarum levant, vi enim nitrosâ ardorem compescunt & maturant.

O.

Oloris pellis Stomacho applicata Colicam levat, accedente per pellem fomentatione calidâ, quæ forsan magis agit & juvat, quàm reliquæ omnes pellis partes.

P.

Passeris in coitu transfossi Cerebrum Venerem stimulare, & Triglotites affatus ab Ischuriâ liberare dicitur, sed operandi rationem nondum scimus.

Pavonis Stercus, habitâ ratione sexûs, in Pulv. cum Vino Epilepsiam & Vertiginem curat atque præcavet, expectando sudorem, sed sæpius in usum trahendum.

V.

Vultur cum Mastiche tostus & pulverisatus, Hæmorrhagiam uterinam, & Dysenteriam desperatam curare creditur, si sæpius cum Lacte amygdalino ad 3ß. assumatur.

CLAS. III.

De Piscibus.

A.

Anguillæ Pinguedo defluens dum affatur, & foliis Lauri excepta, Auribus tepidè instillatur pro restituendo Auditu. Ejus Hepar perforatum, blando Igne exsiccatum unâ cum felle, egregium est ad 3ß. datum, in Partu difficili. In Prolapsu sinûs pudoris, suffitus ex Cute Anguillæ eleganter instituitur.

Barba

B.

B *Arba* cautè comedenda est, ne *Choleram* morbum excitet.

C.

C *Ancrorum Succus expressus* in *Delirio* & *Cephalalgia* graviore feliciter fronti applicatur cum *Opio* & *Croco*. *Lapilli* sunt *Liquor lacteus*, qui mense *Julio*, dum ægrotant *Cancro*, concrevit in substantiam lapideam super *Stomachum* sitam; reperiuntur hi *lapilli* quando *Crustam* mutant, & hinc ejusdem naturæ sunt & substantiæ cum *Crustâ* seu *Putamine* eorum, quod illis substitui potest. Et *Testa* & *Lapilli* turgent *Sale vol. alcalino*, minùs tamen acri, quod beneficio *acidi occulti* indurefcit, hinc affuso *Vino* vel *Aceto* effervescent propter luctum *acidi & alcali interni*. Cæterum *acidum* maximè destruunt, adeoque in *Sodâ* ab effervescencia *acidâ*, *Torminibus*, *Pleuritide*, *Angina*, *Casu* & *Inflammationibus* internis, *acidum* coagulans per sudorem & *urinam* expellunt. In *Quartanis*, ubi nimium *frigus* excedit, præmisso *Vomitu*, hi cum *Saccharo Saturni*, curam perficiunt. Insigniter etiam *diuretici* sunt, inprimis si cum *Sale vol. Succin.* vel *Vino* vel *Aceto* propinati, unde in *Stranguriâ*, *Calculo* &c. præservativum sunt & curativum. Mirè etiam pro usu *Vulnerario* in *Febribus* post *Vulnera* conveniunt. Licet enim *vinum* *Vulneribus* & *Inflammationibus* noceat, *Lapilli* tamen adjuncti ejus *acidum* destruunt; imò & *bibacibus Arthriticis* optimè succurrunt *acidum Vini* per *diuresin* evacuando. In *Gonorrhæa* item & *Ulceribus Renum* aut *Vesicæ*, cum *Vino* sacra sunt anchora.

Carpionis fel gaudet *alcali temperato*, unde præ omnibus *acidum Erysipelatis* destruit. *Lapilli* conveniunt cum *Lap. Cancr.*

Conchæ omnes vi *febrifugâ* & *diureticiâ* conveniunt, quatenus *acidum* destruunt. *Margaritiferae* constant *Sale vol.*

vol. magis digesto, & cum *Perlis* conveniunt; de quibus in *Regno Minerali*. *Ostreæ* turgent succo alcalino, qui in *Atrophîâ*, *Phthisi*, *Lue Venerea*, &c. convenit. Ex *Margaritiferis* paratur *Specif. antifeb. Strobelb.* non tamen solùm, nec sine aliis præmissis usurpandum, aliàs duplicatur *Febris*.

H.

Halecum muria in *Hydrope* egregium est Clyisma, & externe ulcerosas partes eluit.

Husonis Gluten, *Ichthiocola* dictum, Gelatina est consolidans.

L.

Lucii fel Oculis succurrit, nam fella piscium minùs acria sunt, quàm illa *Perdicis*, *Bovis*, *Hominis*, &c. Hoc Fel gaudet Sale vol. penetrante, adeoque attenuat, & resolvit. Hæc tamen habet incommoda, 1. quod nimis viscidum sit & oculis adhæreat. 2. Quod acrimoniam habeat, quæ temperari debet Aquâ sperm. Rannar. *Mandibulæ* ad ʒi. in *Pleuritide* acidum absorbent & grumos dissolvunt. Pinguedo pedum plantis illita *Agrypniam* curat. Paratur ex Felle Aqua, quæ tutius instillatur Oculis quàm ipsum Fel, vel cum Spir. Vini fit Essentia in *Oculorum Affectibus* egregia.

M.

Mustelæ infœcundæ Epar, in Vitro probe clauso Soli expositum, resolvitur in *Liquorem oleaginosum* penetrantissimum, qui vel Palpebris vel ubi fortius agendum ipsis Oculis illitus, in *Visûs hebetudine*, *Suffusionibus*, &c. singulare est specificum.

P.

Perca lapidem suggerit in Capite & Spinâ dorsi, præ cæteris diureticum, facilius solubilem quàm *Oc. Cancr.* quique in *Dysuriis* ab usu Acetorum acidum melius destruit.

R.

Ranæ in Peste Carbunculis sub axillis infesta singulare sunt remedium, præferuntur, quæ in Aquis puris degunt. *Sperma Ranarum* nil aliud est, quàm Ova mucilagine aqueâ involuta. Pro usû itaque Medico ova eximantur. Applicatur hoc Sperma cum Acet. roi. Pubi aut Lumbis contra nimium Mensium fluxum. Quin & in *Ambustis*, *Ophthalmiis*, *Ulceribus inflammatis*, *cancrosis*, &c. æstum & calorem coërcet. Destillatur *Aqua ex Ranis* per 3. dies in Aquâ putrescentibus, quæ internè ad ℥ij. in *Hæmorrhagia Uteri*, *Fluore albo* & *Gonorrhæâ* admodum conducit. Quin & ex *Spermate* in M. B. vel V. B. lento igne destillatur *Aqua*. Sed colligendum est Mense Aprili, cavendo novilunia, alioquin *Aqua* foetebit.

S.

Sepiæ os ad ℥ij. in Pulv. vel Emulsionibus in *Gonorrhæâ* specificè convenit.

T.

THymalli Axungia, in vitro clauso soli exposita, dat Liquorem oleosum, qui foveas *Variolarum* singulariter delet, & *Vulnera* citra cicatricem consolidat.

Tinca applicatur plantis Pedum, vel Hepati contra *Îcterus*.

CLAS. IV.

De Insectis.

Insecta Aquatilia temperatissimum habent Sal volatile, *Terrestria* verò Sal acre Oleo non-nihil temperatum.

A.

A*Pes* calcinatæ contra *Alopeciam* laudantur. *Materia Mellis* colligitur per linguam, & sub lingua in vesicula quadam parva seponitur, quam tandem per fermentationem maturatam

evo-

evomunt Apes. Cera viscidior est substantia, non in corpore sed ad pedes ultimos secreta. Mel continet extractum Roris, qui resinam ex floribus exhalantem coërcet, ratione cujus Mel Spiritu universali turgent, Metalla enim nobilissima dissolvit, à putredine præservat, & vim vitalem mirificè suggerit. Gaudet acido & alcali. Destillatum vel fermentatum suggerit acidum; imò instar Multi fermentatum dat potum vinosum, senibus optimè convenientem. Facile in stomacho fermentationem subit, adeoque *Febricitantibus*, *Hypochondriacis* & *Hystericis* non convenit. Sed propter vim balsamicam Pectori, Pulmonibus, & Renibus succurrit. Ut *Spiritus mellis* habeatur optimus, priùs ad tempus putrescat Mel. *Spiritus* hic *acidulus* cum phlegmate circulatus dat *Menstruum* singulare virium, quia in eo latet Sal Roris. *Oleum mellis* externè *Ulceramundificat*. *Oleum* ejus compos. Num. 2. nil valet. Cera subjectum est resinofum, quod in ipsâ Aquâ forti adduratur magis, quàm liquefit. Cum Ossium calcinat. p. ii. mista, & destillata dat *Oleum naturæ alcalinæ*, quia Offa retinent acidum Ceræ, quod ad gut. iv. internè diureticum est, & Uteri Prociditiam præcavet. Externè attenuat *Tumores frigidos*, lenit nephriticos Affectus, & cum *Oleo ovorum* valet contra *Ambusta*, & læsiones ab Aquâ fervente.

Araneæ in vase conclusæ, se mutuis puncturis interficiunt, & post mutantur in liquorem fœtidum, qui destillatus dat Spiritum urinosum & Sal vol. Pulverisatæ *Febres intermittentes* pellere dicuntur, ut & externè *Oleum Aran. major.* pulvis applicatum.

Aselli inter fissuras murorum antiquorum collecti, Sale nitroso vol. scatent, suntque insigniter diuretici contra *Calculum*. Mucum etiam acidum viscidum resolvunt in *Asthmate*. Contra *Arthritidem vagam*, *Dolores scorbuticos* & inprimis in *Morbis convulsivis*, adhiben-

hibentur. Externè infusi in Oleo Lini dant *Oleum anodynum*, specificum contra *Dolorem hæmorrhoidum*. Quidam cum Vino vel Spiritu Salis & Vitrioli, imprægnant & exsiccant, sed hæc volatilitatem ejus absorbent. In *Ulceribus inveteratis* Aselli miram vim habent.

C.

C*antharides* turgent Sale vol. acerrimo, & colliquefaciendo acrimoniâ suâ succum corporis, *vesicas* excitant, imò & internè quandoque *Ardorem urinæ* & *miædum cruentum*. Abjiciuntur pedes & capita, ut inutilia. Vulgo pulvis Canthar. cum fermento acri & aceto applicatur; sed hic modus non procedit, nisi ubi mitius agendum, quia acida castrant vim vesicantem. Elegantius inspergitur pulvis Emplastro ex Terebinthinâ cum Cera liquefacta. In Infantibus adhibetur *Emplastrum citrinum*. Cæterum & internè laudantur contra *Suppressionem Urinæ*, & *Gonorrhæam virulentam*; ad pellendas Aquas in *Hydrope* & promovendum *Calculum*. Scilicet ʒi. pulv. Canth. infund. Vin. Rhen. ʒiv. in loco tepido per aliquot dies. Deinde Colaturæ cochlear. viii. cum Cantharo vini miscentur, ita ut Cochl. i. sufficiat (ascendendo tamen in dosi) ad pellendam Urinam.

F.

F*ormicæ* naturales optimæ sunt, quæ circa resinosas Arbores & Betulas colliguntur mense Julio, Lunâ crescente, hæ enim spirant odorem acidum. Generantur etiam *artificiales*, *Alatæ* dictæ ex fermentatione Mellis cum Pane secalino. Colliguntur *naturales* in Cucurbita, in cujus fundum frustum casei, quod illos alliciat, repositum sit. Destillatæ cum Sp. Vini aromatico dant *Spiritum*, qui externè auribus in *Difficili auditu* & *Tinnitu* succurrit; uti & ova Formicarum, quæ aliàs intus ad ʒi. sumpta ructus & flatu excitant. Pro *Ischiadicis*, *Arthriticis*, *Paralyticis*, imò & contra *Sterilitatem*,

tatem, Balneum ex acervo Formicarum multum confert. Infunduntur Formicæ in *Oleo*, quod Penis radici, Scroto, & Testibus illitum armat in Venerem; præfertur tamen Spiritus. Cæterum si Formicæ per se destillentur, dant Spiritum acidissimum, qui Martem rodit, & odore suo corpus mirè restaurat. Si putrescant ante destillationem, dant Spiritum urinosum & Sal vol. elegantissimum. Quin & cum Calce viva, affusâ Aquâ, resolutæ dant Spiritum urinosum, quia aciditas omnis à Calce viva absorpta est. Hic Spiritus urinosus Sale vol. acuatus egregium est diureticum in *Scorbuto* ac *Hydrope*; & externè in *Malo ischiadico*, *Doloribus artuum vagis* & *scorbuticis*, imò in *Paralysi* & *Tremore* omnino præferendus est. Spiritus acidus cum Sp. Vini destillatus analepticum est egregium, præprimis in *Catarrhis suffocativis*. *Memoriam* dein & omnes Sensus roborat, magnanimos reddit, & Venerem stimulat.

H.

H*irudo* applicatur Temporibus, Pedibus, Brachiis, pro evacuatione sanguinis lentâ; Podici in *Hæmorrhoidibus*, & Vulvæ in Mensium oppressione. Servatur in Aqua cum Saccharo, ut nutriatur & purificetur. Si pertinaciter nimis loco adhæreat, insperso sale decidit.

L.

L*Acertæ* quadrupedes sunt, non *Insecta*. In aceto macerantur, ut corrigatur earum malignitas; deinde exsiccata propinantur ad ʒß. cum Melle in forma Eleuarii pro *Strumis* curandis. Oleum optimè paratur infundendo in *Oleo* comm. in loco tepido; quo inunguntur loca *Herniosa*.

Lumbrici, qui annulos habent flavescentes circa colum, meliores sunt. In Affectibus chronicis conducunt; inprimis existunt diuretici & diaphoretici. In *Ictero*, *Scorbuto* & *Arthritide vagâ* sunt adhuc celebres. In

T

genere in *Morbis chronicis* & *Hydropicis* idem præstant, quod vegetabilia amara; infusi scil. vel cocti cum herbis aperientibus. Externè contusi & applicati *Dolores arthriticos* & *scorbuticos*, nec non *Panaritium* vi anodynâ egregiè tollunt. In *Punctura nervorum*, & *Vulneribus articulorum* Oleum per infus. cum Oleo communi paratum, conducit. Liqueor per Solem destillatus & probè filtratus inspissetur ad tertias, & in loco frigido positus, Crystallinos generat inflammabiles instar Nitri. Liqueor verò Authoris illitus Symptomata convulsiva præcavet. Tostio nil valet quia sub eâ Sal volatile avolat. Destillantur per se, non autem cum Spiritu Vini, ne virtus in fundo remaneat. Scilicet in vitro capaci, ne disrumpatur, Soli exponuntur, & Liqueor filtratus atq; destillatus dat Spiritum urinosum cum copioso Sale vol. cujus dos. à ℥ss. ad ℥i. pro Diuretico & Sudorifero, qui & externè in Doloribus majora præstat quàm Spiritus Salis ammoniaci, &c. Caput mortuum in prata projectum Lumbricos generabit. *Essentia* parata ex vegetabilibus arthriticis cum Spiritu Lumbric. p.i. & Spiritu C.C. succinati p.ii. egregia est in *Arthritide vaga*.

P.

Pediculi 4. vel 5. Peni immissi urinam proritant.

S.

Scarabæorum cornutorum Cornua in Pulv. Partum difficilem levant. Illorum Oleum per infus. auribus contra Dolores instillatur; pulsibus verò illitum Febrem producit. *Scarabæi pilularii* Oleo Lini infusi & cocti, dant Oleum singularissimum anodynum in *Doloribus aurium* & *Hæmorrhoidibus cæcis*. *Unctuosi* gaudent alcali vol. acri, quod Tartarum salinum in Nephriticis & Podagricis per urinam evacuat. Paratur inde remedium Anti-tartareum hoc modo. Scilicet Scarabæi unctuarii, mense Majo absque manuum attactu collecti, suffocantur

tur in Spir. Vini deinde exsiccantur, & ex eorum medio eximitur liquidum viscosum, quod cum ipso corpore pulverisato formatur in *Balsamum*. Deinde *R. Hujus Balsami* ʒi. *Olei Anis. & Caryoph. an. gut. iii. f. Pill.* Propinentur gr. ii. in *Aqua Fl. Sambuci* mane jejuno Stomacho; sequetur Stranguria per tres dies durans, sin minus, repetatur secundo die, & optatum habebis eventum in curando *Calculo*.

Scorpius ad gr. i. Venerem stimulat. Oleum ejus per infus. gaudet acrimoniâ vol. & pubi vel lumbis illitum egregium est Diureticum in Suppressione urinæ. In Dolore quoq; aurium anodynum est. Item pro usu Anti-pestilentiali pulsibus & membris illinitur.

Schröderus dilucidatus.

SECT. III.

De Regno minerali.

MIneralium principia sunt *Sulphur, Mercurius & Sal*, i. e. *substantia pinguis, substantia humida radicalis, & terra fixa*. Quorum varia combinatio ratione variæ fixitatis differentiam Mineralium & Metallorum constituit. Fusius tractatur hæc materia sub titulo, *De Metallis* in genere, tam in *Collegio Chymico*, quàm in hac ipsa *Schröd. dilucidati* Sectione.

CAP. I.

De Terris.

TERRÆ medicatæ constant terrâ alcalinâ, fumis sulphureis volatilibus imprægnatâ; sunt enim rudimenta metallica, quæ propter defectum Mercurii non potuerunt compingi. Hæ Terræ imbibunt humiditates & aciditates, adstringunt etiam & sudorem movent. Sed & específicas virtutes habent pro ratione Sulphuris metallici, de quo participant. Sic Terræ solares alexipharmacæ sunt; Martiales anticachectica, &c. Præparantur vulgo Terræ, 1. *Lotione*, quæ purum ab impuro secernit. 2. *Præcipitatione*, quæ nil valet, saturantur

tur enim Terræ ab acido, & remanet Calx viva nullarum virium. 3. *Destillatione*, ubi phlegma dant acidulum.

Terra Melitea candida commendatur à vi alexipharmacâ.

Terræ sigillatæ Germanicæ gaudent Sulphure solari. Unde contra *Venena* & in *Variolis*, inprimis si adsit *Alvi fluxus*, valent. Cæterum pro usu adstrictorio exhibentur cum Acet. destill. vel Spiritu Nitri; sic enim aluminosæ evadunt. Per se suggerunt *Spiritum acidum* in *Febribus malignis* usurpatum. Si imbibantur Spiritu Nitri vel Vitrioli, deinde exsiccentur, terantur super marmore, & in loco frigido in sacculo ponantur, liquefcunt in *Liquorem* vel *Aurum potabile*, cujus gut. xii. vel xx. in *Fluxibus malignis* egregiè adstringunt.

Bolus communis de *Marte* participat & *Sole* simul; unde egregiè adstringit, vitiosas cruditates absorbet, & maximè sudorifera est. In *Sputo sanguinis* laudatur. Externè frõnti admota cum Aceto destill. *Fluxum narium* compescit. Ingreditur etiam non sine ratione Emplastra styptica.

Creta participat de *Saturno*, unde adstringit & aciditates edulcorat. Si Spiritu Sulphuris imbibatur, fit perfectum *Alumen*. A 3ß ad 3i. *Sodam* in momento compescit. Cum Lacte caprillo sumpta *Lumbricis* resistit. Externè imbibit aciditatem *Ulcerum* & *Vulnerum* maximè nocivam.

Terra Japonica est compositum artificiale ex *Glycirrhizâ*, *Sang. draconis* &c. corrigit Lympham acidam.

Marga Saxorum substantia est tenera, parum de *Sulphure* participans. Dicitur & *Lac Lunæ*. *Sanguinis grumos* ad 3ß. potenter resolvit, *Incontinentiam urinæ* corrigit, & acidum vitiosum absorbendo *Lac* multiplicat. Externè inspersa acidum *Ulcerum* & *Vulnerum* absomit. Mirum quantum promovet consolidationem *Ulcerum tibialium*.

Ochra de *Venere* & *Marte* participat. Rarò usurpatur, & non nisi externè. *Rubrica Marte* turget, adeoque adstringit & aperit; externè nimis fluentem sanguinem sistit, & *Ulcerà* consolidat. Si solvatur in Spiritu Salis, extrahetur totum concretum Martiale, remanente Limo.

Tripolis species est *Ochræ*, sed principiis *Martis* vacua, adeoque nil valet.

C A P. I I.

De Aquis.

OMnes *Aquæ* oriuntur à Mari; imbibuntur nempe à Terrâ, tanquam spongiâ; & cum Terra intus caleat, evaporat Aqua relicto Sale, unde dulcis evadit. In *fontium* autem origine reperitur Limus viscosus, in quo concentrantur hi fumi, ubi dehinc in Guttulas abeunt, & è Guttulis tandem fiunt *Aquæ* manantes. Illi fontes, qui per loca saxea manant, meliores sunt, quia *Aquæ* turgent Nitro. *Aqua stagnans* pessima est.

Aquæ aëreæ sunt *Pluvia*, *Nix* & *Ros*. Generantur ex effluviis terræ, & singulariter agros fœcundant. Optima est pluvia, quæ mense *Martio*, *Aprili* & *Majo* cadit; eaque, quod mirum, adeo *Balsamica* est, ut non putrefiat. *Aqua tonitrualis* semper habet aliquid teporis, quia *Sulphure* constat; cum *Tonitru* nil sit nisi *Sulphur* & *Nitrum* accensa: inspissata autem ac destillata dat *Spiritum*, *Sal vol. oleosum*, & *Sal fixum* in Capite mortuo.

Nix fœcundat campos; in recessu habet *Sal* singulare, unde suggerit *Tincturam*, Corallia solventem. Inspissata dat *Oleum pingue*, unde ad ži. purgat & Urinam movet.

Ros digestus & destillatus suggerit *Spiritum vol. striatum* empyreumaticum; & magma relictum attractâ aurâ

aurâ sponte turgescit, & suggerit *Nitrum* penetrans, ratione cujus Ros vegetabilia fecundat. Habet & Ros *Sulphur*, unde *Balsamicus* est, & multum habet in recessu. Sal hoc *nitrosum*, cum *Terrâ* concentratum & fermentatum, occultum est omnium nutrimentum. Si in vehiculo se abscondat, dicitur *Nitrum*; nam ex *Terrâ Nitri* exhaustâ, & aëri expositâ, ope *Salis* hujus aërei & *universalis* fit novum *Nitrum*. Ratione illius *Salis sulphurei* in *Rore*, multa exinde parantur *Menstrua* egregia, beneficio *Nivis*, pro extrahendis & solvendis corporibus durioribus.

Acidulæ nil aliud sunt, quàm solutio *Vitrioli Martis*, *Mars* enim à *Spiritu Sulphuris* solutus *Terram Virgineam* imprægnat, hæc autem Terra solvitur ab *Aquâ*. Malè probantur *Acidulæ* per *destillationem* & *evaporationem*, sic enim volatilis substantia evanescit, & ea quæ remanet mediante *Ignem* alteratur. Si autem de *Sale* participant, *evaporatione* perquam commodè dignoscitur. Optimè probantur per *Præcipationem* cum *decocto Gallarum*, nam si de *Marte* participant, nigrescunt: affusâ *Aquâ falsâ*, si aliquid *Nitri* habeant, turbantur & lactescunt. Nullatenus autem metuendum est, ne *Vitriolum Martis* de *Venere* participet, quia acidum sulphureum lubentius aggreditur *Mars* quàm *Venus*, adeoque incompatibilia sunt: unde fit, quod *Acidulæ* (nisi excessivè sumptæ) vomitum non excitent. Patet itaque hinc, *Acidularum* vim consistere in *Spiritu Sulphuris* volat. acido & *Marte* corroso; quamobrem mucum primarum viarum resolvunt, urinam movent, sanguinem purificant, & quæcunque salia acida vitiosa absorbent, atq; in nigris fecibus deponunt. Cavendum autem, ne *Hydropici*, *Phthifici*, & qui stomachum habent debilem, illas potent. Sed & videndum, ut gradatim hauriantur ascendendo sub initium, & sub finem descendendo in dosi, corpus interea movendo,

sed sudorem avertendo, & alvum, ubi opus, laxam fervando beneficio Clysmatum, ne fortè pedes intumescant. Ante usum præmittatur *Venæsectio*, & in primis *lenis Purgatio*, ut facilitetur operatio & transitus Acidularum. Hauriri debent in ipso loco natali, si enim ad tempus in lagenis stent, acidum Martem in totum dissolvit, & in forma præcipitati dejicit. Parantur quoque *Acidulæ artificiales*, sed *Acidum artificiale* non adeo penetrans est, ac *Sulphur* illud *embryonatum naturale* in Venis Terræ.

Thermæ constant ex *Minerâ Nitri*, *Sulphure embryonato* (i. e. imperfecto) imprægnatâ. Usurpantur externè pro *Paralysi Artuum*, *Tremoribus diuturnis*, *Hemiplexiis*, *Affectibus cutaneis* & *Sterilitate* à vitio uteri, præmittendo tamen aut *Acidulas* (in Morbis chronicis) aut blanda *Diaphoretica antimonialia*, vel lene *Purgans*; alioquin *Febreos* instat periculum. *Arthriticis* autem, *Podagricis* & *Ischiadicis* subinde nocent. Internè cum impetu purgant, quod periculosum est, nam *Nitrum* & *Sulphur* substantiam lapideam secum vehunt, cujus particulæ affiguntur lateribus in Stomacho. Parantur *artificiales Thermæ* ex *Calce vivâ*, quæ *Minera* est *Nitrosa* (non autem è Nitro ipso) cum s. q. *Sulphuris* & *Aquæ*. Sic enim effervescent, & sub ebullitione dissolvitur *Sulphur*.

C A P. III.

De Lapidibus, Gemmis, Coralliis, Margaritis, & illis, qui minùs pretiosi sunt.

IN *Lapidibus* dominatur *Principium perreo salinum*, *Sulphure* saturatum, cum minima *Mercurii* quantitate. Sunt autem in triplici differentia. 1. *Facilè funduntur* in Igne & vitrificantur; hi, *alkali* abundant.

2. *Non*

2. *Non funduntur*, sed suggerunt *Calcem vivam*; in his *alkali* est sufficienter Sulphure imprægnatum, unde *Calx viva* constat Terrâ mortuâ, & Sulphure acido, *alkali* coercente ne fluat. 3. Sunt qui neque *funduntur*, neque *calcinantur*, sed si probè candefacta extinguantur in Aquâ, tandem pulverisari possunt. Hi, v. g. *Amiantus*, *Silices* &c. occultum habent acidum, quod tamen non sufficit toti corpori fundendo. *Lapides* constare ex aquâ verissimum est, ista enim si clara est, dat *Gemmas*, si Terreis particulis admista fuerit, dat *Corpus opacum*. Sic *Adamas* & *Crystallus* non differunt inter se, neque à glacie, nisi duritie. Et beneficio *Olei Sulphuris* cum *Oleo Lini* parati, fieri potest *Tinctura Crystallorum*. Quacunque ratione calcinentur *Lapides*, (sive siccè adjecto corpore salino, sive humidè per Spiritum Salis comp. &c.) mutationem naturalis texturæ subeunt. Salia lapidum sunt tantum concretum novum ex menstruo acido & corpore corrosivo. Volatilisatio insulsus labor est.

Gemmarum Color & *Vis amuletica* in Collegio Chymico nostro tractantur.

Corallia nutrimentum capiunt à *Succo lacteo* & *aqueo*, qui super Aquam induratur, & fit naturæ mineralis ex Acido sulphureo & Sale aqueo urinoso. *Corallia calcinata* dant *Calcem vivam*, quæ cum aquâ effervesceat, ita tamen, ut prædominetur *alkali*, & præcipitetur *acidum*. Per se destillata per Retortam dant *Phlegma acidum*. Notum est, quod *Corallia* destruant *acidum* in primis viis, adeoque in *Ructibus hypochondriacis*, *Dysenteria*, *Torminibus*, *Affectibus chronicis*, in *Hæmorrhagia* cum *Aceto*, in *Soda* cum *Laudano opiato*, in *Gonorrhæa Virorum* rubrâ, atque *Mulierum* albâ, sunt decantatissima. In calcinatione sicca, quæ nil valet, *acidum* Lignorum vel Carbonum, illorum pondus auget, & Sulphur tingens adeo occultatur, ut mutetur *Color*.

Sal Corallorum ex Capite mortuo nihil est, quia à Sulphure non potest separari. *Corallia* fervida *Aceto destillato* extincta, in novum corpus Salini-forme concre-
 scunt, quod facile in loco frigido resolvitur, & ad gut-
 tas xxv. in t̄b. i. potius ordinarii in *Febribus* multum præ-
 stat. Quævis acida solvunt *Corallia*. At *Spiritus Viri-
 dis æris*, *Spiritus Panis*, *Spiritus Roris*, *Spiritus Nivis*,
 non tam solvunt, quàm extrahunt illorum *Sulphur*.
Pulvis Corallorum vitriolatus aluminosum quid est, & pro
 scopo adstrictorio in usu. *Sal dulce Corallorum* habet
 aliquid in recessu propter Rorem majalem. Ex Coral-
 liis in Succo Citri solutis & inspissatis fit *Tinctura rubi-
 cunda* cum Spiritu Sassafras. *Magisterium* ex solutione
 cum Succ. Citri est quidem cujusdam usus; illa autem
 per solutionem in acido & præcipitationem cum alcali
 nil valent. *Spiritus Viridis æris* solvit *Corallia*, ita tamen
 ut denuo abstrahatur cum sua aciditate *Tinctura*. *Tin-
 cturæ Corallorum* vulgares nil valent; vera enim *Tinctura*
 fit extrahendo principium sulphureum beneficio Salis
 aërei ex Spiritu Roris vel Nivis. Spiritus quoque Panis
 idem præstat; sed melius est *Menstruum* ex Farinæ tri-
 ticeæ part. 4. Fermenti p. 1. in Clibano tostis & destillatis.
 Fit quoque *Tinctura* vera cum Sale Tartari volatilisa-
 to. *Tinctura Hartmanni* est Extractum Salis Corallor.
Tinctura Holsatica non contemnenda est, si omnes ad-
 hibeantur encheireses. Nec *Tincturæ* cum *Oleo veget.*
arom. negligendæ sunt. Ex Floribus cum Sale ammo-
 niaco elevatis non absolum est, fieri posse *Tincturam*.
Oleum Corallorum succinatum non est genuinum.

Margaritæ sunt primo exortu animale quid, sed tan-
 dem in naturam mineralem degenerant. *Calcinatæ* enim
 relinquunt *Calcem vivam*, in aquâ effervescentem. Con-
 crescunt originaliter ex liquore lacteo aquescente sali-
 no, in quo præponderat alcali temperatissimum, quo
 ipso in consistentiam duram coagulatur. Ipse hic Li-
 quor

quor seu substantia mollis supremum est remedium pro *Tabidis*, *Phthificis*, *Febrientibus*, &c. Hinc tentant *Spagyrici* *Perlas* in *succum primigenium* reducere. *Perlæ* igne aperto destillatæ dant *Sal*, sed admodum pretiosum. Commune autem earum est novum compositum ex acido solvente & *Perlis* destructis. *Magisteria*, *Essentia*, & *Tinctura* nil valent. Optimè præparatur reducendo ad *succum primigenium*, beneficio *Menstrui* ex *Rore*, *Nive*, vel *Aëre* parati.

Ætites Partum facilitare dicitur, ad ʒi. in Aquâ appropriatâ datus. In medio continet substantiam lapideam, & quandoque Terram argillaceam, contra *Pestem* commendatam.

Alabastrites ingreditur *Unguentū de Alabaastro*, quo illinuntur Tempora & Frons in *Agrypniis* & contra *Dolorem capitis* à contusione. Cum lacte hauritur contra *Dysenteriam*, nec inconvenienter, quia acidum destruit.

Amiantus ab *Alumine scissili* differt; nam nec menstruis nec igni cedit, & cuti applicatus non urit. Ejus Pulvis ad ʒi. in Vino vel Spiritu Vini in *Fluxu albo* convenit. *Linimentum de Amiantho* contra *Tineam* Puerorum & *Ulcerata inveterata manantia*, euporiston est certum.

Lapis armenus & *Lazuli* pertinent ad *Marmora*, sed participant de *Venere*, prior quidem de solâ, posterior autem unâ cum corpore *Solis*; nam cum *Mercurio vivo* mistus suggerit *Sulphur Solis* animatum. Attactu acidorum degenerat in *Vitriolum venereum*, unde purgat infra & supra. *Ceruleus color*, *Lapidis Lazuli* procedit à *Venere*, sine *Luna*, adeoque malè pro *Affectibus capitis* commendatur. *Tinctura* cæruleæ ex ejus *Venere* solum extrahuntur, & ubi cum Sale ammoniaco parantur, Sal ammoniacum plus facit quàm *Lapis Lazuli*. Ex *Floribus* quidem cum Sale ammoniaco sublimatis facile potest præparari *Tinctura*. *Magisterium* cum Acet. destil.

destill. nil aliud est quàm Venus. Interim hic Lapis vix calcinari potest; sed lotus & pulverisatus à 3ß. ad 3i. propinatur pro scopo purgandi.

Lapis calcarius conficitur ex lapide sulphureo *Calcis vivæ*, in quo luxuriat *Sulphur*, quod alcali saturavit. *Sal* non potest elici, propter pinguedinem sulphuream. *Calx viva* non nisi externè pro usu caustico usurpatur. In usu medico est *Calx* illa *mortua*, quæ subsidet, supernatante acido & alcali cum subtili pinguedine instar *Cremoris*. Est maximum absorbens acidorum in *Ulceribus antiquis*, vel *venereis*, contra *Ambusta*, & pro scopo Cicatricem inducendi. In *Lixivio* supernatante, si ve Aquâ *Calcis vivæ*, præponderat *Alcali* inter alia principia salina, unde in *Inflammatione*, *Ardore Ulcerum* vel *Vulnerum*, & in *Gangrænâ*, externè nil melius. Paratur exinde cum *Mercurio dulci* & *Spiritu Vini Aqua Phagedænica*, in *Sphacelo* ultimum refugium. *Scabies* item & *Ulcera verminosa* seu *putrida* curantur externè beneficio *Aquæ Calcis vivæ*. Ubi tantillum *Sulphuris* cum *Calce viva* in *Oleo Lini* subigitur in mortario saturnino, fit *Linimentum* egregium contra *Ambusta*. In dictâ Aquâ *Calcis vivæ* supernatat *Cremor*, qui alcali est temperatum à *Sulphure*, optimum in *Ulceribus cancro-sis*. Si cum *Aqua Calcis vivæ* jungatur *Oleum Rosarum*, fiet coagulum butyrosus seu *Sapo*, remedium in *Ambustionibus* præstantissimum, quodque *Vesicas* certò præcavet; & præterea in *Vulneribus sclopetariis*, ubi empyreuma sulphureum remansit, egregiè putredinem arcet. Quin & *Aqua phagedænica* sequens ibidem prodest. Sc. R. *Aquæ comm.* ℥.xx. *Calcis vivæ*, ℥.iv. *Arsenici* (quod virulentiam alcali in *Calce viva* corrigit non secus ac *Nitrum fixum*) ʒij. Ubi probè ebullierint, adde *Mercurii dulcis* ʒij. Quæ si probè fuerint agitata, *Calx viva* subsidet, & clarum successivè separatur. Huic liquori adde *Spir. Vini* ʒv. Et hoc optimum est remedium

dium in *Gangrænâ*, *Sphacelo*, & in *Arthritide* sub formâ lotionis. Sunt qui *Tophos Podagræ* sequenti *Gelatinâ* resolvere conantur. *℞ Calcem vivam fervidam ex furno, cum Spir. Vini alcoholisato super Sal Tartari, & Igne forti destilla*, sic prodit *Spiritus urinosus*, qui accensus relinquit *Gelatinam instar Cremoris*. Internè *Aqua Calcis vivæ* pro *Phthisi* & *Ulceratione* partium internarum commendatur. In *Clysmatibus abstergentibus* valdè convenit. Ex *Calce vivâ fixante Sal vol. fit Sal ammoniacum*. Sed *Lixivium Calcis vivæ* affusum *Sali vol.* illud in *Calcem inspidam* mutat. *Spiritus Calcis vivæ alcalinus* ritè destillatus, (non ut noster Author) *Menstruum* est singulare, & remedium contra *Calculum* non inelegans. Pro scopo etiam antinephritico fit *Tinctura* cum *Spir. Vini* rectificatissimo super coagulum solutionis, & cocturæ *Calcis vivæ p. iv.* atque *Tartari crud. p. i.* cum *Aquâ fontanâ*.

Lapis calaminaris est *Minera Martis* cui pars *Mercurialis* deficit. Externè pro scopo adstrictorio *Croco Martis* præfertur, *Ulcera* abstergit & cicatrice obducit, absorbet etiam acida, & in *Excoriationibus* præsentaneum est remedium. Ex *Lapidis calam. p. xxx.* & *Veneris puræ* partibus centum fufis fit *Orichalcum*. Si imbibatur hic lapis *Spiritu Salis*, *Nitri*, vel aliis acidis mineralibus, acidum retinet, dum primò prodit *Phlegma*, & deinde sequitur *Spiritus concentratus acidissimus*.

Calculus humanus constat ex *alcali vol. concentrato* per acidum præternaturale. *Distillando* remanet *Calx viva*, quæ ad *Di.* egregium est diureticum & sudoriferum in *Morbis malignis* & *Pestē*. In *Lithiasi* summum est remedium, præprimis si in ens primum resolvatur. *Calcinationes* & *Solutiones* in acidis ejus vim plus imminuunt quàm promovent.

Crystalli aliæ sunt mollissimæ in *Dysenteriâ biliosâ*, *Cholerâ*, & post assumptum *Mercurium sublimatum* egregiæ.

giæ. Sunt etiam in nephritico usu, si candefactæ in Aqua appropriatâ extinguantur.

Hæmatites est *Minera Martis* purior: unde fit *artificialis Hæmatites* ex *Saccharo Saturni* & *Vitriolo Martis* simul sublimatis. Adstringit itaque in *Dysenteria*, *Hæmoptysi*, &c. Si nondum Aquam experiatur, sed sub formâ Pulveris irrorati cum *Oleo Nucis mosch.* addito *Extracto Croci*, exsiccetur, pro usu medicinali est optimus. Destillando dat *Phlegma* spirituosum & acidum simile isti, quod ex *Vitriolo* elicitur. Sublimando unâ cum Sale ammoniaco dat *Flores crocei odoris*, in quibus dum Sal acidum rodit corpus durum, Sal volat. Urinæ cum Sulphure lapidis ascendit; adeoque magni in Medicinâ usus sunt. In *Quartanis*, *Cachexiis*, *Hydrope*, & *Morbis chronicis*, sanguinem purificant, atque sudorem optimè movent. Paratur & inde *Tinctura Lap. Hæmat. Caput mortuum*, ex sublimatione Flor. relictum, in Aere frigido abit in *Liquorem aurei coloris*, blandè adstringitorium, & in *Cachexiis* egregium. Hic *Lapis* cum menstruo ex Sale Tartari & Calce vivâ *Tincturam* dat, quæ destillata redigitur in *Oleum*, Sulphure solari repletum; tale enim est ejus Sulphur.

Lapis Judaicus blandè diureticus & nephriticus est. Cum aliis lapidibus diureticis, in Spiritu Salis solutus, solutione inspissatâ, in Coagulum reducitur, quod pulverisatum, & in loco frigido expositum, solvitur in Liquorem, qui iterum coagulatus & liquefactus egregium est Nephriticum. Has compositiones *Lapis Lyncis* ingreditur.

Lapis Ceraunius de genere Pyritum est, & Sulphure scatet. *Ictericis* & *Hydropicis* prodest.

Magnes in Pulvere attractivam vim amittit, unde in *Emplastro* ad *Hernias* nil habet in recessu. Usus tamen idem esse potest, quàm *Martis*; licet multo debilior sit.

Marmor

Marmor dat Calcem instar Calcis vivæ. Hinc Lixivium exinde, ut & *Unguent. contra Gangrænam*, singularissima sunt.

Osteocolla difficillimè solvitur vel Aquâ, vel aliis menstruis. Ad ʒi. in vino vel aceto data in *Fracturis ossium*, Callum mirificè generat. Adhibetur etiam contra *Febres intermittentes & Fluorem album*.

Pumex participat de *Venere*, unde *Tincturam* dat *viridem*. Bini lapides in lacte extincti, & mutuo affricati in *Pulverem* abeunt, pro *Dentifricio antiscorbutico* egregium, quique cum *Arcano duplicato* in cura *Strumarum* miscetur.

Silex in aridis locis reperitur; adeoque differt à *Pyrite*, qui in pinguibus tantum locum habet. Imprægnatur *Sulphure*, quandoque *martiali*, quandoque *solari*, quandoque *lunari*. Per se nec calcinantur *silices*, nec fluunt; per additum Alkali vitrescunt, sed ne vel guttula Liquoris ipso Igne fortissimo extrahi potest. Candefacti *Silices* in vino extincti, illud egregiè diureticum reddunt. *Silex* cum ana *Salis Tartari* fusus abit in *Vitrum*, quod per deliquium fluit in liquorem, vi alcalinâ intensâ præditum, & cosmeticum egregium. Ex *Silicum calcin. ʒiv. Antim. ʒiv. & Sal. Tartari ʒx.* simul fufis, & deinde pulverisatis fit *Tinctura* cum *Sp. Vin. rectificatissimo*, quæ sanguinem optimè mundificat. Hic enim *alkali Tartari & Antim.* elicit sulphur *Silicum*. Ex *Silic. cum Nitro fixo & Tartaro* fit *Oleum*, vinum coagulans. Ex *Silicibus, Antimonio, Nitro & Tartaro* fit *Tinctura nephritica Amelungi*.

Lapis spongiæ solvitur facilè in *Spiritu Salis*, adeoque ingreditur *Liquores nephriticos*. Calcinatus adhibetur pro curâ *Strumarum & Scrophularum*. Ipsa *Spongia calcinata* valet contra *Strumas*. Destillata dat *Spiritum, Sal vol. & Oleum empyreumaticum*. Estque medicina contra *Scrophulas*.

Talcum

Talcum participat de *Sulphure metallorum*, *rubrum* quidem de Solari, & sic deinceps pro ratione coloris. Internè vix usurpatur. Durissimum est, & vix ullo artificio in pulverem redigitur. Præparationes ejus cum acidis minimè succedunt. Oleum ipsius cosmeticum frustra desideratur. Convenientius cum Borace calcinatum in fluorem cedit cosmeticum. Revera *Talcum* est intractabile, & non nisi cum Sale Tartari mediante Aëris concursu solvitur.

Unicornu fossile spurium nil aliud est, quàm Os animalium post putrefactionem in Terrâ per vapores tepidos & humidos calcinatum. *Verum* autem est Marga quædam intercurfu liquoris salini indurata, & reperta in forma Dentium elephantinorum, Ossium Caputum majorum &c. Quoad usum, cum *Terris sigillatis* convenit; adstringit enim & sudorem expellit. Unde in *Variolis*, *Morbillis*, in specie si *Diarrhæa* superveniat, egregium est remedium.

C A P. I V.

De Metallis in Genere.

METALLA, licèt homogenea, sunt tamen mixta; ex illis enim separari possunt partes, quæ non amplius sunt reducibiles in perfectâ Metalla, teste Croco Martis. Subeunt etiam mutabilitatis Leges, nam generantur ex fluida quadam & unctuosâ (non aquea) materia, seu fumis sulphureo mercurialibus, qui manus quidem non madefaciunt, sed inter saxa durissimasque petras se insinuant, & in Terrâ quadam salino alcalinâ, tanquam matrice, gradatim in Metallum perfectum concresecunt. Post certum denique temporis intervallum Metallum halituum formâ absumitur, cujus matrix Metallo suo spoliata Lignum exsic-

exsiccatum exactè refert. Unde & experti Metallurgi interdum ante debitam Metallī perfectionem per cuniculos subterraneos venam ejus se nudasse conquēruntur, sicut contrā interdum se tardius ac serò nimis, post Metallī geniti denuo consumptionem & ab effluviis subterraneis resolutionem, se advenisse pronunciant.

Materia *Metallorum* proxima ex *Mercurio*, *Sulphure* & *Sale* constat. Primum à secundo, sicut *Alcali* ab *Acido*, coagmentatur, & in tertio unā in *Metallum* coeunt. Ex his Principiis deducenda sunt Metallorum proprietates & differentia. Metallorum *ponderositas* à *Mercurio* oritur, unde *Aurum*, quod copiosissimum habet *Mercurium*, est etiam ponderosissimum. *Ductilitas sub malleo* procedit à firmo *Sulphuris* & *Mercurii*, sibi mutuo sufficientium nexu, qui in Sole maximè locum obtinet. *Ignibilitas* à *Sulphure* oritur. *Fusibilitas* ortum ducit à *Mercurio*, *Sulphur* quantitate superante, & cum *Sale* probe unito. Varia itaque horum principiorum proportio differentiam dat *Metallorum*. Eruuntur *Metalla* ex *Mineris* diversimodè mixta, adeo ut *Ignis* vi per modum liquefactionis ex illis elicienda sint. Nociva autem sunt *Metallis* adjuncta *Sulphura mineralia* seu *Sulphur commune*, *Arsenicum*, *Antimonium*, &c. quorum acidum volatile rodit junctum *Metallum*, & partim secum deflagrat, partim ei adhærendo minùs fluxile reddit. Semper itaque in *Metallorum liquefactione* addendum est aliquod *Alcali*, quod *Sulphur* illud figat, ejusque acidum infringat, ut hujus medio *Metalla pura* per fusionem haberi queant; huic Artificio optimè inservit *Saturnus*, qui omne acidum sulphureum avidè absorbet, & aliorum Metallorum sulphura tanquam magis cruda imbibendo, Solem & Lunam à cæteris separat.

Pergo ad *Metallorum Usus*. *Usus Chymicus* est igno-

bilia in nobiliora transmutare; sic purus Mercurius, Sulphure solari fixo imprægnatus & concentratus, Sol evadit. Artificium hoc dicitur *Lapis philosophicus*, qui non sanitatem sed *Metalla* perficit. In *Uso medico* *Metalla* corpora nostra activè non alterant, sed tantum passivè. Habent quidem vim medicinalem, sed in Sulphure sita est, quod sine aliis particulis commodè extrahi nequit; nisi habeatur Menstruum, quod radicaliter & amicè Sulphur mercuriale à principio terreo salino separare queat. Nam vulgares *Tincturæ* & *Solutiones*, licet exhibeant *Metalla potabilia*, ipsum tamen Metallum integrum est & corporaliter præsens; utut pro præparationum varietate in formam nunc *Sulphuris*, *Olei*, *Tincturæ*, &c. combinetur. Idem dicendum de *Salibus*, quæ ex *Metallis* eliciuntur, quod nempe de integra Metallî naturâ participant, & denuo in verum Metallum reduci possint. Utut autem reductio Metallorum in prima principia res sit ardua, utilia tamen medicamenta per sublimiorem præparationem exinde elicere fas est. Metallum nempe in minutissimas (licet integras) particulas reducendo, & ita saltem earum texturam alterando, ut quodammodo aperiantur & sulphuream substantiam quasi extravertant, quæ aliàs in concreto intimè clausa delitescit; res exemplo patebit. *Mercurius præcipitatus* per se Sulphur suum extravertit, & fit pulvis rubicundus diaphoreticæ virtutis; qui facillè reducitur in *Mercurium vivum*, in quo illud *Sulphur* quasi obrutum delitescit, & qui alias possidet proprietates. Pro his ergo & elegantioribus Metallorum præparationibus, *Metalla* in minutas particulas rediguntur, vel ope acidorum in igne, fumo, aut liquore; vel ope amalgamationis cum *Mercurio*, qui quasi alcalinus est, & cum *Metallis* magnam habet affinitatem. *Mars* quidem & *Antimonium*, aliaque *Mineralia*, propter *Sulphuris* abundantiam, & *Mercurii* paucitatem, non sunt per se amal-

gama-

gamabilia cum Mercurio. Reliqua Alcalia Metalla non solvunt, in solutis tamen, si volatilia sint, texturam intimius penetrant, & Sulphur extravertunt; talia sunt *Sp. Vin.* cum *Spiritu* vel *Sale volatili Urinæ* sociatus, &c. Inserviunt etiam Alcalia *Mercurificationi*, vel *Mercurio* ex *Metallis* parando, non quòd verum *Mercurium* extrahant, sed *Sulphur Metallorum* ita alterent sui interpositione, ut coagulum evadat metallicum sub formâ Mercurii vivi. Hujusmodi Salia *alcalina* sunt *Sal Tartari*, *Cineres clavellati*, *Sal Urinæ* &c.

C A P. V.

De Auro.

Aurum est purissimus *Mercurius* à fixissimo Sulphure coagulatus; unde ejus ductilitas, ponderositas & indestructibilitas deducuntur. Per se nullam efficaciam habet in corpore nostro: adeoque necesse est, ut prius *Sulphur* ejus eliciatur, quod sanè quoscunque Affectus citò & jucundè curat. Ad extrahendum autem hoc *Sulphur* requiritur 1. *Ut volatilisetur Aurum.* 2. *Ut extrahatur per menstrua non corrosiva*, quæ superficiem rodunt, sed *insipida & blanda*, forsan ex Aëre, Nive, &c. cum quibus ita præparatur, ut in *Flores* possit sublimari, & tandem extrahi *Tinctura* seu *Aurum potabile*. Purgatur *Sol* vel *miscendo* cum *Luna*, & solvendo in *Aqua regia* aut *Aqua forti*; vel *fundendo* cum *Antimonio*; vel *calcinando* cum *Salibus* & *farinâ Laterum*; vel denique cum *Saturno* (sed non adeo benè.) De his in Collegio Chymico actum est. *Calcinatur Sol immersivè* in *Aqua regia*, cujus basis est *Sal com.* quod tamen per se non solvit *Aurum crudum* nisi participet de *Nitro*. Et *Spiritus Nitri*, qui *Lunam* dissolvit, *Solem* non attingit, nisi addatur *Sal*. Ratio est, quia *Aurum* totum ferè *Mer-*

curius coagulatus est; & in Sale com. est Terra mercurificans, quæ cum Sole in radice convenit. Solutum tamen Sal com. Solem non attinget, nisi addatur Spiritus Nitri penetrationis ergo. Pertinet huc *Aurum fulminans*, de quo notandum, quod si subtus Ignem admoveas fulminabit, sin superius minimè.

Calcinatio Solis vaporosa multum habet in recessu. Si Solis fiat S. S. S. cum taleolis C. C, crudi non usti, in tortura Ignis Sal volatile C. C. rodet Solem liquefactum, & evadet C. C. *solare*, quod ad 3i. in *Morbis malignis, petechialibus*, & Puerperarum *Purpurâ* commendatur.

Sol facile volatilifatur cum *Spiritu Nitri bezoardico*, & *Mercurio sublimato*. Fiunt etiam *Flores Solis* beneficio *Salis vol. Urinæ*. Item ex *Auro fulminante*. Sed omnes hi *Flores* per Salia alcalia reduci possunt in corpus aureum.

Quod attinet *Extractiones*, certè *Tinctura prima à menstruo* non ab *Auro* habetur. Sexta elegans est. Item undecima. Mala autem est descriptio quæ N. 13. habetur.

C A P. VI.

De Argento.

INter *Argenti* præparata occurrit 1. *Purgatio solvendo* in Aquâ forti (ex Spiritu Vitrioli & Nitri paratâ) vel *fundendo* cum Saturno. Si solutio Lunæ in Spiritu Nitri, per abstractionem inspissetur, fit appropriatissimum Purgans anti-hydropicum ad gr. ij. Paratur & inde *Lapis Infernalis*. Ex solutione in Aquâ forti, cum Sale com. præcipitatâ, fit *Argentum carneum*. Quæ reliqua sunt in Collegio Chymico tractantur.

CAP VII.

De Marte.

IN *Marte* notabile est *Sulphur*, quod facilè inflammatur, quodq; post incensionem cum Nitro hocce figit, & quod ratione occulti acidi corpora metallica corrodit, imò proprium ipsius corpus in rubiginem vertit, modo medio aqueo vel aëreo solvatur. *Aqua* enim per se nullum rodit Metallum, nec *Aer*, sed habeant acidum necesse est. Quoad usum *Martis*, adstringit, & per accidens acidum primarum viarum absorbendo aperit, deobstruit; ac si in corpore ab acido corrodat, in *Vitriolum* abit, quod laxativum est. Quod acida absorbeat, exinde patet, quia Spiritus Salis, & alia acida super Marte dulcescunt. Pro varietate acidi, quod in corpore hospitatur, nunc aperire, nunc obstruere dicitur; quandoque *Menses sistit*, quandoque *movel*, prout nempe Crasin sanguinis vitiata ad spissitudinem disponit, vel venas uterinas ab acido obstructas refert. Si acidis in corpore, vel extra corpus occurrat, in substantiam aluminosam vertitur & adstringit, unde *Vomit*, *Alvi fluxus*, *Hæmorrhagias* quasunque, *Gonorrhæas*, & *Fluores muliebres* supprimit; acida etiam, membranas nerveas spasmodicè contrahentia, & *Mali hypochondriaci* seu *Cachexiæ* fomitem, efficaciter enervat: *Ictero*, *Paresi*, *Hydropi*, &c. medetur, & omnia planè acida coagulativa, quæ Viscera obstruunt, potenter absorbet. *Limatura Martis cruda* trita in *Porphyritide*, & irrorata cum Oleo destillato appropriato (ne facilè alteretur) iis quorum fermentum Ventriculi est p. n. acidum, commodè propinatur. Debilioribus autem non convenit. Quod Preparationes attinet, Alkalia tam fixa, quàm volatilia Martem non solvunt, sed aci-

da. Verum est, quod *Mars* lixivio Salis Tartari irroratus in *Crocum flavescentem* fatiscat, quem vocant *Crocum Martis* aperitivum cum Salibus, sed potius est Phlegma Alkali diluens, quod actuando acidum Martis, illum in *Crocum* seu *Rubiginem* rodit. *Mercurius* etiam ut subiectum alcalinum, & propter defectum Mercurii in Marte, in Martem non agit amalgamando. Ut autem in *viâ humidâ Alcalia* nullam actionem edant in *Martem*, dubium tamen est, annon in *via sicca*, antecedente Ignis motu, penetrare & plus minus solvere possint: Etenim quidam Sal Tartari cum Calce viva calcinatum, & ita acuatam, cum Marte calcinando, ejus Sulphure imprægnari volunt. Facit huc *Tinctura Vitrioli Martis*, extracta cum liquore, in quo solutum est Nitrum fixum; quæ est omnis odoris & saporis expers, & vim habet laxandi; Item *Tinctura*, quæ fit coquendo Vitriolum Martis cum Liquore Silicum, donec massa fluat, hanc ponendo in Cella & Aquâ irrorando, ut instar pultis evadat; postmodum huic pulti inspissato asfundendo Sp. Vin. & digerendo per 8. vel 10. dies in Balneo Mariæ; sic enim extrahitur *Tinctura*, quæ menstrui abstractione exaltari potest, & magnarum est virium in *Morbis chronicis*, nam de *Sulphure Martis anodyno* participat.

Aliàs ordinariò *acidis* tractatur *Mars*, unde emergunt Concreta vitriolica. Sunt hæc *acida*, vel *interna* & Martis propria, ab humido quodam soluta, quando Ferrum *ignitum* in *Aqua* aut *simplici* aut *Cotis*, extinguatur, aut *Crudum* Aquâ irroratum in *rubiginem* vertitur; vel sunt *externa*, idque vel in *via sicca* vel *humida*. In *via sicca* fit *Crocus* obstructivus, calcinatus ab acido Ignis, illeque à ferramentis Chymicorum pede leporino absterfus, cui tamen commodè præfertur iste ex Vitriolo Martis in Aquâ soluto, & cum Oleo Tartari præcipitato. Non arridet *Calcinatio* illa *fusoria*, ope magda-

Magdaleonum Sulphuris, admotorum Marti ignito, sic enim saturatur acidis extra corpus, & ulterius ab acido Stomachi corrodi nequit adeo, ut Ventriculum oneret. Sunt qui hunc *Crocum Martis aperitivum* dictum miscent cum *Pulvere Lumbr. terrestrium* non incommodè, sic enim eleganter operari inquit *Freitagius*. Ex *Calcinatione cæmentatoriâ* cum *Sulphure* fit *Crocus*, qui solvitur in Aqua calida; & illa demum filtratur, evaporatur & crySTALLIFATUR, unde *Virides CrySTALLOS* seu genuinum *Martis Vitriolum* acquirimus. Paratur etiam Mars in *viâ siccâ*, dum *sublimatur* in *Flores* cum *Sale ammoniaco*; vel *distillantur* Scoriæ Reg. martialis sine Sale paratæ, cum Mercurio sublimato, (quo in casu redeunte Mercurio vivo acidum Salis commun. Marti partim in forma Butyri, partim in Capite mortuo facile liquefcente, adhæret:) vel *detonatur* Mars cum Nitro in pulverem sanè inertem. Notandum, si in Retorta institueretur detonatio, colligi possent Flores Martis & Nitri, usus egregii. Fit denique in *Via sicca Regulus Martis* ex Tartari, Antimonii & Sulphuris an. ℥ii. Lim. Mart. ℥iv. simul fufis, & in Conum fusorium præcipitatis.

In *Via humida* præparatur Mars per *immersionem*, *evaporationem* vel *illinitionem*. Per *immersionem* quælibet acida Martem corrodunt, v. gr. succus Acetosæ, Decoctum Tamarindorum, Acetum, &c. imò Vinum suo modo solvit Martem, unde Vina extinctionis Martis igniti, vel Infusionis Martis in loco calido, egregia sunt Anticachectica. Tartarus etiam ratione acidi Martem commodè solvit, simul fluendo super Igne. Vel ℞. Lim. Mart. ℥i. Tartari alb. ℥xxxii. Aq. fervent. ℥xii. bulliant per horas 12. affundendo Aquam recentem prout evaporaverit; Liquor filtratus, & cochleatim haustus est optimum remedium. Huc pertinet *Tartarus martialis*, & *Noduli* vel *Infusa martialia* cum Tarta-

ro & herbis appropriatis, in Aqua, Vino vel Cerevisia; quæ egregia sunt in *Morbis chronicis*. Fit etiam *Tinctura aperitiva Martis* cum *Spiritu Viridis æris*. *Crocus Martis* odoris violacei paratur, solvendo Martem in Urina, in qua Sal comm. & Sal ammoniacum soluta sint, post abstractionem subsequente Calcinatione reverberatoriâ. Imò quilibet Spiritus mineralis Martem promptè solvit, præ cæteris Spiritus Sulphuris & qui idem est, Spiritus Vitrioli, modò phlegmate proprio vel Spir. Vini diluatur, in rectificato enim particulæ acidæ sunt adeo concentratæ, ut uno impetu in Martem irruant & se invicem impedian. Harum solutionum (in Spiritu Sulphuris vel Vitrioli) inspissatione, genuinum habetur *Vitriolum* vel *Magisterium Chalybis vitriolatum*. Observandum autem, *Vitriolum* factum cum *Sulphure* melius esse eo, quod fit cum *Spiritu Vitrioli*; quia Sulphur acutissimis flammæ stimulis adactum particulas metallicas exactius dissolvit. Parant quidam *Vitriolum hermaphroditicum* ex *Miner. Vener. ℥.iii. Limat. Mart. ℥.i. Vitrioli com. ℥.xiii. digerendo in Aqua, evaporando & crystallizando*; sed tantum est *Vitriolum Martis*, quia Mars Veneris consortium nunquam patitur. *Croci* per Calcinationem *vaporosam* & *Illinitionem* acquisiti sunt pessimæ præparationes, propter nimiam acidi actionem.

Sequitur *Volatilisatio*. Quam proponit Autor, *Aqua Martis* nil valet, melior est *Burrhi*, qui Aquam simpl. Marti affusam in Cucurbita sub fimo equino asservat; sic Mars à proprio acido soluto roditur ac incalescit, & aqueæ particulæ, Gas Martis imprægnatæ, per Alembicum sine Igne transeunt; sic acquiritur *Aqua* egregiè *ophthalmica*. Mars itidem in Spiritu Salis solutus in vase clauso, blandissimo Igne Gas reddit *martiale*, quod in receptaculo coalescit. De *Spiritu Vitrioli Mart.* vel *Vener.* notandum, quod non sint *simplices* Spiritus acidi,

di, sed participant de particulis metallicis Ferri vel Capri, injecto enim alcali pulverem præcipitant, & per alembicum propulsi metallicum pulverem in fundo relinquunt. Paratur etiam *Spiritus hermaphroditicus* ex Vitriolo Mart. hermaphroditico; imò ex ana Martis & Vitrioli Veneris elicitur *Spiritus*, qui cohobatus Moschi odorem spirat.

Pergo ad *Extractiones* seu *Tincturas* cum Spir. Vini extractas. Hic Spiritus in Martem non agit, adeo ut necesse sit, prius Martem dissolvere in menstruo acido, v. gr. *Succo Pomorum Borsdorfianorum*, deinde Solutioni ad mellaginem inspissatæ affunditur Spiritus, qui cum acidis facillè se jungit. Inter *Tincturas aperitivas* elegantissima, si quæ alia, est illa ex *Terrâ fol. Tartari & Vitriolo Martis* simul pulverisatis, Aërique humido expositis, unde in *Liquorem rubicundum* defluunt, qui vel per se, vel cum Sp. Vini mixtus & filtratus, in quamplurimis Morbis à 3ß. ad 3i. propinari potest. Huc facit *Essentia martialis* sequens. *℞. Antimonii in Crucibulo fusi ℥. i. Lim. Mart. ℥. 8. fluant, contundatur massa, addatur iterum Lim. Chalyb. & procedatur ut antea. Harum 3. ii. affunde guttatim Spiritus Sal. 3. iv. digerantur, & extrahatur Aquâ comm. Vitriolum & coaguletur. ℞. Hujus Concreti vitriolacei antimonialis, q. v. destilletur in Arena, & acquiretur Spiritus, tandem fortissimo Igne ascendet Sublimatum in altum, quod solvatur in Spiritu, & servetur tanquam melior Essentia ad usum.* Inter *adstrictivas Tincturas* non inelegans est illa cum *Spiritu Veneris* vel *Viridis æris* instituta, vel illa ex *Croco Martis Quercetani* n°. 3. ubi notandum, quod ex ejusmodi Croco per Aquam fortem parato cum Aceto destill. elicitur adhuc *Crocus*, qui cum Mercurio sublimato tandem *Lunam* in *Solem* tingit. Loco *Basilii* n°. 5. longè melior est *Tinctura* illa *adstringens*, quàm *Sulphuris Vitrioli* vocant, parata ex *Terra Vitrioli dulci* post Vi-

trioli Martis destillationem & exactam edulcorationem restitante; vel, quod melius, ex *Croco Mart. præcipitato* ex *Vitriolo Mart. soluto in Spiritu Nitri à Sale abstracto*, hic enim Spiritus Martem, qui naturæ est solaris, potentius penetrat. Elegans est *Tinctura* n°. 6. ex inspissatâ *Extractione* cum *Spir. Vini*.

Sequitur *sublimatio*. Hinc *Flores* cum *Sale ammoniaco*, qui aureum acquirunt colorem, & sanè perquam egregii sunt in *Febribus* & *Morbis chronicis*. Parat. *Zuelf. Sulphur anodynum* ex *Marte cum Sale ammoniaco*. *Sal Martis genuinum* haberi nequit; *vulgare* autem concretum novum est ex re aliquâ Martem corrodente.

CAP. VIII.

De Cupro seu Venere.

V*enus* cum *Luna* facilè miscetur ratione *Mercurii* copiosioris, & difficilis est separationis, unde vera *Lunæ Tinctura* rara avis est. Propter convenientiam in Radice, *Venus* facilè in *Martem*, & *Mars* in *Venerem* mutari potest. *Venus dealbata* beneficio *Arsenici*, est *Luna immatura* minùs fixa, nam *Arsenicum* principium est metallorum *alborum*, sicut *Sulphur rubeorum*. *Venus cruda* non usurpanda; sed si pars sulphurea volatilis figatur, aut pars sulphurea fixior inde eliciatur, certè summa inibi *Medicina* est recognita, unde *Sulphur Vitrioli Veneris* adeo nobile est medicamentum. *℞. Vitriolum Veneris, solve in Aqua; præcipita cum Sale Tartari, & Venus sic in fundum cadit, nonnihil fixata. Dos. gr. aliquot, quæ laxant alvum.*

Calcinatio Veneris immersiva fit vel cum liquoribus *acidis*, qui *viridem*, vel *urinosis*, qui *saphirinum liquorem* producant. *Spiritus Sulphuris* mediæ quasi naturæ est, & *Venerem* in *Vitriolum cæruleum* elegantissimum transmutat

mutat. In *Ærugine viriditas* fit ratione *acidi*, *cæruleum* verò ratione *Urinæ*. *Viride æris* destillatum cum *Arena Spiritum* reddit *acidum volatilem*; vel destillantur *Cryſtalli ſolutionis Virid.Æris* in *Acet.* destill. inspissatæ, & sic acquiritur *Menſtrum* penetrantius *Aceto destillato*, verum prior modus melior est. *Solutio Veneris* cum *Spiritu Vitrioli*, *Vitriolum Veneris* producit, quod *Sulphure* gaudet anodyno, & virtute illius *Sulphuris* vi sympatheticâ pollet: unde etiam paratur *Sulphur Vitrioli fixum*, quod *Helmontius* vocat *Ignem Veneris*, cui succedaneum parari potest, si *Spiritus Vitrioli* vel *Sulphuris* cum *Oleo Terebinth.* misceatur; exinde fit effervescentia; postmodum destillantur, & remanet *Corpus sulphureum inflammabile*, insignem vim anodynam habens.

Venus cum *Mercurio sublimato* destillata *Spiritum* reddit *viridem*. *Tinctura Veneris* non habetur genuina, nisi *Sulphur Veneris* fixum legitimè extractum fuerit. *Salia Veneris* sunt tantum corpora saliniformia per acidum corrosa. Sublimari possunt *Flores* cum *Sale ammoniaco*, sed vomitorii sunt. Primum *Ens Veneris* nil aliud est, quàm *Caput mortuum Vitrioli Veneris* cum *Sale ammoniaco sublimati*. Beneficio *Alcali fixi Mercurius* è *Venere* facilius, quàm è *Marte* elicitur.

CAP. IX.

De Saturno seu Plumbo.

Saturnus continet copiosum *Mercurium* crud. vol. & in rad. convenit cum *Luna*. Externè acida imbibit, & in *Ulceribus cancroſis*, *Ambuſtis* & *Inflammationibus* utramque facit paginam. Purgatur *Saturnus* fundendo & detinendo eum in fluore per quadrantem horæ, dehinc injiciendo *Sal ammoniac.* & agitando cum spatula ferrea

rea donec Sal ammon. in auras abierit. Hinc impuritates supernatantes abjice, & *Saturnus* instar *Lunæ* splendens videtur. *Minii rubedo* demitur sublimando aliquoties cum Sale ammoniaco; sic enim in formâ Calcis gryseæ in fundo subsistit. *Saturni Vitra* laxativa sunt, per infusionem in Aqua. Elegans paratur *Saccharum Saturni*, si loco Aceti destill. sumatur Spiritus viridis æris. *Cerussa* fit etiam elegantior, si paretur cum Aceto, in quo aliquantulum Salis ammoniaci solutum. In *Oleo Saturni balsamico* nil prodit, nisi Spiritus *Terebinth.* Cæterum de *Saturni floribus*, *Destillatis* & *Extractis*, hætenus in Collegio Chymico diximus.

CAP. X.

De Jove seu Stanno.

VEteres *Jovem* sæpè alio nomine vocarunt *Bismuthum*; imò & apud illos *Saturnus candidus* audiebat. Luxuriat autem in *Jove* Sulphur, unde minus ab acidis solvitur quàm verò *Saturnus*. *Crudus* quidem contra *Lumbricos* & *Affectus oculorum* laudatur. Mutatur *Jupiter* in *Flores* beneficio Nitri, ubi Sulphur superfluum deflagrat, & flores magis tractabiles sunt, atque in acidis solubiles; egregiè etiam sudoriferi, & hysterics maximè appropriati. *Sali Jovis* præferendi sunt *Cryalli ex Minerâ*, in *Chymia* descripti. In destillatione primus Authoris processus est elegans, inprimis si *Butyrum Joviale* figatur Spiritûs Nitri trina abstractione, & Sp. Vini deflagratione. Huc pertinet *Antibecticum Poterii*, scil. ex *Jovis p. v. & Reg. Antim. p. iv. cum triplo Nitri detonatis*; cavendo ut post fusionem & ablutio- nem Pulvis *albus* sit, non *cæruleus*, ne vomitus faciat ratione adjuncti Sulphuris vol. Jovis. Dos. à gr. xv. ad ʒi. in *Febribus malignis*, *hecticis*, *lentis* & *Purpurâ Mu- lierum*.

lierum. Authoris modus sublimandi non succedit. Præstant Flores cum Nitro parati.

CAP. XI.

De Mercurio & Cinnabari.

Mercurius Vulgi habet Sulphur acidum, Martem in rubiginem corrodens, & salivationem in corpore nostro inducens; ratione cujus ejus activitas in Metalla coercetur: Si enim abesset, posset Mercurius Aurum solvere. Convenit Mercurius crudus in Iliaca passione ad ℥. ii. vel iii. & contumaci Alvi obstructione. Ejus Infusum vel Decoctum in Aqua Hyperic. Lumbricis maxime adversatur. In forma sicca cum Succ. vegetab. datur ad ʒi. in eundem finem. Externe inungendo una cum pinguedine Salivationem inducit, Scabiem pellit, duros Tumores resolvit, & Ulcera desperata à Gangræna præservat. Imò & Cosmeticum est; notandum autem quod Rugas in Facie producat, & Gingivis, in primis scorbuticis noceat.

De Mercurii Purificatione dictum alibi. Si Mercurius cum Silic. solaribus in Igne arenæ detineatur, exaltatur Sulphur silicum, & dehinc Sulphur mercurii; & sic ambo coeunt in Pulverem, qui vocatur improprie Mercurius præcipitatus. Arcanum corallinum N°. 6. descriptum, malè Corallinum Paracelsi existimatur, hoc enim Terra fuit balsamica. Aurum horizontale est Mercurius vulg. præcipitatus cum Aqua regia, imbutus Sulphure fixo Veneris, à quo postmodum Spir. Vini extrahitur, & remanet Pulvis fixus, remedium diaphoreticum optimum contra Scabiem. Præcipitatio cum Tinctura Smiridis nil valet. Ut corrigantur Præcipitata, adduntur alia, quandoque alcalia fixa, ubi albescit. Præcipitatus luteus N°. 14. contra Icterus summum est remedium.

In

In *Præparatis metallicis*, præsertim *solari*, Sulphur externum nonnihil figitur, unde mitius evadit. *Vitrum Mercurii* est non ens.

Præparatio illa *Lanug. perlat.* seu *Mercurius argent.* *Class. N°. 7.* non est legitima. Si verò ritè præparetur, maximi est usus. De *Mercurii destillatis*, *Butyro* nempe *Antimonii*, *Mercurio Vitæ* & *Bezoardico minerali*, tam *simplici* quam *composito*, in *Chymia* egimus. Notandum autem, in præparatione *Bezoardici mineralis* Spiritum Nitri ideo figere Sulphura, quia ejus acidum se affociat cum pinguedine, & hujus inflammabilitatem destruit.

De *Cinnabari nativa* & *artificiali* supra egimus. Egregiam habent vim alexipharmacam, antiveneream, & ratione sulphuris Solaris analepticam.

C A P. XII.

De Antimonio.

Antimonium duo habet Sulphura; unum volatile crudum, in quo consistit ejus vis maligna, venenosa, & vomitiva; aliud fixius & solare, unde vis analeptica & sudorifera. Observetur itaque, Antimonialia in volatilitate suâ esse maligna. *Antimonii flores* vulgares violenti sunt, nisi corrigantur beneficio Salis Tartari cum aceto destil. saturati. *Flores Cheiri* dicti in loco frigido liquefcunt in Oleum arcanum contra *Fistulas*. *Clyssi antimoniales* non succedunt secundum autoris methodum, propter abundantiam enim Sulphuris impeditur deflagratio ejusdem & figitur in Nitrum. Modus genuinus hic est; R. *Antimonii* ℥i. *Nitri* ℥.ii. *Sulphur.* ℥iv. destilla per Retort. & habebis flores incarnatos, & Spiritum vol. acidulum, quibuscunque mineralibus pro vi diuretica præferendum. In Aqua stimmi tartarea N°. 21. est Spiritus

ritus diaphoreticus & diureticus, sed nil aliud est, quàm Tartarus in forma Spiritus super proprium Caput mort. rectificatus. Ex *Vitro Antimonii* fiunt Infusa emetica; ut & *Roob* (vomitorium optimum) cum *Succ. Cydon.* vel *Pomor. Borsdorff.* digerendo & inspissando. Hæc infusa etiam *Oculis* succurrunt. *Reliqua Antimonii præparata, illorumque virtutes medicas videsis in Collegio chymico.*

CAP. XIII.

De Recrementis metallicis naturalibus.

HÆC sunt nil aliud quàm *Metalla immatura*: inter quæ *Cobaltum* Venus est immatura, turgens copioso Sulphure venereo & purè arsenicali.

Bismuthum gaudet *Luna immaturâ*; paratur exinde *Magisterium cosmeticum*, solvendo in *Aq. fort.* & præcipitando cum *Ol. tart.* quod etiam sursum & deorsum fortiter purgat. De Recrementis artificialibus vide Authorem.

CAP. XIV.

De Salibus: in specie Sale communi, Sale Gemmæ, Nitro, Alumine, Sale Ammoniaco & Vitriolo.

INter *Salia* primatum ducit *Sal commune*; reperitur hoc vel in *forma sicca*, & dicitur *Sal Gemmæ*, quod aëri expositum durescit & insignem gravitatem acquirit; est autem *abstersivum* & commendatur in Clysteribus ad ʒi. *Balsamus Salis Gemmæ* legitimè paratus est, quando in tantum exaltatum est Sal, ut ad candelam lique scat; dehinc adde *Olei Tereb.* parum, & abstrahatur

tur aliquoties à Sale, donec in fundo remaneat *Balsamum* contra *Rupturas*. Reperitur etiam *Sal* in *formaliquida*, estque vel *marinum*, quod sulphureum & pinguius *Sale Gemmæ*, vel *fontanum*, quod in granula non concrevit, nisi additione *Fellis* vel *Sanguinis bubuli*. Est igitur *Sal* concretum falsum, compositum ex acido concentrato in subiecto terreo alcalino; sic *Spiritus Salis acidus* alcali affusus in perfectum *Sal falsum* abit. Reperitur tamen *Sulphur* in *Sale*, adeo ut ejus alcali sit pingue sulphureum. In Ufu medico *Sal decrepitatum* egregium est remedium *carminativum* & *discussivum*. Pro usu verò interno, *Spiritus* ejus egregium est stomachicum, ut & diureticum imprimis in *Hydrope*. Dulcificatur *Spiritus Salis*, vel cohobando cum *Spir. Vini* probè *rectificato*, vel *per se* ope diuturnæ digestionis. *Author noster* N°. 10. varios habet processus, ubi tertius modus videtur singularium & magnarum virium. *Spiritus Sal. compos.* hic maxima ex parte est *Spir. Nitri*, participat tamen de Spiritu halituoso sulphureo *Salis*. *Spiritus Salis comm. virid.* virorem habet ab adjunctis Lateribus à *Spir. solutis*. Parat *Rhumelius Crystallus* ex coagulatione *Spir. Salis* cum *Sale volat. Succini*, qui potens sunt diureticum, & antihydopicum, unde & *Liquor nephriticus* paratur.

Nitrum veterum nobis est ignotum, licet adhuc colligatur in *Ægypto*, quod naturæ saponariæ est. *Nostrium* autem colligitur vel *coquendo* ex terrâ, pingui redditâ à stercoreibus, vel urina animalium, & radiis Solaribus imprægnatâ: vel *elixivando* ex muris antiquis & cellis subterraneis, ubi *Sal calcis* vivæ animatur ab aère. Constat *Nitrum* ex copioso Sulphure excrementorum, cum occulto acido & alcali volatili. *Terrâ exhausta* aëri exposita novo *Nitro* saturatur, quamdiu pinguedinem habet. Qui noscunt prius separare *Spir. corrosiv. Sulphuris*, acquirunt *Crystallus Nitri dulces*

non

non deflagrabiles , qui in *Febris ardentibus* summa sunt Medicina. *Sp. Nitri* affusus *Sali Tart.* vel *Nitro fixo* , regeneratur in novum *Nitrum* denuò inflammabile. In *usu Medico* ratione *Sulphuris* dicitur *anodynum*; sanè nil magis effervescentiam febrilem coërcet ; in *Salacitate venerea* *Spiritus* ferocientes figit , & denique potens est diureticum. Sed antequam in usum veniat, *purificari* debet à *Sale communi* mediante *deflagratione* , & à *Sulphure* mediante *Sale ammon.* vel, quod melius, per *alcalia fixa*. Inter ejus *calcinata Lapis prunellæ* nil valet, avolavit enim *Spir. Nitri* & remanet *Salsum* compositum ex acido *Sulphuris* & alcali *Nitri*. *Nitrum saturnisatum* remedium non spernendum est in *Peste* cum *ardore* conjuncta. *Nitrum antimoniatum* optimè paratur cum *Regulo Antimonii*, qui à superfluo *Sulphure* fuit liberatus , estque illius usus insignis in *Febris ardentibus*, æquè ac *malignis*, ad ʒi. *Nitrum purificatum* crebriori fusione in crucibulo , & repetita ebullitione in aqua, adhibetur feliciter ad ʒi. pro cura *Februm periculosa*rum. *Nitrum vitriolatum* (cujus præparationem vide in *Collegio Chymico*) in *Febris intermittens* , in specie ubi nullum frigus præcedit, planè singulare est ad ʒi. Præterea in *Mensium defectu*, *Suffocatione hysterica* & *Febris scorbuticis* mirè conducit; & si *Camphoram* addideris , fit quasi specificum in *Affectu hypochondriaco*, inprimis cum phlogosi & æstu conjuncto, nam ad Somnum disponit. *Nitrum* per se destillatum abit in *Spiritum*, addito autem *Sulphure* prodit tantum pars in *Spiritum*. Pro usu Medico dulcificatur *Spiritus Nitri*, miscendo guttatim cum duplo *Spir. Vini*. Sunt autem qui *Spiritum* hunc *appropriatum* reddunt, abstrahendo à *Plantis aromaticis carminantibus*, qui *anticolicus* dicitur , & in omnibus *flatulentis Affectibus* non habet par remedium. Pari ratione abstrahitur à *Plantis pleuriticis* in *Pleuritide*. Cæterum ipse *Nitri*

Spiritus magis convenit in *Febribus*, quam *Spir. Vitrioli*, & vi diuretica *Spiritus Salis* antecedit. *Spiritus Nitri bezoardicus* aurum optimè solvit. *Aqua fortis* nil continet de *Spiritu Vitrioli genuino*, sed solus est *Spir. Nitri*, qui secum rapit aliquas particulas inprimis *Venereas* ex *Vitriolo*, ejus enim Fumus laminam ferream colore *venereo* tingit. Paratur *Aqua regia* planè singularis ex *Spir. Nitri* & *Sale ammoniaco*.

Alumen, est corpus terreum à *Spiritu Sulphuris* solutum & coagulatum, unde *Creta* similiter soluta & coagulata in *Alumen* abit. Veterum *Alumen*, mellis consistentiam habens, nobis est incognitum. Medicamenta ex *Alumine præparata* de *Alumine rochæ* intelliguntur. Optimè purificatur *Alumen*, si sub coctione *Urina humana* injiciatur, sic enim separatur omnis pinguedo, & tandem in fundum præcipitatur, quod inutile est. *Alumen* autem adstringit validè in omni *Fluxu nimio*.

Sal ammoniacum Veterum, in locis fabulosis sponte efflorescens, nos latet. Nostras autem artificiale est, ex *Urinæ hum. p. 5. Salis com. p. 1. & Fulig. p. 3.* coctis & inspissatis, donec sublimetur *Sal ammoniacum*, quod *Aquila cælestis* dicitur, quia *Sulphura metallorum* secum rapit. *Sal ammoniacum crudum* singulare est Stomachicum ad Ξ i. in *Vino absynth.* ut & Febrifugum, præsertim in *Quartana*, & tandem sudoriferum. Sed tum *Salibus alcalibus* non miscendum est, ne pars volatilis expiret. Externè in *Inflammat. Tonsillarum* & *Prunellâ febrili* valdè conducit. *Spiritus Salis ammon. urinos.* (cujus præparat. vide in *Chymia*) egregiè temperat acidum, & per urinam sudoremque operatur; unde *Febres* etiam *quartanas*, præmissis Vomitoriis, sudores movendo curat. Dissolvit & *Sanguinis grumos*, & acidum absorbet in *Inflammatione*, *Podagrâ*, *Dolore ischiadico*, & *Affectibus articulorum*; acidum enim destructum sub forma sapo-

saporis falsi eliminat. In *Catarrhis* cum *Myrrha* & *Succino*, & in *Affectibus hypochondriacis* cum *Liquore Terræ fol. Tart.* egregium est remedium. Menstruum quoque ad *Elixir propriet.* optimum est. Externè cum *Camphora* in *Inflammatione* nil melius.

Vitriolum est *Mars* & *Venus* à *Spiritu Sulph. acido* corrosa, & in Sal compositum coagulata. Hujus intuitu aliud est *martiale*, ex albo virescens, aliud *venereum*, caerulescens; aliud denique *album*, quod ex minera *Veneris* immaturâ fit, & participat simul de *Saturno*. Pro usu Medico optimum est *venereum* ex *Cypro* allatum. Paratur & *artificiale* ex *Marte* vel *Venere* in *Spir. Sulph.* solutâ. *Nativa* autem vel reperitur in mineris *Martis* & *Veneris*, rosâ ab acido Sulphuris, ab ejusdem pinguedine beneficio Salis aërei dissolventis liberata; vel paratur ex *Pyrite*, absumptâ pinguedine sulphure; in calcinatione, adeo ut acidum sulphureum *Pyritem* rodât, & accedente sale aëris *Vitriolum* evadat. *Vis vomitoria Vitrioli* fit ex *Venere*, sed ejusmodi Vomitoria in defuetudinem abiere, quia nociva sunt Stomacho. *Vitriolum album* in Aquâ appropriatâ solutum egregium fit Collyrium in omnibus *Oculorum Affectibus*. Nisi *Vitriolum* prius calcinetur, in *destillatione* vasa diffringit, & Spiritus in auras abit. Modus calcinandi & destillandi in *Collegio Chymico* hætenus absolutus extat. *Phlegma Vitrioli* in *Febribus hæcticis* & *lentis* cum *Tabe* & *Phthisi*, item in *Phlogosis* internis, mirè convenit; externè contra *Cephalalgias* applicatur. Melior evadit *Spiritus*, si super proprium *Vitriolum* frequenter cohobetur. *Spiritus Vitrioli* & *Olei* subjectum acidissimum, egregiè Bilem & æstum temperant, & vi acidâ Sal alcalinum destruunt; quin & acore suo blandè Appetitum reficiunt; & porro laudatissimum sunt nephriticum. Ratione tamen subtilissimi acoris, Pulmonibus, Testibus, & Dentibus nocent. In *Aq. aperitiva Penoti* propter Silices & Tar-

tarum calcinata destruitur *acidum Vitrioli* ; unde paucissimus, sed non admodum volatilis acquiritur Spiritus, qui egregiè diureticus est, inprimis in *Hydrope cum Essentia Absinthii*. *Spir. Vitrioli diaphor.* nil valet, ratione enim *C.C. ussi & Salis Tartari* adjuncti nil prodest nisi *phlegma*. Ratione autem *Sulph. anodyn*, *Spiritus Vitrioli* optimum est antepilepticum. Inprimis si cum *Urina pueri* paretur. *Spiritus Antepileptic. Quercetani* paratur ex ana *Vitrioli* in aura probe siccati, & *Vitrioli carulei Hungar.* affuso *Spirit. Vini*, à Plantis cephalicis cohobato : sic enim destillando & rectificando prodeunt duo Spiritus, qui simul misti in digestionem abeunt in corpus saliniforme, blandè acidulum & volatile, quod egregium est Stomachicum & Antepilepticum. Huc pertinent *Salia volatilia Glauberi*, quæ in *Aq. solut. Scorbuto* & *putredinem oris* multum juvant. Optimè paratur *Sulphur Vitrioli anodynum* ex *Vitriolo vener.* sed extraverti debet hoc Sulphur per corpus amicum & homogeneum, *alcalia* nempe, quæ ex fundamento Sulphuris oriuntur; unde ex *Vitriolo Veneris* jam destillatur Spiritus. Non melior via *Sulphur Vitrioli anodynum* acquirendi habetur, quàm per *Salia fixa volatilifata* ; ex his autem Sulphuribus ritè elicitis facillè parantur *Tincturæ per Spiritum Vini* : *Sulphur* autem & *Tinctura* Authoris nil valent.

C A P. XV.

*De Arsenico, Sulphure communi, Ambrâ,
& Succino.*

Arsenicum est nil aliud, quàm Sulphur volatile, quod secum rapit Metallum. Sed inter Venena primatum ducit propter acrimoniam volatilem, quæ in corpore sedemum exerit. Veteres commendârunt contra *Asthmata,*

mata, sed non imitandi. Externè nil magis *Ulceracancro* curat; & in *Cancro exulcerato* optimum fit remedium ex *Rad. Ari præp. Arsenico sublim. dulc. & paucâ Fuligine* Optimè autem tollitur ejus acrimonia fixando cum *Nitri p. iii.* in crucibulo simul fusis, vel abstrahendo *Spiritum Nitri ter.* Sic enim in *priori* casu habetur *Arsenicum fixum*, aquâ simplici separandum; & in *posteriori Sulphur Arsen. fixum*, quod tamen subterfu, et usum internum. Per *Oleum Tartari* correctum, addito *Oleo Myrrhæ*, in *Ulceribus cancrosis* par remedium externum non habet.

Sulphur concretum est ex substantia pingui, unde inflammabilitas, & volatili acido, unde Spiritus. Sic fit & *artificiale* ex pingui *Oleo Tereb.* cum acido *Oleo Vitrioli* distillato. *Sulphur* pectori dicatur, unde in *Phthisi*, *Tussi*, & quibusvis Pectoris & partium internarum læsionibus, frequentis usus est. Hoc tamen intelligendum de parte ejus *pingui*, *acida* enim, quæ vitriolacea est, pectori nocet. Unde miscetur vulgo cum Pinguedine seu *Oleo vegetabilium*; ut nempe exaltetur vis balsamica & occultetur acida. Porro in *Affectibus catarrhalibus* egregiè lympham temperat. Quin & in *Peste* Massam sanguineam à putredine conservat, unde potiones sulphuratae in *Febribus epidemicis* laudatæ sunt. In *Partu* denique *difficili* cum *Myrrha* faustus ejus usus est; sicuti & ejus *florum* in *Colica*. Externè *Sulphur* cum *Oleo Lauri* subactum in *Scabie* rarò fallit; ad *Serpigines* & *Erysipelas* exulceratum multum confert. Est quoque *Sulphur cosmeticum*. Modum purificandi, sublimandi, præcipitandi, destillandi, & infundendi, vide in *Collegio Chymico*. Frustra sublimantur flores cum *Aloe*, *Myrrha* & *Thure*, nam adjuncta resinosa pingua planè deflagrant; præstaret itaque ipsis floribus hæc addere. In floribus *Sulphuris corallatis* nil de *Coralliis* ascendit; in *albis* verò, fit albedo

à Nitro adhærente. Lac Sulphuris nil valet, est enim Pulvis neque ab acido neque ab alcali solubilis, qui albedinem habet à particulis salinis, Sulphur vivum offuscantibus. Flores Sulphuris cum Spir. Salis destillati dant Liquorem lacteum, qui virtutem antihydricam, à Spir. Salis acceptam, obtinet. Paratur etiam Liquor volatilis urinosus rubicundus ex Calce viva, Sale ammon. & Sulphure vivo an. destillatis. Spiritus Sulphuris per campan. convenit cum Spir. Vitrioli, nisi quod prior purum sit acidum minerale, posterior autem, propter fortem in igne torturam, aliquid de minera secum rapiat, unde stypticus est. Spiritus itaque Sulphuris minus est nauseosus, & in Asthmate magis conveniens, cui tamen præfertur Gas Sulphuris, seu Fumus vitro exceptus, cui Vinum infunditur. Balsama Sulphuris melius procedunt cum Oleo expr. quæ melius solvunt Sulphur. Conducunt autem in Corruptelâ Viscerum incipiente, Empyemate & Vomicâ pulmonum, Mictu cruento, & Vesicæ exulceratione. Sed cautè usurpentur, ne Febres excitent. In Abscessibus, præcipuè Mammarum, Balsamus Sulphuris cum Oleo Papav. expr. paratus perfectè curat. Bals. Sulphuris cum Bals. peruv. Bubones pestilent. Vulnere rec. & Ulcera perfectissimè sanat. Notandum quòd Oleum Lini, dum solvit Sulphur, abit in concretum, pro tingendis Gemmis & parandis Tincturis mirè commendatum.

Ambra legitima ita cognoscitur, quod substantiam pinguem transfudet, intrusâ acu candente, & quod frustum manu calidâ agitatum liquecat. Naturæ pinguis est, in liquoribus oleosis, non autem aquosis, solubilis. Summum est analepticum, Spiritus animales refocillans & mobiles reddens. Senibus optimè convenit, memoriam etiam & ingenium confortat. Nimius tamen ejus usus vi inebriativâ stupidos reddit. In Stomachi Affectibus & Ructibus Senum palmam ferunt Ambrata. Conveniunt etiam Mulieribus in Partu difficili, post
Par-

Partum, *Passione hysterica*, &c. modò ne nimis feriant nares. *Ambra* pulverisari commodè nequit nisi cum duplo *Sacchari*, & sic cum gut. aliquot *Olei dest. Cinnam.* egregium est confortativum pro *Senibus*. Paratur ejus *Essentia* rubicundissima cum *Spir. Rosar.* per fermentationem vel *Spiritu cort. Citri*; dos. gut. xv. Fit & *Spir. elegantiss. ex Ambrâ*, cum *flor Ros.* fermentatâ, cujus *Di. analepticum* est *Perlis* anteferendum. Præfertur autem *Ambræ* forma liquida, quia sic facilius operatur; separantur etiam quisquiliæ, quibus adulteratur, & cavetur à glutinositate, quæ in substantiâ incommoda est.

Succinum primò liquidum fuit, *Lacertæ* enim, *Ligna* &c. ei sæpè notantur inclusa; unde *Paracelsus* videtur ejusdem esse naturæ cum *Petroleo*, quod *Succinum* resolutum esse asserit. Etenim datur & *Succinum fossile* in *Moravia*, & ipse *Gagates* nil aliud est, quàm *Succinum*. Præstat *Succin. flav.* *Album* enim ex flavo & Sale marino imprægnatur, & ipsum flavum beneficio Salis marini tingi potest albedine. *Succinum* par cephalicum non habet. In *Apoplexia* & *Epilepsia* Sal ejus volat. & *Oleum destill.* internè assumpta, uti & *Liq. C. C. succin.* & externè *Oleum Linguae* & *Vertici* inunctum primatum obtinent. *Affectuum catarrhalium* perfecta cura in *Succino* latet. In *Affectibus chronicis* *Ol. succini* cum *saccharo* per sudorem & urinam peccantem lympham evacuat. In *Affectibus nephriticis*, *uterinis*, *Gonorrhœâ virulentâ*, *Fluore albo*, optimum est. In partu difficili Sal volat. *Succin.* ad gr. xv. & in *Passion. hyster.* *Ol. Succini* internè assumptum, & cum *Ol. spicæ* dorso & cordi illitum, mirè conducunt. Præparatur *Succinum* lævigando cum *Aq. appropriatis*, cujus dosis à *Di.* ad *ʒß.* Fit *Tinctura Succin. aurea* per *Sp. Vini rectificatiss.* cum *Sp. urinæ circulatum*, cujus gut. xx. vel xxx. mira præstant. Præcipitatur & *Magisterium* ex hac *Essentiâ* per affusam quam simpl. *Succinum* destillando si ggerit. i. *Spiritum seu phlegma acidum* volat. quod in *Tinnitu* &

aliis *Aurium Affectibus* cum bombace inditur; internè autem non usurpatur. 2. *Sal volat. acidulum*, collo retortæ adhærens, quod purificari debet, solvendo in Aqua ut separetur *Oleum*, deinde in Sp. Vini, & tandem destillando per retortam in cineribus, ut prodeat *Sal volat. oleos. penetrantiss.* 3. *Oleum flavum* insignis & penetrantis odoris, ex quo cum *flor. Sulphuris* fit *Balsam. polychrestum* in *Nervorum Affectibus*. Caput mortuum post destillat. remanens pro corpore *Emplastrorum* substitui poterit; sicut & *Emplastra* capiti dicata cum *Ol. Succini* malaxari poterunt.

C A P. XVI.

De Spermate Ceti, Asphalto, Petroleo, Oleo Terra, Carbone Petra, & Gagate.

Sperma Ceti Veterum erat pinguedo Cetorum interfectorum; nostrum autem nil aliud est, quàm Cerebrum Animalis cujusdam cetacei majoris. Usus ejus, in quocunque Sanguinis grumo dissolvendo, ad zi. in Jusculo, Infuso Thée, vel Cerevisiâ calidâ probè soluti, & statim hausti, est egregius. In *Asthmatis* paroxysmo graviore, & *Catarrhis suffocativis* à sanguinis stagnatione ortis, mirè convenit. In *Tussi* etiam *siccâ nocturnâ* *Lympham* acrem & *Raucedinem* temperat.

Asphaltos bitumen naturale est, rari usus, nisi quòd pro corpore quorundam *Linimentorum* adhibeatur; & *Balsamo apoplectico* admisceatur, ut colore nigro eum tingat.

Petroleum sponte ex saxis transfudans, est revera *Naphtha* Veterum, & nulli cedit *Oleo* in penetrantiâ. Ante *Paroxysmos* rigorem febrilem, vel internè sumtum, vel ex Stomacho illitum, egregiè mitigat. Contra *Mensium suppressionem* Pubi illinitur. In *Odontalgia* cum bombace

bace Denti inditum, & in omnibus partium nervosarum Affectibus dolorosis, vim anodynam externè obtinet. Illitum locis frigori expositis, præservativum æquè ac curativum remedium est.

Oleum Terræ easdem vires obtinet, penetrantiores tamen in *Arthritide vagâ scorbuticâ*, externè illitum. *Ligamenta* etiam *relaxata* & *Tendines artuum* firmat, & *Lympham* resolvit.

Carbo Petræ est quasi terra *Succini* & *Petrolei*, distillando enim liquorem dat simillimum *Oleo Petræ*.

Gagates Succinum est *fossile*. Externè in quibusdam *Emplastris* adhibetur, usus internus nullus.

FINIS *Schröderi dilucidati.*

Michaelis Ettmülleri

E P I T O M E

COLLEGII PRACTICI.

LIB. I. SECT. I.

De Appetitu , ejusque Vitiis.

C A P. I.

*De Fame imminutâ seu Dysorexiâ , & Fame
abolitâ sive Anorexiâ.*

IN Corpore nostro functiones ex primariæ sunt, quæ *Nutritionem* spectant. Assumimus autem alimenta stimulati per *Appetitum*, qui quando fertur in sicca, vocatur *Fames*; oriturque à molestiæ cujusdam sensu, circa orificium Ventriculi superius seu sinistrum, per acidum volatile fermentativum excitato. Tribus utique modis læditur *Fames*; aut enim *imminuitur* & dicitur *Dysorexia*, aut *aboletur* planè & *Anorexia*, aut *augetur* unde *Bulimia*, aut *depravatur* denique ac *Pica* vel *Malacia* nuncupatur.

Causa Anorexiæ ac *Dysorexiæ* est vel totaliter abolita, vel solum imminuta vellicatio fibrarum nervearum in Stomacho. *Causæ speciales* sunt vel in orificio Stomachi

chi nervoso, vel in fermento digestivo. *Minuitur* vel *deficit* sensus vellicationis in orificio Stomachi tum propter nervos, aut per *essentiam*, aut per *consensum* in nephriticis colicive Doloribus, affectos; tum propter spiritus animales à narcoticis stupidiore redditos, aut ab animi Passionibus & Doloribus à stomacho avocatos, & impressionibus acidi minùs audientes. *Deficit* autem Fermentum digestivum, propter aërem æstivum, spiritus (aliàs à frigore concentratos) rarefacientem & absumentem; propter nimium potulentorum, in specie Serilactis, oleosorum, omniumque alcalium usum; nimiam ciborum ingurgitationem; salivæ in Hecticis & Hypochondriacis visciditatem; usum Cerevisiæ non defæcatæ, quæ Tartarum alcalinæ naturæ in Stomacho deponit, aut Spiritus Vini, qui Sulphure suo acrimoniam acidi temperat; bilis in Stomachum regurgitationem; aut excernendorum, putà mensium, feminis, &c. suppressionem. Ex omnibus his causis, frequentissima est viscidum qualecunque, Ventriculi acidum enervans.

Prognosis. Appetitus prostratus sine causa manifesta in initio Februm malignarum pessimum est signum. Si in declinatione morbi prosternatur, in primis post Febres tam continuas quàm intermittentes, signum est recidivæ. Pejus est signum, si nil appetant Ægri, quàm si appetunt alimenta, allata verò fastidiunt. Denique fatale est signum, quando Ægri in summâ virium debilitate subitò Alimenta, quæ antea fastidiverunt, appetunt. In Morbis chronicis vel intermittentibus Anorexia plerumque Paroxysmos antecedit. In Pueris mali moris est.

Cura. Attendenda est causarum varietas. Si à muco viscido procedat, expurganda sunt vinosa, quæ in Stomacho hærent, idque ope *Emetici antimonialis*, quod Stomachum immediatè evacuat; additis materiam viscidam

cidam attenuantibus, v. gr. $\mathcal{R}$. Crem. Tartar. $\mathfrak{ss}$. Salis Absynth. gr. vi. Olei still. Mac. gutt. i. Sacch. gr. viii. Tart. emet. gr. ii. Misc. F. pulvis, detur pro dosi. Qui abhorrent à vomitoriis, purgantibus utantur, Aloeticis putà, vel Pill. aloëphanginis cum Scammonio acuat, vespertino tempore ante cœnam. Ubi fortius agendum est, conducit sequens massa, quæ Stomachum egregiè evacuat, & mucum obsidentem incidit.

$\mathcal{R}$. Mass. Pill. de Hier. cum Agaric. gr. xii. Extract. Absynth. (vel Gumm. ammon. in acet. solut.) gr. viii. Scam. sulphurati gr. i. Extract. Troch. Alband. gr. $\mathfrak{ss}$. cum s. q. Elixiris proprietat. f. Pillulæ No. xii. Inaur. dentur pro dosi.

Evacuatione celebratâ pergimus ad *Alterantia aromatica* scil. paulo acriora, quæ beneficio Salis vol. oleo si mucum incidunt, & rugas Stomachi detergunt. *Acida* quidem blandâ sua adstrictione tonum Stomachi plus minus per opiata, copiosa potulenta, Spiritus Vini abusus, aliisque modis resolutum firmant. Sed observandum, quòd per acida irritetur quidem Fames; veruntamen digestionis stimulum suppeditare, non Medici sed naturæ opus sit. Imò acida quandoque lædunt, illorum enim occasione plus ingerunt Ægri, quàm naturali fermenti virtute digerere valent. Sanè vix, præterquam Tartari, in hoc casu usum proficuum observavi, ab aliis præsertim mineralibus effectum minus tutum animadvertens. Inter *aromatica*, quæ hic conducunt, excellunt *Mentha*, *Cinnamom.* *Piper*, *Zinzib.* & *Zedoaria*. Hinc *Elix. Menth.* cum *Spiritu proprio* per *infus.* paratum egregium est. *Rad. Acori*, vel recens minutim incisa, *Spiritu Junip.* irrorata, hinc in loco umbroso siccata, pulverisata, & cum *Extract. Tormentill.* mista, multum confert. *Radices Armor.* & *Helen.* recentes optimè salivam glutinosam in declinatione Morborum corrigunt, & Appetitum provocant. Vel potest fieri Nodulus compositus sequens, aut similis.

$\mathcal{R}$ Rad.

℞ Rad. Acori veri ℥i. Zedoar. ʒvi. Helen. ʒß. Herb. Mentb. crisp. M. iß. Nast. aqu. Mi. Misc. pro Nodulo in Vini albi Mens. i. ponendo. De quo Æger bibat ante pastum, vel in ipso pastu haustulum.

Præter hæc conveniunt etiam amara acriora, Agri-
mon. scil. Cardus ben. Tanac. Absynth. Centaurium min. &c
in Vino & Aquâ decocta, vel in pulvere etiam usurpa-
ta. Elixir proprietat. c. acido in trivio notum est. Spiri-
tus Panis egregium est Stomachicum. Tinctura Tartari,
i. e. Sale alcali quasi caustica facta, ad 40 gutas: ut & Sal
Armoniacum cum aromaticis (non fixis alcalibus, quæ
acidum arripiunt, & partem volatilem dimittunt) præ-
scriptum, egregiè viscidum incidunt & Appetitum sti-
mulant. Inter Salia conducit etiam Tartarus vitriolatus.
Intus acida, Tartarus primas vias blandè abstergit & re-
laxat. In Cydoniis autem ferè absoluta est Inappetentiæ
cura, inprimis si cum Alvi fluxu jam conjuncta fuerit.
Unde

℞ Aq. Card. bened. ʒii. Mentb. ʒß. Aq. Cinnamom. ʒii.
succ. Cydon. ʒi. Syr. Cydon. aromat. ʒß. M. cap. coaleatim.
Conferunt etiam Spiritus Salis & Vitrioli, modò cum
Spiritu Vini dulcificentur, ad gut. xx. vel xxx. in vehi-
culo præferrim calido sumendi. Ad Aromatica pertinent
Michaelis Elix. stomach. ejusdemque Pulvis stomachicus.

℞ Herb. Mentb. crisp. M. iv. Melissæ Puleg. Salv. an.
M. ii. Rad. Pimpin. ʒii. Calam. aromat. ʒi. Granor. Ma-
ssich. ʒiß. Zedoar. Galang. an. ʒiß. Cubeb. Nuc. mosch.
Cinnam. Macis, Caryophyl. Zinzib. an. ʒß. Infundantur
in Spiritu Mentb. acuatō Spiritu Vitrioli philos. ad gratum
saporem. Essentiæ hinc probè extractæ adde Extract. Cal.
Arom. q. potest dissolv. Dos. gut. xxx. vel xl.

℞ Pulv. Rad. Ari. ʒi. Arcan. duplic. ʒii. Salis Card.
ben. ʒß. Olei dest. Mentb. gut. vi. Sacchari rosat. ʒß. M.
F. pulv. detur ad ch. Dos. ʒii. vel ℞. Pulv. stomach. Birckm.
ʒß. divid. in dos. 6. Sumatur man. ac vesp. dosis cum
juscule. Si

Si oriatur *Inappetentia* ex vitio Spirituum animalium & nervorum, v. g. in senio, convenit *Ambra*, & *Balsamus Peruv.* aut ejus *Essentia* sive *Tinctura*, cum *Tinctura Tartari* parata. Ut & *Aromatica*, *Vinum*, &c.

Si pingua vel bilis *Appetitus* prosternant, convenit *Elixir proprietatis sine acido paratum*; imò conducunt heic omnia *amara*. Si *narcotica* id fecerint, convenient *acida*, & *spirituosa*.

Inter externa conveniunt *Crusta panis* probè ebria *Vino* & *Aceto*, *pulv. Caryophyllor.* insperfo, & *Ventriculo* applicata; item *Panis* in *Elixiri Menth.* tinctus, applicando desuper *Laterem calefactum*, præsertim in *Spirituum defectu*; ut & *Pellis Vulturis*, *Emplastra ex Tacamahac.* & *Caran.* *Unguenta ex Oleis Arom. destillatis* facta.

C A P. II.

De Appetitu aucto, Bulimo sc. & Appetentia caninâ.

Bulimus est ingens fames cum animi deliquio, propter orificium stomachi molestius affectum. *Fames* autem *canina* continua est appetentia, cum valida digestionem, vel saltem subitaneo post pastum vomitu.

Causa utrobique est *acidum volatile*, potentius activum, stomachi orificium continuò morficans. *Acida* enim assumpta *Appetitus* promovent, & in *Fame caninâ* jejuno stomacho succi insigniter acidi per vomitum quandoque rejiciuntur. Atque hæc *causa ordinaria* est; *extraordinariè* verò etiam produci potest per *nimum* membranæ stomachalis *sensum*, ejusque facilem provocationem; vel per *Vermes* stomachi membranas vellicantes; sed si promptè digeratur alimentum, necesse est, ut simul adsit *acidum esurinum*. Ratione excessivi hujus acidi *massa sanguinea* fit minus nutritiva, unde qui *Fame caninâ* laborant rarò pinguescunt.

Pro-

Prognosis. Bulimos superveniens Morbis chronicis funelti eventus est. Appetentia quasi canina post Febres est sine periculo, nisi nimium comedendo accersatur recidiva; si adsit Vomitus & Diarrhæa, in Cachexiam vergit.

In Cura reflectendum est ad duas maximè Indicationes. 1. *Temperetur acidum.* 2. *Temperatum evacuetur.* Antequam temperetur, minimè evacuandum est, ne acrimoniâ sua Stomachum vel Intestina lædat. Quæ temperant acre acidum, sunt 1. *Alcalia*, præsertim fixa. 2. *Terrea*, quæ absorbent: Et 3. *Spirituosa sulphurea*, ac *oleosa*, quæ hebetant. Unde patet, omnia *Martialia* maximè convenire, unâ cum aliis fixis, v. g.

℞. *Corall. rubr. ppt. Lim. Martis minut. trit. an. 3℔. Lap. Cancr. Carpion. an. ʒi. Croc. orient. ʒ℔ Misc. fiat Pulv. assumendus in Jusculo pingui.* Additur etiam subinde C. C. usum, Creta, &c.

Inter *Oleosa* & *Spirituosa* conveniunt *Spiritus Vini*, aut qualiscunque *sulphureus*, v. gr. *Cerasorum nigr. Aqua vitæ Matth. cochleatim* subinde sumpta. Conducunt & *Olea* quælibet *expressa*, & potentissimè *Olea destill. Carvi, Caryoph. &c.* Huc pertinent *Vitella Ovorum* ad duritiem coctorum (quæ multum continent Olei, acidum egregiè obtudentis,) *Cochleæ, Cancr. fluviales, Caro Suilla, Oryza* cum *Butyro* cocta, aliæque difficilius paulò coctionis, adeoque acidum esurinum infringentia. *Narcotica* quidem sensum stomachi stupefaciunt, sed palliando solum conveniunt. Nihilominus tamen *Fumus Tabaci* frequentissimè suctus, maximè temperat immodicam Famem.

Quoad *Evacuantia*, convenit *Pulvis* seq. ℞. *Rad. Jalap. ʒ℔. Resin. Scam. gr. v. Lim. Martis pp. ʒ℔. Sal Tartar. gr. v. F. pulvis. Vel ℞. Pill. Hier. simpl. Gal. ʒi. Extr. Rhabarb. opt. ʒ℔. cum Syr. Ros. f. Pill. aliquoties mane sumendæ.*

Bulimus curatur per *Vinum* imprimis *Malvaticum* vel
Hip-

Hippocraticum, & odorem *Panis Vini* intincti. Interdum *Theriaca* in Vini dissolvitur & dimidiæ drachmæ dosi propinatur cum succellu.

C A P. III.

De Appetitu depravato, Picâ nempe, Malaciâ, & Fastidio determinato.

P*ica* est inusitatorum, *Carbonum* v. g. *Arenæ*, & similibus appetitus. *Malacia* est usualium, *Halecum* v. g. *Carniumve crudarum* aut similibus intensum nimis desiderium.

Subiectum *Picæ* sunt Spiritus animales vel vitiiati, vel vitiatè moti, quatenus exinde opus Phantasiæ depravatur, utut crebrior occasio sit ex Ventriculo & hujus Fermento alterato, ubi est subiectum radicationis. Licet enim vellicatio stomachi Appetitum inferat, non tamen determinat ad particulare objectum, sed Phantasia hoc facit. Quin & multa appetuntur, quæ Stomachum non respiciunt, v. g. *Odor Corii*, *Fragor Cinerum*, &c. Præterea Phantasia necessario depravabitur, quia sensus externi depravantur: sic afficitur *Odoratus*, cum foetore quodam delectantur homines. Afficitur *Gustus*, quatenus cibum cum voluptate comedunt, quem aliàs abhorrent. Videtur autem Gustus depravatio à salivâ procedere, fermentum enim stomachi vel lymphâ vitiosa (v. g. à Suppressionē mensium) salivam indubiè inquinat.

Causa proxima est vitiatum Spirituum motus. *Remota* est fermenti stomachalis alteratio: Hujus enim varia specificatio (licet à priori imperscrutabilis) varios in variis animalibus Appetitus excitat. Fermentum itaque præternaturale vellicando orificium stomachi admodum sensibile, Phantasiam ad certum quoddam edulium, vel

vel loco hujus aliud quid inusitatum, dirigit. Adeoque *Pica* revera est species Melancholiæ hypochondriacæ. *Causæ occasionales remotiores* sunt, Mensium in Gravidis suppressio, sanguinis & consequenter lymphæ stagnationem & corruptionem inducens, Ulcera in faucibus materiam in stomachum deponentia, Seminis aliorumve excernendorum suppressio, aut à Matre graviter picante hæreditaria successio.

In *Pica* appetunt ut plurimum ea, quæ sunt similia (non verò contraria) fermento stomachali; adeoque multa, aliàs fatis noxia, sine noxa digerunt, modò nimiam quantitatem non ingerant, secus enim Cachexias, &c. inferrent. Mulieres gravidæ difficulter ferunt rei appetitæ denegationem; sobriè tamen & temperanter comedant.

Cura tres habet Indicationes. 1. Evacuandus est Stomachus Vomitorio; vel in Gravidis sub initium & finem gravitationis, & illis, quæ non facilè vomunt, Cathartico ex *Aloe*, *Extracto Helleb. Rhabarb. Pilul. cochiar. & Merc. dulci*. Quandoque superadditur res appetita, ut fermentum vitiosum eandem avidè arripiens unà ejiciatur. Si depravata est integra humorum massa, sudorifera antimonialia conveniunt. 2. Fermentum hoc acrius per *Martialia* saturandum, vel per alia appropriata alterandum. 3. Ipse ventriculus appropriatis plus minus acidis roborandus. Inter hæc egregiè conveniunt *Succ. Cydon. Granat. Limon.* Specificè commendatur *Aqua ex Vitium surculis stillans*, mista cum *Aqua theriac. suc. Citr. & Aurant.* in forma *Julepi*. Vinum etiam generosum, in primis *Infusum Menth. Absinth. Centaurii minor. Pulegii*, &c. singulariter Stomacho amicum est.

℞ *Conserv. Menth. crisp. vel Ros. vitriolat. ℥iii. Pulv. Zedoar. ℥i℥. Syr. Cydon. aromatiz. q. s. f. Elect. Vel*

℞ *Aq. Menth. Meliss. an. ℥i. Elix. Menth. ℥ii. Succ.*

Cydon. 3vi. Syr. Cydon. 3ii. F. Mixture Gravidis (præmissis præmittendis) cochleatim exhibenda.

Aliàs in non Gravidis Cura ferè ad imitationem Melancholiæ hypochondriacæ instituatur. Vitentur dulcia. Quandoque *Mithrid.* & *Theriaca* conveniunt. *Venæsectio* non suadenda, nisi adsit Plethora vel Mensium suppressio. Interdum *Hirudinum* ad *Hæmorrhoides* applicatio utilis videtur.

➤ Succedit *Determinatum* Alimentorum *Fæstidium*; quod oritur vel à *memoriâ* prægressæ noxæ, quando v.g. Virgo fæstidit Cinnamomum, quo larvatum fuit purgans violentum; vel à *similitudine* molesti cujusdam humoris, in iis v.g. qui in Febribus molestum habent amarorem in ore, & qui ab assumptione Opii vel resinosorum Purgantium amaritiem in ore contraxerunt, adeoque Cerevisiam lupulatam horrent, quatenus amara est, & facilè nidorem hostilem contrahit. Ad restaurandam utique suavitatem, & facilem assumptionem Cerevisiæ & Carnis nil melius est *Elixiri propriet. dulci.*

SECT. II.

De Siti læsa.

S*itis* est liquidorum appetitus. Inservit autem Liquor appetitus tam nutrimentis intra corpus distribuendis, quàm excrementis extra corpus eliminandis. Ille liquidorum appetitus, Naturæ cursu in solam Aquam fertur; Homines verò per artem nutrimentum cum vehiculo conjungunt. *Sitis* læditur tribus modis, etenim vel nimia est, vel deficiens, vel depravata. *Sitis nimia* est vel *moderata*, in Pharynge sita, v.g. post Exercitia, Loquelam diuturnam, &c. vel *intensa* & *clamosa* in Stomacho sita, & ferè inextinguibilis.

Causa

Causa est, quicquid acrimoniâ suâ falsâ fauces & stomachum vellicat. *Causæ remotæ externæ* sunt quælibet salita, piperata, purgantia, Mercurius sublimatus, aliæque *Venena*, &c. *Internæ* sunt triplices: 1. Est acrimonia alcalina Bilis, vel cujuscunque fluidi in Stomacho corrupti in cruditatem nidorosam, qualem in Febris observamus. 2. Acrimonia falsa Lymphæ (præsertim salivalis) in *Hydropicis*, *Catarrhosis*, *Scorbuticis*, &c. 3. Saliva pauca glutinosa, plus minus acris, in *Nephriticis*, *Hæcticis*, & ex morbo convalescentibus; ubi maxime culpatur Spirituum defectus, qui alias secretionem salivæ promoveri deberent; vel eorundem ad alia munia avocatio, in *Doloribus*, *Ira*, &c. Cæterum in promovenda *Siti* Pulmones etiam multum conferunt in *Vomicâ* & *Empyemate*. Nec negligenda est consuetudo bibendi. Observanda est differentia *Sitis*, etenim quædam affligit cum ardore febrili, quædam sine eo, ut in *Catarrhosis*, &c.

Prognosis. *Sitis* in Febris ardentibus pauca, est admodum suspecta. Si Lingua sit arida, Os glutinosum aut exsuccum, Æstus insignis corporis, &c. & Æger de siti non conqueratur, pessimum est signum, quia delirium vel stupiditatem partium significat. *Sitis* clamorosa Appetitum prostratum indicat. Si liquida cum sonitu in stomachum dilabantur, innuunt ejus tonum resolutum. *Sitis* inordinata absque causa morbum imminere significat. In Febris cum eorum solutione evanescit. In Morbis chronicis non facile pellitur.

In Cura, 1. Tollatur Causa partim per *acida*, partim per *temperata*. *Aqua simplex frigida* cautè usurpanda, metuendum enim est, ne ex coagulatione sanguinis in præcordiis Asthma inferat. In *Affectibus febrilibus* *acida* plus minus austera sunt optima. Hæc inter sunt *Acetosa*, *Semperv.* *Suc. Citr.* *Cydon.* *Tamarindi*, qui etiam alvum subducunt, *Acetum* (sive simpl. sive Ros. sive Viol.)

Pblegma Vitrioli acidulum, Spiritus Vitrioli, Spiritus Salis, & minerales Clyffi potui inprimis ordinatio instillandi. Huc refertur *Nitrum*, præcipuè antimoniatum, quod ad *ziii.* egregiè sitim mitigat, & interea viscidum resolvit. Ista, quæ temperando sistunt sitim, sunt inprimis *Lac*, ejus *Serum*, & *Passulæ*, quibus suo modo *Radix Chin. Graminis, Cichorii, Acetosæ, & Lign. Sassafras* addi possent. Conveniunt hæc *Scorbuticis, Phthificis, Catarrhosis, & Hæcticis*, ubi acrimonia falsa sitim inducit, & acida sæpè nocent. Præ cæteris *Serum Lactis* cum succo Citri à butyrosâ parte purgatum, in *Febribus scorbuticis* beneficio Nitri sui temperati alvum laxat, Salia corrigit & per urinas expurgat. Elegans est etiam *Decoctum Chin. & Sassafr. cum Liquirit. pro Siti scorbuticâ.* *Hæcticis* autem & *Catarrhosis* *Decoctum Liquirit. & Fœniculi* admodum convenit.

℞. *Decoct. rad. & fol. Acetos. ℥i. Suc. Acetos. rec. expr. ℥iii. Syr. Ribium, Granat. an. ʒvi. M. pro potu acido.* Ad di possent *Tincturæ Flor. Bellid. Ros. Viol. &c.* Vel parentur *Julepi per infusionem cum Tamarindis ad instar Tincturæ.*

℞. *Hord. rec. m. i. Passul. min. ʒi. Liquir. ras. ʒß. Cinnamon. sem. Anis. Fœnic. an. ʒj. Coq. in ℥iv. Aq. font. bibat pro lubitu, qui temperata postulat.*

II. Augeatur *Lympha Salivalis*, per usum potus *Aquei*, cavendo interim ne stomachus nimium grave-tur. Inter omnia autem salivam viscidam attenuantia excellit *Sal ammoniacum*.

III. Fallatur *Sitis* volutando in ore *Cerevisiam* secundariam, vel abluendo *Fauces* cum *Succo Sempervivi maj. Mucil. sem. Cydon. cum Aquâ Sperm. Ran. extr. & Sale ammoniaco*: præsertim si lingua simul sit arida, scabra & plùs minus nigricans.

Qui *Sani siti matutinæ* sunt obnoxii, levantur hau-stu *Vini absinthit.* Qui æstuant, intensius laboran-tes,

tes, aut defatigati, Siticulosi existunt, levantur, per Spir. Vini assumptionem.

Sitis deficiens rara est. *Depravata ad Februm, vel Picæ & Malaciæ Symptomata pertinet.*

SECT. III.

De Masticatione lesa.

CAP. I.

De Musculorum Masticationi inservientium Vitiis; in Specie de Spasmo cynico & Tortura Oris.

ANtequam Alimenta in Stomachum transmittantur, prius in ore masticari debent. Læditur autem *masticatio* vitio vel *musculorum*, vel *maxillarum*, vel *dentium*.

Musculi temporales, & qui genis atque labiis communes sunt, inserviunt Maxillæ inferiori movendæ, & ad superiorem convenienter, idque validè, si opus est, adducendæ. Si hi musculi *Spasmo* laborent, inferior Maxilla superiori constanter adducta persistit: Si *Paralysi* afficiantur, inferiorem Maxillam pondere proprio deorsum labi permittunt, sine reductione ad superiorem. *Convulsio* ac *Paralysis temporalis musculi* rara est, si non cum universalibus *Epilepsis* & *Apoplexiis* concurrat, quibus curatis, curatur & ipsa; nisi interdum specialiter musculus vulneretur, aut alio modo afficiatur, quo in casu vulgari methodo externâ curabitur. Genis & labiis inservientium Musculorum simultanea *Convulsio* & *Paralysis*, pariter non nisi gravioribus hujus generis aliarum partium internarum Affectibus superveniunt; & tunc speciatim utriusque partis faciei *Convulsio*, & oris hinc facta utrinque de-

ductio, ad modum Canum ringentium, *Spasmus cynicus* dicitur. Sin verò alterutra saltem faciei Musculorum pars vel convellatur vel Paralyfi afficiatur, tum in Convulsione hâc pars sana ad ægram, duram, dolore affectam & convulsam; in Paralyfi verò pars ægra mollis, laxa, minùs sensilis (cum ejus oculi inferiori parte ferè decidente) ad sanam trahitur. Exinde recta Oris figura distorquetur, & speciatim *Oris Tortura* dicitur, in qua alter oculus ritè claudi nequit, imò & Æger litteram O pronunciare, ridere, exsufflare, aut expuere, nisi ex altero tantum oris latere, haud valet.

Causæ Convulsionum & Paralyfium suo tempore evolventur. Si dimidium faciei totius, & aliæ illius lateris partes, simul afficiantur, in radice & principio nervorum alterius istius partis hæret malum: Sin verò specialiter musculus unus alterve afficiatur, tum hæret malum in nervi cujusdam furculo speciali.

Prognosis. *Tortura oris* superveniens Morbis acutis, vel Convulsioni aut Paralyfi reliqui corporis, mortem portendit.

Cura. Si paralytica sit *Oris tortura*, præmittuntur *purgantia*, deinde frequenter exhibentur *sudorifera* ex *aromaticis* & *volatilibus*, imò & ex *Lignis*; postea *vesicatoria* aut *cucurbitæ* cum scarificat. nuchæ vel auri affectæ applicantur. Detineantur in ore *Extract. Castorei*, vel gargarifetur os cum *Castoreo* in vino soluto, vel *Decocto rad. Pyreth. cum sem. Eruc. Quin & Essentia Castor. cum Tinctura Benzoes* loco affecto crebrius illinatur. Detineantur item in ore *Plateri Rotulæ*.

℞. *Nuc.m.* ʒij. *Rad. Pyreth. Angel. sem. Staph. agr.* (vel *Coriand.*) *Sinap. an.* ʒi. *sem. Angel.* (vel *Cumin.*) *Cubeb. an.* ʒß. *Piper.* ʒß. *Mastich.* ʒiß. *Ceræ q. s. Misc. f. Rotulæ.*

Ex Spasmo si fuerit malum, *Purgantia*, *Sudorifera*, & ex *Castoreo* parata commodè usurpantur. Curavit *Platerus* per *Narcotica aromatica*, e. g. *Mithridat. Syr. pap.*

pap. Opiata &c. Emeticum non est omittendum, si primæ viæ cruditatibus scateant.

C A P. II.

De Maxillarum & Dentium Vitiis.

M*axillæ luxatæ* à quavis violentiâ, nimiâ oscitatione, aut oris hiatu, facile per inflictam submento alapam restituuntur. Si à tumore aut inflammatione Faucium vel Parotidum, vel decubitu lenti tartarei que humoris in juncturam cum ossibus Temporum, Maxillæ in motu libero impediuntur, removendæ sunt hæ causæ, quæ per se facile patent. Si tremulè moveatur Maxilla, propter Spasmodum reciprocum musculorum adductioni & abductioni inservientium, supervenit sonus ex crebriori collisione natus, qui *Stridor dentium* dicitur. Specialiores *stridoris* hujus causæ sunt frigus externum, Lumbrici intestinorum, imò & Febrium rigores, ob dentium consensum cum partibus circa præcordia membranosis. *Dentium stridor* subito Adultis superveniens Apoplexiam aut Epilepsiam portendit. In Febribus deliranti malum est. Pro *Cura* applicetur externè *Bals. Peruv.* & removeantur Causæ methodo suis locis dictâ.

Succedunt *Dentium* vitia, quibus læditur Masticatio; quando scil. aut *deficiunt*, aut *vacillant*, aut *stupore* vel *dolore* affliguntur.

Deficiunt Dentes, quando evelluntur, aut à causa externa ita alterantur, ut, instar partis morificatæ, cum gingiva viva cohærere nequeant, idque vel ratione *Senii*, vel ratione *nimis frigidorum*, quæ Senium eorum accelerant, vel *nimis calidorum*, quæ dentes & gingivas amburendo penetrant & arrodunt, vel ratione nimii usus *Narcoticorum*, *Aceti*, aliorumque (in *Odontalgia*) quæ

stuporem iisdem inducunt; vel denique ratione nimis viscidorum, dulcium nempe, lactis, casei, &c. quæ pertinaciter dentibus adhærendo transpirationem impediunt, unde eorum nutrimentum in acorem nocivum vergit.

Inter *causas Defectus* dentium inprimis consideranda *Caries* seu *Arrosio*, quæ dens insensibiliter absumitur & excavatur, donec frustulatim excidat. Incipit malum utplurimum in parvo puncto extrinsecus, quod nigrescit primitus, inde foraminulum aperitur, sicque ad interiora penetrat; unde sequitur *Dolor* propter dentis radicem nerveam arrosam; & ex arroso dente nascitur quandoque *sanies*, quæ, si per foraminulum dictum non effluat, ad interiora pergit, & nunc gingivas nunc ipsam maxillam rodit, & præsertim per illa hujus foramina, per quæ vasa in dentes subeunt, effluens *Tubercula* excitat, quæ exesa saniosum acre liquamen fundunt, & licet curata, nova tamen sanie ex carioso dente generata recidivant, & tandem in *Fistulam* degenerant. *Causa Cariei* est acidum ex nutrimento dentis degenerato. *Nutritur* autem *Dens* non solum per propria vascula, arteriolas nempe & venas, circa sui radicem implantatas; sed lateraliter etiam ex firmiter adhærentibus *Gingivis*; unde acutissimus eorum sensus, licet ex se indolentes sint. Quandoque nutrimentum hoc corruptum *Vermes* in dentium cavitatibus generat, gravissimorum *Dolorum* autores; quandoque foetorem, halitum oris inficientem, inducit, inprimis si excavatio tanta sit, ut alimenta carnosia inibi putrescant.

Si Nutrimentum Dentium laterale (ex gingivis) ita depravatum sit ex flacciditate gingivarum externas injurias recipientium, ut perfecte cum dente assimilari nequeat, tum abit in *lapideam substantiam* denti adhærentem, & *lapidem dentalem* seu *lithodonton* dictam; quæ simul mucilaginem ciborum ac potuum secum indurat.

Dentes

Dentes nigri, sordidi, aliove modo malè colorati, Cariei & Lithodonto obnoxii sunt. Quid enim nigrities, &c. nisi alteratum Dentium nutrimentum, vel occasione externorum adhærentium, speciatim viscidorum & dulcium, vel gingivarum flaccidarum, ut in Scorbuto, & post inunctionem mercurialem in Lue venerea.

Quoad Curam. Si longius processerit Caries, necessaria est Evulsio, quæ peragitur appropriato Instrumento, & eo melius succedit, quo magis dens vacillaverit. Quo autem disponatur ad facilem evulsionem, sunt qui globulos ex lacte Tithymali, cum Sale ammoniaco aut farinâ triticeâ, cavo denti immittunt. Comendantur item in hunc finem Lac Cataputiæ, Lac ficulneum, Succus Chelid. maj. & Pinguedo Ranis supernatans, dum in ollâ vitreâ affusâ aquâ coquuntur. Vel

℞. Gum. ammoniaci, Sem. Hyoscyam. Succ. ejusd. an. ʒiſs. Adde parum Pingued. Ranae virid. & Cerae, f. Ung. denti extrahendo applicandum vel indendum.

Si Caries nondum nimium processerit, propter pericula sub Dentium evulsione observata, tentanda est cura remediis ejus progressum inhibentibus; inurendo nempe in loco carioso cum Cauterio actuali, vel saltem potentiali, sc. Aq. fort. Spirit. Vitrioli, &c. & deinde replendo Dentem Auro foliato, vel Myrrhâ cum Cerâ viridi subactâ, vel Zingibere in Oxymel. cocto, aut Pulv. Corall. cum Camphora: hæc enim à majori putredine præservant.

Tollitur Fætor dentium abluendo os post prandium & cœnam aq. in qua Sal ammoniacum solutum; vel Denti cavo indendo Gall. moschat. cum Cyper. & Mastic. Eliciuntur Vermes ex dentibus retinendo in ore Sabinam in vino coctam, vel Suffitum sem. Hyosciam. seu Fruct. Halica. ore suscipiendo; vel denique Spir. Sulph. aut Pulv. Gallarum cum Succ. rad. Pyreth. denti indendo.

Lithodontes, Dentium nigrities, sordities, &c. curan-

tur, sordes illas abstergendo, vitiosum earum acidum absorbendo, & gingivas roborando. In leviori malo sufficiet Dentes & Gingivas fricare *Osse Sepiæ C. C. ust. Mand. Luc. pis. Test. ovar. calcin. Cin. Majoran. Rorismar. Urin. calida, Tartar. calcin. Sale Tartar. &c.* Vitanda sunt lapidea ex *Silic. Pumic. &c.* quia Gingivas atterunt. Ubi fortius agendum, illinatur Gingivis *Spir. Salis* aut *Oleum Sulphur.* cum *Melle, Spiritus Vitrioli* suspectus est. Fit utique Pulvis dentifricius egregius ex *Rad. Polypod. infus. in Vino* cum *Spir. Sulphuris* acuato. Interea non incommodum est hujusmodi Pulveribus addere *Radice Jrid. flor.* odoris gratiâ, ut & *Sal ammoniacum*, quod in omnibus *Oris affectibus* admodum conducit. Paratis Dentifriciis aliquot guttæ *Olei destill. Caryoph. aut Lign. Rhod.* possunt addi. Huc etiam facit *Riverii Liquor ex Alum. ust.* Vel

R. Gran. Cherm. Santal. rub. an. ʒß. Spiritus Vini q. s. pro extrah. Tinct. quâ irrorata aliquoties Pulverem ex Oss. Sep. C. C. ust. Pumic. ppt. & Mosch. qui postea exsicceatur pro dentifricio.

Succedit *Dentium vacillatio*, vel propriâ culpâ, de qua hactenus, vel *Gingivarum vitio*, quando sc. molles & flaccidæ, aut à sanguinis copia in spuriam carnem, sub tactu cruorem stillantem, intumescunt; aut, si ulterius procedat negotium, exulcerantur & ad *Gangranam* disponuntur. Procedit plerumque hæc *Gingivarum laxitas* à vitioso scorbutico Sale, in saliva regnante, earum tonum resolvente, & plus minus rodente; unde *Mercurii usus*, & omnia salivam copiosam educentia, *Gingivas* valdopere laxant, & hinc *Dentes mobiles* reddunt.

Cura. Præmissâ radicis morbosæ internâ curatione, *Gingivæ flaccidæ* adstringendæ, exulceratæ detergendæ & consolidandæ, gangranatæ verò ab ulteriori malo præservandæ. Si quid aliud, certè *Myrrha & Lacca* in

Scor-

Scorbuto oris multum conferunt; unde & *Tinctura Laccae* prostat, omnibus præferenda. Convenit etiam *Phlegma Vitrioli*, in quo *Alum. solutum*, & *Lacca pulver. infusa*. Optimè abluuntur *Gingivæ decocto Rutæ* vel *Salv.* sanando dein *Ulcera* cum *Mell. ros.* & tantillo *Spir. Salis*. In genere conveniunt *Flores Ros. rub.* & *Aquileg. C.C. Eburg.* *ust.* *Alum. Lapid. cancr. fol. Querc. Ligust. Rad. Ireos flor. Bistort. Tormentill. flor. Malv. arboresc. Nasturt. Aq. Rut. Salv. & Rosmar.* Ex his fiunt *Pulveres dentifricii*, & *Decocta*, vel denique *Linimenta*; e. g.

℞. *Alum. crud.* ʒiʒ. *flor. Aquileg. fol. Salv. an.* ʒij. *rad. Ireos flor.* ʒiʒ. *Myrrh. elect.* ʒij cum q. s. *Mell. ros. f. Linimentum.*

In *Excrescentia Gingivarum scorbuticâ* *Spir. Cochl. cum Alum. ust.* est perquam egregius. Sicuti nulli cedit *Decoct. Vermicularis cum Alum. & Mell.* Probatissimum autem est sequens.

℞. *Cremor. aquæ Calcis vivæ supernatantis* ʒij. *Gumm. Lac.* ʒij. *Vitriol. cypr. gr. vi. Aq. Ros. Salv. an.* ʒiʒ. Solve calore leni ut probè imprægnetur à *Laccâ*, & eo laventur *Gingivæ*.

In graviore malo procedendum est ad *Linim. Hartman. descript. in Praxi Chym. p. 123.* & *Ung. Ægypt. cum Melle ros.* Interdum ad *Aquam Reg.* vel *Aquas virides ex Viridi æris*, pauco *Auripigmento*, & quibusdam vulnerariis, in *Aquâ infusis* & decoctis. Pro *Exulceratione* sufficit quandoque seq. *Pulv.*

℞. *Alum. ust. Salis ammoniaci an.* ʒi. *Mastich. Thur. an.* ʒʒ. f. *Pulv.* affricandus *Gingivis*, *Decocto Salv. Torment. & Flor. Ros. rub.* antea & post elotis.

Impeditur denique *Masticatio*, *Stupore dentium* ab acidis assumptis vel vomitu rejectis orto, vel saltem *Algore*, dum à frigoris attactu afficiuntur. *Stuporem* curant *Portulac. rec. masticata*, item *Caseus*, *Siliqua ceracea*, *Ovi vitell.* ad duritiem coctum, & omnia alcali ditata.

ditata. *Algorem curant Spir. Vin. vel panis calidus, vel Vitellum ovi affatum, vel denique Theriaca, dentibus applicata.*

S E C T. IV.

De Deglutitione læsa.

Læditur *Deglutitio*, quando vel *aboletur* & *diminuitur* vel *depravatur*. *Aboletur* vel *Imminuitur*.
 1. *Vitio Gulæ*, quando musculosa ejus tunica vel musculorum tria paria unà cum sphinctere Paralyfi afficiuntur; quando angustatur nimis Inflammatione aut Tumore, tam proprio quàm partium vicinarum; quando coarctantur ejus fibræ Spasmodicis epilepticis, hypochondriacis, hysteriis, aut nimia exsiccatione in Febribus, & defectu Salivæ; quando ab assumptis (v.g. infuso Rad. Consolid. maj. in Vino malv.) nimium corrugatur; quando denique ab hærentibus ossiculis, spinis, aciculis, &c. obstruitur & inflammatur.
 2. *Orificii Ventriculi superioris* culpâ, quando ritè licèt per Gulam demissa, admittere recusat, idque vel quia inflammatum, excoriatum aut tumore obsessum est, vel quia à flatibus in angustis inclusis pertinaciter stringitur, vel denique quia nauseat, & alimenta tanquam sibi hostilia recusat.

Depravatur Deglutitio, 1. Quando liquida facilè, solida difficulter assumuntur. 2. Quando solida quidem deglutiuntur, liquida verò (quia Epiglottis Laryngis aperturam debitè non claudit) per os & nares rejiciuntur. 3. Quando vel solidorum vel liquidorum quædam facilè, quædam difficulter, quædam non omnino deglutiri possunt. De ejus ratione *sub Titul. de Nausea Ventriculi* pluribus actum est.

Prognosis. Deglutitio læsa à Paralyfi musculorum
 Faucium

Faucium semper periculosa est. In Morbis acutis Deglutitio læsa ob Spirituum defectum, ubi & potus cum sonitu in Stomachum descendit, mortem portendit. Si lædatur à Spasmis, in Vulneribus & Morbis acutis, malum est periculosum; In chronicis minus. Si ab Ulcere Oesophagi cancroso, vel ipso cartilaginoso facto lædatur, lethalis est. Deglutitæ res alienæ in faucibus hærentes Dolorem, Inflammationem, Abscessum, &c. inferunt. Quandoque rupto Abscessu unâ cum pure vel sursum vel per secessum sine noxâ ejiciuntur; vel per alia plus minus vicina loca, Collum nempe, intercostale spatium, &c. exitum sibi quærunt. Interdum dum ad Ventriculum descendunt, Pyloro pertinacius adherentes mortem inducunt, vel in Intestina delatæ asperitate suâ Dysenteriam excitant.

Cura pro causarum varietate variat. Paralyfis Lingua tollitur tenendo in ore *Decoct. Salv. & Eruc. in Vino*, vel *Spiritum Vini ex Infusione Thymi, & Flor. Lavend. cum Castor.* Intra fauces fumendo pulverem *Nucis moschatæ cum gutt. unâ aut alterâ Ol. dest. Succin. Anis. Lavendul. Rorismar. Thym. &c.* vel *Essent. Castor. cum Sp. Theriac.* aut *Aq. anhaltina*; & Collum ac Nucham illinendo *Ol. Lumb. terrestr. Costin. dest. Succin. Anis. Lavend. &c.* Clausura Faucium & Oesophagi à Spasmo, aromaticis & nervinis, blandis Opiatis additis, internis & externis curatur. Si à vitio Hypochondriorum, per acidum absorbentia, & opiata, item castoreata. Si ab Exsiccatione in Febribus, *Mucilag. sem. Cydon. cum Aqua sperm. Ran.* extracta lentè deglutiatur. Externè applicetur *Ung. Zacuti* compositum ex *Ung. Fil. Zachar. Ros. resumptiv. Oleo Amygd. dul. Viol. & Mucilag. cum Lacte muliebri.* Salivæ defectus potu *Vini* aut *Cerevis. secundar.* vel *CrySTALLIS* in ore volutis refarcitur. Res alienæ deglutitæ & in superiori tractu hærentes ociùs eximendæ sunt, vel instrumentis, vel artificiali Tussi, Sternutatione

Unable to display this page

promptè dissolvuntur, sed non debite volatilifantur, at nimio acore in *Cruditates acidas* mutantur; vel quia fermentum acidum deficit, aut à Sale volatili oleoso Bilis in Stomachum regurgitantis, aut pinguium intro assumptorum, adeo obtunditur, ut *Cruditates nidorosas* inferat. Quin & reliquæ ex præviis digestionibus, & copiosæ pituitæ viscidæ rugis stomachi adhærentes, fermenti activitatem obtundunt, & coctionem lædunt. Verum in unoquoque subjecto peculiaris est fermenti digestivi varietas, adeo ut quæ unus Ventriculus facile digerit, alius respuat. Ipse autem Appetitus varius monstrat quædam magis appropriata esse fermento stomachali, & consequenter facilius digeri. Unde insueta fermentum pervertunt, tanquam novum postulantiæ. Accedit inter causas Chylosæos læsæ, Stomachi relaxatio, excoriatio, & obstructio, vel ejus consensus cum Renibus in nephriticis Doloribus.

Altera *Chylosæos læsæ causa* ab alimentis assumptis petita frequentior est; quando sc. nimia ciborum ingeritur quantitas, quàm fermentum sufficienter dissolvere nequit, vel tanta assumitur varietas, pinguium v. g. cum acribus, acidorum cum dulcibus, &c. ut dum fermentum promptius agit in unum, cui magis appropriatur, alterum in cruditatem transeat; vel quia appetita denegantur, & contraria offeruntur; vel quia deglutitur immodicâ quantitate panis, qui proin nimio acore assumpta imprægnat, & excessivâ fermentatione mutationem Chyli in falsum impedit. Pari etiam ratione Literati, aut ii, quorum subtilius ac minùs potens est fermentum, facile à Vino inebriantur, quia ejus acidum prævalet acri fermentativo spirituosum: Hypochondriaci autem tardius inebriantur. Item potus nimius digestionem turbat, quia fermentum nimis diluit, nimiam alimentorum fluctuationem facit, & Stomachi fibras distendit flaccidasque reddit. *Abolita Chylosis* cognoscitur

scitur per excrementa alvi rejecta talia, qualia fuerunt assumpta.

Signa. In imminutâ Chylosi conqueruntur Ægri de Dolore Stomachi post paltum, de Ruëtibus ejusdem cum assumptis saporis post quinque vel sex horas, de Inflatione Stomachi, phlogosi in Hypochondriacis, & subinde difficili Respiratione, quando dorso incumbunt. Matutino tempore os mucoplenum est, qui revera à Stomacho regurgitat. Accedit interdum Vertigo Symptomatibus Hypochondriacis comitata. *Signa Digestionis depravatæ* sunt Ruëtus, in *Cruditæ acida* quidem acidi cum flatibus copiosis: quæ reiiciuntur per Vomitus sunt viscida saporis acidi, & Alvus subinde est contumax. In *Cruditæ nidorosa* Ruëtus sunt fœtidi, sicut post ova frixa assumpta; mane in ore peregrinus & cinereus percipitur sapor; quæ rejiciunt vomitu, sunt liquida subflava, aut insipido-dulcia, aut amaro-dulcia, & Alvus plus solito aperta esset solet.

Prognosis. Chylosis læsa morbos chronicos inducit. Ex cruditate acida in Stomacho oriuntur Febres intermittentes, Malum hypochondriacum, Colica Passio, Scorbutus, Cachexia, Morbi cutanei, Arthritis, & omne acidum vitiosum.

Cura. Promovetur *Chylosis*, impedimenta removendo, Stomachum aromaticis vol. extergendo, & irritando, atque acidis blandioribus ejus tonum conservando. Removentur impedimenta vomitu vel secessu. Unde in primis conducunt *Vomitória antimonialia*, hinc *Purgantia*, sc. *Mass. pill. Marocost. Pill. Emanuel. Pill. de Hier. cum Agaric. Pill. Mastich. vel Aloephang. Scammonio* acuata, una alterave hora ante prandium exhibitæ, semel qualibet septimana, vel quovis menstruo spatio. Item *Cremor Tartari* non incommode in juscule Pulli ante prandium semel in septimanâ exhibetur.

Quoad *Aromatica* Stomachum extergentia & irritantia, conveniunt imprimis *Sem. 4. cal. maj. Zingiber*, (quod egregiū) *Absinth. Acor. Rosmar. Lingu. cerv. Sassafr. Essentia Piper. cum Spiritu vini tartarificato parata*, *Elix. propr.* (in cruditate acida s. acido parata, aliàs *cum acid.*) *Elix. Vitriol. Mynsich.* Facit huc etiam *Sal armoniacum* imprimis in *Vin. Absinth.* vel *Vin. Infus. Sassafr.* Item *Tart. vitriolatus Tachenii*, & *Nitrum vitriolatum* cum aromaticis mista. Senibus convenit *Ambra* in pulv. cum *Saccharo*, aut ejus *Essentia* cum *Spirit. Menth.* vel *Meliss.* Huc pertinet *Poterii Specificum stomachicum*, quod probabiliter paratur ex *Regulo Antimon. martiali*, ad modum *Antimonii diaph.* Quin & Stomachum roborat *Infusum Herb. Thee. Nux moschata* nimis oleosa est. Post partum cum fructu quoque assumitur *Vini malvatici, hispanici*, aut *frontiniaci* haustulus; aut etiam *Spiritus Cerasorum nigr.* Vel *Elixir* quaecunque *stomachicum*, ad unum vel alterum cochleare deglutitur. Vel

℞. *Rad. Helen. 3vi. Zz. vel Zedoar. 3iii. Herb. Menth. crisp. Absinth. an. m. j. sem. Anis. 3ß. Cinnam. acut. 3ii. f. Nodulus pro vino medicato, in quo sumantur Spirit. Salis dulc. gutt. xx.*

In *Cruditate nidorosa*, præmissa evacuatione, conveniunt insuper *Rhabarb. Tamarind. Crem. Tart. Spirit. Salis dulc. & Conserv. Ros. vitriolat. Cruditatem acidam* corrigunt *Tinct. Tart. acris, Vin. Absinth. Infus. Rad. Ar-mor. Spirit. & Essent. Menth. Spirit. Piperit.* (perquam egregius) *Sal Absinth. cum Ocul. Cancr. & Coralliis.*

Inter *Externa* conveniunt *Oleum Mastich. flav. vel Spongia S. V. infus. simplicium stomachalium* madida calidè stomacho applicata, vel

℞. *Ol. stomac. Craton. 3ii. Ol. destill. Menth. 3ß. Caryoph. Zedoar. an. 3ß. Misc. Illinatur stomacho, applicando desuper laterem calefactum; vel Emplastrum ex Gum. Tacamah. & Caran. in Bals. Peruv. malaxatum.*

S E C T. VI.

De Assumptorum Retentionis in Stomacho Læsione.

C A P. I.

De Flatibus.

Turbatur Chylosis nonnunquam à flatibus, qui si erumpant cum sonitu *Ructus* dicuntur, si copiosè sursum & deorsum *Cholera* sicca audiunt; si stomachum sine eruptione distendant, *Inflatio Stomachi* nominantur.

Causa. Flatus omnes fiunt in primis viis per vitiosam fermentationem ab acido in materia viscida, unde Hypochondriaci flatibus obnoxii sunt. Quod autem flatus non insint assumptis, patet ex eo, quòd idem alimentum in uno homine flatus generet, in altero non, propter diversitatem fermentorum. Unde Hypochondriaci & Hystericae ferè ex omnibus alimentis flatus eliciunt. Verum est, esse cibos præ reliquis aptiores, ut ex illis generentur flatus, uti sunt *Raphanus, Rapæ, Allium, & Cepæ*; quoniam tales Sale volat. acri abundantes incidunt mucilaginem Stomachi, & postmodum cum acido concurrunt. Quod autem adsit talis mucilago viscida, testantur viscida & tenacia vomitu excreta.

Differentia. Ructus sunt vel *acidi*, vel *nidorosi*; vel *assumptorum saporem satis referunt*, vel denique insipidi sunt.

Signa. Si in Inflatione Stomachi erumpant Ructus, sponte prodit malum: verum quando orificium Stomachi sinistrum est occlusum tum adsunt præcordiorum angustia, distentio, & ad tactum renisus quidam, difficilis Respiratio, præsertim si supinati sunt, propter diaphragmatis à distento Stomacho motum impeditum.

Sub-

Subinde dum se jactitant ex uno latere in aliud, flatulentias in Stomacho percipiunt. Accedit gravitas & distentio non solum circa ventrem, sed totum pectus, imò collum & dorsum, ubi inanes sunt ructus, & flatus, qui per alvum excerni consueverunt, inhibentur. Si ante perfectam restitutionem accipiatur Cibus, augeatur Inflatio.

Prognosis. Inflatio ventriculi in convalescentibus recidivam morbi prioris significat. Si diu duret, ad Tympanitidem disponit. In Hypochondriacis ordinarium sunt Symptoma. Ructus fœtidi pessimi & funesti sunt.

In Cura 1. Evacuanda est materia viscida. 2. Flatus discutiendi, & acidum temperandum per *aromatica salina vel oleosa*. Priori scopo inserviunt *Vomitoria*, & *Purgantia aloetica* seu *Pill. Mastich.* Pro secundo conveniunt *Rad. Angel. Gentian. Aristol. rot. Calami Arom. Galangæ, Flores Chamomillæ*, horumque *Olea stillatitia & Aquæ, Semina cal. maj. vel min. in Vino bullita; Extract. & Essent. Castor. Bals. Sulph. terebinth.* In Ructu contumaciori *Ambra* in pulv. cum *saccharo* est egregia. *Tali Leporum pulverisati, Cornu Cerv. phil. ppt. Corallia, &c.* agendo in acidum flatus corrigunt. Ad Ructus acidos contumaces *grana Piperis* jejunè deglutita commendat *Riverius*. In Ructibus cum juncto ardore & phlogosibus, ex Bile cum acido concurrente ortis, singularis est *Spir. Nitri dulcificatus cum Spiritu Anisi*.

Externè conveniunt *Olea carminativa*; item *Empl. è bacc. Laur. malax. cum Oleo Absinth. Menth. & Juniper.* item *Spiritus Vini infusionis Aromaticum* extrinsecus calidè applicatus.

C A P. II.

De Vomitu & Nausea.

SI Pylorus ab irritatione quapiam gravi contrahatur, mediantibus fibris circularibus & transversis inse-

quitur totius Stomachi & Gulæ convulsio, unde *Vomit*
tus. Si orificium Stomachi superius contrahatur, ita
 tamen ut fortior Pylori constrictio non prævaleat, se-
 quitur *Nausea*. Unde in nauseantibus Ructus deglu-
 titionem rei alicujus sequuntur, quia tum temporis
 aperitur orificium antea clausum. Et quando audimus
 res horridas, aut olfacimus ingratas, hoc ipso nausea-
 mus, quia contrahitur orificium Stomachi. Patet ex
 dictis, Vomitum esse actionem involuntariam; nisi in
 Hominibus ruminantibus ventriculo solito carnosiori
 præditis.

Causa Vomitus & Nauseæ est irritatio seu impressio
 molesta in fibras Stomachi nerveas facta, cujus occa-
 sione Spiritus ad illa loca impetu elastico moventur.
 Irritatio talis vel est per *Essentiam*, vel per *Consensum*.
 Irritatur Ventriculus per *Essentiam*, quando humores
 acres ex Duodeno in Ventriculum regurgitant, ut in
 principio *Febris intermit*. quando inflammatur aut exul-
 ceratur Stomachus; quando *Saliva* acrimoniâ scorbu-
 ticâ inquinatur; quando assumuntur Stomacho ingra-
 ta, emetica aut pingua fermento reluctancia, & orifi-
 cium superius laxantia adeo ut Pylori constrictioni &
 ciborum protrusioni faciliè cedat. Cæterum quando
 diurni sunt *Vomit**us*, oriuntur à Pyloro occluso vel
 callo obducto: item ex *Sphacelo Pancreatis*, *Pancreate*
lapidoso, aut *Herpete* Ventriculi. Irritatur Ventriculus
 per *Consensum* in *colicis Doloribus*, propter continua-
 tem tunicarum Ventriculi & Intestinorum; in *nephri-*
ticis aliisque *Doloribus* propter membranas cerebri Sto-
 macho aliisque partibus internis communes. Mulieres
 etiam Virorum cupidæ, & quibus non ritè fluunt men-
 ses, vomitu per consensum sæpè corripiuntur.

Signa. Vomitum præcedunt Præcordiorum anxie-
 tas, Vertigo, Tremor labii inferioris, Salivatio copio-
 sa, & Ventriculi convulsiones. *Vomit**us essentialis* ex eo
 digno-

dignoscitur, quod post Vomitus artificialem remaneant adhuc vomendi conatus, Stomachi inflatio, Gravitas, Nausea, & Ructus. *Symptomaticus* autem sine prægressa nausea, aut debilitate Stomachi homines invadere solet.

Prognosis. In genere *Vomitus* moderatus salutaris est. In principio Morborum acutorum criticus est & bonus. *Vomitus* lividi, Fusci aut Fœtidi humoris, aut Vermium in Morbis malignis, ut plurimum lethalis est. *Vomitus* periodicus, qui Spleneticos, Hypochondriacos, & Mulieres quasdam constanter invadit, saluberrimus est, modò non nimius sit. De *Vomitu sanguinis* dicetur infra.

Quoad *Curam*. Causa irritans removenda est, opiat. Pylori sensus & Spirituum impetus reprimendus, Ventriculus aromaticis & astringentibus roborandus. Pro his autem scopis obtinendis observetur 1. *Somnum*, quantum fieri potest, conciliandum esse. 2. In *Vomitu scorbutico* calorem & acrimoniam mitigantia, ut *Lac caprillum* cum *succ. Nasturt.* magis convenire quàm calida & acria. 3. In *Vermibus Vomitus*, promovendum, & Alvum solutam semper esse debere. 4. A veneno *Vomitus* semper continuandù, donec nil veneni remaneat. 5. *Clysteres* valdè convenire, sed pauca quantitate, ne Colon distensum fundum Ventriculi comprimat. 6. In *Nauseâ*, *Anorexiâ*, &c. maturè vomendum, ne humores aliò rapiantur.

Quoad *Materiam medicam*. Causam remonent *Vomitiva*, vel etiam *Purgantia*, interdum cum parca *Opii* dosi usurpata. Si *Vomitus* sit per *consensum*, curato primario morbo curabitur & *Vomitus*. Quoad *Opiata*, conveniunt *Essent. Op. Laud. opiat. Theriac. Extract. Theriac. Syr. Papav. Crocus*, internè & externè. Inter *aromatica* conveniunt *Mentha, Absinthium, Zedoaria, Cort. Citr. & Aurant. Caryoph. Nuxmoschata, Macis*, ac præ

cæteris *Cinnamomum*. Horum *Extracta* quoq; *Olea dest.* *Aquæ simplic.* & *comp.* *Elixir propr.* *Tinct.* *Cass. lignea.* *Balsam. peru.* nec non decoctum *Ioelis* ex *Caryoph.* *Mastic.* & *Ros. rubr.* in *vino rubro* coctis laudantur. Inter *adstringentia* excellunt *Succ.* & *Caro Cydon.* *Syrup.* *Rosar. sicc.* & *Coralar.* *Querc. Acet.* *Zedoar. Decoct.* & *Extract. rad. Torment.* *Sp. Vitrioli Martis*, *Tinctura Martis adstring.* *Liquor stypticus* ex *Ter. sigillata cum Spiritu Nitri paratus*, *Conserv. Menth. vitriolat.* In *Vomitu Febris malign.* *Sal Absinth.* cum *Succo Limon.* egregium est. Vel

℞. *Theriac.* ʒʒ. *Ol. destill. Mac. gutt. ii.* *Laud. op. gr. i.* *Cum succ. Cydon. f. Bolus.*

℞. *Aq. Cardui ben. Menth. aa. ʒij.* *Aq. Cinnamom. ʒʒ.* *Spir. Vitriol. ʒʒ.* *Ol. dest. Macis gut. vi.* *Sal. Alum. gr. iv. m.* *Capiatur cochleatim.*

Inter *externa Vomitus* sistentia sunt *Ol. Nuc. Mosch. expr.* (pro corpore) *Olea destill. Carv. Caryoph. Mac. Menth. Zedoar.* item *Empl. de Caram.* cum *Bals. peru.* inuncta, *Panis tostus* in *aceto* maceratus, *aromatibus inspersis*, *Sacculus* item *Croci*, fctus ex *Decoct. Absinthii, Menth.* &c. in *Vino*, vel seq. *Cataplasm.*

℞. *Ferment. acerr. ʒiv.* *Pulv. Menth. ʒi.* *Zedoar. ʒij.* *Mucis mosch. no. iij.* *Mac. Cinnam. an. ʒij.* *Acet. ros. q. s. f. Catapl.*

Hæc de *Vomitu* in genere. In specie *Vomitus spontaneus* cum *euphoria Ægri*, ut & *non spontaneus criticus*, non sunt curandi, nisi nimii sint & debilitent. Si *Vomitus* sit per *consensum*, curetur primarius morbus, & *Opio aromatibus* misto compescatur *Vomitus*. Si per *Essentiam* sit *Vomitus*, tum considerandum, an vitium sit in *Stomachi fibris irritatis*, ubi *Opiata* multum faciunt; an causa materialis generetur in *Stomacho*, quo in casu prædictæ *methodo* insistimus; an verò aliunde advehatur, in quo casu corrigenda est & per *alvum* educenda, vel alio avertenda, quâ ratione *Gravidis* nimium vomentibus

tibus Venæsectione in Brachio sæpè succurrimus. Si *Vomit* artificialis nimius evadat, convenit externè facculus calidus ex *Absinth. Menth. & Aromatibus* in *Vino decoctis*; item haustus *Vini generosi tepidi* supervomitiones ab *Antimonialibus* sistit. *Theriaca* etiam, si vires ferant, aut *Pillula unica Laud. opiat* aut parum *Essent. Opii* in *Elix. Menth.* propinatæ. Præsentaneum etiam remedium dicitur potus *Lactis* cum *Pane cocti*, aut *Panis Vini Generoso* acido intinctus & comestus. *Clyster* itidem ex *Lacte*, in quo *Theriaca* dissoluta, injiciatur; item *Crusta panis tosta*, vino generoso imbuta, cum pulvere *Aromatum* insperso applicetur. Si *Nausea* vel *Vomit* immineat ab assumpto medicamento ingrato, convenit masticatio *Cort. cum Citr.* cui subinde *Pulpæ* aliquantulum adhæreat; vel *Panis tostus aceto* intinctus, & pulvere *Caryophyll.* conspersus, Ori ac Naribus admoveatur.

CAP. III.

De Vomitu Sanguinis.

INter res varias, quæ evomuntur, etiam est *Sanguis*. Fit autem *Sanguinis Vomit*, ex aperta quacunque ratione arteriolâ aut venulâ ad Stomachum pertinente, idque vel vitio suppressarum consuetarum sanguinis aliorumve humorum *Evacuationum, Mensium* putâ tam in Virginibus, quàm *Prægnantibus, Hæmorrhoidum, &c.* Vel vitio *Splenis* ex aperto vase brevi, si modò Sanguis tum potest in Ventriculi cavum irruere; vel denique vitio *Pancreatis*, in quo una alterave vena à lymphâ ejus præternaturaliter acidâ exesa, sanguinem in Duodenum deponit. Fit etiam *Vomit* cruentus ex Ulcere antiquo consolidato, quia nempe sanguis sub forma puris evacuari consueverat, vel forsan Ulceris fermen-

tum Vasa pulmonica corrofit. Cæterum Spleneticis maximè familiaris est, propter Splenis infarctum, qui sanguinem in Vase brevi stagnare facit; hoc autem ad Ventriculi fundum subrepens illum ibidem dimittit. In Spleneticis ante Vomitus percipiuntur Pulsationes circa dorsum prope latus sinistrum. Non tamen semper culpandus Lien, quippe & ex Hepate fieri potest. In Sanguinis Vomitu ex Pancreatis vitio, sentitur dolor profundus in loco, ubi inseritur Ductus pancreaticus in Duodenum; ut & dolor gravativus in superiori Lumborum parte, ubi situm est Pancreas. Imò sequi solet Puris vomitus propter Pancreas exulceratum. Sanguis ex Arteriis profluens fluidior est & rutilans; ille autem ex Venis grumofus apparet & fusci coloris.

Omnis Vomitus Sanguinis, si frequenter & cum copiâ hujus effluentis contingat, periculosa est, ac subinde Tympanitidem Ascitemque Hydropem cum Hæticâ Febri post se trahit.

Cura. Causæ antecedentes removendæ extra Paroxysmum, vel Excretiones consuetas revocando, vel Viscerum vitia corrigendo. In Paroxysmo Sanguis à Ventriculo revellendus per *Venæsectionem*; vel avertendus per *Hirudines* Hæmorrhoidibus applicatas. Sanguinis verò jam effusi ratione, vasa *adstringentibus* coercenda, & sanguis grumofus resolvendus atque ejiciendus. Inter Remedia, quæ huc spectant, primatum obtinent *Succ. Plantag. & Portulac.* præ omnibus aliis *Succ. rad. Urtic.* Item *Syrup. de Symp. Fernel.* Sed expertissimus est *Syrupus* paratus ex *Succo fol. Plantag. & Radicis Symp.* Aliàs optimè sanguinem supprimit *Oleum* vel *Spir. Vitriol.* in *Aqua Urtic. maj.* Porro *Trochisci* de *Carabe* & de *Terra sigillata* cum *Tinctura Martis*, *Tinctura Sulph. Vitriol.* & blandè acidis, conducunt: v.gr.

℞ *Aqua Burs. Pastor. Portulac. Plantag. an. ℥ii. Acet. Rosarum ℥i℥. Troch. de Carab. de Terra sigillata an. ℥i℥. Syr.*

Syrup. Myrtin. à ʒvi ad ʒi. Misc. & cochleatim da.

In hujusmodi misturis commodè adduntur *Oculi Cancrorum*, quando nempe metus est coagulati sanguinis in Stomacho hærentis; aut etiam *Sperma Ceti* in jussculo calido dissolutum assumatur, ad dissolvendos Sanguinis grumos, ubi fluxus ritè fuerit sedatus. Sanguinem autem coagulatum hæreere ostendunt post Vomitus color Faciei citrinus aut lividus, debilitas Pulsus, aut Syncope, aut Stomachi inflatio.

In Spleneticorum Vomitu, crebriores recidivas optimè arcent *Martialia*. In Vomitu copiosiore, ad Synopen, *Ascitem*, &c. tendente, mira præstat *Absinthium*, quocunque modo usurpatum. Præmittenda tamen aut subinde focianda erunt *Martialia*.

Externè applicetur *Theriaca* cum *Croco Aceto Pubi idæi* irrorat. vel *Panis tostus Aceto* intinctus, & *Pulvere Caryoph.* inspersus.

SECT. VII.

De Doloribus Stomachi.

C A P. Unicum.

De Præcordiorum anxietate, Cardialgia & Soda.

Ventriculus ex se nullo sensu nullâque molestiâ corpori molestus est. Cæterum in Præcordiis, id est, in eâ regione, quæ costis notis, anteriora versus ad sternum se inflectentibus, circumscribitur, non rarò sunt *Anxietates* seu inexplicabilis quædam molestia, quæ Ægros maximè inquietos reddit. Subinde etiam *Dolores* difficillimi in scrobiculo cordis sentiuntur, qui *Dolor Stomachi* seu *Cardialgia* dicuntur. *Anxietates* illustrat Vomitus ab assumpto vomitorio imminens; *Cardialgiam* verò dolor ille

ille atrocissimus, qui duriora aut grandiora deglutita sequitur. In utroque casu malum oritur ab affecto sinistro Ventriculi orificio, quod maximè sensibile & ad Contracturam proclive est. *Anxietas* vaga est, & ab irritante oritur; *Cardialgia* autem fixa, & à convulsiva adstrictione provenit.

Anxietates omnes oriuntur à superiori Ventriculi orificio; quod ostendunt similes angustiae Vomitus præcedentes, & cœnam largiorem insequentes; *Hystericas* etiam affligentes, cum à ructibus sæpius levantur, item *Febrium* intermittentium *Paroxysmos* nunc concomitantes nunc antecedentes, cum à potu frigido insigniter exasperentur. Accedunt *Anxietates* ejusmodi, contorsioni *Vertebrarum* supervenientes, quæ indubiè in *Stomacho* hospitantur; sicut & illæ in *Febribus* malignis, quæ, licet per sudorem levare videantur, cessante tamen sudore redeunt, parili ferè ratione ac *Diarrhææ* imminutâ diaphoresi. *Causæ Anxietatum remotæ* sunt nunc acriora assumpta, v. g. *Mercur. sublimat. Arsenic. &c.* nunc *Alimenta* corrupta, ut *Fructus boræi*; nunc *Flatus & Humores æruginosi* in *Stomacho*; nunc *Fermenta*, nunc aliunde suscepta, in *Peste, Morbisque contagiosis*; nunc *Ventriculi* ipsius vitia, *Inflammatio* putâ, *Eschara, &c.* vel denique *nervorum* ejus vitia convulsiva, ut in *Vertebrarum Contorsione*. Pro quarum causarum varietate varianda est Cura.

Cardialgia nomen sortita est à *Lipothymiis*, *Sudoribus* frigidis, aliisque ejus *Symptomatibus*, licet *Cor* immediatè non afficiatur. Dolor sanè est toti corpori funestus, in sinistro *Ventriculi* orificio locatus, quod maximè sensibile est, & in qualvis operationes animales jus habet; adeo ut vulnus leve ibidem inflictum lethale sit. Observandum autem, quod quandoque anteriorem *Abdominis* partem fugiat, & circa ultimas pectoris *Vertebras* dorsum affligat; imò & ex subsequente

quente œsophagi dolore sæpè intra scapulas sursum ascendere videatur. Interdum etiam in collo compressionis sensum infert.

Causa proxima Cardialgiæ est læsio Orificii sinistri Ventriculi, quod ratione nervorum & spirituum, quibus ditatur, interdum totum genus nervosum in consensum trahit. Læditur autem Orificium illud sinistrum vel per *Consensum*, ut in Nephritide atque contorsione Vertebrarum; vel per *Essentiam*; idque 1. ex *Stomachi contentorum vitio*, in specie *flatuum*, frequentissimè in Ventriculo vacuo oberrantium, quique Hypochondriacis & Hystericis, præsertim si corripiantur Febre quâdam intermittente, familiares sunt; & oriuntur primario ex pituita acida, vel sponte, vel Bilis aut Succipancreatici in Pylorum regurgitantis vitio, effervescente. Sunt & *Contenta porracea*, à viridi colore sic dicta; partim ex corruptione assumptorum, partim ex varia Lymphæ pancreaticæ, aut biliosi Succii inquinati miscelâ, in specie ex Bile æruginosa, acido vitiosè austero repletâ, cum Bile amarâ concrecente, oriundâ; quæ *Anxietates & Cardialgias* inferunt. 2. Propter *vitiosa Assumpta*, v. g. Caseum, Lac coagulatum, quod Symptomata Venenis similia infert, Hirudines intus receptas, aquâ salitâ denuo evocandas, Arsenicum, Scarabæos, &c. 3. Ex ipso *Ventriculi*, aut partium vicinarum, *vitio*, v. g. Ulcere in orificio Ventriculi, Scirrho Mesenterium, Pancreas, Jejunum & Pylorum occupante. Pertinet huc mœror ad Cardialgias contumaces disponens.

Signa. Frequenter imminetia Deliquia, faciei Livor, Sudores frigidi superveniunt: Ægri interdum quasi exanimati jacent, interdum mirè se jactitant nescii quid agant. Benè distinguenda est *Cardialgia* à *Colicâ*. Dolor enim in priore sursum vergit, in posteriori versus Lumbos & Renes descendit. Quin & Cardialgia

gia rarò sola est, & horrenda, interdum ferè epileptica, Symptomata infert.

Prognosis. Qui os Ventriculi sensilius habent, & raræ sunt texturæ, magis periclitantur : præsertim si in Cardialgia frigeant, aut si Lipothymia aut Convulsiones superveniant. In Febribus acutis præsertim malignis Cardialgia meritò suspecta est. Pessima Anxietas & Cardialgia oriuntur ex Bile porraceâ & æruginosâ, quam proximè sequitur, quæ est ex Lacte coagulato. Ista ex pituitâ viscidâ, plus minus acidâ, contumaciôr quidem, sed minùs molesta est.

Cura. Removeatur Causa, & placetur Dolor per appropriata *Opiatis* mista. Ad removendam causam in Affectu per Essentiam ex contentorum aut assumptorum vitio, optima, imò necessaria sunt *Vomitoria*. Conveniunt post hæc *Purgantia*, sed *Opiatis* miscenda, ne malum exasperent, adeoque in majori dosi propinanda. V. gr.

℞ *M. Pil. Aloephang. cum Scammon. gr. xv. ad ʒi. Extract. Troch. Albandal. gr. i. Laud. Opiat. gr. i. vel iß. cum f. q. Extract. Absinth. f. Pill.*

Conveniunt tales mixturæ iis, quibus facilè solvitur Alvus, quibus Lympha acrior falso-acida est, ut in Scorbuto; & quibus denique Intestinorum dolores, aut ex levi purgatione Suffocatio, superveniunt. In *Poterii Pillulis cathol.* in hoc casu commendatissimis, præcipuum ingrediens sunt *Antimonii flores correcti*, ut per inferiora purgent, qui *Magnesia saturnina meteorizata* dicuntur.

Aliàs si Cardialgia oriatur à flatibus, aut exhalationibus ex effervescentiâ humorum in Duodeno, v. gr. in Febribus intermit. aut Paroxysmo hypochondriaco, conveniunt inprimis *Clysmata* ex *Carminativis* parata, V. gr.

℞ *Radic. Angel. ʒii. Fol. Origan. Brunel. Menth. an. M. j. Flor.*

Flor. Chamom. M.B. Sem. Anis. Fenic. Danc. an. ʒj. Bacc. Laur. ʒijʒ. Coq. in s. q. Aq. & Urin. humana. Colaturæ ʒvii. adde Elect. lenitiv. Elect. de Bacc. Laur. an. ʒʒ. Ol. still. Anis. Fenic. an. ʒʒ. M. F. Clysmā, unā vel si flatus obstent duplici vice injiciendum. Parantur etiam hujusmodi Clysmata ex Vino albo cum Oleo still. carminativo.

Venæsectio in Cardialgia nil juvat, nisi per accidens, ut in inflammato Ventriculo. Conveniunt autem post Purgantia, pro Causarum ratione, vel Aromata blanda in flatibus, vel absorbentia in bile porraceā, ut taceam propria Ventriculi vitia, debitis modis curanda. Aromatica sunt Rad. Enul. campan. Angel. Fenic. Menthæ, flor. Anthos. & Verbasc. Cort. Citr. & Aurant. horumque Elixir. Egregium specificum est Chamomilla præsertim Romana, ejus decoct. vel Essentia cum proprio Spir. vel Spir. carmin. vegetab. parata, & Oleum still. saphyrinum commendatissima existunt. Subinde Ol. de still. Carvi & Succ. efficacissima sunt. Commendatur etiam Spir. Salis ammoniac. Essent. Opii commista. Si simul percipiatur Ardor in regione Stomachi, addantur his temperata acida, sc. Spiritus Nitri cum Spir. Anis. dulcific. & Syr. Granat. acidorum.

℞ Aq. Chamom. ʒiii. Sacc. Cydon. ʒii. Elix. Menth. ʒʳ. Ol. still. Chamom. gut. vi. Laud. opiat. gr. iii. Syr. de Canella ʒii. M. Dosis cochl. ii. vel iii.

Si Dolor oriatur à contentis acribus, acidis, porraceis, specificum est Crystallus, v. g. ℞ Crystal. ppt. ʒj. Coral. rub. ppt. C. C. ust. an. ʒʒ. Laud. opiat. gr. ii. vel iii. M. pro aliquot dosibus. In Dolore ex haustu Mercurii sublimati conveniunt Crystalli cum Theriac. & Butyro rec. In Dolore ex aciculis aut vitri frustulis convenit Oleum Amygd. dulc. ad ʒiiʒ. in Jure Galli. Pro senibus egregia sunt Pilulæ Poterii, sc.

℞ Ambr. gryf. gr. ii. Mosch. Croc. orient. an. gr. i. Opii Theb. gr. iv. M. f. Pill. devorandæ, sumendo interea Decoct. Lign. Sassafr.

Inter

Inter *Externa Tacamahaca* cum p. 3. *Bals. Peruv. sub-*
acta omnibus præfertur; cui vix cedit *Caranna*. Con-
veniunt etiam *Ol. dest. Chamom. Mac. Caryoph.* Item *Ol.*
Stomach. Cratonis nec non *Fotus* aut *Sacculi ex Carminati-*
vis in vino decoctis. Si Dolor oriatur occasione frigo-
ris externi, & inde natæ flatulentia, convenit *Sacculus*
sequens.

℞ *Milii tost. m. ii. Furfur. m. iii. Sal. comm. decrep. m. j.*
M. Calefiant in sacculo & applicentur. Mulieribus, quæ
ex impuritatibus matricis, ut putant, Dolore Venti-
triculi affliguntur, conducit *Ung. pomat. cum* duabus
partibus *Sevi hircin.* scrobiculo Cordis mane & vesperi
inungendum. In Cardialgia exhausto *Mercur. subli-*
mato proficui sunt *Fotus* ex *fol. Hyosciam. alb. Absinth.*
Rom. & Mastich. in Ol. rosac. violac. liliac. & anethino
coctis. Item *Cataplasma* hoc egregium anodynum:

℞ *Fol. Hyosciam. alb. & Malv. sub prunis coctorum &*
pistorum an. ℥iii. Farin. Hord. & Lentium cum decoct.
Malv. ad debitam consistentiam redact. an. ℥ii. Mucilag.
sem. Psyl. Cydon. an. ℥i. M. Applicetur calidè.

Succedit *Soda* seu *Ardor Stomachi*, in quo sentiun-
tur quasi copiosi fumi sulphurei per gulam ascendentes.
Causa est ab *acido vitioso* effervescente cum quodam *Sal-*
lino oleoso. Salina enim dum effervescunt acorem indu-
cunt, qui eo major, quò plus Olei vel Sulphuris adjun-
ctum est. Unde iracundi quibus bilis promptè in Ven-
triculum regurgitat & cum acido effervescit; item Hy-
pochondriaci, assumptis dulcibus & saccharatis, quæ
facile acorem contrahunt, vel aromaticis acribus, Al-
lio, Ceba, &c. quæ facile cum acido effervescunt, *So-*
dæ obnoxii sunt.

Cura. Temperanda humorum acrimonia, aut aci-
dum vitiosum invertendum, per *Absorbentia* unde *Mor-*
suli ex Cretâ Mynsicht. & Later. pulveris. expertissimi
sunt. Conveniunt etiam *Lapill. Cancr. Ebur. ust. Bol.*
Armen.

Armen. Coral. ppt. Lapis Carpion. Crystal. ppt. Lac Lunæ, Siliqua ceracea, Syrup. ex Summit. Querc. Album græcum, Succus & Syrupus Portulacæ, Lapis Prunellæ in Aq. Sambuci dissolutus, tandem & Cremor Tartari. Post sedatam effervescentiam evacuentur Contenta per Decoct. aut Infus. Tamarind. vel usum Rhabarbari.

SECT. VIII.

De contentorum in Intestinis Expulsione læsa.

EQuidem tractanda priùs veniret tam Chyli à facibus secretio læsa, quàm Succorum pancreatici & fellei effervescentia vitiosa; sed ne actum agam sufficiet annotasse, quosvis Morbos chronicos propter cruditatem acidam Stomachi, vel oriri vel foveri à vitio horum duorum succorum, ac vitiata inde chyli perfectione & separatione. Adeoque & isti morbi, qui ordinariò obstructionibus Hepatis, Lienis, Mesenterii, &c. originaliter adscribuntur, reverà vitio digestionis primæ, & hinc alterationi Chyli in Duodeno tribuendi erunt: non secùs ac plura Mulierum circa *Menses Vitia* radicem primam circa has partes figunt; unde si quæ Obstructiones, Tumores aut similia Mala Viscerum abdominis in chronicis Morbis subinde observentur, producta potissimùm morbosa asserenda sunt.

Expulsio Contentorum in Intestinis læditur. 1. Quando diminuitur, ut in Alvi Suppressionione. 2. Quando augetur in Alvi Fluxibus. 3. Quando depravatur, ita ut contingat cum Torminibus, Dolore, &c.

De Alvi Retentione.

Alvi retentio, suppressio, vel constipatio appellatur Symptoma excretionis Intestini recti abolitæ vel imminutæ, quando fæces alvinæ vel plañe non rejiciuntur, vel segniter & parcius, quàm fieri deberet, excernuntur.

Causa Mali hæret vel in *Intestinis* vel in *Contentis*. In *Contentis*, quando illa non ritè perveniunt ad Intestinum rectum, ut idem possint stimulare; vel propter paucitatem, ex alimentis paucis assumptis, vel propter ineptitudinem ad motum, idque tribus ex occasionibus. 1. Propter eorum *exsiccationem* & *indurationem*, ut in Febribus ardentibus, aut in iis, qui crebrius sudant, aut in convalescentibus, ubi uberior liquidi intra corpus fit distributio; aut in illis, qui Spiras, plantarum genus, Ova ad duritiem cocta, Cerasa eorumque nucleos, Uvas crispas, aut Uvas vitis tenaci pelliculâ obductas, magnâ copiâ assument; hæc enim contentas fæces irretiunt & indurant. 2. Propter *Visciditatem* Fæcum, in iis, qui vitam agunt sedentariam, minusque Intestina concutiunt; item in illis, qui parcè nimis potant, qui viscidis utuntur alimentis, eadem ex vitiatâ digestionem transmutant in mucum viscidum, item iis, qui subinde congerunt pituitam vitream, sive mucilaginem acidam tenacem, Hypochondriacis familiarem. 3. Propter Fæcum *coagulationem*, idque probabiliter ex austeritate Lymphæ pancreaticæ in Hypochondriacis & Hystericis, vel defectum *Bilis* in quibusdam *Icteri* speciebus, quæ aliàs Fæces diluere deberet.

Intestinorum vitio fit *Alvi Retentio*, 1. Quando nimis angust-

angustatur, propter inflammationem, gangranam, ulcus, aut excrescentiam. 2. Quando Paralyfi afficiuntur, ut in Apoplecticis, quibus clysmata frustra injiciuntur. 3. Quando convulsionibus aut irritationibus dolorificis contrahuntur, ut in Colica (quo in casu acriora purgantia ratione majoris irritationis minus proficua sunt, quam leniora, emollientia & quasi demulcentia) item ex consensu in Nephriticis doloribus.

Prognosis. Si Alvi suppressio contumacior fuerit ratione Ilei, mortem inferre potest. Interdum superinducit Animi deliquium, & semper capitis auget symptomata; unde in Vulneribus & affectibus Capitis, Melancholicis, & imprimis Hypochondriacis alvus sit libera: induratae enim faeces in angustiori Coli parte, quae in hypochondriaco sinistro sita est, varia inferunt Symptomata, quae lieni vulgo imputantur: cui non obstat quod purgantia suum faciant officium, tenuem enim educunt materiam & crassiores in Colo relinquunt.

Cura. Ratione *Faecum* conveniunt ea quae emolliunt, easque fluxiles reddunt, ut aquosa, mucilaginosa, dulcia, & hinc Gummata. Ratione *Intestinorum*, ea quae vel angustiam, pro affectus ratione, vel irritationem & spasmum tollunt, ut anodyna, narcotica, vel eadem plus minus insensibilia stimulant, ut Salia acria, Purgantia, & horum instar intense amara.

Quae dictis Indicationibus satisfacit *Materia medica*, ex *Internis* sunt *Ol. Amygd. dulc. rec. expr. ad ℥ii. vel iii.* blande alvum subducens; *Ova sorbilia*; *copiosior potus* in Hypochondriacis & Hystericis; *Passulae* in Decoctis egregium lenitivum & laxativum in Scorbuticis & Hypochondriacis; Post *Passulas* convenit *Serum Lactis*, quod ratione nitrositatis in alcali volatili oleoso fundatae egregie temperat acrimoniam Salis scorbutici, acidumque vel austerum Succi pancreatici saporem, Phlogo-

ses item in Hypochondriacis, & æstum Febrium egregiè temperat; nec non Alvum obstructam referat. Usurpetur per se, vel coquatur cum *Tamarind.* aut misceatur cum *Syr. Ros. solut.* Aliàs nota sunt *Decocta* ex *Emollientibus*, v. gr. *Violariâ*, *Mercuriali*, *Malv.* *Parietar.* *Alth.* &c. additis *Purgantibus*.

Si duriores fæces aut viscidior pituita alvum clauserint, *Gummi ammoniacum* est egregii usus, seu per se, seu cum stimulantibus laxativis. In contumaciori malo detur *Mercur. vivus* ad ℥ij. vel iii. unâ vice in *Jusculo pingui* vel *Ol. Amygd. dulc.* vel *Cochlearia* ii. *Vini* in quo *Mercurius vivus* per mensem infusus fuit, intercedente crebrâ agitatione; vel *Aurum fulminans* ad gr. vi. quod fæces nigerrimo colore inficit: magis tamen prodest, si non nimis edulcoretur, atque salina textura non nihil remaneat. Cum *Extracto Helleb.* redigitur in *Pill.* Convenit etiam *Succ. Rad. Ireos* ad ℥i. Sed cautè utendum purgantibus acrioribus, ne ægros in Morbum iliacum præcipitent. Tandem *tartarea Remedia*, ut *Crem. Tart.* in *Decocto emolliente*, *Tart. Vitriol.* ad ℥i. cum gr. ii. *Scam. Sulphurati* acuatus, item horum loco *Sal essent. Tart.* à ʒß. ad ʒii. in vehiculo calido.

Externè usurpantur *Clysmata* ex emollientibus parata, addito *Sale communi* vel *Saccharo*. In *Nephritide* ex *Terebinth.* vel *Oleo Oliv. Lin. Rap. &c.* *Prævotius* ʒiv. *Olei comm.* singulis horis feliciter injecit. Si illa non sufficiant, addatur pro induratis fæcibus *Sal Gemmæ* à ʒi. ad ʒii. vel in *Paralyfi intestinorum* *Decocti emollientis* ʒix. addatur *Pulpæ Colocynth.* ʒi. *Salis Gem.* ʒi. *Benedict. laxativ.* ʒi. Si *Colocynthis* non sufficiat, addantur *Infusi Croci Metallor.* ʒiii.

Post *Clysmata* conveniunt *Suppositoria* ex *Sale & Melle cum pulv. Helleb. nig.* vel ex *Melle cum Sal Gem. & Troch. Alband.* vel ex *Aluminis* frustulo ritè formato, aut ejusdem *pulv.* cum *Gum. Tragac.* in *Aq. Lil. alb.* soluto. Ut

autem

autem eò melius operentur *Suppositoria* & *Clysmata*, Medicamenta *emollientia* vel *lubricantia* per os præmittenda sunt, ne frustra irritetur alvus.

Præter dicta, & externè Umbilico adhibentur *Lini-
menta*, ex *Extractis Purgantium* vel *Ung. Arthan.* aut *Fell. Tauri* cum *Ol. Colocynth.* Applicatur etiam Pedibus *Linimentum* ex *Ol. popul.* cum *Hierâ Picr.* Si Fæces in Podice subsistant, promovendæ sunt Sternutatione, Tussi, & fomentatione Podicis cum *Oleo*. Tandem *Balnea Aqua dulcis*, ceu optimum emolliens, minimè negligantur.

C A P. I I.

De Ileo seu Volvulo.

Alvus obstructa pertinacior non rarò causa existit, ut per superiora ejiciantur excrementa; id quod fit in Morbo iliaco dicto. In hoc Morbo nihil aut parum descendit per inferiora; sed contrà nauseant Ægri, singultiunt, & tandem Intestinorum excrementa vomitu rejiciunt. Adsunt ut plurimum Febris Lipyria, Tormina, Anxietates inexplicabiles; tandem Sudor frigidus, Convulsiones imminent aut etiam superveniunt, & sæpius in tali puncto mors supervenit. Imminentem Ileum produnt alvus pertinaciter suppressa, Intestinorum tenuium crudelia Tormina, Nausea cum Singultu, & Podex ita adstrictus sive introrsum retractus, ut specilli extremum non admittat. In Colica analoga observantur Symptomata, sed magna inter hæc est differentia.

Causa Ilei est motus Intestinorum peristalticus inversus, incipiens in Intestinis, & plerumque in ea parte Ilei, quæ Colo inseritur, in quâ magis viget motus peristalticus. Eadem est & continua membrana, quæ gu-

lam, ventriculum & intestina constituit; habetque in statu naturali unum continuum motum peristalticum, quo injecta protruduntur. Si invertatur hic motus, excernuntur contenta per superiora; estque hæc excretio *Vomitus*, si incipiat motus inverti à Pyloro; si incipiat circa insertionem Ductus pancreatici & cholidochi, dicitur *Cholera*; si in Ileo vel reliquis Intestinis dicitur *Ileus*, qui frequentius sedem habet in ipso Ileo convoluto, licet & quandoque in ipso podicis extremo incipiat, quâ ratione non solum *Clysmata* sed & *Supposito-ria* per os rejecta fuere. Sistitur naturalis motus nunc vitio *Retentorum* induratorum, Intestina infarcientium; nunc vitio Intestinorum vel inflammatorum, vel gangræuatorum, vel ingressorum mutuo, vel coarctatorum, vel ulceratorum, vel Herniâ translocatorum, vel convulsorum &c. Ab his nempe causis quibusvis irritantur Intestina, & motum suum invertunt.

Causa itaque efficiens occasionalis est partim pertinacior irritatio, Spirituum animalium motum provocans; partim remora quædam, naturalem fibrarum motum deorsum versus impediens. Præter causas præcedenti capite adductas, accedit Hernia tam inguinalis quàm umbilicalis, (frequentissima hujus mali mater) Scirrhus aut Ulcus cancrosum in Cæco, Ileum adeo opplens, ut nihil ad Colon penetrare possit; Ulcera Intestinorum cum Inflammatione (potius quàm eorum intorta convolutio) austera assumpta, v. g. Cydonea, Avellanæ, &c. quæ pertinaciter alvum occludunt. *Peyerus* affirmat lympham in Glandulis intestinalibus austeriorem factam, pertinacem stricturem efficere posse. *Panarolus* quatuor habet *Volvuli* species, 1. Ex Hernia. 2. Ex convolutione Intestinorum; quæ tamen reverâ impossibilis est, dum Mesenterio adhærent: Et quæ post mortem observatur convolutio, potius corrugatio est à Gangrana orta. 3. Ex Adstrictione Ilei instar farcimi-

nis

nis Lucanicæ. 4. Ex descensu unius Intestini in alterius cavitatem, qui satis frequens est; oriturque nunc à flatibus, nunc à nimia & inordinata commotione. Unde nunc superior pars Intestini descendit in inferiorem, nunc inferior ascendit in superiorem. Cæterum notum est, pertinacem utplurimum alvum Ilei esse Causam. In Ileo quidem lethali, ante mortem quandoque excretio alvi supervenit; sed pessimum est signum; innuit enim defectum spirituum animalium, adeo ut Intestina, tamdiu irritata, jam flaccida concidant.

Prognosis. Ileus cum stercoris vomitu, utplurimum exitialis est. Mutuus Intestinorum ingressus per ascensum curabilis est; per descensum verò incurabilis. Dolor acutissimus subito evanescens, Gangrænæ signum est. Singultus, Convulsio, aut Desipientia, mala habentur. *Arabes* quinque gradus Ilei constituerunt. Periculosissimus est 1. Quando stercus vomitur. 2. Quando sudor foetet. 3. Cum Spiritus respiratione emissus foetidus est. 4. Cum Ructus est foetidus. 5. Cum per alvum crepitus foetidus exit. 6. Cum Ægri toto corpore frigent & madent.

Cura. Irritatio sistenda, & Excretio naturalis promovenda. Variatur subinde specialis cura pro varietate causarum. In genere observandum, 1. Opiata sistere quidem irritationem, sed simul impedire alvi excretionem. Hinc considerandum est, quod magis urget; si irritatio, præmittenda sunt *Opiata*, & subjungenda *alvum stimulantia*: si obstructio, præmittenda *feces educentia*; & subjungenda *Opiata* ad irritationis & motus universi memoriam tollendam. Deinde omnibus aliis irritis, quando propter continuum vomitum nil intromitti potest, usurpetur *Opium*, constantibus adhuc viribus. Porro in Spasmo Intestinorum à Sale acri scorbutico, ad illius remissionem usurpari possunt *opiate*, ut remittente per illa spasmo alia abstergentia

melius operari possint. Sed eadem *opiata* in Inflammatione Intestinatorum fugiantur, ne ad Gangrænam disponat. 2. *Purgantia per os* malum exasperare, nisi prius corroborato Ventriculo & sedatâ irritatione: & in genere *laxantia* fortioribus *purgantibus* præferenda esse. 3. *Ægrum* non esse extra periculum, nisi sequatur Alvi profluvium aut sponte aut ope artis; quia cum totus venter commotus erat, facilè recidivam patietur. 4. Propter animi deliquia, & spirituum à fœtore prostrationem, semper propinari debet *Spir. theriacal.* cum vel sine *Camphora*, aut *Vinum generosum*, aut *Aqua Cinnamonomi*. 5. Ubi stercorea dura sunt, nil præstantius, quàm emollientibus Clysteribus primò educere: nam si expectetur donec sursum ejiciantur, rarò evadunt. 6. Omnia frigida vitanda. Convalescentes etiam tanquam Puerperæ tractari debent, victum imperando tenuissimum, ut non nisi cochlearia aliquot Jusculi ex Pullo gallinaceo, subinde concedantur.

Inprimis Ratione alvi clausæ conveniunt *Clysmata* ex *Vino*, *Urinâ Pueri* & *Sem. carminat.* Item ex *Ol. Sem. Lin. ʒvi.* in quibus ʒiʒ. *Troch. Alhand.* parum bulliat; injiciendo nempe, & Umbilicum interea eodem inungendo. *Riverius* commendat. *Decoët. Intestin.* & *Omenti Vervecum*, cum *Butyro* & tantillo *Salis Gem.* In Inflammatione Intestinatorum *Lindanus* adhibendum suadet *Clyisma* ex *Decoët. Hord. cum Sal.* Quò facit illud *Zacut.* ex *Oleo cum Ruta & Nitro decocto.*

Ubi motus peristalticus inverti incipit in Intestinis crassis vel ab ipso podice, exhibeantur simul internè *Juscula gallinacea cum Chamomilla decocta*; vel *Oleum Amygd. rec. expr. ad ʒiij.* Mirabilis in hoc casu est *Succus Pomorum curtipendulorum* vel *Borsdorfian.* Item *Decoëtum Raparum* sive *crudarum* sive *assatarum* copiosè haustum. Imò & *Pulpa Pomor. Borsdorf. putridorum* cum paucò *Croco* super totum Abdomen instrata multum juvat.

Si

Si hæc non sufficiant conveniunt *globuli sclopetorum* deglutiti, præmisso prius *Ol. Amygdalarum dulcium* ad vias lubricandas; præsertim illi ex *Amalgamate Mercurii & Saturni*. Sed notandum, quòd conveniant hi tantum Globuli, quando à facibus remorantibus, vel ascensu Intestini inferioris in superius oritur Malum. Quando descendit superius in inferius, vel si adest Inflammatio, minùs conducunt.

Cæterum usum horum Globulorum superat *Mercurius vivus* copiosè ingestus, ad minimum ad ℥iii. vel iv. imò ad ℥ss. aut ultra, applicando simul externè fomenta blandè calefacientia, & agitando ægrum in Curru, vel mittendo in solum aquâ tepidâ plenum, ut *Mercurii* operatio promoveatur. Quamprimum per alvum effluxit; capiat *Æger Olei Amygdal. d. ℥ss. cum Olei destillat. Anis. guttulis aliquot.* Vel

℞ *Aq. Meliss. ℥i ss. Menth. ℥i. Mercur. viv. Purg. ℥iii. Aq. Cinnamom. ℥iii m.* Repetatur singulis diebus si opus sit; interea *Clysmata* injicienda sunt ex *Lactis bubuli ℥viii. Terebinth. vitello Ovi solutæ ℥iii. Salis Tartari ℥iij.* pro duabus vicibus; & infusus ordinando ex *Decocto Chamomil. Malv. flor. Sambuc. Baccar. Juniper. Laur. & Abdomen* inungendo *Axungia Anserinâ*. Si diutius *Mercurius* hæserit, inungatur Abdomen *Ung. de Arthan. cum Ol. Diacolocynth. & applicetur denuo Emplastrum ex Empl. de Cicut. & Gum. ammoniaco in Acet. solut.* Simul in *Oleo Tart. stil. malaxatis.* Præter dicta, ratione irritationis, profunt *Anodyna*, ut *Decoctum Malvæ*, vel *flor. Chamom. vel flor. Anth. vel denique Raparum*, quæ simul blandè abstergunt. Si absit Inflammatio, *Theriaca* ad ℥j. in *Vino generoso* calido multum valet. Vel ad imitationem *Sydenham;*

℞ *Aq. Menth. ℥iii. Sal Absinth. 3℔. Spirit. Theriacal. simpl. ℥i ss. Syr. de Spin. cervin. 3vi. m. f. Potio, mutatis mutantis, sæpius repetenda.*

Externe illinitur Abdomen *Ol. Chamom. still.* cum *pinguedine Taxi* subactō; vel *Galbaneto Paracelsi* cum *Ung. de Arthan. & Ol. Chamom. comm.* lintea probè calefacta desuper applicando. Convenit etiam *Stercus vaccin. rec.* Abdomini illitum. Mirè dolorem lenit *Omentum vervecinum* recentissimè exemptum; item *Exuviae Serpentum* in *Ol. Ros. coctæ*, & Ventri impositæ. Veteres solebant applicato folle per ventum copiosum Intestina distenta à Scybalis impactis separare, ut facilius dein per *Clysmata* elicerentur. In Casu desperato sunt, qui Abdomen aperire & Intestina manu reponere suadent,

C A P I I I.

De Alvi Fluxu, seu Diarrhœa.

Communissimus *Alvi Fluxus Diarrhœa* dicitur, quæ pro excretorum varietate, nunc *serosa* audit, nunc *biliosa*, nunc *pituitosa*, &c. Adest ut plurimum Appetitus dejectus, Sitis aucta, Urinæ & Sudoris suppressio; Interdum tormina, murmura & borborygmi, immediate scilicet excretionem antecedentia.

Differentia. Diarrhœa est vel *artificialis*, per medicamentum instituta, vel *naturalis*. Hæc est vel *spontanea*, vel *non spontanea*. *Spontanea* fit, 1. Ob errorem externum; ut v. g. ex Fructibus horæis, frigore nocturno, &c. 2. Ob internam materiæ metastasin, v. g. in Pleuritide, disrupto Lienis vel Hepatis Abscessu, Fluxu cerebri, &c. 3. Ob spontaneum humorum motum, tempore verno, v. g. vel ex mutata diætâ in peregrinationibus, ubi ordinariò Bilis peccat. Diarrhœa *non spontanea* est vel *Morbus*, vel *Diarrhœa Morbi*. Atque hæc iterum est vel *symptomata*, v. g. in principio Februm malignarum, ubi adsunt Præcordiorum anxietates, Deliquia,

liquia, Sudores frigidi, præsertim in fronte; aut in Phthificis vel Hecticis, quibus Diarrhææ colliquativæ facile superveniunt, unde ros nutritivus instar liquaminis serosi per alvum evacuatur: Vel denique critica est, in declinatione Morbis, eundem solvens. Sunt & Diarrhææ *periodicæ*, cacochymicos singulis, v. g. mensibus affligentes.

Causa. Excreta per *Diarrhæam* rejecta, deferuntur in Intestina partim ex Ventriculo, ratione assumptorum; partim ex *Massâ sanguineâ* per Ductus, tam pancreaticos, quàm Cholidochos, ac Glandulas intestinales. Si per Cholidochos, dicitur *Diarrhæa biliosa*, si per Pancreaticos *Serosa* audit; si ex chylicationis vel Intestinorum vitio excreta viscidiora ac minùs tincta fuerint, *Pituitosa* dicitur, & in *Dysenteriam* vergit. Fit itaque *Diarrhæa* eodem modo, quo *Hypercatharsis*, à medicamento purgante oriunda: scil. vel per *Irritationem*, adeo ut uberius fiat liquorum fluxus. v. g. à *Resinis purgantibus*, vel *Mercurio sublimato*: vel per *Fermentationem*, v. gr. ex usu Fructuum horæorum, eorumque fermento humores turbante & colliquante. Patet itaque, *Causam proximam* Diarrhææ esse humorem acrem, vel potius fermentum acre, nunc Intestina irritans, nunc *Massam sanguineam* liquefaciens. *Fermentum* istud acre ac volatile, nunc *acidum* nunc *biliosum* est.

Causæ Remotæ sunt, quæcunque acidum spirituosum stomachale destruunt (Ventriculi enim culpam subito Alvus luit) vel Bilem in orgasmum concitant. Accedit densa cutis textura, illi enim, qui poros habent apertos minùs *Diarrhæis* obnoxii sunt. Inter Assumpta externa, *Fructus horæi*, *Cucumeres*, *Melones*, *Pruna*, & omnia facile effervescebilia, aut corruptibilia, *Diarrhæam* inducunt.

Ex his etiam *differentiarum Diarrhææ essentialis* patet ratio. In specie *Diarrhæa maligna epidemica* ex fer-

mento acri, Stomacho hostili, vel cum aëre, vel assumptis, vel ex Ægrorum excretis suscepto, oritur. *Habitualis* fundamentum habet in vitio *fermenti digestivi*, quod non ritè assumpta subigat & assimilet, & in vitio *Bilii*, quod eadem non separet ab excremento, unde simul commista acria evadunt. *Colliquativa* procedit à deficiente acido Stomachi, & acriori redditâ Bile, unde Chylus falsus evadit, Intestina stimulat, & acrimoniâ suâ Massam sanguineam resolvit.

Prognosis. Diarrhœa critica est optima; nec rejicienda est illa ex *materiæ metastasi*, aut spontaneo humorum motu, utpote de quibus intelligendus est *Aph. 2. Sect. 1. Hippocr.* Item *Sect. 17. §. 6.* Item *Sect. 17. §. 29.* *Symptomatica* in principio Morborum acutorum semper mala, adeoque sistenda, quia impedit materiæ concoctionem, vires prostermit, & subsequens est febrilis Colliquationis, ut patet ex excretorum fœtore. Superveniens Vomitus longam Diarrhœam solvit. In morbo diuturno sinceræ dejectiones malum. Si Mulieri uterum gerenti alvus fluat, periculum est, ne abortiat; sed hoc non obstante, ubi videris fluxum ad sistendum inobedientem, ne multum urgeas, mirè enim ferunt nonnunquam Prægnantes hujusmodi evacuationes. Excreta crassa, alba, viridia, crocea, spumantia, omnia mala sunt. Item mala est dejectio pauca, glutinosa, subpallida, lubrica. Exitiosa verò nigra, pinguis, livida, æruginosa, fœtida. Versicolor quidem diuturnior est, sed nihilominus exitialis. Diarrhœa colliquativa Phthisicis confirmatis, vel quibus Capilli defluunt superveniens, lethalis est.

Cura. 1. Acrimonia fermenti vel acida vel alcalina seu æruginosa temperanda est; Massæ sanguineæ Colliquatio fermentativa inhibenda, & jam facta per sudorem ejicienda. Huc faciunt *absorbentia*, inprimis *Smaragdus & Crystalli*. 2. Irritationis sensus & spirituum impetus,

petus, *Opiatis*, inprimis *Diascord.* sistendus. 3. Stomachus apprimè restituendus, quò facit *Vinum cydoniatum*, vel *absinthites*, *Mastiche*, &c.

Pro his scopis obtinendis, sequentia probè sunt observanda. 1. Ut Ventriculi summa semper habeatur ratio. Unde vitentur omnia frigida: parcè bibatur; applicentur etiam *fotus Stomachici*, vel *Emplastra* ex *Tacamahac.* cum *Aromatibus* misto. 2. Ut in Diarrhœa, à fermentatione præsertim malignâ, *diaphoresis* promoveatur: in ea, quæ est ab irritatione, non adeo necessaria est. 3. Ut in principio *purgatio* neutiquam instituat. Sufflaminato prius humorum impetu, & deleta irritationis sensu, potest *Clysmatis* usus Alvus elui, vel blando *Rhabarbarino* absterfio institui. 4. Si maximè urgeant Stomachi symptomata, Vomitus exercitandum esse. 5. Adstringentia, qua talia, minimè convenire, nisi prius curata fuerit Diarrhœa, pro tono primarum viarum redintegrando. Dum enim omnia in motu sunt, quid juvat excernenda retinere? Quin potius metastaseos in aliam partem nobilem, & graviorum Abdominis symptomatum ingruit metus. Multa quidem, sapore styptico gaudentia, v. g. *Tormentilla*, *Terra sigill.* &c. conducunt; sed non tam adstringendo, quàm acidum absorbendo, corrigendo, &c. 6. Vinum tam simplex quàm medicatum egregiè conferre.

Præcellit omnibus aliis medicamentis, in *Dysenteria* etiam *epidemica*, *Extractum* ex *Radice Tormentill.* cum Spiritu Vini paratum, & cum *Laudano* propinatum; imò pulv. *Rad. Tormentil.* vel ipsum *Extractum* aquâ quâdam factum, & in Jusculeo calido ad ʒß. vel ʒi. propinatum. Hinc *Rad. Plantaginis* & speciatim ejus *Semen*, *Portulaca*, *Mespila* (inprimis *cruda*) feliciter usurpantur. *Roob Sorbi*, speciatim *torminalis*, nobile specificum est, in Diarrhœis etiam epidemicis, item in diuturnis ex usu Fructuum horæorum. Hinc *Cydoniata* quæli-

qualibet *Nux mosch. Macis*, *caput mortuum Cinnamomi*, ex quo nempe *Aqua & Oleum* destillata sunt. *Decoctum Mastiches* cum *Aqua Cinnamomi & Succo Cydon. sulphurato* nobile stomachicum est in hoc casu. *Ovi vitellina* ad duritiem cocta cum *Aceto ros. usurpata*, euporiston sunt præstantissimum. Laudatur *Decoctum gran. Junip.* item *Spongia salicis* exsiccata ad 3ß. sicuti etiam *Sem. Soph. chirurg.* ad 3i. Porro *Bolus armena*, *Terra sigillata*, *solaris*, & hinc *Martialia*, *crocus Martis*, *lapis Hæmatites*, præsertim *artificialis*, egregia sunt. *Gelatina C.C.* & pro potu ordinario *Decoctum C.C.* in epidemicis *Diarrhœis* egregiè confert. *Theriaca recens*, & inprimis *Diascordium*, meritò laudantur.

℞ *Aq. Mentb.* 3ii. *Aq. Cinnamom.* 3ii. *Extract. Tormentil. gr.* viii. *Croci Martis adstring.* *Laud. hyster. an. gr.* vi. *Syr. Cydon.* 3ß. *Misce*, & detur cochleatim. Vel,

℞ *Aq. Plantag. Portulac. an.* 3iß. *Acet. Ros.* 3ß. *Diascord.* *Fracast.* 3ii. *Terr. sigillatæ* 3ii. *Antimon. diaphor.* 3i. *Syr. Ros. rub.* 3vi. *M. pro 3. dosibus.* *Acida* nempe cum *Terra sigillata*, ac similibus propinata texturam quasi *aluminosam* acquirunt.

℞ *Conserv. Mentb. vitriol.* 3iß. *Diascord.* 3ß. *Terræ Sigill.* 3j. *Antimon. diaph.* *Bezoardici martial.* *Extract. rad. Tormentil. an.* 3ß. cum *Syr. Imperat. f. Electuar.* *Dos.* 3ii. bis vel ter de die.

Externè *Theriaca* vel sola, vel cum *Bals. Peruv.* aut *Oleis still. Juniperi*, *Mac. Caryoph.* applicetur *Ventriculo & Umbilico*; item *Crusta panis tosta*, *Vino austero* vel *Aceto ebria*, *Pulv. Nucis mosch.* insperso. Cætera vide in *Capite de Vomitu.*

Quando opus est absterfione intestinali, propinatur *Rhabarb. ad 3i. cum Conserv. Ros. & pulv. Nucis mosch.* item *Decoctum Tamarind.* Hæc tamen non conveniunt nisi in declinatione; vel tantum in principio, quando metastasis humorum & *Fructus horæi Diarrhœam* inducunt.

Atque

Atque hac in genere de *Diarrhœæ* Curâ. In specie, *Artificiales spontaneæ* ab errore externo, ex metastasi humorum, aut humorum spontaneo motu, item *Symptomaticæ*, si ægro commodæ, & *Criticæ*, non sunt curandæ, sed si deficient, moderatè stimulandæ. Si autem nimix sint, adeo ut Appetitum & Coctionem prosterant, tum prorsus curandæ ac sistendæ veniunt.

In *Diarrhœa artificiali* nimia, seu *Hypercatharsi*, convenit *Theriaca* cum *Aqua Cinnamomi*: item *Terra sigill. Antimon. diaph. C. C. sine igne*; in specie *Pumex*: præterea *Opium*, *Diascordium*; *Vinum generosum*, inprimis *rubicundum*, atque *Absinthites*. Externè abdomini applicetur *Theriaca*, vel fots ex *Absinth. Menth. & Aromat. in Vino decoctis*. Si Tormina aut Alvum egerendi conatus adsint, injiciantur *Clysmata ex Lactē tepido*, in quo *Theriaca* soluta sit; quæ etiam conferunt in aliis casibus, quando nempe crebrius sed parcè dejiciunt, peccante magis acrimoniâ quàm copiâ.

In *Diarrhœa* ab errore externo conducunt *absorbentia*, v. g. *Coral. rubr. Nuxmosch. C. C. ust.* cum *Opiatis & stomachicis*. In ea quæ ex metastasi fit, & plerumque noctu invadit, conducunt *Vesicatoria & Fonticuli*, quæ *Catarrhum* avertant & aliorsum derivent. *Diarrhœa* ex spontaneo humorum motu per amara & theriacalia speciatim curatur. *Diarrhœa habitualis* inprimis curanda venit *Thermis*, usurpando internè *Aromatica* stomacho gratâ. *Colliquativa* vix nisi curato primario morbo auferri poterit, interim *temperantibus* & blandè *adstringentibus* ejus ulterior progressus, quantum possibile, cohibendus. In *Epidemicâ* appropriatis *Alexipharmaca & Sudorifera* misceantur.

℞ *Antimon. diaphor. Terræ sigill. an. gr. xv. Sal. volat. Viper. gr. vj. Pulv. Nucis mosch. gr. iv. m. pro dosi, expectando sudorem.* In Præcordiorum Angustiis junctis inungantur *Ol. destill. Mac. Junip. & Caryoph. cum Ol. Nuce mosch. expr. pro corpore Balsam.* C A P.

CAP. I V.

De Cholera.

SUmmus Diarrhœæ gradus *Cholera* dicitur, quando nempe non absque impetu recrementa fursùm & deorsùm expurgantur. Adest simul Ventris ac Intestinarum dolor, inflatio & distentio; Cardialgia, pulsus celer & frequens, interdum parvus; anxietates præcordiorum insignes, inquietudo & jectigatio, animi imminetia deliquia, partium externarum refrigeratio, Sudor circa frontem, & tandem Convulsiones. Hæc *Cholera humida* dicitur; præter quam datur & *sicca* seu *notha*, *Hypochondriacis* familiaris, in qua flatus supra & infra eructantur.

Causa Cholæræ humidæ (quæ modo consideranda venit) est fermentum acre, ut plurimum acidum, nunc solitarium, nunc bili permistum, unde illa æruginosa redditur, Stomacho maximè adversatur, & gravissima præcordiorum Symptomata inducit. Hoc fermentum acre non solum *irritat*, sed & M. S. fermentativo motu *colliquat*. Quandoque in specie humoris copiosius se exhibet, ex assumptis nempe corruptis genitum; frequentius autem sub mole minima existit, & verè malignum est, in vehementi nempe affectu ab internâ causa orto. Quod irritationem attinet, locus illius est finis *Duodeni* & principium *Jejuni*, ubi succi vitiiati effervescent, & tam Intestina ad naturalem, quam Pylorum ad præternaturalem & inversum motum stimulant. Quoad *Fermentationem colliquefactivam*, patet, quòd Massa sanguinea partes sui vitiosas à fermento corruptas per vasa pancreatica & cholidocha in Intestina amandet, ex eo, quòd licet ex alimentis corruptis inchoetur *Cholera*, Excrementorum tamen quantitas quævis

quævis assumpta longè superet. Hinc enim est, quòd in Hyſtericis, Scorbuticis, &c. purgantia sæpe *Choleram* inducant, ſalia nempe contraria, præſertim acida, in horum corporibus ſtabulantia, in Intestina detruendo. Hinc etiam est, quòd *fructus boræi*, in Chylum fermentativum abeuntes, Maſſæ ſanguineæ craſin turbando & colliquefaciendo, *Choleram* excitent. Hinc febrilia ſymptomata ex præternaturali illa ſanguinis commotione oriuntur. Ventris & Intestinorum dolor, inflatio & diſtentio, ſunt effectus genuini contentorum acrium efferveſcentium. Fermentum illud in *Cholera* ſæpius malignum est, id est acerrimum, in minimo efficaciffimum, & nervoſis partibus quàm maximè hoſtile, id quod tetra teſtantur Symptomata, quæ aliàs à vero Veneno procedere obſervantur.

Cauſæ remotæ ſunt vel *internæ* vel *externæ*; hæ ſunt assumpta varia facilè fermenteſcibilia, indeque corruptibilia, in ſpecie Perſica mala, Raphanus, Cucumeres, Melones, Lac corruptum, Oryza cum lacte parata & frigide assumpta, Fructus præcoces cum Ovis frixis, ſuper hauſtâ frigidâ, Muſtum, Cereviſia novella, Vinum non ritè defæcatum, Ova Barbi & Lucii, Medicamenta item acriora, v. g. *Infuſum Helleb. albi* (cujus antidotum est, *pulv. flor. Nymph. alb.* ad ʒii.) *Aq. fortis*, *Sublimatum*, *Arsenicum*, & quidam *Fungi*. *Internas* inter *Cauſas* ſunt Febres malignæ, occluſa Fontanella, Menſes deficientes, nimia Venus (à qua *Cholera* nata ſcrupulis quatuor Pulveris Hæmatites in Succ. Granat. curatur) ut nihil dicam de ſingulari Idioſyncraſia, ratione cujus ex audito tonitru *Cholera* ſubinde enata fertur.

Prognofis. Periculoſiffimum est malum; periodum ferè obſervat tertianariam. Sæpius convaleſcentibus recidiva lethalis ſupervenit. Quò magis Venter aut Venterculus perturbatur, eò periculoſior est. Si à bile æruginoſa

ginosa oriatur, malum; si livida aut nigra aut foetida ejeciantur, pessimum est signum. In principio Februm quarundam potest esse critica & salutaris.

Cura. Temperandum est fermentum acre & malignum; opiatum humorum motus sistendus, & appropriatis Venter roborandus. Pro his scopis obtinendis observandum. 1. *Opiata* nunquam omittenda. Si tamen magna sit virium exsolutio, præstat partitis vicibus, quàm integram dosim simul exhibere. 2. In initio nec *Adstringentia*, nec *Purgantia* conveniunt, Illa humorem à fermento inquinatum incarcerant, qui gravia inducet symptomata. Hæc licet lenissima, novos insuper excitant tumultus. 3. Bibat æger parcè, idq; tepidè.

In principio itaque conveniunt blandè *abstergentia*, inprimis in corruptione alimentorum, v. g. *serum Lactis*, vel solum; vel cum ℥i. aut ij. *Syr. Ros. solut.* mistum; vel cum ℥i. *Tamarind.* ebullitum; Item *Infusum* blandum ex *Rhabarb.* aut *Bolus* ex eodem cum *Conserv. Ros.* Conducunt etiam *Clysteres* ex *Lacte* cum ℥ij. vel iij. *Theriaces.* Internè *Mentha* egregium est specificum, unà cum *succo Portulac.* & *Plantag.* Item horum *decoctum* cum *Syr. Cydon.* & *Conf. Hyacinth.* propinatum. Pariter *Emuls.* ex *sem. 4. calid. maj. Amygd. d.* cum appropriatis inprimis *Terr. sigillat.* & *Antim. diaphor.* *Bezoardico martiali*, speciatim *Crystal. ppt.* tanquam specifico pro bile æruginosa temperandâ, & curandâ *Cholera*, ex usu *Acidularum*, corpore non præparato, natâ. Juxta *Crystallum* est *Smaragdus*, speciatim ubi Convulsiones imminet. Inter *Opiata* sunt *Laudana*, *Theriaca*, *Spir. & Essentia Theriac. tam simplex quàm camphor.* & *Diascord.* In *Cholera* à Veneno corrosivo, v. gr. *Aq. forti* sumtâ, conducit *Lac*, inprimis *chalybeatum*, cum *Ceræ flavæ* tantillo, *Nux moschata* & *Terra sigillata* additis *demulcentibus*, *Oleo* puta vel *Emulsion. Amygdal. d.* Ex dictis facile est formulas concinnare. v. g.

℞. Conserv. Menth. ʒj. Terr. sigillat. Coral. r. ppt. Cry-
stal. alb. ppt. aa. ʒʒ. Laudan. opiat. gr. ij. cum Syr. Coral. F.
Bolus.

℞. Aq. Menth. ʒiv. Cinnamom. Essent. Theriac. aa. ʒij.
Syr. Coral. ʒvi. M. & cochleatim fume.

Externè applicatur Regioni epigastricæ Sp. Vini cam-
phoratus, cum panno vel linteis multiplicatis, quàm
calidè ferre potest Æger: Item panis tostus vino genero-
so intinctus, & pulvere arom. aspersus. Quoad differen-
tias; si à Veneno oriatur Cholera, oleosis, pinguibus, &
absorbentibus curatur, ut suprà. Si ex Hypercatharsi, Opi-
ta cum Theriacalibus & Vino Absint. egregiè conferunt.
Si à Fructibus horæis sit malum, præter blandè abstergen-
tia, conducunt terrea fixa, sc. C. C. ust. & Salia lixivialia,
ad imitationem nempe Cerevisiæ vel Musti, effervescentium impetuosius, dictis mediis cohibitorum.

C A P. V.

De Lienteria.

SI assumpta, prout ingesta fuere, per alvum egeran-
tur, Lienteria dicitur: Oriturque 1. Quando fer-
mentum stomachale aut deficit, aut iners est, aut ex
retentis variis impeditur. 2. Quando tanta est Pylori
laxitas, ut alimenta non retineat, sed dilabi finat ante-
quam sint dissoluta; inprimis si conjungatur irritatio
quædam & molestia Stomachi. Hinc Ulcus Ventricu-
li, eundem continuè irritans, Lienteriam inducit, quod
curavit Forestus primò mundando per Aq. mulsam, & De-
coct. Hord. cum Melle rosac. & postmodum adstringendo
cum Decoct. Rad. Symphyt. Terr. sigill. &c. Humores
etiam acriores retenti, & salia acria scorbutica, tam cum
salivâ, quàm per membranam Stomachi glandulosam
ad Ventriculum delata, eundem continuè irritando, ad

præmaturam excretionem stimulant. Pariter nimius potus, Pylori laxitatem, adeoque *Lienteriam* producit. *Lienteria* gravioribus Morbis superveniens ad Tabem disponit; item diu durans virium prostrationem necessariò infert.

Cura. Stomachus roborandus, tam *Aromaticis*, quàm moderatè *acidis*. Vel Irritatio sistenda temperando acrimoniam humorum, & Ventriculi sensum sopiendo. Pro his scopis obtinendis observandum est 1. In præsentia Excrementorum pituitosorum, aliorumve vitiosorum retentorum convenire *Vomitoria*, sed *Lenia*; fortiora enim aut tonum laxant (si oleosa sint) aut Malum irritant. Si Vomitus minùs conveniat, exhibeantur blandè *abstergentia* & simul *adstringentia*, v. g. *Rhabarb. Aloetica, Pilulæ mastich. &c.* 2. Si à *Veneno*, *Fungis*, aut *Fructibus horæis* excitata fuerit, appropriatis obviam eundum esse. 3. Fortiora Purgantia minimè convenire, sed præstare, quæ stypticitatem aliquam secum vehunt.

In genere hinc conveniunt *Stomachica*, scilic. *Absinth. Menth. Salv. Nux mosch. Macis, ZZ. Cydonia, Mespilæ condita, &c.* Item *Coralliata*, inprimis *Tincturæ Corall.* quæ ratione *Corallij* temperant, & ratione *menstrui* Stomacho gratæ sunt. Pariter *Elixir propr. s. acido, Spir. Mastich. & Syr. Mastich. Timæi.* *Helmontius* euporiston habuit ex *Vitello ovi* indurato, cum *aceto*; sicut *Forestus* ex *Vitello ovi* cum pulvere unius *Nucis moschatæ* super tegula ignita affato. *Alumen* legitimè usurpatum optimum est. Item *Vinum absinthites chalybeatum, Vinum infusionis Absinth. Menth. Meliss. &c.* *Panis bis coctus* in *Spiritu vini* maceratus, hinc *Theriaca* illitus & comestus. Denique *Miva Cydon. aromatica* cum pauca *Terra sigil. & Diascordii Electuario* conveniunt.

℞. *Conserv. Ros. ℥iii. Theriac. opt. ℥ij. Spir. Vitriol. gut. viii. cum Miva Cydon. aromat. F. Elect. sumat mane quantitatem Nucis Juglandis.* Ex-

Externè convenit pro fotu Sacculus ex *Aromaticis*, & *Stomachicis* in *Vino* coctis ; & alia pariter in *Sectione de Vomitu* laudata.

C A P. VI.

De Fluxu chyloso, seu Cæliaca Passione.

SI assumpta in Chylum mutantur, atque hic dein cum excrementis unà per alvum egeratur, dicitur *Cæliaca Affectio*, fitque duobus modis. 1. Quando Chylus non fecernitur à fæcibus in Intestinis, unde excreta grysea, plus minùs albicantia, invicem permista apparent. 2. Quando Chylus ritè secretus non debite distribuitur, sed cum excrementis confusus excernitur, ipsa autem excreta à Bile satis tincta flavescunt. Prius fit ob defectum vel inertiam Bilis ; sine Bile enim Succus pancreaticus non potest Chylum perficere & fecernere. Posterius oritur ex obstructione Vasorum lacteorum à mucilagine viscida. In utraque hac *Cæliacæ* forma Ventriculus videtur salvus, quia alimenta in Chylum concoquuntur. Potest tamen *Cæliaca* oriri à Chylo malè digesto, adeoque inepto pro subeunda alteratione Bilis, quo in casu meritò culpatur Stomachus. Si diu duret hic *Fluxus* metuenda est *Atrophia*.

In *Cura* prioris speciei acuenda est Bilis iis, quæ *Sale volatili acri* constant, & simul *amara* & Stomacho grata sunt. In altera specie *abstergendus* est mucus Intestinorum parietibus adhærens. Utrisque scopis satisfaciunt *Mentha Absinth. Agrimon. Rad. aperient.* inprimis *Cichor.* cujus amaror abstersivus hic est egregius. Conveniunt item *Tinctura Tart. acris*, tam *vulgaris*, quàm ex *Scoriis Reg. Antimon.* parata ; *Tinct. Tart. compos. Spir. carminat. de tribus*, in *Aq. Menth. vel Vino Absinth. & Spir. Sal armoniaci* cum *Spir. Cochlear.* mistus.

C A P. VII.

De Dysenteria.

EXpeditâ excrementorum per alvum *expulsione*, tam *diminutâ*, quàm *auctâ*, sequitur *depravata*. In qua specie primatum ducit *Dysenteria*, quando nempe per alvum evacuatur sanguis, idque vel cum muco, non sine torminibus ventris, tenesmo, aliisque Symptomatibus; vel etiam sine talibus.

Differentiæ inprimis tres observandæ. 1. Quando sine Intestinorum vitio, motu & impetu naturæ, per alvum sanguis evacuatur, v. gr. in Spleneticis, Melancholicis, & in *Dysenteria Scorbuticâ nothâ*; Item in *Mensium suppressione*, vel *Ulcere Mesenterii* aut *Pancreatis*. 2. Quando *Fluxus* est *hepaticus*, de quo postea. 3. Quando ob vitium Intestinorum, cum torminibus & simultaneâ excretionem muci albidum, plus minus purulenti, sanguis ejicitur. Et hæc est propriè sic dicta *Dysenteria*.

Signa. Agmen ducunt Tormina; sequuntur dejectiones cum ingenti Intestinorum depressione, dolore, & molestissimo Viscerum quasi omnium descensu. Dejectiones non sunt stercorosæ, sed nunc simpliciter mucosæ, nunc intermixtum sanguineæ, nunc simpliciter sanguineæ. Si sanguis abundet, *cruenta*; si mucosa verò, *alba Dysenteria* vocatur. Adest subinde Febris; lingua subalbida, mucilagine densè obsita, &, si vehementius æstuet corpus, nigra etiam & sicca. Prosteruntur vires, Ægri vigiles semper sunt, anxii & inquieti, sitiunt insigniter; & si majora vasa corrodamur, sanguis sincerus confestim effluit. Nonnunquam Intestina inflammantur, indeque Gangrænâ incurabili afficiuntur. Si adstringentia intempestivè adhibeantur,

Aphthæ

Aphthæ interdum fauces aut Intestina obsident. Tandem plerumque Intestinum rectum *Tenesmo* dolorosissimo afficitur.

Pars affecta denunciatur à dolore, loco doloris, tempore exitus excrementorum, & horum variâ mixtione. 1. Si intestina *tenuia* afficiantur, dolor adest intensus & discindens, qui in *Crassis* remissior & obtusior est. 2. Si *tenuia* afficiuntur, circa umbilicum & regionem hypogastricam magis eminet dolor: sin verò *crassa*, infra & juxta stomachum, & utrinque juxta latera, magis tormina vexant. 3. Excretio post tormina celer, *crassa*; tardior verò, *tenuia* labefactata arguit. 4. In *tenuibus* affectis propter magnum iter benè permiscuntur sanguis & mucus; in *crassis* verò, apertius distinguuntur. 5. *Tenuia* (ventriculo proxima) affecta ad Vomitus stimulant, & Anxietatem augent; *crassa* minus.

Causa efficiens proxima est spiritus influus occasione dolorosa ad impetum provocatus. *Causa materialis* est *acre* quodcunque Intestina vellicans, ita ut propter irritationem continuam tandem & sanguis effluat. Hinc videmus, quòd in *Hypercatharsi* non rarò superveniat sanguinis excretio. *Acre* hoc, in specie est *acidum*, membranæ Intestinorum nervisque inimicissimum; unde v. g. *Hystericæ* purgatæ facillimè *Dysenterias* incurrunt, ob acres, acidos, erodentes succos. Sic præter *Hypercatharses*, & Casus hystericos, non rarum est, quòd *Diarrhæis*, si acrius affligant, superveniat *Dysenteria*. Sic ex Uvarum, Peponum, Carnium animalium, Cassiâ fistulâ nutritorum, esu; ex Multi potu; ex Mercurii inunctione, & Ulcere pedum diuturno, oritur interdum *Dysenteria*. Item ex Aceto vel Aqua in vase plumbeo asservatâ; & ex efflorescentiâ candidâ in canalibus plumbeis tectorum per diuturnam siccitatem ortâ, & per supervenientem pluviam abrasâ.

Cibi etiam dulces, vitiosâ fermentatione impensè acscentes, ut & Adamas non exactè pulverisatus, propter angulorum acumen Intestina perforans, *Dysenterias* inferunt.

Dysenteria endemica, nullibi præterquam à *Sydenham* (quasi inter hybernos) memoratur. *Epidemica* frequenter autumnali tempore invadit. Oriturque ab acido sale penè acerrimo, subinde minimo & efficacissimo, adeoque maligno; subinde benigno; utroque tamen insigniter contagioso. Frequentissimè enim non solum per Latrinas, sed & per Clysteres communicatur. Oritur autem, præter aërem plus minùs fervidum & acrem, inprimis ex potu gelidarum Aquarum, ac Fructuum horarum nimio opere deglutitorum corruptelâ.

Dolor acerrimus *Dysentericos* torquens, non promiscuè ex corrosione, sed maximam partem ex Intestinorum spasmò & motu vermiculari oritur; unde excretionem præcedit, quia spasmus Intestina propellens contenta exprimit. *Sanguis* excretus in *Dysenteria benigna* ab excoriatione Intestinorum, in *maligna* à miasmate acri, Intestina ad proprium cruorem fundendum stimulante, procedit. Ita ut cruoris profusio consequens sit alterationis seu vellicationis Intestinorum, ab acri rodente in *benigna*, & miasmate virulento in *malignâ* *Dysenteria*. Vellicatis enim Intestinis, sicut à spinâ alicubi infixâ, sanguinis fluxus illuc derivatur. Mucus, qui excernitur, pituita Intestinorum parietes oblinens esse nequit, propter nimiam excreti copiam. Nec sanies est aut pus, licet hæc in diuturniore malo interdum observentur. Est itaque nihil aliud, quàm nutrimentum Intestinorum non rectè assimilatum, sed diversimodè corruptum. Excernuntur quandoque *Carunculae*, quæ non tam substantiæ Intestinorum membranosæ, quàm Glandulæ intestinales tumefactæ, & mor-

morbi progressu ab Intestinorum substantia separatae atque abraſae eſſe videntur. Exulceratio Intestinorum rariffimè locum habet; aliàs Dyſenteriae cura per ſpecifica tam citò fieri nequiret.

Prognosis. Si afficiantur Intestina tenuia, mala; ſi epidemica ſit cum Febre, periculoſior eſt, praefertim ſi maligna. Si adſit Vomitus, qui ferè jungi ſolet cum ſingultu, deterrima eſt. Si excreta ſint viridia, nigra aut varia, aut admodum graveolentia; ſi ab atrabile incipiat Dyſenteria; ſi ſuperveniant Convulſiones ac Deliria; ſi veluti carunculæ dejiciantur, exitioſa eſt. Dyſenteria indolens Intestinorum gangranam oſtendit, eſtque hæc in Dyſentericis præcipua mortis cauſa. Si adſit vomitus bilioſus in principio, vel ſingultus in progressu morbi, funeſtus eſt. Si ſuperveniant Aphthæ, aut Lienteria, aut ſi intendatur Febris, malum. Si macula nigra vel tubercula poſt aurem appareant, inſtat mors. Gravidarum Dyſenteria Abortum minatur, ſuperveniente tamen partu legitimo ſubinde ſolvitur. Si adſit Tenefmus cum paralytico Ani hiatu, ita ut clyſteres injecti ſtatim elabantur; aut cum tanta adſtrictione & tumore, ut nihil intromitti poſſit; plerumque mortis ſignum eſt. Superveniens ructus vel crepitus ventris, bonum ſignum eſt, ſc. redeuntis fermenti digeſtivi. Tandem continuum extremorum frigus cum vel ſine madore, utcunque actiones apud Ægrum videantur ſatis adhuc vegetæ, animuſque præſens, lethale ſignum exiſtit.

Cura. Obſervandum, an *benigna*, an verò *maligna*; item an à cauſa internâ vel externâ, & hæc vel ab aſſumptis acribus, &c. vel contagio nata fuerit *Dyſenteria*. Omnes enim epidemicæ non ſunt malignæ, & ex his differentiarum conſiderationibus variat praxis. Quoad methodum medendi igitur, 1. Irritatio Intestinorum, opiatu & acria corrigentibus ſiſtenda. 2. In

benignâ laxantibus abluantur Intestina; in *malignâ* absorbentibus ac blandè sudoriferis miasma contagiosum eliminetur. 3. Noxa Intestinis illata vulnerariis adstringentibus ac similibus restituatur. Qui communiter purgantibus, clysteribus, anodynis, & mundificantibus curam aggrediuntur; tantummodoproductum morbosum, non autem Morbi radicem respiciunt.

Pro his scopis obtinendis observentur sequentes regulæ. I. *Obtundentia*, ut *Lac*, aut *absorbentia*, ut *Corallia*, acre vellicans in genere corrigunt, specificè autem *Priapus Ceti*, &c. II. *Opiata* utramque faciunt paginam, sed appropriatis, *sudorificis* nempe ac *laxantibus*, debitè mista. III. In *Dysenteria epidemica*, plus minus *malignâ*, sudor tam per se, quàm *diaphoreticis* provocatus, probè attendendus est. IV. *Abstergentia* primas vias Cacochymicis in principio conveniunt; uti & si à fructibus horæis malum ortum fuerit. Contrarium faciendum, si à causâ oppositâ originem duxit Malum. In morbi progressu, & in malo contagioso, exulent *Laxantia*. V. *Clysmata* irritatione suâ Malum facilè exasperant. Conveniunt igitur solùm. 1. In *benignâ*, ubi eluendæ sordes. 2. Ubi temperanda acrimonia. 3. Ubi necessaria est consolidatio. 4. Quando tenuia superiora & pylorus, nimis afflicta, revulsorio stimulo liberanda. VI. Semper habenda est ratio Stomachi, unde *Vinum* v. gr. *rubrum* bonæ notæ, præsertim in juncto Vomitu, non nocet, licet acoris ratione non nihil suspectum videatur. VII. *Venæ sectio* omnino exulet. VIII. *Adstringentia*, ut *talia*, nocent: siquidem non relaxata, sed irritata sunt Intestina. Inprimis nocentissima sunt intempestivè h. e. ante sudorifera in *malignâ*, & ante *laxativa* in *benignâ* exhibita. IX. Si tantillum refrigerentur extrema, præsertim pedes; item si potus non calidus ingeratur, terminæ & acerbiores superveniunt dolores. Unde calor,

lor, & juscūla decoctionis gallinarum, sunt maximè proficua. X. Quies, & jectigationis absentia, maximæ utilitatis est.

Inter specifica, acre dysentericum corrigentia, imprimis se offerunt *Priapus Cervi, Tauri*, & præsertim *Ceti*. Usurpantur, vel exsiccati in *pulveris* formâ ad ʒi. in juscūlo calido aliquoties propinati; vel in formâ *Decocti*, tam pro potu & remediorum vehiculo, quàm pro *Emulsionum* liquore. Pertinet huc *Gelatina C.C. recens*, in *potu* ordinario vel *Julepis* propinanda. Quin & ex *Priapis*, qui sunt concretum quasi medium inter cartilagineas & ossa, paratur *Gelatina*. *Ossa* & *Cornua animalium*, usta vel non usta, conveniunt. *Rasura Cranii humani* ad ʒi. velejusdem *Usnea* ad gr. xv. nobilissimum habetur *antidysentericum*. Item *Dens Hippopotami* vel *Unicornu verum* ad ʒb. *Sanguis Leporis* aut *Agni* sub pavore mortis jugulati, exsiccatus & propinatus à ʒb. ad ʒi. cum *Syr. Cydon.* & *Lap. Hæmat.* specificum est. In *Dysenteria epidemica maligna* *Hepar Serpentum* & *Viperarum* ritè exsiccatum & pulverisatum, à gr. xv. ad ʒi. propinatur. In *Dysenteria acri* cum *Bile porraceâ* aut æruginosa conveniunt *Crystalli pptæ.* *Ungula equina exsiccata*, aut cum *Butyro frixa* & deinde *pulverisata*, ad ʒi. nobilissimum habetur specificum. Quoad *Hepata Ran. virid.* sit fides penes Authores. *Pauperculis* commendatur *Album græcum*. *Uva quercina*, vel in ejus defectu *Viscus* aut *Fungus quercinus* specificum est. Item *Pulvis Granorum Actes* ex *succo Bacc. Sambuc.* cum *Farina secalina* bis in fornace ad duritiem cocto, deinde pulverisato; pulvere dein secundâ ut & tertiâ vice cum *succo Sambuci* in panem formato, & cocto; & tandem massæ pulverisatæ addendo *sang. Lepor. crud. Priap. Cet.* & *Suc. Gran. Sambuc.* quæ massa denuo in *Clibano* coquatur & pulverisetur. Dosis ʒb. inspergatur *Pani tosto* *Vino intincto*. *Cydonium matu-*

rum excavatum cum *Cera* & *Gum. arab.* repletum, affatum & comestum, etiam specificum est. Item *Aqua suberina*, *Pulvis Suberis combusti*, *Pulvis* & *Decoctum Tormentillæ*, *Roob Sorbi torminalis*, vel *aucupariæ*, *Unicornu fossile*, & *Terra Vitriol. dulc.* ex *Vitriolo martiali* desumpta, quibusvis *martialibus* longè præferenda. *Martialia* quidem acidum saturant, ubi ab acido malum oritur; sed in *Dysenteria contagiosâ* aut *malignâ* minus conveniunt. *Sulphur* hujusque *flores* sunt præstantes, *Saccharum Saturni* & *Alumen crudum* in *Vino rubro* vel *Lactē vaccino* profunt. Tandem *Opium* nunquam negligatur. Hinc *Theriaca*, *Mithridat.* *Diascord.* *Laudana*, & *Trochisci de Carabe*, admodum conveniunt. Pro optimo omnium specifico, & tantum non certissimo Remedio extollitur hodie *Radix illa exotica*, *Ipecacuana dicta*, per superiora & inferiora purgans, ad grana 20. 25. vel 30. pro dosi exhibita, ac quotidie sed fractâ magis ac magis dosi reiterata. Verum hoc Remedium, ut in *Castris Militum* fortè egregium effectum præstare deprehensum sit, in *Civitatibus* tamen, apud delicatioris texturæ homines non æquè operari feliciter consuevit.

℞ *Decoct. Priap. Cerv. tbi. Gelat. C.C. ʒi. Aq. Cinnam. cydoniat. ʒvi. f. Julepus.*

℞ *Terra sigill. ʒiʒ. C.C. f. igne Ras. Priap. Cerv. an. ʒi. Pulv. rad. Tormentill. Coral. rub. ppt. an. ʒiii. M. f. Pulvis. Dosis ʒi.*

℞ *Pulv. Hepat. Viperar. ʒii. Extract. Tormentill. ʒʒ. Laud. opiat. gr. ii. M. pro 2 dos. in Dysenteria maligna.*

℞ *Aq. Plantag. ʒii. Aq. Cinnamom. ʒʒ. Diascord. Fracast. ʒi. Trochisc. de Carabe ʒii. Lap. Hæmat. ʒi. Syr. Card. ben. ʒʒ. M. sumatur cochleatim.*

Hæc ferè sunt Specifica. Progredior ad ea, quæ communiter usurpantur, *adstringentia* nempe, *absorbentia*, *temperantia*, & *vulneraria.* Inter dicta magis usitata sunt

sunt *Plantago*, *Pimpinella sanguisorba*, *Lysimachia*, *Fol. Quercus*, *Bursa Pastoris*, *Millefolium*, *Consolida major*, *Nymphaea*, *Bistorta*, *Rosæ rubræ*, *Balaustia*; flores *Papav. Rhæad. Bellid. Hyperic. Sem. Papav. & Plantag. Cydonea, Mespila, Spongia Cynosbat. Nuxmosch. &c.* *Mentha cum Absinth.* in fine mirè ventriculum roborant. Unde horum *succus* benè depuratus, & *Syrup. Absinth.* cum *Aq. Cinnam.* post esum Fructuum horæorum valdè conveniunt. Hinc *Essentia & Syrupus Symphyti, Tinct. Sulph. Vitriol. Tinct. Lap. Hæmat. Crocus Martis adstringens, Succinum, Bolus Armenas, Terra sigillata, Tinctura antiphthisica, Thus, Os Sepiæ, æstimantur.* Præ cæteris convenit *Lac*, in primis serosius, postea ipsum *Lac*, sed *chalybeatum*, vel addita *zi. Stercoris canini* singulis haustibus. Incoqui etiam possunt *Rad. Symphyt. vel Tormentill. vel si ipsum Lac solitarium incommodum videatur, addatur dimidia quantitas Aquæ communis vel cujusdam aliûs appropriatæ.*

Si in principio laxandum, *Rhabarbarum* solum tutum est, utpote quod vim habet anodynâ. Sed aut præmittendum, aut simul jungendum, aut subjungendum *Opiatum.* *Laxantia* commodius mane, *opiata* verò sub noctem dantur, quia rarò de die agunt; & *Dysenteria* circa noctem ordinariò exasperatur.

℞ *Diascord. Fracast. 3ß. Rhabarb. pulv. ʒi. cum s. q. Syr. de Ros. sicc. f. Bolus.*

℞ *Rhabarb. elect. ʒij. Rosar. rubr. p. iv. Infund. in s. q. Seri lactis, colatur. ʒii. vel iii. add. Syr. de Ros. sicc. ʒiiii. vel iv. Usurpetur hauriendo aliquot dosibus.*

Fit interdum, ut *Dysenterici* patiantur dolorem gravativum sub umbilico, quasi materia quædam ibidem incuneata hæreret, propter suppressos per opiata secessus; quod tamen non est, quin potius ex continuato *Intestinorum Spasmo* originem ducit. Unde *externè lenientia*, item *later calefactus* Abdomini applicatus, dolorem illum sistunt.

Istis

Istis hæcenus recensitis legitimâ methodo usurpatis, quando mitigatum est malum, pro restituendis Intestinis indeclinatione Morbi conveniunt *Vulneraria*, quæ inter eminet *Bals. Peruvianus*, *Vomitum* Dysentericis molestum sistens, & Intestinis læsis mirè conducens, vel in formâ *pulv.* cum *Sacch.* & *Coral.* vel in *Vitello ovi* dissolutus ad 3ß. Additur simul quandoque Clysteribus. Conducit etiam *Potio vulneraria* sequens:

℞. *Herb. Heder. terrestr. m. ii. Alchym. Plantag. an. m. i. Summit. Hyper. florent. p. iv. Ras. C. C. 3iß. Coq. in s. q. Aquæ simpl. Colaturæ tibi. adde Syrup. Coral. de Sympbit. Fernel. an. 3i. Detur ad Vitr. Capiatur subinde haustus cum 6. vel 8. gutt. Bals. Sulph. terebinth.*

Inter externa eminent *Clysmata* acrimoniam temperantia, ex *Lacte* Decoctionis *flor. Chamom.* & *Capit. Papav.* aut *Rad. Symphyt.* cum *Theriaca* aut *Sevo hircino* dissolutis; speciatim *Clysmata terebinthinata.* Conducunt etiam *Clysmata consolidantia*, ex *Decocto Herbar. vulnerar.* vel *Jure* aut *Succo Cancror. fluviat.* cum *Balsamo Peruv.* & *Vitello Ovorrum.*

Inter externè applicanda, *adstringentia* non penetrant, adeoque nullius sunt usus. Conveniunt quidem inunctiones *Ventriculi* & *Stomachi*, ex *Ol. Hyperic. Absinth. Menth. nardin. Nucis moschat. &c.* cum *Ol. destillatis* subinde acuatis, item *Theriaca.* Inter *Fomenta* egregii sunt *Sacculi* ex *fol. Querc. Furfure, Flor. Chamom. & Verbasci*, in *Aceto* cocti & calidè applicati. Porro *Suffitus* egregii fiunt ex *Rasur. C. C.* vel *Aceto*, vel *Z. Z.* aut *Succino*, super laminam ferream ignitam, ano crebrius excepti. *Sympatheticè* curatur *Dysenteria*, si fæces deiciantur super *Caput mort. Vitriol.* vel si *Persicaria* cum *Vino decies chalybeato* in *Cataplasmatibus* formam contusa, juxta *Renes* calidè applicetur, refrigerata dein semel repetatur, & post aliquot horas in fimo equino sepe liatur.

C A P. VIII.

De Tenesmo.

Tenesmus est continua cupiditas egerendi per alvum, in qua parum materiæ mucosæ, aut nihil excernitur. Causa est irritatio Intestini recti perquam sensibilis, cujus occasione se contrahit & excretionem urget. Fit hæc irritatio vel *per consensum* in Calculo Renum, propter nervos ex ramulis plexûs mesenterici ad Intestinum derivatos; item in Calculo vesicæ & Partu propinquo, propter pondus incumbens. Vel fit *per Essentiam*, propter mucum acidum in Dysenteria Intestinum stimulantem, aut acriora excreta post purgantia violentiora; quo in casu sæpè etiam particulæ purgantes resinosæ intestino pertinaciùs affixæ, hoc continuè stimulant. Porro Inflammatio, Exulceratio, aut Fistulæ Ani, item Hæmorrhoides cæcæ & Ascariides, *Tenesmum* frequenter iunctum habent.

Prognosis. Prægnanti Abortum minatur. *Per consensum*, est absque periculo. *Per Essentiam*, non rarò Ani procidentiam vel Ulcus sordidum infert.

Cura. Si fiat *per consensum*, Vellicatio Opiatis sistatur, & curetur prior Morbus. Sin verò est *per essentiam*, humor acris removeatur, & inde facta excoriatio aut exulceratio mundificetur & denique consolidetur. Hinc conveniunt *Clysmata* in pauca quantitate, tantùm ad ℥ss. injecta.

℞ Flor. Verbasc. m. j. Ros. rubr. m. ss. Lumbric. concis. ℥i. Sem. Psyl. Fœnugræc. an. ℥ii. Coq. in lacte rec. ubi magis dolor leniendus, vel in Sero lactis, ubi materia peccans abstergenda. Colat ℥j. adde Sevi hircin. ℥j. M. F. Clyster pro 2. vicibus. Convenit etiam jus carnis vel capitis Vervece. cum aliquot gut. Ol. still. Cera.

Oleum

Oleum Cerae destill. egregiè abstergit & consolidat; cui substituitur *Bals. Peruv.* Præ cæteris *Decoctum Verbasci* in *Lacte* cum *Spongiâ* & *Linteis* multiplicatis applicatum commendatur. Item *Decoct. fol. Querc.* cum *Furfure* & *Aqua chalybeatâ*, tam cum spongiis quàm in forma *Sacculi* admota. Item suffitus ano excepti ex *Aceto* ferventi lateri affuso, vel *Thure* & *Pice* super *Carbones* vivos projectis; vel *Aceto* & *Aqua* decoctionis *Sabinæ* lateri infusis. Quoad *Suppositoria* cum *Opio* instructa, vereor ne *Intestinum* exasperent. In *Ano* exulcerato conveniunt *Inunctiones* ex *Ol. Ros.* & *Lumbric. terrestr.* probè in mortario plumbeo agitatis, vel etiam cum *solutione Lithargyr.* in *Aceto* in *Linimenti* formam subactis, uti & *Suppositoria* ex *Sevo hircino* cum *pulv. Thur. Tutia* & similibus, quæ *Unguento diapomphol.* aut *de Ceruss. camphorat.* illinantur; vel *Unguenta* ipsa cum tantillo *Terr. Vitriol. dulc.* applicata.

Si adsit *Ani pruritus*, expertus est fots ex *Aq. Plantag.* in qua modicum *Aluminis* decoctum fuerit. Vel *R. Tragacanth. Sulph. citr. Litarg. an. 3j.* cum *Aceto*, adjecto paucò *Ol. Ros. F. Linimentum.* In *Dolore Ani* ex charta piperata, &c. prodest fots *lactis*, additâ paucâ *Aquâ Rosarum.*

C A P. IX.

De Fluxu hepatico.

SI excernatur sanguis aquosus, tenuis, loturæ carniū similis absque doloribus, dicitur *Fluxus hepaticus*, ex falsa Veterum hypothesi, quod nempe ex defectu sanguificationis in Hepate oriatur.

Diarrhæa hæc cruenta, *Dysenteria* contradistincta, est vel 1. *Hæmorrhoidum internarum fluxus*; vel 2. *Dysenteriam sequitur* propter depauperatam *Massam sanguineam*

guineam ac nimis hiantia Intestinorum vasa ; vel 3. erit *Hæmorrhagia intestinalis*, easdem cum reliquis Hæmorrhagiis causas agnoscens. In specie acrimonia serosa sanguinis vasorum orificia perforans ; item suppressio consuetæ sanguinis evacuationis ; item obstructio insignis in Intestina aperiens, fluxum hunc cruentum excitant.

Prognosis. In Senibus rarò curatur. Ad Cachexiam, Hydropem & Tabem disponit.

Cura. Si sit *Hæmorrhoidum apertio*, curatur, in specie per *Tincturam Sulph. Vitriol.* Si sequatur *Dysenteriam*, eadam est cura quæ *Dysenteria levioris*. Inprimis *Decoctum Agrimonie Poterii* specificum est. Conveniunt etiam *Remedia ex Tormentil. Plantag. Samicul. Coral.* nec negligenda *Opiata*. Si acrimonia serosa dictum malum induxerit, *Rhabarbarina*, item *Vulneraria & Adstringentia* cum *Opiatis* conducunt. Hinc *Corallia, Trochisci de Carabe, Unicornu fossile, &c.* conveniunt. In progressu conducit sudores provocare *decocto Milii* vel *Rad. Chin. & Sarsapar.* Sed si Hepar afficiatur, vix unam sudoris guttam emittent. Ad sanguinis dyscrasiam corrigendam multum faciunt *Passulæ. Gelatina C. C.* cum *Aqua Cinnam. parata* à quibusdam laudatur. Huc facit *Foresti* observatio, quod nempe *Diarrhæa cruenta* ex sanguine acriori nata, cum Suppressione urinæ, curata fuerit hac sola potione, sc.

℞ *Fol. Malv. Viol. an. m. j. Rad. Petrosel. Fenic. an. ʒj. Hyssop. m. ʒ. Glycirrh. ras. ʒi ʒ. Prunor. Damasc. N. xv. Uvar. passar. ʒj.* Coque in *Cerevisia*, cujus usu aliquandiu continuato Æger sanitati pristinae restituebatur. Laudat *Faber* usum *Aquæ frigidaæ & Lactucarum* cum *Aceto* multo, præmissa purgatione ex *Extracto Rhabarb. Syr. Coral.* cum *Aqua Cinnam.* sæpius sumpto.

Si ex suppressa sanguinis excretionem, aut Visceris infarctu oriatur, tollendæ sunt hæ Causæ, & instituenda *Venæsectio revulsoria.*

C A P. X.

De Affectibus Hæmorrhoidalibus.

Hæmorrhoides propriè usurpantur de Fluxu sanguinis ex vasis Intestini recti; suntque vel *superiores ac internæ*, quarum arteria ex mesenterica inferiori, vena verò ex ramo splenico Venæ portæ oritur; vel *inferiores & externæ*, quarum arteria ex trunco hypogastrico Arteriæ iliacæ internæ, vena verò ex ramo hypogastrico derivatur. Cum itaque ex iisdem ramis hypogastricis deriventur vasa menstrualia, patet exinde, quare defectus Mensium subinde compensetur per Fluxum hæmorrhoidum.

Differentiæ Affectuum hæmorrhoidalium inprimis sunt attendendæ. Sunt nempe *hæmorrhoides* vel *furentes* seu *cacæ*, propter clausuram insigniter dolentes & tumentes; vel *fluentes* seu *apertæ*: quæ denique existunt vel *spontaneæ*, ex naturæ beneficio, vel non *spontaneæ*; suntque hæ vel *criticæ* vel *morbidæ* sive *symptomaticæ*. Dividuntur etiam *fluentes* in *erraticas* & *periodicas*. Ordinariò materia excreta est sanguis; subinde tamen etiam alius humor, albidus, aquosus, aut mucosus excernitur. Interdum etiam Aqua citrina effluit in Hæmorrhoidibus, quas *vesicales* appellant. Hæmorrhoides *cacæ* sunt incipiens Ani inflammatio. Ordinario ferè insequuntur se mutuo *dolor, tumor, fluxus*. Primò, sanguis propter fibrarum vellicatarum strictionem, & vasorum clausuram stagnat, & in partis porulos intrat, unde tumor, inflammatio & dolor insignis; adeo ut, præsertim in *internis hæmorrhoidibus*, sæpius patiantur animi deliquia, &c. sub sæcum dejectione. *Externæ*, præter dicta symptomata, sessionem & ambulationem molestam reddunt. *Cacæ externæ* interdum ad insignem

gnem magnitudinem foras eminent, & à tumoris varia figura varia sortiuntur nomina, à *verrucis, uvis, &c.* petita. *Cæcæ* nonnunquam in *Ulcus* abeunt, nonnunquam in perfectos *Scirrhus* mutantur. Suntque nunc *benignæ*, nunc *malignæ, cancrofæ, gangrænofæ*. *Hæmorrhoides* plerumque *non voluntariæ* sunt, licet consuetudo interdum *voluntarias* reddat.

Causæ sunt vel *internæ* vel *externæ*. *Priores* semper sunt præter naturam, & non nisi Affectibus melancholicis, atq; ab acido vitioso natis obnoxiiis contingere solent. Adest nempe in Sanguine ejusque fero fermentum salinum, quod vellicando loca illa sensilia & fibras nerveas stringendo, clausuram, stagnationem, tumorem, dolorem, ac tandem fluxum infert. Unde *Ægrorum* color faciei semper ad viridem declinat. *Causæ externæ* sunt equitatio aut vectio laborosior, conatus in Partu difficilior, sanguinis circulum circa dicta loca inhibens. Utut *Hæmorrhoides* talia non inducant, nisi in iis, qui ad melancholica pathemata proclives sunt, aut in Mulieribus, quæ crebrius pariunt, præsertim in ultimis gravidationis mensibus. *Purgantia resinosa*, in primis *Aloe*, non rarò *Hæmorrhoides* excitant, partim quia particulæ resinosæ, Intestino agglutinata, illud stimulant, partim quia humores acres evacuati dolores excitare solent. Nimia etiam sanguinis commotio, ex iracundia, motione forti, cursu, saltatione, & quæcunque habituales alias sanguinis evacuationes inducerent, similiter *Hæmorrhoides* in prædispositis excitant.

Prognosis. *Hæmorrhoides critica*, non nimie fluentes, Maniam, Melancholiam, Scorbutum, Tumores viscerum, Arthritidem, &c. levant; *suppressæ* verò morbos exasperant. Menstruationis loco sunt salutare. Si nimia sint, Hydropem, Tabem, ad Venerem impotentiam, debilitatem, &c. inducunt. Si supprimatur *Fluxus*, simpliciter vasa stringendo, sine fermenti interni cor-

rectione , sputum sanguinis vel ejusmodi mala infequuntur. Hæmorrhoides valdè dolentes , facilè inflammationem contrahunt , unde *Ulcera & Fistulæ* , quæ optimè *Unguento ex Ol. Amygd. dulc. cum Auro. fulminante* tractantur.

Cura. 1. Hæmorrhoides fluere consuetæ , ad consuetam periodum reducendæ. 2. Nimium fluentes sistendæ. 3. Nunquam fluere consuetæ rarò aperiendæ , nisi chronici Affectûs ratio , aut suppressa sanguinis Evacuatio illud postulet. 4. Cæcæ aut discutiendæ , aut si aliàs fluxerint aperiendæ : semper verò dolor sistendus. Unde patet , *Remedia* 1. *Aperientia*. 2. *Claudentia*. 3. *Anodyna* hic locum habere. In *Hæmorrhoidibus apertis* conveniunt omnia , quæ in *Diarrhæis & Dysenteriiis* specificâ virtute pollent : in *Cæcis* verò omnia ea , quæ Morbis spleneticis , & referendis Viscerum obstructionibus adhibentur : In specie *Martialia* , nec non Vegetabilia amaricantia & aromatica , quibus subjunguntur appropriata , ut : *Scrophularia* , *Millefol.* *Crassula* , *Pill. de Bdellio* &c.

Inter *Aperientia* & Fluxum moventia excellunt *Hirudines* ano applicatæ. Si profundius delitecant vasa , ita ut commoda applicatio fieri nequeat , per cucurbitam manifestentur. *Aperiuntur* etiam *Hæmorrhoides* fricando *foliis Ficus* contusis , donec lac exeat. Consultum interim est , prius vasa emollire *fomentis* , imprimis cum *Lacte* paratis. *Succus Cyclaminis* , vel solus , vel , si inflammatio adsit , cum *succo Betæ* externè applicatus ; item *succus Ceparum* , præsertim cum *Aloe* ; *succi Ari* , *Bryoniæ* , *Centaur. min.* &c. egregiè aperiunt ; ut & *suppositoria* ex *Rad. Cyclam.* vel *Hiera picra cum pulv. Colocynth. & Melle* parata ; item *Linimenta* ex *Cancris fluo.* in oleo coctis. Si metuatur Inflammatio aut ardor Ani , agitentur dicta in mortario plumbeo , donec lividum colorem acquirant : sic enim vim refrigerandi obtinebunt.

hebunt. Inter aperientia interna eminent *Aloe*, *Elixir propriet.* *Myrrha*, & *resinosa Purgantia*.

Inter *Remedia Hæmorrhoides claudentia*, conducunt internè *Rhabarb.* *Myrobalani*, ac præ cæteris *Tamarindi*. Item *Conserv. fol. Querc.* *Syr. de Ros. ficc.* *Syr.* & *Succus Portulacæ.* *Succus Urticæ maj.* ad ʒij. *Succus* & *Syr. stercoris asinini*, *Decoctum Sanguisorbæ*, *Dens Hippopotami præp.* *Trochisci de Carabe*, ac inprimis *Pill. de Bdellio* ad ʒj. *Martialia*, quò pertinent *Hæmatites*, & *Opiata*, quo pertinet *Theriaca*, satis nota sunt. Externè Fluxum sistunt & *Ulcera* sanant *Crepitus Lupi* ficcatus; item *Fuligo furni* conquassata cum *Album. ovi*, & applicata cum *Telis araneorum*; *Pulvis sanguinis* recenter excreti & exsiccati; *Pinguedo* stillans ex *Anguilla* dum assatur; *Pulvis* ex *Mumia* & *Subere* usto; *Linimentum* ex *Terr. Vitriol. dulc.* ritè edulcoratâ, & *succo Plantaginis*; *Unguentum de Tutia* cum cinere *Ostreorum* subactum; *Annulus* ex *dente Hippopot.* pollicis pedum applicatus; *Pulveres sympathetici*, ac inprimis suffitus ex *Bdellio*. *Venæsectio* in brachio non necessaria est, nisi suppressâ solenni aliquâ Sanguinis evacuatione.

Cæcarum dolorem sistunt, easque discutiunt *Lac*, *Opiata*, *Fotus* ex *decocto fol. Hyoscyami* in *Lacte chalybeato*: specificè autem *Oleum* ex infusione *Pomor. Momordicæ* in *Oleo comm.* vel *Amygd. dulc.* Hinc *Oleum Olivarum* ex infusione *florum Verbasci*, *Fotus* vel *Cataplasmata* ex *flor. Verbasci* & *Sambuci* cum *sem. Hyoscyami* in *Lacte coctis*. *Primarium* specificum contra *Fluorem Hæmorrhoidum* est *Linaria*, & quidem tam ejus *Oleum* & *Unguentum*, quàm *sacculus* ex *Linar.* & *flor. Chamom.* in *Lacte coctis*, vel;

℞ *Ung. de Linar.* ʒj. *Ol. Hyoscyami* express. ʒij. *Sacchari saturni* (in ardore) ʒß. *M. pro Linimento.*

Egregium in *Hæmorrhoidibus cæcis* est *Linimentum* ex *baccis Herbæ Parid.* in *Oleo* cum modico *Vini* coctis.

Aselli & Scarabæi stercorarii, in *Oleo Lini* cocti dant *Linimentum*, quod *Hæmorrhoidibus* externis commodè illinitur, in *internis* verò in forma *Glandis* immittitur. Idem dicendum de *Millepedibus* in *Oleo Nucis moschatæ* expresso coctis vel digestis. Si ingens sit ardor cum dolore, certissimum remedium est *Suber ustus* cum *Oleo Rapistri* & succo *Sedi maj.* mistus; idque in mortario plumbeo, si *Inflammati* adsit. Conducunt etiam *Mucilag. sem. Psyl. Cydon. Lini*, &c. continent enim in se *Sal volat.* ipsius concreti; quibus in ardore commodè adduntur *succus Portulacæ*, *Saccharum Saturni* & *Camphora*, quæ etiam ad ʒß. cum *Aquæ Ros.* ʒi. subacta convenit. Laudantur etiam sacculi ex *Glandibus* contusis & *fol. Quercus* in *Aceto* coctis. *Scrophulariæ* radix Autumno collecta *Lumbis* applicata *Hæmorrhoides* fluentes sistit, dolentes dissolvit. Recens contusa dat *Unguentum*, quod cum *Butyro recenti* in olla per 15 dies in cellâ repositum, dein liquefacto sensim *Butyro* lento igne expressum, egregium evadit *Linimentum* contra *Hæmorrhoides*. *Scrophulariæ* radix femori alligata, *Infusum* aut *Decoctum Radicis & Foliorum* pro potu ordinario, & *folia* minutim concisa cum *Butyro* comesta, omnem absolvunt paginam. Huic succedit *Crassula maj.* seu *Sedum Telephium* pro usu interno & externo. Ejus folia primo Vere turgentia contusa cum *Oleo Ros.* cocta, egregium reddunt *Linimentum*: *Radix Lumbis* applicata convenit in *cæcis*: *Cerevisia* etiam macerationis *Rad. Scrophul. & Crassul. maj.* mane & vesperi oblata confert. *Chelidonium minus* ficcatum & *Cerevisiæ* infusum, omne *Hæmorrhoidum* vitium curat. *Succus* ejus expressus externè idem præstat. *Aqua* ejus destillata eos curavit, qui ex nimio *Hæmorrhoidum* profluvio fere *Hydropici* facti sunt. *Tusa Planta*, & oleo incocta ad dolentes & tumentes prodest. *Flores & Herba* mane commodè comeduntur. Hinc alii recipiunt *Pulverem radicis*

dicis Scrophul. Chelid. min. an ziss. cum Ol. Verbasci fiat Linimentum. Hisce tandem addatur, quod pro usu interno ad sedandum dolorem & absumendas *Hæmorrhoides* proficuum est, decoctum *Millefolii totius*, pulvis item *Millefolii & Tormentillæ*. Quod si dolor *Hæmorrhoidum chronicus* evadat, speciatim post *Mensium* emanfionem, egregiè convenit *Fonticulus* in *Tibia*. Optimè notat *Wedelius*, Unguenta non semper conferre, quia Venarum capacitatem augment, transpirationem inhibent & ardorem exasperant.

SECT. I X.

De variis Intestinorum Doloribus; Inprimis de Doloze colico.

QUandoque Intestina præternaturales patiuntur dolores, *Tormina* dictos, à torquendo, quòd circumvolvi videantur. Proveniunt ferè omnes hi dolores à Spasminis Intestinorum convulsivis, unde & ordinario penè alvus suppressa est, ex impedito nempe motu peristaltico naturali.

Differunt Dolores intestinales, inprimis ratione *Partis affectæ*. Dum afficiuntur tenuia, *Jejunum & Ilium*, vocatur propriè *Dolor Iliacus*, qui propter situm Intestini, in, circa, & infra Umbilicum percipitur. Quando in Intestino crasso, *Colo*, situs est dolor, sequitur ductum ipsius intestini *Coli*, superiorem & anteriorem abdominis partem circuli instar ambiens, usque ad Umbilicum, imò interdum usque ad Vesicam se extendens. Ad Partem affectam pertinet & situs doloris, ratione cujus dolor est vel *hypochondriacus*, vel *umbilicalis*, vel *lumbaris*. *Lumbaris* est nunc *nephriticus*, nunc *mesentericus*, nunc *pancreaticus*, nunc *intestinalis*. Do-

lor *Hypochondriacus*, qui in Hypochondrio sinistro percipitur, *Lieni* adscribi nequit, quia *punctorius* est & *terebrans*, quandoque cum tumore ad tactum renitente; Lien autem per se minus sensibilis, vix potest habere dolorem, nisi gravativum aut tensivum ab infarctu nimio enatum; præterea cum in profundo situs sit, ad tactum intumescere nequit. Situs est itaque punctorius hic dolor in *Intestinis*, partim quidem in *Jejuno*, sed ut plurimum in *Colo*. In angulo *Jejuni*, ubi *Lumbis* & *Mesenterio* assurgens contorquetur in Abdominis medullum, sæpè latent Flatus, vel ut plurimum mucilago acida, quæ dolorem acerbum in profundo *Hypochondrii* sinistri inducit. Verùm mucilago hæc acida & flatus frequentius in *Colo* observantur, ubi dolores plerumque siti sunt. Dolores punctorii in *Hypochondrio* dextro non sunt ex *Hepate* sed ex *Intestino*. Dolor *lumbaris nephritico* similis, in *Duodeno* circa principium *Jejuni* subinde oritur. *Pancreas* transversim lumbis incumbens, obscurum & profundum dolorem subinde infert. *Mesenterium Lumborum* Vertebriis annexum, subinde lancinantem circa Lumbos dolorem excitat.

Omnis Intestinorum dolor in genere *Colica* appellari solet. Est autem hæc vel *humorosa*, vel *convulsiva*. *Humorosa* oritur à mucilagine viscidâ & acidâ hærente in Intestino, inprimis in *Colo*, sub Hypochondriis, in cujus cellulis aptum invenit diverforium. Et hic dolor est iste, qui Hypochondriacos non rarò vexat, existitque nunc *fixus* & *terebrans*, quando scil. Intestina uno quodam loco perterebrari videntur; nunc *distendens* & *disrumpens*, qui frequentius oritur à flatibus, ortis ex materiâ viscidâ, per fermentationem vitiosam ab acido productam; quibuscum concurrit Spasmus flatibus exitum intercipientis: nunc *gravis* seu *contundens*, ortus ex pituitâ vitreâ seu mucro viscido non acri: nunc *rodens*, qui à salso est acri, muriatico & vellicante: nunc deni-

denique *pulsans*, ex Arteriarum spafmo, aut inflammatione quâdam proveniens.

Colica convulfiva, cum contorfionis aut vagæ lancinationis in abdomine fenfu, à Convulfionibus, fine humorum interventu, oritur. Eftque vel *accidentalis*, à causâ externâ & per confenfum frequentius excitata, ut in *Nephriticis* & *Parturientibus*; vel *habitualis* radicatam causam in corpore habens, ut in *Doloribus scorbuticis*, *hystericis*, & post *Febres intermittentes* malè curatas. *Colica* hæc *convulfiva* sæpè conjuncta est cum *Doloribus nephriticis*, oritur enim non à vitio contentorum in Intestinis, sed à plexibus Mesenterii nerveis irritatis, qui diffundunt ramos ad Intestina, Renes, & Stomachum: unde dolor renalis, per Nervum Renum plexui radicali communicatus, Intestinatorum ramos fimiliter infestat. Hujus generis est *Suffocatio hystERICA*, seu *Tormina* ex Convulfionibus Mesenterii & plexuum nervosorum, Contracturam Faucium inducentibus. Similiter *Tormina* graviora insequuntur *Convulfiones Mesenterii & Intestinatorum*, quæ sub difficili Mensium fluxu & post Partum eveniunt. Pertinent huc etiam Dolores Morbis diuturnis malè curatis supervenientes, qui videntur oriri ex metastasi fermenti morbofi, irritantis glandulas & nervos Mesenterii. Accedit *Dolor Abdominis scorbuticus* contumaciffimus, qui ex Convulfionibus Intestinatorum & Mesenterii indubiè oritur; inchoatque ordinariè in dorfo, ubi annectitur Mesenterium, pergens interiora verfus ufque ad Umbilicum. In tali *Colicâ* sæpe podex pertinaciffimè clauditur, propter spafmum Intestini recti, ita ut nihil intromitti poffit. Non rarò etiam Umbilicus introrfum retrahitur, propter Convulfiones, quibus Umbilicus, & forfan ipsum Peritonæum afficitur. Vagus est hic dolor, nunc Abdomen nunc Artus occupans.

Symptomata omnis *Colicæ* funt, nunc ardor & æftus,

vel universum corpus occupans, propter impetum spirituum & sanguinis à dolore ortum; vel sub Hypochondrio dextro, ubi inferitur Ductus pancreaticus & cholidochus in Duodenum, perceptibilis, propter Bilem acriorem cum Succo pancreatico acidiori effervescentem, sicut ex confusione Spiritus Vitrioli & Olei Terebinth. intensus ardor oritur. Nunc adest Algor in Abdomine perceptibilis, ex Succo pancreatico austero, Bili paucæ aut inertis occurrente ortus: estque non tam positivum frigus, quàm frigoris quasi sensus ex Spasmodicis membranarum ab acido vellicatarum. Colicam convulsivam comitatur Vomitus; minus humorosam, nisi Intestina tenuia magis affligantur; vel assumpta in Ventriculo malum induxerint, vel Colon malè affectum Ventriculum, cui substernitur, irriter. Alvus adstricta in Colicâ convulsivâ frequens est, ubi & Alvi solutio parum prodest; secus autem in humorosâ.

Causæ Colicæ humorosæ sunt variæ: nunc assumpta vitiosa, vel vitiosè digesta; nunc ad Intestina ex Pancreate derivatum acidum austerum. Crebriores oriuntur Colicæ à flatibus, stercoribus induratis, in Intestinorum cellulis commorantibus; comestis Fructibus horæis fermentescibilibus, Cerevisiâ novellâ, assumptis pinguibus, superingesto potu frigido vel acidulo. Bilis sale vol. temperante gaudens, per se Colicam non inducit, nisi porracea vel æruginosa sit. *Purgantia* Intestina stimulando, & humores commovendo, *Tormina* excitant; omnia item alimenta difficulter digestibilia, præsertim si superveniat Abdominis nimia refrigeratio; acescunt enim, & in mucilaginem viscidam abeunt. Hypochondriaci *Tormina* sæpè patiuntur propter excessum acidi, cum cruditate materiæ viscidæ. Ictericis defectus Bilis idem præstat. In Lue gallicâ acidum specificum *Tormina* infert; quæ nullis nisi mer-

mercurialibus Unguentis succumbunt. Faciunt huc deglutiti nummi aurei, calculi in Colicis repetiti, & Vermes. Accedunt Inflammatio Intestinatorum, eorum à Dysenteria conglutinatio, obstructio occulta meatus cholidochi, Calculus in Vesicâ biliaria Intestinum atterens, & pituita in externa Intestinatorum superficie hærens.

Causa Colicæ convulsivæ pariter est acidum, sed in plexibus nerveis Mesenterii, vicinisque locis membranosis, sive cum nutrimento, sive cum vehiculo lymphæ, ut in Scorbuticis & Hystericis, depositum. Sæpè etiam Abscessus in glandulis Mesenterii & Pancreate Tormina Abdominis inferunt.

Prognosis. Colica ex se leve quidem malum, ratione tamen adjunctorum interdum lethalis est: Humorosa benignior est convulsivâ, cui non rarò Epilepsiæ, Pareses, Cephalalgia & Mania superveniunt.

Cura. In *Paroxysmo.* 1. Sensus dolorosus opiatissendus. 2. In humorosâ, causa materialis corrigenda & per alvum educenda. 3. In convulsivâ, appropriata nervina, in specie, Salia vol. oleosa opiatisscenda sunt. Pro his scopis obtinendis observetur 1. Clysmata sæpius prodesse, magis tamen, quando in Intestinis crassis hæret malum, vel quando Ventriculus afflictus stimulo revulsorio indiget. Si alvus pertinaciter adstringatur, & fomes hæreat in Intestinis crassis in Colicâ humorosâ, usurpantur acrius stimulantia, præsertim si purgantibus non respondeat alvus. Si malum hæreat in Intestinis tenuibus, præferuntur laxantia per os. Si Clysteribus acrioribus malum non mitigetur, iis ulterius non insistendum. In Colicâ convulsivâ præsertim nephriticâ, *Clysteres anodynii*, inprimis *terebinthinati*, multum præstant, v. g. *℞ Urin. human. ℥ij. Terebinth. Vitel. ov. solut. ʒiʒ. m.* Ubi flatus adsunt, *Clysmata ex Urinâ pueri* valdè proficua sunt, qui-

bus addi possunt *Olea cocta* atque *destillata carminantia*, Sed in modica quantitate injicienda sunt, propter flatu injectioni obstantes. Præstant etiam *Clysmata* ex *fumo Tabaci*. Si acrius stimulandum sit, addantur *Infusa antimonialia*, v.g.

℞ *Juris Pisor.* ℥viii. *Sacchar.* ℥℔. *Aq. benedict.* ℥ii℔. *Ol. comm.* ℥iv. *m.* De hoc injiciatur quavis hora recrudescentis doloris.

2. In *Colica convulsiva* Purgantia propriè dicta contracturam augent, adeoque minùs laxant quàm mitiora. Si Vomitus simul affligat, blandè abstergentia conveniunt, v. g. *Potio passulata*, *Pulvis salinus* cum stimulo *Scamm.* vel *Plateri* potio ex *Ol. Amygd. dulc.* ℥i℔. *Vin. malvat.* ℥℔. *Syr. de Papav.* ℥j. *M.* Conducit etiam *Manna* & *Sperma Ceti*. Si dolor ab Inflammatione oriatur, exulent vel levissima *Purgantia*. In *Colica humerosa* ab errore externo in assumptis, & ubi dolor non adeo urget, initio purgandum cum *Crem. Tart.* & *Resinis*; secus differendum donec dolor cesset. In *Colica* ex pituita vitrea vel acida, ocyus evacuanda est per *Purgantia propriè dicta* attenuantibus juncta; ex *Merc. dulc.* *Gumm. ammon.* & *Scamm.* & nonnisi summa necessitate urgente anodyna evacuantibus præmittenda. *Vomitoria* cautè usurpanda, ne *Colica* in *Ileum* transmutetur. Si *Ventriculus* & *Intestinorum* partes superiores repleantur, necessaria sunt: sed si infernæ potissimùm afficiantur, frustra tentatur Vomitus, utpote qui volvulosos quandoque reddit homines.

3. In *convulsivâ* conveniunt *Opiata* appropriatis mista, præsertim si alvus aperta sit. In *humerosâ* ab acri & tenui materia, eadem usurpari quoque possunt, quia istam temperant; minus tutò autem in usum adhibentur, si viscidior sit materia, quia hanc figunt. In *humerosâ* neutiquam dentur ante *purgantia*, sed unà mista, vel post *purgantia*, nisi tanta sit *Ventriculi* debilitas aut *Vomitu-*
turi-

turritio, ut *Pilulæ* deglutiri nequeant; quo in casu dari potest *anodynum*, subjungendo *catarthicum* paucis post horis, ita ut ab *opiato* non vincatur. Finita *Catarthici* operatione solenne est, *Anodynum* ingerere, inprimis ex *Essentia Opii*, *Laud. hyster. Syr. Papav. Theriaca*, &c. Pro exemplo *Opii* cum *purgantibus* misti. *℞ Aloes succotr.* vel *Pill. Aloëphang.* 3ß. *Opii*, *Croci*, an. gr. ii. vel pro *Croco* ponatur *Castoreum* F. *Pilul.* n. xv. pro dosi.

4. In omni *Colicâ* cautissimè fugiendum est frigus, præsertim *Ventriculi* & *Pedum*. Unde *Potus* sit semper *calidus*. Et si recepta sit noxa ab aurâ frigidâ, haustus bonus *Aq. Vitæ Juniper.* optimè convenit. *Potus Aquæ* multâ nive *refrigeratæ*, apud *Septalium*, per accidens sanavit, *Spasmos* nempe *Intestinorum* relaxando. Sed non sine periculo tamen quis imitaretur.

5. Si alvo relaxatâ *Dolores* persistant, quod in *Convulsivâ* sæpius accidit, adhibenda sunt *appropriata*, *Flatus resolutentia*, *acidum temperantia*, *Ventriculo* & *Intestinis* grata; & hinc etiam *hysterica*.

Appropriata plus minus aromatica contra *Dolorem Colicum*, sunt inprimis *Veronica*, ejusque cum *Myrrha* in *Vino* decoctum: *Chamomilla*, ejusque *Florum* in *Aq.* vel *Cerevis.* decoctum, quod in *Colica convulsivâ* calidè haustum, est instar omnium; hinc & ejus *Aqua* & *Oleum dest. saphyrinum*, ad aliquot guttas haustum: *Sclaræa*, hujusque *Decoctum*, *Essentia*, vel *Spir.* sæpius abstractus, in *Colicâ Virorum*, & *Hysterica Mulierum*: *Helenii Radix* cum *Vino* decocta: *Allium*, in jusculo nempe calido & oleo cum parte dimidiâ *Vini*: *Cortices Aurant.* quorum *Pulvis*, *Essentia*, & *Ol. destill.* potentissimè acida quæcunque temperat. *Absinthium* decoctum, vel minutim dissectum cum *Saccharo*, præsertim in *Colicis peregrinantium*, & illis ex *Febrium* reliquiis ortis: *Gentianæ* pulvis ad 3i. si alvus sit aperta: *Semina* 4. *cal. maj.* in *Vino* ebullita & hausta, quæ acidum hostile

hostile spasmos & duritiem inducens egregiè corrigunt : *Zedoaria* in substantia, *Tincturâ*, & *Extracto*, carminativum egregium, si alvus aperta sit : *Fuligo* pulverisata cum *Aceto dest.* calidè hausta, item ejus *Spiritus urinosus*: *Olea destillata Angelicæ*, *Sem. 4. frig.* & *Ol. baccar. Laur. per express. cum Vino factum*, ad aliquot guttas: *Castoreum*, non solum ubi adest pituita viscida, sed in *Colicâ* etiam *convulsivâ*, *hystericâ* aut *scorbuticâ*, inprimis cum *Salibue volat.* Item in forma *Tincturæ* cum *Tinctura Tartari* acriori, vel *Spir. Salis ammoniaci urinoso* paratæ, ad ʒj. cum *Essentia Opii* sociatæ; vel in forma *Extracti* cum *Theriaca* & *Laud. opiat.* vel cum *Ol. destil.* *Succini* in *Pill.* redacti : *Mandibulæ Lucii piscis*, *Unicornu præp.* aliæque partes Animalium duræ acidum absorbentes : In specie *Stercus Lupi* ad ʒi. contra *Colicam* quamcunque decantatissimum : *Stercus equinum* recens ex *Equo avenâ pasto*, ejusque *Succus* cum vehiculo calidè propinatus, nobile remedium, inprimis in *Convulsivâ* : *Succus Stercoris columbini* cum *Lacte* expressus : *Aurium humanarum sordes* cum vehiculo calido : *Pulvis Testicul. equin.* cum paucis *Croco* in *Aq. Lil. alb.* ad ʒß. vel ʒi. cum ʒß. *sem. Anisi* : Et tandem *flor. Sulph.* ad ʒß. in *Vino* calido. Inter præparata eminent *Syr. de Alth.* ubi temperandum; *Syr. cort. Aurant. Papaveris*, &c. Species *Diacum.* *Diacalaminth.* *Diagalang.* *Diapiper.* *Diasulph.* *Salia volatilia*, inprimis *Spir. carminat. de tribus* in *Colicâ* flatulentâ *hypochondriacâ*; *Liquor C. C. succinatus* in *hystericâ convulsivâ*; *Spir. Nitri dulcificatus* cum *Spir.* quodam *vegetabili carminat.* ad ʒi. in vehiculo calido, ubi *phlogoses* adsunt. Ex his variæ fiunt præscriptiones, v. g. in quavis *Colica*.

℞ *Aq. Chamom.* ʒiiii. *Spir. Theriac.* ʒii. *Laud. opiat.* gr. iii. *Syr. cort. Aurant.* ʒß. *Misc.* Capiatur cochleatim.

℞ *Aq. Menth. Chamom. an.* ʒiß. *Aq. carminat.* (statim describendæ) ʒvi. *Elix. menth.* ʒß. m. Cap. cochleatim in *Colica*

Colica flatulentâ humorosâ, expectando, si possibile, aliqualem sudorem. Si adsit æstuatio febrilis, adde *Spirit. Nitri dulcis anticol.* ʒii.

℞ *Ol. destill. Carvi, Cumin. Angel. Chamom. an. gut. vi. Sacchar. albiss. ʒij. m. F. Elæosacch. vel ℞ Flor. Sulph. ʒii. Mandib. Luc. piscis ʒi. m. F. Pulvis. Dosis ʒi. cum s. q. Laud. Op. in Colica alia humoral.*

℞ *Aq. Menth. Chamom. Veron. an. ʒj. Essent. Castor. ʒiij. Liquor. C. C. succin. vel Spir. Salis ammoniaci ʒiʒ. Essent. Op. ʒj. Syr. Cort. Aurant. m. in Colica convulsiva. Quibus inimica sunt Volatilia, utantur seq.*

℞ *Aq. flor. Scambuc. Chamom. an. ʒiʒ. Essent. Castor. ʒiʒ. Unicorn. ver. ʒj. Mandib. Luc. piscis ʒʒ. Sal. volat. C. C. gr. vi. Syr. Artemis. ʒiij. m. Sequitur Spir. & Aq. carminat. anticolica.*

℞ *Flor. Chamom. Rom. Sambuc. Fol. Menth. Rut. sicc. an. m. iij. Bacc. Junip. recent. ʒiijʒ. Bacc. Laur. excort. ʒvi. Sem. Cum. ʒj. Sem. Anis. Fœnic. an. ʒʒ. Cal. aromat. ʒiʒ. Flav. Cort. Aurant. ʒiij. Cinnam. acuti ʒvi. Zedoar. ʒiij. Pulverisentur omnia tenuissimè, adspergantur Spirit. Nitr. rectif. ʒvi. Infundantur Spir. Vini non adeo exactè rectificato; stent per 12. horas in M. B. Digerantur lento igne, vase benè munito; tandem destillentur ex arena vel cineribus per alembicum lentè, ut caveatur Empyreuma. Dof. cochl. i. vel ii.*

Externè illinitur Umbilicus *Oleis Aneth. Chamom. rutac. laurin.* Item *Ol. dest. Laur. Junip. Rut. Cort. Aurant. Mac. & c. cum Castoreo*, imponendo desuper laterem calefactum. Nobile in *Colica convulsiva* est *Galbanetum Paracelsi*, vel ejus loco *Ol. Saponis ex Sapone in Spir. vin. soluto & cum Calce viva cohobato*; item *Ol. Succ. cum Ol. Spic. mistum*; item *Zibet. cum Ol. N. M. expr. & Ol. dest. macis.* item *Bals. apoplect. cum Ol. dest. Macis.* Conducit etiam *Empl. ex Tacamah. aut Caran. vel Linim. ex Galbani in Aq. vitæ solut. ʒii. Ol. Chamom. Rutæ. an. ʒʒ. Croci g. vi. Misce.*

SECT.

S E C T. X.

De Situ Intestinorum mutato.

C A P. I.

De Hernia.

I*ntestina à Mesenterio* interiorius collecta, & à *Vertebris lumborum* suspensa, naturaliter in *Peritonæo*, veluti bursâ, continentur. Si verò hæc bursa laxetur aut rumpatur, prolabuntur *Intestina* cum tumore, qui *Hernia* audit. Prolabuntur autem nunc sola, nunc junctim cum *Omento*, nunc denique *Omentum* solum prolabitur. *Intestina* crassa tam firmiter lumbis & hypochondriis anectuntur, ut *Herniam* non patiantur. Sola utique tenuia huic malo obnoxia sunt. Contingit *Hernia* plerumque in processibus *Peritonæi*, per quas in *Scrotum* descendunt *Vasa spermatica*; estque vel *inguinalis* seu *incompleta*, quando in *Inguina* solum, vel *scrotalis* & *completa*, quando in *Scrotum* descendunt *Intestina*. Post hos processus est *Umbilicus*, ubi facile laxatur aut rumpitur *Peritonæi* membrana fibrosa. Cæterum præter loca hæc magis ordinaria, sunt & alia ubi *Herniæ* oriuntur, quæ ab imperitis tanquam *Abscessus* tractantur. Unde observatæ fuerunt *Herniæ*, ex rupto *Peritoneo* in parte musculosâ femoris, prope spinam dorsi, infra cartilagine[m] ensiformem, &c.

Causæ sunt, quæcunque laxant, dilatant aut rumpunt *Peritonæum*. In rupturâ *Peritonæi* subsistunt plerumque *Intestina* intra musculorum confinia, quæ aliàs per dilatatum *Peritonæum*, tanquam per demonstrata vestigia, in *Scrotum* descenderent. *Causæ* hæc plerumque sunt *externæ* v.g. *Motus nimius*, clamor nimius, præsertim in *Infantibus*; *Tussis*, *Sternutatio* & *Vomit*
tus

tus nimia ; Partus difficilis præcipuè in *Omphalocèle*, quandoque nimia Purgatio.

Diagnos. Sedulò distinguatur *Hernia* à Testiculorum altero retracto, super Os pubis hærente ; *Herniarum* enim tumor instantibus accrescit ; decumbentibus verò successivè evanescit. Sine dolore etiam est tumor *Herniarum*, nisi fæces indurentur, aut Intestina in angustiore foramine includantur. Præterea si tussiat Æger, & aliquid in Scrotum descendat, crepaturas observamus. Quoad *Prognosin*. In Infantibus faciliè, in Adultis rarissimè absque chirurgicâ operatione curatur. Periculum est in *Herniis*, nè *Morbus Iliacus* ingruat ex Intestinis in loco prolapsis, à frigore, contusione, retentis fæcibus, flatibus, &c. irritatis ; vel ex Inflammatione quâdam in *Gangrænam* aut *Suppurationem* tendant Intestina.

Cura. Reponantur Intestina, & reposita firmentur vel *subligaculis* vel *consolidantibus remediis*. Observandum itaque ; 1. In prolapsu recenti *Clysteres* non infundendos, ne unâ cum Intestino in Scrotum descendant : quo in casu præfertur *Suppositorium*, cum *sacculo emolliente & discutiente* in aquâ cocto applicato. Sin verò confirmatus sit prolapsus, & symptomata gravia urgeant, *Enemata* planè necessaria sunt. 2. Flatus nunquam negligendi. 3. Frigus subitaneum dolorem, hinc spasmus, duritiem & lethalia symptomata inducit. 4. Ut reponantur Intestina prolapsa, sit corpus resupinum cum natibus elevatis, & removeantur impedimenta, flatus nempe, stercora & inprimis durities, quæ non tam à fecibus duris, quàm in tenuibus nondum tales sunt, quàm à membranarum tensione oritur, undè aromatica interna, & blanda fomenta externa, irritationem sistendo, duritiem amovent.

Ut disponantur Intestina ad repositionem, conducunt internè *Sem. 4. cal. majora* in vino cocta, Externè appli-

applicantur *Emollientia* in fæcum crassitie, *Discussientia* in flatibus, *Anodyna* in dolore & duritie. Unde applicatur *Spiritus Vini* calidè; item *Fotus* ex *Lixivio acri. Sem. Cumin. cum paucis Malvatico*, filo crudo exceptis. *Fotus* aut *Cataplasma* ex *Stercore ovillo dulci Lacti* incocto, in *Flatibus* aut *Fæcum duritie*, Intestina sæpè reponit frustra tentatis aliis. Illinitur quandoque *Pinguedo ursina* vel *leporina* dorso, ad Intestinorum retractionem; uti & *Emplastrum Hoffmanni* ex *Sagapen. Gum. ammoniac Galban. ziiij. Terebinth. Cer. virgin. an. 3v. ðij. Magnet. arsenic. 3i. gr. xv. Rad. Ari. 3i.* in aceto solutis & coctis.

Ut repositis Intestinis Peritonæum iterum conglutinetur, usurpantur internè *Vulneraria*, inprimis *Symphytum maj. Perfoliat. sem. Nasturt. Vinum decoctionis Betonicæ*, & præ omnibus *Herniaria* in *Pulvere*, *Essentia* aut *Potionibus*. Sanè *Sem. Nasturt. ad 3i. cum Vino rubro* singulis diebus sumptum maximè juvat: & externè ejus *pulvis* cum *Album Ovorum* subactus, & super alutam extensus, vel cum *Gum. Caran.* in *Ceratum* redactus, mira præstat. Post hoc egregium est *Decoctum Rad. Siggill. Salom.* in *Vino* ad plures dies.

Externa similiter *Vulneraria* & *Astringentia* sunt. Præ cæteris laudatur *Succus Herniar.* cum *Farin Fab.* subactus. Prostant multa *Cerata*, quæ parùm valent. Curavit multos *Emplastrum* ex *Resina, Pice, & Lateribus coctis pulveris.* & crassè subactus. Laudatur etiam *Emplastrum seq. R. Empl. contra rupt. Picis navalis liquefact. Empl. Diasulph. Ruland. an. q. s. Malaxentur cum f. q. Ol. Hyper. & quàm calidissimè applicetur: quando sponte decidit, applicetur denuò recens. Cataplasma ex Mucilag. Sympb. Maj. meritò extollitur, uti *Oleum Vitell. ovorum*; quibus omnibus præfertur *Oleum Lascertarum*.*

Sunt qui pingua tanquam nimis dilatantia rejiciunt: adeoque non inepto consilio applicant lintea intincta

Acet.

Acet. destill. acerr. in quo *Lithargyrium* solutum. Cæterum unà cum externis multum faciunt debita *Subligacula*, quies corporis, & continuus in dorso decubitus.

C A P. I I.

De Ani Proidentia.

Intestinum rectum in Alvi excretionem protrusum, naturaliter à musculis levatoribus sursum retrahitur. Si verò protrusio ista excrescat aut retractio deficiat, oritur *Ani proidentia*. Nimia & frequens extrusio infertur ab humoribus acerbis Intestinum vellicantibus in *Dysenteria* & *Tenesmo*, item ab acro clystere aut supposito-rio, à stercore duris aut viscidis continuo stimulantibus, Partu difficili motum excretorium augente, & *Hæmorrhoidibus* perpetuum stimulum suggerentibus. Musculi impedita retractio, adeoque *Paralysis* fit vel *vitio fibrarum* musculi nimium relaxatarum ab excrementis serosis copiosis, aut Intestino recto nimium protruso; vel *vitio nervorum*, in percussione sive casu ab alto, facto super Os sacrum aut spinas Lumborum. Quandoque extrusio Ani & Musculi retractio simul peccant, v. g. in *Calculo vesicæ*, à quo per consensum irritatur Intestinum ad protrusionem, & à crebriori excretionis conatu in tantum extenduntur aut relaxantur musculorum fibræ, ut pertinax Alvi hinc sequatur protrusio. Quoad *Prognosin*. Si diutius procidit *Anus*, subinde tumorem insignem contrahit, in specie *Inflammationem*, quàm facile *Gangræna* sequitur. *Proidentia* à fibrarum paralyfi orta, difficulter curatur, curata autem recidivam facile patitur.

Cura. Anus reponendus, & repositus firmandus. Reponitur autem indice digito, circumvoluto linteo,

decocto emolliente vel adstringente ebrio. Reposito Ano, extendantur Coxæ & Crura, & quietus jaceat Æger. Sed & ante repositionem ungatur Anus *Ol. Hyper.* vel *Rosac.* adperso pulvere *Gallarum*. Si stercora repositionem impedian, injiciatur *Enema* ex *Meliloto*, *Verbasco flor.* *Sambuc.* &c. in *Lacte* coctis; aliàs recidivat malum. Si acria quæcunque Intestina stimulent, injiciatur decoctum *fol. Querc. Parietar. Cicer. rubr. & flor. Verbasco.* in *Aqua ferrariorum*. Si adsit Inflammatio aut Tumor, repositio est impossibilis, donec tollantur hæc mala fotu ex *Flor. Sambuc. Chamomil. Hyper. an. m. ß. Ros. rubr. p. iiii. Summit. Absinth. Melilot. an. m. ß.* in *Lacte* vel *Vino rubro* coctis. Si adsit Paralyfis Intestini, & *Flor. Chamom. Anthos, Fol. Salv. Balauft. an. m. ß. Gallarum paria duo.* Coque in *Vino Chalyb.* quo abluatur Anus & successivè reponatur.

Ut Intestinum repositum firmiùs cohæreat, applicetur *Emplastrum* Ossi sacro aut Lumbis calidissimè ex *Gum. Sagapen. & Opopan.* Conducit etiam Suffitus Ani ex *Asphalto, Succin. Mastic. Thur. & Myrrh.* super carbonibus ignitis. Insideat item Æger asseri probè calefacto, *Mastiche* illito, vel *Medullâ* aut *Pinguedine cervinâ* inuncto, vel *floribus Verbasco.* in *Butyro non salito* frixis & probè transcolatis, illito. Firmant etiam Anum, imprimis post Partum difficilem, *Sacculi calidi* ex *Furfure, fol. Millefol. & Verbasco.* in *Acet. destil.* coctis. Si natum sit malum ex Hæmorrhoidibus, inungatur *Ol. Scabæorum* in *Ol. Mastich. bullitorum*; sin à Tenesmo, bulliant *Flor. Verbasco.* in eodem *Mastiches Oleo.* Si post repositionem remaneat rubedo & inflammatio, foveatur podex *Aquâ Plantag.* in quâ solutum est *Saccharum Saturni.*

SECT. XI.

De Chyli Distributione læsa.

SI obstruantur vasa lactea, effunditur Chylus, & stagnat; unde *Ascites* frequenter inducitur, de quo vide *Sylvium*. Occasione hujus obstructionis explicanda quædam, quæ ad antipraxiam & obstructionem Viscerum referri solent. *Antipraxiam* rejecimus in *Pathologicis*. Obstructiones quod attinet, observandum, tres inprimis meatus inveniri, in quibus Obstructio fieri supponitur. 1. *Vasa sanguifera*; in quibus sanguinis stagnatio tumorem, *vasorum capillarium* ruptionem, extravasationem, & dein inflammationem inducit. 2. *Vasa lymphatica*, in quibus stagnans lymphæ infert *vasorum* distentionem, ruptionem; unde lymphæ effusa, aut Hydropem in cavitate quâdam, aut Tumores serosos in partibus solidis, inducit. 3. *Pori & meatus* partium continentium, inprimis Viscerum & Glandularum, per quæ continua est liquoris trajectio. Si enim obstruantur hi meatus, stagnabit liquor, unde Tumor, qui vel in Abscessum degenerat, vel scirrhus evadit. Tumores scirrhusi ab acido coagulante proveniunt, ut patet ex eorum facili degeneratione in Cancros depascentes. Ex his tumoribus patet, frequenter omninò inveniri obstructiones. Observandum autem, has obstructiones non tam causam esse, quàm productum Morborum chronicorum. Origo igitur prima omnium istorum Affectuum diuturnorum, ex Viscerum infarctu derivatorum, est ex Stomacho & primis viis. Digestio nempe prima in *Ventriculo*, & ejus perfectio in *Duodeno*, plus minus læsa, sunt fons omnium Morborum chronicorum: in spe-

cie cruditas acida, & multiplex alteratio *Succi pancreatici*, ut & *Bilis* vel parcius vel inertior. Adeo ut acidum in vehiculo seroso aut pituitoso sit prima origo istorum Affectuum. Hinc non rarò in talibus subjectis sanguini emissò supernatat mucus albidus, multis modis variatus, qui reverà nil aliud est, quàm Chylus viciosè digestus, qui cum non commodè assimiletur sanguini, fermentationem impedit, & ad Cachexias & Chloroses disponit. Confirmant hoc remedia ad horum morborum curam usitata; tam generalia, acidum corrigentia, viscidum attenuantia; quàm specifica, sapores acidos enervantia. In minerali Regno, decantata sunt *Martialia*, quæ revera adstringunt, & per accidens tantum obstructions referant, quatenus scilicet ratione suæ texturæ terrestris, promptissimè absorbent in se acida, quæ ab illorum particulis tanquam vinculis constricta sub formâ nigrarum sæcum unâ evacuantur; id quod sanè signum est Martis rectè operantis. Notandum autem, sub usu *Martialium* corpus apertum servandum, & movendum esse; item quòd illi, quorum stomachus sensibilior est, Tincturas & Vina martialia melius ferunt, quàm præparata crudiora. Pari ratione convenit in hisce casibus *Saturnus*, inprimis ejus *Saccharum* & exinde parata tinctura. In vegetabili Regno conducunt. 1. *Amaricantia*, v. g. *Absinth.* *Centaur. min.* *Helen.* *Gentian.* *Cichor.* *Tarax.* *Gum. ammoniac.* & *Galbanum* 2. *Aromatica oleosa*, v. g. *Rosmar.* *Salvia,* *Feniculum*, &c. 3. *Acrida volatilia*, qualia sunt omnia *Antiscorbutica*. 4. *Temperata diuretica*, v. g. *Rad. s. aper.* *Rubia tinct.* *Genist.* &c. Ex hisce omnibus parantur *Essentia*, *Spiritus*, *Salia volatilia* & *fixa*. Inter salia eminent *Tartar. vitriol.* *Sal hypochond.* speciatim *Sal volatile* ac *Spiritus Tartari*. In animali Regno huic scopo conducunt, præter *marina absorbentia*, etiam *Salia volatil.* aut *Spiritus urinosi*, v. g. *Spir. sal. armon.* *CC. Lumbric. Formic.* &c.

Quoad

Quoad *Methodum medendi* horum Morborum chronicorum ex obstructionibus vulgò derivatorum, revera autem ex acido vitioso natorum. 1. Propinquantur *digestiva*, v. g. *Tart. vitriol. Sal hypochond. Ter. fol. Tart. &c.* 2. Hinc *Vomitoria*. 3. Præparato sic corpore, *martialia*; quibus. 4. Interponuntur per ἐπιμεγαν *Laxantia*, inprimis *Gummata* cum laxativis acuata; item *Mercur. dulcis*. 5. Subjunguntur *Aromata*, præsertim *volatilia*, plus minus *amaricantia*.

Artificium *chronicos* hujusmodi *Affectus* ritè curandi consistit in eo, ut tempori inservias, nec per usum intempestivum nimis acrium, acriores succos excites, & partes nerveas irrites. Hinc præmittuntur *Digestiva* & *Vomitoria Martialibus*; quibus interponuntur blandè *Laxantia*, non autem propriè *Purgantia*, quæ acriores succos in Intestina derivarent.

Patet utique, *Obstructiones* & *Scirrhus* Viscerum ex *acido vitioso* nasci, cujus hostili præsentia stringuntur fibræ, clauduntur pori, ac ordinarius fluidorum transitus impeditur. Verum est, quòd hujusmodi *Scirrhi* Morbos chronicos pertinaciter foveant, & mira inducant symptomata. *Mesenterii* affectiones difficulter cognoscuntur, quia in profundo ferè latitant: Supervenire tamen solet mollis quidam, & sine fluidi contenti induciis, Abdominis tumor, cum dolore obscuro plus minus gravativo in ejusdem profundo, excreta Alvi liquida, subinde varia, successiva Macies; nec, nisi ubi longius processerit malum, cognoscitur Tumor tactui renitens. *Lienis* aut *Hepatis* *Obstructiones* & Tumores comitatur dolor gravativus obtusus, plus minus tensivus (dolores enim punctorii ad Intestina referuntur) Ægrorum faciei color obscurus & lividus. Hepatici quidem ad vitiosam ferè flavedinem declinant; accedunt urinæ crudæ, subinde variantes, exque ferè pauciores, & tandem Tumor hydropicus. Deteriora

sunt hæc mala, si *Lien* affectus *Hepar* in sui consortium traxerit, cum omnis ex *Splene* refluus sanguis *Hepar* immediatè petat. Si tumores hi in *Scirrhus* abierint, incurabiles existunt; saltem in perfecto *Scirrhus* *Martialia* nocent.

Quoad *externa* ad hujusmodi tumores usurpata, primum ducunt *Gummata*, & hinc *Vegetabilia narcotica*, v. g. *Nicotiana*, *Cicuta*, *Hyosciamus*, imò ipsum *Opium*; quibus sociantur alia appropriata. Hinc conducunt *Cataplasma* & *Emplastrum* ex *Nicotiana*, *Emplast.* ex *Cicut.* & *Ammon.* *Emplast.* de *Ran. cum Merc.* In specie præstantissimum est *Emplastrum carminativum Sylvii*. Malaxari possunt talia *Emplastrum Ol. destill. Gum. ammon.* ut ut foetido.

S E C T. XII.

De Chyli Sanguificatione, Sanguinisque Fermentatione Læsa.

NOTUM est, sanguinem continuò fermentari, & ipsius fermentationis medio Chylum successivè sanguificari. Læditur autem hæc *sanguificatio* & *fermentatio*, vel *vitio* Chyli inepti pro assimilatione, vel *vitio* sanguinis similiter ad Chylum assimilandum inepti. Primaria ferè causa in Chylo latet. 1. Quando non sufficienter fermentatur, aut attenuatur, aut volatilisatur in primis viis. 2. Quando non ritè secernitur à scoriis, beneficio succorum, fellei & pancreatici. Massæ sanguineæ vitio læditur *Sanguificatio*, quando deficit à debita crasi seminali propter acidum & urinosum volatilia, malè constituta. Læditur autem *fermentatio sanguinis* multis modis; in genere, quando augetur, imminuitur, aut diversimodè depravatur.

vatur. *Signa*, quibus proximè cognoscitur fermentatio sanguinis læsa, sunt *Pulsus* & *Urina*; licet utrumque interdum fallat, cum *Pulsus* ex quolibet animi affectu mutetur, & *Urina* alteretur ab admisto potu, aliisque ex læsione partium urinalium enatis.

Causæ itaque, à quibus vitiatur hæc sanguinis fermentatio, sunt omnia ea, quæ salium, inprimis acidi & urinosi, proportionem variare possunt. Talia sunt assumpta, inspirata vel suscepta contagia, quibus accedunt Viscerum sanguinis perfectioni inservientium labes. Sanguini hinc ita vitiato, non tantum Chylus perversè assimilatur, sed totius corporis habitus à Sanguine dependens in consortium trahitur: adeo ut exinde omnia ea derivanda sint, quæ vulgò de *Intemperie* dici solent. Sic nimius sanguinis calor, ejusque producta, ex aucto motu fermentativo, derivantur, & primario quidem ab acido volatili tanquam efficiente, intensius cum Alkali oleoso tanquam subjecto ebulliente; non secus ac Aromata ratione volatilis acidi corpus calefaciunt. Similiter cessante debitâ fermentatione caloris remissio observatur, propter acidum quasi fixius, constitutivis partibus nostri corporis præternaturale, quod acidum figit & subigit. Certè omnis calor producitur ab acido, agente in terreum plus minus alcalinum, unde in ipso Igne adurendi vis, & Calcis vivæ incalescentia oritur. Cæterum in vitiatâ Sanguinis temperie, ex mutatâ fermentatione natâ, observandus est sapor specificus, crasin plus minus vitians, ut proximè per specificum remedium curari queat.

SECT. XIII.

De Aëris Inspiratione lasâ.

CAP. I.

De Suffocatione.

NOtum est, Sanguinem circulari per Pulmones pro debitâ sui suscipiendâ perfectione : in quem finem dilatantur Pulmones ope vesiculosi Parenchymatis, quod facilè expandi & compliacari potest. Aëris in Pulmones dilatatos susceptio, *Inspiratio* dicitur, læditurque 1. Quando *aboletur*. 2. Quando *augetur*. 3. Quando *depravatur*.

Abolita *Inspiratio Suffocatio* dicitur : oriturque 1. Vitio viarum, aërem non transmittentium. 2. Vitio Pulmonum, aërem non admittentium. 3. Vitio Musculorum ac Nervorum, Thoracem non legitimè dilatantium ac moventium.

Quoad *primam causam*, quando viæ clausæ non admittunt aërem, *suffocantur* propter externa, vias angustantia, *laqueum*, v. g. in strangulatione laryngem constringentem : item propter *Inflammationes Faucium, Tonsillarum*, aut Musculorum adjacentium : item propter *varia deglutita*, quæ vel in Faucibus hærentia, ratione nimix molis, Epiglottidis motum impediunt; vel in ipsam asperam Arteriam ingredientia, ratione irritationis sensilissimæ pertinacem ab Epiglottide clausuram efficiunt, & ita *Suffocationem* inducunt. Pertinent huc Pili casu Epiglottidi involuti, ejusque motum impediunt; & Polypus narium, sua crura in fauces protendens. *Secunda causa* hæret in Pulmonibus, quando sanguis ibidem stagnat propter sui abundantiam,
vel

vel viarum impedimenta, Calculum v. g. in arteriâ venosâ, materiam viscidam in dextrâ Cordis auriculâ, Polypum cordis, &c. vel denique propter sanguinis coagulationem, quæ frequentissimè oritur à subitâ ingurgitatione potûs frigidi, post nimium corporis calorem. Pertinent huc sub aquis Suffocati, in quibus, partim ex impeditâ aëris admissione, partim ex aquarum irruptione, fit suffocatio. Faciunt huc imprimis Suffocationes frequentissimæ ex fumis metallicis aut subterraneis, exhalationibus Vini sive Cerevisiæ fermentantis, parietibus Calce vivâ recenter incrustatis, odoribus Aquæfortis, Sulphuris, &c. Quæstio est de his, an fumi exhalantes Pulmonem & Sanguinem, an verò Cerebrum & Spiritus animales immediatè afficiant. Pro resolutione considerentur symptomata: ante omnia enim anxietatem circa præcordia, quandoq; Respirationis difficultatem, & hinc Vertiginem caducam & tenebrosam experiuntur. Hinc statim vox, sensus & motus intercipiuntur; imò absque pulsu frigidi & quasi syncoptici jacent, ut plurimum cum spumâ circa os. Ubi non nihil ad se redeunt, plerumque vomitu exercentur, & mucosa multa sponte, vel arte, ex ore, naribus & ventriculo rejiciunt. His suppositis probabilior videtur sententia, omnia ista mala oriri ex alteratione subitanæ sanguinis per Pulmones circulantis, hinc Spirituum vitalium inchoatâ extensione, & continuati radii cum spiritibus animalibus interruptione. Confirmatur hoc ex eo, quod in tali aëre ignis statim extinguatur, & parilis sit aëris ad ignem & vitam necessitas. Cæterum percipiunt tales Ægri angustiam præcordiorum, quasi suffocatoriam mox in principio, quoniam ex hostili præsentia aëris vitiati inspirati, pulmo- nes & thorax se stringunt; hinc supervenit Syncope, Vertigo, Sensûs & Motûs abolitio, propter interruptum radiosum spirituum nexum; pari ratione atque

suspensis, eo ipso quo constringuntur Carotides, mox eadem symptomata superveniunt, propter interceptam spirituum continuitatem. Interim tamen dubium adhuc restat, an Fumi hi Sanguinem & Spiritus alterent, sanguinem coagulando, an verò spiritus inebriando & figendo. *Tertia causa* in musculis & nervis hæret; unde in forti Apoplexiâ, item in Syncope, & Nervorum resolutione, ex spirituum animalium defectu supervenit Suffocatio lethalis. Fit etiam Suffocatio ex convulsione Nervorum, v. g. in Hystericis, in quibus Nervi paris vagi & intercostales, Spasmo affecti, ut pleraque Viscera Abdominis, ita in specie Musculos thoracis ac *Laryngis* constringunt. Hujusmodi etiam est Suffocatio ex Fungis venenosis, *strangulatoriis* dictis, sicut & illa ex Coitu nata, notum enim est, quod congressus rectè appelletur parva Epilepsia.

Cura variat pro causarum ratione. Sic v. g. *Suspensis* laqueus solvendus, vena secanda, frictiones artuum instituendæ, spirituosâ liquida infundenda, Ægri in loco calido seponendi. Si in Faucibus hæreant frustra, descensus eorum promoveatur concussione in dorso, ac propinentur *incidentia*, v. g. *Oxymel. squill.* & *lubricantia* v. g. *Cassia* lentè deglutita. *Platerus* in officulo Gulæ infixus, cum dolore & ardore, per cataplasma maturans & suppurans, factâ officuli cum pure excretionem curavit. Ex potu Aquæ fortis Fauces ferè occlusæ, exhibitâ *Mucilag. Cydon.* in potu curatæ sunt. Sanguis stagnans vel *Venæsectione* vel *sanguinem attenuantibus* restituatur. Suffocatio ex sanguine coagulato à subitaneo frigore, nimium calorem subsequente, optimè curatur cum *Succo expresso ex Bellidis flore rubro*, quæ præter vim vulnerariam, insignem habet virtutem dissolvendi Sanguinem congrumatum. Si sub aquis suffocati sint, elatis pedibus inclinato corpore concutiendi sunt, ut aqua effluat; admoveantur interea *Panis assati micæ*

Spi-

Spiritu Vini calidò imbutæ, sæpiusque repetitæ. Quandoque lenis Vomitus non malè se habet. Ubi reviviscere incipiunt, pro alteratione corporis internâ corrigenda propinetur Decoët. flor. Chamom. in Cerevisiâ, evocando in lecto sudorem. Suffocatis ex fumis, convenit inprimis Vomitorium in majore longè dosi; tam præmittendo quàm permiscendo spirituosâ, v. g. Spiritum Vini, Spir. Theriac. Aq. apopleët. & simul etiam Sternutatoria insufflanda sunt naribus. Item in aërem exportandi sunt Ægri, os diducendum, continuò ventus faciendus, facies crebro frigidâ adspargenda, acetum naribus admovendum. Nonnulli curati sunt solo vapore calido Aceti. Conducit etiam Castoreum cum Acetum naribus admotum; item Acetum Rut. Aqua Hirund. cum Castor. Dubito an larga Venæsectio conducatur, nisi forsan in Plethoricis aut Obesioribus, in quibus naturâ tardior est sanguinis motus. In Suffocatione denique convulsivâ eadem conveniunt, quæ in Hystericis & Epilepticis, in specie Castorina & Salia volatilia. Sin ex Fungis sit malum, horum Alexipharmacum est Oxymel. squillit. vel solum, vel cum Theriaca, præmisso, pro circumstantiarum ratione, Vomitorio.

C A P. II.

De Asthmate.

DEpravata Inspiratio, sive ea quæ fit cum difficultate, Dyspnœa dicitur; cujus primus gradus Anhelatio audit, secundus Asthma, tertius Orthopnœa, quia tales corpore erecto & sublati talis respirare nituntur. Asthma est vel humidum vel siccum. Humidum oritur à materia vitiosa, & ab ejus remotione iterum cessat; estque ejus sedes vel in Pulmonibus, vel in Stomacho. Fit Asthma vitio Pulmonum, tum ob nutritionem substantiæ

stantiæ propriæ depravatam; tum ob metastasin materiæ ex alio loco ad Pulmones depositæ. Fit *Asthma vitio nutritionis propriæ*, quando læduntur Pulmones, vel ab aëre, vel ab aliis inspiratis, præsertim fumis metallicis, ita ut vitietur eorum digestio, & coacerventur succi craffi viscidi, in Pulmonum *parenchymate* vel *Bronchiis* hærentes, & aëris motum reciprocum impeditentes. Par ratio est, quando *Lympha catarrhalis* asperam Arteriam lædit, adeo ut alimentum ejus proprium in succum vitiosum degeneret. Patet itaque, hujusmodi Asthmata oriri à liquido hoc excremento nutritivo, in gypseam & vitream visciditatem mutato. Pertinent huc simili ferè occasione geniti *Abscessus* & *Vomicæ pulmonum*; item *Phthisicorum* & *Empyematicorum Dyspnœa*, propter pus in Pulmone vel Thoracis cavo fluctuans. Fit autem *Asthma pneumaticum* per metastasin, quando Febres continuæ solvuntur per decubitum in Pulmones materiæ in sanguine coctæ; quando ipsum serum suppressum intra Pulmones supponitur, quo in casu larga urinæ excretio juvat; quando sanguis in suo motu impeditur, & in vasis pulmonum stagnat; aut etiam impensius ebullit & turgescit, adeo ut vix tam promptè per Pulmones moveatur, quin nonnihil in illis subsistat; quando suppressio Mensium vel Hæmorrhoidum, item & Cachecticorum levissimus corporis motus, sanguinis per pulmones circulum sufflaminat. Cachecticorum interim alia est ratio quàm in dictis Suppressionibus: horum enim sanguis crudus & glutinosior, tardè ab aëre alteratur, & lentè per Pulmones transit; unde celerius moto sanguine sub corporis motu, facilius circa Pulmones subsistit; atque *Dyspnœam* infert. Huc pertinent terrores sanguinem in Pulmonibus coagulantes, materia viscida in auricula Cordis sinistra coagulata, potus subitaneus aquæ frigidæ sub nimio æstu, & tandem Hydrops pectoris, quæ omnia *Asthmata* gravia inferre solent.

Ex

Ex modo dictis duo notanda veniunt. 1. Materiam hanc, quæ in Pulmonibus talia *Asthmata* infert, non ex capite destillare, sed solummodo ex vasis sanguifluis vel lymphaticis eò inferri. 2. *Asthmata* hæc humida graviora esse, si materia peccans acrimoniâ suâ insigni Pulmones & asperam Arteriam ad constrictiones stimulaverit.

Datur & *Asthma humidum* vitio materiæ crassæ in Stomacho & primis viis, quando nempe quacunque occasione turgescit & quasi inflatur, partim quia nimia Ventriculi distentione impedit motum Diaphragmatis deorsum, ad Pulmonum dilatationem summè necessarium; partim quia ipsum Diaphragma, per consensum, ex irritatione Ventriculi *Convulsiones* patitur. Adeo ut frequentissima sint *Asthmata ex Stomacho*, per vomitum sæpius curata, sed pectori malè dicata. In talibus Asthmaticis sæpè conjuncti sunt flatus, ut in Scorbuticis & Hypochondriacis, post pastum præsertim vespertinum, qui multum ad *Dyspnæas* conferunt. Cæterum *Hydropici* etiam fiunt *Asthmatici*, partim propter liberum Diaphragmatis motum impeditum, partim propter distentos musculos Abdominis respirationi inservientes, partim propter copiosius retentum serum, crasin sanguinis vitians, & acrimoniâ suâ Pulmones nonnihil vellicans.

Alterum *Asthma siccum* dicitur, quod citra materiæ sensilis accessionem aut excretionem Paroxysmum inchoat & finit. Ut pateat hujus *Asthmatis* causa, considerandum, tria esse quæ ad legitimum Pulmonum motum faciunt.

1. Legitima partium mechanica conformatio. Atque ex hujus defectu fiunt *Asthmata sicca*, propter tuberculum, calculum, scirrhum, aut alia concreta præternaturalia, in Pulmonum parenchymate vel bronchiis hærentia. Gibbosi etiam, & illi, quibus sternum
&

& costæ nothæ vitiosè conformantur, ut plurimum sunt Asthmatici. Facit huc deficiens Pulmonum nutritio, unde Pulmones aridi & flaccidi redditi minùs expandi queunt: quo etiam disponit crebrior Nicotianæ fumus, immediatè Pulmones ad Atrophiam disponens, non verò caput immediatè alterans.

2. Ad legitimum Pulmonum motum requiritur Musculorum instrumentaliter moventium, & nervorum hos dirigentium sana constitutio. Cum enim *Thorax* per tot & tam insignes musculos moveatur, non mirum est, creberrima inveniri *Asthmata sicca*, quæ fiunt ratione nervorum, musculos hos ad Spasmodum adigentium. Hujusmodi sunt *Asthmata* ex subluxatione Vertebrarum dorsi, nervos ibidem prodeuntes comprimente & irritante; ex Vermibus Intestinorum, partes hæc ad Convulsiones irritantibus, ex Passionibus hysteriis & hypochondriacis, ubi partes respirationi inservientes vitio nervorum constringuntur. Vitium itaque hic hæret in nervis, sive in exortu, sive in progressu circa plexus, ut in Hysteriis, sive denique in ipsis Musculis, quibus inseruntur; *Nervi* enim *intercostales* & *paris vagi*, qui Thoraci præsunt, pluribus plexibus diversimodè sociantur, & hinc varios Spasmos, etiam remotioribus in locis, excitare valent; ut in Nephriticis & Hypochondriacis manifestum fit. Est etiam maxima varietas musculorum, duplici dilatationis & constrictionis motui inservientium, qui omnes & variam structuram & distinctum motum obtinent; adeo ut non mirum sit, tam insignem varietatem circa Asthmata convulsiva observari. Pertinent huc Arthritici confirmati, quibus rarius vel difficilius superveniunt Paroxyfmi; in talibus enim hujusmodi *Asthmata* solent supervenire, quæ denique per paroxyfmi podagrici accessionem levantur. Cæterum *Asthmata* hæc convulsiva sæpius sunt hæreditaria, non secus ac *Morbi epile-*

epileptici; sunt enim ut plurimum *periodica*, & ubi cessaverint aliquandiu, facile per multiplices occasiones externas, v. g. per iracundiam, mutationes tempestatum, &c. recidivam incurrunt. *Causa* proin horum *Asthmatum convulsivorum* est acidum vitiosum, nervis inimicissimum, quocunque in loco nervos vellicarit. Hinc Hypochondriaci, Scorbutici, & ii, qui Inunctionibus mercurialibus malè tractantur, huic morbo frequentissimè sunt obnoxii.

3. Requiritur denique ad legitimum Pulmonum motum, ut fibræ nerveæ istius membranæ, quæ Pulmones undique cingit, aliæque ad vesicas pulmonales, pro istis rectè colligendis & constringendis, hinc inde dispersæ, ritè moveantur. Sin autem fibræ hæ irritentur, vesiculas constringent, & pro aëre suscipiendo ineptiores reddent, unde *Asthma*. Percipitur hoc, quando à Sulphure incenso, aut Aquâ forti naribus admotis, Fauces & Thorax exinde constringuntur, & spiritus interceptitur. Fibræ enim dictæ irritatæ vel ab acido interno, vel à spiritibus metallicis, vel ab aëre inclementi, Pulmonem corrugant.

Asthmata hæc, *humida* nempe & *convulsiva*, sæpè conjuncta sunt. *Scabiosorum Asthma*, ex Scabie retropulsâ ortum, videtur complicatum esse, ex fermento Scabiei Pulmones irritante & sanguinis crasi, quasi cachecticâ. Notandum autem, materiam in *Asthmate* per os rejectam esse quidem causam *Asthmatis humidi*, sed in *Asthmate sicco* eorum, qui gaudent copiâ lymphæ, esse duntaxat effectum agitationis Pulmonum & reciprocationis aëris, qui in declinatione Paroxyismi convulsivi ejicitur. Cæterum in *humoroso* etiam concurrit aliquid convulsivi, ratione irritationis Pulmonum, unde idem sequitur effectus. Notandum ulterius, difficilem Respirationem, quæ tam in statu *Tussis humide*, quàm in principio *Tussis sicce* adest, sæpè non ab infarctu

Unable to display this page

primariò, sensus instar *Zonæ* in ista regione percipitur; si *musculi Thoracem moventes*, sensus est constrictionis ac compressionis thoracis; si *Laryngis & Faucium musculi*, adest suffocationis, quasi laqueo injecto, sensus; si *Pulmo* contractus primariò sit, inexplicabile quoddam respirationis impedimentum experiuntur *Ægri*.

Prognosis. *Asthmata* omnia sunt periculosa, & quidem inveterata, siue sint *humorosa*, utpote quæ insignem *Pulmonum* læsionem arguunt, siue *convulsiva*, nam talia epilepticum in quodam nervorum plexu radicum fomitum præsupponunt. Rarissimè curantur perfectè, etenim vel levissimo diætæ errore subito recidivant. Tandem omnes *Asthmatici* sub contumacia morbi vel *cachectici* vel *hydropici* moriuntur.

Cura. In Paroxysmo libera & sufficiens respiratio promovenda, tum impedimenta in Pulmonibus removendo, tum Organorum motus convulsivos compescendo. Ratione prioris, aëris ambientis ventilatio, erecta sessio, alvi subductio, *Venæsectio*, potiones sanguinem attenuantes & viscida incidentes, blandè dulcia pulmones demulcentia, & interdum *Vomitória* utiliter administrantur. Ratione posterioris, *antispasmodica*, *anodyna*, *volatilia*, &c. sunt optima. Extra Paroxysmum in *Asthmate humido*, pro causarum varietate, varianda cura. 1. *Asthma humidum* à viscido muco genitum, curatur per *incidentia*, vomitu vel *tussi ejicientia*, & *stomachica* Recidivam præcaventia. 2. Si *pus* sit *Asthmatis* causa, evacuandum erit vel per *expectorantia*, vel per *paracenthesin Thoracis*. 3. Si *vitium* sit sanguinis, minuatur ejus copia, coagulatus dissolvatur, *cachecticus* emendetur, suppressus revocetur, & turgescens temperetur. 4. Si *serum* fuerit *Asthmatis* causa, evacuandum est per *urinam*, vel *sudorem*, vel *Vesicatorium* confestim, aut per *Fonticulum* pedetentim. 2. Si *vitium* sit in *Stomacho*, conveniunt *Vomitória* cruditates cor-

rigentia. In *Asthmate* autem *sicco*, 1. Conformatio-
nis vitia difficillimè curantur; excrementa tamen tu-
bercula aut grandines, beneficio Spiritus Sulphuris per
campanam successive absumi posse, sunt qui asserunt.
2. *Acidum* nervis inimicum, in Paroxysmo, *antepile-*
pticis corrigendum; Paroxysmus imminens per *opiata*
suspendendus; recursus paroxysmi præcavendus *Vesi-*
catoriis vel *Fonticulis*. 3. Si fibræ pulmonares prima-
riò stringuntur, causa irritans removenda, vellicatio
opiatis sopienda, *vulnerariis* & *balsamicis* Pulmonibus
succurrendum.

Pro his scopis ritè obtinendis observandum. 1. *Vo-*
mitoria in quovis ferè *Asthmate* esse egregia, tam in
quàm extra Paroxysmum; in *humido* sanè æqualiter
materiam tam ex pectore quàm ex stomacho hauriunt;
quin etiam expectorantibus non malè miscentur. In
Asthmate sicco maximè conveniunt, ubi radix mali est
in Abdomine, nisi metuantur pathemata hysterica.
Hunc in finem optimum est *Vinum emeticum Heurnii*,
ex ʒss. *Rad. Helleb. alb. macerat. in lib. i. Vini Hispanici*,
compositum, & Solis radiis aliquandiu exposum cu-
jus cochleare vomitum excitat, vel guttæ aliquot ad-
ditæ expectorantibus, eadem acuunt. 2. *Purgantia* in
Asthmate convulsivo nequaquam, & in *humido* non nisi
sedato Paroxysmo conveniunt. Postea quidem ad re-
liquias exhauriendas conveniunt *Pilulæ* quæcunque
cum *Gum. ammon.* vel *Mercur. dulc.* 3. *Venæsectio* in
Asthmate per se nil præstat; per accidens verò, si san-
guis in Pulmonibus stagnet, liberiores circuitum con-
ciliat. 4. *Sudorifera* in *Asthmate convulsivo*, tam in fine
Paroxysmi quàm extra Paroxysmum, non negligenda
sunt; præsertim *decoctum Guajaci*; quod etiam in *hu-*
mido fuligines discutit & pituitam incidit. 5. Respectu
paroxysmi *Opiata* multum conferunt, præsertim appro-
priatis mista. Tutiora autem sunt in *Asthmate sicco*, in
humi-

humido enim excretionem sufflaminant, licet in concitatori spirituum impetu nimiam Paroxyfmi ferociam benignè fatis mitigent. Hujusmodi sunt *Essent. Op. theriacalis Mithridat. Syr. Diacod.* & similia, quæ in *Asthmate sicco* Paroxyfsmum etiam præcavent. Sanè *Veteres* in quovis Paroxyfsmo asthmatico potius materiæ fluxionem *opiat* inhibebant, quam evertentibus eandem agitabant. 6. Si sit ex *Scabie retropulsâ*, curandum, ut *scabies* revocetur, per *Essent. Fumar. compos. Extract.* & *Essent. Helen. Extract. Theriac. Decoct. Helen. & Fœnic. Antim. diaphor.* cum *Salibus fixis*; item per *Vesicatoria* femoribus & brachiis applicata, vel denique collocando Ægrum in eodem lecto cum Scabioso. 7. Si Sanguis coagulatus fuerit à subito post æstum frigore, conducunt *grumos solventia*; inprimis *Succus Bellidis*. 8. Si sit *Asthma* ex fumis metallicis, non expugnatur nisi mineralibus & metallicis appropriatis.

Remedia itaque ad *Asthma humidum* ordinariò usurpata sunt *incidentia & expectorantia*. Inter quæ eminet *Syrup. Nicotian.* diuturnâ digestionem à vi emeticâ liberatus; item *Decoctum Fol. Tabac.* ad ℥i. in lib. ii. *Aquæ ad medietatem*, addendo in fine *Malv. Branc. ursin. Viol. an. M. i.* cum *sapa* calidè haustum; item *Essentia Peti* cum *Spiritu vini extracta*, & *Melle* excepta; quin & solus *fumus Nicotianæ* Paroxyfsmum cohibere observatur. Asthmaticis etiam perutilis est sequens potus.

℞ *Vin. Malvat. Melicrat. coct. an. lib. viii. Fol. Tabac. sic. ℥i℥. Rad. Enul. ℥iv. Rad. Polypod. ℥ii. ebulliant; dos. ℥℥.*

Egregium incidens est *Gummi ammoniac.* & in Paroxyfsmo humido admodum laudatur haustus ex *Aq. Hyssop. ℥iij. Vin. Rhenan. ℥i℥. & Gum. ammon. ℥i. M.* Facit huc *Spiritus asthmaticus* ex ℥ii. *æris viridis*, ℥i. *Gum. ammon. & 3vj. Sulphuris*, destillatus per retortam & rectificatus per alembicum, cui imponatur nodulus *Croci*. Dosis gr. 30. vel 40. Porro *Aqua* ex *Raphano* recenti in taleolas

inciso, & Saccharo adperso, inter duas patinas expresso, potentissimè mucum resolvit. Item Radix Aripulv. aut etiam Spiritus rad. Zedoariae Bryoniae radix præter vim laxativam, grumofum quicquid in corpore dissolvit. Egregium est Helenium in Electuarii forma cum Melle, præsertim in Asthmate stomachico. Mirabilis est effectus Spermatidis Ceti ad ʒi. in Paroxysmo. His addantur Marrub. Hyssop. Calamint. Rosmar. & Crocus. Vidimus à Cochl. ii. Aceti Rutæ paroxysmum mirè sedatum; cui addatur Acetum & Oxymel squillit. Oxymellita enim talia præstant ferè cum Syrupis pectoralibus. In paroxysmo etiam egregius est Spir. Sulphuris & extra paroxysmum Flores Sulph. aut Balsamus Sulphur. terebinth. & anisat. Observandum interea, Saccharata in Affectibus pectoris non conducere, sed contrà materiam viscidiorè reddere, & corruptelam Pulmonum intendere. Millepedes denique unum ex præstantissimis specificis sunt contra Asthmata: turgent enim sale volatili nitroso admodum penetranti, & præterea vim habent anodynā: exhibentur in Pulvere cum Melle vel Syrupo Nicotian. Optimum autem inde præparatum est Vinum infusionis Millepedum expressum & filtratum, quod quidam in diætā adhibent. Tentandum etiam aliquando, quid Salivatio mercurialis in Asthmate humido contumaciori præstitura sit. Sunt etiam, qui commendant Pediluviorum usum revulso- rium. Ex his haud difficile erit plures concinnare formas, v. gr.

℞ Aq. Flor. Rapar. ʒiii. Aq. Cinnamom. spirituos. ʒß. Syr. de Nicotian. ʒi. Spir. Sulphur. q. s. m. Addi posset Gum. ammoniac. nisi sapor esset molestus.

℞ Rad. Ireos florent. ʒi. Rad. Helen. ʒiß. Rad. Zedoar. ʒß. Herb. Marrub. m. ii. Comar. Hyssop. Rosmarin. an. m. i. sem. Anis. Fœnicul. an. ʒvi. Passul. min. ʒiß. Incisa infundantur in vino, vel coquantur cum Aqua & Melle pro Mulsâ pectorali; vel cum Aqua, Aceto, & Melle pro Oxymellite.

℞ Aq.

℞ Aq. Hyssop. ℥iii. Aq. Menth. ℥j. Aq. asthmat. Rudolph. ℥vi. Spir. Gum. ammoniac. cum Virid. æris 3i℔. Syr. Nicotian. 3vj. Misce, capiatur cochleatim.

℞ Vini Infus. Millepedum ℥viii. Syr. de Marrub. & de Hyssop. an. ℥ii. Extract. Helen. ℥ii. Extract. Croci 3℔. Misce & usurpa cochleatim, vel unciam dimidiam pro dosi.

Ad *Asthmata ficta*; valdè conveniunt Remedia *antepileptica*, tam *fixa* quàm *volatilia*; quibus addatur *Laudanum* in tali casu nulli remedio cedens. Conducunt etiam *Vesicatoria*, scapulis aut brachiis applicata, tam spiritus influentes divertendo, quàm serum acre scorbuticum avertendo. Dabuntur itaque *Salia vol.* *Succin.* *C. C. Sang. human.* aut horum *Spiritus*; *Castoreum*, atque ex hoc parata remedia; Medicamenta ex *Asellis* & *Lumbricis*; *Cinnabarina*, *Sulphura metallica*, &c.

C A P. III.

De Singultu.

INSpiratio interrupta cum impetu & sono ingrato, *Singultus* dicitur; fitque à subitanea *diaphragmatis* deorsum versus contractione. Cum impetu enim & subitaneo motu in hoc affectu inspiramus, & Abdomen antrorsum propellimus. Parum itaque consideratè statuitur Singultus affectus Stomachi; *Diaphragma* enim primariò affici probant sequentia. 1. Omni tempore voluntariò possumus singultire, & necessariò singultimus inspirando: sed nullus datur musculus inspirationi inserviens pro voluntatis imperio actionem illam mutare valens, excepto Diaphragmate. Præterea Venter ita alterari nequit. 2. In Singultu Abdominis contenta deorsum & sursum moventur, sub inspirationis actu; quod per solam Diaphragmatis convexitatem nimiam explicari potest. 3. Sæ-

pius curatur Singultus inspiratione continuata, & inhibita expiratione. Jam si esset motus Ventriculi, tum per inspirationem, in qua Diaphragma stomachum premit, potius aggravaretur malum. 4. Joco quandoque & terrore aut nimio animi motu curatur, ergo aliquid voluntarii, *diaphragma* nempe, afficitur. 5. Sternutatio superveniens singultum tollit, quia sub forti expiratione Diaphragma concussum ex se dispellit, quod antea istud irritabat. 6. Absque Ventriculo Hepatis Inflammatio dat Singultum, quia illa immediate contingens *Diaphragma*, istud stimulat, ut convellendo singultiat. 7. Observatur Singultus non rarò in Morbis convulsivis, à contractione nempe *Diaphragmatis* inspiratoria oriundis.

Causa est omne id, quicquid ad violentam, reciprocam tamen sui contractionem *Diaphragma* cogere potest. Hoc ipsum sæpius hæret in Ventriculo, & specialius afficit superius ejus Orificium, quo pertinent imprimis assumpta. Unde *Panis* nimia quantitate comestus, refrigerantia prout *Aqua frigida* & *Nitrum*, item *Ol. Vitrioli*, *Singultum* induxerunt. Ita in Febribus *Julepi refrigerantes Singultum* quandoque inferunt, solo Vini potu curandum. Præter occasiones hæc *externas*, & ex *internis Singultus* supervenit Stomacho affecto, sive per *consensum* in Vulneribus Capitis, Nephritide, Hernia, imminente Ileo, &c. sive per *essentiam* propter succum acriorem & viscidum in rugis hærentem, cujus expellendi nixum *Singultus* insequitur. Patet autem, superius Ventriculi orificium affectum facile Singultum inducere, irritando nempe musculum *Diaphragmatis* posteriorem, per quem transit. Inflammatio item Hepatis, compressa Thoracis vertebrâ undecimâ, Costarum ad Ventriculum detrusio, Arthritis non amplius artus visitans, Purgatio effrænis & Febris continua, imminentibus jam Convulsionibus, *Singultum* inducere observata sunt.

Progn-

Prognosis. *Singultus* in quavis Febre continua mortem ferè prænunciat, licet contrarium quandoque observetur. Superveniens Purgationi, Diarrhœæ, Dysentericæ, Ileo imminenti, aut Hepatis Inflammationi, periculum innuit. Si malum diuturnum sit, & penitus incurabile, subesse videtur occultum quoddam conformationis vitium, *Os Ventriculi*, aut *Diaphragma* aut *Nervos* afficiens.

Cura. Tollatur irritat'onis sensus in *Diaphragmate*, & removeatur causa occasionalis. Prioris ratione optima sunt *Opiata* cum appropriatis, v. g. *Theriaca Castor. Sem. Anis. ejusque Spir. & Ol.* item *Spir. Sal. ammon. anisat.* ut & *Z.Z. in India conditum*. Interim pro causarum varietate varianda cura. Si malum hæreat in Stomacho, præsertim ratione pituitæ vitreæ, orificio Stomachi impactæ, optimum est *Vomitorium*. Si purgandum est, conveniunt *Pill. aloet. cum Laudan.* item *Mercur. dulc. cum Diagryd.* item *Hiera cum Oxymell.* Peracta purgatione, vel vomitu, ubi languet stomachus, propinetur *Mistura* sequens.

℞ *Aq. Meliss.* ℥ij. *Menth.* ℥iβ. *Spir. Theriac.* ℥iij. *Conf. Alkerm.* ℥i. *Laud. opiat.* gr. ii. *Syr. de Menth.* ℥vi. *M. usurpetur cochleatim.* Pertinet huc *Mixtura* sæpius ad singultum experta, *cydoniata*, cum *Extracto Zedoar. & Laudano*. Si adsunt flatu, misturis talibus addatur *Spir. Nitr. dulc.* à ℥β. ad ℥i. Sin fiat Singultus à cibo crudo, aut vitiata digestionem, conducunt *Aloetica*, *Pill. rosac.* *Elix. proprietatis.*

Si *Singultus* fiat ab humoribus acris, corrosivis, æruginosis, plus minus effervescentibus, convenit *Ebur vel C. C. ustum* ad ℥i. *Lapides Cancror.* *Terra sigill.* *Lapis Percar.* *Carpion.* in specie *Pelliculæ internæ stomachi Gallinæ*, siccata & in *Aqua* cum *Syrupo Portulacæ* propinata. Laudatur aliàs *Decoctum sem. Anis. Aneth. Carvi, Portulac. & Papav. alb.* in *Cerevisia*. Externè in tali

Singultu egregium est *Cataplasma* ex *Bacc. Laur. flor. Ros. rubr. fol. Mentb. an. m. j. pulveris. & subactis* cum fermento acerrimo ad quantitatem Ovi; hinc cum *Aceto* ferventi calidissime applicatum. Si exsiccet, denuò irroretur *Aceto*. Item *Panis calidus*, *Vino generoso* irroratus, *Ventriculo* commodè applicatur. Alii *Fotum* faciunt ex *Aceto* calente cum *Castor. Piper. Sinapi* ac *Pane calido*, cum *Spongia* applicandum. Pariter *Ol. destill. Anisi* *Umbilico* & *Ventriculo* illitum est egregium. Si suspicio sit, subesse in singultu *malignitatem*, aut si oriatur in *Febre maligna*, tunc aliis addatur *Aq. Cord. Herc. Sax. Aq. Cinnam. Syr. Citri, Extract. Theriac. &c.*

Singultum ex assumpto acriori, v. g. *Ol. Vitriol.* lenit *Mistura* sequens. $\mathcal{R}$ *Aq. Plantag. Endiv. an. ʒij. Succ. Semperviv. maj. depur. ʒj. CC. usti. ʒi. Ter. sigill. ʒß. Lap. Cancr. ʒi. Laud. opiat. gr. ii. vel iij. Syr. Portulac. ʒi. M.* Singultus symptomaticus curatur addendo appropriata remediis morbum primarium respicientibus. Observavit *Riverius* singultum ex frigida potu post calorem ortum, *Balneo Aquæ dulcis* cum *Plantis nervinis*, curatum.

C A P. IV.

De Incubo.

INCUBI Symptomata ferè tali ordine sequuntur. 1. Læditur Inspiratio. 2. Sensus aut motus, cum imminente plus minus suffocatione. 3. Depravatur Loquela; sonum enim inconditum & boatum gravem edunt. 4. Adest præcordiorum anxietas. 5. Insomnium rei cuiusdam thoracem prementis. 6. Maculæ rubæ, lividæ, cærulescentes, artus inprimis pingentes, & mane postmodum apparentes. 7. Expergefactis, dum omnia cætera Symptomata evanescent, *Corporis tremor*, & non raro

rarò *Diaphragmatis* vibratio celerrima & violenta superest, una cum totius corporis lassitudine.

Causa est omne id, quod liberum Thoracis respiratorium motum impedire potest. Impeditur autem ille motus, *vel vitio* objecti externi, *vel vitio* nervorum motui inservientium. Prioris ratione *Incubus accidentalis* dicitur, quando nempe *Diaphragmatis* liber motus impeditur, propter impedimenta in primis viis & Abdomine motui ejus deorsum resistentia. Hæc inter inprimis est Stomachus nimium repletus, in quo materia viscida in Flatus abit. Experimur enim esum *Castanearum* & potum *Vini fæculenti*, Incubum inducere. Unde pueris nimia alimenta ingurgitantibus, aliisque temulentia aut diætæ crassæ deditis, familiaris est Incubus. Frequentior est etiam illis, qui dorso incumbunt, unde *Diaphragmatis* motus inferiora versus impeditur. *Incubus habitualis* oritur à vitio nervorum respirationi inservientium, idque inprimis eorum, qui ex cerebello primas radices habent, adeo ut fundamentum *Incubi habitualis* in parte posticâ capitis circa Cerebellum statuatur *Louverus*. Dubitatur, an vitium hoc nervorum sit *paralyticum*, an verò *convulsivum*; i. e. an denegetur spirituum influxus, an verò nimis impetuosè influat. Varia prostant apud Autores exempla utrumque concludentia. Et sanè, sicuti non rarum est, quòd Paralysis cum Spasmodis, & contrà, subinde permutetur; ita quidem causa *Incubi*, *Acidum* nempe *peccans* lymphæ medio ad Cerebellum delatum, nunc irritando nervos respirationi inservientes, atq; Cordis motui dicatos, *Affectus spasmodicos*; nunc verò spirituum motum nonnihil sufflaminando, leviores *Affectus paralyticos* inducere potest.

Revera igitur *Incubo* infestante, laborant Musculi thoracis motui inservientes, præsertim *Diaphragma*: Et cum idem Nervus ex intercostali furculum ad La-

ryngem mittat, adest etiam strangulationis sensus, loquela impedita, aut saltem sonus inconditus gembundus. Thoracis autem motus impeditus ad somnia & imaginationes compressionis Thoracis disponit; non dubium est enim, quin anima rationalis in somno alterationes corporis percipiat, teste *Pollutione nocturnâ*. *Incubus* itaque formaliter ad Affectus nervinos refertur; subjectivè verò ad melancholicos vel scorbuticos, ratione *Lymphæ acidæ* subtilis nervos afficientis; quo etiam respiciunt *Maculæ*, quæ declinante *Paroxysmo* cutim pingunt.

Prognosis. *Incubus accidentalis* parum refert, *habitualis* verò *Epilepsiam*, *Apoplexiam*, aut *Melancholiam* portendit; præsertim si adsit etiam *Vertigo* diuturna. Si accidat partim dormienti, partim vigilanti, *Epilepsiæ* propinquior est; sed adhuc deterior, si post excretionem Sudor frigidus, Tremor cordis, *Spasmus* aut *Syncope* sequatur.

Cura. *Accidentalis* curatur stomachum evacuando, diætam benè ordinando, lautam cœnam & subitaneum post pastum decubitum vitando, & remedia antepileptica propinando. *Habitualis* verò ad modum *Mali hypochondriaci* curatur, nempe per *digestiva* præsertim *martialia*, hinc per evacuantia inprimis *vomitória*, quibus subjunguntur *volatilia* ac *antepileptica*.

Pro his scopis obtinendis, post *vomitória*, excellunt *evacuántia belleborina* cum *Mercurio dulci*. Deinde per *epicrasin evacuántia*, inprimis *Passulæ* cum *Aloë*, vel *Pillul. aloëphang.* quæ non tantum ebrietatem arcent, sed insimul coctionem juvant. Nobile specificum est *Radix Pæon.* in *pulvere*, ut & *Semen*, ejusque *Emulsio*, item *Aqua*. Huic annumeratur *Semen Anisi* ejusque *Ol. destil.* sub introitu lecti usurpatum. Cæterum in *Incubo habituali*, *martialia* & *sudorifera volatilia* non negligenda.

S E C T. XIV.

De Lesa Expiratione.

C A P. I.

De Sternutatione immoderata.

Comprimuntur Pulmones, pro aëre expirando, à musculis intercostalibus internis, Sacro-lumbo, & etiam musculis Abdominis; quibus in supplementum accedit Abdominis spontanea remissio. Læditur autem hæc aëris exspiratio. 1. Quando fit cum impetu in *sternutatione*. 2. Quando fit interruptim & cum *tussi*. 3. Quando aër expirans vitiatam vocem profert.

Sternutatio est motus convulsivus musculorum Expirationi inservientium, in quo, post aliquam inspirationis suspensionem, subito per nares & os aër una vice exploditur. Percipimus in hoc casu Thoracem à suis musculis constringi, & Abdomen etiam à suis comprimi; & hinc à contentorum sursum versus motu Diaphragma intra Thoracem cogitur. Unde in *Partu difficili* proficua, & in *Herniis* nocua est *Sternutatio*. Causa occasionalis hujus *motus convulsivi* est, quicquid membranam narium internam superiorem irritat; sine hac enim irritatione nulla fit *Sternutatio*, quoniam nervuli ex pari tertio & quarto ad Nares derivati, connectuntur per plexus cum pari nervorum vago & intercostali, Thoracem in primis moventium: adeo ut nervuli illi irritati hos etiam convellant, unde Diaphragma aliquandiu propter Inspirationem protractiorem deprimatur: sicuti & cæteri muscoli Respirationi inservientes magis tenduntur: sed, mox superveniente contrario

spasmo

spasmo nervorum & musculorum Expirationi interservientium, *Sternutatio* supervenit. Quæ irritant narium membranam, sunt vel *externa*, odores nempe fortes, aliaque vellicantia; vel *interna*, ut Lympha acrior in *Coryza*: item coitus, & conspectus pulchræ Mulieris post abstinentiam à Venere. Cæterum hæc membrana à nimio Pulveris sternutatorii usu, & copiosiore lymphâ affluente, minus sensibilis evadit. In omni *Sternutatione* insons est Cerebrum; quæ enim ejiciuntur, primariò sunt ex contextu glanduloso post membranas narium & faucium sito; secundariò autem ex *Bronchiis asperæ Arteriæ*, unde in *Pleuritide* & *Peripneumonia* *Sternutatio* mala est; proficua verò ad pituitam in Bronchiis expellendam, quæ Tussi rejici non poterat. Adeo ut ex Capite nihil planè educatur.

Prognosis. *Sternutatio* sine causa manifesta crebrò repetens mala. Infert enim paralyticos aut epilepticos insultus. *Sternutatio* oculis nociva est. In Epilepsia aut Apoplexia post usurpata sternutatoria non succedens, malum est signum.

Cura. Removenda causa vellicans, & irritationis sensus *opiatorum* usu. Unde odor *Opii* omniumque *Narcoticorum* multum juvat, inprimis *Ol. rosaceum* Opio imprægnatum interioribus naribus illitum. Post acrius sternutatorium, conducit nares abluere cum *Lacte tepido*, aut injicere *Cremorem lactis* aut *Mucilag. sem. Psyl.* vel *Cydon.* cum *Aq. Nymph.* extractam; item pro odoratu admovere *Semina Fœnic.* & *Anis.* Aceto intincta.

C A P. I I.

De Vocis Vitiis.

VITIA Vocis sunt, quando vel *deficit* vel *vitiatur*. Deficit autem vel *Thoracis vitio* in Apoplecticis, Hystericis, &c. ubi nulla respiratio contingit; vel *vitio*

La-

Laryngis, propter ejus rimulam, Tumoribus vicinis vel assumptis astringentibus constrictam; vel denique *Musculorum & Nervorum vitio*: quo in casu Vox deficiens *Aphonia* dicitur; sin verò linguæ motus deficiat, dicitur *Loquela amissa*. Cæterum Vitium hoc musculorum nunc *paralyticum* nunc *convulsivum* est; prius fit vel *vitio proprio*, vel *vitio nervorum recurrentium*, ad eos distributorum, unde his disiectis, *Aphonia* canibus supervenit. Forſan Raucedo *Aphoniam* infert, propter nimiam humiditatem, & exinde *lacciditatem* musculorum; qua ratione Crapula & abundans phlegma idem præſtant. Casus item ab alto, & Terrores, *Paralyticum* hoc *vitium* inferre observata sunt. Virgo etiam fumo lapidis ex oleo constructi per somnum inspirato, incidit in *Paralyſin Laryngis* & subsequenter *Aphoniam*. Quoad alterum *Aphonie* fiendi modum, *Convulsionem* nempe musculorum & nervorum *Laryngis*, observatur hæc in *Hystericis* & *Epilepticis*, item ex *Vermibus*. Huc spectat *Aphonia* ex retenta *Gonorrhæâ* virulentâ, propter acre Luis venenum, nervos recurrentes vel musculos irritans, *Fonticulis* in inguine curata. Huc etiam referenda *Aphonia* *Febribus* superveniens, inprimis *Variolis*, quarum acre venenum Nervos recurrentes facile irritat. Cæterum præter *Paralyſin* ac *Convulsionem*, etiam Terror aut subitanea spirituum perturbatio *Aphoniam* producit.

Prognosis. *Apoplexiæ* juncta *Aphonia* diuturna est & difficulter curatur. Quæ cum singultu sunt *Aphonie*, pessimæ existunt. *Per se* autem ritè tractatæ curabiles sunt. *Balbi* Profluvio alvi sæpè corripuntur, teste *Hippocrate*, quo ipso ferè sanantur.

Cura. Respiciendum ad primarium morbum aut causam antecedentem. Removeatur *Paralyſis* vel *Spasmus* musculorum, aut nervorum *Laryngis*, per *Cephlica interna*, subinde *sudorem* simul provocando, & *Ptyalismum*

lismum *maslicatoriis* promovendo. In contumaciori malo, præsertim paralytico, *diata sudorifera* ex *Lignorum decoctis* instituenda venit. Externè applicentur collo Sacculi ex *nervinis aromaticis Spiritu vini* irroratis; vel *Spiritus apoplectici* cum *spirit. Lumbric.* aut *Formic.* calidè, vel denique *Ol. Succin. Lavend. Rut. Junip.* cum *Theriac.* sive *Bals. Peruv.* mista, aut cum *Essent. Castor.* sociata. Interdum, ubi circumstantiæ permiserint, *Venæsectio sub lingua* institui potest.

Sequuntur *Vitia Vocis depravata*, inter quæ in primis occurrit *Raucedo*; quando nempe aër expiratur per asperam Arteriam aut Laryngem nimis humidam. Notum est, continuam in asperam arteriam transfundere Lympham, ex glandulis juxta annulos Laryngis sitis, & membrana glandulosa interius asperam arteriam cingente; quæ partim ab aëre inspirato inclementiori vel variis pulveribus rebusque aliis permisto ipsam defendat; partim eandem planam ac voci firmandæ aptiorem reddat. Quod si itaque Lympha hæc copiosius effundatur & nimis humectet asperam Arteriam, *Raucedo* oritur.

Observanda autem est differentia *Raucedinis*, vel *recentis*, à lymphæ simpliciter tenui, nunc mitiori, nunc acriori, nimis saltem humectante; vel *inveteratæ* à crassiori mucoso tegmine aquoso Bronchum interius abducente, ortæ. *Causa remota* est irritatio Laryngis, producta vel *externè*, ab inclementia aëris hybernici, inspiratione fumi sulphuris, aliorumve acriorum; quibus & suo modo loquela, cachinnus aut vociferatio intensior annumerantur; vel *internè*, à lymphæ acriori, falsiore, aut acidior, ad asperam arteriam delatâ; quæ nullatenus à capite destillare putanda est, sed ex propriis Laryngis & asperæ Arteriæ glandulis effunditur. Scorbutici autem & Lue venereâ correpti facillè rauescunt, propter serum acrius partes asperæ Arteriæ

teriæ internas excorians. *Phthifici* etiam, *Empyematici*, & qui *Tussi crebriori* laborant, non rarò raucescunt, propter acrem materiam frequenter rejectam, quæ Laryngem irritat, & hinc copiosioris Lymphæ instillationem provocat. Omnes hæ causæ moderatæ *levem* inferunt *Raucedinem*, sin verò majori impetu aut diutius affligant, ita ut lymphæ continuo effusa in Mucum spissiore degeneret, & aspera Arteria successivè excoriata nutrimentum proprium cum lymphæ transmittat, ac undique Bronchiorum canis affigat, talia *inveteratam Raucedinem*, quæ non nisi per mucum spissioris expectorationem solvitur, inferre solent; in quo casu ad Pulmones maximè respiciendum.

Prognosis. *Rauedo* per annum vel ulterius confirmata vix sanatur, si quidem ob Suppurationem vel Tabem contingat. Sed & in *Phthificis* plerunquæ ante mortem proximè futuram contingere hominibus solet.

Cura. Attendendum imprimis an *causa* sit *interna* vel *externa*; an lymphæ *mitior* sit, an verò *acrior*, quod juncta *Tussis* ostendit; an denique sit *recens*, *tenuis* nempe & *copiosior*, an verò *mucus* sit *crassior*, quod partim ex sensu majoris vel minoris titillationis, partim ex excretis per os, sreatu vel tussi rejectis, manifestum est. In *recenti* igitur *malo à causa externa*, hac remotâ, *opiata*, *lenientia* vel *temperantia* irritationem, & hinc lymphæ effusionem sistentia maximè conducunt. Si verò sit *recens à causa interna*, *temperantia* ac *opiata*, acrimoniam irritantem *demulcentia*, *sudorifera* lympham mundificantia, & ordinarium ejus motum promoventia, conveniunt; præmissis, si opus fuerit, *Purgantibus* talibus, quæ sub feri formâ evacuare solent, in specie *Jalap. Esul. Elater.* &c. *Inveterata* verò curanda venit per *incidentia*, & hinc *expectorantia*, pro quo scopo interdum Vomitus etiam necessarius est. Quod si altiores in corpore radices habeat malum, v.g. *Luem Vene-*

Veneream, Scorbutum, Vomicam Pulmonum, &c. ad hæc primaria Cura dirigenda, simul tamen symptomati *Raucedinis* succurrendum erit.

Inter *temperantia* eminent *Syr. Papav. Essent. Opii, Dia-cod. Theriac.* item *Syr. Glyzirrh. Syr. Viol. & inprimis Syr. do Jujub.* Egregium etiam temperativum est *Decoctum Raparum secundum* cum *saccharo*, ut & quælibet ex *Rapis* parata remedia. *Passulæ* etiam elegantes sunt, in specie *minores*, unde *Roob Passular. Decoct. Passul. cum Aniso.* *Flores sulphuris* etiam lympham temperant & erosionem præcavent in *Raucedine recenti.* Sed *Balsam. Sulphur. anis. vel terebinth.* in *Raucedine inveterata* convenit, *Sperma Ceti* itidem ad ʒj. in Jusculo calido hic multum conducit.

Inter *incidentia & expectorantia*, in *Raucedine inveteratâ* excellit *Syrupus de Eryf.* cujus basis est *Erysimon*, quod sapore acri penetrante, quasi antiscorbutico præditum, egregiè Mucum incidit & dissolvit. Loco hujus Syrupi usurpatur *Pulpa Passul. min. cum Sem. Eryf. subacta*, vel eorundem *Decoctum.* Convenit etiam *Electuar. ex Scord. Salv. & Rad. Helen. pulv. cum Melle subactis*; item ipsum *Mel squilliticum.* Commendatur denique *Pulv. rad. Ari, cum an. Sacch. cand. addita Syr. Jujub. instar Eclegmatis.* Admodum etiam à nonnullis extollitur *succus Brassicæ.* Cæterum experta sunt sequentia duo remedia, prius quidem in *recenti*, posterius in *inveterata Raucedine.*

℞ *Hord. opt. non excort. Passul. min. enucleat. an. ʒj. Rad. Liquir. mund. & concis. ʒij. Caric. ping. N. 6. Herb. Capill. Vener. Hyssop. an. M. ʒ. Sem. Brassic. ʒij. Pinear. recent. ʒʒ. F. omnium decoctio in Aqua fontana. Colaturæ sumantur ʒvi. ante somnum & in diluculo.*

℞ *Succ. Brassic. depur. ʒij. Sacch. penid. vel Syr. de Eryf. ʒj. cum Oxymel. squillit. q. s. f. Electuarium sæpius lambendum.*

CAP. III.

De Tussi.

FAMILIARE expirationis vitium est *Tussis*, quæ fit, dum musculi thoracem cingentes, & aërem sic expellentes, non blando nec naturali modo subsident, sed potius violenter simul contrahuntur, contractione quidem momentaneâ, *sepius* tamen reiteratâ; qua ratione ad motus convulsivos Pectoris, non autem veras Convulsiones, refertur *Tussis*. Cæterum unâ cum vehementi aëris elisione, adest etiam stricture aliqualis Laryngis ob irrationem, unde ille sonitus, qui in *Tussi* observatur.

Pars affecta sunt Nervi ac Musculi, à spirituum impetu in motum convulsivum acti. Afficiuntur igitur hi à quavis irritatione; ac interdum quidem ex solis *spasmodis & motibus convulsivis*, tam ex primario Affectu, quam ex consensu cum aliis partibus nerveis. Unde *Tusses* hæc *convulsivæ* dicuntur, ex simplici nervorum spasmio, sine vitio partium spiritalium, ortæ; suntque Hypochondriacis & Hystericis familiares. Frequentior autem est *Tussis*, quæ causam materialem, respirationis organa afficientem, agnoscit, præsertim eam, quæ oritur ex sensu noxii, sive mediâtè sive immediâtè instantis Laryngem à sui principio usque ad Pulmonis profunditatem. *Focus* autem causæ occasionalis irritantis nunc in Pectore nunc in Stomacho observatur.

Differentia. i. Ratione modi *Tussis* est vel *secca*, quoties magno labore nil excernitur, sed fatigatur universum corpus *Tussi inani*, non rarò cum Capitis, Hypochondriorum aliarumque partium dolore contundente ac plus minus lacerante, quâ ipsæ nunc Herniæ, nunc involuntarium urinæ aut alvi Profluvium excitantur:

vel *humida* est, quando concussionis illius ope humor per os excernitur. 2. Causæ irritantis ratione oritur *Tussis* vel ab *interna* vel ab *externa* causa. Utraque *Tussis* tam *siccam* quàm *humidam*, & quidem foci materiæ occasionalis ratione vel *pectoraalem* vel *stomachalem* excitare solet.

Tussis pectoralis sicca oritur frequenter ab *externis inspiratis*, v. g. aëre inclementi, aut fumis acidis mineralibus, qui asperam Arteriam & Membranam pituitariam irritant & contrahunt, adeo ut simul adsit Pectoris angustia & sensus Pulmonum compressivus. *Tussis* hæc ex successiva partis irritatæ læsione tandem *humida* evadit; ac materiæ primò serosæ, dein mucosæ expectoratio sequitur. Colligitur enim lymphæ, ex irritatione transudans, in Larynge, Bronchiis, imò & in ipso Pulmone; quæ pedetentim condensatur in mucum viscidum: & si gravior sit læsio, tum partium ipsarum nutrimentum, successivè alteratum, etiam sub forma muci evacuatur. Hinc ordinariò duo tempora in tali *Tussi* distinguere solent; quando enim est *sicca*, *Tussim* à Catarrho tenui & crudo esse asserunt; dum verò est *humida*, materiam coctam esse dicunt & evacuationi aptam. Malè autem *Catarrhus* ipse ex capite transmitti fingitur; nullæ enim patent viæ; sed in ipsis his partibus colligitur partim ex irritatione glandularum, partim ex degeneratione alimenti proprii, & debilitate spiritus insiti. Oritur etiam non rarò *Tussis pectoralis* ex vitio lymphæ acrioris & falso acidioris, hincque *catarrhalis* dicitur, comitem habens Febrem catarrhalem, à meridie & vesperi vagis horripilationibus, ingruente verò nocte æstu totius corporis præsertim capitis, non tamen adeo intenso, vexantem, revertentem autem dein aurorâ cessantem. Hinc non rarò accidit, ut etiam sub Æstu illo febrili, artuum lancinationes & dolores vagi unà affligant, ex acido lymphæ, partes

tes nerveas vellicantis, oriundi. *Tussis* itaque hæc *catarrhalis*, quæ in primis *nocturna* est, originem ducit ex lymphâ vel *salsidiore* vel *acidiore*, tam organa spiritalia irritante, quàm in massa sanguinis Febrem talem plus minus lentam excitante. Non rarum quoque est, hanc *Tussim catarrhalem* sæpè affligere sine Febre. Ipse autem *Catarrhus* non ex capite, sed ex glandulis, post membranas pituitarias sitis transudat. Observatur *Tussis* hæc *nocturna* frequentius in *Phthisicis*, *Scorbuticis*, aliisque, quibus Lymphâ vitata est; & procedente ulterius malo exulceratur aspera Arteria aut Pulmo; unde *Phthisis* perfecta pulmonaris insequi solet, & tandem pus genuinum tussiendo expectoratur. Lymphâ autem vitata, *Tussis* hujus *nocturnæ* causa, radicem habet in Stomacho; ex defectu enim digestionis Chyli, ejusque perfectionis in Intestinis, generatur Chylus falsus aut acido-falsus, qui sui labem mediante lymphâ variis partibus, & hoc in casu Pulmoni affricat. Exacerbatur autem hæc *Tussis*, uti & omnes Affectus lymphatici, remittente die; forsan, quia tum temporis minus procedit Transpiratio insensibilis. Ad has *Tusses catarrhales* pertinent etiam *Tusses*, in principio *Variolarum* & *Morbillorum* præsentis, item quæ à *Scabie*, *Tinea*, aut *Achoribus* repulsis nascuntur. Ad *Tusses pectorales* referuntur etiam *humidæ* istæ post Febres ardentes præsertim minus acutas contingentes, in quibus natura materiam coctam ex vasis sanguineis in Pulmones deponit, & ita copiosè *Tussi* mucilaginosâ rejicit. Eiusdem speciei sunt istæ in *Pleuritide* observatæ, in principio *siccæ*, procedente tempore ex lymphâ & sanguine mixtis *mucosæ*, & suppuratâ *Pleuritide* purulentæ.

Ne autem confundatur *Tussis pectoralis* cum *stomachali*, in specie consideretur 1. Locus irritationis: si enim Æger profundius respirare jussus, mox tussire incipiat, vitium est in Pectore & Pulmonibus; secus si

in Stomacho. 2. Respiratio circa superiora pectoris loca magis impedita, *Tussim pectoralem* esse indicat. 3. Sonitus etiam locum indicat. 4. Adjuncta quoque symptomata simul considerata sunt; sanè ubi magis noctu affligit, aut Febricula simul adest nocturna, *Tussim pectoralem* ostendit.

Quoad *Tussim stomachalem*, certum est hanc frequentiore esse; quando nempe occasionalis fomes in Oesophago & Stomacho latitat, & hinc mediatè asperam Arteriam affligit; sive quatenus Diaphragma ab affecto orificio Ventriculi superiore vellicatur, sive quòd simul Oesophagus vellicatus contiguam sibi asperam Arteriam per consensum afficiat, ac in *Tussim* proritet. Quando *Tussis furibunda* est, in qua vix aliquid egeritur, licet cum summo conatu tussiant, tum semper delitescit in Ventriculo materia falsa & tenuis. Sanè pleræque *Tusses* originem ducunt ex materia vellicante in rugis & orificio superiore Ventriculi. Quod confirmat quotidiana experientia, observamus enim, *Tusses siccæ*, subinde satis vehementes, mitigari, quoties *Aqua vitæ*, aut aliud spirituosum acrius gulam transit, etiamsi non intret asperam Arteriam. Adeo ut frequentes sint *Tusses stomachales*, tam *siccæ* quàm *humidæ*, tum ex *causa interna* tum ex *assumptis*. Hujus notæ sunt *Tusses* illæ in principio paroxysmorum Februm intermittentium, quæ sequuntur motum fermenti febrilis in Stomacho & in primis viis, uti & *hypochondriacæ*, & illæ, quas quidam contrahunt, dum in lectis aëri liberiori regionem stomachalem exponunt.

Tusses stomachales siccæ ferinæ oriuntur à materia falsa, acri, præsertim tenui, pertinacius orificium superius affligente. *Humidæ stomachales* oriuntur interdum, sed rarius, ex prægresso errore diætæ aut digestionis, & hinc congesto muco falso, qui ex profundo excernitur, elevatâ regione stomachi. Sed frequentior *Tussis*
humidæ

humida fit ex læsione membranæ pituitariæ posterioris, sive ab aëre externo sive à lymphâ acriore. Talibus enim occasionibus per hanc membranam copia è lymphâ spissior, & junctim simul nutrimentum ejusdem proximum, pedetentim per œsophagum destillat, orificium Ventriculi superius vellicat, & hinc primitus *Tussim siccam*, dein *humidam stomachalem*, non raro superveniente vomitu pituitæ vel alimentorum ingestorum, concitat. Estque hæc *Tussis*, quam communiter Ægri dicunt esse *catarrhum* ex capite depluentem, cujus defluxum per fauces exactè sentiunt.

Diagnostica. Cognoscitur *stomachalis Tussis*, ex loco ubi primò sentiunt tussendi stimulos, ex sonitu profundiore quàm in pectore, ex vomitu item *Tussim* concitante, & adjunctâ Anorexiâ. Si subsit catarrhale vitium, vespertino tempore exasperatur. Si Senes, sine occasione inspirati aëris, copiosa viscida per *Tussim* excernant, ac simul conquerantur de dolore plus minus compressivo circa scrobiculum cordis, *Tussis* est revera *stomachalis*, nata ac sustentata ex defectu digestionis. Arthriticorum *Tussis* humida cum sensu molesto circa scrobiculum cordis, ac difficili plus minus inspiratione, & superveniente Podagra quasi sponte evanescens, revera *stomachalis* esse videtur. Cæterum subinde complicantur hæc *Tussium* differentiæ; *stomachalis* nempe, *humida* cum *pectoralis*, & frequentissimè *Tussis humida* cum *Tussi convulsiva*.

Prognosis. *Tussis* à causa externa est absque periculo: Si verò crebrius affligat in Subjecto, quod debiles habet pulmones, aut quod lymphâ, sero aut sanguine falsioribus ac acrioribus est præditum, *Phthisin* pulmonalem vel *Hæmoptysin* inferre potest. *Tussis* capiti & oculis nocet: *ferina* autem Infantibus & adultis Mari- bus Herniam, Prægnantibus Abortum minatur. *Nocturna catarrhalis* & *pectoralis* prodromus est Phthiseos.

Tusses Senum diuturnæ non maturantur. In Scorbuticis frequentiores Phthisin introducere possunt. *Tussis humida* in declinatione Febris continuæ, ritè expectorans, bona est; sin minus excreent Ægri, *Hecticæ* periculum infert.

Cura. Ante omnia attendendum, an *Tussis* sit morbus primarius, an verò secundarius, v. g. Phthisicorum, Pleuriticorum, &c. nam hæc primarium morbum sequitur. Si motus materiæ deficiat, ut in Phthisicis, promoveatur expectorantibus; si sit nimius, ut in *Tussi ferina* crebrius inani, inhibeatur. Aliàs materia medica in *Tussi* tribus ferè generalibus capitibus absolvi-
tur, scil. *Incrassantibus*, *opiat*is nempe ac *temperatis*, quæ irritationis sensum sistunt, acre vellicans mitigant, & ita materiam vellicantem ad consistentiam moderatam pro meliore expectoratione disponunt: *Incidentibus*, quæ in *Tussi humida* mucum glutinosiorem pro meliori expectoratione disponunt, attenuant, ac mobiliorem reddunt: & *Balsamico vulnerariis*, quæ noxiam excoriationem Bronchiorum, aut Stomachi emendant, ut sic ultiores progressus maturè inhibeantur.

His ita præmissis 1. *Tussis pectoralis sicca*, si fuerit recens, & à causa interna inducta, hæc tantisper remotâ vel correctâ, *opiat*is paulatim sedatur. Præservat ab aère inclementi *Balsamus apoplecticus*, largiter naribus illitus; à mineralium fumis, panis comestus largiter *Butyro* illitus. *Theriaca*, sudorem expectando, aliqualem noxam promptè elicit. Si *Tussis nocturna* sit & *catarrhalis*, curatur præmissis Vomitu, per volatilia sudorifera *opiat*is mista, vesperi inprimis assumenda, v. g. *Spir. sal. ammon. anisat. Liqueur C. C. succin.* cum *Essent. Opii* mistus, modò adsit Febris; citra *Febrem* optimæ sunt *Pilulæ de Styrace Sylvii* vel *Schröderi*. Item præter *opiat*a ac *papaverina temperata*, *incrassantia* dicta, ex *Rapis*, *Violis*, *Jujubis*, *Succino*, *Benzoe*, *Spermate Ceti*, *Flor. Sulphuris*,
&c.

&c. parata: nec non *Ficus* cum *spiritu vini* combustæ; *Species diaireos* usitatæ, *Pulveres pectorales* varii, &c. v. g.

℞ *Aq. Fœnic.* ℥iij. *Aq. asthmat.* ℥vi. *Diacod. Montan.* ℥℞. *Misc. capiatur cochleatim.*

℞ *Syr. de Jujub. Papav. simpl. an.* ℥℞. *Aq. Papav. rhœad.* ℥j. *m. pro 2. dos. bihorio ante cœnam & sub introitu lecti sumendis.*

℞ *Spec. Diair. usitat.* ℥i. *Flor. Sulph.* ℥℞. *Laud. opiat.* gr. iij. *m. f. Pulv. pro 3. Dos.*

℞ *Spir. Sal. ammon. anis. vel Tinctur. Sulph. Willis.* ℥iij. *Essent. Opii* ℥℞. *m. Dos. gut. 40 vel 50 ante introitum lecti.*

℞ *Aq. Scabios.* ℥iij. *Liq. C. C. succin.* ℥j. *Syr. Papav. alb.* ℥vi. *m. capiatur crebrò in Tussi sicca cum Febricula catarthali, imminente paroxysmo, & post mediam noctem, expectando sudorem.*

℞ *Conserv. Tussilag.* ℥℞. *Laud. opiat. gr. j. m. f. Bolus, bihorio ante cœnam sumendus.*

2. *Tussis humida pectoralis* curatur materiæ irritantis evacuatione, adeoque per incidentia, expectorantia dicta, interpositis præsertim Vomitorio vel moderato Purgante (nam *Tusses pectorales* à purgantibus fortioribus solent exasperari) deinde per pectoralia vulneraria, noxam tollentia & recidivam præcaventia. Pro 1. scopo faciunt Gummata, in specie ammoniacum, Spir. asthmaticus, Syr. Nicotian. Oxymel, Succus Raphani, Electuarium ex Melle cum Scordii & Helenii pulvere, & in genere omnia ea, quæ in Astmate humido & Raucedine inveterata commendata fuerunt. Pro posteriori scopo conveniunt portiones pectorales ex Tussilag. Heder. terr. Sigillo Salom. Scabios. Helen. Veron. Lign. Sassafr. Item Sulphure, Benzoe, Bals. Sulph. &c. paratæ. In Purgantiũ classe nota sunt Vomitoria, nunc per se pro evacuationis scopo danda, nunc portionibus pectoralibus ad promovendam expectorationem in minuta dosi addenda. Per inferiora commodè pur-

gant *Pill. de Hier.* cum *Agar.* addito *Gum. ammon.* & *Merc. dulc.* In *Tussi humida opiata* non conveniunt, quia materiam spissiore reddunt, & *expectorationem* impediunt. In fine tamen, ubi maximam partem evacuata est mucilago, & superest crebrior *Tussis* inanis, sæpius repetens antequam aliquid ejiciatur, ad vestigia læsionis delenda commodè cum aliis *papaverina* miscentur. In *Tussi pectorali* à lymphâ acri commendatur *3i. flor. Sulphur.* in ovo sorbili quovis mane exceptus. Pro omnibus his casibus sufficientes sequentes formulæ.

℞ *Aq. Hyssop. Tussilag. an. ʒii. Syr. de Tussilag. ʒvi. Syr. Nicotian. ʒß. Oxymel. squillit. ʒi. Aq. asthmat. ʒß. m.* Detur cochleatim.

℞ *Aq. Hyssop. ʒiii. Aq. asthmat. ʒvi. Gum. ammoniaci aceto solut. ʒi. Syr. Nicotian. ʒvi. M.* Capiatur per cochlearia.

℞ *M. P. de Hiera cum Agar. gr. xv. Gum. ammon. acet. solut. ʒß. Extract. Troch. alband. gr. j. cum f. q. Ol. dest. Anis. f. Pillulæ pro scopo purgandi, dandæ pro dosi.*

℞ *Aq. Scabios. ʒiiij. Aq. asthmat. ʒvi. Flor. Sulph. ʒß. Diacod. Montan. ʒj. m.* Detur in fine *Tussis humidæ* cochleatim.

℞ *Rad. Ireos Florent. ʒij. Flor. Sulph. ʒi. Ol. destill. Anis. ʒß. Ol. dest. Fœnic. gutt. xv. Sacch. cand. alb. ʒiii. m. f. Pulvis subtilis in declinatione mali dandus. Vel fiat Elect. ex Pulp. Passul. min. flor. Sulph. & Syr. Papav. alb.*

℞ *Herb. Marrub. Hyssop. Tussilag. Pulmonariæ, an. m. ʒ. Veron. Heder. terrestr. an. m. j. Flor. Scabios. Helen. an. P. ij. Rad. Ireos flor. Helen. an. ʒvj. Sem. Cartham. contus. ʒvj. Mechoacan. albiss. ʒß. Passular. minor. ʒj. f. Decoctum pectorale in Aqua vel Hydromel. bis terve de die usurpandum. Conducit etiam Decoctum Lign. Sassafr. cum aliis vulnerariis.*

3. *Tussis stomachalis sicca ferina* curatur, præmissio Vomitorio, tantillis temperatis assumptis, v. gr. decocto

Rad.

Rad. Helen. cum Uvis corinth. in Vino hispanico, post coctionem fortiter expresso, addito *Diacodio & Essentiâ Opii*. Conducunt itaque *opiata & temperantia* supra in *Tussi sicca* laudata.

4. *Tussis stomachalis humida* curatur, præmisso Vomitu, *aromaticis nonnihil temperatis*, reliquias attenuantibus & Stomachi tonum restaurantibus, v.g. *Elixiri Menth. Elix. Propr. Tincturâ Tartari acri cum Spir. Sal. ammon. anis. Syr. Diacod. Malvat. Juniperino Ficubus Spiritu Vini* maceratis, hunc postmodum deflagrando. Quin etiam præmissis præmittendis in tali *Tussi* aliquando *Liquor. Terr. fol. Tart. item Tinctur. Mart.* pro debita rugarum Stomachi extensione proficua observavi.

Non omittenda est *Sudoriferorum* utilitas. *Decoctum Guajaci* materiam Pulmonibus impactam mirè attenuat & evacuat. In *Tussi chronica*, præsertim *siccâ pectorali*, à Lymphâ acri oriundâ, optimè conducunt *Decocta Ligni Guajaci, Sassafras aut Chinæ cum Passulis*. Ratione *Faucium*, ab acriori lymphâ quasi *inflammatarum*, conveniunt blandè dulcia pedetentim deglutienda, quæ partim Fauces leniunt, partim pro expectoratione lubricant. Talia sunt *Syr. Scabios. Viol. Jujub. Liquirit.* inprimis *Diacod. cum baculo Liquiritiæ* sæpius lambenda.

C A P. I V.

De Catarrho suffocativo.

QUæcunque respiratio subitò difficilior reddita, & suffocationem plus minus minitans, inprimis cum *Tussi sicca* subinde conjuncta, *Catarrhus suffocativus* dicitur. Adeo ut *Asthmata occulta* interdum recurrentia, & *humorosa* inprimis vesperi affligentia, sub hunc censum veniant. *Catarrhus* dicitur ex præconcepta fal-

sa opinione , quasi ex capite flueret. Revera autem complicatus est Affectus ex *Asthmate* præsertim *siccò*, *Tussi* & *Raucedine*. Cæterùm *Catarrhi suffocativi putatitii*, *Asthmati convulsivo* contradistincti, triplicem pono differentiam.

1. Ex Pulmonibus ab hostili acido vel inspirato vel intus genito irritatis , & proprias fibras fortius strigentibus ; adeo ut immineat *Suffocatio*, non prius cessans, quàm lymphæ uberioris irrigatione irritans illud abstersum fuerit, & ex eorum mutuo coalitu concretum mucosum expectoretur. Remanet interea vestigium in fibris , ita ut levi occasione *Spasmus* denuo ruinetur. Talem Affectum observavi in Muliere ex fumorum sulphureorum elevatione, sub assatione Alaudarum, genitum , ubi acidum viscidum ex Butyro & Alaudæ pinguedine incensis exhalans & inspiratum , asperæ Arteriæ cuneos, & hinc Pulmones tam acrimoniâ quàm adhæsione glutinosâ irritavit ; unde Tussis sicca, hinc ex irritatione uberior lymphæ affluxus , & ab utrisque gravior irritatio & strictura fibrarum. Duravit hoc, donec fuligo illa adhærens lymphæ & nutrimenti proprii affluxu abstersum fuerat ; & ex utrisque concretum novum, ob moram & exactam missionem spissum candidum & glutinosum genitum, excretum erat. Sed ex læsa nutritione Pulmonum, & fibrarum facili contracturâ, mansit vestigium, adeo ut levi occasione revocaretur pristinus Affectus. Huc pertinere videtur Infantum quorundam *Catarrhus suffocativus*, *Epilepsiæ* motui junctus , sed cum levi vel nulla *Tussi* ; constringitur nempe Pulmo , ita ut sanguis non debite circuletur, & facies rubicunda fiat : Cui præcedere solet per aliquot dies *Raucedo levis*, vel *Tussicula*. Uti proin talem Affectum in Adultis *opiata* & *attemperantia*, vulgò *incrassantia* dicta, optimè levant, etiam in paroxysmo ; ita & talibus Infantibus *thoracica*, inprimis
Sper-

Sperma Ceti; &c. in vehiculo calido propinata observantur proficua : cum contrà *Asthmata humida*, item *Tusses humorales*, præsertim ex Stomacho, in Infantibus non raræ, inprimis per *Nicotianam*, item per blanda *emetica* curari debeant.

2. & 3. Differentia *Catarrhi suffocativi* revera est *Laryngis Catarrhus* ad *Bronchum* pertinens ; si enim Larynx afficiatur vel ex proprio vitio, vel ab aliquo extra Laryngi & Epiglottidi incumbente, sequitur pertinacior stricture ad instar *Catarrhi suffocativi*. Notum est . Aquæ guttula, vel panis miculâ *Laryngem* ingressâ, maximè irritari *Laryngem*, & pertinaciter ejus rimulam ab *Epiglottide* occludi ; & quo diutius sit ista irritatio, (quæ ex quacunque causa fieri potest) eo plus mucii postmodum excernitur. Cæterum *Causa* respectu *Laryngis* est vel *interna*, affluxus nempe feri & lymphæ acrioris ; vel *externa*, lymphæ nempe viscidior ex membranâ pituitariâ posteriore ad Fauces delata, *Laryngem* quasi inviscans & *Epiglottidis* liberum motum impediens, unde jungitur materiæ viscidæ scretus. Sic ex aëre inclementi, Tussi diuturnâ, & frigore sub somnum suscepto, hujusmodi *Catarrhi* orti sunt : atque evanescente paroxysmo, remansit aliquot dierum Febris lenta, Tussis frequens, & pedetentim mucii copiosi excretio atque sic morbi solutio. Cura plana est ; nempe si sit *Catarrhus Laryngis* à causa interna, curatur eodem modo ac *Rauco recens*, vel *Tussis nocturna sicca* ; v.g. per *Opiata incrassantia* & acrem lympham temperantia, præmissis, si opus fuerit, *Vomitório*. Si malum est à *Causa externa*, curatur ut *Asthma humorosum* vel *Tussis humida stomachalis*, nempe per *Vomitum*, deinde attenuantia & mucum viscidum incidentia, v.g. *Succ. Raphan. Syr. Nicotian. Spir. asthmat. Oxymel. squill. &c.* Patet itaque, in paroxysmo & sistendo & præcavendo primatum obtinere opiata, anodyna & temperantia ; sopiunt

piunt enim spiritus, quorum impetu humores in partem ferantur, & in parte ipsa irritationis sensum tollunt, ejusque inchoatos spasmos curant. *Clysteres acrior*es, quantumvis usitati, nil valent, nisi per accidens, quatenus primas vias evacuant, & Abdominis viscera in motum concitant, adeoque pectoris angustiam ex indirecto levant. *Venæsectio* item *per se* nil prodest, nisi impediatur Pulmonum motus reciprocus, & gravior sit sanguinis in illis stagnatio. Frustrâ etiam Capiti, Nuchæ & Vertici applicantur *Balsama, Emplastra, &c.* cum non sit in Capite mali radix. *Vesicatoria* item nil præstant, nisi *per accidens*, ubi *Asthmatis convulsivi* quidpiam adest, quo in casu brachiis applicari possunt. Cæterum in Subiecto phlegmatico *Fonticuli* non malè admittuntur.

Accedit & 4. Differentia, quæ nil aliud est, quàm *Suffocatio subitanea* à sanguine in Pulmonibus stagnante. In hoc casu adsunt *Gravedo, Dolores pectoris, Difficultas respirandi, vox ferè amputata, periculum suffocationis, anxietas*, interdum *Tussis* (quando nempe vasa *Laryngis* simul lympham uberius effundunt) *pulsus tardior & rarior*. Differt autem ab *Apoplexia*, quod in hac æger benè adhuc spiret & anima cum spiritu feratur. In *Apoplexiâ* certè *leviori*, abolitis cæteris actionibus, non adest magna respirandi difficultas; & in graviore vix ulla sunt vitæ indicia, si excipias præsentis adhuc respirationis signa. Adeo ut *Catarrhus* talis ad *Peripneumoniam* magis accedat. Adest præterea in eo spuma, quæ ex Pulmonibus oriri videtur; & interdum mucus, qui nil aliud est, quàm *Lympha* paulo viscidior, ex *Larynge* tunc uberius emulsa, in tantis angustiiis, mediante crebriori respiratione, cum aëre foras protrusa. *Causæ* hujus stagnationis *remotæ* sunt variæ, inprimis aëris vitia, ratione cujus *epidemicus & malignus* interdum inducitur *Catarrhus*. *Causæ* propinquiores sunt 1. Sanguis nimis abundans,

dans, majus spatium in Pulmonibus occupans. 2. Sanguis chylo crudiori imprægnatus, & ad motum tardior. 3. Sanguis ab acido vitioso, inspirato aëre frigido, Olei Sulphuris in Canis venam injectione, &c. coagulatus. *Cura.* Promoveatur sanguis per Pulmones, vel ejus quantitatem minuendo, vel eundem attenuando, vel coagulum solvendo. Ferè semper necessaria est *Venæsectio*, nam nil magis motum circularem accelerat. Unde etiam *Cucurbitulæ* cum scarificatione hinc inde applicandæ. *Clystere* quoque *acriori* eluatur Alvus. Interea remedia sunt *Aquæ asthmaticæ & pectorales spirituosæ*, anodynis mitioribus mistæ. Egregium autem est *Sperma Ceti* ad 3ß. in vehiculo calido. Forsan etiam hic locum invenit *Mistura Sylvii*, quam habet in *Præxeos* L. 1. p. 280. Quod si Tussis & materiæ per Laryngem transudantis superveniat rejectio, declinante paroxysmo, commodè etiam leniter *expectorantia* usurpari possunt. Sed de his vide *Schneiderum*, in *Libr. de Catarrhis*.

S E C T. XV.

De Sanguinis motu per Cor vitiato, adeoque hujus Pulsu laeso.

C A P. I.

De Virium Languore & Syncope.

Vitiatur Cordis motus 1. Quando deficit in *virium Imbecillitate & Animi deliquiis*. 2. Quando auctus est, nimisque impetuosus in *Palpitatione Cordis*. 3. Quando depravatur in *Febris*.

Virium

Virium imbecillitas non solum quibusdam nativa est, sed etiam variis ex causis supervenit : In qua languidi sunt *Ægri*, tardi ad motum, membra ponderosiora & torpida, pulsus parvus & debilis, quandoque per intervalla certa aut incerta intermittens, &c. Concurrent simul sensuum, tam internorum quam externorum vacillatio, item motus corporis plus minus languens. Cæterum præter talem virium imbecillitatem, successivè *Ægros* affligentem, observatur etiam nonnunquam *subito ingruens Virium prostratio*, non tamen diu permanens, per intervalla tamen subinde recurrens.

Hujus *subitanæ Virium prostrationis* tres statuuntur gradus. 1. *Lipothymia*, in qua præter pulsum minorem & debiliorem, sensus simul externi & interni obfuscantur, & motus animalis, tam voluntarius quam & quodammodo naturalis plus minus aboletur, ita ut Respiratio obscura aut ferè nulla observetur. 2. *Syncope*, quæ gravior est species; in qua subito concidunt *Ægri*, pulsus mox nullus & nulla respiratio observantur, corpus friget & pallet, interdum Urinæ & Alvi excrementa sponte effluunt. 3. *Asphyxia*, in qua eadem Symptomata, ferè graviora, observantur.

Debilitas virium repentina fit remotè & fundamentaliter vitio sanguinis, formaliter verò & effectivè vitio spirituum, vel *vitalium* in sanguine, vel *animalium* in systemate nervoso. Observandum autem, hos *spiritus* à se invicem dependere, ita ut *vitalibus* pessum euntibus eclipsentur *animales*, sicut his evanescentibus cordis ac sanguinis, nec non spirituum vitalium motus itidem cessant : prius in suspensis, posterius in *Apoplexia* fortius manifestum fit. Ex dictis clarum est, quòd *causa virium imbecillitatis omnis* sit deficiens sanguinis in pulmonibus & sinistro Cordis ventriculo turgescencia ac spiritus ascentia, unde hujus respectu pulsus minores & rariores,

riores, sicut ex hinc dependente spirituum animalium moventium defectu debiliores existunt.

Causa remota consistit in vitiata crasi sanguinis, speciatim in deficiente acrimonia salis volatilis urinosi, oleosi, cui contra non raro supervenit acidi vitiosi exaltatio. Horum causa in cruditate Chyli plus minus acidam primario latet. Hinc est, quod post morbos acutos curatos, ex nimia alimentorum assumptione, languores adhuc superveniant, quodque in Scorbuto vires subinde sint adeo imbecilles, quoniam ex vitioso acido sanguinis fermentatio & spiritusascentia immittitur, unde spiritus animales pauciores sunt, & functionibus suis non sufficientes. Observatum est etiam, ab odoribus ingratis nonnunquam Syncopen induci, item ex odore *Zibethi*, vel *Moschi* in Hystericis, ex praesentia rei, v. g. *Felis*, &c. quam ex idio-synক্রasia quidam horrent; ex affectibus etiam fortioribus vel subitaneis, v. g. gaudio, terrore, imò & sola imaginatione rei horrendae; ex nimia sanguinis aut seminis effusione, nimio sudore, nimia aquarum hydropicarum evacuatione, puris ex thorace emissionem, subitanam mutationem ex aere calido in frigidum, ingurgitatione potus frigidi post insignem aestum, veneno aut intus assumpto aut extrinsecus per morsum, &c. applicato, nimio corporis motu ac defatigatione, & tandem in iis, qui sunt rarioris texturae, ex graviore dolore. Faciunt huc Abscessus Cordis & partium vicinarum rupti, qui periculosas dant Syncopes. Sanguinis quoque habenda est ratio, qui aut nimis parvus, aut pure vitiatum, aut subito coagulatus, spiritusascentiae debitae ineptus evadit, & exinde necessarium spirituum animalium & vitalium commercium intercipitur. Porro epilepticis Paroxysmis, & aliis Affectibus convulsivis gravioribus, subinde junctum symptoma Syncope est. Inprimis considerari meretur Syncope stomachica, ex lacte coagulato, esu Fungorum, aut acris succis, præ-

præsertim æruginosis, orificium Ventriculi sinistram gravius infestantibus : frequens enim est hæc *Syncope stomachica*, nunc *per se* ex contentis stomachi, nunc *per consensum* cum affectis partibus stomachum afficientibus, & tales Synoptici, præter inexplicabiles circa Stomachi regionem molestias (quæ omnem fere *Lipothymiam* comitantur) sub imminente *Syncope* sentiunt Vertiginem & Caliginem oculorum, unde sic animo delinquent.

Ex dictis patet, causas *Synopes* proximas esse aut *Spiritus vitales* subito deficientes ob cessantem sanguinis fermentationem ac circulum, aut *animales* subito in motu deficientes, unde quasi abrupti movendo cordi minus inservire possunt. Omnes enim causæ modo dictæ vel Sanguinem & *Spiritus vitales* afficiunt, vel *Spiritus animales* in motu suo alterant, ita ut 1. Vel in motu deficient, v.g. in *subitaneo Terrore*: vel 2. dissipati evanescant: Vel 3. in motu quasi exorbitent, & ex irritatione indeque natis *spasms* Cor in continuâ systole detineant, quod in *Morbis convulsivis* non rarò contingit. Patet itaque, quaslibet evacuationes, mutationes subitaneas aëris, sanguinis quascunque insignes aut in crasi aut in motu locali alterationes, *Synopen* inducere, *sanguinem & spiritus vitales afficiendo*: dolores autem, odores graves, præsentiam objecti ex idiosyncrasia hostilis, gaudium nimium, & illa quæ Stomachi orificium, cum universo nervorum systemate consentiens, afficiunt, *Synopes* excitare, *Spiritus animales* dissipando & abrumpendo.

Prognosis. Sine causâ manifesta languidi in Morbos inclinant; reconvalescentes, præsertim à Morbis acutis, diu languidi vel Cachexiam vel Recidivam incurrunt. In morbo quocunque præter manifestas causas, mox superveniens summa virium prostratio maligni Morbi signum est. Si Ægri post exhibita spirituosa,
post

post irrorationem faciei cum frigida, post Ptarmica, ad se non redeunt, summum periculum portendit. Sudor frigidus superveniens, quo copiosior & frigidior eò pejor: est enim nil aliud quàm mucilago rorida nutritiva partium subcutanearum, quæ Syncope resolutâ, spontaneo motu per poros, ob resolutum fibrarum tonum hiantes, emanat.

Cura. In *Languore successivo* conveniunt imprimis *aromatica*, & acrioribus particulis salinis, præsertim oleosis turgentia, quæ acidum corrigunt, bilem acuunt, Ventriculum restaurant, sanguinis glutinositatem attenuant, & ejusdem fermentationem promovent. Pertinent huc *Vina hippocratica*, *Noduli ex aromaticis Vino infusi*, *Salia volatilia oleosa*, *Elix. propr. Aquæ apoplect.* & 600. alia, mane, meridie, sub introitu lecti, vix autem sub ipso pastu usurpanda.

In *Syncope* & *Lipothymia* præstantiora requiruntur remedia, habitâ tamen semper ratione causarum antecedentium. Ratione spirituum deficientium conveniunt *volatilia penetrantia*: ratione deficientis motûs spirituum animalium, conducunt ea, quæ partes sensiles tam internas quàm externas fortius vellicant, & ita spiritus animales in motum debitum revocare valent: ratione spirituum aut facile dissipabilium, aut in motus convulsivos pronorum, conveniunt ea, quæ spiritus quodammodo figunt, & convulsivum eorum impetum sistere valent. Remedia igitur ad tres classes revocari possunt. 1. *Spirituosa sulphurea ac oleosa*: quo pertinent *Spiritus inflammabiles per fermentationem parati*; *Spiritus & oleosa destillata aromatica suaveolentia* (quæ tamen Mulieres quædam, imò & Mares literati aut rariore texturâ præditi, non commodè ferunt) *Aq. & Ol. Cinnamom. Spir. Lil. convul. vel Theriac. vel Rosar. ambrat. Ess. Ambræ cum spir. Ros. parat. Essent. Croc. Quinta Essentia Meliss. Angelic. &c.* tam internè, quàm externè usur-

pata. 2. *Spiritus salini volatiles acres urinosi*, inprimis *oleosi redditi*, v. g. *Spir. Sal. ammon. oleosus anisatus*, aut *feniculatus*, *Spir. C. C. Liq. C. C. succin.* quælibet ex *Succino* parata remedia volatilia, & *Elix. vit. Matth. cum Sale Viper.* dissoluto. 3. *Acida volatilia acria*, v. gr. *Vinum, Acetum destill. Acetum theriacale, caryophyllat. rutac.* In *Aceto* infusum *Castoreum, Succus citri, &c.* quæ partim sensuum organa potenter afficiunt, partim spirituum dissipationem præcavent. His addi possunt *Opiata* v. g. *Laudanum* in parvâ dosi, *Theriaca, Mithridat. Extract. Theriac. &c.* quæ certè spirituum aut dissipabiliorum, aut in motus convulsivos pronorum impetum sistunt. Quoad externa, naribus, temporibus & labiis affricantur eadem spirituosa; sicut & *Spir. sal. ammon. Acetum vini vel florum Tunicarum* naribus adhibentur. Ex dictis variæ concinnari possunt formulæ, v. g.

℞ *Aq. Meliss. cum Vino* ℥iii. *Syr. flor. Tunic.* ℥vi. *Conf. Alkerm.* ℥i. *Quint. Essent. Matth.* ℥iii. *M.* detur cochlearim.

℞ *Aq. Cord. Herc. Saxon. Aq. Cinnam. Borrag. Aq. Meliss. cum Vino an.* ℥i. *Spir. Theriac. simpl.* ℥℔. *Elix. Citr.* ℥vi. *Essent. Ambr.* ℥i. *Syr. de cort. Citr.* ℥℔. *M.* Capiatur subinde cochleare plenum.

℞ *Aq. Meliss. & Fenicul. an.* ℥i℔. *Liq. C. C. succin.* ℥i℔. *Syr. Fenic.* ℥iii. *M.* Sumatur per cochlearia.

℞ *Ambr. gryf. gr.* vii. solve in *Ol. Cinnam. & Cardam. an. gut.* viii. adde *Extract. Lign. Aloes.* ℥℔. *Margar. præp.* ℥i. *Sacch. cand.* ℥i℔. *M.* & sumatur hinc per vices, quantum cuspis cultri admittit.

In specie quoad causarum varietatem subinde varianda cura: v. g. in *Syncope stomachica*, ubi nausea & similia symptomata urgent, confert Vomitus: in hoc enim casu spiritus non tam resoluti, quàm oppressi aut inordinatè agitati, per vomendi conatus excitantur. In ipso autem vomitionis actu, ne animo delinquant, odores

odores penetrantes, in primis *Vini generosi*, naribus ad-
moveri solent. Quod si *Vomit* non æquè tutus videat-
tur, injiciatur *Clysm* paulò acrius. Si ex *Veneno* sit
Syncope, præter *alexipharmaca* & *appropriata* convenit
etiam *Vomit*, si in primis viis *Venenum* latuerit. Si ex
evacuationibus quibusvis, in primis *purgatione* nimia,
immineat *Syncope*, conveniunt *Theriaca*, *Extract. The-*
riac. in Aq. Cinam. item *Mistura ex Aq. Menth. Spirit.*
theriac. & Conf. Alkerm. Sin ex terrore nata sit *Syncope*,
præter *volatilia urinosa* in specie *Salia volat. oleosa*, con-
ducit etiam *Venam aperire*, præsertim in *graviore Syn-*
cope: item in *Syncope* ex *Mensium* suppressione con-
ducit *Sectio venæ saphenæ*. *Syncope* à gaudio curatur per
acida, *Vinum*, *Succos vegetabilium*, aut *Julepos acidulos*.
Sin ex *Venæsectione* immineat *Syncope*, imponatur *Æ-*
ger supinus pavimento, ac *Sal commune* ori indatur,
vel labia ejus hoc ipso fricentur. In defectu *Salis* com-
munis utiliter *Urina* usurpatur, vel *Acetum* applicetur
Naribus & affricetur *Lingua*. Ubi metuitur *Lipothy-*
mia à *Venæsectione*, optimum est præmittere *Juscu-*
lum, antequam *Vena* secetur, & hinc in dorso cuban-
tibus *Vena* aperiatur. Si ex nimia sanguinis excretionem
immineat *Syncope*, *opiata acidis sociata* addito *pulv. Co-*
ral. sunt optima. Si in *Convulsivis*, *Hystericis*, &c. *Syn-*
cope adsit, *Salia volatilia*, *Liquor C.C. succinatus*, *Spirit.*
carmin. de tribus præsertim cum *castorinis*, si ferre queat
Æger, propinentur, aut etiam *opiatis* additis malum
præcaveatur.

C A P. I I.

De Palpitatione & Tremore Cordis.

Palpitatio Cordis est motus ejusdem convulsivus, quo
forti *systole* se contrahit; cognosciturque ex pulsu

arteriarum vix ullo, adeo ut plurimum necessarium sit lateri sinistro admoveere manus, ut ritè percipiatur. Interdum est malum adeo vehemens, ut solo auditu & visu possit cognosci, imò exempla prostant costarum exinde diffractarum, si verum est, quod *Fernelius* aliquando ex ore Chirurgi alicujus audivit. Unde patet, *Palpitationem Cordis* esse convulsionem musculi ejus.

Cognatum malum est *Tremor Cordis*, in quo fibræ musculorum ejus celerrimè & quasi semicontractæ *systoles* & *diastoles* vices obeunt. Differt à *Palpitatione* in eo, quòd *Palpitatio* sit vehementissima contractio & impetuosissima *systoles* molestia; in *Tremore* verò minores sunt pulsationes, sed crebriores & quasi tremulæ.

Causa *Palpitationis Cordis* est, quicquid musculos & nervos ejus irritare potest. Causæ tales irritantes sunt vel in ipso corde, vel in nervis. Ratione Cordis causa irritans est vel *externa* vel *interna*: inter *externas* refertur vulgo *Hydrops pericardii*; sed dubium est, annon lymphæ hujus ubertas potius *Palpitationis* effectus, quàm causa sit; siquidem aquæ Pericardii in hominè vivente parcior, in mortuo major reperitur quantitas? Cæterum inter *externas* sunt *Vermes Cordis* dicti, præcipuè intra pericardium Cordi adhærentes. Affectus rarus nec ubique cognitus: patiuntur tales *Ægri Palpitationem* subinde recurrentem, nec non rosiones, puncturas & dolores Cordis, Facies pallèt, ex improvìso interdum *Lipothymia* imminet, interdum etiam Convulsiones supervenire notantur. Observavit etiam *Petrus à Castro*, *Scabiosam* in succo, jussculo, decocto, aut syrupo, omnia alexipharmaca hoc in casu antecedere. Aliàs medicamenta ad hunc vermem usitata sunt *Mercurialia*, & hinc *Succus Allij*, *Raphani*, *Nasturtii*, &c. Externè expertum est *Cataplasma* ex foliis *Cinaræ*, *Tanacetii*, & *Absinthii* Aceto vini incoctis, & cum paucis *Mithri-*

Mithridat. mixtis, regioni Cordis admotum. *Causæ internæ* respectu Cordis, *palpitationem* inferentes, rariores sunt. *Abscessus in Corde* & similia; frequentius culpatur sanguis in circulo suo impeditus, & circa Cordis basin aggestus, cujus signum est pulsus in carpo languidus & motui Cordis minùs respondens. Has inter causas sunt tam ipse sanguis vitiosus, minùs turgescibilis, ad stagnationem & coagulationem pronus, unde ex Menstrui suppressione post levem motum, non secus ac in Cachecticis, supervenit *Palpitatio*; quam alia, quæ sanguinis benè constituti motum impediunt, v.g. Pulmonum infarctus, truncus arteriæ magnæ prope Cor offensus, Vena pulmonaris cartilagine adnata ferè obstructa, excrescentia Polypi aut Calculi in corde. *Causæ irritantes* ad nervos Cordis referendæ sunt, inprimis eorundem irritatio, vel spasmus ex quacunque causa occasionali, v.g. Animi affectibus, præsertim Terrore, consensu nervorum splenicorum cum cardiacis in Affectibus hypochondriacis & scorbuticis ortus; in horum enim paroxysmis videtur Cor quasi constringi aut ambabus manibus comprimi: acidum nempe vitiosum Hypochondriacorum utcunque commotum, nervos vel Stomachi vel Lienis fortissimè irritat, unde Spasmus eorum ac partium appensarum concitatur, & hinc faciliè Nervi cardiaci per consensum afficiuntur, sicquæ ad *Palpitationem* Cor adigitur. Imò & nervuli arteriis Cordis vicini, spasmò affecti, & ita sanguinis circulum turbantes, atq; mediante vasorum arctiori stricturâ impedièntes, consequenter ex sanguine circa Cordis basin congesto, hujus *Palpitationem* inferre possunt. *Tremoris cordis*, in quo pulsus inæqualis & languidus, interdum quasi vermicularis percipitur, *Causa* vel in *Musculo Cordis*, vel in *Nervis* investiganda, cum pariter convulsivi quid sapiat. Quod ipsos Cordis musculos attinet, equidem in his aliquid vitiosum sive præ-

præternaturale contineri videtur, quod fibras motrices Parenchymatis continuo ad contracturas irritat; cum autem necessario diastole Cordis à sanguine influente superaccedat, hæc vix sufficiens conceditur, quin ex dicta causa subito contractio repetita superveniat, & ita continuus sed interruptus, atque adeo tremulus fiet motus. Quoad *Nervos*, Scorbutici etiam ac Hypochondriaci, ex his ipsis affectis, & ab aliorum Viscerum nervis per consensum in spasmum coactis, leviores licet Tremores in Corde pati observantur.

Prognosis. *Palpitationi* Cordis superveniens pulsus sensim remittens, imminentis *Syncopes* signum est. Qui Juvenes, aut in declinante ætate sani, subito sine ullo manifesto symptomate Palpitatione cordis corripuntur, ante senectutem moriuntur. Quæ ex Malo hypochondriaco aut Scorbuto est *Cordis palpitatio*, frequentior quidem est, ac sæpius recidivans, levior autem reliquis speciebus, præsertim per idiopathiam Cordis & partium vicinarum accedentibus.

Cura. In Paroxysmo fortiori subinde necessaria est *Venæsectio*, inprimis si subjectum sit plethoricum sive revera tale, sive apparens; item si ex terrore, aut suspitione stagnationis vel grumorum sanguinis oriatur; item si ex insigni commotione inpetuosus circa vasa feratur sanguis. Si à conformatione læsa sit vitium, ferè incurabile est malum, ac saltem per exactam diætam & minimum animi corporisque motum, quantum possibile, sustentandi tales *Ægri*. --- Quoad *cæteras Causas*, sive sanguinis subsit vitium, sive spasmodica per hypochondriorum consensum Pathemata, pro his corrigendis tria prostant remediorum genera. 1. *Martialia*. 2. *Terrea*, in specie *Corallia*. 3. *Salia volat.* inprimis temperata. Fortiter enim *oleosa* non omnibus conveniunt, quia quibusdam Hypochondriacis & Hystericis, genus nervosum fortius afficiendo, paroxysmum

mum exasperant; & in casu hujusmodi exasperationis conducunt *acida*, inprimis *Spir. Nitri dulcificatus*.

Excellunt itaque in Paroxysmo *Cinamomum*, ejusque parata; licet *Palpitatio* ex usu *Cinamomi* orta, per *acida* curata fuerit. *Extra paroxysmum* igitur, ut ista absorbentia inprimis conducunt; ita in *paroxysmo volatilia salia* præstantiora sunt. Inprimis laudatur *Melissa* tam internè, quàm externè, fodus cum *Meliss. viridi* & *flor. Borrag.* cum *Aq. rosaceâ*, & *Acet. destill.* applicatus calidè. Præ cæteris laudantur *Camphora*, *Crocus*, *Castoreum*, tam internè quàm externè: Item *Essent. Croci* cum *Essent. Castor.* & *Ambr.* mista in largiori dosi: Nodulus ex *Croco* & *Camphora*, circa Cordis regionem suspensus: *Essentia Castorei* cum *Spir. Sal. ammon. urinos.* parata, inprimis in *Hypochondriacorum Palpitationibus*; in quorum paroxysmo optima sunt *Corallia* & hinc *Sal volat.* &c. *Cor cervi, vervecis*, &c. nil valet; horum tamen *Spiritus* & *Salia volat.* proficua sunt. Multi usus est *Tinctura Corall.* cum *Spir. C. C.* Externè *Balsama*, *Olea* & *Spiritus*, regioni Cordis applicata, quandoque graviora symptomata inhibent, parum saltem *Spiritus* reficiendo. Sed in malo ex *Passione hysterica*, item per consensum *Abdominis* & *Lienis* nato, utiliter *Lieni* applicatur *Emplast. de Nicotianâ*.

Quoad *particulares arteriarum Palpitationes*, tres inprimis agnoscunt causas. 1. Est *Inflammatio*, à quâ tenduntur, & cum dilatationi renitantur, pulsatorium dolorem adjunctum habent. 2. *Impedimentum* in sanguinis circulo, unde arteriæ etiam nimis distenduntur. In specie *Hypochondriaci* ex dicta causa pulsationem Arteriarum percipiunt, nunc in toto corpore, nunc in dorso infra costas, ubi sita est Arteria cæliaca, & insignior ejus ramus. In his Arteriæ per consensum Splenis aut partium vicinarum aliquid convulsivi patiuntur, unde rigidiores propter fibras sensibiliter pulsant,

& talis pulsatio paroxyfmi ejusdem Hypochondriaci, aut Melancholiæ, aut fanguinei Vomitus indicium effe folet. Curatur hoc malum per *martialia*, ficut priores duo modi inprimis per *sudorifera*.

C A P. I I I.

De Febre.

ARTIC. I. De Febre in Genere.

INTER *Febrim concomitantia symptomata* immediate exiftit *pulsûs notabilis mutatio*, & fpeciatim præternaturaliter frequentior, adeo ut rectè à *Sylvio* fignum laudabilis & æquabilis fanguinis fermentationis dicatur. *Vehemens*, fpirituû influentium vigorem infequens, non rejici debet: etenim magnus & vehemens pulfus animofum reddit Medicum. Sed parvus & debilis, non nifi fub periculofa conftitutione, vel in *maligna Febri* ad effe folet, virium enim dejectionem junc tam habet.

Vulgo *calorem præternaturaliter auctum fignum pathognomonicum Februm* afferunt, definientes calorem illum in Corde incenfum, & hinc per arterias in totum corpus diffufum; fed malè, non femper enim convenit *Febri* calor, cùm in principio paroxyfmorum *Februm* intermittentium horror & frigus urgeat. Nec omni convenit, in *malignis* enim nil minus quàm calor moleftus eft, quæ tamen peffimæ. Imò & *frigida* Febres dantur, quæ minus moleftæ funt, absque æftuatione fuperveniente. Nec rarum eft, *Intermittentes* diurnas cum folo frigore & aliquali rigore ftatis temporibus invadere, ita quidem ut nullum veftigium æftûs fuperveniat. Proftant exempla Veterum de *Februm frigidarum* obfervatione, quod notarunt *Hippocrates*, *Avicenna* & *Galenus*. Exemplum tale mihi obfervare contigit:

git: erat enim hic Artifex, qui laborabat perfecta *Tertiana*, anticipando tamen semper duabus horis, nullo subsequente calore: inclinabat ad Pthisin, ac erat insignis Scorbuticus. Paroxysmus ingruerat cum insigni horrore & gravissimo rigore, qui ultra horam integram durabat, postmodum nullus sentiebatur calor, sed loco hujus acerbissimi dolores totum corpus & artus excruciant, inprimis regionem dorsi, femora, & in specie in regione lumbari circa connexionem Mesenterii. Circa finem interdum materia viridissima & saporis amaricantis rejiciebatur, absque ullo calore. Urina turbida, crassa, cum copioso sedimento erat. Paroxysmi observabant ordinarium typum anticipando bihorio. Vocatus ergo, cum jam ab Uxore purgatus esset, præscripsi ad temperandum acidum sequens.

℞ *Tart. vitriolat. Ocul. cancr. pp. an. gr. xv. Misce.*

Propinetur hora 1. ante paroxysmum, qui nunc erat quartus; post hoc frigus & dolores remiserunt insequente blando sudore absque insigni incalescentia. Die intermissionis hinc sequens tulit.

℞ *Spir. Sal. ammon. ʒij. Spir. Cochlear. ʒj. m. capiantur 40 gutt. bis in die intermissionis, & die sequenti paroxysmi tantum bihorio ante paroxysmum. Paroxysmus eodem modo redibat, cum frigore absque calore, remittentibus doloribus. Die 9. intermissionis Spiritum illum continuavit. Hic verò pulvis: ℞ *Sal. Absinth. ʒi. Ocul. cancr. ʒʒ. m.* datus fuit bihorio ante paroxysmum, qui dein non rediit. Die intermissionis continuavit spiritum, & tempore paroxysmi adhuc semel præfatum pulv. & sic curatus fuit.*

Subjectum siue pars affecta in Febris sunt sanguis & spiritus. - Sanguinem affectum præter alterationem pulsus supra notatam, & sudor, sine quo nulla Febris perfectè judicata & curata dici potest, & coctio & cruditas materię in sanguine contentæ, & per urinam manifesta-

ta, & Icterus, facile Febribus superveniens, & alteratio sanguis, niqua post absolutas Febres observatur, eo major quo diuturnior extiterit, dum indolem acidam exinde rectè acquirere dicitur à *Majow. Tract. de Nitro pag. 135.* confirmat. *Spiritus verò influos* simul laborare, asserit *Opii* usus, qui spirituum sistendo impetum, *Intermittentium* paroxysmos penitus sistit, & minus hinc affligere facit. Sed & *Opium* pariter in *contenuis* obtinet, quorum ferociam mitigare, & extinguere interdum penitus liquet; *Vid. Bartholin. Cent. 1. Histor. 84. Ephemeram*, aut *Synocham* sine putredine dicas tales Febres, eo ipso enim quo *Ephemeras* tales unius sive plurium dierum, à spiritibus affectis, undecunque alteratis, unicè dependere concedis, spiritus in Febribus aliis quoque multo magis affici negare non poteris. Id quod magis confirmant *maligniores*, spiritus magis quàm sanguinem alterantes, quæ tunc etiam, ubi urinæ sanorum similes, nec adeo insignis, pro ratione scil. pessimè habentis *Ægri*, in pulsu mutatio observatur, adeoque sanguis minus alteratus notatur, tamen *Ægros* facile necant. Spirituum magis affectorum culpam tandem, quantum in concitanda Febre valeat, illi satis probant, aut horrore qui ex metu sibi facile similem *Febrim* contrahunt, aut qui ludicris *Intermittentes* subinde fugant, ob solam imaginationem Spiritus solum afficientem.

Consistere proin dicimus *Febrem formaliter* in fermentatione sanguinis præternaturali, eaque depravatâ, sive ut aliis placetur disproportionatâ, quandoque auctâ; inductâ à fermento peregrino, nunc sanguinem, nunc spiritus, nunc utrumque immediatè afficiente, quo depuretur eadem aut separetur, quod ipsi præternaturale & hostile existit.

Quatuor primaria symptomata sunt, in quâvis Febre notabilia. 1. *Mutatus pulsus.* 2. *Calor*, sive *æstus.* 3. *Frigus,*

frigus, horror & rigor. 4. *Urina mutata* secundum liquorem & contenta.

Pulsus mutatus fit à fermento peregrino spirituum animalium, & sanguinis motum præternaturalem irritante. Vehemens semper bonus existimandus. *Æstus* omnis occasionalis fit ab acido, crasin sanguinis immutante. *Peccare autem* acidum in corporis æstu probatur sequentibus. 1. In Febribus symptomaticis ex Vulneribus vel Ulceribus *acida* nocent, æstum enim intendunt, atq; hinc curantur per *acidum* imbibentia; ut: *Saturnina, Oculos cancr. Caput mortuum Vitriol. &c.* 2. *Pleuritides, Anginæ & quælibet Inflammationes internæ* curantur per *acidum* imbibentia, ut: *Dentem apri, Maxillam Lucii piscis, salia volatilia, stercus equinum.* 3. Omnes Inflammationes erysipelaceæ per acidum imbibentia etiam externè curantur, uti sunt: *Creta, Cerussa, præparata ex Saturno, Lac virginis, & sic* acido ablato *Febris* in *Erysipellate* evanescit. 4. *Intermittentes* ab acido viscido originem ducunt; hinc per *alcalia fixa & volatilia* curantur, sicut sunt: *sal Absynthii, Spiritus Sal. ammoniaci, ostracoderma & alia testacea.* In *Quartanis* conveniunt magis *martialia & saturnina.* 5. *Febres catarrhales, à lymphæ acrimonia* originem ducunt, sicque curantur *Spiritu Sal. ammon. anisato, Liquore succinato C. C. item Opiatis* lymphæ motum suspendendo. 6. Non secus in *Variolis & Morbillis* acidum peccat. Curantur per *absorbentia, Salia volatilia invertentia, Tincturam tartari, &c.* 7. Sic & *Arthritis* curatur per acidum imbibentia. 8. Etiam *Febres istæ, quæ ex retropulsa Scabie* oriuntur ab acido falso, plus minus viscido, superiora confirmant. 9. *Febris lenta & hectica ex Ulcere partis* cujusdam internæ nata, & sic saniem acrem producens idem confirmat. 10. Infantes patiuntur *Tormina* ex acido lactis vitiato; testes sunt excreta viridia semigrumosa: Hæc si durent, sequuntur *Febres, Convulsiones, &c.*

&c. Sed destructo acido omnia cessant. 11. Urinæ videntur hoc illustrare, quippe in Febribus intensius tinctæ & perquam rubræ observantur; quo intensior enim æstus, eo color magis flammæus rutilans observatur. Declinante Febre, citrino colore apparent. Colorem illum intensum ab acido fieri, mechanicè Chymia docet, instillatis enim *spiritibus Vitrioli, Nitri, Salis, Sulphuris, Aceti*, intensius rubescunt; è contrario instillatis alcalicis, v.g. *Ol. tart. per deliq. Lixivio cinerum clavellator.* aut non nihil pallescunt, aut nullam coloris mutationem patiuntur. In Scorbuticis Urinæ subinde intensissimè tinctæ sunt ab acido luxuriante, & hoc absque æstu febrili. 12. Symptomata ex vini abusu accidentia, non nisi ab acido tartareo volatili originem ducunt, ut *Orexis, Æstus corporis*, &c. Curantur hinc *Pulverib. præcipitantib. Spiritu Sal. ammon. Osse sepia, Lacte ipso*, &c. 13. Ita *Æstuationes & Phlogoses in Hypochondriacis*, acidum præcipitantibus, ut *Coralliis, Ebore, Alcalibus fixis*, sanantur. 14. Sic *Soda & ardor stomachi*, correcto acido, evanescit. 15. Aliqui acido prædominante vegetabilia calida, & alcali superante frigida danda esse asserunt. Sæpius autem observavi, in Febribus intermittentibus æstum & ardorem multum remississe ex usu *Spirit. Sal. ammon. urinosi* anteparoxysmum. 16. Sensus ardoris, qui post combustionem ab ignitis subjectis remanet, fit ab acidi spiculis, in parte læsa relictis, & per *saturnina, alcalia animalium, sperma Ranarum, Urinam human.* *Spirit. sal. ammon.* tollitur. Equidem plures ex bile ardoris rationem, tam naturalis quàm præternaturalis febrilis, derivare amant. Sed 1. An ex bile ardor ille oriatur, dubium? 2. Si ex bile, quæritur, quâ ratione? 3. Unde in Febribus intermittentibus *amara, resinosa*, bili quasi analoga tam proficua sint?

Observetur hic *caloris* duplex in Febribus differentia, Etenim 1. *Vel humidus est vel siccus.* 2. *Vel mitis vel acris.*

Hu-

humidus melior est *sicco*, quia copiosa hic datur transpiratio & tensio minor fibrarum. Contrarium fit in *sicco* calore.

Mitis calor vel acris, crasin sanguinis sequitur, hic enim si minus particulis acidis turgidus sit, mitiorem, si magis particulis iisdem imprægnatus, acrem, & ad tactum mordacem calorem exhibet.

Non rarò de *frigore*, verùm magis de *rigore* conqueruntur. Si sensibili Convulsione quatiantur membra, & per consensum musculi, *Rigor* dicitur, medio modo *Horror* appellatur, ita ut talis Rigoris insultus Epilepticis similis videatur. Afficiuntur in hoc *Rigore* omnes *membranæ* sensibiles, tam *internæ* quàm *externæ*: (excepto solum Panniculo carnosio) si nimirum ab acido irritantur. Hinc in *Colica* Rigores frequentes sunt, *Abscessibus internis* rumpentibus, &c. *Rigores* in Intermittentibus fiunt ex partibus membranosis in primis viis affectis, quod etiam fit in principi Continuarum: vide plura apud *Fernelium*. *Urinas* quod attinet, tinctura harum intensior fit ab acido prædominante, ut supra. *Cruditatis* signum est urina clara absque sedimento excreta; crassiores verò *Urinæ*, contentis saturatae, & sponte turbatae coctionem inchoatam ostendunt. Quòd si remaneant turbidae, contrarium indicant. Sin verò clarescere & contenta ad fundum demittere incipiant, ulterioris concoctionis signum erit. Particulæ enim illæ, non benè miscibiles, per fermentationem à sanguine separantur; ita in sudore Intermittentum *Massa sanguinea*, sub paroxysmo plus minus colliquata, propriæ substantiæ unà jacturam facit: atque in fine earundem quædam quasi crisi sudor copiosus supervenit.

Quam primū ergo se insinuant *Massæ sanguineæ* particulæ, facile fermentescibiles & non miscibiles, ex primis viis, fiunt statim fomes Febris: sanguis enim naturaliter constitutus fermentatur & spirituaescit. Ab isto negotio

gotio *cruditatis & coctionis*, & universa *Crisium* dependet *ratio*. In præcipitatione sæcum varia concitantur symptomata, ut: *Rigores, Sudores, Hæmorrhagiæ, Deliria, narium Pruritus, &c.* Hinc observavi, quamdiu Urinæ sunt in Continuis crudæ, tamdiu se res in ambiguo habere statu; si coctionis signa appareant, fausta prædicere licet; sin verò recrudescant, periculum portant. Exemplum sit *Puellæ Purpurâ affectæ*; die 9. urina crassa & coctionis signa apparebant; sed 15. urina pallida, & ex improvîso delirium, convulsiones, circa Meridiem mors; ideoque benè notabimus in Urinis signa concoctionis continuæ. Opus hoc *coctionis* solius est naturæ; cuius motus circa *coctionis negotium in eo consistit*, ut acidum morbosum corrigatur mediante motu fermentationis.

Ex dictis hætenus patet, *nec calorem, nec frigus esse de essentia Februm*, sed tantum symptomata supervenientia, non secus ac *Sitim & Cephalalgiam*.

Patet denique de *Putredine*, à *Veteribus* descriptâ in *Febris putridis*, illam non nisi per fermentationem posse explicari. Patet etiam, *Cor*, aliamve partem solidam non esse *subjectum primarium* Februm, sed *Sanguinem & Spiritum*. Alia tamen ratio *Foci febrilis*, cuius subjectum est *Viscus* quoddam, uti v. gr. *Ventriculus*; item *Febris symptom.* ex *Ulcere, Vulnere, &c.* Interim *Febris* ratione circumstantiarum nunc hanc nunc illam partem corporis magis aut minus affligit.

Differentiæ Februm reales sunt. 1. Ratione conditionis causæ. 2. Ratione modi afflictionis. Causæ sunt omnia, quæ sanguinis crasin pervertunt, ut *Ulcus internum, Abusus Fructuum horariorum, &c.* In specie acidum volatile, miasmate quodam putrido in Ventriculo relicto, imprægnatum.

Causæ remotæ sunt variæ ac multiplices. *Prognosis Februm in genere* ex pulsu & urinâ desumitur.

In *Curâ Februm* in genere. 1. Acidum illud volatile corrigendum. 2. Materia vitiosa fermenti separanda. 3. Utrumque, quâ datâ portâ, per peripheriam cutis eliminandum; fitque hoc medicamentis specificis, fermentum febrile enervantibus: v.gr. *Febrifugo River. Kerkr. Helment. Cortic. Peruv. Sal. ammon. Antimon. diaphoret. &c.* *Evacuationes* fiunt in principio, conferunt enim ad futuram concoctionem. *Ex Fonte chirurgico*, inter alia auxiliaria hic se offert *Venæsectio*. Conceditur iis, qui ad ebullitiones sanguinis & fermentationes sunt proni, & detractionibus sanguinis artificialibus consueti, laudabili & euchymo victu utentes; verum à principio locum habet in *benignis*, minùs in *malignis*. *Ex Fonte pharmaceutico* se offerunt *Evacuantia* in specie, sive *purgantia*, sive *diuretica*, sive *sudorifera*.

Purgantia non conveniunt nisi in declinatione; turbarent enim magis massam sanguineam. Secundùm *Hippocr. cocta medicari oportet non cruda*. Interim blanda *diaphoretica* adhibeantur. Quod verò attinet in specie. *Evacuantia primas vias*, sunt illa vel *vomitória* vel *per inferiora laxantia*. Priora ferè in omni Febris principio locum habent; *Intermittentes* certè aliæque Febres, à cruditate Ventriculi ortum ducentes, vix absque vomitu, vel infra laxante curantur. Profunt *Clysmata*, vel assumpta *pharmaca æstum partium*, præsertim capitis, levando. *Binæ saltem conditiones* observentur, *Clysmatum usum prohibentes*. 1. Quando natura inclinât aliorsum evacuationem instituere. 2. Quando excretio cutanea in *Febribus malignis* imminet, adest, vel facta fuit. Hinc in *Variolis & Morbillis, Purpura, Petechiis*, non conducunt, nisi summa necessitate urgente ad eadem, eaque lenissima. *Blanda laxantia per os* sunt *Tamarindi, Rhabarbarum, Infusio fol. Sennæ, &c.* *Sudoriferorum* usum nobis natura monstrat. Hinc in toto Febris decursu *diaphoretica utilissima*, item *præcipitantia*,

tia, volatilia macra non oleosa. In *malignis* semper socianda *sudorifera alexipharmacis*, in principio *temperata* sunt longè meliora, in incremento autem & statu *fortiora*. *Opiata* non conveniunt in statu, ne motus critici impediuntur; nec in principio, ne naturæ conatus sufflaminetur: in incremento quidem, ad mitiganda atrociora symptomata, per accidens interdum conveniunt: in *Intermittentibus* verò, vel ante paroxysmum vel in ipso, appropriatis mixta juvant. Ex fonte *Dietetico*, urgente *Siti* conveniunt *Potus tenuis*; item *guttæ aliquot Spiritus Sulph.* quæ plus levant quàm integra mensura potûs cujusvis. *Vinum* etiam in die intermissionis, vel post paroxysmum *Intermittentium*, in *Febre* item *malignâ & continuâ* sub virium prostratione, utile est. In *Continuâ benigniori & ardenti*, ejus vis fermentativa & acidum nonnihil suspecta sunt, nisi adsit *Vomitus, Syncope, &c.* Caterùm nocumenta *ab usu Vini*, non à spiritu ejus volatili, sed ab acido procedunt; talia sunt *Phlogosis, &c.* quæ absorbentibus removenda. *Cerevisiam lupulatam* ut plurimum recusant *Febricitantes*, quia cessante stomachi digestionem nidorem contrahit. *Cerevisia* autem *secundaria & potus aquosiores* non sunt denegandi, sed quia flatus generant & stomachi tonum lædunt, addi debet *Spir. Nitri dulc.* aut *Nitrum antimoniat.* In *continuis Febribus* *Aqua* cum parte tertia *Vini*, addito *Pomo citrio* convenientissima est; item *Serum lactis* cum *Succo Citri* à parte caseosa depuratum, quod & in *Intermittente scorbutica*, nisi laxior sit alvus, locum habet. In specie *Spirit. Sulph.* cum s. q. *aquæ* præter alia commoda sudorem movet. In genere concedatur *potus* in *Continuis*, crebrior certè, sed & parcius, nec minus frigidus. In *Intermittentibus* autem, non prius quàm sub æstûs vigore. Quoad *Vitum*, tenuis is esse debet, in primis si *Febris* magis acuta sit; in *Ventriculo* enim languido corrumpitur cibus & Fe-

& Febri fomitem præbet. In specie nocent Carnes, saccharata & dulcia, uti & Fructus, aliaque facile fermentescibilia. Sufficiunt enim Juscula, imprimis avenacea, Pultes ex Pane & Cerevisia, & ad summum Ova forbilia. *Quies* corporis optima est & bonum signum; uti & *Somnus*, nisi præternaturalis sit, comatosus nempe; in Somno enim spiritus suo munere funguntur, & coctio materiæ, & insensibilis transpiratio promovetur.

A R T I C. I I.

De Febris Intermittentibus.

FEBRIS *intermittens* redit per intervalla diversis paroxysmis, tempore intercalari ab omni Febre vacuo. Hinc diversa sortitur nomina, ut *quotidiana*, *tertiana*, *quartana*, &c. vid. *Señert. Schenkium*. De paroxysmorum invasione & intervallo temporis vide *Sylvium*. Præter has Febres *periodicæ* quædam dantur, quæ nullam periodum observant, & tales sunt *erraticæ* vel *vagæ*. Sic *erratica* est, v. g. hodie invadit horâ 12. perendie 6 matutinâ, rursus perendie vesperi octavâ, & sic porro. *Vagæ* sunt, quæ nullum certum tempus adeundi & redeundi habent. In *Febris intermittens* paroxysmo *frigus*, *rigor* aut *horror* calorem præcedunt, & in sudorem largum cessat. Hæc tria primaria symptomata paroxysmorum constituunt, quorum delineationem vid. in *Sylvio*; rarum enim est, ut calor præcedat sequente frigore. Ratione Symptomatum graviorum, 1. Observantur *algidæ*, aliquando tanto frigore molestæ, ut raro calor sequatur. 2. *Ardentes* imprimis *Tertiana*, in qua nullum fere frigus rigor & horror observatur, sed talis molestus calor, qui non remittit, antequam novus paroxysmus revertatur. 3. *Epicalæ*, in quibus frigus & ca-

lor vehementer urgent. 4. *Siticulosæ* ab inextincta siti. 5. *Famelicæ*, à fame inexplibili. 6. *Cardiacæ* à dolore orificii superioris ventriculi. 7. *Torminales* & colicæ. 8. *Syncopales*. 9. *Præfocantes*. 10. *Anhelosæ*. 11. *Asthmaticæ*. 12. *Tussiculosæ*. 13. *Catarrhales*. 14. *Arthriticæ*. 15. *Insanæ*. 16. *Vomitoria*, &c. Affirmatur etiam, dari *Febres intermittentes malignas* à vitio aëris & alimentorum, vide *Authores*. Omnes hæ *Febres intermittentes*, cujuscunque fuerint typi sunt ejusdem prorsus naturæ, diversificantur tamen ratione subjectorum, unde talis diversitas Symptomatum: in genere autem una medendi est ratio.

Causa proxima est fermentum præternaturale in Ventriculo genitum, Massam sanguineam alterans & motum fermentativum immutans; estque hoc fermentum saporis salino acidi. Conspirant in hoc symptomata, & Intermittentium cura. *Origo* ejus ex Ventriculi digestionem emergit, seque ex reliquiis alimentorum in Stomachi rugas inserit. Notum enim est, aliquos incidisse in Febres ex horrore aut intenso appetitu rei alicujus, errore diætæ. E contrario exempla dantur eorum, qui appetitu intenso rei alicujus postea fuerunt curati. Non igitur putandum est, ex distinctis Visceribus distinctas oriri *Febres*, nam in principio ut plurimum Viscera sunt sana, sed diuturnis, vel etiam malè curatis morbis Tumor scirrhus plus minus Viscerum tali supervenit. Facile rursus concedo, menstrua suppressa sanas subinde disponere ad *Febres*, vel aliunde natas fovere, primo tamen authore Ventriculi digestionem. Dum hoc fermentum se exserit, partes nerveas primarum viarum vellicat, hinc earum spasmi, ac succorum, fellei & pancreatici, nimix effusiones. Idem sanguini permixtum motum ejus fermentativum pervertit, hinc spirituum vitalium emersionem & volatilisationem sufflaminare potest aliquantisper; in tali statu

statu *pulsus* sunt *parvi*, donec ipso fermento cum sale volatili oleoso sanguinis ad praternaturalem effervescentiam concitato, oriatur incallescencia cum sanguinis turgescencia, *pulsus* magno, celeri, &c. atque hinc dictæ inordinatæ fermentationis motu separatis, & præcipitatis illis particulis heterogeneis, sudor quasi criticus superveniat. Unde *Urina* in *paroxysmo* collecta sanorum similis videtur; motu fermentationis adhuc vigente, post *paroxysmum*, turbida & multo sedimento onusta observatur. Ex *acido* proin *volatili* tota hic potest explicari historia, quod dum membraneas particulas Abdominis, Ventriculi, Intestinorum tenuium afficit, convulsivo motu quatuntur, unde frigus, horror & rigor. Confirmat hoc 1. Cura per *alcalia* & *acidum absorbentia*. 2. *Oleosa destillata*, tam intus propinata, quam stomacho illita, rigores sopiunt corrigendo acidum. 3. *Opiata* urgente necessitate conveniunt. *Anxietates*, *Vomitus*, *Tussis clamosa*, *hypochondriaca symptomata*, *Tormina* oriuntur à copiosa effusione succorum Hepatis & Pancreatis; non secus ac *frigus Abdominis* & circa *Lumbos*, *Flatus*, *Intumescencia*, *Inquietudines*, *præcordiorum* *Anxietates*, *difficiles Respirationes*, &c. *Æstus* inducit acidum illud volatile per fermentationem inordinatam. *Æstuationis* compescentia sunt *nitrata*, *Nitrum antimon.* *Nitrum vitriol.* *Spir. Nitr. dulc.* &c. In *Febris* diuturnis, uti *Tertianis* & *Quartanis* non videtur adesse insignis materiæ morbificæ moles cum *paroxysmi* sint satis tolerabiles. Verùm *Sennertus* vult, miasma aliquod in massa sanguinea hære paroxysmos illos revocans. Tota *differentia Intermittentium* uno verbo residet in fermento febrili plus minus libero aut impedito. *Liberum* propter nullum impedimentum graviora infert symptomata, sed citius saturatum *Febris* finem imponit. *Impeditum*, propter vehiculum aut fomitem, cui inhaeret, viscidius atque tenacius, vul-

go pituitosum, quo humores temperatiores existant, minus se exferere potest, adeoque mitiora symptomata, diuturniores verò paroxysmos, & Febres magis chronicas solet inducere. *Cephalalgia, Agrypnia, Deliria* &c. ex sanguine æstuante & spirituum intenso calore solent oriri. Itaque quo diuturnior Febris eo magis viscosus ac glutinosus fomes fermenti existit in primis viis, indeque in *Acutioribus absorbentia & præcipitantia*, in *Chronicis* verò *incidentia & abstergentia* dantur. *Scorbutus* sæpè se *Intermittentibus* associat, & periodum erraticam inducit, ut demonstrant lancinantes artuum Dolores, vagæ Maculæ post sudorem evanescentes, Arenulæ rubræ & friabiles parietibus matulæ adhærentes, nempe salia sunt subtilia acido salsa, crySTALLISATA: contumaces propter Scorbutum existunt, & si non ejus habeatur ratio, in cura recidivare solent. *Febres hæc periodicæ* nunc statâ redeunt horâ, nunc ante, nunc post, nisi Ægri aut Medici culpâ, turbato nonnihil naturæ motu, inæqualitas inducatur. *Anticipatio* vel *postpositio* illa tres habet causas. 1. *Robur* naturæ validius vel debilius. 2. *Fermentum* febrile magis vel minus viscidum aut copiosum, &c. *Multiplicantur* Febres, vel 1. errore *curæ*, vel 2. Vel errore *diætæ*. Ex errore *curæ* cum minus tempestivè specifica, & figentia adhibentur. 5. Cum Opium inconsideratè præscribitur. 7. Cum acriora aromatica, purgantia vegetabilia vehementiora, ante concoctionem, præsertim in Quartanis, usurpantur. Verissimum est, Quartanam in principio lentè esse tractandam, ne in duplicem, triplicem, aut continuam lentam mutetur. 2. Errore *diætæ*; quando imminente paroxysmo Ægri non habent stomachum vacuum, & ante ipsum lactinia bibunt, vel quando ipso nondum absoluto comedunt, vel quando die intermissionis nimium comedunt, vel horarios fructus aut similia fermentescibilia tempore Morbi ingerunt.

Prognosis. Urinæ inspectio, propter legitimum specificorum usum, observanda: Nam quò citius conceptionis signa apparent, eo brevior morbus innuitur, fin verò pauca & imperfecta, eo diuturnior, & morbi diuturni generatio metuenda. Inspicienda autem est Urina aliquamdiu post paroxysmos; nam omnes in paroxysmo crudæ excernuntur, mediante autem fermentatione post paroxysmum coctæ exhibentur. Si propter Febris diuturnitatem Scirrhus Visceri superveniat, malum, metus enim Hydropis aut Tumoris cachectici est Intermittentes succlessivè curantur, vel malè curatæ in Febrim hæcticam degenerant. Cura per sudores omnium tutissima; interdum superveniens Icterus Febres solvit, sicuti Ulcuscula in labiis erumpentia idem præstant. *Tertianæ benignæ* ut plurimum absque periculo sunt; dantur etiam *malignæ & pestilentes* cum intermissione, sed rarò è medio tollunt. *Nothæ* verò curatu difficiliores, & si error committatur, in lethales Morbos degenerant; *quotidianæ* si longæ fuerint & pertinaces, periculosæ. Nam cum Venter hic afficitur, atq; sanguis crudus & aquosus existit, facilè in Cachexiam, Carum & Lethargum incidunt. *Diurna nocturnâ* periculosior est, cum tempus medium deficiat. *Diurnæ*, si accessiones longæ, somnolentia, capitis gravitas simul adfuerit, existunt periculosæ; *Carum* enim affuturum notant. Si dejectiones accedant pituitosæ & viscidæ, Dolores articulorum, spem salutis denotant, solvuntur enim ut plurimum his. *Quartana* tutissima propter longa intervalla, sed medicamentum exasperans vitetur, facilè enim tunc in *Melancholiam hypochondriac.* *Hydropem*, aut *Icterus nigrum* degenerat. Sexagenariis ut plurimum Lethalis est. *Æstivæ* breviores, autumnales longæ, atque rarò, nisi Vere, solvuntur, & aliis anni æquinoctiis. *Urinæ* Quartanarum extra paroxysmum aqueæ, tennes, & pallidæ, die paroxysmi ex obscuro flavæ, an-

te solutionem Febris turbidæ & nigræ : In his nigredo Urinæ salutare signum, in aliis periculosum.

Cura Intermittentium. 1. Fomes materiæ morbosæ in Stomacho & primis viis removeatur incidentibus, abstergentibus evacuantibus. 2. Fermentum febrile specificis enervetur. 3. Symptomata, ut rigor, calor, & sitis mitigentur. 4. Dyscrasia sanguinis debitis alterantibus restituatur; & hoc fiet præmissis salibus digestivis. v. g. *Tart. vitriol. Vomitorio, blando Purgante*; tum sequantur *diaphoretica, & specifica* ante paroxysmum. Diebus intermissionis *digestiva, abstergentia, & postea alterantia aromatica, aperientia* dicta v. g. *Essent. Absinth. Elixir propriet. &c.* Sed nota. 1. *Maturandam esse Curam.* Maturetur autem Cura, non paroxysmi inhibitione, seu Febris suppressione, sed motus naturæ semper promoveatur; alias concentratum cum fomite fermentum febrile, ad alias partes transfinitetur, & *Colicas convulsivas, Hydropem* vel alios morbos inducet. 2. *Venæsectio* in his Febribus non nisi summa necessitate instituitur, nempe in æstu sed magis opus videtur *sudoribus*. 3. *Vomitoria* hic conducunt; sed propinanda quartâ vel quintâ horâ ante paroxysmum; si vires non permittant isto die, dies ante paroxysmum eligatur. Conveniunt præsertim in principio, neque nocent in progressu vel declinatione. *Indicantur*, si *Ægri* conquerantur de saporibus amaris in ore & nauseabundis post somnum, Angustiâ præcordiorum, Vertigine extra paroxysmum, &c. Interdum enim in principio paroxysmi moventur humores vitiosi in primis viis ad os Ventriculi; nec deterreat spontaneus Vomitus, quin ulterius blando tunc succurratur vomitorio. Peractâ vomitione capiat haustum ex *Vino generoso, & Aq. Cinnamonomi.* Vomitoriorum formulæ sunt v. g. *℞ Sal. armoniac. gr. xv. Tart. emet. gr. ii. vel iii. plus aut minus. M. d. in vehiculo in Quartanis. ℞ Rad. Asari pulv. ʒß. Crem. tartari*

tartari gr. vii. *Misce detur ex Aq. Carduiben.* ante paroxysmum. 4. *Purgantia fortiora*, præsertim *vegetabilia*, à principio in nulla Febre conveniunt, turbant enim Massam sanguineam, vires debilitant & Febrim vehementiorem reddunt. Imò *instatu*, si copiosa sedimenta onerant urinas prorsus sunt venena. Si verò instituenta videtur purgatio ob vomitionem impeditam, aut suspicionem excrementorum in primis viis stabulantium, sit lenis illa, ultra 4. sedes non provocans, specialiter in *Quartanis*. *Genuina purgantia ex antimonialib. aut mercurialib.* desumenda sunt; fomitem enim & febrile fermentum corrigunt. Substitui possunt mitiora vegetabilia ut *rhabarbarina*, *sennata*. *Quartanæ* à principio leniter sunt tractandæ, nullumque tum, nisi salinolisiviosum ferè medicamentum adhibendum est. Observatum enim fuit, illas ab exhibitis remediis in duplices mutatas esse, & consequenter diuturniores & contumaciores evasisse. De *Quartanis* vid. *Ballonium*, *Deckerum*, &c. Formulæ *Purgantium leniorum* sunt.

℞ *Tart. vitriol.* gr. xv. *Scammon. sulph.* gr. iij. *Troch. alband.* gr. β. *Ol. Caryoph. gut.* i. *M. f. Pulvis* pro dosi.

℞ *Mass. pill. de Armon. vel Tartar.* ℥i. *Extract. Absynth.* gr. iij. *Scammon. sulph.* gr. ij. *M. f. Pill.* Optimum purgans in chronicis. ℞ *Conserv. ros.* ʒβ. *Mercur. dulc.* ℥i. *Scammon. sulph.* gr. v. *M. f. Bolus.* *Mercurius* hic viscidas & pituitosas, *Scammonium* acriores & biliosas cruditates evacuat. Pertinet huc *specificum empiricum*, præsertim in *Tertianis*. ℞ *Mechoacannæ alb.* ℥ii. *Granor. Piper. alb. no.* xxi. *Ocul. cancr.* ℥i. *M.* divid. in iij. partes æquales, singulas propinando imminente paroxysmo, expectando semper largum sudorem. Sic pulvis *Comitis de Warwick* additione *Martis* correctus, ex *Corall. rubr. pp.* *Sal. Absynth. aa.* gr. xii. *Scammon. sulph.* gr. ii. vel iii. detur ante paroxysmum. Confert etiam, si mox in recidivâ capiatur. 5. *Clysteres* optimi sunt u-

fus, si adsint flatus, borborygmi, ardores Abdominis,
 dolores acres & mordaces circa vertebrae lumbares,
 excrementa indurata, &c. Stomachi debilitate labo-
 rantibus & difficulter vomentibus, fiunt ex leniter *ab-*
stergentib. aut *carminantib.* v.g. ex Rad. *Levistici*, *Althææ*,
herbis Malvæ, *Bismalv. flor.* *Camomill.* *Sambuc. sem.* *Anis.*
Feniculi, *Fenugræc. Elect.* *Bacc. Lauri*, *Hiera cum agar.*
 Injiciantur, imminente paroxysmo hora i. vel ij. ante
 invasionem. In *Scorbuto*, ubi dolores Lumborum &
 Abdominis adsunt, ex lacte fiant, v.g. *℞ Lact. caprill.*
℥i. *Mel. rosac. rutac. aa. ʒi. ad ʒiʒ* *Vitell. ov. no. ij.* *M. pro dua-*
bus vicibus. 6. Rarò autem *Febres* hæ solùm *purganti-*
bus aut *V. S.* terminantur, ideoque hic rectè *diaphore-*
tica communia, tam *salina fixa* quàm *volatilia* appro-
 priata, quæ fermentum illud febrile per sudorem de-
 struunt & expellunt, simul in usum vocantur. *Assu-*
menda autem duabus vel tribus horis ante paroxysm.
 Eligenda *diaphor.* autem pro varietate Symptom. in
 paroxysm. Ubi intensior æstus, fixa conducunt; itaque
calida, *aromatica*, sive *theriacalia* vitanda. 7. In *Ter-*
tianis perniciosis sive malignis alexipharmaca semper mi-
 scenda sunt *specificis diaphoreticis.* Et cautus sit Medi-
 cus, si lingua aspera, & virium prostratio adsit. In Pa-
 roxysmo hic convenit dare aliquot *grana Citri* & ejus
Emulsionem. 8. *Opiata* lenissimo usu conducunt, præ-
 missis evacuantibus universalibus, præcipuè duobus
 in casibus. *a.* Si paroxysmi ex consuetudine naturæ
 febriendi recurrant, & non fomite. *b.* Aut si graviora
 in paroxysmo adsint symptomata. Nunquam autem
 sola sed Febrifugis immisceantur. *Theriaca in Quartana*
 ne detur ante coctionem, sed tunc *℞ Succ. Absynth.*
ʒʒ. *Theriac. ʒi.* *M. d. ex haustu Vini.* Quod si nimius æ-
 stus Theriacæ usum respuat, capiat ex moderato hau-
 stu Aceti & mediante Sudore Febrim profligabit. 9. In
 omnibus Febribus periodicis *Æger ante paroxysmum*
nec

nec cibum nec potum assumat. Utilissimè verò alvus exoneratur Clystere. Pro potu in Febris utatur *Vino absynth.* dieb. intermissionis. Potus non concedatur nisi in vigore & declinatione paroxysmi, & sit calidus vel saltem non adeo frigidus. In *quartanæ* paroxysmo nimia potûs copia noxia, nam Febrim magis contumacem reddit. Potus sit *Vinum dilutum*, *Cerevisia* secundaria cum *Vino medicato* correctâ; in *Scorbuticis* *Serum lactis depuratum*, decoctum *Tamarindor. cum Passulis.* Quòd si nimius sit æstus, aliquot guttæ *Spir. Nitri* addantur. 10. *Salia fixa vegetabilium & volatilia animalium*, adeoque quælibet *alcalia*, omnes Febres intermittentes tollunt; uti sunt *Sal. Absynth. Cent. minor.* additis *Ocul. cancr. Antimon. diaphor. Coralliis, &c.* si frigus, *salia fixa*, si æstus *volatilia* convenientiora; uti *Spirit. Sal. ammoniac.* ʒß. ante paroxysm. & repetito usu præmiss. præmittendis universale Intermittent. remedium est: in *Scorbuticis* cum *Spiritu Cochleariæ* datur. Sequuntur formulæ. R̄ *Spirit. sal. ammon.* ʒi. *Corall. rubr. pp.* gr. xv. *Ol. Junip. gutt. ii.* M. f. pulv. Vel R̄ *Corall. rubr. pp.* *Sal. Absynth. aa.* gr. xv. *Ol. Caryoph. gut. ii.* M. f. pulvis, Vel R̄ *Sal. Carduib.* ʒi. *Antim. diaph. gr. xii.* l. xv. *Laud. opiat. gr. i.* M. f. p. vel R̄ *Aq. Carduib.* ʒi. ad ʒiß. *Spir. Sal. ammon.* ʒß ad ʒii. *Essent. Opii. gr. viij.* *Syr. Carduib.* ʒii. M. f. *Haustus.* Dentur omnia illa præscripta ante paroxysm. Contra *Quartanam* R̄ *Sal. Absynth. Corall. rubr. pp. an.* gr. xv. ad ʒi. *Aur. fulmin. gr. vi.* M. Vel R̄ *Aq. Cichor.* ʒiiij. *Sal. Absynth.* ʒß. *Spirit. Sulph. vel Vitriol. gutt. xv.* ad ʒi. M. capiat duabus horis ante paroxysmum. 11. *Fixa & calcinata* non conducunt, nisi universalia abstergentia primas vias fuerint præmissa, ut sunt *Specific. Strobelberg, Crollii, Mynsicht.* à ʒß. ad ʒi. v. g. R̄ *Aq. Taraxac.* ʒii. *Specific. Strobelberg.* ʒi. *Syr. Carduib.* ʒij. M. vel R̄ *Specific. febril.* ʒß. *Sal. Absynth.* ʒi. M. pro 1. Dosi. Post profligatam Febrim, die illo blandum laxans dandum

est. Propterea commendatur hic *Magisterium Aluminis Schröder.* ante paroxysmum sumptum. Non inelegans quoque est hic Pulvis. *R. Ocul. Cancr. 3ß. Sachar. saturn. 3ß. M. d.* ante paroxysm. 12. *Salia fixa, ut, Tartar. vitriol. Sal. hypochondr. Arcan. duplic.* in principio ante universalia rectè exhibentur, diebus scilicet intermissionis, uti & ante paroxysmum. Scorbuticis convenit v. g. *R. Arcan. duplic. gr. xv. Sal. absinth. Coral. rubr. ppt. an. 3ß. Laudan. opiat. gr. i. M. 13.* *Acida* non convenire solent, nisi rigori superveniat intensior æstus, sitis clamosa; hinc dari sequens potest declinante paroxysmo, v. g. *R. Aq. Rubi idæj 3iij. Succ. ejusd. 3iij. Antimon. diaph. 3i. Syr. Rub. idæj 3ß. Spir. Nitri dulc. q. s. M.* Capiatur subinde cochleatim. Si adsint angustia & anxietates Præcordiorum, Flatus, &c. eadem quoque proficua sunt. 14. *Frigus & Rigor* optimè compescitur *aromaticis*, sub *Ol. vel Extracti* formâ usurpatis, v. g. *R. Ol. Macis, Caryophyll. an. 3ß. Junip. 3i. Nuc. mosch. 3i. M. f. Balf. ingruente paroxysmo Præcordiis inungendus.* Pro interno usu v. g. *R. Sal. Absinth. 3i. Matr. perlar. pp. gr. xv. Piper. alb. gr. vi. M. pro 1. dosi* ante paroxysm. Vel *R. Extract. Absinth. 3i. Sal. Absinth. 3ß. c. s. q. Ol. Caryoph. f. Pill.* 15. Ad *ardentes Intermittentes* nil melius quàm *Sal. armon.* solum à 3i. ad 3ß. vel cum 3ß. *Antihæct. Poterii* mixtum. 16. Post Rigorem superveniente *insigni virium prostratione*, *respiratione anabela*, *celeri & parva* cum successu propinatur *Spir. Sal. armon. vel Ocul. Cancr. cum Aceto.* 17. Si *Cardialgiæ, Erosiones stomachi* adsint, adhibentur rectè *Clysteres, Emplastra ex gummi. Tacamah. gum. Ladano. Ol. distil.* quandoque & *blanda Vomitoria, &c.* 18. *Cephalalgia* removeantur *sudoribus* vel *blando Epithemate camphor.* 19. *Vesicatoria*, nuchis vel carpis manuum applicata rigorem cessare faciunt, quandoque Febrim tollunt; applicantur die intermissionis. 20. *Post Intermittentes diuturnas* curatas subinde

inde convalescentes Febriculis lentis affliguntur, aut saltem *Appetitus* haud perfectè redit, leni *Vomitório* illis occurrere possumus. 21. *Diurnæ*, quæ per copiosa absorbentia aut calcinata terrea diu usurpata curatæ fuerunt, vix sine insigni labe *Viscerum* solent evanescere. Unde *Colicæ*, *Cachexiæ*, *Tumores pedum*, &c. insequuntur. Talibus optimè convenit *Decoct. Absynth.* Crurum tumor sæpè evenit illis, qui copiosius in *Intermittentibus* chronic. biberunt & parum sudaverunt. Internè *Decoct. Absynth.* externè *Chelidonio maj.* plantis pedum admoto curatur. 22. Post remissionem universal. Febris convenit bis in die sumere gut. 30 vel 40. de *Essent. Absynth. Cent. min. Spir. Cochlear. Elixir. propriet. s. a. Elix. febril. Mynsichti*, &c. 23. Febres intermittentes sæpè recidivam patiuntur propter *Scorbutum*, ideoque semper remediis antiscorbutica jungenda. V. g. R̄ *Elix. febril. Myns. Spir. Cochlear. an. 3ij. M. capiantur gut. 40. bis in die intermiss.* Vel R̄ *Aq. antiscorb. 3j. Spir. Sal. Ammon. 3ß. Cochlear. 3j. Laud. op. gr. j. Syr. sceletyrb. 3ß. M.* Si sitis intensa, convenit *Serum lact. depurat. cum Succ. Citri, Decoct. Tamarind.* 24. *Julepi refrigerantes*, locum non habent, sufficit potus ordinarius. Nobilissimum remedium ad temperandum calorem febrilem est *Nitrum depuratum*; dissolutum in potu calido. 25. *Externa specifica*, præmissis universalibus, sunt *Emplastra, Cataplasmata, Amuleta*. Parantur illa ex *Allio, Sabina, Ruta, Terebinth. Calce viva, Croco, Araneis, Fuligine fornacum, Salvia & Albumine ov. mixtis*, &c. v. g. R̄ *Fuligin. fumi splendent. 3iß. Terebinth. 3vj. Telar. Araneæ. Camphoræ an. 3i. Ol. Aran. q. s. f. Empl. carpis manuum applicandum.* 26. Notatu dignum est in *Tertianis*, ante paroxysmos dextri hypochondrii & cruris dolores cum calore intenso, quievissè. 27. In Cura *Quartanarum* Medicus tangat *Hypochondria* & observet, an adsit tumor, durities au-

Scirrhus Lienis, Hepatis, aut Mesenterii. *Quærat* itidem, an adsint Flatus; quo facto demum Prognosin & Curam instituat. Cum sæpè hic adsit vitium Lienis rectè conducunt *martialia febrifugis mixta*: ut, *Tinctura Vitriol. Martis, Vitriolum Mart. compos. & pulver. Diaph. martiale*, si Icterus supervenire velit. Externè Splenis regioni applicetur *Empl. de Cicuta cum Gumm. ammon. Acet. sol. Empl. carmin. Sylv. vel Helmont. vel R Tabaci q. v. affunde Vini q. s. coq. ad ebullit. per med. horam. postea coletur & exprimatur. Colaturæ expressæ adde Succ. Nicotian. inspiss. Cerae, Olei Olivar. aa. q. s. ut f. Empl. Tepidè applicetur regioni Lienis.* 28. In *quartanis & chronicis* aliis Ægri diu tempus paroxysmi observent, ut observatâ diatâ recidivam declinent. 29. Inter *Parthemata*, quæ *Febres malè curatas* insequuntur, inprimis se offerunt *Dolores colici convulsivi* cum retractione Umbilici versus interiora atq; Alvi adstrictione. Hinc *R Aq. Menth. ʒiʒ. Spir. Sal. ammon. ʒʒ. Laudan. opiat. gr. ij. Syr. Cort. aurant. ʒiij. M. capiatur cochleatim subinde. Dolo-*re paulum sedato potio laxativa passulata detur. Si dolor, & tumor, sarciminis parvi instar, remaneat, tum applicetur illi regioni *Empl. R Gumm. ammoniac. Acet. sol. Empl. de Galban. q. s. Malaxet. c. s. q. Ung. Alth. compos. irroretur denuo Ol. philosophor. & fiat. s. a. Emplastr.* Omnibus sedatis in usu *absinthiacorum* persistendum aliquamdiu; inter *Febrifuga vegetabilia* locum habent quævis amara, ut: *Absinth. Carduus bened. Cent. min. Gentiana, Herbae antiscorbuticæ omnes, Taraxacum, &c.* Quartanis *Zedoar. Imperator. China chinæ*; sed cautus sit hujus usus, *Myrrha, &c.* In *Scorbuto* *R Myrrh. Castor. Opopanax. Extract. Gentian. Absinth. an. ʒi. cum Mithrid. f. pill. deglutiat 7 vel 8. duabus semper horis ante paroxysmum.* Facit huc Pulvis Febrifugus. *R Nitri fixi ʒʒ. flor. Sulphur. ʒiij. Sal. ammoniac. ʒj. Santal. rubr. ʒvi. Sacchar. alb. ʒii. M. detur à ʒʒ. ad ʒj. His* ita

ita observatis Ratio medicandi & Remedia satis patent.

A R T. III.

De Febris continuis.

Occurrunt 1. *Febres continuæ acutæ* ; suntque hæc vel *primariæ*, vel *secundariæ*. *Primariæ* sunt vel *simplices*, vel *compositæ*. *Primaria simplex* dicitur *Synochus putrida* aut *continens*, ad differentiam *Ephemerae* sive non *putridæ*, quæ ab abusu rerum non naturalium, & subsequente fermentatione sanguinis plus minus turbata oritur, sed ultra 5. vel 7. diem non durat, & aliquo critico naturæ motu finitur, adeoque rarò sub Medici curam cadit.

Synocha febris sive *continens* incipit cum frigore vel aliquali rigore, prægressâ quadam capitis perturbatione, quam insequitur æstus corporis, eodem tenore vel persistens vel similiter accrescens vel decrescens, usque ad finem status. Estque hic æstus similis ferè illi, quem ex intensiori corporis motu aut animi Pathemate percipimus. Adfunt urinæ intensè tinctæ, successivè turbatæ, & tandem sedimentum deponentes. Qui tamen Biliosi sunt, Scorbutici, aut Phthisici, levi etiam Febriculâ urinam reddunt intensè rubram, ob salia nempe acriora in sanguine; illi verò, quibus sanguis magis temperatus est & dulci succo chyloso æqualiter permixtus, urinam dant intensius tinctam & crassiorem; suntque his etiam pulsus rariores & tardiores. Quoad cætera, adest Sitis, Saliva pauca & glutinosa, Cephalalgia, & ut plurimum Agrypnia. Pergit tali cursu hæc *Febris* donec solvatur, idque vel subitaneâ crisi die 7. vel 14. vel 21. evenire consuetâ, sed in frigidis hisce regionibus perrarâ; vel successivâ λύσει mediante Urina aut Sudo-

Sudore, aut interdum copiosâ expectoratione, aut Ptyalismô, aut denique Abscessu quodam: materia nempe successivè cocta, vel excernitur, vel in loca quædam transfertur, aliàs in lentam Febrem, Hecticæ similem, aut Recidivam degeneraret.

Peccat hic Chylus, plus minùs sub digestionè corruptus, & ob id in Duodeno à Bile minùs perfectus, sed vitiosè alteratus; qui successivè sanguini instillatus, tandem verò copiosius congestus, aut occasione quadam excitatus, spirituaſcentiam ejus naturalem turbat, indeque effervescentiam febrilem inducit, mediante qua materia ista hostilis vel secernitur in morbo salubri, vel sanguinis texturam ad mortem usque immutat. Adeoque depuratur sanguis in *salubri*, penitus verò pervertitur in *lethali*; sicut Mustum fermentando in Vinum abit, læsâ verò fermentatione in Vappam. Confirmantur dicta ex analogia, quæ inter Febrim intermittentem & continuam talem intercedit; facile enim complicantur aut permutantur, & unus in Intermittente paroxysmus est integri morbi cursus in Continuâ: acidum enim primarum viarum utrobique Massam sanguineam turbat; & rectè dicitur omnes succorum in corpore fermentationes esse solum continuationes fermentationis in stomacho inchoatæ. Grassantur autem hæ Febres in corpore athletico ob particularum fermentescibilium in sanguine copiam, item vernali & æstivo tempore, imò sub iracundiæ fervore, acrium & volatiliū abusu, immersione subitanea in frigidam post æstum.

Succedunt *Febres continuæ compositæ*, cum *Intermittentibus* nempe complicatæ, adeoque *periodicæ* dictæ, ratione exacerbationis sub certo temporis recurſu, sine autem *Febris* intermissione. Sunt hæ ut plurimum *tertianæ*, rarò *quotidianæ*, rarissimè autem *quartanæ*:
aut

aut saltem, si hæ aliquando occurrant, ad Lentarum naturam proximè accedunt. Continua in his *periodicis* est febrilis fermentatio, adeoque pulsus mutatus & calor certa suâ periodo exacerbatus, sed rarissimè ad horro-
ris sensum remittens. Componuntur itaque hæ Fe-
bres ex *intermittenti* & *continua*, & contingit compli-
catio tribus modis, 1. Dum Intermittens in Conti-
nuam. 2. Dum Continua, correctâ plus minus Massâ
sanguineâ in Intermittentem degenerat. 3. Quando
utraq; simul inchoat & pergit.

Febres hæ acutæ pro varietate symptomatum diver-
simodè denominantur. Quædam dicitur *Causus* sive
Febris ardens, præsentem nempe *æstu intenso* & *siti clamo-*
sa cum *Linguae ariditate*, *Labiorum fissurâ*, *Capitis dolore*.
Oritur autem intensissimus ille *æstus* ex volatili acriori
acido, intensiorem effervescentiam excitante; *clamosa*
autem *sitis* ex contentis stomachi depravatis, à calore
partis & nimio æstu febrili, in texturam alcalifatam col-
liquatis, ac membranam Oesophagi adeoque ipsius Lin-
guæ per consensum irritantibus. Alia *Febris lippyria* di-
citur, qua interiora uruntur ex inflammatione Visceris
interioris valdè sensilis, exteriora verò, universi nem-
pe corporis habitus, frigent. *Algor* autem non ex ta-
ctu, sed ex Ægri judicio dijudicatur. Periculosa est
Lippyria ex inflammatione partis membranosæ, Venti-
culi nempe, Uteri, Vesicæ, &c. oriunda. Adsunt au-
tem summus æstus partis affectæ. Linguae crusta nigra,
corporis agitatio, sitis, delirium, pervigilia, &c. No-
tatur, partis sensilis Inflammationem sequi *Lippyriam*,
non sensilis verò Febrim plus minus lentam. Porro
dantur cum *Prunella* junctæ *Febres*; saliva hic alterata
& mox glutinosa mucilaginis instar obducit partes te-
neras, quæ pedetentim exsiccata, ab æstu, mox Phlo-
gosin sive inflammatoriam dispositionem inducit, unde
rubedo, ardor, dolor, mucus spissus, &c.

Febres acutæ quædam sunt *deliræ*. In his fermentunt febrile inimicum videtur Spir. animalibus, & generi nervoso circa partes interiores capitis, & hinc suâ continuâ vellicatione (unde intensior æstus circa frontem) vigiliarum, deliriorum, atque convulsionum causa existunt. *Benignæ* quoq; hæ acutæ Febres sæpius *malignæ* evadunt, exque periculosæ: accedit enim sæpè ut malignitas earum primis diebus lateat. Dantur & *colliquativæ*, corpus subito emaciantes, ex dissolutione roris chylosi in Massa sanguinea & solidis partibus, imò ipsa pinguedinis fusione oriundæ. Accidit *nunc* mediante sensili substantiæ colliquatæ excretionē crebriori, hinc dicitur *Diarrhœa colliquativa*, in qua copiosa fœtida oleosa & pingua excernuntur, item Urinæ fluxus *colliquativus* copiosus, interdum plus minus calidus & glutinosus. *Nunc* autem sine sensili excretionē, dum ros corporis paulatim absumitur & non alius suggeritur. *Causa* colliquationis partim in *subjecto* *patientē* aut succo chyloso nutritio, partim in *efficiente causâ* consistit. In *patientē*, si succus iste rarioris texturæ, minusque ab acido concentratæ existit, hinc facile resolvitur. Ex. gr. *Olea* per *Spir. Nitri acidum* in pinguedinem coagulare possumus, è contrario *alcalia* & *Saccharum Butyri* coactionem penitus imminuunt. *Causa efficiens* menstruum dissolvens, non est tantum motus caloris, sed *acrimonia septica sive caustica fermenti febrilis*, succum illum & pinguedinem liquefaciens, simili ferè ratione ac particulæ acres purgantes sudoriferâ resinosa acrimonia suâ partes nutritivas dissolvere solent. Distinguendi sunt autem hi duo Affectus: 1. *Generalis Atrophia*, quæ à colliquatione seu emaciatione oritur. *Partium mollium concidentia*, à spirituum influorum defectu orta, vitio enim vel influxu illorum denegato partes molles, ut *Nasus, Facies, Oculi orbitæ*, &c. subito afficiuntur. Itaque mutatio illa subitanea in quovis statu Morbi malum signum denotat.

Plures apud Veteres adhuc annotantur differentiæ *acutarum*, v. gr. *Pemphygodes*, latinè *ampullosam* diceret, in quâ totum corpus bullulis protuberantibus dispergitur. Effectus videtur esse fermenti maligni, cum suo vehiculo, quasi critico motu naturæ, exclusi. *Febres hyphodes, elodes, tydrodes*, latinis sudorificæ dictæ, ubi Ægri primo invasionis die copiosè sudant; de his *Sylvius* consulatur. *Febris affodes sive anxiosa*, in qua ab anxietate sæpè figuram jacendi variant. *Causa* hujus frequentissima est *oris Ventriculi affectus* à fermento maligno vel pravis humoribus ortus; accedit orgasmus vel malignitas materiæ, item imbecillitas. *Febris lingodes*, quæ singultum per totum morbum comitem habet; ut plurimum ex ventriculo per *essentiam* vel *consensum* affecto. *Febris phricodes*, cum continuo nempe horrore & rigore; idque non solum in Suppurationibus partium, sed & in Febribus compositis.

Inter *Febres compositas* eminet *semitertiana*, quam vulgo compositam esse dicunt ex *tertiana* & *quotidiana*, quarum una sit *continua periodica* altera *intermittens*, cum horrore sub quovis paroxysmi insultu. Unde *Regius* exemplum dat *tertianæ cum quotidiana intermittente*; *Tymæus tertianæ intermittentis cum quotidiana continua*; *Riverius continuæ quotidianæ cum quadruplici tertiana*; *Platerus continuæ minùs acutæ cum duplici tertiana*, singultu & sinistri hypochondrii tumore. *Sennertus* & alium addit typum ex *intermittente*, præsertim *tertiana*, vel simplici vel multiplici, conjuncta cum *Febre symptomatice continua*, inflammationem partis internæ sequente. Observandum etiam, *Febrem malignam* interdum *semitertianæ* typum referre, vel ex vago exacerbationis quasi morfu, vel quia revera *tertianæ intermitt.* jungitur. Unde *Hemitritæus* pestilens passim ab Authoribus describitur. Observandum & *intermittentes* malè curatas in *continuas* facilè degene-

rare, unde & tali *Lentæ* ipsa *Intermittens* complicatur. Cæterum probabile est, *semtertianam* non tam complicationem *Februm* esse, quàm *Febrim continuam horrificam*, & plures *Intermittentes* invicem succedentes. *Signum* utique *pathognomicum Hemitritæ* ferè esse solet, quando *Febris* continua est, sed succedunt rigores, cum insequente æstu intensiore, si *Tertiana* sit *intermittens*, mitiori autem incalescentia si sit *Intermittens quotidiana*. Ex dictis patet, fermentum acidum membranas vellicans, horroris & rigoris; item Massam sanguineam inquinans, ex æstuationis occasionem suggerere: Unde multiplex ille complicationis typus facile derivari potest. Sic in *Variolis* nonnunquam *Semitertiana* observatur, ab acri *Variolarum* fermento, partes membranaceas vellicante, & in sanguine æstuante; cui accedit ratio specialis contentorum *Idiosyncrasia*. In *Erysipelate* etiam acidum, membranas vellicans, *Febrim* infert, quæ typum hunc repræsentat. Ut dignoscatur denique, an *simplex* an *complicata* sit *Febris*, observandum, rigorem sine subsequente sudore, aut forte plures rigores cum uno sudore in continuis *compositam* indicare. Nam in *Synocha* rigor non apparet, nisi crisis tempore, quem sudor sequitur. Deinde pulsus crebrior contractio in *continuis* novi paroxysmi adeoque *Febris compositæ* indicium exhibet.

Prognosis. *Febres acutæ continuæ* perfectè ad sanitatem, vel imperfectè ad mortem terminantur. Perfectè quando *crisi* subitanæ, aut *λύσι* successivâ convalescunt *Ægri*. Imperfectè, dum ab usu præcipitantium fermentatio febrilis supprimitur, & fixatur in tantum ab acido morbofo, ut recidiva periculosior insurgat. Alias *Febris* tam *continens*, quàm *continua tertiana*, ceu *acutæ* sunt ambigui exitus: per se quidem minùs periculosa, de facili tamen periculum supervenit. *Periculosa* illæ sunt, quæ nimis *acutæ*, atque symptomata in
prin-

principio vehementia obtinent, & tales fere malignæ censendæ. *Urina* alba, aut cruda in *Febris ardentibus* periculosa, *alba tenuis & clara* in delirantibus cum Febre & æstu lethale signum est. Quando *rubicundior* initio est, cum signis bonis ad bonum, cum signis malis ad malum terminatur. Quæ lethales existunt, vires, citra ullam evacuationem criticam, prosternunt. Apud nos morbi acuti septimâ aut decimâ quartâ die finiuntur; quin & ultra hunc terminum quoque solent extendi, dum in aliis locis rarius ad decimum quartum diem extenduntur. Unde ratio circumstantiarum habenda, signa coctionis probè attendenda. Crisis, quæ in his frigidioribus per sudorem vel alvi fluxum, in aliis calidis regionibus per Hæmorrhagiam ferè contingere solet.

Cura. In *Febris acutis* Medicus naturæ sit minister. Cum enim Massæ sanguineæ effervescentia hic à sua heterogeneitate depuratur, & sic per illam Crises manifestantur, medicatio fit *conatum illius moderando & adjuvando*. 1. Impedimenta remonentibus. 2. Alterantibus & blandè diaphoreticis, h. e. acrimoniam absorbentibus & bilem corrigentibus. 3. Symptomata urgentia mitigantibus; quem in finem α. Prodest sanguinis per Venæsectionem evacuatio. β. Conveniunt Nitrum Antimonii fixatum, Partes quin & Animalium duræ. Et γ. In genere *anodyna*, in specie *moderata acida*, aliave appropriata. Hac methodo Medicus non negligit, sed expectat Crisin.

Observandum interea unum atque alterum probè; etenim 1. Cautus sit Medicus, ne pro *Causo*, aliave *continuâ*, curet præsentem *malignam* Febrim, malignitas enim primis diebus latet & formam *Causi* præ se fert. Ideo statim *bezoardica & alexipharmaca* commendanda, ita tamen ut nequaquam ad sudorem cogatur Æger; si certo constet, nullam malignitatem adesse, reliqua tuto peragi poterunt. 2. In tali *Febre continuâ acutâ*

Venæsectio locum habet, in quâ nimius urget, aut metuendus est æstus, aut nimia turgescencia contentorum corporis, assuetis item aut quibus suppressa est solennis evacuatio. *Venæsectio* instituatur mox in principio, quocunque diei tempore. Ut igitur frænetur æstus, & ut fiat circuitus sanguinis liberior, instituatur mane aut vespri in meliore aliquo tempore morbi & remissione calore. Quantitas mittendi sanguinis à conditione subjecti ac impetu Febris desumitur. 3. *Vomitoria* conducunt, si inanis vomendi conatus, ructus acidi, vel præcordiorum anxietas urgeant; item si dubium annon maligna, aut si ex contagio ortum traxerit. Observandæ simul *Vires*, ne vomitoria sint nimis valida, quoniam in talibus *Ægris* multum & vehementer solent evacuare. 4. *Purgatio*, non nisi coctâ materiâ, in declinatione Morbi convenit; si verò Morbi decursu alvus admodum constipata videtur, utimur his blandioribus: ut *Syr. Ros. solut. Sero Lactis cui Tamarindi sint incocti*. In *Febribus malignis*, in quibus natura verè intendit motum ad partes intercutaneas, cautissimi sumus in alvo aperiendâ: *℞ Pulv. Rhab. Cremor. Tart. an. ℥j. Scammon. pp. gr. j. m.* capiatur in vehiculo calido. Vel, *℞ Tart. vitriol. gr. vii. ad xv. Scammon. Sulphurat. gr. ii. vel iij. m. f. Pulv. Item Infus. folior. Sem. cum Rhabarb.* 5. *Alterantia & blanda diaphoretica*, & quæ symptomata urgentia mitigant, conducunt. 6. *Clysmata* duobus in calibus, nimirum si vel symptomata Præcordiorum & Abdominis urgeant, & orgasmus ad Caput ferri videatur: vel si nimia ebullitio sit & æstuatio sanguinis. 7. *Diaphoresis*, ut in omni *Febre*, ita in specie in *continuis* servanda est libera: sic enim calor & æstus, aliaque symptomata mitiora esse solent. In principio, quo omnia sunt cruda, *Ægri* ad sudorem minimè cogendi; conveniunt autem tum *diaphoretica salina, terrea, minus volatilia, sulphurea vel resinosa*. 8. *Opiata* in *Febribus*

bus ardentibus optima sunt quandoque. Si materia peccans turgeat & orgasmus sit humorum, optimè datur *Syr. Papaver. alb. ad ʒi. cum Nitri s. q.* Etiam alia opiata, semper addito tantillo *Nitri*, dum vires constant, dari possunt; æstus enim compescendo, Ægro quietem conciliant, atque diaphoresin promovendo orgasmum nonnihil sufflaminant, & hinc, ut cōctio melius procedat, per accidens juvant, ac spiritus blandè figendo, absorptionem & dissipationem eorum nonnihil præcavent. In *Causo cum dolore Ventriculi*, v. gr. *℞ Aq. Scabios. ʒvi. Syr. papav. ʒi. Succ. Limon. ʒβ. Spec. diamarg. frig. ʒi. M.* Vel ad tumultum emetico concitatum sopiendum: *℞ Aq. Papav. rhead. ʒij. Aq. mirabil. Syr. de Mecon. an. ʒii. Papav. err. ʒβ. M. f. Haustus. 9.* *Victus in Ardentibus* sit tenuis. Appetitus hic ferè prostratus est, & quæcunque assumunt, calore febrili putrescunt & sic stomachum aggravant. Reconvalescentes à carnium aliorumq; ciborum dyspeptorum usu sibi aliquamdiu temperent ne relabantur. 10. In *Ardente continuâ Potus* liberalior concedendus; quo major sitis & æstus eo liberius indulgendum, sed parcius & frequentius, ne nimia ingurgitatione tonum Ventriculi labefactet. In *Selectu* potius ratio effervescentiæ, hinc symptomatum circa primas vias urgentium, præsertim Alvi plus minus clausæ vel apertæ, habenda est. Hinc *Serum Lactis depurat.* & *succus Citri* aliquantum *acidulatus* convenit, sic *Aqua fontana* vel *Cerevisia secundaria* cum quintâ vel sextâ parte vini mista, atque *Syr. Cydonior.* vel *Rubi idæi* edulcorata, &c. gratissimum potum Ægris suggerit. In æstu nimio *Causi acida mineralia*, in æstu moderatori *vegetabilia* conveniunt. 11. *Vesicatoria* quomodo in his applicanda, infra de *Malignis* exponetur. Remedia alterantia in his usitata vel ipsum *Affectum* ejusque *causam* materiale occasionalem, vel *Symptomata primaria* respiciunt. Illa sint *Nitra* & ni-

trata, inprimis *Nitr. antimoniat. Nitr. vitriolat. Antimon. diaphor.* tam *simplex* quàm *compositum*, aut *martiale Ludovici*, *saturnale Poter. Antihæcticum ejus*, *Bezoardic. miner. simpl. aut Saturn. Antimonii.* Hinc *absorbentia animalia*, hisque cognata *terrea*, v. g. *C. C. sine igne*, hujusque *Gelatina*, cujusvis acris *temperativa*, *Ebur sine igne*, *Maxillæ Lucii piscis*, *Corallia pp. aut illorum Magister. cum succo Citri*, *Unicornu fossil. Terr. sigill. &c. Quin & Sal. volat. C. C. it. Liquor. C. C. succinat.* Hisce ex *vegetabilibus refrigerantia & hepatica addenda*, v. g. *Cichor. Tarax. Plantago, Acetosa, Portulaca, Fumar. Fragar. flor. Ros. ex quibus decocta parari possunt.* Item *Emulsion. ex Semin. frigidis maj.* *Corrigendæ Bilis acrimoniæ apozema* convenit, v. g. *℞ Rad. Acetof. cum fol. m. ij. fol. Fragar. Violar. aa. m. j. coq. ex Aq. Hord. ad colat. ℥xx. add. Syr. acetof. Citr. ℥iij. Spir. Nitr. dulc. ℥ss. M.* Ad emendandam verò *bilis oleositatem inflammabilem* *℞ Rad. plantag. ℥j. fol. Semperviv. maj. Portulac. an. m. ij. coq. ex Aq. pura ad ℥xx. add. Syr. Portulac. ℥iij. Ol. Sulph. per campanam q. s. ad acidit. temperat.* Ad *Bilem sanguini immistam* *secernendam* *Rad. Tarax. cum fol. m. ii. Herb. Fumar. m. i. coq. ex Aq. ad col. ℥xx. add. Syr. de Cichor. simpl. ℥iij. Tart. vitriol. ℥i. M.* *Præscripta Apozemata* bis vel ter *quotidie mediocri quantitate*, tepidè sunt usurpanda, nempe ad ℥iij. vel iv. Pro *Bile* ad *evacuationem* jam dispositâ *minuendâ & evacuandâ sensim & blandè*, conducit sequens. *℞ Rad. Cichor. ℥ij. Fol. Endiv. m. ii. flor. Ros. pallid. m. i. Cremor. Tart. ℥ij. coq. in vase fictili vitreato ad ℥xx. add. Syr. de Cichor. cum Rhabarb. ℥iij. M.* *Remedia symptomata* magis respicientia, sunt inprimis *acida, æstus, sitis, oris squalorem, virium diminutionem mitigantia.* Ubi quæ ex *Regno vegetabili* sumuntur, *mitiora* sunt, quæ verò ex *minerali*, *acriora* existunt. *Hæc* in æstu *minori*, *illa* in *majori* conveniunt. *Hæc* facilius in *falsum*, *temperatum*, *diureticum* in nobis

bis alterantur : *Illa* contra fixioris magis naturæ, & acida potentiora figentia & inde æstuationes natas mitigantia evadunt. *Vegetabilia* usitatiora sunt *Succi Citri*, *Cydonior*. *Ribium*, *Rubi idæi*, *Acetosæ*, *Tamarindorum*, &c. Commendabiles sunt hi per spontaneam residentiam post sulphurationem depurati. *Mineralia* suggerunt *Spiritus acidus* tam simplices, primario *Sulphuris*, hinc *Vitrioli*, *Nitri*, quàm *compositos*, nempe *Clystros sulphureos*. *Temperatis* semper insistamus, quia imtemperata nimiam mutationem inferunt, & nunquam bona. Ex omnibus eligerem *Spirit. Sulph.* hinc *Spirit. Nitri dulcem*. Ex dictis plures Formulæ in incremento & statu Morbi usurpabiles concinnari possunt. V.gr. *℞ Arcan. duplicati gr. xvi. Antimon. diaph. ℥ss. m. pro dosi.* *Pulvis* hic ita compositus nonnihil laxare observatur. *℞ Nitr. antimonial. ℥ss. ad ℥ii. Antimon. diaph. ℥i. m. pro 2. Dos.* Vel *℞ Nitr. antimonial. ℥ss. ad ℥i. Antimon. diaph. ℥ss. ad gr. xv. m. pro Dos.* Vel *℞ C.C. sine igne gr. xv. Bezoard. miner. vel saturnal. ℥ss. Camph. gr. i. m.* Vel *℞ Ebor. sine igne, Unicorn. fossil. Cinnab. Antimon. an. gr. viii. m. pro Dos.* Vel *℞ Aq. Tarax. Card. Bened. flor. Acaciæ an. ℥i. Gelatin. C. C. ℥i. ad ℥i℥. C. C. sine igne ℥i. Antimon. diaphor. Antihect. Poter. an. gr. xii. Syrup. de Portulac. ℥vj. m.* Ubi magis acrimonia salina peccat, *℞ Sem. 4. frig. maj. an. ℥i℥. Papav. albi ℥ii. c. f. q. Aq. flor. Papav. errat. f. Emulsio, add. Ebor. sine igne ℥i. Antimon. Diaph. ℥ii. Saccharum, misce capiat subinde haustum.* Alias sub *Juleporum* forma præscribuntur, v.g. *℞ Aq. Hord. ℥xxx. flor. Ros. rubr. ℥ss. Spir. Vitriol. q. s. ad grat. acid. Stent per 3. horas in loco calido, add. Syr. jujubin. ℥iii. m. f. Julep.* *℞ Decoct. Hord. ℥xx. Aq. Cinnamom. ℥i. Syr. Violar. simpl. ℥i℥ss. Sal. prunel. ℥i. m.* Dosis erit haustus mediocris. Vel *℞ Decoct. rad. Scorzonæ cum C. C. ℥bi. Syr. Acetos. de Nymph. an. ℥i. ad ℥i℥. Tinct. Ros. Viol. an. ℥i℥. Spir. Sulph. parum. m.* Vel *℞ Rad. Scorzonæ. ℥i. Glycirh. ℥ss. fol. Ace-*

zof. m. j. flor. Violar. Ros. rubr. Borrage. an. p. 11. Hord. se-
lect. m. j. Ras. C. C. zi. ad ziß. Passul. mund. zi. coq. in s. q.
Aq. simpl. ad t̄iv. add. Spir. Vitriol. q. f. ad gratum sapo-
rem. M. de quo Æger subinde capiat. Par ratio est quoad
methodum medendi continuarum tertianarum, nisi
quod in his ad exacerbationem & vicissitudinem magis re-
spiciendum; adeoque supra laudata conveniunt, in
specie Nitrum vitriolatum, Corallia, Lapid. Cancr. An-
tibeet. Poter. &c. Imminente paroxysmo conservandum
corpus in diaphoresi blanda. Eadem ferè de Semitertia-
nis aliisque compositis tenenda. Sunt autem omnes ter-
tianæ periculosa, nunc magis nunc minus acuta, & pro
varietate compositionis cura est varianda, attendendo
an magis benigna vel maligna fuerit. Si Intermittenti
juncta fuerit lenta, pro ratione originis Prognosis & Cura
nonnihil modificanda. In genere rigorem & horrorem
tollunt absorbentia alcalia, &c. æstus verò eadem, dia-
phoresi & alvi libertate juncta. Si stata periodo recur-
rant paroxysmi, ante exacerbationem remedia possunt
propinari. Vomitoria in plerisque optima; si cum In-
flammatione juncta, diaphoret. & sudorifera, si cum len-
tis salia abstergentia & incidentia, ut sunt Sal ammoni-
cum, Arcan. duplic. &c. profunt. Quoad differentias con-
tinuarum jam recensitas, Causus nil singulare in curâ ob-
tinet, saltem nitrata, ratione sitis & æstus, tam in formâ
siccâ quàm liquidâ conveniunt, v. g. R̄ Nitr. antimon.
zß. dissolv. in mensurâ potus ordinarii, ita ut zß. liceat
in die dare, nisi liberior obstiterit alvus. Quod si Ni-
tro dato Æger incipiat liberalius & cum nullo ardore
meiere, bonum signum. Spiritum Nitri in Julepis &
Potionibus vide supra. In hoc passu Laudanum opiat.
prudenter exhibitum omnem vim caloris refrænât. Li-
pyria periculosa sæpè, propter internas quasdam partes
inflammatas, curanda per diaphoret. tam absorbentia,
quàm volatilia alcalia penetrantia & discutientia, quæ me-
dendi

dendi ratio infra de *Inflammatione*, in specie *Pleuritide* tradentur. *Prunellam* corrigunt ac discutiunt *Sectio Venarum ranin.* Oris lotiones tam cum, quam sine gargarifatione, v.g. $\mathcal{R}$ *Fol. Brunel. Salicis, Fragar. an. m. j. Hord. integri p. i. decoq. ex Aq. pur. ad ℥xii. add. Roob diamoron. ℥i. Lap. prunel. 3℔. M.* quo os sæpius colluat & gangarizet Ægrotus. Item $\mathcal{R}$ *Mucilag. sem. Cydon. Aq. Rubi idæi extract. 3℔. Syr. Portulac. 3vi. Nitri parum. M. detineatur in ore.* Item ex *Cancr fluviatil.* cum *Aceto* contusis fit expressio, cui add. *Succ. Sedi maj. 3iii.* & hoc liquore fricanda lingua. Item $\mathcal{R}$ *Aq. Semperviv. vulg. cum Succ. præpar. rec. imprægn. & in ejus tibi. dissolv. Salis ammon. 3i. qua ipsæ fauces eluantur aut humectentur.* Si autem fauces sint siccæ & aridæ sine crustæ pituitosæ præsentia, tum $\mathcal{R}$ *Aq. commun. 3℔. Mel. comm. cochl. ii. spir. vin. rectif. 3℔. vel 3i. M. pro Collutione.* Si post tales collutiones in graviori malo mox lingua denuo arefcit optimè conducit linguam emollire *Butyro non salito, frustulo Lardi non saliti, &c.* Curam *malignarum* infra tractabimus. *Delirium, Agrypniam, Cephalalgiam* in *Febribus* curant *blanda anodyna & opiata* cum appropriatis cautè usurpata. Quod si æstus intensior circa frontem, quam reliquas partes observatur; & ratione Pathematum capitis & ratione junctæ *Prunellæ*, apertio *venarum raninarum* subinde proficua existit. Imminente delirio *Hirudinum applicatio* pone aures non inutilis foret. *Epithemata* tepidè applicata, ita ut tempora etiam tegant, hic locum habent, v.g. $\mathcal{R}$ *Aq. flor. Sambuc. 3ij. Aq. apoplect. usit. 3℔. Philon. rom. 3i. M.* Vel $\mathcal{R}$ *Sem. papav. alb. 3ii. Nucl. Persic. 3ii. vel 3iii. Aq. Sperm. Ran. 3iii. Aq. Semperviv. maj. Solan. an. 3℔. Misc. f. l. a. Emulsio, add. Camphor. gr. 8. vel 10. Huic ana succ. Canc. fluviat. permisceatur, & ita crebrius fronti applicetur. Tandem pedum plantis applicantur v.g. $\mathcal{R}$ *Rutæ recent. M. iii. Rad. Raphan. inc. N. iii. Sal. com. m. i. Ferment. acerr. m. ii. c. f. q.**

Aceti rutac. f. Cataplasma. Aliqui *Linum recens* cum *Aceto* mistum, vel *Fermentum acre Aceto & Sale* subactum, plantis pedum applicant. Quin & si impetuosior raptus ad caput metuatur, *Vesicatoria*, femoribus vel brachiis applicata, conveniunt. Quoad *Febres colliquativas*, hic acre colliquefaciens corrigatur. Ad hoc corrigendum nil magis quam *absorbentia*, convenit, v. g. *Antimon. diaphor. Bezoardicum martiale, Terra sigill. Unicornu fossile, &c.* quæ eo videbuntur efficaciora, si societate blanda *acidorum* aliqualem quasi austeritatem contraxerint. Hinc *Spir. Sal. dulc.* & quodvis *acre temperans*; & inter *composita Diascord. Frac. juncto Succo Citri*, conducit. Hæc de *continuis acutis*.

ARTIC. IV.

De Febribus continuis Lentis.

Sequuntur *Continuæ lentæ*, ita dictæ, quòd tardiori motu sua tempora absolvunt, quodque calore minus intenso & acri, & mitioribus symptomatis stipentur. Sunt quidem *Febres lentæ* minus propriè sic dictæ, nonnihil ad acutarum naturam accedentes, quæ graviora symptomata habent, & brevius tempora sua, absque tamen motu critico, successivâ tantum solutione percurrunt. *Lentæ* sunt omnes *benignæ*, licet & *petechiales* præ cæteris *malignis lentæ* esse videantur.

Sunt hæc *Febres lentæ* nunc *primariæ*, quæ per se incipiunt & subsistunt, nunc *secundariæ*, ab alia causa dependentes, v. g. à corruptione partis internæ, Febri aliâ malè tractatâ, &c. Sunt autem omnes *Febres lentæ* ferè *periodicæ*, quæ certis periodis exacerbantur, idque vel vespertino tempore, & sic *quotidianæ* typum præsentant, vel ab omni partu *Hæcticarum* ad instar.

Symptomata Lentarum primariarum sunt horror levis

vis sed diuturnus, insequente calore non adeò intenso, utut subinde mordaci, qui vesperi intenditur usque ad medium noctis, & dein absque sensibili excretionē solvitur, pulsus celer ad parvitatem declinans, appetitus nullus, sitis intensa, os glutinosum, urinæ crassæ intensius tinctæ, quæ faciliè turbantur & subinde multum crassamenti seponunt. Adest simul lassitudo corporis contundens & subinde lancinationes artuum cephalalgia tensiva & gravativa. Ex dictis patet *lentas* ad *acutarum* naturam accedere, quod confirmatur ex eo, quod *acutæ* in *lentas* faciliè degenerant. Hæc enim sola est differentia quod in *acutis* acidum acrius ac volatilius concitatiores impetum febrilem excitat; in *lentis* autem acidum minus acre, aut in subjecto viscidiori hærens, remissiorem dat impetum. Notum enim est, morbos lentos ex materia viscida, acutos autem ex acriori originem ducere.

Causa itaque *lentarum Februm primariarum* erit vitium digestionis primæ, dum ex inertia fermenti digestivi aut Bilis, Chylus minus volatilis & vitiosè acidus fomitem febrilem Sanguini continuò suppeditat. Si poterit Sanguis heterogeneum hoc concoquere & per urinam & sudores eliminare, salubriter cessat Febris. Sin verò Chylus ille vitiosus, Lympham totius corporis æquè ac Sanguinem vitiaverit, sanè vitium illud Lymphæ ad Gelatinæ naturam accedens Febrem fovebit & nonnulla Symptomata inducet, qualia sunt exacerbatio vespertina, in specie caloris; notum enim est Affectus lymphaticos appetente nocte intendi, forsàn quia uberiore transpiratione impedita, lymphæ aut copia aut acrimonia augetur, aut textura ejus vitatur; ejusmodi etiam est lassitudo contundens & lancinans, quæ lymphæ vitia sequi solent; & si in *acutis* observetur, semper ferè subest *Scorbutus*, adeoque Lymphæ vitium.

Refer-

Refertur huc *Epiala*, in qua interiora algent & exteriora fervent. *Lindanius* hanc fictitiam esse ponit, & hoc nomine nil aliud intelligit quam Febrem continuam cum calore leni, humido ac molli, & merito quidem. Si enim talis observetur *Febris* cum calore & frigore concidente, non est *Febris peculiaris*, sed symptomata Intermittentium copulatarum, vel saltem Intermittentium cum Continuis junctarum, cum calori unius misceatur horror alterius. Simile quid observamus in *Puerperis*, aliisque *purpurâ* affectis, in quibus ante *purpuræ* eruptionem, urgente licet æstu, tantilla tamen parte extra lectum prolata, mox horroris sensus in corporis peripheriâ percipitur, à particulis salinis jamjam excernendis, panniculum carnosum contrahentibus. Referuntur huc *Febres syncopales*, licet animi deliquium in aliis Febribus etiam observetur: Et videtur originem ducere, vel à mucovitoso superius Ventriculi orificium irritante, vel ab humore æruginoso in Ventriculo contento.

Prognosis. *Continua quotidiana* magis vel minus diuturna esse solet, difficilis hinc curatu, nec semper omni periculo vacat. Quo pejora symptomata habet, eo periculosior est. Considerandæ hinc probè veniunt omnes circumstantiæ. *Paroxyismi vespertini* si sint *longi*, cum ad 16. horas aliquando extendantur, vires debiles, appetitus prostratus, periculum subest. Salubris hæc *Febris*, nisi cautè curetur, nunc in *Cachexiam*, si nempe plus minus *acuta*, nunc verò in *Hecticam*, si *lenta* magis extiterit, degenerat. *Epiala lenis* periculo vacat, sed *diuturna* facile in *Hecticam* terminari potest.

Cura. 1. Fermentum acidum corrigendum. 2. *Fomes pituitosa*, *cruditas acida* removenda. 3. *Symptomata* mitiganda.

Pro his scopis consequendis. 1. In *Principio* & *incremento*, & si vires consent, optimè mitius Vomitorium

Unable to display this page

beat exacerbationes, easque *vespertinas*, in quibus æstus *intensior* & *mordax* percipitur, *pulsus celer*, *mollis*, *vires abolitæ*, *appetitus prostratus*, *os glutinosum*, ex quo copiosa viscida subinde rejiciuntur, *molestia præcordiorum gravativa*, *excrementa liquida & pituitosa*, nunc cum, nunc sine torminibus, *urinæ crassæ*, *copiosum album crassum sedimentum* seponentes. Superveniunt hæc Febres etiam iis, qui post Febres supradictas curatas aut alios Affectus avidius alimenta ingerunt; ubi depauperata Massa sanguinea ex copiosiore & crudiore chylo non ritè assimilabili, *Febris lenta*, & quasi *hæctica* gignitur.

Pro harum Februm cura *acidum salsum peccans* est *corrigendum*, *viscidum attenuandum incidendum*, & ejusdem excretio, *vomitum*, *alvum* vel *sudorem* ciendo indicatur. *V. gr. ℞ Sal. ammon. depur. gr. xv. d. in duplo.* Vel *℞ Antihect. Poter. gr. xvi. Salis ammon. depur. ℥i. M. pro 2. dosibus.* Etiam matutinus & vespertinus usus *Spiritus Salis ammon.* cum *Elix. Proprietat.* conducit, præmisso vomitu si vomituriat Æger.

Contingit etiam, ut aliquando hæc *Febris lenta* eveniat iis, quorum corpus ante mercurialium usum non sufficienter est evacuatum, & curantur jam præscriptis. Et si Appetitus sit prostratus, potest præscribi *Decoct. seq. ℞ Rad. Chinæ ℥i℥. Rasur. Lign. sassafr. 3vi. Rad. liquir. 3vi. Santal. rubr. 3iii. Macera per noctem in Aq. comm. ℥vi. Incoq. Passul. min. 3iii. De Colaturæ ℥iv. capiat mane & meridie haustum largiorem, unicuique haustui adde Tincturæ Antimon. gut. 40. Si Lenta evenit post Scabiem malè curatam, optimæ sunt *Pill. ex Extract. Helleb. nig. cum Mercur. dulc. Essentia Viperar. &c.* Pertinet huc etiam *Chlorosis* sive *Cachexia ex cruditatibus primarum viarum viscidis orta*, hinc *Bilis inertia cum Suppressionem menstruorum.**

Fuerunt hæc Febres *continuae primariæ*; sequuntur *secunda-*

cundariæ, h. e. quæ non propriè subsistunt, sed à graviore alicujus partis Affectu originem trahunt. Dicuntur etiam *symptomaticæ*, quia ut symptomata morbum sequuntur, & ita remoto morbo removetur hæc Febris. Sunt autem hæc *secundariæ* nunc *acutæ* idque crebrius, nunc *lentæ*, pro Affectuum, quos sequuntur, & Partium affectarum conditionibus; dum nempe Affectus graviores vel leviores sunt; partes verò sensiliores & nobiliores; aut è contrario.

Inter has *symptomaticas* se offerunt 1. Illæ, quæ *Vulnera* insigniora sequuntur, *ab acido in Vulnere oborto, doloris, inflammationis*, & hinc *Febris* authore. Præter externa, interne Mistura sequens est egregia, viz. *℞ Aq. Hyssopi ℥ij. Aq. fœnic. ℥i. Spir. theriacal. ℥iii. Aceti vini ℥ij. ad ℥ß. Ocul. cancr. pp. ℥i. Syr. card. b. ℥ß. M.* Vel *℞ Ocul. Cancr. pp. ℥i. Extract. theriacal. gr. ii. M.* quibus alia appropriata pro ratione symptomatum addi possunt.

2. *Febres*, quæ Inflammationibus gravioribus ad sunt, ab acido causantur; suntque nunc *acutæ*, v. g. in *Pleuritide, Angina, Erysipelate*; nunc *lentæ*, ut in *Inflammatione prope fundum Mesenterii*, &c. Curantur per *attenuantia, acidum absorbentia, volatilia*, &c. vide *Caput de Inflammationibus*. 3. Quæ à sanguine, intra corporis cavitatem coagulato, oriuntur ex acore putredinem antecedente. Conducunt hic *grumos resolventia, putredini resistentia*, ut *Bellis minor. Papav. rheas, Antim. diaph. & Potiones vulnerariæ*. 4. In suppuratione *Apoftematis* semper adest *Febris*, magis tamen *lenta* quàm *acuta*, v. g. dum ex *lacte coagulato*, vel in *auribus* sit, & tamdiu durat *Febris*, donec facta sit suppuratio. Unde maturatio promovenda remediis supra indicatis. 5. *Ulcera* insigniora interna insequi solent *Febres symptomaticæ, lentæ*, ferè *hecticæ*, adeoque *diurnæ*, & ad *Tabem ac Mortem* comitantes, à sanguinis infectione, à pure *salso, acri, viscido*, ut in *Ulcere pulmonum*: Curantur per

per *absorbentia*, *potiones vulnerarias*, ex *Heder. terrestr.* *Chærefolio*, *Bugul. Pulmonar. Scabios.* *Decoct. lignor.* item *Sulphur. balsamicis*, *flor. Sulph. Myrrh. Balsam. sulph.* Vide de *Phthisi*. Sanè quàm plures *Lentæ* oriuntur à latente quodam Ulcere partis cujusdam internæ, ut *Mesenterii*, *Pancreatis*, *Renis*, *Hepatis*, *Vesicæ*, *Uteri*, & difficulter curabiles existunt. *Febres lentæ perpetuæ Abscessuum latentium comites* esse dicuntur, & non nisi causis remotis curantur: item à *Fætu mortuo*, *Secundinis retentis*, ut & à *Fistulis diuturnis*, oriuntur.

6. Præ cæteris notandæ hic *Febres catarrhales*, quæ in principio & incremento *Coryzæ*, *Tussis*, *Raucedinis*, &c. molestæ sunt, & ex *vitio lymphæ glandularum* circa caput & pectus consitarum oriuntur, dum nempe illa *acidior* aut *salsior* facta, copiosius circa dicta loca effunditur, occasionem sæpius suggerente *aëris inclementia*, aut alio subjecto. Talem *catarrhalem lymphæ motum comitatur Febris ex alteratione sanguinis*, in qua cum *capitis* perturbatione, & dolore gravativo, levis horror molestus est, quem *vesperi* insequitur *ardor rodens*, magis *mordax* quàm *magnus*; *increscens* ferè ad medium noctis, à quo remittit; durat tamen *lentus*, sed *obscurus calor*, qui omni *vespera* exacerbari solet. *Pulsus* est *celer* & moderatus magnitudine, sub exacerbatione *acutus*. *Urinæ* excernuntur *intensius tinctæ*, sed uno alterove die elapso *crassescere*, *turbari* & *copiosum sedimentum* deponere solent. Durant illa symptomata sub *Coryza* & *Tussi* gravioribus ad statum Morbi, dum *materia catarrhalis* cocta fuerit & glutinosior pituita expectorari incipiat. Si enim *acrimonia lymphæ* sit correctæ, cessat *Febris*. *Catarrhales hæ Febres* subinde *epidemicæ* esse solent, ab *aëris vitio* communi, nunc & crebrius *benignæ*, rarò *malignæ*, & tunc subinde *acutæ*; quæ *malignæ* contagio suo *Lympham* inquinant. Ac sanè *lymphæ constitutio & motus naturalis* præsertim
gland-

glandular. conglobatar. observetur in *Febris* tam *intermittentibus* quàm *continuis*, cum diversa symptomata, ut *lancinationes artuum* sub paroxysmis urgentes, à lymphæ vitio oriri videantur.

Catarrhales hæ Febres, utut ex se graviori periculo careant, ob insignem tamen molestiam curam postulant. 1. *Irritatio* partim solidarum, indeque natus *spirituum impetus*, ac copiosior lymphæ effusio opiatistenda. 2. *Lymphæ acrimonia* corrigenda per *incrassantia*. 3. *Correcta evacuanda*, universaliter per *diaphoretica & diuretica*, particulariter per *nares & os*, atque hoc saltem in *statu*, cessante Febre & coctâ materiâ Verb. gr.

℞ *Aq. Serpilli, Scabios. an. ʒiβ. Spir. Sal. ammon. anis. ʒi. Syr. papav. alb. ʒi. vel loco istius Laudan. opiatigr. ii. M. capiat ante exacerbationem vespertinam cochleatim. Vel*

℞ *Liquor. C.C. succin. ʒii. Essent. opii ʒβ. dosis gut. 40. ad 50. aliquot horis ante exacerbationem, & iterum ingruente nocte. Ubi diuresis intenditur, ℞ Liquor. Terr. fol. Tartar. ʒβ. dos. gut. 40. ad 50. bis in die.*

Sufflaminatâ Febri, & impetu Spirit. ac Lymphæ sedato, si opus fuerit, laxatio blanda institui potest, v.g. ex *Mass. pill. de Ammon. Querc. deinde expectorantibus* evacuandum.

In *Catarrho epidemico* optimè hoc *sudoriferum* conducit: ℞ *Aq. Sambuc. Card. b. an. ʒiβ. Spir. C.C. cum Sal. volat. prop. acuat. ʒβ. Sal. vol. Succin. ʒβ. Syr. Papav. rhead. ʒβ. M. pro i. dos.*

Pro *Tussi humida* conducit *Potio expectorans* ex *Aq. asthmat. Oxymel. scyll. &c.* Pro *Coryza & capitis Affectibus* inunctio *Verticis* cum *Ol. Succin.* item *Empl. ex Cerati pro bregmate usit. & de Betonica an. p. æq. cum Ol. Succin. malaxatum*, *Vertici* imponendum. Pro *Artuum affectibus & debilitate*, ubi dolores adfunt, conducit, v.g.

sequens: $\mathfrak{R}$ Aq. Fœnic. flor. Papav. rhæad. Menth. an. $\mathfrak{z}$ i. Aq. asthmat. Rudolph. $\mathfrak{z}$ iii. ad $\mathfrak{z}$ vi. Spir. Lumbric. terrestr. per putrefact. $\mathfrak{z}$ i β . Specif. cephal. $\mathfrak{z}$ 3 β . Syr. flor. Tunicæ $\mathfrak{z}$ 3 β . ad $\mathfrak{z}$ vi. M. pro aliquot dosibus aliquoties in die capiendis.

VII. *Insigniores aut diuturniores dolores quarumvis partium, plerumque Febrim symptomaticam comitem habent, cum pulsu celeri, in principio vehementi, in progressu debili ac parvo, dum membranosæ partes afficiuntur interdum duro calore, lento & miti; sive acidum vel acre Massam sanguineam simul alteret, & fermentationem præternaturalem inducat; sive simpliciter ex spirituum animal. concitatiores impetu, hinc vigiliis, inedia, &c. Febris quasi Synocha simplex plurium dierum concitetur. Sic v. g. Colicas contumaces, Aurium dolorem, Odontalgiam graviores, Febricula talis sequitur, quæ confopito dolore evanescit, & blando sudore terminatur. Pertinent huc Febres, quæ in principio paroxysmor. arthriticorum usque ad statum ferè observantur, de quibus vide Sylv. Sed de Febris symptomat. in specie vide Sennertum.*

A R T. V.

De Febre Hectica.

LEntarum agmen claudit *Hectica*, quæ plerumque *secundaria* est, licet & interdum *primaria* observetur. Est autem *Hectica* lenta admodum Febris, Ægro vix sensibilis, cum calore leni, & nisi diutius continueatur manus Ægri, vix perceptibili, duabus vel tribus post partum horis nonnihil acriori. Corpus insensibiliter emaciatur, pulsus frequentior est solito, sed parvus & debilis, cum clandestinâ virium prostratione. Ratione marcoris dividitur *Hectica* in tres gradus. 1. Quando rorida substantia, in partium nutrimentum abire

abire consueta, absumitur. 2. Quando substantia jam mutata & partibus plus minus assimilata, successivè denuo liquefacta consumitur. 3. Cùm absumpto rore, ipsa stamina partium fibrosa manifestam ariditatem contrahunt. Cæterùm *Urinæ Hecticorum* in principio sunt *sanorum similes*; sin verò concurrat Vitium stomachi, subinde albæ, pallidæ, & tenues excernuntur. Sunt autem oleaginosæ, *Hecticâ* ad *Marasmm* progrediente, cui simile quid observatur in Febre ardente, in qua liquefacta corporis pinguedo cum urinâ excernitur, item in *Scorbuticis* & *Hypochondriacis*, ubi non vera pinguedo, sed salia vitiosa coagulata pelliculæ instar urinæ supernatant. Hæc autem salia ad latus aspecta iridis calorem exhibent, vera autem pinguedo uniformis est, sine splendore laterali. In principio & incremento *Hecticæ* fæces sunt duræ, postea verò labefactatâ Ventriculi digestionem liquidæ & copiosæ. In ultimo *Hecticæ* gradu *Fluor alvi* ferè est continuus, ad sunt sudores colliquativi nocturni, & tandem Capilli defluunt.

Hectica primaria oritur vitio rerum nonnaturalium. *Secundaria* verò supervenit, instar symptomatis, *Febribus continuis* aut *intermittentibus contumacioribus*, aut *ineptè curatis*, Viscerum, in specie Pulmonum *Inflammationi* & hinc natis *Apostematibus*, *Abscessui Mesenterii*, *Ulceri renum*, *Lui venereæ* aut denique multitudini *Fonticulorum*, omnem humiditatem & rorem consummentium.

Incipit ordinariò *Hectica primaria* vitio Ventriculi, reliquæ enim causæ naturales *Hecticam* inferre vix sufficiunt, nisi subsit Stomachi vitium, & hinc alimentorum corruptela. *Causa* itaque *proxima* omnis *Febris hecticæ* est discrasia sanguinis acido salsa & acris, cum nimia ejus & exinde lymphæ viscositate. Unde vitia-
tur fermentatio sanguinis in præcordiis, deficient e-

etiam spiritus, & nonnihil intenditur calor. Particulæ enim salinæ, acidæ & urinosæ, in hoc casu inertes factæ, partim in tertium ferè falsum coaluerunt, partim adhuc liberæ in debita fermentatione impediuntur. Augentur hæc omnia insigniter à visciditate falsa Lymphæ. Sanguis interea falsus & viscidus asperitate sua rorem nutritium vitiat, eumque acri ac lento calore successivè colliquat. *Post pastum* fluidior alimentorum pars sanguini infusa istum diluit, & ob resoluta magis falsa fermentatio intensior insequitur, unde calor sequitur auctus, pulsus frequentior, & color faciei plus minus roseus. Hoc autem chylosum supplementum, minus commodè sanguini aut partibus solidis assimilatum, tempore nocturno sub specie sudoris emanat. Ulterius propter dictam salivalis lymphæ visciditatem impeditur assumptorum fermentatio & imminuitur Appetitus. Confirmantur dicta ex eo, quòd *causæ remotiores Hæcticae* disponant sanguinem & lympham ad acrimoniam acido falsam.

Prognosis. *Hæctica incipiens* facilè, *confirmata* verò difficilius curatur; *tertii gradus* planè incurabilis est. Febri putridæ superveniens plerumque lethalis. In Adultis difficilius, in Senibus nullo modo curatur. Si adsit Facies hippocratica, Lienteria, Alvi profluvium, aut intumescant Crura, instat mors. Longitudo ac difficultas ex ætate corporisq; constitutione est mensuranda.

Cura. Observandum an sit *symptomata*, an verò *primaria*, eaque vel *simplex*, vel *complicata* cum Febre quadam *putrida*. In genere acrimonia sanguinis & lymphæ acido falsa temperetur, eorundem visciditas corrigatur, & Ventriculi digestio restauretur. In *Hæctica primaria simplici* nec *evacuationes* nec *Venæsectiones* instituendæ. Si prima regio corporis excrementis sit referta, tuta est blanda purgatio. Si oriatur vitio Stomachi, quod plerumque fit, convenit *Vomitum*. Inter symptoma-

ptomata maximè funestum est Alvi fluxus colliquativus, adeoque refranandus, remediis ex *Cydoneis*, *Ros. rubr. sicc.* *Lacte chalyb.* &c. Denique *dulcia saccharata* & *mellita* vitanda, quia visciditatem augent. Si superveniat *Febri malè curatæ*, tum utilissimum est *Sal ammon.* cum *Antihect. Poter.* præmisso vel omisso vomitu. Sin ab *Ulcere*, *Abscessu* aut simplici vitio dependeat, hujus cura intendatur, ut supra de *Febribus symptomaticis* insinuatum est.

In *Hectica primaria* remedia *Chirurgica* nil valent. *Pharmaceutica* talia sunt, quæ falsum temperant & attenuant viscidum; inter quæ eminent *Terr. fol. Tartar. ejusque Liquor ritè paratus*, *Sal ammon. Antihect. Poter.* (cum *Conserv. Ros.*) *Bezoard. jovial. antimon.* aliaque *diaphoretica*; *Mixturæ ex Aceto destill. cum Lapid. Cancr. vel Perlis.* His accenseri solent remedia ex *Cichor. Endivia, Lactucâ, Nymphæâ*, &c. In specie non datur melius nutriens quàm *pulpa Passularum.* Item *Decoct. Passul.* cum *Rad. Cichor. vel Rad. Chinæ* egregiè sanguinem temperat & quasi renovat. Hisce sunt qui addunt *Rorem maialem*, & ex eodem paratum *Spiritum* & *Sal essentielle*; quibus accedit *Phlegma Vitrioli roridum* ante stagma acidum erumpens, quod licet insipidum, *Sulphure tamen volatil.* singulare virium est imprægnatum; id subinde rectificatum, & reiteratis digestionibus à *Vitriolo* abstractum, egregium fit remedium ad *Hecticam* ab exacerbationibus partium internarum natam.

Cæterùm in *Hecticæ curâ* multum præstant *Lacticia*, sed præmissis necessariò præmittendis, nempe primas vias mundificantibus. Cavendum autem, ne alit *Febris putrida*, *Capitis dolor*, *Hypochondriorum tensio*, & *Ventriculi excrementa acria* ex digestionis vitio nata. Convenientissimum est *Lac ipsum muliebre*, in primis si per *Utera* sugatur. Extra hoc usurpatur *Lac bubulum* ex bestia sana, vel in specie *Lac ebutyratum.*

Unable to display this page

gna, quàm possunt ex causa ordinario modo constitutâ oriri ; suntque hæc symptomata valdè multiplicia. Frequentiora autem existunt virium subitanea & omni-modi sine causa manifesta prostratio ; pulsus in initio naturali similis, & subito debilis & parvus evadens; interdum in principio frequens, debilis, parvus, & in progressu multis modis inæqualis ; in genere autem pulsus parvus in Febre ardentem simulante, malignitatem semper innuit; major autem evadens bonum est signum. Sitis intensa, sine gravi de calore querela, malignitatis signum est; item si potus non profit, sed anxietatem pariat, linguamque scabram, aut aridam reddat. *Urinæ* sanorum similes sunt, præsentibus aliis pravis signis. Interdum in statu turbidæ fiunt, sed tenues, sine sedimento, & cum colore dilutiore; adeo ut in malignis coctionis & cruditatis ratio vix tanta habeatur. Interim tamen salutare est signum, si urinæ excernantur crassæ, & fiant turbidæ, ac sedimentum candidum vel lateritium, sed æquale, deponant, etiamsi pessimè habeant *Ægri*. Cæterum in *malignis*, etiam melioribus signis præsentibus, urinâ existente crudâ & perspicuâ cum sedimento quodam flavescente, quod tantum chyli portiuncula est, quandoque intereunt *Ægri*. *Calor* in his *Febribus* non adeo acris est foris; intus verò vehemens calor pravum malignitatis signum est, partibus externis moderatè interea calentibus. Subitò perit appetitus, interdum cum nausea & fastidio ciborum ; unde bonum est signum si potum ordinarium non aversentur, & saporem adhuc percipiant genuinum. Adsunt ut plurimum *Agrypnia* mox in principio, eæque vel anxiosæ ex affecto stomacho, vel non anxiosæ ex affectis nervis & spiritibus. Accedit anxietas & inquietudo insignis, non quidem semper in toto corpore, sed nunc brachium, nunc pedem &c. agitando, nesciis interim *Ægris* quare hoc faciunt. Fre-

quentissimæ sunt hæ anxietates, nunc, utut rarius, in principio, nunc frequentius in incremento & statu; & sedem habent in stomacho, unde etiam vomituriunt sæpe Ægri. Hinc observavi, *vomitorium* in primo malignarum insultu propinatum, quietem per integrum morbi cursum procurare, præsertim si à contagio sit malum. Levantur quidem hæ anxietates per sudores, sed his cessantibus recidivant, non secus ac *Diarrhææ* ex suppressâ diaphoresi. Alvus interdum clauditur, quod melius est, præsertim si excretio cutanea expectetur; frequentius nimis fluida est, cum excretis liquidis sæculentis, & pessimè olentibus. Hæc & similia symptomata varia *malignis* in *Febris* observantur, sed sæpè latent *Febres* tales, ut non nisi tardè Medicus illas valeat internoscere. Verùm suspicio earū oritur 1. quod Ægri plus solito sint imbecilles citra manifestam causam. 2. Quod, licet omnes functiones sint naturales, tamen Appetitus sit prostratus. 3. *Agrypnia* sine causa Ægrum vexet. 4. Urinæ sanorum similes. 5. Pulsus sit minor & debilis. 6. Sitis & aridura linguæ & faucium existat citra calorem. Observandum autem, hæc symptomata non nisi ante coctionis signa malignitatem innuere, possunt enim post coctionem à conflictu naturæ & morbi provenire.

Quoad rationem formalem *Morborum malignorum*, asserunt quidam, eandem consistere in singulari humorum corruptione, quàm tamen explicare nequeunt. *Willisius* eandem ad coagulationem sanguinis refert; *Sylvius* autem ad acrimoniam nimiam salis volatilis alcali enervantis acidum lymphæ & sanguinis. Alii denique malignitatem in verminatione consistere volunt, ex eo quòd per microscopium innumeri *vermiculi* in *Febris*, aliisque *malignis Morbis*, observati fuerint. Sed *Marcus Marci* hanc sententiam rejicit ex eo, quòd *Ver-*

mes præcedentem corruptionem sanguinis, tanquam rationem formalem agnoscant. Cæterum probabilior sententia videtur, *malignitatem* consistere in *fermento acerrimo spirituofo*, fluida corporis immutante, & solida irritante; ita ut accedat ad *venenorum* naturam, quorum vis in acrimoniâ summâ, sub minimâ mole maximè activâ, consistit. *Sylvius* acrimoniam alcalinam intelligit; sed alcalia passiva & acidorum ductum sequuntur; & nervosarum partium symptomata, v.g. Deliria, Vigiliæ, &c. potius ab acido acri, quàm urinoso oriri videntur; partes item solidæ & fluidæ maximè ab acido volatili oppugnantur; accedit ad hoc, quòd remedia usitatoria polleant vi acidi volatilis temperativâ, correctivâ, ac plus minus fixativâ. Hoc facit quòd *Febres continuæ*, inprimis *Causi*, *Variolæ*, item *Pleuritides*, similesque manifesto ex acido natæ, sæpè *malignæ* existant. Sed si hæc probè consideremus, malignitas hætenus explicata, nonnisi illas *Febres* attingit, quæ ex contentis humoribus, fermento tali inquinatis, oriuntur, & mitiores sunt; cùm graviores ex maligno afflatu, spiritus vitiantes & quasi siderantes, unde contenta corporis, in specie sanguis, notabiliter corrumpuntur, primariò oriri videantur.

Sunt itaque quædam *Febres malignæ*, quæ primariò & immediatè *spiritus*, & deinde mediante horum prævio inquinamento *Massam sanguineam* afficiunt. Harum *Symptomata* graviora sunt nimia Virium prostratio, pulsus parvus & debilis, urina naturali similis, agrypnia, delirium, contagium citissimè & latissimè se diffundens; quæ omnia probant, venenum primò spiritus occupare, & his in specie inimicum esse. Probè itaque distinguendum, an *vitales spiritus* una cum *Massâ sanguineâ*, an verò *Animales* cum *genere nervoso* magis vitientur. In priori casu adsunt 1. *Æstus* intensus, cum pulsu celeri, frequenti, parvo. 2. *Sitis* clamosa,

fauces aridæ, lingua scabra nigra & fissa, 3. Æstus moderatus cum pulsu celeri frequenti & inæquali; mox sub ingressu morbi apparentes. Si verò *Animales* magis afficiantur, adsunt ardor capitis continuus circa frontem intensior, pulsus durus citra partis membranosæ noxam, aut pulsus laudabilis cum summa debilitate & stupore, urina parum à naturali statu recedens, aut saltem tenuior quàm Morbi Ægrive conditio requirit, adeoque pertinaciter cruda; agrypnia pertinax sine causa manifesta, & forsan cutis arida, scabra, squallida absque vaporoso calore aut blando madore. Ratio, quâ *malignitas* hæc *Spiritus* pessundet, nondum plenè innotuit. Ipsa autem imaginatio contagiorum receptionem promovens ministerio spirituum, contagia in spiritus inprimis agere evincit. Ex dictis patet, quare æstus & febrilis ebullitio in *Malignis* sit remissior, & quævis malignitas sanguinem adoriens sine insigniori Febrili ebullitione longè periculosior sit. Innuit enim, aut spiritus magis esse affectos, aut humores in confusionem & texturæ inordinationem à miasmatis malignis redigi. Sanè in *Febribus* eruptionem cutaneam moventibus, remissior æstus & effervescentia febrilis, valde periculosa sunt. Fermentum autem hoc malignum nunc in corpore generatur, præsertim in primis viis, ex Bile æruginosa, Succoque pancreatico acriori existente; nunc ad extra à contagio, aut epidemicâ aëris & alimentorum alteratione communicatur.

Tres observantur *malignarum Februm* differentię.

1. *Malignæ simpliciter*, quando nempe *benignæ* ex degeneratione fermenti febrilis in *malignas* mutantur.
2. *Malignæ contagiosæ*, v. gr. *petechiales*, *epidemicæ*, &c.
3. *Pestilentes*. Et 4. *Pestis* ipsa.

Fundamentum *Contagii* consistit in fermento maligno, summè acri & activo, minimâ mole contento, ob spirituositatem spiritibus nostris inprimis communicabili,

cabili, & mediante intestino motu assimilabili & multiplicabili; quod mediantibus effluviis spirituosus aliis spiritibus *symbolizantibus* ad distans se sociat; unde ab Ægris maximè consanguinei, & in *Peste* Homines non Bruta contagio afficiuntur. Solet hoc contagium stomachum sensibiliter afficere, quatenus aër eodem imprægnatus salivam inquinat; unde semper adest molestia in orificio Ventriculi superiori, imò & interdum Ventriculus alteratus, atq; escharâ affectus deprehensus fuit. Generantur autem *Febres epidemicæ* (*malignis privatis ex particulari contentorum dyscrasia oriundis oppositæ*) *vel vitio Atmosphærae*, quam inquinant effluvia, aut in se hostilia, aut mutuo halitu & associatione contraria facta, aut denique spiritus nitro aërei alterativa; orta ex fracedine rerum putrescentium in castris, obsidionibus, &c. ex fœtore paludum, ventilato frumento per annos aliquot quieto, antris subterraneis, Terræ motibus, &c. *Vel generantur hæ Febres vitio victûs*, v. gr. post famem, item ex esu carniû sine sale, vel carniû ægrotantium, potu aquarum putridarum; & frequentissimè fructuum horæorum corruptorum malignâ aurâ afflatorum. Benè autem distinguenda est *fermenti maligni* ratio formalis, ab alterationibus *Massæ sanguineæ* aliorumque humorum, quæ potius producta sunt morbosa, non secus ac *Bubones* & *Carbunculi*. Hujusmodi sunt *Sanguinis coagulatio*, *nimia ejus dissolutio*, *Petechiæ*, *Purpura*, &c.

Prognosis valdè incerta est, plurimi enim cum periculossimis evadunt signis, & alii cum salutaribus è medio auferuntur. Pulsus quo major & magis æqualis, eo melior; inæqualis autem, minor, & quasi contractus, præsertim in principio, periculosus. Urinæ sanorum similes, vel etiam perturbatæ & crassæ, tales permanentes, malæ. Multi coctionis signis in urinâ apparentibus, sed denuò recrudescantibus, sublatis sunt è medio.

medio, Urina tamen cocta, laudabile habens enæorema, per aliquot dies continuans, & in sedimentum sensim abiens, salutem certam perpetuò pollicetur. Rarum est, quòd cruda Urina metastasin materiæ peccantis sive producti morborum in *Morbis malignis* felici eventu insinuet. Delirium post somnū est periculosum: Si copiosus adfit sudor, & à somno compescatur delirium, non est metuendum. In principio surditas periculosissima, sed declinante morbo salutem portendit, ut & parotidum Tumores. Narium stillicidium cum agrypnia, aut ardore capitis intensiore, & faciei rubore, pessimum est signum; innuit enim fermentum membranosis capitis partibus adinstar spinæ infixum. Tensiones aut titillationes in volâ manus, & motus aut subfultus tendinum carpi, quietis digitis, *Convulsiones* prænunciant. Muscarum venatio, aut floccorum collectio, ferè semper lethalis. Judicantur plerunque hæ Febres, modo quasi critico, per sudores.

Cura. 1. Fermentum malignum corrigendum & speciatim per sudores evacuandum. 2. Spiritus & Humores roborandi, ut fermento resistere queant. 3. Symptomata tam maligna quàm ardentia mitiganda. Appropriata hic *Remedia*, Alexipharmaca dicta, operari videntur, nunc fermentum illud acidum volatile corrigendo, quo facto natura sponte correctum excludit; nunc balsamicâ suâ vi spiritus & humores condendo, ut contagii vim minus suscipiant; nunc denique utroque modo. Sic *Sulphur commune*, inprimis ejus suffitus pro aëris & potûs medicatione, inter alexipharmaca primatum ducit; item *Antimonialia fixa*, quæ absorbent denuò febrilem malignum halitum, similem illi, quem mediante Igne & Nitri vi antea dimiserunt. *Camphora* & *Terræ pingues* balsami instar condiunt, & simul temperant. *Aceta* & *succi vegetabiles acidi*, inprimis si aromaticis infusis balsamicam vim majorem acquirant,

quirant, conciliant firmiorem texturam contentis corporis; quo pertinent *vina generosa acidula*. *Animalium partes duræ* absorbent acre fermentum; & *salia* eorundum *volatilia* atq; *spiritus* crasin sanguinis conservant, & per diaphoresin ac diuresin depurant; & ita susceptam malignitatem evacuando conducunt. Reliqua denique *Alexipharmaca*, v. g. *aromatica, amara, &c.* constitutione suâ resinoso-oleosâ æstum corporis intendunt, sanguinis vim balsamicam & spirituum robur conservant; & si societur *Opium*, ut in *theriacalibus*, impetum Spirituum intensiorem factum refrænant, atq; contra malignum virus defendunt, *acido* præsertim vehiculo usurpata.

Ut autem in suas quasi *classes* redigantur *Remedia malignis Febris* opposita, sunt ea vel *fixa* vel *volatilia*. *Fixa* sunt vel *Mineralia*, ut: *Antim. diaphor. Bezoardica* quælibet, *Magister. Antim. Cinnab. Antim. Corall. Unicornu fossile*, *flor. Sulphur. Nitrum & nitrata*; vel *Animalia*, ut: *CC. Ebur, Lap. bezoard, Unicornu verum, Pulveres viperini, &c.* *Volatilia* sunt vel *macra* sive *salina* ferè frigida, ut *Spiritus & Salia volat. urinosa CC. Viperarum, Urinæ, Liq. CC. succin. Acetum, Succus Citri, Clyssi sulphurei*; vel *aromatica* seu *oleosa*, ut *Camphora* (omnium optima) *Zedoar. Cent. min. Card. b. Scord. Alliar. Chelid. maj. Helen. Vincetox. Calend. Crocus. Roob Junip. & Sambuc.* item *Olea destillata Succin. Citri, Camphor. CC. Tartar. Essentiæ & Spiritus theriacales camphorat. vel crocat. Acetum bezoard. Tinctur. bezoard. &c.* vel denique *mediæ* sunt *naturæ*, ut *Gelatina CC. & Semina expulsiva*. Ex his varia fiunt composita, v. g. *Pulv. bezoard. Sennert. vel Mich. Rub. Pannon. inprimis* ubi adest Alvi fluxus; *Pulvis Saxon. multum decantatus; Theriaca, Mithrid. Elect. de Ovo, Conf. de Hyacinth. & præ his temperatum magis Diascordium*, inprimis illud à *Sylvio* correctum. Hæc autem propter æstum quem inferunt cum *Aceto* propinanda.

Ut

Ut autem Remediâ supra dictis Indicationibus ex-
 asse satisfaciant *Observ. I.* Attendendum esse, an major
 sit sanguinis effervescencia, an verò major malignitas;
 si prius, conveniunt minùs *oleosa*, sed magis *absorbentia*,
 aut *salia volatilia* blandis *acidis* temperata; sin verò
 posterius, tutius usurpantur *generosiora* & *theriacalia*,
 præsertim in principio & augmento. II. Variat *Mali-*
gnarum cura pro malignitatis gradu; sic *Febris maligna*
 à contagio, magis requirit *alexipharmaca* & potentiora
sudorifera; illa autem ab humorum internâ degenera-
 tione, magis *temperantia*, *absorbentia*, & successivâ dia-
 phoresi *resolventia*. Si Spiritus & Nervi magis affician-
 tur, *volatilia* & *subtiliora opiatia* mista conducunt;
 sin verò Massa sanguinea, tum non nisi *volatilia* aut
fixa, *acidis blandis* subinde interpositis, conducunt. De-
 inde singulis malignitatis differentiis appropriata oppo-
 nantur Remedia, ut in *Variolis*, *Petechiis*, *Dysenteria*
epidemicâ & *Purpurâ* fieri debet. III. In *Malignis* ex
 contagio externo *Vomitoria* sunt optima in principio;
 inprimis si adsit Nausea & Anxiety præcordiorum;
 imò & in privatis *malignis* optima sunt *Emetica anti-*
monialia in principio, vi enim fermenti maligni corre-
 ctivâ plus minus instructa sunt. IV. Nil exitiusius *Pur-*
gatione, inprimis si à contagio oriatur *Febris*, aut Ex-
 cretiones cutaneæ affuturæ sint. Alvus enim laxa &
 Diarrhœa funesta observantur. *Clysmata* quidem tem-
 perata adhibentur, si obstructæ primæ viæ necessariò
 sint aperiendæ: sed & hæc ipsa non nisi cautissimè u-
 surpentur, si excretio cutanea se offerat. Devictâ au-
 tem Morbi perniciæ non incommoda sunt blandè la-
 xantia. V. *Venæsectio* nocet, sanguinem enim & spi-
 ritus debilitat; inprimis in excretionibus cutaneis, ubi
 æstuat (modò non nimia) excretionem promoveret.
 Si autem mitior sit malignitas, juncta Febri ardenti, in
 subjecto Juvenili, mox à principio, sed cautè, institua-
 tur.

tur. VI. *Sudorifera* igitur primatum obtinent. Si corpus facile perspirabile sit, conducunt potentiora; sin minus, cautius usurpentur & interpositis blandis acidis, ne magis turbetur *Massa sanguinea*. *Volatilia sulphurea aromatica* non nisi in principio & incremento conveniunt, ne in statu novas turbas inferant. Si *Febris intensior* sit, magis conveniunt *volatilia macra*, & in statu *fixiora Animal.* aut *Antimonialia*. Usurpentur hæc *volatilia macra* etiam cautè; ne nimis sanguinem fundant aut *Hæmorrhagiam* inducant. Nocumentis omnibus medentur interposita *blandè acida*, in specie ex *Citro* aut *Cydoniis*, item *Clyssi minerales sulphurei*, aut *Misturæ* cum *Spir. Nitr. dulc.* In specie *Theriacalia* cum *vehiculo acido* tutius usurpantur. Nimia sudoris profusio, & virium defectus à sudoriferorum nimio usu inducta, *largiori potu* & *blandis acidulis* resarciantur, v. g. *Decoct. Citr.* cum *Syr. Rub. idæi*; vel *℞ Decoct. CC. ℥j. Succ. Ribium, Granat. acid. an. ℥j. Diascord. Fracast. 3ij. Syr. Rub. idæi 3ij. Spir. Nitr. dulc. parum.* In ipso etiam sudoris fluore propinari posset *Cochleare Aq. apoplect.* cum *succ. Citr.* aut *Aceto* dilutum. *Acida* etiam *Urinosis* mista naribus admovenda. Cæterum inter *Sudorifera* excellit *Camphora*, quæ præter vim *Veneni* correctivam simul obtinet aliqualem vim spirituum quasi fixativam, unde *Vigilias* & *Deliria* optimè compescit. Sed illi quorum caput debilius, *Eruditi* v. g. aut *delicatiores Fœminæ*, item illi, quibus alias horrida est, nimium ejus usum non ferunt. VII. *Opiata* in *Febribus malignis* egregia sunt sudorifera, & simul spiritus quasi coërcent atque graviora symptomata mitigant. Conveniunt imprimis in augmento morbi dum ad statum properat, vel cum sudoriferis propinata, ut sic melius proliciat sudor, præsertim ubi anxii & inquieti sunt *Ægri*; vel etiam post sudores cum *Julepis* & *Misturis*, ut quasi roboretur & quietior fiat *Æger*. *Opium* etiam coërcuit

Hæ-

Hæmorrhagias in *malignis* subinde periculofas. Inter Veterum compositiones excellit *Theriaca* cum vehiculo *acido* propinata, ne æstum nimium excitet; sed temperatius est *Diafscordium*, in specie in *Alvi* aliisque excretionibus præternaturalibus. Usurpant moderni *Laudan. opiat. Essent. Opii*, aut *Essent. Theriac.* VIII. Egregiè conducunt *Vesicatoria* in principio status, inprimis ubi adsunt gravia Capitis symptomata, item in *soporosis Affectibus*, atque ubi interiora uruntur & exteriora frigent, ubi excretio per cutem facta retrocefferit, aut adhuc facienda sit. Applicantur cruribus supra vel infra genu, item brachiis prope carpos & axillas; & tandem circa nucham, in *Affectibus* nempe *soporosis*, aut ubi jam aliis in partibus applicata fuerint. Conveniunt eo magis in *malignis*, quòd sudor parcius observeatur; & arbitror, quòd mediante spirituum impetu ad locum dolentem concitato in miasmate maligno evocando singulare quid obtineat: unde & *Bubonibus* optimè applicantur. IX. Attendat Medicus ad hæc tria. 1. Ad oculos igneos fulgidos & aspectum ferocem, delirium enim minantur. 2. Ad linguam & fauces, an *Prunella* & *Faucium* excoariatio immineat. 3. Ad manus, an convulsiones metuendæ sint; talia enim si adfuerint, probè in curatione est procedendum. X. Quoad *Diætam*, sufficiunt *juscula* aut similia; nam cum sæpius summè fastidiant alimentorum odorem, nullo modo ad eadem cogendi sunt. Potus sit *Cerevisia secundaria*, vel *Aqua*, cum tertia parte *Vini* temperata; cum *Citro* in taleolas dissecto, vel *succo Citri*, vel *Gelatin. C. C.* *Vinum* generosum *acidum* moderato usu non nocet. Convenit etiam *fumo sulphuris* potum medicari, aut instillare *Clyffos antimoniales sulphureos*. Imò conducit *Nitr. antimoniat.* à zi. ad zii. in *Mens. j. potûs ordinarii* solutum, nisi vel *Alvi* liberior fluxus, vel *Stomachi* nauseabundi imbecillitas obstiterit. His præmissis

sequuntur Remediorum formulæ, v. gr. in principio & incremento;

℞ *Aq. flor. Sambuc. & Card. bened. an. ℥i℥. Liq. C. C. succinat. ʒj. vel hujus loco Sal. vol. Viper. ʒi. Syr. Card. ben. ʒ℥. M. pro dosi*, expectando sudorem. Ubi gravius urgent symptomata, adde *Laudan. opiat. gr. ℥.*

℞ *Aq. Scabios. Aq. flor. Sambuc. an. ʒiij. Acet. rutac. & Theriac. an. ʒii. Antimon. diaphor. ʒ℥. Bezoard. miner. gr. xv. Syr. Rub. idæi ʒvi. M. pro tribus dosibus.* Si Theriaca minus conveniat, fumatur ejus loco *Diascord. v. g.*

℞ *Aq. Scabios. ʒiij℥. Succ. Citr. recent. ʒvi. Diascord. Fracast. ʒij. Antim. diaph. ʒ℥. Camph. gr. iv. Syr. Card. bened. ʒ℥. M. pro duabus dosibus.*

In progressu Morbi, & ubi volatilia, in specie sulphurea, cautius usurpanda veniunt: ℞ *Antimon. diaph. ʒ℥. Ebor. sine igne par. gr. xv. Sal. vol. C. C. gr. v. M. f. Pulvis pro i. dosi cum seq. vehiculo.*

℞ *Aq. flor. Sambuc. & Scabios. an. ʒi. Aq. Papav. alb. ʒvi. Syr. Card. b. ʒiii. M. de quo capiatur pro lubitu.*

Si Diarrhœa juncta sit, ℞ *C. C. ust. ʒi. Bol. Armen. ppt. ʒ℥. M. pro una dosi.* Vel ℞ *Aq. flor. Sambuc. ʒiii. Spir. theriac. camph. ʒiii. C. C. ust. ʒ℥. Terr. sigill. ʒi. Syr. acet. Citr. ʒ℥. M. Posset & Myrrha addi, nisi sapor amarus nauseam Ægro nimiam procuraret.*

Si Convulsiones immineant: ℞ *Sal. Card. b. ʒ℥. Bezoar. miner. gr. vi. Sal. vol. C. C. gr. iv. M. pro dosi.* Vel ℞ *Antim. diaph. ʒi. Cinnab. Antimon. ʒ℥. Camphor. gr. v. M. pro dosi.*

Pro scopo expellendi ℞ *Cort. Citr. flav. recent. ʒii. Sem. Citr. ʒi. Sem. Card. b. & Aquil. an. ʒi℥. Myrrh. elect. ʒ℥. Amygd. dulc. ʒi. f. Emulsio cum s. q. Aq. Scord. & Scorzoneræ, & edulcoretur parum Saccharo.*

Juxta hæc Remedia diaphoretica, in sudore & post eum subinde *Misturæ blando-acido-confortativæ* adhibendæ sunt: V. g. ℞ *Decoct. rad. Scorzoner. cum C. C. tibi. Succ.*

Rub. idæi ℥ii. *Succ. Citri* ℥i. *Gelatin. C.C. recent.* ℥i. ad ℥iſſ.
Syr. acet. Citri q. ſ. pro grato ſapore. M. Poſſet & *Tinctura*
Rofar. extrahi cum *Decocto & Succo Citri.*

Si Alvus nonnihil liberanda veniat : R *Decoct. Ta-*
marind. cum Paſſulis ℥bi. *Syr. Rub. idæi & acetof. Citri*
an. ℥i. *Spir. Nitr. dulc. parum.* Miſce & per vices pota.

A R T I C. V I.

De Petechiis & Febre petechiali.

IN *Morbis malignis* ſæpius erumpunt *Maculæ*, quæ *Fe-*
brem petechialem conſtituunt: non tamen ſigna ſunt
 pathognomonica *Febris malignæ*; nam in *Scorbuto* &
Febribus ſcorbuticis apparent, & etiamnum in *Tertia-*
nis ante ſudorem, & poſt ſudorem evaneſcunt.

Symptomata *Febrium malignarum petechialium* ſunt
 laſſitudo & dolor contundens totius corporis; vires in-
 ſigniter proſtrata, licet *Febris* adhuc mitis exiſtat; ca-
 lor in principio miſſimus, ſerè tamen vesperti inten-
 ſus; hinc ſuperveniunt graves & continuæ *Cepha-*
lalgia, *Agrypnia*, *Anxietates* & *Jectigationes*. In prin-
 cipio *Ægri* facilè ſudant, in progreſſu difficilius, in ſta-
 tu ſerè nunquam. Subinde Alvi fluxus variorum ſpu-
 moſorum, ut plurimum fœtidiffimorum excretorum,
 ſupervenit: quæ omnia ſerè aliis *malignis* commu-
 nia ſunt. Tandem quarto die, vel ſæpius ſeptimo, erum-
 punt *Maculæ* circa *Pectus* & *Scapulas*, hinc *Abdomen*
 & *Crura*, & tandem *Brachia*, libera ut plurimum *Facie*.
 Interdum non ſolum externas partes occupant, ſed &
 internas; quandoque etiam *Vibices* apparent. In ſtatu
 frequentiffimè ſuperveniunt *Deliria* & *Convulſiones*, &
 in *Morbo ſalubri* *Ptyaliſmus*. Hæ *Febres* ſemper ſerè
 continuæ ſunt. Distinguuntur autem *Maculæ* à *morſibus*
Pulicum, ex eo quod *Pulicum morſus* habeant in centro

pun-

punctum ruberrimum, & apposita *farina lupinorum* cum *Aceto* aut *Oxymellite* evaneſcant. Maculæ, quomagiſ rubicundæ eò meliores; quò magis plumbeæ aut nigræ, eò deteriores; innuunt enim ſuperficieĩ cutis majorem mortificationem, à virulentia malignitatis inductam, quæ in extinctione Spiritus inſiti conſiſtit. In Morbo ſalubri maculæ intenſè rubræ pedetentim pallescunt, flaveſcunt, ſicquẽ evaneſcunt.

Cauſa ferè eſt corruptela interna contentorum & conſequenter Maſſæ ſanguineæ ac Spirituum. Admodum contagioſæ ſunt, ſed contagium minus activum eſt, quaſi latere aliquandiu queat, antequam ſe exerat.

Prognofis. Quo magis blanditur hæc *Febris*, eò magis nocet. Maculæ latæ, rubræ, die 7, 10, 11, 12, &c. præcendentibus coctionis ſignis apparentes, bonæ ſunt. Paucæ autem, Febre ingraveſcente & Urinâ cruda exiſtente, lethales. Plumbeæ cum virium debilitate peſſimæ. Quæ ſubitò diſparent aut recurrunt, periculoſiſſimæ. Hæmorrhagia parca, aut poſt Maculas jam efflorefcentes, ſuſpecta eſt; larga verò in incremento die critico erumpens bona. Excrementa alvi nigra aut fœtida periculofa. Hæ Febres lentiores ſunt quàm aliæ malignæ, in ſtatu enim interdum 6, 8, vel plures dies in eodem tenore perſiſtunt *Ægri*. Qui curam differunt, & aërem liberum non devitant, ſæpius ſuccumbunt. Si omnia autem ritè procedant, nec vires adeo proſtrata ſint, ferè intra 14. dies, acutarum more ceſſant. *Solvitur* hæc *Febris* plerumque per ſucceſſivam diaphoreſin, nonnunquam per criticam Hæmorrhagiam narium, vel Urinam, vel metaſtaſin materiæ coctæ.

Quoad *Curam* obſervetur 1. *Vomitoria* in principio morbi anxietates graves, huic Febri familiares, optimè præcavent. *Purgatio*, niſi in primo principio, nocet, cum alias ad *Diarrhæam* facile proclives ſint *Petechiales*. 2. *Venæſectio* inutilis, imò nociva eſt. 3. In

principio & incremento *Sudorifera volatilia*, inprimis *Theriacalia*, tutissimè adhibentur : in progressu ac statu *fixioribus* indulgendum. Si gravior sit malignitas, ad minimum ter in 24. horis porrigenda sunt Remedia. Ratione autem Virium, nec linteis nec stragulis nimis opprimendus est Æger. 4. Apparentibus *Petechiis*, non solum *Laxantia*, sed & *Clysmata*, nisi urgeat necessitas, exulent. Si superveniat Alvi fluor, non adeo subito suppressendus, nisi copiâ excesserit; inprimis si non tam ex contagio quàm internâ contentorum corruptelâ vitium duxerit. Ita tamen regatur, ne macularum expulsio ab eodem facilè cohibeatur. 5. *Vesicatoria* pedibus & brachiis applicata egregiè conveniunt, inprimis si retrocesserint *Maculæ*, aut superveniant nervosi generis Symptomata. 6. *Vini* moderatus usus conducit. Et 7. in æquali calore naturali conservandi sunt Ægri. Remedia eadem sunt, quæ in aliis *malignis*; v. g. in principio.

℞ C.C. f. igne, *Antim. diaph. an. ʒi. Sal. vol. C.C. gr. xii. M. f. Pulvis pro 2 dos. Vel*

℞ *Aq. flor. Sambuc. ʒiii. vel iv. Acet. Sambuc. ʒß. Theriac. ʒii. Antim. diaph. ʒii. Syr. Card. b. ʒii. M. detur pro aliquot dosibus.*

Præmissio *Vomitório*, præscripsi olim *Theriac. ʒi. Antim. diaphor. ʒß. Sal. Absinth. ʒi. cum s. q. Syr. acetos. Citr. f. Bolus pro 2. dos. quarum unaquæque capiatur in cochleari Aceti vini*, unde copiosus emanavit sudor. Postmodum præscripsi *seq. Elect.* de quo die nocteque capiebat Æger. ℞ *Conserv. Pulp. Citr. ʒiß. Diascord. Fracas. ʒß. Antim. diaph. ʒiß. cum s. q. Succ. citr. f. Electuar. Dos. ʒij.*

In statu & prope eum usurpentur sequentia. ℞ *Aq. flor. Sambuc. ʒiii. Aq. Ceras. nigr. ʒi. Spir. Vin. camph. ʒiii. C.C. f. igne ʒii. Bezoar. min. ʒi. Sal. vol. Succin. gr. ix. Syr. flor. Tunic. ʒvi. Misc. Capiatur cochleatim. Item, ℞ Decoct. Lign. Sassafras ʒiß. Succ. Citr. ʒiii. Diascord. ʒiii. Antim.*

tim. diapb. ʒiʒ. Bezoar. min. ʒʒ. Syr. flor. Tunic. ʒiʒ. M. capiatur sæpius pro lubitu.

In *statu*, dum summa urserit Virium prostratio, potest usurpari sequens Potio. *℞ Aq. Scab. ʒiʒ. Aq. Cord. Herc. Saxon. ʒvi. Aq. Cinnam. ʒiii. Conf. Alkerm. ʒi. Bezoard. solar. ʒi. Syr. Rub. Id. ʒʒ. M. capiatur pro lubitu.*

Si Stomachi urgeant Symptomata, externè applicetur *scutum stomachale* ex *Gum. Tacamah. Cerat. stomach. & Theriac. Androm. Epithemata* Fronti & præcordiis malè applicantur, quia facilè refrigerantur & poros claudendo Petechiarum eruptionem impediunt. Commodè autem inunguntur Scrobiculo Cordis & Pulsui *Linimenta* ex *Oleis destillatis* cum *Ol. Nuc. mosch. expr.* Solebant veteres Petechiarum eruptionem promoveri per frictiones & inunctiones totius corporis, in specie dorsi cum *nitratis* v. g. *℞ Ol. Amygd. amar. ʒii. Vin. Rhen. ʒvi. Aq. Chamom. ʒʒ. Nitr. ʒii. Bulliant ad aquæ consumptionem, & affricetur Colatura.*

ARTIC. VII.

De Variolis & Morbillis.

V*ariolæ & Morbilli sunt tantum Symptomata Febris continuæ nunc benignæ nunc malignæ. Earum Historia sic se habet. Prægresso horrore plus minus sensili insequitur æstus intensus, gravitas totius corporis, Cephalalgia insignis, dorsi inprimis lumborum Dolor, cum pulsatione in spina, Oculi tumidi subrubentes & quasi lachrymantes, Tussis sicca, Raucedo, faucium Dolor, Pulsus celer, vehemens, frequens, durus, Urina sanorum non dissimilis, naturâ nempe ad ambitum corporis serum propellente, subinde tamen turbida, si magna sit contentorum ebullitio, & interdum alba cum sedimento furfuraceo. Respiratio nonnihil diffi-*

cilis, Vomitus vel saltem inanis vomendi conatus, subinde Hæmorrhagia narium, occasione sanguinis nimium ferventis, quæ in principio morbum levem, in statu funestum prænunciat. Adfunt etiam Inquietudo, Agrypnia, Deliria; quandoq; Convulsiones epilepticæ aut Diarrhœa, interdum Diabetes, aut Mictus cruentus. Tertio vel quarto die erumpunt maculæ rubræ, & si ritè procedant, prædicta Symptomata mitigantur. Si Maculæ hæ sint simpliciter tales & ita maneant, donec post aliquot dies sensim evanescant, *Morbilli* appellantur. Si verò successivè in Pustulas rubras eleventur, hæq; albescant pedetentim in centro, cum circulo ambiente purpureo livido, atq; in medio sui in pus abeant, hinc in crustas & squamas mutantur, & tandem decidant, *Variolæ* dicuntur. Maculæ tales potissimùm Artus & Faciem occupant, quæ hinc valde intumescunt. Nullus est morbus, qui tot mala post se trahat, ac *Variolæ* non benè judicatæ; Ulcera enim gravia, ossa Carie affecta, & mille mala exinde originem ducunt. Præter *Variolas* & *Morbillos* refert *Schenckius* tertium *Pustularum* genus *crystallinum*, quæ nunc solitaria, nunc Petechiis sociatæ sunt, nunc post *Variolas* prodeunt. Afficiuntur in *Variolis* & *Morbillis* non solum partes externæ, sed & internæ, præcipuè Pulmones, unde qui ex hoc morbo intereunt, aut suffocantur, aut ex Convulsionibus aut Dysenteriâ interimuntur.

Febris *Variolarum* ac *Morbillorum*, nunc benigna est, nunc, idque sæpius, maligna. Estque nil aliud, quàm sanguinis despumatio, mediante fermentatione febrili, quæ sanguis se à recrementis lactis materni vitiati aut ab acido corrupti depurat. Unde talia recrementa unà cum sanguine ab iisdem inquinato, per fermentationis modum præcipitantur intra cutem, ubi acrimoniâ sua Inflammationes & tandem harum suppurationes inferunt. Differunt itaque *Variolæ* & *Morbilli* tantum se-

cun-

cundum magis & minus. Et peccat inprimis acidum in sanguine, à cujus acrimonia oriuntur Convulsiones nervosarum partium, Dolores lancinantes dorſi, Dysenteria, Urina cruenta, Ulcera, offium Caries, & Phthisis pulmonalis, non raro post Variolas relicta. Inquinatur etiam lymphæ ab hoc acido, unde Tuffes sicca, Raucedines, Oculi lachrymantes, &c.

Acidum illud ita ex sanguine secretum, ac in Pustulas intercutaneas congestum, sanguinem in parvis, quas acrimoniâ suâ excitant, Inflammationibus in pus mutat, per præcipitationem sulphuris sanguinis ab acido. Idem illud acre rodit Cutem, Pruritus insert, & fibræ ejus profundius erosæ Cicatrices efficit; & si volatilius atque acrius existat, malignitatem comitem habet.

Cum omnes ferè homines *Variolis* & *Morbillis* afficiantur, idque ferè semel, probabile est, earum causam occasionalem altius in sanguine radicari, non quidem ex vitio sanguinis menstrui, sed ex acido lactis nutritivi corrupti reliquiis. Hinc earum cum *Achoribus* & *Favis* convenientia: hinc consanguinei longè distantes eodem tempore iisdem simul corripuntur; hinc Gravidæ aut *Variolis* correptæ, aut Liberis ægrotantibus ex *Variolis* sedulo affidentes, Fœtus enituntur similiter iisdem correptum. Seminarium autem hoc nonnisi accedente causâ externâ, speciatim certâ Aeris alteratione, in actum deducitur, unde sæpius *Epidemicæ* existunt. Non quod actu præexistant tot sordes, quot eliminari videmus; sed acidum fermentando se multiplicat. Unde illi, quorum sanguis est cacoehymicus aut magis alterabilis, copiosioribus iisdem afficiuntur. Licet essentiâ *Variolæ* & *Morbilli* convenient, differunt tamen pro ætate, nationum, aliarumque rerum non naturalium varietate. Unde in *Hispania*, *Gallia*, *Germania*, *Islandia*, *Japonia*, *Æthiopia*, &c. diversimodè se habent. Et Adulti gravius laborant quàm Pueri, quia

densior illorum cutis & firmior ejus textura dispositioni materiæ non adeo apta est, & sub suppuratione sensibilius dolet. *Variolæ maligniores* frequenter vermes junctos habent, per sudorem aut urinam nonnunquam rejectos. Curiosum est, quod quidam altera corporis parte *Variolis*, altera verò *Morbillis* affectus fuit.

Prognosis. *Variolæ* citò & confertim erumpentes, bonæ, quia materiæ obedientiam & naturæ robur ostendunt. Si post eruptionem *Febris* & *Symptomata* non remittant, res periculosa est; aut enim insufficientem expulsionem aut defectum virium ostendit. Gravius laborant, quorum Parentes Morbo gallico affecti sunt. *Variolæ meliores* citò albescunt cum circulo rubro; sunt & magnæ, molles, acuminatæ, rotundæ, distinctæ, & sine continuitate propinquæ; quæ loca externa & ignobiliora occupant, & facile maturescunt ac decidunt. *Malæ* sunt *Variolæ* discolores ad livorem declinantes, aut quæ habent circulum lividum, violaceum aut nigricantem; item duræ & Verrucis similes, ut & depressæ; item si antea acuminatæ subsideant & in medio sui foveolam acquirere incipiant; his adde duplices, tardius erumpentes & maturantes, ac illas, in quorum medio nigra apparet macula. Convulsiones ante eruptionem non metuendæ; sed si continuent aut redeant post expulsionem, sæpè lethales sunt. Si sanguis largius è naribus effluat in principio, pauciores & leviores sunt *Variolæ*; Hæmorrhagia verò aut Alvi fluxus eruptioni superveniens, malum, aut enim pustulas retrocedere faciunt, aut inquinamenti humorum insignis, ab istis pustulis inducti, indicium sunt. Unde Hæmorrhagia salutaris debet esse, 1. In principio & incremento. 2. Sufficiens & moderatè copiosa. 3. Continua, non interrupta. 4. Per Anastomosis. Urina sanguinea, & sanguinis sinceri suprâ aut infrâ excretiones, sunt lethales. Tensio & Meteorismus ventris
cum

cum anxietate mortem prænunciat, præcipuè si adfit dolor. Si Febris ex pulsu & urinâ levior appareat, & insolita adfit virium prostratio cum magno dorſi dolore, quarto subinde die lethalis est. Si promptè rectèque agatur respiratio, & vox facilè sequatur sine raucedine, admodum salutare signum est. Sed si difficulter trahatur spiritus, aut conciderint vires, aut in septo transverso adfit *Pblegmone*; si *Ægri* vehementer sitiant, intus continenter angantur, promptè refrigerant bullæ, detumescantque Variolæ glauco livore pallescentes, instat Mors; hoc enim caloris nativi extincti argumentum est. Si pustulæ hæ malè curentur, aut partem nobiliorem gravius læserint, diuturna vel lethalia post se relinquunt Symptomata.

In Cura 1. Fermentum acre acidum temperandum. 2. Correctum per diaphoresin, naturâ monstrante viam, ejiciendum. 3. Symptomata urgentia mitiganda. 4. Læſio partium vel imminens præcavenda vel facta restituenda.

Pro his scopis ritè obtinendis *observa* 1. Distinguendum esse *tempus ebullitionis*, quando effervescencia febrilis Massæ sanguineæ depuratoria viget, & *tempus expulsionis*, quando excretio cutanea incipit. Prius primis quatuor diebus absolvitur; posterius à quarto ad undecimum protrahitur, adeo ut circa 13. diem curatio ut plurimum absoluta sit: licèt pro circumstantiarum varietate interdum utrumque ulterius protrahatur. His autem temporibus ritè distinctis, in principio dum Pustularum elementa nondum apparent, haud protinus ad *expellentia* dilabendum, sed naturæ conatus ita expectandus, ut interim primordia fermenti mitigentur, & ulteriori sanguinis corruptioni obviam eatur. Dum verò erumpunt, vel jam eruperint *Variolæ*, Symptomatibus urgentibus pro re nata prospiciat *Æger*; cautè tamen, ne fortè turbetur naturæ opus

magna pharmacorum molestia. 2. Semper post dispul-
sas *Variolas* corpus purgandum, sanguisque purifican-
dus, ne hinc inde hærentes reliquiæ acido salsa mille
mala inferant. Pro quo scopo excellit *Mercur. dulcis*.
Sub primo etiam principio, si corpus sit cacochymi-
cum aut primæ viæ sordibus obsessæ, ne supervenien-
tia exinde Symptomata naturæ motum turbent, con-
ducit nonnunquam blandum laxans pasculatum, vel,
quod magis appropriatum, *Mercurius dulc.* parca dosi:
cautè autem & sub primo solum principio hoc fiat.
Nam in progressu Morbi, ubi pustulæ plus minus eru-
perint, à quolibet alvum stimulante, etiam levissimo
Clysmate, nisi summâ urgente necessitate, studiosè
abstinendum. 3. In nostro climate Venæsectio mul-
tum nocet; præcipuè si jam appareant *Variolæ*. Inte-
rim tamen in aliis regionibus hæc regula non obtinet.
Imò & hic loci in Adultis plethoricis aut habitioribus,
vena aperta haud adeo nocere solet, sed in primo fiat
principio. 4. *Opiata* debitis cum cautelis adhibita
perquam proficua sunt; symptomata enim urgentiora
mitigant, Alvi fluxum sistunt, nervosi generis sym-
ptomata præcavent, & intumescientiam faciei ac manu-
um, quam insignem in hoc morbo natura habet, ad
debitum terminum pertrahunt; in specie *Theriaca* In-
fantibus, & *Laud. opiatum* Adultis, vesperi exhibita.
5. Peractâ curâ interrogetur Æger, an in pectore, ab-
domine aut aliis partibus symptomata sentiat, & tum
parti læsæ maturè succurratur: Phthisis enim, aut Pleu-
ritis, aut periculosus Alvi fluxus, *Variolas* sufficien-
ter expulsas sequuntur. 6. Aër intemperatus studio-
sissimè vitandus, sed insimul cavendum à nimio calo-
re, nimisq; stragulis. Si nempe tempore ebullitio-
nis excedat ætus febrilis, nullo modo per integumen-
ta aliisve modis intendendus est; contrà si est debilior
& materiæ expellendæ vix sufficit, omnino augendus
est.

est. Sin verò medius sit æstus, in mediocri calore destineantur Ægri. Quoad *Dietam* tenuis sit, præsertim ebullitionis tempore. *Lentium decoctum* nil valet, utcunque adeo à Mulierculis commendetur: *Vinum* semper nocet.

Remedia sunt vel *generalia* vel *specifica*. *Generalia* sunt *absorbentia* & *volatilia*: illa acriter temperant, & potius conducunt, ubi circa primas vias urgent symptomata: hæc potius sudorem & urinas movent, & magis conveniunt, ubi volatilius peccat acidum, cum inquietudine, convulsionibus, &c. Illa magis tempore ebullitionis, hæc excretionis, in primis ubi Pectoris aut Pulmonum metuuntur mala, conducunt. Illa sunt *Unicornu fossile*, *Antim. diaphor.* *Cinnab.* *Antim.* *Corall. C. C. sine igne*, & *Semina expulsiva* dicta. Hæc sunt *Sal. volat. C. C. Viperar. &c.* atq; in Infantum Variolis nunquam satis laudatus *Liquor C. C. succinat.* His fociari possunt *Opiata* quovis morbi tempore pro symptomatum ratione.

Specifica remedia sunt *Myrrha*, *Castoreum*, *sem. Aquileg.* quæ balsamicâ vi alterationem à fermento maligno inhibent; item horum *Essentiæ* cum *Spiritu vini tartarificato* paratæ, *Essentia ex Castor. & Asâ fœtidâ cum Tincturâ Tart.* parata. *Crocus* mirè expellit, dolorem sedat, & venenositati resistit. Scopis omnibus optimè satisfacit *Stercus equinum*, in forma noduli Potui infusum, aut etiam cum *Cerevisiâ calidâ* ejus *Succus expressus*; & in specie ab *Angina*, *Pleuritide* & cognatis *Variolarum* morbis præservat. Laudatur *Stercus ovillum* ad *Variolas*, sicut & *caprinum* ad *Morbillos*. *Ficuum decoctum* multum laudatur ad expellendas pustulas & temperandam acrimoniam; sed ne alvum laxet, præstaret *Decoct. Milii* cum *Ficubus* parare. *Succinum* pro externo usu multum deprædicatur, *brachialia* nempe carpo circumposita. Ex his variæ fiunt formulæ V. g.

℞ C. C.

℞ C. C. sine igne ʒi. Myrrh. gr. vi. Theriac. gr. ii. M. pro dos. Infantibus, præmissis imprimis usu Mercurii dulcis, dandâ.

℞ Aq. Scabios. Scorzon. an. ʒiβ. Antim. diaphor. ʒβ. C. C. sine igne ʒj. Sal. vol. Viper. gr. xv. Syr. flor. Calend. ʒj. M. pro tribus dosibus.

℞ Sem. Napi, Aquileg. Card. b. an. ʒi. cum s. q. Aq. Scabios. f. Emulsio. Adde Bezoard. miner. C. C. s. igne, Unicorn. foss. an. gr. xv. Edulcoretur parum, & hauriatur.

℞ Aq. Scabios. ʒiiiβ. Essent. Myrrh. ʒi. C. C. s. igne ʒj. Bezoard. min. ʒβ. Laud. Op. ferment. gr. i. Syr. Card. b. ʒiii. M. detur unâ vel duabus dosibus.

℞ Antim. diaph. Bezoardic. martial. aa. gr. ix. M. Castor. Myrrh. aa. gr. iv. Camph. gr. i. Misc. Profuit puero 10. annorum, cum inciperent Variolæ evanescere sine suppuratione, cum Alvi fluxu.

℞ Tinctur. Tart. acris, Essent. Myrrh. an. ʒij. M. dentur Adulto gutt. 40. Infanti 10. ter in die, circa statum, dum remittunt symptomata, & copiosæ jam pustulæ efflorescunt.

℞ Aq. Menth. Aq. flor. Sambuc. an. ʒii. Gelat. C. C. ʒvi. Succ. Cydon. ʒβ. Terr. sigill. ʒi. Antimon. diaphor. ʒβ. Syr. de toto Citro ʒβ. M. pro Infantibus in Morbillo- rum cursu Diarrhæâ affectis.

Symptomata in his Morbis mitiganda sunt, vel ante eruptionem, vel post eruptionem. Ante eruptionem sunt. 1. Anxietates præcordiorum & jectigationes, quas quando vel Vomitus spontaneus præcessit, vel medicamenta nauseosa provocârunt, optimè curat Liq. C. C. succin. præsertim in Infantibus; cui Extr. Theriac. vel Laud. Op. in parva dosi addi potest. 2. Vomitus in principio non statim suppressendus est; si nimius fuerit, curatur Extr. theriac. Syr. Papav. alb. Laud. opiat. unâ cum absorbentibus. 3. Diarrhæa, curanda per pulv. Terr. sigill. largiter agitatum cum Cerevisia; item C. C. ustum & theria-

theriacalia. 4. *Vigiliæ*, *Deliria*, inprimis *Convulsiones epilepticæ*, quæ Infantes in principio Morbi cum Abdominis duritie affligunt, optimè curabiles *Liq. C. C. succin. Cinnab. Antim.* & si necessarium videatur, in Morbi principio, *Clysmatibus levibus*. 5. *Hæmorrhagia Narium* moderata sinenda; præstat ut plus fluat sanguis quàm minus. Quod si non sufficienter procedat, potius promovenda venit, vellicando nares cum setâ porcinâ, aut crebrius & fortius easdem emungendo. Quod si excedat, optimè curant *Bufones* appensi aut sub axillis agitati. Si oriatur ex nimia sanguinis ebullitione, conveniunt *opiata cum absorbentibus*, vitando tunc *volatilia*. 6. *Tussis*, curanda in principio ope *incrassantium*, v. g. *Syr. Viol. Papav. Jujub. Diacod. in Aq. Scabios. Tussilag. &c.* in statu verò per *Incidentia*, nempe *Syr. de Nicot. Erysim. cum Aq. Menth. Hyssop.* Omni autem tempore Remedia ex *Scabiosa* specificè præservant & curant partes *Respirationi* dicatas. 7. *Virium prostratio*, corrigitur à *Tinctura Corall. cum Spir. C. C.* item haustu *Vini Rhenani*, speciatim quando prosteruntur *Vires* à nimio sudore.

Post eruptionem symptomata sunt 1. *Retrocessus*, in quo casu nil melius quàm *Vesicatoria*. 2. *Suppuratio*, pro qua promovenda, ac ne lædantur, præsertim partes internæ, optimè conveniunt *Lapid. Cancr. 3ß. Myrrh. gr. xv. C. C. s. igne 3i. Sal. Card. b. gr. v. M. pro 3. dos.* Vel vesperi ad promovendam suppurationem & levandum ejus dolorem in Adulto, *R. Aq. Scabios. 3vi. Oc. cancr. præp. 3i. Myrrh. gr. vi. Laud. op. gr. 3. Syr. de Succo Scabios. 3iij. M. 3.* *Cicatrices & Foveæ* ab erosione per acidum acre salsum. Prolevando hoc Symptomate mitigetur pus illinendo *Oleum Amygd. d. rec. expr. calidè cum pennâ*, quando jam maturaverint. Vel applicando sæpius *pinguedinem è lardo incenso distillantem. Spiritus Vin. aromaticus cum Salibus vol. leviter acuatus*, subinde

de calidè *Variolis* applicatus valdoperè mitigat ; item *Sp. Vin. myrrhatus* sub eruptione *Variolarum* calidè per duos dies illitus. Potest etiam *Emplast. de Sperm. Ran.* cum *Sach. Saturn.* imponi faciei , sed cautè talia fiant, ne repulsis *Variolis* superveniat mors. Ne autem facies tot *Variolis* oblideatur , imponunt dorso vel scapulis *Vesicatoria* ; alii *Vaporem* ex decocto *Herb. emoll.* pedibus suscipiunt, vel pedes *Lacti calido* immergunt. Sanè in pruritu Manuum & plantarum Pedum , dum erumpunt pustulæ , multum confert, si ponantur dicta membra assidue in *Aquâ calidâ*. Sed habeatur tunc pedum ratio , ne à copia *Variolarum* dolores diuturni aliaque mala concilientur. *Nævos* tollunt imprimis *Sperma Ran.* ut & *Aq. flor. Fab.* cum *Ol. Tart. per del.* temperata , cum *Cosmetico Clavii* & paucâ *Tutiâ*. Applicatur etiam Faciei per noctem *Cataplasma* ex *farin. Fabar. & Lupin.* cum *Urina Bovis* : & mane abluitur Facies cum *Aq. flor. Fabar.* miro cum successu. Si verò supersint *Cicatrices* mediante nutritione, replentur illinendo *Axungiam Asciæ piscis* & *Pinguedinem Anguill.* 4. *Ptyalismus* ; de cujus tractatione vide *Sydenhamum*.

Supereſt adhuc quarta indicatio, inquâ, læſionis partium habenda eſt ratio. Si oculi affligantur, imponatur tepidè frustulum crudum *Carnis rec. vitulinæ*, quod ſalsam humiditatem abſorbebit; renovando tamen poſt quadrantem horæ. In principio defenduntur Oculi à puſtulis inſtillando ſæpius ſeq. *Collyrium* ; *℞ Aq. Plantag. Solan. & Roſ. an. ʒi. in quibus ebulliant Seminis Sumach ʒi. Sem. Plantag. ʒ^o. Coletur.* Si humor jam ad partem appulerit , detractis *Aq. Solan. & Semine Sumach Malicorium* ſumi poteſt, v. g. *℞ Cort. Granat. ʒiii. Infundo in ſ. q. Aq. Roſ. & Plantag. ſtent. in Infuſo in loco calido , poſtea filtretur , & add. Margar. præp. gr. ix. Croc. orient. gr. iii. M.* Aut pro *Collyrio* extemperaneo inſtilla *Aq. Plantag. cum Sperm. Ran. & tantillo Sacch. Saturni* ;

Saturni ; vel adhibeatur *Sacch. Sat.* vel *Tutia præp.* cum paucis *Vitriol. alb.* Si nihilominus *Oculi* intumescant vel inviscentur , ita ut aperiri nequeant , aperiantur *Decocto sem. Lin. Fænugr. Cydon. & Malv.* vel fotu ex *Malvâ & Sem. Cydon.* in *Aqua coctis.* *Nebulæ* postmodum apparentes detergantur inflando *Sacch. Saturni*, vel idem cum *Aq. Ros.* adhibendo. Si his non obstantibus remaneat *Visus obscuratio*, proficua est *Aq. opthalm. Ru-land.* vel *Aq. opthalm. ex Croco Metallorum.*

Si *Nares* defendendæ sint , admoveatur crebrius *Nodus* ex flor. *Ros. rub. ziii. & Camph. gr. viii. Aceto Ros.* intinctus. Si crustæ hæctenus concretæ spiritum intercipient , inungantur *Butyro rec. non salito* cum *Aq. Ros.* sæpius loto.

Si *Auditus* læsus fuerit , applicanda *Vesicatoria* pone aures ; hinc immittatur auribus *Essent. Cardui ben.* aut *Castor.* cum *bombace.* Vel per tritorium immittatur suffitus ex *Castor. Myrrh. Colocynth. sem. Fenic. & paucis Croc.* in vino coctis.

Pro præservandis *Faucibus* R̄ *Aq. Prunel. Scabios. an. zii. Mucilag. sem. Cydon. & Fænugr. an. zi. Nitr. dep. zi. M. & abluantur Fauces ;* in quem finem & *Stercus equin.* cum *succo Canc. fluv. & Aq. Sempervi v. maj.* optimè fauces & linguam præservat. Si nihilominus obfideantur fauces & lingua cum magno dolore & calore, optimè gargarisatur tepidè cum *Lacte caprino & Aq. Plantag.* aut saltem detineantur in ore, sæpius expuendo & repetendo. Item gargarisatur cum *Decocto Hord. Passul. min. & similium temperantium*, ad faciliorem maturationem ; cui verò , si jam jam se aperiant *Pustulæ*, additur *Mel. ros.* cum pauxillo *Alum.* ad meliorem *Ulcerum* purificationem. Si *Lingua* exulceretur : R̄ *Fol. Malv. arbor. 3ß. Balaust. zii. Myrrh. elect. zi. Alum. 3ß. cum s. q. Mellis despumati f. Linimentum molle.* Si *Labia* obdurentur & doleant, inungantur *Mucilag. sem. Cydon.*

Si

Si adsit vel sequatur *Dysenteria*, conveniunt *internè* quidem *Diascordium*, C.C. *ust.* Ter. *sigil.* *Torment.* &c. *Externè*, si ferat conditio Morbi, usurpetur *Clyster* ex *Lacte* cum *Rad. Symphyti*. In *Mictu cruento* remedia ex *Plantag.* sunt optima. *Ulceræ* post *Variolas* cautè & non adeo vulgari modo tractanda sunt. Vide *Salmuth. Cent. 2. Obs. 50.* De *Paralysi* post *Variolas* consule *M. A.N.C. Decur. 1. An. 4. p. 13.* De *Aphonia* vide *Hild. Cent. 6. Obs. 14.* De *Gangræna* vide *M.A. N. C. Decur. 1. An. 4. p. 50.* Et de *Articulorum Tumoribus & Ulceribus* *ibid.* An. 6. p. 139.

A R T I C. X.

De Febre purpurata & Morbo Hungarico.

F*ebbris purpurata* quosvis adoritur, Mares & Fœminas, Infantes & Adultos, præsertim Puerperas, quibus & malignior & funestior existit, forsan Mensium retentorum occasione. *Acidum* sui generis *malignum* est ejus fomes. Hoc enim ubi secretum fuerit, & ad loca intercutanea propulsum, horum ardor, pruritus & inflammatio excitatur. Subinde *acutus*, non rarò *præceps* est Affectus, qui dum maximè videtur blandiri, etiam ex levissimo horrore, subito jugulat. In *Cura* conveniunt *Volatilia*, *Myrrha*, *Roob Sambuc.* cum C.C. in primis *Liq. C.C. succin.* & in genere eadem quæ in *Malignis* usurpantur.

Morbus Hungaricus Febres alias malignas superat, 1. Gravi *Cardialgia* & *Anxietate*. 2. Intolerabili *Cephalalgia* & gravissimis *Deliriis*. 3. Graviori *Prunella*; quibus & *Dolor* seu *Lassitudo Artuum ostocopos*, & subinde *Alvi fluor* se solent sociare. *Cura* eadem est ac supra insinuat. Valent in specie *Vomitoria*, quæ in Morbi principio admodum sunt necessaria. Hinc enim *Venarum ranin.*

sectio

sectio, respectu nempe *Prunellæ*; loco quarum Venam frontis quidam secant, ratione *Cephalalgia* & *Delirii*. Pro *Jalepo* commodè inservit *Decoctum C.C. cum Citro*; pro *Diaphoreticis*, *Spir. Theriacal. camphor. Diascord. Fracast. Pulv. rub. Pannon.* quibus *Nitrum antim.* in potu additur. Pro *Faucium Gargarismo* $\mathcal{R}$ *Aq. Semperv. maj. ℥i. Succij ejusdem ℥ii. Sal. armon. zi. M.*

A R T. XI.

De Peste.

P*estis* supremum denotat malignitatis gradum, qui omnibus ferè Morbis, v. g. *Phrenitidi*, *Dysenteria*, *Angina*, &c. jungi potest. Propriè tamen *Pestis* est illa peculiaris Morbi species, quam *Bubones* aut *Carbunculi*, subinde & *Petechia* insequuntur. Adeo ut per *Pestem* in genere nil aliud intelligatur, quam morbus maxime contagiosus & epidemicus, qui ortum ducit ex miasmate venenato, ab aëre primum suscepto, & hinc per contagium propagato, qui occultè & latenter homines aggressus in summum vitæ periculum conjicit, & ferè *Bubones*, *Carbunculos*, nonnunquam & *Petechias* comites secum trahit. Miasma istud summè subtile est, quod non tantum per immediatum contactum, sed per intermedia quæcunque, vestes, nummos, literas, se propagat. In specie aërem inquinando, quasi in distans multiplicetur, sese diffundit, cujus medio fermentum illud pestilens inspiratum spiritus vitales afficit, & cruorem inquinat, unde tam promptè vitæ periculum, hinc & spiritus metu percussi tam facile contagium suscipiunt. Natura miasmatis hujus nondum debite explicata est.

Causæ remotæ sunt inprimis *Terræ motus*, quo in casu merito culpantur effluvia mineralia; item fames, hominum strages, & cadavera putredine resoluta, ra-

tione mumialis confociationis cum hominibus. Accedunt & aliæ plures aëris alterationes.

Symptomata. Nunc adest Febris, qui motus est naturæ irritatæ; nunc abest, quo in casu spiritus quasi siderati sunt & majus subest periculum. Ægrum autem *Pestē* correptum esse ostendit nausea sine manifesta causa, ex contagio nempe suscepto. *Lindanus* dicit certum esse signum si Ægri sentiant in locis Bubonum, i.e. Inguinibus, sub Axillis, vel Parotidibus punctículas, plures vel pauciores, vel etiam unam quasi candente acu factam; quæ ipsa confirmantur, si præcesserit metus, & jungatur capitis dolor insignior, vel similis præternaturalis subitanea corporis alteratio.

Prognosis. Scabies tempore *Pestis* salutaris. Lue venereâ infecti & ulcerosi rarò corripuntur; aliàs libenter Lue venereâ se sociat *Pestis*. Bubones & Tumores citò erumpentes, cum remissione symptomatum, boni sunt. *Bubonaria Pestis* mitissima, illa cum *Anthracibus* media, *petechialis* pessima. Bubones plures & boni coloris salutare; Carbunculi quo plures, eo periculosiores. Si per sudores largiores materia discutitur, bonum; si sudor sit frigidus, vel si extrema frigeant, in specie nares, malum. Narium stillicidium lethale. Tumores delitescentes periculum portendunt. Eminentibus Exanthematibus vel Bubonibus superveniens singultus est lethale signum. Super Bubonem erumpens Anthrax sive Carbunculus æquæ funestus. Anthraces in digitis propter multos tendines periculosi sunt. Tumores ante Febrim erumpentes, minùs periculosi sunt illis, qui post Febrim apparent: tumores aliquantisper inflammati, non adeò; sed cum circulo juncti sunt livido, valdè periculosi. Si Cantharides applicatæ Vesicas non excitent, instat mors. Si post Vesicatorium applicatum & apertum, vel Cauterium actuale, intra 12 vel 14 horas Anthracis progressus ad vicina non potest inhiberi, Æger interibit.

Idque

Idque etiam fit, quando post cauterium sive potentiale sive actuale applicatum, locus aridus permanet: sin verò applicato cauterio erumpat vesicula, quo major eo melior, & postmodum laudabilis materia in illa generetur, Æger erit extra periculum. Anthrax cum Vibice communiter flavo aut rubeo est admodum periculofus. Quod si Vibex albescat citra Febris decrementum pauca salutis spes superest. Si Bubones in collo aut prope aures inducant dolores gutturis, & deglutitio citra insignem internam Inflammationem impediat, Patiens vix ultra 12 vel 15 horas supervivet. Febris insignis citra anxietates Cordis, minus periculosa est, quàm Anxietates Cordis citra insignem Febrim. Si oriantur Anthraces in oculis, manibus, stomacho, &c. intereunt, idque cum summis Torminibus, non secus atque si in Vesica urinaria labes fuerit oborta.

Cura est vel *præservatoria* vel *curatoria*. Genuina præservatio consistit in causæ averruncatione, & spirituum roboratione. Hinc sanguis quasi balsamo condiendus ad minuendam mumialem symbolisationem cum contagio. Pestis, sicut & Febris omnis, jejunos facile affligit, unde ante egressum ex ædibus comedenda est *bucella panis*, fumendo haustum *Vini absinthii*. cui immista fuerit *Camphora*, quantitate pisi leviter accensa, ut supernatando comburatur. Sin extinguatur, de novo accendatur. Egregium præservativum est *Vinum acidum generosum*, ex eo saltem, quòd animosos reddat homines; quod & medicatum reddi potest ex infusione *Vegetabilium alexipharmacorum*, nunquam omitendo *Myrrham* & *Camphoram*. Purgantia ad præservationem sint rara, parca, & non vehementia, V.g.

℞ *Rhei elect.* ʒiʒ. *Fol. Sen. mund.* ʒiij. *Cremor. Tartar.* ʒi. *Rad. Scorzon.* ʒʒ. *Coq. ex Aqua Card. ben. Colatur.*

℥iij. add. Syr. de Cich. cum Rhab. ʒvi. Spir. Salis parum ;
Conf. Alkerm. ʒi. M. F. Haustulus.

Theriacalia, & *Aquæ spirituosæ oleosæ*, in præserva-
tione non conveniunt, nisi acidis mista. Optimè præ-
servant *Fonticuli* corpori inusti, unde qui ignari acce-
dunt ad Infectos, sentiunt punctiones in *Fonticulis*.
In præservatione solemus *aërem medicari* per *Sulphur ac-*
censum addito *Nitro*; in primis per accensum *Pulve-*
rem pyrium & crebriores *Tormentorum bellicorum* in
Civitatibus explosiones. Addi possunt *Succinum*, *Thus*,
Myrrha, *Camphora*, *Baccæ Junip.* Præterea *Spir. Vitriol.*
& *Nitri* lateribus calefactis affusi; item *Acetum nitra-*
tum cum *Camphora*, vel *Acet. rut.* cum *Nitro* & *Cam-*
phora pro suffitu egregiè convenit. Non ineptè *Lac ca-*
lefactum in conclavi suspecto reponatur, ut infectio la-
cti se insinuet, adeo ut crusta viridiuscula supernatare
appareat. Formantur *Trochisci* efficaces & suaviores
ex *Nitr. tbi. Sulph. ʒiii. Benzoe, Styrac. simul liquat. an. q. s.*
carbonibus ardentibus injiciendi.

Post *Aëris medicationem*, instituitur *præservatio*
per *corporis medicationem*; in quem finem interna *Reme-*
dia sunt *acida*, & hinc *sulphurea*. Inter *acida* excellit
Acetum theriacale, vel *bezoardicum*, vel *Acet. Calen-*
dulæ, vel potius *Acetum medicatum* per infusionem *Rut.*
Pimpinell. Beton. Nuc. Jugland. Allii, Bacc. Junip. addita
Camphorâ aut ejus vice *Spodio cervino*. Digerantur hæc
spacio 40. horar. ad Solem vel intra *Hypocaustum*. Per-
colatum detur ad cochleare 1. jejuno stomacho; Na-
ribus etiam, Temporibus & Pulsibus illinatur, pro an-
tidoto certissimo. Mirus dein fuit successus *Aceti the-*
riacalis Tymæi. Sanè ipsum *Acetum*, in quâ *Theriaca* so-
luta est, additâ *Myrrhâ*, & *Camphorâ* in *S. Vini* solut.
(nam in Aceto non solvitur) quotidie usurpatum cum
bucella panis optimè præservat; sed ipse *Spir. Vin.* sæ-
pè noxius observatur. Laudantur etiam *Elix. propriet.*
Spir.

Unable to display this page

Curationis totius cardo in eo vertitur, ut *Venenum* susceptum potenti *sudorifero alexipharmaco* foras educatur, additâ semper *Camphorâ* ob penetrantiam summam. Fundamentum suggerit natura venenum sponte deponens. Sed observetur I. *Alexipharmacum* singulis 8. horis esse repetendum, diuque continuandum: nec metuenda virium prostratio, melius enim se habent *Ægri*, dum sudant. Interim ratio habeatur texturæ raræ vel densæ, virium infirmarum vel validarum, & malignitatis majoris vel minoris. II. Sudans à somno arceatur, admovendo nempe naribus spongiam *Aceto vini* nonnihil *camphorato* imbutam; nam somnus *Veneni* expulsionem impedit. III. Dum sudat *Æger*, applicetur umbilico *panis parvus* à furno *calens*, cujus cavitas *Theriace* ℥ii. repleta sit, detractâ crustâ inferiori. Simili modo *Pani secalino* infunditur *Spir. vini camphor.* & applicatur Umbilico, ita ut foramen ei respondeat. Sic *Æger* incipiet sudare, licet nihil intus sumpserit, & *Venenum* pani se insinuabit, qui propterea defodiendus est. IV. Si adsit *Agrypnia*, *Delirium*, aut *Inquietudo*, *sudoriferis* addantur *opiata*, præsertim in principio, ut coërceantur Symptomata, & post sudorem, lintheis calefactis, Sulphure, Succino, Thure & Myrrhâ probè suffumigatis abstersum, ut blandus denuo Sudor sequatur. V. Si adsit *Febris ardens* & effervescentia insignis, *theriacalia* nisi *acidis* temperata non conveniunt. Usurpantur itaque *Diascord. fixa antimonialia*, & *Salia lixivialia*. Sin verò *Febris mitis* aut nulla sit, *theriacalia aromatica* conducunt debitæ sanguinis æstuationi restituendæ. VI. *Acida* nunquam omittenda, semper tamen *sudoriferis* miscenda; conveniunt in primis post sudorem, ut reficiatur *Æger* & simul malignitati resistatur. VII. Sicut *Fonticuli* in præservatione, sic *Vesicatoria* in curatione *Vertebris colli*, versus *Humerum* aut *carpum*, *Cruribus* & *Suris internis*, applicata, conducunt.

cunt. Talia enim à partibus nobilioribus revellunt ; à vicinis derivant ; vasa calefaciunt , liquores reddunt magis obsequaces , & cum serosa colluvie noxios humores educunt. Sed acerrima esse debent , & pars prius ad ruborem fovenda , quo vis *Emplastrum vesicatorii* potentius se exerat ; & excitata Ulcera diu aperta relinquenda *Emplastro de Meliloto* , pulverem *Cantharidum* iterum atque iterum inspergendo , hinc Inflammationibus dolorificis opportunè succurrendo *foliis Brassicæ* Ulceribus superimpositis. Interea huiusmodi *epispasticis* semper addatur aliquid de *Magnete arsenicali*. Sed tamen si urgeat *Urinæ ardor & Incontinentia* , *Sphincteris Vesicæ Inflammatio* vel *Ulceratio* , *Mictus cruentus* ; si *Mulier utero gerat* , vel instet *Fluxus menstruus* , vel nimia sit *Virium prostratio* , non sunt admovenda. VIII. A *Venæsectione* semper abstinenceatur ; idque eò magis , ubi alvus simul fluere cœpit , vel *Bubones* , *Carbunculi* aut *Petechiæ* se manifestant. IX. In principio morbi , dum venenum in primis viis harere testatur *Nausea* , commodè adhibentur *Vomitoria* , addendo ea , quæ vim habent *alexipharmacam*. Ubi mox apparent *Bubones & Anthraces* , & necessitas vomitorium propinare suadet , applicetur *Buboni & Anthraci* attractivum remedium , ne , dum *Vomitorium* datur , recedat Tumor. X. Si vomitus adeo vexet *Ægros* , ut nihil retineant , solo integumentorum pondere sudor provocandus , superinducendo vultui linteaminis partem ad halitus colligendos. Sic enim *Vomitum & Alvi profluvium* sedantur , & assumpta deinceps *medicamenta* probè retinentur.

Inter Remedia , pro curatione *Pestis* , excellit *Camphora* ; unde *Heinsii Oleum pestilentiale* ex *Ol. stil. Succin. Citr. & Camph.* compositum , ad gut. x. vel xv. multum præstitit. Habetur etiam *Liquor ex Camphoræ ʒi. & Album. Ov. ʒvi. destillatis per retortam* , qui cum *Spiritu Vini* cohobatus egregium est *alexipharmacum*. *Camphora*

etiam ad ʒß. cum Croco in *Aquæ Theriac.* ʒi. soluta; vel cum *Florib. Sulph. & Theriacâ* milta, egregiè sudorem prolicit. Juxta *Camphoram* laudatur *Spir. C. C.* ritè paratus & *sale volat.* probè acuatus, ad ʒß. *Baccæ Hederae arboreæ* ad ʒi. in *Vino* vel *Aq. Card. ben.* item *Baccæ Junip.* multum laudantur. *Allii capita* contusa cum *Vino* vel *Aceto* sumpta; & remedia ex *Cervis & Viperis* notissima sunt. Egregii etiam sunt *Bufones vivi* in *Spiritu Vini* suffocati, unde hic *alexipharmacus* redditur; ut & *Spiritus & Sal. vol.* ex iisdem ita maceratis & per retortam destillatis. Imò ipsi *Bufones* ab interioribus purgati, exsiccati, pulverisati, & cum *Hepate* proprio similiter exsiccatò, in forma *pulveris* ad ʒß vel ʒi. commodè propinantur. *Stercus humanum* cum *Urinâ propriâ* haustum est egregium; quod & externè *Bubones pestilenciales* optimè curat. Inter *mineralia* eminet *sulphur*, tam *commune* ad ʒii. cum *Aceto & Camphora*; quàm ex *Antimonio* ritè paratum. Inde & Potus quilibet in *Peste* sulphurandus est. De *Potionibus theriacalibus* aliisque sufficiant, quæ circa *malignas Febres* monita fuerunt. Ex dictis facile est parare formulas. V. g.

℞ *Theriac. Andr.* ʒi. *Bezoard. min.* ʒß. *Camph. gr.* vi. *Acet. Bezoard. q. f.* *Misc. cum Sacch. F. Bolus* unâ vice sumendus, expectando sudorem.

℞ *Antimon. diaph. Flor. Sulph. an.* ʒß. *Sal. volat. Viper.* ʒi. *Camph. gr.* viii. vel x. *M. Divide in 2. partes æquales pro sudorifero.*

℞ *Aquæ Card. b.* ʒiiij. *Liq. CC. succin.* ʒiß. *Camph. gr.* v. *Syr. de Scord.* ʒß. *M. pro haustu.*

℞ *Roob Junip.* ʒiii. *Elect. de Ovo, Mithridat. an.* ʒiß. *Theriac.* ʒiii. *Flor. Sulph.* ʒj. *Myrrh.* ʒiii. *Camph.* ʒii. *Croc. orient.* ʒß. *Succ. Citr. q. f.* *Misc. f. Elect. Dos.* ʒi. in *Aqua Card. b. & Acetos. an.* ʒi.

℞ *Viridis æris benè calefacti* tbi. *Irrora cum Spir. Acet.* ʒiiij. *Destilla per Retortam vitream in igne arenæ intensiori.*

fiori. Jam ℞ huius Spir. part. iß. Spir. Tart. rectific. p. iii. Mistis his, adde singulis uncis Camph. 3^a. ponantur vitro bene obturato in digestionem, donec Camphora uniatur Liquori. Si cum aliqua particula Opii digeratur & filtretur, dat Elixir antiloimicum egregium.

Symptomata frequentissima *Pestis* sunt *Bubo* & *Anthrax*. *Bubo* crudus non aperiendus, nisi ejus livor aut nigredo Gangrænam minetur; adeoque *maturatio* quædam est expectanda. Inconsultum autem videtur discussioni Bubonum operam dare, nisi simul sudor provocetur. In Bubone itaque curando applicantur externè 1. *Attractiva*. 2. *Maturantia*. 3. *Mundificativa* & *Consolidantia*. Sic pro attrahendo Veneno & maturando Tumore applicant quidam *Cepas coctas*, cum *Pulv. sem. Sinapi*, aut si dolor intensius urgeat, cum *Theriaca* contusas. Huc faciunt *Bufones* exsiccati, in *Vino* macerati, dum mollescant, & Buboni impositi; vel horum *pulvis* cum *Aq. Scorzonæ*. in forma *Cataplasmatis*, vel *Emplastrum magnet. arsenicale Angel. Salæ*, reliquis *Emplastris* præferendum. Buboni nempe applicatur *vesicatorium*, etiamsi tumor non sit magnitudinis insignis; intermissis *Cucurbitulis*, quæ bonos æquè ac malos humores alliciunt, sanguinem alterant, & *Dolorem* atque *Febrim* excitant; Vesicæ post horas 8. vel plures excitatæ, hinc dissectæ applicatur *Emplastrum*, cujus formula talis est. ℞ *Antim. crud. Sulph. flav. Arsen. alb. an. ʒij.* subtilissimè pulverisata sepeliantur in phiala in Igne arenæ, donec rubescant: vase refrigerato, eximitur *Magnes arsenicalis*, non venenatus. Deinde ℞ *Gum. Serap. Ammon. Galban. an. ʒß. Ol. Succin. ʒii. Terr. Vitriol. dulc. ʒi.* *Gummata* dissolvantur in *Aceto* forti; & per parvum linteum expressa, ad consistentiam priorem bullita, misceantur cum *Ol. Succin. Terra Vitr. & Magnete arsenicali*. Sic habetur *Emplastrum* egregiè attractivum, quod tamen in corporibus robustioribus, vel si

profundius lateat *Bubo*, nisi ope *vesicatorii*, *Escharam* non producet. *Eschara* autem veneni extracti vera sedes est, & mediocriter crassa reperitur, cute tantum superficialiter corrosa, unde multo citius & minore cum dolore separatur, quàm aliæ *Crustæ artificiales*. Saltem ejus separatio promovetur seq. *Unguento*: $\mathcal{R}$ *Mell. virg. Axung. Anat. an. ʒi. Fulig. Camin. ʒvi. Terebinth. ʒi. Vitel. Ov. no. ii. Theriac. ʒiii. Ol. Scorpion. q. s.* Si *Tumor*, crusta primâ ablata, sufficienter non sit imminutus, *Emplastro prædicto magnetico* secundam vel tertiam excitabis. Tandem *Ulcus consolidandum Emplastro de Minio*, vel *albo cocto*, vel *Diapomphol.* sed lentè ad consolidationem festinandum, ne lateat adhuc virus.

Verzacha, Medicus ille Basiliensis, *Bubones* curavit applicando *vesicatorium* inferiori parti, deinde imponendo vesicæ *Fol. Betæ* aut *Brassicæ rubræ*, *Oleo Rapar.* inunctum; secundo die applicuit *Cataplasma* seq. $\mathcal{R}$ *Mic. Pan. tritic. alb. ʒii. Farin. Alth. Lil. alb. an. ʒi. Herb. Malv. Scabios. Scord. Rut. flor. Chamom. Melilot. an. ʒi. Farin. sem. Lin. ʒß. Fænugr. ʒii. Ficum recent. n. vi. Cep. n. iii. Pulv. & coq. in Aq. font. ad formam Pultis, sub finem addendo Ol. Scorp. Unguent. resump. an. ʒß. Theriac. Androm. ʒii. Pulv. Croc. ʒiß. Vitel. Ov. n. iii. M. F. Cataplasma.* Quia tamen prædictum *Cataplasma* facilè corrumpitur, ejus loco substitui potest sequens: $\mathcal{R}$ *Emplast. Melil. Diach. cum Gum. an. ʒi. Ol. Scorp. q. s. M.* Si verò propter cutis densitatem *Bubones* istis medicamentis non rumpantur, aperuit *Lansettâ*, & *Ulcus* mundificavit *Linimento* ex *Ung. Apost. ʒiii. Terebinth. Venet. Mell. ros. aa. ʒii. Theriac. Andr. Ol. Scorp. an. ʒi. Vitel. Ov. n. i. M.*-----Alii præmisso vel omisso *vesicatorio*, *Bubonem* mitigant applicando *Herb. Parid.* aut *Cataplasma* ex *Fermento* cum *Scrophularia* & *Bacc. Herb. Parid.* aut *Cataplasma* sequ. $\mathcal{R}$ *Rad. Lil. alb. & Alth. an. ʒii. Fic. ping. n. iii. Coq. in f. q. Ol. Lib. alb. ad consist. Cataplasma. adde Fulig. splend. ʒi. Sapon.*

pon. Venet. 3vi. Ol. Ran. 3ii. Misc. quo facto aperiendus est scalpello aut *cauterio potentiali*, ne suppurationis mora vires prosterнат, aut virus repellat. Solebat quidam *Hodges* chirurgicæ manus vicem supplere *Emplastro* ex *Oxycroc. 3iii. Galban. colat. Gum. Caran. an. 3i. Pic. nav. 3ii. liquatis cum Ol. Chamom.* Apertio tamen artificialis ipsi auspiciatior habetur, aperto autem *Buboni* applicandus est *Balsam. Sulph. anif. vel terebinth. cum Ung. basil. & Theriaca*, imponendo desuper *Emplastr. Diapomph.* pro mundificatione & consolidatione, observando tamen, ut diutissimè apertum servetur. De cætero probè attendendum, ne *Acetum, opiata, saturnina*, vel *mercurialia* Bubonibus applicentur. ----- *Parotides* eodem modo tractandæ sunt ac *Bubones*.

Quoad *Carbunculos & Anthraces*, *Carbunculus* emergit cum calore purpureo & puniceo, & circulo circumcirca vel rubicundo, qui melior, vel livido, qui deterior; & Gangrænæ instar partes vicinas inficit. Interdum pustula alba apparet, materiam quasi coctam continens, quæ aperta aut compressa, sicca ac profunda in partibus carnosissimis radicata apparet. Subinde pustulæ plures emergunt, sub quibus durities inflammatoria apparet. In Cura, cum nil aliud sit, quàm incipiens partis mortificatio, 1. ejus progressus inhibendus. 2. pars mortificata separanda. 3. Ulcus relictum mundificandum. Pro primo scopo ducatur circulus *Sapphiro* in cute circa *Carbunculum*: dein illinatur apex ejus *Butyro Antimonii*, hæc enim non solum progressum mortificationis inhibent, sed & totum mortificatum separant. Denique applicetur *Empl. de Fulig. vel Magnet. Angel. Sal.* quo non datur melius. Alii non ineptè mox applicant *Cauterium actuale*, & *Escharam* ruptorio ex *Ol. Lin. & Chamom. cum Croco* successivè separant. His factis, ubi substantia separata probè educta est, usurpetur *Bals. Sulph. anif.* aut *Ung. Basil.* cum *Empl. tetra-*

tetrapharm. & Theriac. Si adsit ardor summus, vitentur *oleosa & pingua*, metu *sphacelismi*.

Æstus in genere mitigatur usu *Nitr. antim.* ad ʒi. in *Mens. β.* potius ordinarii; item *Arcan. duplic. Spir. Nitr. d. & c.* *Externè* lintea intincta *succo Semperv. maj. & Acet. ros.* in quo solutum *Nitrum*, applicantur pulsibus, fronti & temporibus. Sed in Febribus cum excretionē cutanea junctis, calor non facile sufflaminandus est, nisi modum excefferit.

In *Dolore capitis & Vigiliis* notandum, quod nunc à Stomacho & Præcordiis affectis proveniant, & Vomitorio in principio morbi dato, vel Clysmatibus præcaveantur aut leventur : nunc capitis malè se habentis pedissequæ sint, & tunc intensior est incalescentia circa frontem, oculi sunt fulgidi, & minor est inquietudo seu jectigatio. Si hæc symptomata diutius durent, Delirium post se trahunt, cujus comites tandem sunt Convulsiones. Dolor Capitis in principio curandus venit, sed si prope judicationem superveniat, nil tentandum, quia interdum Vomitus vel Hæmorrhagiam prælagit. *Vigiliæ* pariter circa crisin minus tutò *anodynis* tractantur. *Internè* Mala hæc curant *Opiata & Emulsiones*; *externè* illinitur temporibus *Ung. alabastr. cum Ol. Semin. Papav. alb. aut Hyosc. express.* item *Epithema* fronti applicatur ex *Emuls. nucl. Persic. & sem. Papav. alb. in Aq. flor. Sambuc. aut Verben. aut Solan. cum Camphora.* Applicantur etiam Plantis pedum *Cataplasmata* ex *Fol. Rut. Rad. Raphan. & Sal. comm. cum Fermento.* Dein subinde admoventur Fronti lintea tincta in aquæ solutionis *Nitri.* Notandum autem, *Epithemata* humida minus convenire, quia refrigerata poros stringunt; item dolorem in parte capitis anteriori à Febre oriri, in posteriori verò à proprio capitis affectu. *Medulla* etiam *crurum Vituli* recens, temporibus crebrius illita, vespertino tempore somnum adfert. *Barbette* temera-

merarium *Opii* usum dissuadet, primis nempe tribus vel quatuor diebus; item impuro existente ventriculo, *Ægris*que nimis debilibus; & tandem diu deficiente somno non nisi *alexipharmacis* junctis concedit. Quin & priusquam ad *Laud. Op.* usum accedat, capitis dolorem sedat applicando plantis pedum & volis manuum Cataplasma ex *fol. Rut. Ferment. acri, Fimo columb. Sal. com. & Acet. Sambuc.* Vel ex *Bol. armen. Terr. sigil. Cret. alb. & Acet. calend.*

Si adsit profundior somnus, applicetur naribus *succus Rutæ* cum *Aceto*, aut *Castor.* cum *Acet. rutac.* Adhibeantur *Vesicatoria* cervici, item carpis aut malleolis: & Fronti imponantur *Thus, Bac. Laur. & Piper nigr.* cum *Albumine ovi* subacta. Internè vitentur *Theriacalia* & quæ de *Opio* participant, & propinentur *acida.*

Hæmorrhagia narium critica non sistenda: *Symptomatica* sistitur sanguinis fluxum prohibendo per interna refrigerantia, nempe *papaverina, Aq. Papav. errat.* cum *succo Portul.* aut *succ. Cydon. Rib. Syr. Portulac.* denique *Terr. sigill. Lap. Hæmat. Corall. Bezoard. martial.* aut *Antim. diaph. mart.* ex quibus fieri possunt *Mixturæ* cum *Aquis Sympb. Plantag. Ros. &c.* addito *Nitro, Spir. Vitriol.* aut *Salis, Aceto &c.* Externè *Bufo* vivus sub alis applicatus, vel exsiccatus simili ratione detentus, vel pugno compressus, ut probè incalescat potenter *Hæmorrhagias* sistit; abluantur etiam manus, pedes & colum *Aceto*; vel applicetur temporibus *Creta* aut *Bolus* cum *Aceto.* Sedatâ *Hæmorrhagiâ* laxatio alvi instituen- da est, si alia non impediunt, idque *rhobarbarino* quodam.

Sitis Febrium levatur per *Nitr. antimon.* in potu solutum, vel *Serum lactis succo Citri acidulatum*, vel *Aquam comm. acidulatam* cum *Spir. Sal. & Syr. Citr.* quæ optimè levat, & sudorem simul movet. Si alvus quoque aperienda veniat, conveniens est *Tamarind. Pulp.*
&

& *Decoct.* Notandum autem, nec nimiam quantitatem nec saepius frigidam bibendam esse, alias Flatus, Alvi fluxus, Cordis anxietates & symptomata alia exinde metuenda esse scribit *Barbette*, quem vide de *Peste*, p. 615.

In *Cardialgia* & *Vomitu* conducit *Sal. Absinth.* ad ʒi . item *Conf. Menth.* & *Extract. Torment.* In *Peste* exhibuit *Barbette* misturam ex *Aq. Menth. Prophyl.* & *Cinnamom.* cum *Conf. Hyacinth. Sal. Coral.* & *Syr. Myrtin.* inunxit dein Venterum ter vel quater quotidie *Unguento* ex *Ol. N. mosch. expr.* ʒiʒ . *Ol. Mac. still.* ʒʒ . *Ol. Absinth.* ʒi . Interea parcius potus conceditur, & sedato Vomitu exhibetur sudoriferum. Notandum autem, mala hæc non adeo facile profligari, si ex internis *Carbunculis* oriantur, quas Venterum & Intestina subinde occupare testatur Cadaverum sectio.

Alvi fluxus & *Tormenta abdominis* curat *Diascord.* ad ʒi . in misturis propinatum; item *Essent. Theriac.* ad gut. 30 vel 40. item *Extract. theriac.* ad gr. iii. vel 4. *Anodyna* autem & *opiata absorbentibus* mista optima sunt. Abstineat Aeger ab omnibus salsis & acidis, alias in *Peste* usitatis, item à largiore potu. Applicentur externe *Olea stillatitia Mastich. Absinth. Aneth. &c.* cum *Theriacâ* & *adstringentibus*.

Sudores, corpore adhuc pleno, non sunt eliciendi quia facile translatio fieri potest ad Caput. Interdum post *Febres continuas* remanent crebri sudores nocturni, ex sanguine depauperato & nutrimentum non assimilante nati, qui curantur per *Emuls. temperantes*, vel *absorbentia coralliata*, interdum *martialia* cum *aromaticis*, subjunctis *amaris*, v. g. *Absinth.*

Urinæ suppressio prægresso sudori superveniens imminutis criseos per sudorem interdum indicium est. Interdum in statu sine criseos indicibus delirantibus vel alio modo affectis supervenit, & in talibus illinenda

venit Regio pubis *Ung. de Alth. ʒʒ. cum Ol. Scorpion. simpl. ʒi.* Et omittenda sunt *Vesicatoria.*

Deliquia animi, Palpitatio cordis, & Anxietas à Ventriculo orta, curantur *absorbentibus.* Si procedant à sanguine grumoso aut Spirituum motu convulsivo, profunt *Conf. Alckerm. Castor. C. C. Spir. Sal. ammon. Externe* convenit faciem & tempora irrorare *Mixturis cephalicis cum Castor. & Acet. Ros. junctis.*

Si adsit *Prunella*, aut *Angina*, & incipiens *Oris putredo*, collo applicetur *Sacculus* interpassatus calidus ex *Croco, flor. Sambuc. & Sal. Petr.* & fiat *Gargarisma* adstringens ex speciebus in *Aqua Hord.* decoctis, addito *Nitro & Sale ammoniaco.*

Interdum *Maculae*, pulicum morsus referentes, *Dorsum, Brachia & Crura* criticis diebus occupant; interdum apparent *Vibices* longiores à guttarum sanguinis fiderati dispersione ortæ. In hoc casu continuanda sunt sudorifera, inprimis *Aq. Galeg. Myrrha, Castor. Camphora, & Salia vol.* Sedulò frigus vitandum, & corpus quotidie fricandum sacco *Sale comm. vel Sale petræ* repleto; & *Cucurbitæ siccae*, passim in Dorso, Brachiis & Cruribus calidè affigendæ & sæpius detrahendæ.

S E C T. XVI.

De Nutritione Læsa.

A R T. I.

De Phthisi & Tabe.

Sanguis ex sinistro Cordis ventriculo ebulliens distribuitur ad omnes partes, ut corpus nutriatur. Læditur hæc nutritio 1. Quando redundat vel universè in *Corpulentia*, vel particula^{rum} secundum par.

partium nonnullarum & Viscerum parenchymata, ut in *magno Hepate, Liene, &c.* 2. Quando deficit in *Atrophia & Tabes.* 3. Quando depravatur in *Cachexia, Anasarca, Ictero, &c.*

In *Atrophia* deficit nutritio, vel ratione pinguedinis & *Macies* dicitur, vel ratione carnis musculosæ & *Tabes* appellatur. Cartilagines autem, Ossa, Parenchymata, Membranæ, & partes fibrosæ non absumuntur, utut subinde exsiccentur plus minus & arescant. Si unum vel alterum membrum tantum tabescat, *Aridura* dicitur, & rarior est *Atrophia universalis*. Cujus causa efficiens sunt deficientes spiritus animales influi, qui cum spiritu insito confermentati nutritionem alias efficiunt. Deficiunt hi vel quando non generantur ob varia sanguinis vitia & cerebri intexturam; vel quando geniti absumuntur labore, venere nimia, intensioribus meditationibus, mœrore, &c. Subinde Causa *Atrophie* est in *objecto* (& non in *efficiente*) nempe *alimento*, vel quando deficit nutrimentum, vel quando vitiosum est. Deficit autem 1. In inedia, aut quando alimenta parum nutrientia assumuntur. 2. Quando chylus genitus non distribuitur ad vasa sanguiflua, idque vitio vel vasorum lacteorum, vel glandularum Mesenterii obstructarum. 3. Quando Chylus sanguini assimilatus nimis cum eo evacuat, in *nimia Hæmorrhagia, æstu* succum nutritium liquefaciente, *nimio motu & sudore, Fluxu alvi, Fluore albo, Ulceribus fistulosis* in artubus, nimia *Venere*, quam sequitur *Tabes dorsalis*, i. e. successiva in dorso extenuatio, & spinæ prominentia, cum sensu vermiculationis subito per medium dorsum decurrente. Hujus autem *Tabis* duplex est *Hippocrati* species, vel à distillatione in spinam, vel à genituræ copiosiori excretionem. *Vitiosum* denique est *nutrimentum*, vel propter malam in Stomacho digestionem, vel propter vitiosam nutrimenti geniti; *Massâ sanguin.* antea plus nimis vitiata

corruptionem. Sanè multæ sunt *Tabes* ex vitio Ventriculi, quando aut lymphæ salivales aut fermentum Stomachi, aut etiam succi in primis viis ita vitiantur, ut alimentum immutent in *Chylum acidum salsum*, aut asperum, aut plus minus viscidum & serosum. Deinde & vitio sanguinis frequentes sunt *Atrophie*, quando nempe in crasi sua vitatur, unde etiam corrumpitur *Chylus* distributus, v. g. in *Hecticis* post Febres malè curatas, in *Scorbuto* & *hypocondriaco Malo*, ubi acrimonia salis scorbutici nutrimentum corporis inquinat, in *Mensibus*, *Lochiis* aut *Hæmorrhoidibus* retentis maleve sanatis; vel denique in vitio partis solidæ nobilioris, ratione cujus *Massa sanguinea* ad dyscrasiam degenerat.

Atque talis ex Visceris cujusdam vitio insigniori, ac speciatim ex ulceratione, nata *Tabes*, singulari nomine vocari solet *Phthisis*. Et quoniam pulmo præ omnibus partibus internis maximè expositus est injuriis externis, & simul talem sortitus est texturam, quæ facillimè sanguinis recrementa suscipit, & frequentissimè vitatur, propterea κατ' ἐξοχὴν ii *Phthisici* dicuntur, qui *Ulcere pulmonum* laborant. Cæterum in *Phthisi* quacunque semper adest *Febris hectica*; & si Viscus nobile suppuratum est, sequitur *sordidum Ulcus*, quod magis magisque sanguinem inquinando *Tabem* admodum exasperat. Differt *Phthisis pulmonalis* à *Vomica Pulmonum* in eo, quòd prior sit *Ulcus* sordidum cum sanie & pure degenerato; posterior verò sit *Abscessus* cum pure puro, albo, lævi & æquali. Licet autem Pulmonum exulceratio frequentior sit *Phthiseos pulmonalis* causa; quævis tamen alia eorum labes insignior sanguinem ad *Phthisin* disponit. Adeo ut *Phthisis pulmonalis* sit *Contabescencia corporis ex vitio pulmonum nata*, non ex sola exulceratione, sed etiam ex corrugatione, peregrino aliquo corpore in asperam arteriam aut pulmonem illapso, &c. sicut contra observati sunt Pulmones exulcerati sine *Phthisi*.

Causæ autem remotæ frequentioris *Phthiseos pulmonalis*, nempe *exulcerationis*, sunt vel *internæ*, inprimis sanguinis & lymphæ acrimonia & falsedo muriatica, cujus origo prima in digestionem Ventriculi vitiata posita est: vel *externæ*, v.g. *Vulnus* aut *Casus*, indeque sanguis grumosus in thorace, halitus acidi & corrosivi mineralium; inspiratio odoris Aquæ fortis, Gypsi aut Calcis; Acidulæ & omnia vitriolata; potus Vini acidi, vel frigidæ post æstum corporis; fumus Nicotianæ copiosius haustus. Pleuritides etiam & Peripneumoniæ malè judicatæ, sanguinis Sputum, & Variolæ, frequentissimè *Phthiseos* autores sunt. *Phthisis pulmonalis* hæreditarium malum est, quod ex traduce propagatur: si *Ulcus* confirmatum sit, fermentum ejus corruptum aut per halitum exspiratum, aut per fanem expectoratum, Conjugem, Medicumve sputa olfacientem, aliosque inficit; quin & vestes *Phthysicorum* post biennium contagium propagarunt; nec mirum, cum teste *Panarolo* sputum excretum malignitate suâ Muscas instar Arsenici interimat.

Diagnosis. *Tabes* aut *Atrophia* à vitio externo, ex causarum antecedentium examine & symptomatum syndrome facile patet. In *Tabes* ex vitio interno præcognoscendâ respiciendum ad tres causarum fontes, 1. An sit à vitio Stomachi, quod præcedentes coctionis læsiones suspectum reddunt. 2. An ex vitio sanguinis, cujus suspicio subest, si macilenti sint Ægri, horum enim sanguis asperior, falsior, minusque dulcis & chylusus, quàm Obesorum, esse solet: item si præcesserit *Ulcus* in quodam loco sanatum, fermentum enim *Ulcerris*, cum sanguine mixtum, malum infert. 3. An ex corruptela ulcerosa alicujus partis, inprimis Pulmonum, *Phthisis* enim *pulmonalis* frequentissima est, circa quam inquirendum, an à causa externa, v.g. inspiratis, an ab interna oriatur? An affectus sit secundarius, quo in casu pri-

In primarii Affectûs, *Pleuritidis* v. g. habenda est ratio; an verò primarius, cujus radix est in ventriculo malè digerente, progressus in sanguine aut lymphâ exinde acido falsis factis, unde Pulmonum vesiculas & cellulas erodunt, & in loco eroso supervenit *Ulcus*, cujus sanies acris nutrimentum proximum corrumpit, unde sordium saniei ac puris generatio, ac mediante Tussi successiva excretio, donec vel ab illis sordibus suffocentur Ægri, vel erosio & assumptis maximam partem Pulmonibus sanguis debita in crassi deficiens, nunc mediante Diarrhœâ colliquativâ, nunc mediantibus pedum Tumoribus œdematosis mortem inferat. Hæc *Phthisis* Catarrho à capite defluenti falsò adscripta, ita se habet: Ægri nunc cum, nunc sine manifesta causa de virium labefactione conqueri incipiunt, cum appetitu plus minus dejecto, aut saltem carnes horrente; sentiunt flaccescentiam substantiæ carnosæ in artubus, tussunt sed inaniter, saporem in ore percipiunt falsum præsertim mane, & malo magis progressu putridum cinereum, item saporem piscium & carnum putridarum. Tussis successivè intenditur, præsertim vesperi, aut post lecti introitum: supervenit Febricula lenta ferè insensibilis, saltem levis calor post pastum cum sensu gravationis circa præcordia, & pulsus semper celer, frequens & plus minus parvus. Interea Tussis vespertina exasperatur, Respiratio fit difficilis, & expuunt alba nonnihil viscida: tandem augetur hæctica Tussis, & calor post pastum, superveniunt quoque sudores nocturni, & evacuatur vesperi parcior, mane copiosior materia albida viscida, quæ successivè flavescere, interdum livescere, tandem nonnihil foetere, ac purulenta ferè evadere solet. Ad finem omnia symptomata augentur, simul ac oculos claudunt Ægri, sudore diffluent, capilli defluunt, & aut suffocantur, aut Diarrhœa vel pedum Tumor mortem proximè præcedit. Ob-

servandum autem, non rarum esse, surculos venarum & arteriarum expectoratione rejici; item *Tussim* Phthysicorum non statim *pulmonalem*, sed in principio ferè *stomachalem* esse; quin & insignes reperiri Pulmonis erosiones & exulcerationes citra insigniorem *Tussim*: & contra copiosum pus rejectum fuisse, ubi Pulmo sanus, Hepar verò exulceratum inventum est.

Prognosis. *Phthisis imminens* facilè curatur; *incipiens* difficilior, saltem necesse est, ut cautissimè & rigorosè *Ægri* observent omnia; *confirmata* nunquam. Quo sanior Stomachus, eò melius. Qui ex Pulmonum *Ulcere* vult evadere, debet habere sex *Hippocratis* signa, de quibus *Vid. Sennert. & Sylv. de Phthisi.*

Cura. Causæ removendæ, symptomata mitiganda, alimenta usurpanda, quæ chylum alcali probè divitem suggerunt, & succos corporis temperatos reddunt. Quoad *Causas* 1. ratione Stomachi conveniunt *Vomitum*, hinc acida blanda, ut *Spir. Sal. dulcis, Liq. Terr. fol. Tart. Elix. propr. s. ac. Oc. Cancr. cum Aceto.* Ratione acrimoniæ sanguinis & lymphæ prorsunt *Sulphur. Succin. Myrrha, Antimon. diaph. Antih. Poterii, Papavérina & Opiata, Tragacanth. Amygd. Passul. item Decoct. Lignorum*, in primis *Guajaci* cum *Passulis*, quod obtinet resinofam substantiam sulphuream, acre temperantem, sordes impactas solventem, & dyscrasiam sanguinis emendantem. 3. Ratione cujusdam Visceris læsi profunt *Vulneraria*, in specie *Veron. Scabios. Hedera terr. Chærefol. item Sulphura antimonialia, Bals. sulph. tereb. Peruvianus, &c.* quæ substantiam puris, ejusque proventum corrigunt.

Quoad *primam indicationem*, convenit *Vomitum* in *Phthisi* vel *Atrophia* incipiente ex vitio Stomachi & acrimoniâ *Massæ* sanguin. Item in *Ulcere* Pulmonum confirmato, ubi respiratio aut materiæ excretio difficilis est, dum vires constant; cavendo interim, ne metus adsit Sputi sanguinis, nam potenter & copiosè saniosos

niosos ex Pulmonibus evacuat Vomitus. *Purgantia* multum nocent; à lenissimo enim purgante copiosissimè evacuantur cum insigni virium jacturâ, & exacerbatione Tussis vespertinæ. Venæsectio noxia est, nisi suppressa sanguinis evacuatio in causa sit. *Fonticuli* nil profunt, cum catarrhus, quem incusant, nullus sit. Inter *acida* præstant blandiora, nocent enim *Vitriolata* & *Acidulæ*. *Dulcia saccharata*, & *mellita* Stomacho & Visceri eroso inimica sunt, adeoque syrupi ante usurpandi. Huc facit *Pulv. Conerdingii* ex *Sal. armon. pur. Nitr. depur. an. ʒß. Liquir. Irid. flor. an. ʒi. M.* Dos. mane & vesperi quantum cuspis cultelli capit.

Quoad *secundam indicationem*, inprimis laudabiles sunt *Passulæ*, quæ omnium optimè temperant, benè nutriunt & pinguefaciunt: hinc convenit harum decoctum cum *Hordeo*, vel cum *Rad. Helen.* temperant etiam *Liquir. Beton. Tussilag. Amygd. Sulphur*, ac alia *Sulphurea* mirè conveniunt: inprimis in exulceratione Visceris *Bals. Sulphuris* tam *tereb.* quàm *anis.* ad gut. xii. in *Decocto pectorali* vel *lignorum*: sed si *Hectica* adsit, corrigenda est ejus ignea vis *Saccharo Saturni*: unde in hoc passu usitata est *Tinct. antiphthis.* ex *Sacch. Sat. & Vit. Mart.* cum *Spir. Vin. & Aceto dest.* parata; & perquam egregium est *Antihect. Poter.* cum *Conserv. Ros.* His accensendi sunt *Pulveres pectorales* ex *Rad. Ireos flor. Oc. Cancr. Antihect. Poter. Sulphure, Croco, &c.* In Morbo confirmato absque excretionē sanguinolentâ exhibuit *Cnophelius* Pilulas ex *Aloë, Myrrh. & Croc.* cum *Bals. sulph. anis.* ad ʒß. ante somnum; dein post octo dies ter in die 7. vel 8. *Rotulas* ex *Spec. diatr. diatrag. frig. an. ʒii. Antim. fix. diaph. ʒvi. fl. Sulph. ʒß. Sacch. alb. in Aq. Tussilag. solut. ʒvi. Ol. anis. gutt. xii. f. Tabulæ.* Sumuntur pulveres tales in *Decocto Hederae terr. vel Lignorum.* In principio & incremento *Phthiseos* largas *Opii* doses sine noxâ ferunt; adeoque diu continuari debent, opti-

mè enim *Tussim* sistit, puris proventum & sudores nocturnos coërcet, & materiam magis coctam facilius expuere facit. Sed si difficilior sit anhelitus, & multa viscida expectoranda sint, cautè usurpentur, ne sistatur excretio. Convenit autem in specie, quando *Tussis* plus minus sicca nocturna urget. *Crasin* sanguinis & *lymphæ* egregiè corrigunt *Decocta lignorum*, in incipiente præsertim *Phthisi pulmonali*, additis insimul *vulnerariis*, quæ fermentum ulcerationis inchoatæ corruptivum corrigunt. Præ cæteris conveniunt *Rad. Chinæ* & *Lign. Sassafras*. Huc facit *Conserva Ros.* tantopere decantata, pluribus scopis ad acrimoniam succorum corrigendam & *Viscerum* tonum conservandum intervens: sed *Saccharum* junctum quibusdam nocivum est. Singulariter laudantur *Pulv. Fung. salicis*, mense *Majo* collect. & in *Sole* exsic. ad 3ß. cum hac *conserva* usurpatus. Huc pertinet *Electuarium* illud *antiphthysicum Wincleri*, viz.

℞ *Rad. Symph. maj. Tussil. Enul. mundat. an. ʒiiii. coq. in s. q. Aq. ad mollitiem: tunde & trajice per setaceum.*
 ℞ *Passul. maj. & min. an. ʒß. coq. in brodio residuo à radicibus, & extrahatur pulpa eodem modo.* ℞ *Salv. acut. Beton. Hyssop. Veron. Heder. terr. Pulmonar. macul. aa. m. j. coq. ad mollitiem in brodio à Passulis relicto. Decocto colato adde Sacch. canar. ʒi. coq. ad consistent Syrup. Colaturæ adde pulv. Radicum & passul. Amygd. d. exc. Pinear. rec. probe pistarum an. ʒiii. Cinamom. ʒii. Croc. ʒi. M. f. Electuarium, quo solo non rarò curabatur Phthisis.*

℞ *Conserv. Ros. Heder. terr. an. ʒi. flor. Sulph. Antibeet. Poter. an. ʒi. Lap. Cancr. præp. ʒi. Laud. op. gr. xvi. cum s. q. Diacod. Mont. f. Elect. capiatur bihorio ante cœnam magnitudine nucistæ.*

℞ *Antibeet. Poter. ʒi. Sacch. Sat. ʒß. Extr. Croc. gr. v. Laud. opiat. gr. iii. Bals. Peruv. q. s. M. f. Pilulæ pro 2. dos. quarum unaquæque 2. horis ante cœnam assumpta, sudorem nocturnum aliaque symptomata in perfectè Phthysico inhibebat.*

℞ *Rad.*

℞ Rad. Chin. in taleolas incis. ℥iii. flor. Pap. rhæad. Beton. Scabios. an. M. ʒ. Passul. maj. enucl. & min. an. ʒi. coq. in s. q. Aq. Decoctum colatum edulcoretur tantillo syr. Pap. rhæad.

℞ Ras. Lign. Sassafr. ʒi. Macer. in aq. com Mens. ij. adde Herb. Hed. terr. Scabios. Pulmonar. an. M. ii. Sem. Anis. Fenic. an. ʒʒ. Rad. Liquir. ʒiii. Passul. min. conquass. ʒi. coq. ad tertias. Colaturam dedi cum successu in Tussi pulmonali Phthisi minitante.

℞ Lign. Guaiac. ʒiii. Cort. ejusd. ʒi. Rad. Chin. incis. ʒʒ. Rad. Bardan. Helen. an. ʒii. Bacc. Junip. ʒiii. Herb. Veron. m. ii. Hed. terr. m. i. Incisa macerentur in Aq. simpl. ℥. xii. per 24. horas, coq. ad medias addendo in fine Sem. Anis. Fenic. an. ʒʒ. Rad. Liquir. ʒi. Colaturæ sumpsit perfecte Phthificus bonum haustum omni mane in lecto, addeno simul gr. xii. Bals. Sulph. tereb. unicuique dhaustui.

Pro tertia denique Indicatione, quæ læsionem partis respicit, præsertim ulceratæ, conveniunt vulneraria, quorum Alkali pluribus usibus in Phthisi curanda inservit, si Ventriculi & primarum viarum habeatur ratio. Hinc admodum laudant Decoctum Bugulæ, item Decoct. Symp. & Prunel. cum Chin. & Guaiac. assumendo in quolibet haustu dosin Antimon. diaphoretici. Hinc & Sanic. Veron. Plantag. Vinc. pervinc. Equiset. flor. Ros. & c. tam in Decoctis quam Pulveribus & Elect. in usu sunt. Pertinent huc Electuaria, in primis sccreationi dicata, ex Pulv. Scord. Salv. Rad. Helen. & c. cum Melle. Sed cum his vulnerariis simul usurpanda sunt Balsamica, quantum Hæctica plus minus juncta usum eorum ferre potest: adeoque in incipiente Phthisi aut præservatione ejus conducunt Bals. peruv. cum Saccharo in pillulas redactum, aut Vitello Ovi sorbilis solutum: item Pill. River. ex M. P. Ruff. ʒi. Antimon. diaph. Gum. Guaiac. an. ʒʒ. Bals. Peruv. q. s. f. Pill. dos. ʒi. capiend. per mensem inte-

grum. Item *Terebinth.* in *Vitello Ovi* soluta cum modico *flor. Sulph.* Item *Aloë, Myrrha, Bals. Sulph. tereb. &c.*

℞ *Herb. Alchym. Pulmonar. Sanic. Centaur. min. Veron. Auric. mur. Vinc. pervinc. Hepatic. nob. an. m. 1.* Coq. in *Cerevisia* benè defæcatâ : de colatura bibebat *Chirurgus Steinenfis Phthisi laborans* ter de die, & eîdem per multos annos se sustentavit.

℞ *Herb. Hed. ter. Chæref. Veron. an. m. i. Rad. Helen. ʒiʒ. Rad. Jr. flor. ʒi. Sem. Anis. ʒiii. sem. Fœnic. ʒii. Fic. ping. n. iv. Passul. min. ʒiʒ. Rad. Liquir. ʒvi.* Infunde, coque in aqua, & bibe in *Phthisi pulmonali* nondum inveteratâ.

℞ *Visc. Pyrro. Salv. an. ʒi. Pulmon. Veron. Flor. Farfar. an. ʒʒ. rad. Enul. ʒii. Sacch. cand. alb. ʒii. M. f. Pulvis, dâsis ʒi.* Pulvis est antiphthificus *Erpenii.*

Quoad Symptomata : *Tussim*, præsertim *ferinam*, & *Sudores nocturnos* optimè mitigant *Opiata.* *Screatum* egregiè promovent *remedia ex Tabaco*, inprimis *Syrupus ex succo ritè paratus.* Si *sputum multum ac fœtidum* fuerit, *Mel & Myrrha screatum* promoventibus semper addenda erunt. *Diarrhœam colliquativam* inhibent *absorbentia*, *Ter. sigil. C. C. ust. &c.* vitando *mellita.* De *Suffitibus* nil attinet dicere.

Quoad Diætam. *Virtutis digestivæ*, & hinc *dictaminis Appetitus* habenda est ratio. Hinc conveniunt *alimenta copiosum alcali acre temperantia & succum non facile exhalabilem, sed roridum suggerentia*, v. g. *Cancrî, Ostrea*, & præ cæteris *Lac*, modò colluvies *Viscerum & vitia Stomachi* correctâ fuerint, aliàs enim in *Ventriculo* corrumpetur. Convenit inprimis in *Tabe* ex *acrimonia humorum*, item *Ulcere pulmonali*; nam abstergit parte *ferosâ*, conglutinat *caseosâ*, nutrit & temperat *butyrosâ.* Addi debet *Saccharum*, ne coaguletur, & post assumptionem corpus moderatè moveri debet, ut facilius distribuatur. Optimum est *muliebre* & *Butyrum* ex eo paratum: huic proximum est *asininum*, ferosi.

ferofitate qua gaudet Ulcus detergens, dein *caprillum*, optimum in *scorbutica Phthifi*, addito *ſpir. Cochlear.* aut *ſpir. Sal. armon.* Debet Lac ter in die ſumi, & vix ullus alius cibus concedi, faltem *Paſſulæ* aut *Ova ſorbilia*, quæ egregiè nutriunt.

ART. II.

De Atrophia particulari ſeu Aridura.

A *Trophia Membri particularis* ſequitur, quando tam ſanguis quàm chylus non rectè affluit in partem nutriendam, propter arteriæ ad eam tendentis læſionem & compreſſionem, ex Luxatione, Fracturâ, Tumore duro, & ſimilibus: item quando pars adeo debilitatur, ut alimentum, licèt conveniens, recipere, retinere & commodè agglutinare nequeat. Debilitas hæc pendet à vitio Spiritus inſiti, qui habet ſe ut agens in nutritione. Debilitatur autem Spiritus inſitus, quando ex Vulnere copioſus effluit nutrimentum aut Synovia articuli, vel quando per Ulcera in ſaniem & pus muratur, & ſic cum ſucco nutritio inſluo ſimul abſumitur *ſpiritus inſluus*, à quo *inſiti* vigor dependet. Hinc licèt Vulnus aut Ulcus ſanatum fuerit, pertinax tamen *Aridura* ſequitur, quia fibræ convenienti nutrimento antea deſtitutæ, exſiccata & contractæ poros partis magis connivere faciunt, ipſo interim ſpiritu inſito labefactato, & nutrimenti agglutinationi impari. Quin & debilitata dicto modo pars, minus robuſta exiſtens aliâ ipſi reſpondente, facilius objectorum externorum impreſſiones recipit, adeoque aëris mutationes præſentit. Debilitatur & *ſpiritus inſluus* per Paralyſes, Convulſiones articulorum, compreſſiones & diſtorſiones nervorum atq; tendinum, item horum diſlocationes: licèt enim hæc læſiones apparèter parvi momenti ſint, & ſine conti-

nui læsione, impediunt tamen plus minus radiosum influxum spiritus animalis influi, unde pars successivè debilior cum sensu stuporis & fornicationis, tandem flaccidior & plus minus tabida quasi redditur. Disponitur etiam pars successivè ad *Atrophiam* ex decubitu Lymphæ catarrhalis in quandam partem, ejusq; articulationem, & inde fibrarum ac tendinum resolutionem cum sensu doloris obtuso, ut in *Arthritide* crebriori. Omnes hæ *Ariduræ* difficiles sunt curatu, idque eo magis, quo magis confirmatæ ac inveteratæ.

Cura. Promoveatur Spir. animalium & Massæ sanguineæ ad partem influxus. Si *Aridura* inducta fuerit cum solutione continui, & effluxu nutrimenti spirituosi, conveniunt magis *temperata* in calore, probè *humectantia*, & humore roscido oleoso partem perfundentia; hinc *calesfacientia* & sensibilius *stimulantia*, ut Spirituum uberior radius, & humorum copiosior affluxus in parte conservetur. Sin fuerit cum sola læsione absque continui solutione, cum *internis* & *sudoriferis*, *externa discutientia* & *resolventia* usurpentur. Catholicum remedium est *Arcanum Aluminis Felic. Wurz.* cum *Linimentis* & *Pinguedinibus* appropriatis applicatum. In specie si fuerit *Aridura* cum affluxu nutrimenti in *Vulneribus*, &c. conveniunt *Fotus* cum *Decoct. emoll.* v. g. *Capit. ped. Pulmon. & Hepat. Ovis & Agni.* Postea f. *Unguentum* ex *Pingued. Ardearum, Ran. an. ʒii. Porcell. ʒiii.* Facto litu applicetur *Emplastrum* è *Pinguedin. porcin.* Si è *Paralyti*, *Contusione*, &c. procedat *Aridura*, post frictiones partium deorsum institutas F. *Ung. ex Alum. plum. Pulv. Sabin. Ol. laurin. vel Junip. vel fiat Aqua* cum *Vino* destillata ex *Sem. cort. & rad. Armorac. & similibus*, cum pannis calidis probè affricanda, præsertim ubi adest sensus fornicationis aut stuporis. Si ex defluxu catarrhali doloroso *Aridura* superveniat, præter sudores internis remediis concitatos, optimi sunt *Spir. Formic. & Lumbr. terr.* cum

cum pauco *Sp. Vini*, addito *Alcali fixo* per retort. destil. & rectif. item *Aq. Articular.* ad extra cum pauco *Spir. sal. armon. cum Calce viva*; inprimis *Liquor. Lumbr. terr. per deliquium in clibano paratus.*

A R T. III.

De Cachexia, Anasarca, & Leucophlegmatia.

D*epravata Corporis Nutritio* vocatur in genere *Cachexia*, in qua natus cutis color, inprimis Faciei, languescit, mutaturque in varium, pallidum, luteum, virescentem. Dependet ab effusione humoris vitiosi, loco nutrimenti, hinc inde distributi in habitum corporis: & si humor iste est *albus*, dicitur in specie *Cachexia*, si flavus appellabitur *Icterus*, &c. Licet igitur in genere *Cachexia*, quamcunq; corporis & partium subcutanearum mutationem à statu naturali innuat, in specie tamen istud tantum vitium *Cachexia* appellatur, quando corpus à nativo colore in pallidum & humidum, sub-tumidum & flaccidum degenerat, & à sanguificationis defectu in specie dependet. *Cachexia* talis junctam simul solet habere *Dispnoeam*, præsertim sub adscensu corporis ad altum, cum *Cordis palpitatione* & *Arteriarum* circa Jugulum & Tempora *pulsatione*. Accedit Crurum lassitudo; non raro compressivus & anxiosus Præcordiorum dolor, post pastum intendens; Febris lenta, ferè quotidiana periodica; pulsus inæqualis parvus, frequens & debilis; urina cruda aquea, subinde turbida cum copioso sedimento albo: tandem supervenit *Leucophlegmatia*, *Anasarca*, & *Hydrops*. Fœminas frequentius afficit ob vitam sedentariam & menstruationis vitia; nulli ætati parcit, & sæpe comitem habet *Affectum scorbuticum* vel *hypochondriacum*.

Causa proxima est nimia cruditas *Massæ sanguineæ*, indeque deficiens fermentatio; unde chylus non ritè assimilatus, cum crudo sanguine circulatus, corpus
non

non debite nutrit. *Remota* respicit *Cachexiam* vel *primariam* vel *secundariam*. *Primariae causae remota* est deficiens chylosis, dum alimenta in pituitam acidam degenerant: adeo ut in causa sit acidum quasi fixum in primis viis, quod fovet Bilis inertia seu deficiens acrimonia salino volatilis. Exinde Massæ sanguineæ particulæ fermentativæ, succo isto crudo obrutæ, Chylum non assimilant, hinc massa cruda, viscida & occultè acida, de facili stagnat in præcordiis & dum levi corporis motu celerius movetur ad Pulmones & Cor, *Dyspnœam* & *Anxietates* infert. Si ulterius serpat malum, & habitus corporis tumidus sit, adeo ut fibrarum, musculosarum & nervosarum tonus relaxetur, dicetur *Leucophlegmatia*, summus *Cachexiæ* gradus. ----- Cum *Cachectici* non aut difficillimè sudant, & parum mingant, sanguis exinde fit serosior, & glandulæ partium musculosarum, aut vasa lymphatica obstruuntur, quod vitium *Anasarca* dicitur. Et si humorum istorum decubitus fiat ad Crura, Scrotum, ac tandem Abdomen, *Hydrops* audit. Adeo ut *Anasarca* & *Leucophlegmatia* differant in eo, quod prior sit habitus serosus crudus cum splendore & nitore cutis, & vestigia digito cuti impressa brevi in illâ dispereant: hæc verò sit habitus pituitosus, i. e. crudus chylosus, cum nitore minore quàm deberet esse, & diu durantibus vestigiis à digito impressis. *Cachexiæ secundariæ causæ remotæ* sunt Menfes suppressi. Febres chronicæ, quæ fermentum digestivum alterando, mediatè sanguinem alterant; Hæmorrhagiæ nimix, & Gonorrhœa, quæ spiritus dissipando fermentationem stomachi lædunt, Lues venerea, Urina suppressa, Viscera abdominis affecta, Fœtus mortuus; Secundinæ retentæ, quæ sanguinem inquinando debitam ejus spiritualescentiam impediunt.

Prognosis. Inveterata difficilis est curatu & sæpè in Hydropem degenerat. Si superveniat Mulieribus, quibus Menfes ordine naturæ deficiunt; aut si sequatur Febrem

Unable to display this page

Cent. min. Spir. Sal. armon. Spir. carmin. de tribus, Tinct. nephrit. Liq. C. C. succin. Elix. Menth. & Spir. Bacc. Junip. ad aliquot guttas ter in die usurpata.

℞ *Herb. Absinth. Menth. an. m. i. Rad. Helen. ʒi. Gentian. ʒß. Rhabarb. el. ʒvi. Fol. sen. s. stip. ʒi. Rad. Helleb. nig. non præp. ʒvi. Cort. Esul. præp. ʒiii. Sal. Tart. ʒß. Indantur nodulo, Vino infundendo, pro scopo alterativo.*

℞ *Herb. Rorism. Salv. an. m. ß. Absinth. m. i. Summit. Cent. min. p. iv. Flor. Genist. p. iii. Rhab. ʒi ß. Cinam. Galang. Z. Z. an. ʒii. Lim. Mart. rec. ʒß. Includantur nodulo ut prius.*

℞ *Pulp. Passul. ʒvi. Extr. Mart. cum Suc. Pom. ʒvi. Rhabarb. ʒii. Cinnam. ʒi. M. f. Elect.*

℞ *Elix. Prop. s. ac. ʒi. Essent. Absinth. Cent. min. an. ʒii. M. Dos. gt. 50. ter de die.*

In *Anasarca* & *Leucophlegmatia* eadem conveniunt, sed validiora, additis *sudoriferis* & *diureticis* pro habitu corporis simul emendando. *Sudorifera* inter eminet *Decoct. Sassafr. & Guaic. hinc Decoct. gran. Junip. Rad. Vincetox. Helen. Fruct. Cynosb. cum arill.* Pro scopo *diuretico* egregium est *Lixivium* ex *Ciner. Absinth. & Genist.* cum *Vino albo* paratum *Vinum absinth.* aut *Enul.* pro potu, & quælibet *amara post martialia* utramque in his *Affectibus* faciunt paginam. In *Anasarca*, ab *Obstructione Mensium* egregium est *Decoctum forte Asari*, addit. *Cinnam. Sabin. Bacc. Junip. & Rad. Rubiæ.* Sequens etiam *decoctum* in *Anasarca* proficuum observavi:

℞ *Rad. Bryon. rec. ʒi. Rad. Asar. ʒß. Salis Tart. ʒiii. Infund. in s. q. Aq. in loco tepido per noctem. Mane adde Rad. Vincetox. ʒvi. Comar. Absinth. m. i. Flor. Bell. m. ß. Bacc. Junip. ʒiii. Incisa & contusa infundantur & commisceantur simul in Aq. simpl. Colat. ʒxv. adde Spir. Sal. ammon. Tinct. nephrit. an. ʒii. Syr. de Hyssop. ʒiii. M. capiat hinc ter quotidie bonum ejus haustum.*

ARTIC. IV

De Hydrope.

Hydrops est collectio præternaturalis humorum sero-
forum, cum tumore, distentione, mollitie, & non
rarò fluctuatione partis. Si universalis sit, dicitur
Anasarca: si particularis, varia sortitur nomina, v.g. in
abdomine *Ascites*, in capite *Hydrocephalus*, &c. Fit
& hæc collectio subinde in bursa Omenti, duplicatu-
rà Peritonæi, Pericardio, Utero, Testibus, &c. *Tym-
panites* à flatibus orta improprie ad *Hydropes* refertur.
Frequentissima est *Anasarca* partium inferiorum, viz.
Scroti, *Pedum*, & *Abdominis*, quæ nec *Ascites* est ra-
tione Tumoris pedum & scroti, nec *Anasarca* univer-
salis, sed *Hydrops*.

Causa Hydropis non est *Hepatis* vitium, magis quàm
aliorum viscerum: etenim sæpè generatur *Hydrops* vis-
ceribus penitus illæsis. Pro causa itaque eruenda consi-
derandum, quod *Hydrops* sit nunc *Morbus secundarius*
nunc *primarius*. Oritur nempe 1. *Ex Febris intermit.*
speciatim *quartanis* malè tractatis, præcipuè quando
Ægri in paroxysmo nimis bibunt. 2. *Ex Asthmate* tam
humoroso quàm convulsivo, & aliis pectoris Affecti-
bus, v.g. *Empyemate*, *Phthisi*, *sanguinis Sputo*. 3. *Ex*
Renibus obstructis, debilitatis, ulceratis, aut ullo modo
affectis; idque frequentissimè. 4. *Ex vitio Visceris* cu-
jusdam nobilioris in Abdomine, Hepatis nempe, Lie-
nis, Uteri, & in primis glandularum Mesenterii. 5. *Ex*
Ictero & quibusvis *Cachexiæ* speciebus: in specie ex
Scorbuto sequitur *Hydrops* sui generis. 6. A sanguine
vel præternaturaliter excreto in Hæmorrhagiâ nimia,
Vomitum aut Sputum Sanguinis, &c. vel eo retento in sup-
pressis Hæmorrhoidibus aut Menstruis. 7. *Ex nimio*
Alvi fluore, vel purgantium usu, *Dysenteriâ*, *Ptyalismo*
diuturno & quavis nimia excretionem. 8. *Ex crebriori*
aut

aut *intempestivo potu*, inprimis nocturno frigida post æstum, aut in paroxysmis Februm. Quo facit *Sp. Vini & potuum aromaticorum* abusus. Juxta has causas magis *particulares* observandum est, *urinæ & transpirationis* defectum in Hydropicis ferè semper adesse. Primam autem occasionem Hydropi suggerunt plerunque *Re- nes*, adeo ut optima Hydropis cura in Urinæ provocatione consistat, & hac fluente subito evadant Ægri. Serum enim, quod aliàs sub formâ Urinæ emittendum erat, in abdomine coacervatur, sed nullas habet Urinæ proprietates, nec saporem, nec odorem, nec colorem, cessante nempe *Renum* functione. Quoad *insensibilem Transpirationem*, ejus penuria colligitur ex eo, quod Hydropici & omnes Cachectici difficillimè sudant vel in ipsis Balneis, inprimis si Jecur aut Lien obduruerit; unde si Sudor supervenerit, adeo ut Æger se alleviari sentiat, bonum est.

Symptomata Hydropis vel præsentis vel imminentis ita se habent. Incipit Tumor œdematosus plus minus serofus circa talos pedum, impressa digiti vestigia aliquamdiu retinens, qui noctu & matutino tempore imminuitur, interdum augetur, & vesperi multo major videtur. Transit hic Tumor paulatim ad Ventrem, deinde ut plurimum ad Scotum, & tunc simul intumescunt Testes, Præputium & Colis. Dum Æger de latere in latus vertitur, murmur & fluctuatio aquæ quasi sentitur; quin & moto corpore, ejus impetus conspici potest. Venter nunc sensim, nunc subito & brevi intervallo; modò in uno tantum latere, modò in utroque intumescit: nunc quasi in duas partes divisus est, nunc æqualiter distenditur ab Hypochondriis ad Pubem, & erecto corpore sentitur pondus in regione Inguinum. Plerumque tumidus manet venter post mortem. Dum autem sic inferiores corporis partes accrescunt, Jugulum, Cervix & pectus emaciantur; quibusdam tamen facies præsertim

fertim matutino tempore à somno intumescit, interdum & ad extremum manus inflantur, colore faciei pallido plus minus ac livido. Adest plerumque pruritus & interdum Scabies; Abscessus quoque & Maculæ in cruribus sæpius lethales. Jungitur etiam ut plurimum Febris continua lenta, circa vespèram manifestior; pulsus parvus crebrior, subdurus, cum quadam tensione; sitis intensa indulgendo crescens; inappetentia, quæ (utut rarissimè) cum minore siti juncta, melius est signum, magna angustia circa præcordia, & spirandi difficultas, maximè cum loca alta scandunt, quæ etiam imminentem Hydropem præfagit; Dyspnæa nocturna; & plerumque Tussis sicca inanis mali ominis. Nonnunquam Epilepsia aut Apoplexia, ut plurimum lethales *Asciti* superveniunt. Alvus nunc clausa est, nunc cum euphoria subito liberior. Hydropicæ & Gravidæ discernuntur invicem, 1. Ex harum colore faciei vivido. 2. In his Tumor inæqualis ad præcordia, in illis verò Tumor æqualis & quasi œdematosus ad inferiora vergit, & Mammæ detumescunt; ut nil dicam de motu Fœtus. 3. In illis sentitur aquarum fluctuatio, cum siti; & quo se vertunt, labitur aqua: in gestione nil tale. 4. In illis perit oculorum nitor, in his vivacitas oculorum gestationem significat. 5. Hydrops membrum gravat, Fœtus non. 6. Illis fluunt sæpè Menses, his non. 7. In his Urina ut plurimum crassa, intensè tincta & perquam lixivialis, pauca tamen excernitur: estque semper parcior quàm assumptorum fert ratio; utut in quibusdam pallida, tenuis, cruda, sed & pauca prodeat. In gestatione hæc non occurrunt. Contentum autem fluidum plerumque pallidum & citrinum est; interdum luteum, viride, flavum in nigrum vergens, vel loturæ carniū simile. Leni igne in Gelatinam, nunc albam nunc viridem abire observatur. Acre est & acido salsum, adeo ut aquæ permi-

stum instar saponis spumiam excitet, & subinde interanea, crura, Intestina, præsertim rectum, dum per Al-
vum excernitur, rodatur & exulceret. Acescentiam hanc confirmant Tumorem discutientia, tam interna quàm externa, ad alcalium naturam accedentia, & Sudor hydropicus lac coagulans. Hinc colligitur, Tumorem quidem esse à contento liquore, sed tensionem & inflationem esse ab ejus fermentatione seu turgescencia, vel in se, vel cum succo partis nutritio concitata : Item acre hoc vellicans fibras partium, (adeo ut obrigescant, quo ipso angustantur pori & quivis cæteri meatus,) tam Transpirationem & Sudorem, quàm Urinæ excretionem, propter fibras & membranas renales eodem modo tensas, impedire. Ex hujus etiam acrimonia irritante oriri videtur, quòd tanta sit anxietas præcordiorum, cum insigni tensione & quasi cingulo constrictorio non solum circa Pectus, sed ferè maximam partem circa Hypochondria ; quæ in Fœminis gravidis, utut ventre maximè tumido, non deprehenduntur.

His præmissis constat *causa proxima* Ascitis pedum, Scroti & Abdominis, cujus differentia ab *Ascite* propriè sic dicto, i. e. Abdominis particulari, in *Observationum monumentis* probè attendenda. Suppono enim, humorem contentum maximà ex parte *Serum* esse, seu commune recrementi & alimenti vehiculum, quod in corpore ad *Hydropem* disposito *coacervatur* propter imminutam Transpirationem & Urinam; generatur autem ex insigni in Hæmatosi vitio (adeoque hoc hujus Hydropis causa erit proxima) ratione cujus Chylus non debite assimilatur, sed alteratus, magis magisque attenuatus, & resolutus, certis in locis decumbit, & extra vasa cum vehiculo seroso subsistens talem infert *Tumorem*. *Remotæ causæ* sunt omnia ad *Cachexiam* disponentia, ferè semper læsa in primis viis digestio ; item Partium solidarum & Sanguinis alteratio à Morbis antea

tea recensitis. Adeoque pro causarum remotarum diversitate, tanta nascitur diversitas humoris in corpore Hydropici, ut nunc chylosus, nunc pituitosus, nunc cruentus, nunc alio modo affectus deprehendatur. Extravasatur autem serum illud multiforme, non lacteorum aut lymphaticorum vasorum vitio, nisi per accidens, & in partialibus Hydropis speciebus; sed ex vasis arteriosis, ex virium æquali defectu & Massæ sanguineæ serosioris difficiliore circulo: movetur enim Sanguis non proprio sed Cordis impetu; hoc itaque debilitato difficilius movetur & magis deorsum fertur sanguis; & spissior sanguinis pars debilem cordis impetum facilius recipit ac tandem in Venulas & Arterias protruditur, dum fluidius serum quâ datâ portâ à sanguine secedit, proprio pondere ad inferiora & ubi notabilius languescit cordis impetus, delatum. Hinc est, quòd magis vesperi & stantibus, quàm mane & jacentibus, tumor increascit, quòd facit etiam fibrarum strictura; item quod superveniens febrilis impetus, adeoque sanguinis rapidior circulus, Tumorem imminuat, scilicet serositates extravasatas in vasa retrudendo. Considerandum enim, serum facile à Sanguine separari, ut in Sanguine venâ sectâ emissio constat; idque potiori jure in Hydropicis quorum Sanguinis textura & mistio vitiata est. Ex impedito autem Sanguinis arteriosi in Venas transitu, separationem & extravasationem Seri facile contingere, patet ex *Loveri* experimentis, ubi ligatâ Venâ cavâ infra Cor, sequebatur Abdominis *Tumor serosus*; & ligatis jugularibus, quasi *Hydrocephalus*; item ex eo, quòd gestatio oneris gravioris, aut compressio circa Os Stomachi, *Hydropem* induxerint. In *Anasarca* autem partium inferiorum, seu *Ascite*, debilius est Cordis robur, unde contenta ex parte spontaneo sui motu deorsum magis feruntur. Hæc de *Hydrope ordinario*. *Extraordinariè* quidem observatum est, Abdomen re-

pletum à liquefactâ Pinguedine aliisque humoribus colliquatis, in Diabeticis, Hecticis, Feb. acutis, &c. quo in casu colliquationis primaria ratio habenda est.

Prognosis. Si adsit Scirrhus Visceris cujusdam insignioris, ferè nunquam curatur Hydrops; sed utcunque curatus facilè recidivat & tunc lethalis est. Si nascitur post Febrem, minus est periculi, quàm si à seipso incepisset. Hydrops ex perverso purgantium usu admodum periculosus. In Hydrope, Cachexiâ, aliisque morbis diuturnis similibus, dejectio nigra, non à medicamentis, lethalis est. Quò minus Urinæ redditur, eò pejus. Tussis malum. *Vid. Hip. l. 2. Prædiction.*

Cura. 1. Humorum colluvies removenda. 2. Eorum Scaturigo sistenda. Pro his scopis ritè obtinendis. observ. 1. In principio *Purgantia* sint lenia, ut disponantur primæ viæ ad subsequendas fortes purgationes; deinde dari debent vehementer *Purgantia*, imprimis in *Ascite*, observando ut operentur, aliàs contenta corporis colliquando, aut non evacuando, malum augment. Propinari debent Lunâ decrescente, tum enim ipsum malum decrescere solet, adeoque adjuvat natura. Crebra utique purgatio nociva est, quia utiles succos simul colliquat, & ita Vires ac Viscera debilitat. 2. Ubi adest vomendi conatus aut gravior Dyspnœa, commodè institui potest *Vomit*, sed largâ dosi, aliàs non movebitur *Hydropicus*, idque aut ob Ventriculi atoniam, aut ob remediorum à contentis serositatibus acido falsis alterationem & quasi fixationem. 3. *Diuretica* vera sunt *Hydragoga*, naturâ viam monstrante: sed *præmittenda* sunt *universalia*, ex intempestivo enim eorum abusu potius impeditur quàm promovetur Urinæ fluxus. Aliàs his imprimis insistendum, nam incidunt, penetrant, abstergunt, resolvunt, &c. 4. *Opiata* in omnibus morbis Chronicis vires ulterius dejiciunt & viscerum tonum magis labefaciunt. Imò post acutos

tos Morbos, si languent adhuc Ægri, ex usu Opii Hydropici evadunt. Per accidens quidem fibras irritatas demulcendo, & spirituum impetum nonnihil refræ-
nando, Sudorem & Urinam promovet, & sic prodesse
observata fuerunt: sed cautiſſimè hoc pro exemplo
habendum.

Priori scopo ſatisfaciunt *Evacuantia*, tam interna,
purgantia nempe & *Diuretica*, quàm externa, *Paracen-
teſis*, *Veficatoria*, *Eſcharotica*, &c.

Inter *Purgantia* ſelectiora eſt *Sambucus* & *Ebulus*, &
horum *Corticis mediani ſuccus* cum *Oxymel. ſquill.* pro-
pinatus. Purgat validè & ſimul acerrimo ſapore ſpeci-
ficè alterat *Rad. Ireos noſtrat. flore cæruleo*, nempe ejus
ſuccus per reſidentiam depuratus ad 3vi. vel 3i. item *Radix*
incifa in *Vino* vel *ſero Lactis* infuſa. Ne acrimoniâ
ſuâ noceat ſuccus, jungatur *Syr. Viol.* vel *Rad. rec.* bul-
liat in *Juſculo pulli*, quod propinetur debilioribus ſuc-
ceſſivè. *Jalapa* ad 3ß. aut ejus *Reſin. ad gr. xv.* cum *vi-
tello Ovi* ſoluta in forma *Emulſionis*, aut *Effent.* ejus *ci-
trata*, conducunt. *Gummi guttæ* cautus ſit uſus, quia
facilè *Pulmones* exulcerat. *Elaterio* verò aut ejus *Effent.*
aut *Extract.* vix datur præſtantius remedium. *Radix*
Bryon. correctæ & purgat & ſingulariter alterat, in ſpe-
cie in *Hydrope Uteri*. In *Regno minerali*, mirè aquam
evacuant *Cryſtalli ex Luna* cum *Spir. Vitriol.* paratæ, ſa-
pore amariffimæ, quos optimè deſcripſit *Boyle in Uſu*
Philof. exper. dantur gr. ii. vel iii. cum *mica Panis* in *Pilu-
las* redactæ. Perquam conveniens eſt *Merc. dulc.* cum
Merc. Vit. miſtus ut evadat per inferiora purgans.

℞ *Tart. Vitriol.* gr. xii. *Reſ. Jalap.* gr. xv. *Extr. Troch.*
alb. gr. vi. *Ol. deſt. Mac. gt. ii. M.* fiant *Pilulæ* n. xxiv. *Inaur.*
d. ad Scat. pro 5. vel 6. doſibus.

℞ *Extr. Elater.* ʒi. *Reſ. Jalap.* gr. ii. *Extr. Troch. alb.*
gr. i. cum *Effent. Abſinth. f.* *Pilul.* num. xvi. pro 2. vel 3.
doſibus.

℞ *Conserv. flor. Persic. 3i. Merc. vit. cum Merc. d. mist. gr. v. Extr. Elat. gr. ii. cum s. q. syr. flor. Persic. vel de spin. Cervin. f. Bolus pro dosi.*

Diuretica inter excellit *Decoct. Lign. Junip.* (longè magis appropriatum in *Anasarca*, quàm *decoct. Guajac. & Sassafr.*) *Decoct. Bacc. Junip. in Vino, Roob. Junip. item Malvat. Junip. cum Tinctur. nephrit.* quæ tam sudorem quàm urinam movent. In *Anasarca* conveniunt magis *diuretica fixa*, viz. *Salia lixivialia*, *sarment. Vitium. Junip. Genist. stip. Fab. Absinth. Fim. columb. &c.* in *Vino* diluta, & sub forma *Lixivii* exhibita; additis interdum *Aromatibus*, ut melius firmetur tonus Stomachi. In specie *Sal Betul. arbor. in Vino malvatico* per urinam *Hydropem* pellit. In *Ascite* verò, aut ubi *Urina* crassa intensa tincta & lixivialis apparet, conveniunt magis *Diuretica Volatilia*, ut *Spir. sal. Tartar. Spir. carminativus, Tinct. nephrit. Spir. urin. per putrefact. cum suo Sale vol. rectif. & cum ana Spir. Vin. rectif. addito paucò Ambra & Moschi* circulatus, laudatur multum ad 3ß. pro dosi. Optima sunt *Lumbricalia*, ut *Decoct. Lumbr. in Vino*; item *Spir. Lumbr. per putrefact. junctus. Malvat. Junip. aut Spiritus Urin. volat. vel in Vino decoctionis Rad. fœnic. & Bacc. Junip.* Egregius est *Liquor. Lumbr. terr. in cli-bano* paratus. Eadem de *Asellis* valent. *Pulv. Bufon. in Umbrâ exsicc. sine Capit. & Intestin. ad 3i.* singulare quid obtinuit. Potes dare tribus vel quatuor vicibus, ita tamen ut 3 vel 4 dies post assumptionem intermittantur, ne debilitetur Æger. Aliàs & *Bufones vivi* lumbis applicati per copiosum *Urinæ* profluvium *Hydropem* solvere dicuntur. *Opercula Cochlear.* benè depurata & pulveris. in larga dosi, vel cum *Spir. Sal. soluta*, egregiè per *Urinæ* profluvium *Hydropem* solvunt. *Præmissis diureticis*, conveniunt *Diaphoretica*, in specie *Decocta Juniperina, Lignorum, Milii, &c.* sed magis in *Anasarca* quàm in *Ascite*. Foran & *Salivatio mercurialis* interdum cum fructu institui potest.

Exter-

Externorum usum docuit *Natura*, nunc Umbilicum aperiens, nunc vesicas in Cruribus, nunc foramina in Pollice pedis excitans, & sic colluviem evacuans. *Naturam* imitatur *Ars* in *Paracentesi*, pertundendo Abdomen acu argenteâ perforatâ. Locus convenientissimus est Umbilici dilatati prominentia, hinc à latere Umbilici aliquot digitorum transversorum latitudine, notando simul membranam Peritonæi in *Hydrope* valde crassescere. Emittitur Aqua successivè ad 3vi. vii. vel x. pro virium ratione, nam ex subitaneâ extractione subinde Mors sequitur. Operatio est tutissima & efficacissima, idque magis in *Ascite* quàm *Anasarca*; modò non nimis tardè adhibeatur; si enim jam accesserit Scirrhus aut Vitium nobilioris Visceris, palliativum duntaxat est levamen. Fit & *Scroti tumidi* apertio ferro vel cauterio, admotâ dein spongiâ, ut evacuetur aqua. Sed colluvies per aperturam destillans *Gangrænam* inferre potest, adeoque sedulo defendendus est locus apertus, non communibus *defensivis*, sed additis in specie *balsamicis*, *resinosis*, *amaris*. Hinc *Emplastro de Minio* addatur *Empl. Diasulp. Rulandi*. Solent & leniter *scarificari Crurum* loca carnosâ circa furas, ita ut incisiones à se invicem distent, *defensiva* supra & infra applicando, & propter *Gangrænæ* metum fovendo loca vicina cum *Spirit. Vin. theriacal.* aut *Crocato*. & vulnuscula *Sp. Vin. camphorato*. *Serum* linteolo molli citra frictionem, vel appositâ spongiâ excipiendum. Subinde evacuatur *Aqua Vesicis spontaneis* in *Cruribus*, quibus applicanda *fol. Brassicæ*; quæ multum feri extrahunt. Hinc usurpantur *Vesicatoria*, in partibus carnosâ Femorum vel Crurum, in quibus *Gangræna* minùs metuenda, quàm in nervosis; vel *cauteria*, tam *actualia* quàm *potentialia*, quæ successivè, non confertim, ut *vesicatoria*, aquas educunt, adeoque cum minori *Gangrænæ* metu. Præcavetur autem *Gangrænæ* metus *fotu*

aromatico, balsamicâ vi Picis Burgundicæ. His accedunt punctura cum acubus, & profundior paulo Inguinum abscissio, quâ occasione aqua successivè destillat.

Quoad secundam Indicationem in usu sunt Alterantia, inprimis Mars & Absinthium. Optimum est Vinum martiale, mane & vesperi usurpatum per 4 aut 5 septimanas; item martialia quævis aperitiva, Pulveres & Extracta anticachectica, præsertim cum Tartaro parata aut sociata. Absinthii solius usu plures Hydropici curati fuerunt. Vincetoxici decoctum specificè per sudorem & urinam Hydropicis confert. Huc facit Destillatum Paracelsi ex Tart. rub. ℥i. Hirundinar. ℥ss. Colcoth. ʒviii. Vin. ard. q. s. pro incorporatione: sed continuato usu opus est, cum post aliquot dies saltem operari soleat. Rhabarbarum nobile est specificum; inprimis in Elect. cum Roob Juniperi, quod diureticâ ac diaphoreticâ vi multa præstat. His accensetur Succus Allii virid. cum Jure Vervecis, vel decoctum Allii in Lacte, vel ipsum Allium comestum, egregiè diureticum. In Hydrope post Icterus Chelid. maj. & Marrub. specifica sunt. Nobile est decoctum Hederæ terr. quæ & externè locis tumentibus cum fructu imponitur. Ex Tartaro, Tinct. acris, Terra fol. Tart. Tinct. Mart. tartarif. Tinct. vitriol. Mart. Spir. Tart. probè rectificatus, Sal Tartari, &c. polychresta sunt, & tanquam digestiva purgantibus præmittenda optimè conveniunt. Fit & specificum ex Lap. ceraun. cum aqua quadam appopr. in Alcohol. redact. p. iv. & Exuv. Serpent. p. i. invicem mistis. Sequuntur formulæ.

℞ Roob Junip. ʒi℥. Extr. Mart. c. succ. pom. ʒvi. Pulv. Rhab. el. ʒiii. cum s. q. Aq. Cinnam. f. Electuarium, de quo sæpè magnitudo Nucistæ capiatur.

℞ Spir. Carmin. de tribus, Spir. Sal. armon. an. ʒ℥. M. Dos. ʒ℥. in vehic. conven. aliquoties in die.

℞ Sal. Fimi columb. ʒi. Pulv. Bufon. ʒii. M. pro 2 dos.

℞ Rad. Cichor. ʒiii. Rad. Gram. ʒii. Rad. Gentian. Helen.

len. Cort. Cappar. an. ʒi. Cort. Lign. Sassafr. ʒii. Comar. Absinth. vulg. & pont. Flor. Card. b. summit. Centaur. min. an. p. i. Flav. Cort. Citr. ʒii. Ex incis. f. Nodulus, cui affundatur dimidia mens. Vin. malv. stent in loco tepido per diem & noctem. Hinc bibatur mane haustulus. Continuando mirè urinam pellit.

℞ *Rad. Vincetox. ʒiʒ. Herb. Chelid. maj. Marrub. Absinth. an. m. i. Cort. Citr. Aurant. an. ʒvi. Sem. Frax. Fenic. an. ʒiii. Galang. Caryoph. ZZ. an. ʒi. Sal. Tart. ʒvi. Incis. & Contus. infunde in Vino. Idem facile potest fieri purgans addendo Rhab. Helleb. nig. Rad. Ireos nostr. &c.*

Præter hæc Interna etiam Clysmata multis usibus inserviunt, imprimis ex Urina pueri, si flatus adsint, cum Sem. Anis. Dauc. Cumin. Carv. Fenic. Ferment. com. & Ol. Terebinth. item ex Urina cum Terebinth. Vel si urgeant Pectoris & Capitis symptomata, ℞ Cort. inter. Frang. Sambuc. an. m. i. Rad. Bryon. ʒi. Rad. Ireos nostr. ʒvi. Bac. Junip. ʒʒ. Sem. Cumin. Fenic. an. ʒii. coq. in s. q. Urin. puer. vel Serilactis. In Colat. ʒbi. dissolve Elect. Hier. p. cum Agar. ʒʒ. Vitel. Ov. N. ii. F. Clysm. pro 2. dos. Abdomini verò, ut & Scroto vel Labiis Vulvæ nimium tumefactis applicatur Stercus caprillum cum Urinâ propriâ subactum: laudatur & Stercus columbinum, item humanum quod tamen nares nimis ferit. Hisce succedit Spongia ebria Aq. Calc. viv. Singulare quid obtinent Cochleæ cum suis testis contusæ, cum siccæ fuerint renovandæ; item vegetabilia aromatica attenuantia vel salina resolventia, v.g. Cataplasma ex Bacc. Junip. & Laur. Melle exceptis; vel ex Fol. Rut. & Absinth. cum Melle: item Spir. Junip. cum Ol. Carv. Buson. Scorpion. Laurin. &c. pro inunctione.

℞ *Fol. Sambuc. fl. Chamom. an. m. ii. Sterc. caprill. ʒbi. Rad. Bryon. ʒii. Coq. in s. q. Urin. puer. ad consist. Cataplasma. Abdomini applicandi.*

℞ *Flor. Chamom. m. ii. Farin. Fab. ʒvi. Cochlear. cum*

test. contus. ℥iv. Sterc. capr. ℥ii. Pulv. sem. Cumin. ℥i. coq. in Aquæ & Aceti ana. & applicat Pedibus vel Scroto tummenti.

℞ Ung. de Arthan. ℥i. Ung. Agrip. Dialth. an. ℥ß. Ol. Scorp. simpl. ℥ii. Ol. Chamom. Aneth. an. ℥ß. M. f. Ung. crebrò tepidè Abdomini illinendum.

ARTI. V.

De Ictero, seu Cachexiâ ictericâ.

Cachexia cum colore flavo cutim & inprimis Oculorum album minutissimis arteriolis intertextum tingente, *Icterus flavus* dicitur; in quo non solum partes externæ, sed & Viscera, inprimis Hepar, & Intestina flavent. Quòd si flavedo ista ad viriditatem, cæruleitatem, aut obscurum livorem inclinet, vocatur *Icterus niger*. Adest in omnibus *Ictericis* à principio innarrabilis angustia & dolor compressivus Præcordiorum & Stomachi, Lassitudo omnium membrorum, Dolores gravativi lumborū, subinde spirandi Difficultas; Urina ferè semper passa, i. e. crassa, tincta rutilante colore, linteum immersum flavissimo colore, instar Croci tingens, quod aliæ Urinæ coloratissimæ non faciunt; interdum ex viridi, aut ex flavo & rubro nigricans; quod si subsederint, sedimentum est argillaceum. In confirmatis, non omnibus, sapor oris amaricans est, aut varius, cum Siti clamosa, & Cerevisiæ horrore: Alvus nunc fluida cum Diarrhœâ quasi biliosâ, nunc, quando ductus fellei obstructi sunt, pertinaciter clausa, excrementis prodeuntibus albicantibus. Febris nunc abest, nunc præcessit. In quibusdam percipitur dolor obtusus in Hypochondrio dextro.

Icterus nunc est *secundarius*, superveniens Febribus, Venenis, inprimis morsui Aranearum, Viperæ vel Canis

nis rabidi; manducationi Staphisagriæ; Affectibus convulsivis Intestinorum inprimis tenuium, ut Colicæ, Partui laborioso, Passioni hysteriæ, Capitis Vulneribus gravioribus, per consensum: nunc *primarius*, cujus *Causæ Remotæ* sunt tristitia, ira, obstructions ductus fellei à lapillis vel pituita, unde calculosi sæpè fiunt *IctERICI* (licet frequentes etiam sint Icteri absque ulla obstructione ductus fellei) Ulcera crurum occlusa, Menses instantes non prodeuntes, hepar induratum, inflammatum aut scirrhum; vulnus sclopeti ventriculum perforans, &c.----- His præmissis, *Icteri* tot sunt species, quot colorum varietates, v. g. viridis, flavus, niger, &c. sed omnes unam agnoscunt causam, impuritatem Massæ sanguineæ, recrementa heterogenea ad superficiem deponentem. Falsò enim existimatur, Bilem in Hepate obstructam *flavum*, melancholiam autem in Liene obstructo *nigrum* inducere, nam datur & *flavus* citra Bilis impeditum motum, viz. ex Ferarum morfu, &c. quin & obstructus reperitur ductus felleus sine Ictero; pariter & *niger* sine liene obstructo, & lien obstructus sine *nigro* deprehenduntur.

Quoad *Causam proximam Icteri*, certum est, peccare austerum acidum in primis viis, quod digestionem vitiat, unde geniti sordes nidorosi in corpus distributi, *Icterum* illum inferunt, qui Febribus supervenit; item qui Spiritus Vini abusum sequitur. Videmus enim quod crapula, item lac, fructus horæi, pingua, &c. in stomacho corrupta, vomitus flavescentes & nidorem croceum inferunt. Sed datur & alius *Icterus* à *Bile naturali* ortus; eaque vel *vitiata*, quod frequentius, ab acido illo primarum viarum, quod eam incressat & coagulat, adeo ut nec debite secerni in Hepate, nec secreta excerni possit; vel solum in *debita distributione* impedita, indeque orta ejus cum sanguine commixtione, quando nempe ductus hepatici quavis ex causa obstructuntur,

untur, aut orificium ductus fellei constringitur à Spas-
mis Intestinorum tenuium, in *Partu laborioso*, *Passio-
ne hysterica*, &c. Hinc est quod excrementa hodie pal-
lida, cras flava reddantur, superveniente scilicet spa-
smo intestinali. Si *acidum* illud primarum viarum in
mixtione cum *Bile* præpolleat, fit *Icterus viridis*, *plum-
beus* vel *niger*; sin verò *Bilis* præpolleat, *flavus* est. Pec-
care autem ferè semper *acidum* in stomacho suadent
Cardialgiæ, Anxietates, Respirandi difficultas, aliaque
symptomata; item *Causæ remotæ*, viz. *Tristitia* quæ hu-
mores incrassat, & *acidum* fixum auget, *Ira*, quæ humo-
res acido volatili acriores reddit, &c. accedunt *juvan-
tia*, *vomitibus*, *martialia*, aliaque *acidum* corrigentia.

Prognosis. Si adfit Hepatis vitium confirmatum, ferè
lethalis est, cum Hydropis superventu. *Icterus* ex cal-
culo in folliculo felleo difficillimè curatur, saltem re-
cidivat. Facillimus est *flavus*, inprimis post Febrem cri-
ticus, & juxta hunc, qui ex impedito *Bilis* motu oritur:
niger autem post Quartanas contumacior est.

Cura. Fermentum *acidum* corrigendum per *absor-
bentia*. *Bilis* vitia emendanda per amara plus minus re-
sinosa & volatilia; quæ verò emendari nequit per urinas
& sudores evacuanda. Distributio *Bilis* promovenda
per incidentia & fibras Hepatis firmantia. *Venæsectio*
nil juvat. *Purgatio* nociva est in principio, nisi lenis sit,
aut adfit tantummodo lenis obstructio meatus fellei in
Intestinis, quæ vel unicâ *purgatione* tolli potest. In pro-
gressu verò Morbi, *appropriatis* inprimis præmissis, *pur-
gationes* conveniunt; sicuti in declinatione, *Diuretica*
& *Sudorifera*.

Præmittantur itaque *Vomitiva*, hinc *Absorbentia mar-
tialia*, inprimis in *Ictero nigro* vel *plumbeo*, vel ex vitio
Mensium v.g. *Hæmat. pulveris.* item *Limat. Mart. pul-
veris.* & *Ol. destill. sassaf.* irrorata; item *Vina martialia*,
vel *Infusum chalybis* cum *Carbonibus de Quercu* in *Vino*.

Huc

Huc pertinent *Acidulæ*, quæ dyscrasiam Humorū & Viscerū atoniam, ex diuturno malo, optimè restitunt. Succedant *specificæ*, inprimis *Chelid. maj.* ejus succus expressus, vel decoctum aut Infusum in Vino, præsertim in vitiatō Bilis motu. Juxta *Chelidonium* est *Marrubium*, item *Centaureum min.* *Tarax.* *Flor.* *Chamom.* Infantibus Ictericis optimum est decoctum *Fragar.* cum *Passul.* in *Aq.* item sitientibus pro potu ordinario, vel, si amaror molestus sit, solum *Decoct. Passul.* hæ enim multum in recessu habent, & *Elect.* ex *Passul.* cum *Rhabarb.* sanè in quovis *Ictero* egregium est. *Vincetoxicum* in declinatione Morbi, in Vino coctum, urinam & sudorem commodè movet. Nec negligendum *Absinth.* aut *Flor. Hyperic.* *Genist.* & *Calend.* Bonum specificum est *Semen Aquilegiæ* vel in *Emuls.* cum *Aq. Chelid. maj.* vel in Pulvere cum *Croco* & *Tartaro vitriolato.* Accedit *rad. Curcum.* vel sola, vel cum *Antim. diaph. martial.* & *Sal. vol. CC.* in Calculis folliculi Fellis egregia. Laudatur ab omnibus *Pulv. Lumbr. terr.* blandè exsiccatus ad ʒi. vel eorum *Spir.* per putrefact. propter *Sal. vol. nitrosum* egregiè abstergens, incidens, &c. Quibus vix cedit *Spir. Tart. rectific.* *Spir. carminat. de tribus*, *Spir. Salis armon.* *Spir. Urin. human.* quin & ipsa *Urina* cum *succo Absinth.* & *Marrub.* euporiston est probatum. Ratione *Salis vol. nitrosi* tantopere laudatur *Stercus Anserum junior.* *Chelidonio* & *Anserinâ nutritorum*, item *Stercus Canis ossa rodentis*, item *Sterc. alborum. pullor.* ad ʒi. Quidam laudant *Sterc. capr.* cum lacte. His annumerandi veniunt *Lapides* in *Felle Bovis* vel *Porci* reperti, *Lapis. Bez. occident.* item *Lap. Ceraun.* ad ʒʒ.

Remedia primas vias evacuantia, dictis subjungenda aut permiscenda, semper sint moderata & blanda. Appropriatè laxant *Flor. Persic.* in potu ordinario vel *Vino* infusi; hinc *Infusum Fol. Sen.* cum *Sale Tart.* in specie *Rhabarb.*

Unable to display this page

sa, subinde canina, sed cum quadam apestiâ, ita ut post aliquot horas à pastu percipiantur dolores gravissimi convulsivi in Stomacho: appetunt acida, quæ insigniter lædunt; ejiciunt ructus ab omni pastu, nunc acidos qui meliores, nunc insipidos qui deteriores, idque subinde cum Stomachi inflatione, flatulentis tumoribus & borborygmis in Abdomine, inprimis in regione hypochondriacâ sinistrâ, remittente Tumore admotam manum retrudente. Jejuni acidos ejiciunt ructus. Accedit pertinax Alvi adstrictio, & quæ ejiciunt, sunt pauca, interrupta, globulorum formâ indurata, nigricantia, adeo ut copiosè à laxantibus, parum & cum noxa à purgantibus evacuentur. Quæ evomunt sunt aquea plus minus pituitosa, aciditate sua dentibus stuporem, & vasis orichalceis æruginem inducentia; utut subinde tantillum Bilis amarorem importent. Sæpius adsunt Cardialgiæ, idque in Spinâ dorsî, ubi situm est sinistrum Stomachi orificium; phlogosis vaga in specie in facie post pastum, eo citius si haustum Vini assumant; dolores lancinantes Abdominis cum contorsionis sensu, à Spasms Intestinelorum oriundo, Iliaci & Colici convulsivi Dolores, à Pituitâ vitrea in cellulis Coli, in sinistro latere, rariùs in dextro, unde Vomitus; difficilis Respiratio ab omni cœnâ; item matutino tempore, ratione crudæ remanentiæ ex cœnâ vespertinâ, cum expuitione copiosâ mucosorum & tenacium humorum. Confirmatis accedunt Asthmata sicca, tumores Viscerum duri, pulsationes circa Hypochondria & Lumbos superiores ubi dispersi sunt rami Arteriæ cæliacæ. Jejuni supervenit Vertigo, comestâ panis bucellâ remittens; tandem ingenii Torpor, Memoriæque lapsus. Post pastum sunt quasi ebrii, anxii, timidi, melancholici, & in graviore paroxysmo patiuntur symptomata hysterica, ubi Urina est pallida aquea, licet extra paroxysmum sanorum similis.

Causa

† *Causa proxima* est *Stomachi Cruditas acida*. Ex Chylo enim acido depravatur Sanguinis crasis, hinc deficit ejus spirituaſcentia, aceſcit lymphæ, hebetatur Bilis, irritaturque genus nervoſum. Vitium hæret in fermento digeſtivo, minus volatili, ſed nimis acido, unde quæ optimè appetuntur & diſſolvuntur alimenta, degenerant in paſtam acidam plus minus viſcidam, à cujus concurſu cum Bile oriuntur phlogoſes, flatus, borborygmi, lancinationes, &c. Coagulantur fæces ab acido auſtero, unde alvi ſegnities. Coagulatur & ſanguis ab acido, unde grumofus exiſtens circa auriculas Cordis ſubiſtit, & Palpitationem ejus inferit; craſſus etiam minus ſpirituaſcit, unde anxietas, triſtitia, &c. Acidum hypochondria & membranas capitis circa tempora irritans, ibidem dolores inferit tenſivos. *Cauſæ remotæ* ſunt 1. *Assumpta acida*, & difficulter digeſtibilia, v. g. ſale condita & fumo indurata, de ſpiritu acido ſalis & fulig. non parum gaudentia, potus aceſcens, aut non ritè defæcatus. 2. Deficiens motus digeſtionem non promovens cruditates colligit. 3. *Cura*, & ſtudia inprimis nocturna, ſpiritus abſumunt, quorum defectu acidi ſucci inſigniter accreſcunt.

In gradu ſublimiori acidum in Hypochondriis peccans ſucceſſivè exaltatur & volatiliſatur, unde naſcitur *Scorbutus*, malum illud contagioſum, Glandulas & Lympham præcipuè afficiens, & graviora quàm Malum hypochondriacum in intimis pathemata inferens.

Symptomata Scorbuti hæc ſunt. Laxitas & varia nunc excreſcentia & intumeſcentia, nunc exulceratio gingivarum: fricata Gingivæ nunc ſanguinem ſtillant intenſè ſalſum, nunc ſerum: Saliva eſt admodum ſalſa, præſertim matutino tempore. Accedunt tumores artuum, nunc protuberantes nunc evaneſcentes; pruritus corporis, & ſi ſe ſcalpant Ægri loci intumeſcentia & rubor breviori tempore evaneſcens; ſubinde in lo-

loco quem scalpunt, Ulcera serum acerrimum plorantia, & ad Gangrænam facile degenerantia. Si constantes sint Tumores, occupant glandulas artuum. Obnoxii sunt catarrhis circa caput, exulcerationi & excoriationi faucium & regionum glandulis magis obfitarum; doloribus incipientibus in dorso, & pergendo ad umbilicum partes abdominis convellentibus, ad modum Nephritidis nothæ; abdominis tumori & duritie, propter spasmus membranarum; doloribus artuum, nunc levioribus, cum sensu vermiculationis in extermitate artuum, nunc gravioribus lacerativis & lancinantibus; nunc vagis, nunc fixis & gravissimis dentes & extremitates artuum occupantibus, inprimis tempore nocturno, adeo ut Luem veneream perquam simillimè referant. Accedunt frequentissimi partium internarum spasmus; urina flamma, cum copiosis arenulis rubris facile friabilibus, & supernatante pingui pellicula, quæ ad latus aspecta variatur instar caudæ Pavonis: Arenulæ illæ & pellicula, nil aliud sunt quàm salia coagulata, certissima tamen Scorbuti signa. Tandem obnoxii sunt Hæmorrhagiis variis, Sputo cruento, Hæmorrhagiæ Intestinatorum & frequenter Atrophie & Tabi.

Causa Scorbuti proxima est acidum corruptum, exacerbatum ab aëre, effluviis salinis acidis prædito, qualis est marinus, & noster aquilonaris loca paludosa perflans. Quoad *Signa*, Pathemata capitis & Stomachi sola *Malum hypochondriacum* monstrant. *Latens* autem *Scorbutus* dignoscitur ex memoratis urinæ signis, item si in aliis morbis dolores adsint ultra naturam morbi, aut dolor lancinans in lumbis absque Nephritide; si doleant gingivæ, dentes; si maculæ majores, inprimis in Cruribus appareant; item si adsit pruritus, unde pruriginosæ purpura certissimum est signum Scorbuti latentis.

Prognosis. *Malum Hypochondriacum* incipiens facile, sc. solo corporis motu ritè instituto, curatur; confir-

matum verò difficillimè, postulat enim continuatum medicamentorum usum, quorum tædium percipiunt Ægri. Hæmorrhoides, Urinæ fluxus, aut Hæmorrhagia periodica insigniter levant. Pulsus Hypochondriacorum intermittens; aut Scorbuticorum parvus & debilis, si non alia adsint symptomata, non est metuentus. Maculæ bonum sunt signum; sed quo magis rubræ & grandes, eo meliores; cæruleæ aut lividæ, deteriores. Inveteratus Scorbutus ordinariò terminatur in Atrophiam & Tabem. In Scorbuto continua est Symptomatum mutatio, nunc dolores vagi transeunt in Parhesin Asthma convulsivum, subinde Epilepsiam, nunc Dolores artuum atrocissimi in Lethargum mutantur. Quo fixior est Scorbutus eò difficilior curatur. Præ cæteris Gingivarum habenda est ratio, quæ subinde in Gangrænam & pessimas exulcerationes abeunt.

Cura. Acidum corrigendum; correctum per sudorem & urinam evacuandum; Stomachi digestio promovenda; & sanguinis crasis emendanda. Pro his scopis obtinendis obs. I. *Venæsectionem* per se non convenire, utut indirectè quandoque juvet, v. g. Ven. S. brachii in Dolore crurum vel Cephalalgia scorbutica incipiente. *Fonticuli* nil conferunt, nisi per acidens, si crebriores affligant Catarrhi. II. *Diuretica* salina vol. non terrea nec acida, in Malo hypochondriaco, & *Sudorifera* in Scorbuto partes externas gravius affligentia, convenire. III. *Necessarium esse Vomitus*, nam sine ejus præmissione reliqua remedia parum operantur. IV. *Purgantia* semper nocere; facile enim pathemata excitant dolorosa, & *Dysenteriam*. V. *Symptomata melancholica*, Capitis perturbationem ac Dolorem Artuum & Abdominis, insigniter exasperari, nisi alvus servetur fluida per *passulata*, & *laxantia* infusa in *succo Pom. borsdorf.* qui optimus *Passulæ*, licet dulces, temperatæ sunt; præcipuè *Viris*, non *Mulieribus* conducunt.

ducunt. *Vinum infus. flor. Acac.* alvum servat apertam. Accedunt *Clysmata ex urina Puer.* in Flatibus hypochondriacis optima. In contumaciori malo, crassum mucum in Intestinis optimè abstergunt *Clysmata ex Lixiviis* addito *Melle depur.* In Doloze Abdom. conveniunt *Clysmata ex Lacte*, cum tantillo *sacch.* vel incoctis *Plant. carminativis*, per integram noctem retenta. In Doloribus nephriticis *Clysmata ex Lacte & Terebinth.* conferunt. VI. *Malum hypochondriacum* sine antiscorbuticis vix curari posse: sed horum habendus est delectus. In subjectis enim biliosis, ubi acidum est volatilius & acrius, *acria & volatilia*, nisi temperantibus & acidis mista, propter phlogoses & effervescentias nociva sunt. VII. Præstare utique ut *fixa sc. martialia* acidum primarum viarum destruente *volatilibus* præmittantur. VIII. Præmissis universalibus & acidum corrigentibus, Lac omni mane & vesperi haustum, cras in sanguinis scorbuticam egregiè corrigere, in primis ubi nimium sudant & ad Tabem inclinant. IX. Abstinentum esse à *mercurialibus*, quia Faucium symptomata, Dolores nocturnos, Phlogoses, Æstuationes & Angustias corporis in Scorbuticis, excitant.

Quoad *Remedia in Malo hypochondriaco* præmittantur *digestiva* plus minus *diuretica*, viz. *Tartarus vitriol. Sal. digest. Hypochond. Liq. ter. fol. Tart. Tinct. Mart. Sal Martis comp. Tinct. Antim. ex Scoriis Regul. Pulv. Mart. &c.* bis quotidie bona dosi assumendus. His præmissis usurpantur Vomitoria reiterata: post hæc *noduli* ex blandis laxantibus & *alterantibus* parati, v. g. *Rad. Helen. Raph. rust. & Polyp. an. ʒvi. Herb. Absinth. Agrim. Centaur. min. an. m. i. Fl. Anth. Genist. an. p. iii. Cort. Tamar. Frax. an. ʒß. Rad. Helleb. nig. ʒii. Zedoar. ZZ. Cinnam. an. ʒiß. incisa & contusa noduloꝝ inclusa infundantur in vino de quo omni mane & vesperi capiatur ut relaxetur, alvum. Aloe &c.*

tione *Resinæ* nocet, nam uno die laxat, altero obstruit. Confert quidem *Extract. gummos.* cum aqua ad gr. iii. in *Pill.* omnibus 3. vel 4. septimanis. Usurpantur *martialia* nunc *cruda*, nun in stomacho debiliore præparata. Quibus nimis sensibilis est Stomachus, sufficit *Extr. Mart.* cum *succo Pomorum Borsdorf.* vel cum *Decoct. Tamarind.* vel *Tinct. Vitriol. mart. Zwelf.* Hæc aliquamdiu continentur, & post eorum usum blandus instituitur motus, alvusque servetur aperta. Post *martialia* fiat accessus ad *volatilia diuretica & sudorifera.* Inter hæc optimus est *Spiritus forti igne per retort. destill.* ex mixtur. *Calc. viv.* cum *Sale armon.* addito *Sp. Vin. aromatico*; *Dos. gt. xxx.* Hypochondriacos mirè levat. *Spir. carmin. de tribus. dos. gt. xl.* Ut hæc *volatilia* fiant diuretica, optimè consultum est *Spir. Salis armon.* cum *Liq. Terræ fol. Tart.* miscere. Juxta hæc *volatilia* non omittantur *fixa*, inter quæ nobilissimum est *Arcan. dupl. Myns.* inprimis in phlogosis scorbuticis. Deinsimul conferunt *salia fixa* ex plantis *spleneticis & hepaticis* elicita. Atque his ac similibus accedente motu fere curari solet *Malum hypochondriacum.*

In *Scorbuto* etiam præter dicta, habeantur *specificæ*, post *martialia* usurpanda. Hæc sunt in duplici differentia, nempe vel 1. respiciunt dyscrasiam sanguinis & inde derivatos succos, suntque *volatilia* plus minus acria; viz. *Cochlear. Nasturt. Chelid. majus & min. Trifol. aquat. Piperit. Flammula Jov. Rad. Raph. Gentian. Sem. Sinap. Erucæ, &c.* Inter quæ excellunt *Cochlear. Flam. Jov. & Trifol. aquat.* sed in biliosis subjectis temperanda sunt per *Acetosellam & Citrata.* Vel 2. respiciunt noxam illatam systemati nervoso & partibus continentibus; suntque *oleosa sulphurea*, quasi *balsamica*; in specie *Pinus*, & ejus *Strobili*, item *Lign. Sassafr. & Rad. Chin.* Priora usurpantur vel *cruda* vel *temperata.* Cruda vel infunduntur in *Vino*, vel in subjectis biliosis in sera

Lactis

Etis; aut confunduntur & conquassantur cum *sero* eodem & exprimitur succus blando tepore depurandus, cujus *æ aliquot* in *sero Lactis* vel *Vino* propinentur cum ana *succ. Acetosellæ*, quæ quacunque ratione continuata est egregia. Hi succi delicatulis aut ad effervescentiam pronis minus conveniunt, saltem temperentur cum *Succ. Citr.* qui in *Scorbuto* egregium est medicamentum. Ex his *succis* cum *limaturâ Mart.* parari possunt *Essentiæ*, aut *Extracta*, unde *Tincturæ Mart. scorb.* eliciendæ. Delicatulis loco *succorum* exhibentur *Aq. dest. Spir. Essent.* &c. sic ex *Flam. Jov. contusâ*, affuso *Vino*, elicitor *Phlegma spirituosum antiscorbut.* *Spiritus antiscorbutici*, per fermentationem parati, patiuntur jacturam aliquam salis volatilis, licet non omnem. Proinde ut integra habeatur *crasis antiscorbutica*, paretur *spiritus perfermentat. ex antiscorbuticis quibusdam.* Hunc *coboba* cum *speciebus rec. & rectificata*: dein affundatur *Extract. antiscorb.* & extrahatur *Tinctura* nobilis, *dof. gt. xxx. ad 3i. in vehiculo conven.* His addantur *oleosa volatilia*, in specie *Ol. Cochlear.* in forma *Elæosacchari*; item *volatilia artificialia*, inprimis *Spir. Lumbr. terr. Spir. destillatus è mixturâ Calcis viv. & Salis armon. affuso Spir. Cochlear. vel antiscorbutico quodam comp. item Essent. Myrrh. & Elix. Propr. cum dicto Spir. Salis armon. comp. paratæ.*

Antiscorbutica sulphurea balsamica sunt, inprimis *Strobili Abietis alb.* collecti *menſe martio*, tum enim tactu sunt pingues & resinosi. Infunduntur nempe vel *recent. vel exiccati ad 3ii. in Mens. iß. Cerevisiæ*, quæ bulliant ad *tertiæ part. consumptionem*, addendo in fine *Pasfulas min.* Propinetur *Colatura* calidè semel vel bis de die expectando sudorem. Addi possunt *Bac. Junip. rec. item Summit. Abiet. concis.* Inspissatur etiam *Decoctum Strobil.* ad *Extracti* consist. unde cum *Spir. antiscorb.* extrahatur *Essentia*, quæ *dof. gtt. 50. optima*

est. Item ex *Strobil.* contusis & affusa *Aqua* cum pauco *Fæcum Cerevis.* fermentatis, destillando prodit *Spir.* suavissimus, qui pro usu asservetur. Sed de *Remediis* ex *Pino* observa 1. Quod eadem non conveniant omnibus, quia non nihil lædunt appetitum. 2. Quod Junioribus & ferventibus propter oleum vol. non sunt propinanda. His substitui possunt *Decocta lign.* cum *specif. antiscorb.* inprimis quando adsunt pathemata catarthalia. Præ omnibus aliis scorbuticis convenit *Dieta lactis*, inprimis *caprill.* cum tantillo *Sacchari.* Cui incoqui possunt *Rasura Radic. Chin.* & *Herba Fumar.* & instillari aliquot. guttæ *Spir. Cochlear.* In Febricitantibus, aut *borborygmis* & *phlogosi vagæ* obnoxiiis, usurpatur *Serum lactis.*

Inter *Scorbuti Symptomata urgentia* occurrit 1. *Gingivarum laxitas, intumescencia, cruentatio, putredo,* & subinde *caries Dentium.* Origo est ex saliva sale scorbutico inquinatâ, quæ texturam fibrarum gingivarum laxat & rodit. Remedia sunt *collutiones Oris Decocto Salv. Roris mar. Flor. Aquileg. Balaust.* additis *specificis adstringentibus*; item *Lacca, Myrrh. Alum. & spir. Sal.* quæ utramque faciunt paginam; hinc conducit *Decoct. Salv. Nasturt. Florum Malv. hort. & Rad. Polyp. in Aq. addito Melle Ros. Alum. ust. & Lap. prun.* Item *Decoct. summit. Pin. & Nasturtii, in Vino,* vel, si *Vinum* acrius sit, in *Sero lactis* vel ipso *Lacte* Præ cæteris optimum est *Sal. mirabile Glaub. in s. q. Spiritus solut.* Post *Collutionem*, sunt *Tincturæ* dentibus affricandæ, inprimis *Tinctura* seq. *℞. Lap. medicamentos. Crol. zi. solve in Aq. Sedimin. & Cochl. post blandam ebullitionem filtretur solutio; infundantur Lacc. Flor. zii. Myrrh. Alum. ust. an. zi. & extrahatur Tinctura* linteis imbutis affricanda. Item ex *Cremoris Tart. ziii. Gum. lac. zi. & Vitriol. Cypr. gr. vi. cum s. q. Aq. Ros. & Salv.* fieri potest *Tinctura.* Post *Tincturas* sunt *Pul-*

veres

veres v. g. Bistort. Alum. ust. Flor. Ros. & Balauft. ir-
rorati Spir. Cochlear. vel aliquot Gutt. Olei Caryoph.
vitando Lapides & tartarea, quæ gingivas lædunt. In
Exulceratione & Fæture conveniunt Linimenta ex Alum.
crud. zib. Fol. Salv. ziii. Rad. Irreos flor. zib. Myrrh.
3°. Melle exceptis. In graviore malo fiat progressus
ad Aq. virid. Hartman. & Plater. item Ung. ægypt.
Melle dilutum.

2. Dolores Abdominis, & circa vertebrae dorsi, cum
Umbilici retractione, Urinæ suppressione, & symptomati-
bus hystericis. Sunt hi dolores Spasmi intestinorum & me-
senterii, quorum fundamentum in plexu mesenterico
nerveo & glandulis ibi consitis existit. Quoad Curam
1. Intestina leviter sunt abstergenda sumendo Serum
lactis & Ol. exp. Amygd. d. vel Decoct. Radicis Alth. aut
Parietar. Purgantia enim symptomata exasperant.
Externè injiciuntur Clysmata ex lacte cum Tereb. diu
retinendo, vel ex Sero lactis in quo Castor. ad zi. sit su-
bactum, add. Syrup Papav. alb. zii. 2. Impetus con-
vulsivi sistendi, per Salia volat. oleosa opiatæ mista; in-
primis remedium ex Castor. Cochlear. & Cort. aurant.
cum Spir. Sal. armon. & Laud. hyster. item Spir. carmi-
nat. & de tribus in vehiculo antiscorb. item Spir. Tart.
vol. cum Spir. Lumbr. in Sero lactis. Externè convenit
Empl. Poterii; item ratione dolorum cum Nephritide
nothâ conjunct. Ceratum Lumbis applicandum, ex Pic.
Nav. ziv. Tereb. vulg. Flor. Sulph. an. zib. Succin. Ma-
stich. an. zii. Illinatur abdomini calidè Galbanet. Para-
celsi seu Ol. dest. ex Galban. & Terebint. imponendo de-
super Laterem calefactum.

3. Dolores scorbutici vagi seu Arthritidis vaga, Rheuma-
tismus sive Defluxionibus ordinario tributa. Differt ab
Arthritide propriè dicta, seu fixâ in eo, quòd vaga sit nunc
in unò nunc in altero artuum; quòd tophos post se non
relinquat, siquidè non materia contenta sed contracturæ

spasmodicæ tumorem inferunt ; quod denique partes musculosas arctius affligat, & nocturno tempore ingrauescat. Solvitur nunc per sudores & urinam, nunc per excretiones cutaneas, subinde purpuram cum maximo cutis pruritu. Affligit in specie, dum recrudescit Paroxysmus, cum gravissimis anxietatibus præcordiorum. Oritur à sale scorbutico vellicante fibras nerveas motrices carneas, magis tamen partes tendinosas in Articulis. In Cura. 1. Impetus salis scorbutici refrænetur, vitando volatilia in principio Paroxysmi. Eminent hic *Bezoardicum solare*, & interdum *salia alcalia fixa*. Postmodum accessus fiat ad *volatilia, scorbuticis* mista, inprimis *lumbricalia*, sc. vel *Infusum Lumbr.* *conquass.* in *Vino*, aut, si adsit *Febris* vel *Phlogosis*, in *lacte*; vel *Spir. Lumbr. per putref.* ex quo & *Spir. CC. salæ proprio* saturatus, affusis *Plant. nerv. & arthriticis exsic.* egregia fit *Essentia*; vel *Liquor pistorius Lumbr.* in vase *Massæ panis* incluso paratus, qui datur ad ʒß. Quibus inprimis *volatilia tartarea* addenda. Declinante Paroxysmo conveniunt Remedia ex *Pino*, item ex *Bacc. Junip.* quarum vis balsamica multum confert, *Roob. Junip. antiscorbuticis* junctum, *Decocta Helen. Absinth. &c.* expectando sudorem. Quoad externa, malè applicantur *Linimenta oleosa & pingua*, quia transpirationem inhihent, ut & *fomenta* aut *cataplasmata ex simpl. in Lacte coctis*, quia frigesunt & cum humida sint poros stringunt. Præstant itaque *Fotus sicci*, vel *Suffitus ex Decoct. Lumbr. & Formic.* calidè excepti, ita ut membrum fudet, & sudor linteis calidis abstergatur. Tepidè etiam illinatur *Spir.* aut *Liq. Lumbr.* item *Spir. Formic.* cum *Calce viva* dest. cum *S. V.* vel *spir. Sal. ammon.* cum *Spirit. Bac. Junip.* mistus. Si ardor, rubor, & quasi *Erysipelas* in parte excitetur, solvatur *Camphora* in dictis *Spirit.* Hisce adde *Cataplasma ex Sterc. vacc. rec.* cum *Lumbr. contus.* item *Tinct. balsamicam Dekeri* in *Comm. ad Prax. Barbeti.*

4. *Contracturæ artuum paralyticæ*, deficiente motu, & superſtite ſenſu, nunc doloroſo, nunc formicante, nunc lancinante, nunc ex lancinante & oſtocolo com-poſito. In formicationis ſenſu vigil ſit Medicus, ut poſſit præcavere *Paralyſin*. In Cura, præmiſſis *Vomito-riis*, modo ſanum ſit abdomen, aliàs dolores ejus exci-tabunt; item *Martialibus*, ſi levius ſit malum, ſufficit *Lac* vel *Serum lactis antiſcorbuticis* medicatum. In gra-viori malo, juxta vel una cum *Lacte* remedia ex *Pino*, *Junipero* & *Rore mar.* per ſudores evacuantia conferunt. Inprimis ad *Paralyſin ſcorbuticam* valent *Spir. Tartar.* & omnia *tartarea volatilia*, tam internè, quàm externè fricando prius membra. Externè etiam convenit *Gal-banetum Paracelſi*, tepidè illinendum à radice membri ad poſteriora verſus, & inprimis *Balneum ſiccum vina-ceorum*, aut ſponte aut injecta *Calce vivâ* incaleſcen-tium, inſedendo uſque ad regionem iliacam. Idem hic de Externis dicendum, quod in *Arthritide vaga*.

5. *Convulſio ſcorbutica*, dum corrugantur fibræ muſculorum tendinoſæ à ſale ſcorbutico. Curatur ferè ut *Arthritis vaga* & *Paralyſis*, inprimis per *Lac* in quo ſubactus ſit *Sapo venetus*, item *Tinct. Caſtor.* cum *Spir. Sal. ammon. concinn.* Laudant nonnulli contra *Paralyſin ſcorbuticam* *Oleum deſt. ex Ol. Lin.* cum *Calce viva*; quod penetrantiſſimum eſt, nulli forſan *Oleo* cedens.

VI. *Maculæ* in cute propellendæ uſu *Cochleariæ*, & *Tinct. Coral. antiſcorb.* Qui nitori ſtudent, aut exulce-rationem metuunt, hanc removeant, affricando 3 vel 4 de die *Sem. Sinap. tritum* cum *Aceto deſtill.* aut, ſi acrius fuerit, miſtum cum *Oleo Amygdal. rec.* & *ſucco Citri.*

S E C T. XVII.

De Sanguinis ex partibus Refluxu vitiato.

A R T I C. I.

De Inflammatione in genere.

Sanguinis ex corde in totum corpus distributus redit per venas circulari motu. Vitiatur hic motus circularis quando stagnat aut effunditur sanguis. Si sanguis stagnet fit Inflammatio, in qua propter impeditum sanguinis refluxum pars *tumet, rubet, dolet*, & à sanguine effervescente intensè *calet*. *Dolor inflammatorius* triplex observatur, 1. *Tensivus*, à fibris partis inflammatae convulsis adeoque tensis. 2. *Pulsativus* à fibrarum, membranas arteriarum constituentium, renitentiâ convulsivâ. 3. *Punctorius*, superveniens ab acris acido-salsis particulis pungentibus, inprimis quando sanguis stagnans sensim corrumpitur, & in suppurationem abit. Præter hæc superveniunt & alia symptomata ratione partis affectæ, v. g. in *Anginâ Deglutitio læsa*; in *Pleuritide Respiratio difficilis*; in *Visceribus inflammatis gravativus dolor*. Fiunt hæc quando sanguis ex parte tantum refluit. Si enim nil omnino refluat, adeoque nec reciprocus spiritûs influi motus, sustentatur insitus, pars moritur & *Gangrænâ* corripitur.

Causa efficiens interna est vel 1. in sanguine fluente, quando nimis crassus est propter seri defectum, aut chyli crudioris sive pituitæ viscidæ congestionem; aut ab acido coagulationem; vel 2. In parte recipiente, si nempe ejus pori & meatus angustentur, vel occa-
sione

sione alicujus heterogenei molestiæ sensum creantis. Hinc quicunque dolores, puncturæ, &c. *inflammationes* inferunt. *Prior Causa* rarior est, aliàs danda foret ratio, quare non universalis sit *Inflammatio*. *Causæ externæ remotæ*, sunt subitaneum frigus post nimiam incallescetiam, & inde sanguinis ad facilem sui coagulationem dispositio; contusiones, ligaturæ fortes, luxationes & fracturæ.

Sanguis extravasatus aut stagnans *volat. balsamicis Spiritibus* mox depauperatur, unde ad sui corruptionem & acorem vitiosum tendit. Hoc acidum primitus quidem sanguinem coagulat, sed postmodum, sale volatili sanguinis magis emergente, fermentationem ciet & effervescentiam cum intenso calore & turgescetia, donec salia ista ex mutua pugna in tertium salum ex acido & urinoso conflatum, abeant; quod album est, ex Sulph. sanguinis sub effervescentiæ motu & alcali soluto & per acidum præcipitato venit, diciturque *Pus laudabile*. Quo concitator est motus hujusacidi volatilis, eo major *ardor, rosio, punctio*, &c. Est illud *acidum* causa *febris acutæ* internas, & *lentæ* externas *Inflammationes* comitantis. Quod autem *acidum* hoc causa sit omnium *Inflammationis* symptomatum, patet 1. Ex sanguine pleuritico extracto, semigrumoso. 2. Quia grumos dissolventia & acidum corrigentia decantata sunt hic remedia. 3. Quia externæ *Inflammationes*, in specie *Erysipelacæ*, per acidum absorbentia tollantur.

Consideranda venit causa recidivæ crebrioris *Inflammationis*. Quædam partes promptius *Inflammationem* suscipiunt, *nerveæ* v.g. idque propter nimiam sensibilitatem & irritabilitatem. *Inflammatio* etiam semel in parte ulla facta, facilimè recurrit, idque 1. Quia debilitatur spiritus insitus, ob denegatum liberius cum influo commercium, in primis si *Inflammatio* suppurata fuit. 2. Quia partis fibræ laxatæ & pori transformati resti-

resistant, unde facile sanguis in legitimo motu impeditur. 3. Quia relicta fuit spina seu aciditas fermentalis occulta, inprimis si *Inflammatio* suppurata non rite mundificata fuit. Residuum enim acidum partim sensibiles partes irritat, si vel animi passionibus vel diætæ erroribus excitetur, partim sanguinem alluentem suo contagio disponit ad faciliorem coagulationem.

Dignoscitur *Inflammatio*, sanguinis in quanto peccantis vitio, si adsit plethora aut intermissio consuetæ evacuationis sanguinis: huic enim sæpius superveniunt *Inflammationes*. Si sanguis *qualitate* peccat, dicitur *Inflammatio illegitima*; sin verò benè constitutus *Inflammationem* inferat, *legitima* audit.

Prognosis. *Inflammatio*, vel subito in venas absorbetur, vel discutitur operante & prædominante alcali sanguinem dissolvente, vel suppuratur ex æquali vigore acidi & alcali; vel in *Scirrhum* contumacem coagulatur prædominante acido; vel denique ex omnimodo spirituum & sanguinis in parte motu impedito, in *Gangrænam*, omnium pessimam, abit.

Cura. Causæ stagnationis removendæ sunt, sanguinis tenuitatem conciliando per *sudorifera alcalina* tam fixa, acidum coagulans absorbentia, quàm *volatilia* sanguinem coagulatum positivè attenuantia: & fermentum vitiosum in parte affecta corrigendo, *internè* per fixa absorbentia, & *volatilia* sudorem procurantia; atque *externè* per *saturnina* & *alcalia* acidum absorbentia, *aromatica alcalina* sanguinem dissolventia, & tandem *temperantia* mutuam salium effervescentiam, pro suppuratione nempe promovendâ, quo facto *Abscessus* aperiendus, exactissimè mundificandus & tandem consolidandus. Pro his scopis *Venæsectio ventilatoria* habita ratione climatis omnibus concedenda est, secundum *revulsionis*, *aversionis*, & *diversionis* leges; licet subinde repetiti sudores per *appropriata*, quibusvis sanguinis de-

tractio-

tractionibus præferendi sint. *Repellentia* sunt ridicula & nociva. *Purgantia* nil conferunt, utut blanda *laxantia* ratione *Febris* proficua esse soleant. Inter *Diaphoretica* conveniunt omnia *Volatilia salina urinosa*, ut *Spir. Tart. Sal armon. urin. & C. Cerv.* item *Animalium Partes duræ*, salibus hujusmodi turgidæ, v. g. *Mandib. Luc. Pisc. Lap. Cancr. Dens Apri, Ebur, Unicorn.* item *Sperma Ceti, Antimon. diaph. Bezoard. miner.* ac ratione *Febris* junctæ omnia *nitrata*, in specie *Nitr. antimon. & Spir. Nitr. dulc.* Quibus pro circumstantiarum ratione addenda *Opiata*, quæ figendo Spirituum impetum & hinc fibrarum nervearum solvendo stricturam, multum promovent sudorem. Si *Inflammatiō* sit *Erysipelacea*, appropriatissimum est *Roob. Sambuc.* Externa sunt vel *discutientia* vel *suppurantia*: quæ vide in *Chirurgia*. Ex dictis variæ fiunt formulæ. V. g.

℞ *Aq. Scabios. & fl. Sambuc. an. ℥i℥. Spir. the-riac. camph. ℥iii. Dent. Apr. præp. ℥i. Sal. Vol. C. C. ℥i. Syr. Scabios. ℥vi. M. detur in 2 vel 3 dos. in principio, addi possunt Laud. Op. gr. ii vel iii.*

℞ *Aq. fl. Sambuc. Chæref. & Pap. rhæad. an. ℥i. Acet. Sambuc. ℥℥. Lap. Cancr. præp. ℥i. Mand. Luc. pisc. ℥i. Syr. Pap. rhæad. ℥i. M. pro 2 vel. 3 dos. in incremento. Si Febris urgeat, addatur Spir. Nitr. dulcis.*

A R T I C. II.

De Angina & Tonsillarum Inflammationibus.

PArtes in Faucium isthmo inflammatæ *Anginæ* constituunt. Afficiuntur tam *Pharynx*, quam *Larynx*, earumque musculi nunc interni nunc externi, & hinc glandulæ; modò una pars magis, altera minus. Affecti *Pharyngis* musculi interni, *Synanche*, externi autem *Paraynanche*, dicuntur; sicut interni *Laryngis* inflam-

mat

mati, *Cynanche*, & externi *Paracynanche* audiunt. Præter generalia Inflammationum symptomata, adfunt difficilis colli motus absque dolore, difficilis item Respiratio, inprimis in *Cynanche*, ubi suffocatio quasi imminet; Deglutitio impedita, ita ut liquor, si ad gulam penetret, propter angustiam & Laryngis irritationem, per nares sursum regurgitet; dolor in faucibus ardens; lingua rubet, tumet, in motu non nihil impeditur; & copioso muco viscido continuè obducitur. Pulsus tensus & rarus; Febris *acuta* si *exacta* sit *angina*, i. e. ex solo sanguine, *lenta* verò, si *notha* sit, i. e. tumor tantum œdematosus occasione lymphæ vitiosæ stagnantis, rodentis, excoriantis, & sanguinis circulum plus minus impredientis. Interdum observata fuit *Angina epidemica*, *contagiosa*, cum *Febre continua maligna conjuncta*.

Tonsillarum Inflammatio fit, cum fauces quidem rubent sed minus inflammatae sunt; *tonsillæ* verò tumidae insigniter prominent cum maximo & conspicuo hiatu foraminis (quod in fauces apertum naturaliter habent) in summitate sui, adeo ut imperitis chirurgis pro Ulcere habeatur; ex quo materia viscida glutinosa excernitur, & linguam faucesque tenacis instar pelliculae incrustat; adeo in simul Febris continua magis lenta *Causa* est lymphæ vitiata spissior & acido-acrior.

Causæ Anginæ, præter *Inflammationem* generales, sunt vel *internæ* vel *externæ*. *Internæ* sunt sanguinis evacuatio suppressa, prægressa partium harum debilitatione, v. g. *Dysenteria* pravè curata, mensium Suppressio, &c. Item lymphæ vel glutinosæ glandulas infarciens, vel nimis acris easdem rodendo & excoriando irritans, adeo ut sanguinis circulus per & circa glandulas impediatur. *Externæ Causæ* sunt res ineptæ deglutitæ, vel nimia mole fauces angustantes, vel acrimoniâ fibras ad contracturam irritantes, v. g. spinapiscis, frustulum vitri, in faucibus hærens; potus *Aquæ fortis* &

& Liqueurum corrosivorum miasmata inspirata, subitaneum frigus, & potus nimis frigidus, immediatè has partes lædentiæ, & sanguinem in his circumstantem alterantia; quo pertinet in casu epidemico miasma inspiratum acrimoniâ occultâ fauces in transitu lædens & sanguinem certo modo alterans. Huc facit usus *Mercurii* & ipsum Luis venereæ virus, lympham glandularum speciatim inficiens. Malè inter *Causas Anginæ* refertur *Luxatio vetebrarum Colli*, occasione *Aph. 35. sect. 4. Hippocrat.* exinde enim non *Angina*, sed *Convulsio emprostotono* similis & lethalis sequitur.

Prognosis. Qui hic moriuntur, suffocati intereunt. Suppurata tonsillarum Inflammatio fit Ulcus diuturnum difficiliter sanabile. Rarum est, quod *Cynanche* fluxu mensium critico curetur. Si tumor & rubor externus subito evanuerit, citra criticam discussionem, Inflammatio ad interiora recurrens, aut suffocationem, aut periculosiores alio in loco Inflammationes, v. g. in cerebro, pulmonibus, corde, &c. infert. Suppuratâ *Cynanche* contingit nonnunquam dum tunica Arteriam asperam cingens ex materiæ turgescencia & pravitate rumpitur, ut metastasis materiæ fiat in pulmones, unde aut ex *Peripneumonia* intra 7. dies intereunt, aut pulmone suppurato fit *Empyema*. Atque hic est sensus *Aph. 10. sect. 5. Hipp.* Febris *Anginæ* juncta sæpius est continens, interdum typum tertianæ continuæ representans, interdum est Tertianæ continua producta, seu cujus paroxysmi 36. horas durant, & hæc *Angina* ut plurimum est lethalis. Tumor minus se oculis sistens, Inflammatio magis interna, paucis tuta est. Sanè in *Cynanche*, ubi suffocatio quasi imminet, videtur simul affici pulmo. Spuma circa os cum insigni respirationis angustia, signum est lethale. Dolor in hypochondriis vel cruribus, non solutâ *Anginâ*, morbi augmentum innuit.

In *Cura* obs. 1. Eadem interna hic convenire, quæ
in

in aliis *Inflammationibus*, inprimis *Pleuritide*, usurpantur, acidum nempe infringentia, sanguinem dissolventia, & mediante sudore partes abstergentia; in specie *Succ. Sterc. equini* expect. sudorem & *Pulvis Sterc. can.*

2. Confert V. S. mox in saphæna, postea in brachio alterutro vel utroque & in statu sub linguâ; interdum repetenda pro varietate circumstantiarum. Sed soli venæ sectioni non fidendum, quoniam sæpius ægri, quando videntur meliores, subito intereunt. Periculosa & non nisi ab experto Chirurgo peragenda est Venarum jugul. sectio. Dum sentitur *Anginæ* principium, in corpore non plethorico absque nimia effervescencia febrili, incisione *Venarum raninarum* maturè malum removetur; alias non nisi in statu secantur, quando jam Inflammatio nullum amplius capit augmentum. Si aperta parum aut nihil stillent sanguinis lethale est signum. 3. Præter quæ in genere de Inflammationibus observantur, semper lymphæ grassæ & vitiatæ habenda ratio per *Succinata*, *Myrrh.* item *volatilia* & *absorbentia*. 4. In *Angina maligna* vix locum habent V. S. nisi cautissimè, nec *purgationes* nisi in summo principio: quin potius præmissis clysmate, solis *diaphoreticis*, junctis *opiatis*, insistendum. Caveant autem sibi Medici ab halitu ejusmodi Ægrotorum, qui maximè contagiosus esse solet.

5. In cura *Anginæ* duo sunt tempora, in quibus optimè conveniunt *vomitiva*, nempe aut principium aut periculosissimus status. In *Principio*, inprimis si contagiosa sit, si gravitas in hypochondriis sentiatur, item si Æger sentiat saporem æruginosum acrem rancidum, & titillationem seu quasi erosionem [fit enim sæpè, ut æruginosa Bilis in primis viis, effluviis stimulantibus ad fauces missis, *Anginam* inferat] tunc optimè malum tollit *Aqua benedict.* *Ruland.* tam *Sudorifera* quàm *Vomitiva*. Status est periculosus, quando tumor suppuratus commodè aperiri nequit, sed suffocationem minatur,

natur, aut, si aperiatur sponte, metus est ne in Pulmones irruat & suffocet Ægrum. In hoc casu vomitorium haustum, aut in Deglutitione abolitâ, pluma illo imbuta & Linguae applicata, *Abscessum* concutit, maturatum rumpit; eoquē rupto pus per superiora evacuat. 6. In recurrentibus Tonsillarum Inflammationibus ex lymphæ vitio habituali, v. g. in *Scorbuto*, &c. convenientissimus est *Fonticulus* in brachio: *Inflammatio* enim semel suppurata, fermentum aliquod in parte relinquit, quod in corpore cacochymico facillimè recrudescit. 7. Distinguendæ sunt faucium Inflammationes à *Prunellâ*, Febrium symptomate; remedia enim huic dicata, in specie ex *suc. Semper. maj. Brunellæ, Mucilag. Sem. Cyd. Sal. armon. Butyr. Lard. &c.* nisi aliis temperata, in *Anginis* non conveniunt. 8. *Remedia externa* debent esse *blanda incidentia*, & stagnantem sanguinem resolventia; vel, si hoc fieri nequeat, *suppurantia*, dein *aperientia*, *mundificantia*, *consolidantia*, & tandem tonum partis firmantia. Malo itaque consilio adhibentur *adstringentia* in principio, aut una cum *discutientibus*, nam impossibile est *Inflammationem* repellere, ac præterea periculum est, ne hujusmodi *adstringentibus* superiora saltem loca proximè stringantur, *Inflammatio* autem partium inferiorum & internarum sic augeatur. In progressu morbi *Gargarisatio* molestiam & dolorem intendit, propter luctam aeris cum aquâ; adeoque præstat *Gargarisma* in ore tenere sine agitatione, & sic per cavum oris refundere resupinato corpore.

Remedia itaque pro *Gargarismis* sunt primò *Resolventia* & *Discutientia*, v. g. *Decoct. Rap.* cui parum *Salis armon.* aut in gravi ardore *Nitri*, additum sit; *Decoct. sem. Sinapi*, ubi viscidior est mucus, præsertim in Tonsillis inflammatis, si acrius sit, Saccharo aut Melle temperandum: item *fl. Sambuc. Chamom. Menth. Salv. Veron. Origan. Hyssop. Scabios. sem. Lin. Fænugr. farin. Fas*

bar. Aneth. Cumin. Rad. Liquir. Croc. Passul. Jujub. Cep.
 Sanè *Spir. vin. ust.* maximè confert, ut & *Salia volatilia*
Gargarismis addita, in quantum ferè possunt partes do-
 lentes; quin & ipsa *Ægri urina* calidè gargarisata, &
caligæ sudoribus & *vaporibus pedum sale volatili* re-
 pletis scatentes, & glandulis appositæ, optimè profunt.
 Pro hoc scopo etiam externè Tumori illinitur *Ol. A-*
mygd. d. cum Spir. Sal. armon. vel Terebinth. cum Sal. vola-
urin. malax. vel Ung. dialth. cum Ol. Chamom. & Philos.
 vel applicatur *Emplastr. de Melilot. in Ol. Succin. malax.*
 Quin & egregium est *Cataplasma* ex *Absinthio* contuso,
 & cum *Pinguedine porcina* misto.

℞ *Aq. Plantag. ℥. ℥. Acet. vin. ℥i. Sacch. alb. ℥i. Pulv.*
sem. Sinap. ℥i. M. Quo calidè gargarisetur os.

℞ *Herb. Hyssop. fl. Samb. & Chamom. herb. Melil. an. m.*
i. Passul. min. ℥iv. Coq. in f. q. aq. Colat. ℥i. add. Spir. Vin. ℥i.
 vel *Spir. Sal. armon. ℥i. M.* pro Gargar.

Sequuntur *Suppurantia* & *Emollientia*, quibus semper
 asperitatem Faucium & dolorem mitigantia socientur.
 Qualia, sunt *Althæa, Malva, Caric. Mucilagines seminum*
 & *radicum Lac, Ol. Amygd. d. Pinguedines, Vitel. ovor.* O-
 ptimè tam suppurationi quàm discussioni inservit *Ca-*
taplasma, ex *Nido Hirund. & Albo græco* in *Vino* vel *La-*
cte coctis. In *Inflammatione* à sanguine non puro sed pi-
 tuitoso, optimè dissolvunt *Cepæ sub cineribus coctæ N. ii.*
 cum *Nid. Hirund. N. i. Flor. Sambuc. m. i.* coquendo si-
 mul in *Cerevisia tenui*, coctisque addendo *Alb. græc.*
 ℥℥. *Ol. lib. alb. q. s.* ut f. *Cataplasma.*

℞ *Rad. Glycirrh. ℥℥. Herb. Malv. m. i. Flor. Chamom.*
Melil. an. m. ℥. Fic. ping. incis. num. ii. Alb. græc. ℥℥. coq. in f.
q. Aq. simpl. vel Seri lactis, ubi minor adest æstus, vel ubi ni-
mius est dolor, in ipso lacte cum aqua misto.

℞ *Nidor. Hirund. N. i. Herb. Malv. Alth. an. m. i. Flor.*
Cham. Samb. an. m. ii. farin. Hord. Fab. an. ℥i. Croc. ℥i. Ol.
Cham. ℥℥. m. Calefiant ut instar *Cataplasmatidis* applicentur.

Absces.

Abscessus maturatus aperiendus venit, dein illinendum Mel cum Alb. græc. vel cum Ciner. Hirund. addito tantillo Sal. armon. Laudatur pro hoc scopo Decoct. sem. Sinap. 3j. in Hydromel. tbi. accedente Scream, Tussi, &c. in Suffocationis discrimine. Si hæc non sufficiant, incidatur scalpello; aut si commodè attingi nequeat, fiat accessus ad vomitoria & in extremo casu Laryngotomiam, auxilium ferè tutum. Aperto Abscessu mundificetur decoct. Hord. cum Mel. Ros. vel Decoct. Veron. aut Plantag. & fol. Querc. cum Melle, addendo in contumaciori Ulcere parum Spirit. Vitriol. Sæpius in obstinato & sordido Tonsillarum Ulcere subest Lues venerea. Si Scorbutus adsit, optimè imprægnatur Mel Ros. cum Spir. Sal. benè rectif. q. s. ad suavem acescentiam. Si sordidiora sint Ulcera, attingantur penicillo, imbuto Aqua virid. Plater. aut Hartman. cum Melle Rosar. vel Unguento Egypt. Melli Ros. subacto. Post Mundificationem, consolidentur decoct. Veron. cum Mel. & Alum. Si necessarium fuerit, roborentur partes Gargarismate adstring. ex Brunell. Plantag. & Flor. Ros. in Vino coctis. Interea toto morbi decursu potui semper addatur Nitr. depur. aut antimoniat. optimum Febricitantium & sitientium auxilium.

℞ Brunell. Veron. Salv. rad. aa. mi. Polyp. q. & Liquir. an. 3ii. Alum. crud. 3i. Mel. Ros. 3i. Coq. in s. q. Aq. simpl. pro Gargarismate undificante.

℞ Rad. Ir. flor. 3iii. Myrrh. 3ß. Alum. ust. 3j. Mellis Ros. 3ij. m. f. Linimentum Ulcera mundificata consolidans.

In Angina notha lentor viscidus, Linguam obsidens, abstergetur cum Aceto, vel succ. Semperviv. rec. acuat. cum Sale armon. & fiat postea Gargarisatio cum Decoct. flor. Ligust. in Aqu. cum paucis Aceto & Sale armon. Purificatum os inungatur Roob Nuc. vel Diamor. subacto cum paucis Melle rosaceo.

A R T. III.

De Aphthis & Affectibus Uvulae.

APTHÆ sunt excoꝛiatio & levis exulceratio partium oris, subinde Oesophagi & Ventriculi, interdum cum rejectione squamularum & levis quasi crusta. Superveniunt *Febris* ingentibus, in iis qui crudo sunt Ventriculo, aut æruginosis seu porraceis recrementis referti, inprimis si Medicus evacuare in tempore neglexerit; & tales in imis Fauçibus observantur, atque pessimæ sunt. Subinde tamen, Ventriculo existente puro, oriuntur à salivâ à falso & acri humore, & tales Linguam incrustant, quæ tunc arida, pallida, viscosa & varia evadit. Infantes patiuntur *Aphthas* à corruptione lactis. Optimæ sunt *albæ, flavæ, fungosæ, molles*; peiores *glabræ, viscidæ, subsidentes, compactæ*, item *rubræ*; sed pessimæ sunt *lividæ, virides & nigræ*. Si intra triduum veniant & abeant, succedunt novæ, & longus fit morbus. Malum est, si longo tempore siccæ, aridæ, compactæ maneant. *Aphthæ* futuræ cognoscuntur ex sapore, & si ex Ventriculo sunt, singultu. Qui toto morbi decursu non dormiverunt, in soporem incidunt & hinc *Aphthæ* prodeunt.

Cura. Nil pejus, quàm sæpè purgare eo tempore, quo *Aphthæ* sunt. Quando Lingua incipit exasperari, quod præcedit *Aphthas*, humectetur imposito *Folio Sedi mai.* in *Aq. Ros. macer.* detractâ prius pelliculâ; vel *fol. Portulac.* aut *Mucilag. sem. Cydon.* cum *Aq. Portulac.* extracta. Cùm jam adsunt *Aphthæ*, optimè abstergit *Succ. expr. Rapar.* linguæ impositus, addito tantillo *Nitri* ratione ardoris; item *℞ Herb. Bellid. c. tot. m. i. Fic. ping. Nom. ii. coque in Aq. com.* addito *Sal. Prunel.* pro humectatione Fauçium & Linguæ. In maxima siccitate te-
neatur

Unable to display this page

tionibus, in specie, assumpta acria aut vitiosa, v. g. deglutita acidula, &c. Nonnunquam succedunt Deliria, interdum Convulsiones. Cum nauseant Ægri & assumpta ferè evomunt, per acutum est malum: si autem suppuratur & intra Ventriculum aperiatur, per inferiora excernitur pus. Sin extra Peritonæum aperiatur, metus est infectionis partium & Gangrænæ. Distinguitur ab Inflammatione lobi Hepatis ex situ Ventriculi, & ex eo, quod tumor Hepatis tactui magis pateat, & magis circumscriptus gravioribus Symptomatis stipetur.

Cura est eadem cum reliquis Inflammationibus. Cavè fiat V. S. solet enim Affectum hunc Syncope propter vehementem dolorem insequi. In principio purgatio Ventriculum magis exasperat; conveniunt autem Clysmata. In principio & incremento optima sunt nitrata, item Papav. rh. & Card. ben. Sacch. Saturn. Antihect. Poter. Pro potu egregium est decoct. Liquir. ras. in Aq. Si in Abscessum degeneret, convenit Terebinth. cum Aq. Absinth. lota; & omnia ex Scabios. parata; item Mixtura ex Aq. Scabios. ℥ii. Syr. de suc. Scabios. ℥i^{ss}. Spir. Tart. rectific. vel carmin. de tribus, ℥i. Misce. Aperto Abscessu usurpetur decoct. Hyssop. cum Melle; item Serum lactis, Lac chalyb. decoct. rad. Chin. cum Scabios. CC. ust. Terr. sigill. Bol. armen. &c. In Cultrivoro expertum fuit Balsam mastich. cum Ol. Hyper. Si acria corrosiva in culpâ fuerint, præmisso in principio Vomitu, convenit Lac; item Tragacanth. in Aq. fl. Rorism. solutum.

Externa pro discussione sint Fofus ex Chamom. & Ros. r. in Vino coctis. Pro suppuratione fiat Cataplasma primò emolliens, & tandem, ut citius maturetur Abscessus, R Sem. Fœnu gr. ℥iii. Ferment. ℥i. Sterc. columb. ℥ii. Ol. Chamom. ℥i^{ss}. Mellis ℥i. M. pro Cataplasmate.

Inflammanur nonnunquam Intestina, cum dolore indicibili fixo, distendente, subinde pulsatorio, tumore rotundo chordæ instar renitente, intenso ardore,

Febre

Febre *Lipyria*, alvi Adstrictione, subinde Podicis introrsum retractione, adeo ut stercus & clysteres immissi per os ejiciantur; interdum cum urinæ suppressione, ventris inflatione, respiratione difficili, virium languore, &c. Si afficiantur *Intestina tenuia*, quod fit frequentius, symptomata graviora medium occupant ventrem, ad superiora magis vergunt, cum Stomachi distensione, spiritûs angustia & vomitu assiduo. Sin verò *crassa*, lumborum adest gravitas, dolor ad hypochondria magis vergit, & symptomata, inprimis vomitus, remissiora sunt. Acutissimum est malum, cui, si subito cesset dolor, succedit *Gangræna*. Sæpius etiam sine *Gangræna* in *Ileum* terminatur. *Causæ*, præter communes, sunt Ileus, Hernia, Dysenteria immediate suppressa, externæ læsiones, &c.

In *Cura* tractentur leniter. Fiat *V. S. revulsoria* in brachio, eaque repetita. Si alvus non aperta sit, injiciatur *Enema extemporaneum*, v.g. ex *Decoct. Hord. cum Mel. aut Sacch. aut Succ. Plantag.* vel ex *Decoct. Cancr. flav.* Externè Abdomini calidissimè imponatur *Omentum vervecinum* animali vivo extractum, si dolor non cesset, aliud imponendo, imò tertium. Internè dentur *Anodyna* & mixturæ contra *Ileum*. Si post anodyna somnus succedat, bonum; sin delirium, mors certa.

In *Ano inflammato* adest dolor pulsatorius propter arterias hæmorrhoidales, tumor & dolor, nunc omnino externus, nunc magis in occulto; retrahitur podex, adstringitur alvus, & accedit Febris. Sæpè fit Abscessus, & hinc Fistula interdum in Vesicam penetrans. *Causa interna* est Hæmorrhoidum suppressio; *externa*, concussio nimia, equitatio, piperata admota, &c. In *Cura* fiat *V. S. revulsoria* in brachio, & antè omnia solvatur Alvus, licèt cum dolore, injiciendo leniter & cum suspensa manu *Clyisma emolliens*, cui, si fæces in-

duratæ sint, necesse est *Sal.gemm.* addere.' Si hæc non aperiant Alvum, propinentur *passulata*, fugiendo acriter stimulantia. Foveatur *Anus decoct. Agrim. & Menth.* in *Vino* vel *Aq. calc.* item *Decoct. fl. Verbasc. & Fol. Solan. & Portul.* in *Aqua*; additis (sed cautè) *Fol. Hyosciami*, si dolor urgeat. Utilis est *Mucilago Sem. Psyl.* aut *Cydon.* cum *Aq. Semperv.* extract. addito *Sacch. Sat.* & applicata. Post contactum piperatorum & similium optimè admovetur *Lac* cum *Album. ovi* agitatum. Si fiat *Abscessus*, curetur promptè *Bals. Sulph. Rulandi*, sc. ex *Sulph.* cum *Ol. Papav.* item *Ung. Nicodemi*. In *Fistula*, optimum est *Ol. dulc. Mercurii*.

ARTIC. V.

De Inflammatione Mesenterii, Pancreatis & Omenti.

M*esenterium* frequentissimas *Inflammationes*, alioque Tumores patitur. Varias habet glandulas & multiplicem nervorum texturam, adeo ut diversimodè affectum varia inferat symptomata, inprimis in Abdomine, & per consensum in aliis partibus. Affectus, quos inferunt ejus Tumores & Abscessus occulti, sunt varii, lenti tamen omnes & chronici, quorum cura eadem cum *Affectibus chronicis, hypochondriacis & cachecticis*.

Inflammatio Mesenterii haud adeo frequens est, propter obscuriorem ejus sensum, utut copiosis vasis sanguifluis sit instructum. Sæpius eam comitatur *Intestinorum Inflammatio*. *Causæ*, præter communes, sunt *Dysenteria* malè curata, *Hernia Mesenterium* cum *Intestinis tenuibus* in *Scrotum* detrahens, adeoque comprimens. Interdum *Febres ardentes* metastasi criticâ in *Abscessus Mesenterii* terminantur. *Abscessus* utique aut *Inflammatio Mesenterii* *Febribus*, aliisque morbis juncta,

juncta, eos magis molestos reddit. *Signa* Inflammationis hujus, sunt pondus in Abdomine, dum Æger se volvit, ardor subinde præcordiorum aut circa Umbilicum, dolor pulsatorius in profundo Abdominis cum leni ardoris sensu, & sensu tensivo citra vehementem duritiem. Si profundum Mesenterii afficiatur, Febris adest continua, languida, vesperi exacerbata; sin verò pars exterior, quâ reliquis visceribus jungitur, acuta est & non rarò *Semitertiana*. Dum suppuratio fit, intenduntur omnia symptomata; cum verò rumpitur Apostema, adest horror insignis, interdum rigor, superveniente æstu quandoque insigni, cum puris præsertim per alvum excretionem successivâ. Cum in profundo situm sit Mesenterium, sæpè confunduntur ejus dolores cum uterinis, colicis, aut nephriticis pathematibus, præcipuè dum nausea & vomitus subinde accedunt; item cum aliarum Abdominis partium Inflammationibus, quæ hanc non rarò comitantur, inprimis *Umbilici* circa *Musculos internos*, ubi Abscessu facto Pus per Umbilicum evacuatur.

In *Prognosi*. Aut in *Abscessum* aut in *Scirrhum* degenerat. Suppuratio est lenta & tardissima. Si Pus non per alvum, sed per locum excretioni inidoneum erumpat, Affectus est *Colicæ* similis: Si in Abdominis cavum effluat, membra vicina Gangrænâ afficit: optimè autem per alvum, & urinam expurgatur. Distinguitur ejus Pus, ab excretionem purulenta in Ulcere Intestinorum, ex eo, quod illud subito, copiosè & cum sanguine permisto effluat, hæc autem tardè, parcè, cum Torminibus, & successivè fiat. Malum diuturnum ad *Cachexiam* aut *Tuberculum* & *Hecticam* disponit.

Cura. Venæsectio haud ita necessaria est, cum morbus minus sit acutus. Sed summo cum fructu aperiuntur *Vasa hæmorrhoidalia*, præsertim per *Hirudines*. *Purgantia propria* nocent. *Clysmata lenientia, emollientia,*

anodyna & abstergentia, inprimis quando per alvum purgari incipit Abscessus, utilissima sunt. *Interna remedia sunt resolventia*, præsertim *tartarea & martialia*, item *amara*. *Externè applicetur Empl. ex Cicut. cum Ammon.* Quod si citra dolorem emolliat, benè se habet; sin verò dolorem exacerbet, certum est, factam jam esse Inflammationem & Abscessum. Conducunt etiam *Catapl. & Empl. ex Beton. Agrim. Chamom. Verbasc. Melil. Absinth. &c.* Si adsit Febricula lenta, addantur internis *Lap. Cancr. Antihect. Poter.* cum Pauco *Sal. armon.* Si fiat *Suppuratio*, excernitur pus per alvum in principio confer- tim, postea successivè, intermittendo per aliquot dies & denuo recurrendo; supervenit sæpe Urinæ proflu- vium cum copioso sedimento, quod nil aliud est, quàm liquamentum corporis contabescentis. Conveniunt itaque *mundificantia & consolidantia* interna in *Phthisi* laudata, inprimis *Terebinthina*, & ni intensior Febris obstiterit *Bals. Sulph. tereb.* aut *Succin.* hinc *Bals. Peruv.* Conveniunt *Potiones vulner.* præcipuè ex *Perfic. Agrim. & Hyperico.* Insigniter conveniunt *Decoct. Lign. sanct. & Sassafr. cum Scorzon. Fic. & Rad. Liquir.* item *Decoct. Rad. Chin. cum Liquirit. & Passul.* Egregiè abstergit *Serum Lactis*, vel solum vel *decoctum* cum *Rad. Cichor. & Liquir.* Nec negligendum *Rhabarb.* pro scopo tam *abstersivo* quàm *adstrictorio & quasi vulnerario.* Hisce add. blan- diora *martialia*, præsertim *liquida*, & *Acidularum* usum.

Eadem de *Pancreate* monenda sunt, cujus *Tumores scirrhusi*, *Abscessus & Obstructiones*, plurium diffici- lium Morborum subinde origo sunt. Nec omitten- dum hic *Omentum*, in quo collecti, tanquam in bur- sa, humores & flatus, item *Glandulæ scirrhusæ* factæ varia pathemata inferunt.

ARTIC. VI.

De Pleuritide & Peripneumonia.

SI inflammetur *Pleura*, inflammatur simul altera Pulmonum medietas, subinde membranæ humeri & juguli, & ferè semper muscoli intercostales interni; diciturque *Pleuritis*, *Inflammatio* utriusque pulmonum partis dicitur *Peripneumonia*. Loco *Pleuræ* interdum cum *Pulmonibus* inflammatur *Mediastinum*, interdum *Diaphragma*, cui supervenire solet delirium, *Paraphrenitis* dictum.

Symptomata, omnibus his Affectibus communia, sunt respiratio difficilis & frequens; Febris acuta, interdum tertiana, cum insigni ardore; pulsus frequens, celer, in progressu parvus; Tussis primò sicca, dein cum sanie tenui variè tincta, hinc sputum fit cruentum, & tandem album, crassum, coctum; caput dolet cum agrypniis & siti.———Quoad *Symptomata specialia*; In *Peripneumoniâ* primis diebus vomunt, *Pleuritici* non item; maxima est spirandi difficultas, adeo ut subinde nec edere, nec bibere, nec spirare, nisi erecti, possint; dolor adest pectoris gravativus quasi spinam attingens, multo intensior si simul inflammetur membrana Pulmones cingens; facies rubet insigniter.———In *Pleuritide* minus urget spirandi difficultas, adest dolor lateris seu *Pleuræ* punctorius, in primis dum inspirant, rarò enim sine dolore punctorio observata fuit; pulsus durus propter arteriæ convulsivam tensionem; rubor in malis lateri Pulmonum Effecto respondet, & cætera symptomata in uno magis latere observantur. Notabile est, quòd *Pleura* in regione dorsi inflammata, ab incautis pro *Nephritide* habeatur.———In *Diaphragmate inflammato*, adest dolor exiguus non punctorius
circa

circa Costas & juxta Sternum, respiratio inæqualis, tussis non adeo humida, delirium, & subinde convulsiones. Eadem ferè obtinent in *Mediastino inflammato Symptomata*. Distinguitur *Pleuritis* ab *Inflammatione Hepatis* in eo, quòd hujus dolor sit in latere dextro, non punctorius sed gravativus, plus minus tensivus, ad jugulum ascendens, cum pulsu undoso non duro, Tussi sicca non adeo frequenti, nec cum tanta respirandi difficultate junctus. *Suppurationem* harum *Inflammationum* incipientem monstrat rigor, & symptomatum ingravescentia; jam factam monstrant dolor minor, Febris remissior, inspiratio liberior, vires non adeo debiles. Utut instante ruptione, cum horrore denuo febricitant & difficiliter respirant.

Causa proxima est acidum sanguinem coagulans, & dictas partes membranaceas ad contracturas stimulans. Hinc sanguis emissus semigrumosus apparet, cum pelliculâ tenaci, albâ viscidâ. *Causæ remotæ* sunt Aër vel Potus frigidus post corporis æstum, cantatio Clerici benè potati, suppressa sanguinis evacuatio, in primis menstrua; item Dysenteria, Febres continuæ aut præcedentes aut comitantes, Aër contagiosus in epidemicis Affectibus; Scabies retropulsa; Contusiones externæ, Risus & Sternutatio simultanea, &c. Interdum *Pleuritis* malè curata periodicè recidivat.

Differentiæ. *Pleuritis* dividitur I. In *ascendentem*, sitam in duobus spatiis trium Costarum superiorum, quæ vasa à truncis supra Cor recipiunt; & *descendentem* in 4 spatiis Costarum inferiorum, quæ vasa à truncis infra Cor recipiunt. II. In *veram*, quæ est Inflammatio medietatis Pulmonum & Pleuræ istius lateris juncta cum Febri acutâ; & *notham* quæ triplex est. I. *Inflammatio musculorum Thoracis* externorum & internorum cum Febri lenta aut nullâ, Tussi rarâ, Dolore pulsante, non pungente, sed contactu extremæ manûs

exa-

exasperabili, & pulsu minus duro. 2. *Dolor Pectoris* in latere, sine siti, Febre aut Tussi (nisi forsan catarrhali) cum pulsu ferè laudabili; ortus ab acido in vehiculo lymphæ sine sanguinis stagnatione, ut in Scorbuto, Lue venerea, &c. Dolor hic exasperatur decubitu in latus affectum; vera autem Pleuritis decubitu in latus oppositum, quia sic pars inflammata pondere suo divellitur. 3. Dolor quasi pleuriticus cum spirandi difficultate, Febre, &c. ortus ab acris vaporibus ex inferioribus in Pectoris regionem sublatis, acrimoniâ suâ pleuram inflammantibus. Sæpè hic in causa sunt Vermes & Corruptio in primis viis, adeo ut *Vomitaria* mirè conferant.

Prognosis. *Peripneumonia Pleuritide* periculosior est, & adhuc periculosior *Diaphragmatis* aut *Mediastini Inflammatio*. Pleuriticorum pulsus intermittens non adeo metuendus. Terminatur *Pleuritis*, ut & *Peripneumonia* nunc discussione vel spontaneâ vel medicâ; nunc per *Sudores*, *Hæmorrhagiam*, *Mensium fluxum*, *Sanguinis mictum*, interdum *Diarrhœam*; nunc copiosâ sputi excretionem; nunc suppuratione ac *Empyemate*; nunc humoris metastasi in *Phrenit.* *Ulcer.* *Tibiar.* *Morb. articular.* &c. *Diarrhœa* superveniens malum. *Peripneumonia Pleuritidi* superveniens lethale. Pulsus perdurus frequentissimus, periculosus. Si in *Pleuritide* vel *Pleuro-peripneumoniâ* 4to die sputum appareat album, læve æquale, septimo terminabitur; si septimo die appareat cum aliis signis bonis, morbus ultra quatuordecim dies non extendetur. Nisi 14. dierum spatium repurgetur, in *Empyema* mutatur. Si *Peripneumonia* in *Anginam* transeat, *Ægri* intra 7. dies moriuntur, aut si hos effugiunt, purulenti evadunt. Vomitus copiosus & biliosus in principio *Pleuritidis* salutem prænunciat. Si pleuriticorum, dolore levato, facies sit tristis, & oculi perturbati, lethalis sit metastasis in *Cerebrum*. *Pleuritis molli-*

molliter incipiens, sexto die primum acerbata, difficilis est. *Delirium Pleuritidi* mitiori, & dolori Thoracis intermittenti superveniens, metastasin in Caput minatur, alias negligitur tanquam ordinarium Symptoma. In his Affectibus coctionis signa ex sputis petenda sunt, non ex Urinis.

Cura. Sanguis stagnans solvendus; & excretio aut suppuratio promovenda. Pro his scopis observ. I. quod nisi urgeant Symptomata, Venæsectio non sit in nostro climate adeo necessaria. Urgente tamen necessitate repetenda venit multis vicibus & intervallis, non in magna quantitate, idque in principio, *revulsio* ergo, in *pede* si est *ascendens Pleuritis*; in *brachio* verò, si est *descendens*. In *Peripneumonia* nulla datur *revulsio*, *aversio*, &c. adeoque fit *V. S.* in brachio. In *Pleuritide maligna* Venæsect. multum nocet; in *Epidemica* non usque adeo. II. *Purgatio* ante declinationem mali perniciofa est, ne *Diarrhœa* accidat, & sic sputum non coquatur. Vomitoria nocent, nisi factus sit Abscessus, quem rumperent, aut nisi æruginosa cruditas in Ventriculo vitiet sanguinem adeo, ut impetum faciat in Pulmonem. III. Ex omnibus auxiliis primarium est *Sudor*; provocatus imprimis per *Antimon. diaphor.* IV. *Expectorantia* mox in principio mala, quia concussionem inferunt Pulmonum ac Pleuræ. Inter hæc autem præstant *Decocta Syrupis* ac *Saccharo*, duleia enim in Stomacho acescendo multum nocent. *Liquiritia* & *Passillæ* nobilissima sunt expectorantia, sed cavendum ne *Liquir.* uratur, tunc enim prava & acris fit. V. In principio & incremento *Opiatum* pathemata dolorosa utiliter sistit, & materiam incrassat; sed in statu vitandum, ne impediatur expectorationem. Solum *Papaver rheas*, ejusque *flores*, ceu optimum specificum, in toto Morbi decursu locum habent. VI. Omnia quæ bibunt *Ægri*, sint calida; adeoque pro potu sit *Decoct. Hord. & Liquir.*

quir. Decoēt. Pap. rh. cum Syr. Cap. Ven. in contagiosā Decoēt. Ras. C. C. crud. cum Sarsapar. Frigidus autem potus Tussim provocat, Inflammationem & respirationis Difficultatem intendit, coctionem & excretionem remoratur.

Remedia specifica eadem sunt, quæ in Dysenteria locum habent. Talia sunt Papav. rh. Card. ben. & mar. (hæc tria optima) Bellis fl. rub. Chæref. Aquæ flor. Acac. Pap. rh. & flor. Chamom. Emuls. ex Sem. Card. ben. & mar. nec non Pap. alb. Succ. Tarax. depuratus. Laudatur Pulv. rad. Bardan. in umbroso loco siccata ad cochl. i. in vitro Vini generosi; vel ejus Decoētum; item Pulv. priapi Ceti, Tauri vel Cervi (qui optimus) ad zi. Aut ex iis paratum decoētum. Accedunt partes Animal. duræ, & ex his parata Salia vol. & spir. urinosi; speciatim Dens Apri, Maxil. Luc. pisc. Lap. Carpion. & Perc. Sanguis Hirci, beneficio abscissionis testium parat. ad zi. repetendo multum juvat; item Sang. Leporis à Canibus in venatione capti. Exquisitissimum est Succ. Sterc. equin. masc. in principio, & quo citius eo melius. Pulv. Sterc. columb. ad 3ß. Magnatum secretum est. Lindanus laudat Sterc. ovill. cum Aq. Pap. errat. subactum. Huc pertinet ratione Salis volat. Fuligo Furni in Aq. Flor. Sambuci lavata, exsiccata, & ad zi. in Infus. Papav. rhæ. propinata. In Regno minerali excellit Spir. Nitr. à speciebus antipleuriticis cohobatus, vel Tinctura bezoard. similiter cohobata; hinc Sulphur, ejusque flores; Pulv. pyrius ad zi. Quælibet Sulphura fixa, inprimis Cinnab. Antim. Antimon. diaph. Bezoard. minerale, martial. & solare. Tandem Sperma Ceti tam in principio quàm in incremento Morbi conducit.

Hiscæ Remediis subinde reiteratis, si per diaphoresin Morbus non solvatur, promovenda est materiæ coctio & hinc expectoratio, primo per incraffantia, ut Decoēt. Hord. cum Mel. ros. Inprimis coctionem juvat Ol.

Scm.

Sem. Lini rec. ad ℥iii. crebrius propinatum. *Tackenius* spir. *Tin. camphor.* & *croc.* cum *Ol. Lini* datum, rarò fallere afferit. Laudatur *Pomum* excavatum, repletum *Thur.* & *fl. Sulph. an.* 3℔. & ad ignem coctum. Profunt alias *Decocta pectoralia*, inprimis de *Jujubis*, quæ temperant acres succos, & expectorationem blandè promovent. Quod si factâ coctione fortius expectorandum sit, addantur dictis *Rad. Helen.* *Mel Ros.* *Syr. Nicot.* & similia. Princeps remedium est *Aqua mulsa* cum *specificis* incoctis; item *Spir. Vitriol. dulc.* moderatâ dosi.

Quod si nec per expectorationem desinat *Inflammatio*, promoveatur *suppuratio*, internè per *Syr. Nicotian.* *Hed. terr.* & *Symphyti Fernelii*; externè per *Empl. ex Lacte, Cremore Hord. Malvâ,* &c. Fit *Apostema* hoc frequentius in *Pleuritide*, idque vel intra *Pleuram*, vel, quod rarius, ex parte intra *Pulmones. Pleuritis suppurata* intra *Pleuram*, nunc rupto Abscessu in cavum *Thoracis* fluit, & *Empyema* producit; nunc colligitur intra saccum ex dilatata *Pleuræ* membrana, in quo casu *Paracentesis* frustranea est. Factâ suppuratione rumpitur Abscessus vomitu, aut sternutatione, aut alto clamore de latere in latus sevolvendo. Apertionem jam factam cognoscimus ex spuitione puris cum ichore plus minus cruento. Si locus, in quo continetur Abscessus, exactè cognosci possit ex pondere, dolore & calore, optimè & securè perforari possunt spatia intercostalia ad illum locum; non autem locum sectionis ordinariæ in *Empyemate*. Sanè *Vomicam* suppuratorum optimè rumpit *Decoctum Tabac.* mistum cum *Sapa*; & *Fumus ex Fol. Tabac.* in cineribus adhuc ignitis repositis, per embolum assumptus. Factâ eruptione puris in *Thoracem*, præter remedia pus expectorantia, simul Abscessum mundificantia & consolidantia ex *Nicot. Chærefol.* & omnibus præferendo *Succo, Syr. Decoct. aut Pulv. Hederæ terr.* aliaque in *Ulcere pulmonum* & *Empyemate* laudata, conveniunt.

Ra tio-

Ratione doloris, in *Pleuritide* molestissimi, externe applicari potest in principio *Sperma Ran.* item *Spir. Vini camp.* aut *croc.* vel *Unguentum* ex *Ung. dialth.* ʒi. & *Ol. Amygd. d.* ʒß. addita *Camph.* aut ejus *Oleo*, singulis bihoriis illinendum. Laudatur etiam *Ping. Muris montani*, cui substitui potest *Pinguedo hircina*, item *Empl. de Meliloto*.

℞ *Aq. Papav. rhead.* & *Card. b. an.* ʒji. *Mand. Luc. pisc. præp.* ʒi. *Salis vol. Viper. gr. vi.* *Dentis apr. præp. gr. xiii.* *Laud. Op. ferment. gr. ii.* *Syr. Scabios.* ʒi. *M. Capiatur cochleatim in principio.*

℞ *Aquæ Scabios. Hyssop. an.* ʒiß. *Spir. Sal. armon. anis.* ʒiß. *Syr. Scabios. & Viol. an.* ʒß. *Misce*, capiatur cochleatim pro expectoratione promovendâ : expurgando dein reliquias *Succo Raphani cum Saccharo*.

℞ *Sem. Card. b. & mar. & sem. Pap. alb. an.* ʒiii. *cum Aqua fl. Pap. rhead. f. Emulsio.* Adde *Dentis Apror. præp. Mandib. Luc. pisc. præp. Antimon. diaph. an.* ʒi. *Misc.* Edulceretur parum pro discussione.

℞ *Succ. Tarax. depur.* ʒi. *Aqu. Plantag. Ros. an.* ʒii. *Aq. prophylact.* ʒß. *Ocul. Cancr. crud. contus.* ʒß. *Syr. Papav. err.* ʒßß. *M. pro solutione Morbi per discussionem.*

℞ *Pingued. Mur. mont.* ʒi. *Ol. Chamom. Ros. an.* ʒii. *Ol. Amygd. d.* ʒi. *M. f. Unguentum* ad mitigationem *Doloris*.

℞ *Pic. nav.* ʒiß. *Sulph. trit.* ʒß. *Cer. flav.* ʒvi. *Tereb. clar.* ʒß. *Ol. Chamom. q. s. M. f. Emplastrum.*

Si in declinatione Morbi supersit *Tussis* aut *Phthi-seos metus*, propinetur mane & vesperi *Decoct. Chæref. & Hed. terr.* Si remaneant *Sudores nocturni*, confert *Antihect. Poter.* cum *Laud. opiato aliquoties datum.*

Quoad *Pleuritides nothas*, prima curatur *internis diaphoreticis*, usitatis in *Inflammationibus*, & *externis sacculis ac fomentis discutientibus*. Secunda per *Salia vol. cum opiatis mista*, in specie *Spir. Salis arm. anis. cum*

Unable to display this page

mata. Interim observandum, Tumorem inflammati Hepatis nonnunquam ad medium ventris extendi. In *Prognosi*, plerumque lethale est hoc Malum; in *gibba* parte gravius est, & thoracem insigniter affligit; in *cava* autem Ventriculum & Intestina. Superveniens *Singultus* malus. Si duret cum Febre ultra 21. dies, Tumore non subsistente, in suppurationem fertur. Si suppuretur, supervenit plerumque *Hæmorrhagia* primis septem diebus, paucis die duodecimo. Certissima *Inflammationis* signa sunt Febris ardens, sitis inexhausta, Ligna scabra, & Lipyria. Morti proximis Venter intumescit, & rupto Abscessu frigidum sudant circa collum & faciem, atque animo linquunt.

Cura eadem est, quæ in Pleuritide obtinet. Exulent purgantia & vomitoria. Præmissa Venæsect. conveniunt diaphoretica cum nitratis & Antihect. Poter. Externa discutientia sunt Spir. Vini blandè camph. cum Aq. Hyoscyami, Nymph. Plantag. & Nitr. depur. Item R Flor. Cham. Melil. Ros. r. an. pugill. ij. Sem. Anis. Fenic. Lin. an. ʒiʒ. Santal. rub. ʒi. Coq. in Aq. Colat. add. Acet. opt. ʒi. Aq. Endiv. ʒʒ. M. pro Epithemate calidè applicando. Si Suppuratio imminet, cujus signa sunt symptomata ingravescentia, & rigores, quos sequitur caloris exacerbatio, atq; tandem confecto pure, omnia mitiora, vires tamen debiliores, pulsus frequens languidus & interdum Animi deliquium, tunc promovenda est suppuratio per Cataplasma. emoll. & discut. addito Croco & Absinth. Dein apertio promoveatur, ut pus nunc per alvum, nunc per urinam, nunc per vomitum evacuetur. Si in *cava* parte, rejicitur pus plerumque per Intestina, cujus acrimonia per Hydromel medicatum temperanda, & excretio per Clysmata abstergentia promovenda. Si per Renes mediante sanguinis circulo evacuetur, in primis ex parte *gibba*, convenit Serum lactis medicatum; dictum Hydromel, Emuls. sem. Viol. & si Febris mitior. sit, Decoct. Rad. Ap. Petrosf.

Agrim. & Bacc. Junip. in Hydromelite. Si vomitu rejiciatur, dentur *pinguia, Ol. amygd. d. Cerevisia lotyrata, &c.* Si erodat Hepatis membranam, & in cavum corporis effundatur, instituitur incisio Abdominis, secundum *Aph. 43. Sect. 7. Hipp.* Ubi & observatum erat, pus erosus denuo Intestinis per alvum excretum fuisse. In evacuatione utique sequatur Medicus ductum naturæ, atq; simul Ulcus *mundificet & consolidet* per *Decocta vulneraria*, inprimis ex *Agrim.* item *Chin.* & *Sarsap.* item *Serum lactis cum vulnerariis incoctis*, & *Bals. sulph. terebinth.*

In *inflammato Liene* adfunt fervor atque tumor cum pondere gravante in profundo Hypochondrii sinistri, dolor magis pulsatorius quàm in Inflammato Rene vicino, *Febris continua*, & propter Diaphragma per consensum affectum *difficilis Respiratio.* Morbus vel *Hæmorrhagiæ narium*, aut *Urinæ profluvio*, aut *Alvi solutione* fanatur, vel suppuratur, vel facile scirrhescit. *Inflammati Hepatis in Lienem* conversa melior est, quàm si *Lienis in Hepar* vertatur. In *Cura* Remedia nota sunt, inprimis *saturnina.* Externè *Empl. de Cicut.* cum *Ol. Camph.* vel *Theriaca* cum *Sacch. Saturni* profunt.

A R T I C. V I I I.

De Inflammatione & Ulcere Renum.

INflammationis Renum Symptomata sunt dolor *gravativus* si in media Renum substantia contingat, *pulsatorius*, si in circumferentia, ubi arteriæ terminantur; *extendens*, secundum ductum Ureterum ad Vesicam, & sursum versus costas nothas; Stupor cruris è regione inflammati Renis; Febris vehemens, nonnunquam Vomitus biliosus; Urina pauca, ardens & adurens. Interdum uno Rene inflammato, alter intactus in officio cessat,

fat, unde *Ischuria*. Distinguitur à *Calculo* in eo, quòd in *Calculo* absit ferè Febris, dolor sit periodicus & gravativus, sine *Ischuria*, nisi firmiter Ureteribus sit impactus. In *Prognosi* Hæmorrhoidum fluxus salutaris; Febris acuta cum delirio lethalis, Urina alba tenuis ac purulenta, absque Febris ac symptomatum remissione, & crurum ac femorum extenuatione mortem portendit.

Cura. Instituenda mox est *Venæsectio revulsoria* in pede; aut applicentur *Hirudines Hæmorrhoidib.* *Purgantia* nocent; item *diuretica*, nisi in declinatione pro reliquiarum abstersione. Profunt *Clysmata* ex *Lacte* cum *Nitr. antimon.* item *terebinthinata*. Egregiè convenit *Succus Astac.* seu *Cancr. fluv.* cum *Decoct. Nymph.* & alia in *Pleuritide* laudata. *Externa discutientia* sunt *Camph.* in *Ol. Papav.* aut *Ol. Ros.* soluta; *Succus Nymph. Semperv.* & *Portulac.* cum *Succo Cancr. fluv.* & *Opio*; *Linimentum* ex *Succo Semperv.* & *Cancr. fluv.* ad phlegmatis evaporationem ebullitis, & in mortario plumbeo diu agitatis. Si discuti nequeat, promoveatur suppuratio. Si muscoli dorsi circa spinam simul afficiantur, externè instituatur apertio. Aliàs ad interiora vergit, & fit *Ulcus Renum*.

Ulcus Renum, præter *Inflammationem*, pro causis agnoscit saniem acrem ex aliis locis fluentem, Luem veneream, Gonorrhœam inconsulto suppressam. *Symptomata* sunt Urina purulenta cum carunculis & pilis, Dolor lumborum gravativus; Si *Ulcus* sit ab *Inflammatione* multum puris albi cum lotio mingitur, quod deponitur cum steterit. Si sit à *Calculo*, urina est alba instar lactis ebutyrati, statim subsidet & cinereum colorem atq; consistentiam refert, minore etiam cum gravitate excernitur. Si à *Sero acri*, dolor lumborum morificans & rodens est. Faciliora sunt *Ulcerata* ab *Inflammatione*, illa autem è *Calculo* aut *erosione* periculosiora.

Interdum Renem consumunt, interdum in Fistulam degenerant. In *Curâ*, laudatur vomitus, item *Mercur. dulc. Serum Lact. vel Hydromel* copiosè potum; *Decoët. Fragar. Rad. Petrosel. Chærefol. & inprimis Hyperici pro mundificatione. Consolidantia sunt decoët. Lign. cum Agrim. Hyper. & Chæref. Elect. ex Conf. Ros. cum sem. Hyper. item seq. Decoët. R̄ Herb. Agrim. fl. Hyper. an. m. j. Rad. Symph. ʒß. Lign. Mastich. ʒiiiß. Sem. Hyper. ʒiii. Incisa & contusa coq. in Aquæ & Vini q. s.* De colaturâ mane ac vesp. cyathus exhauriatur plenus. Optima est *Terebinth. à ʒii. ad ʒß.* Item *Pulv. Canc. fluv.* in vase terreo ad os furni, ne cumentur, exsicc. & in mortario lapid. contusorum. Nil melius *Troch. de Alkekengi.* Nec negligendæ *Acidulæ.* Tandem *vulneraria & absorbentia* conducunt.

A R T I C. IX.

De Inflammatione & Ulcere Vesicæ.

I*nflammationem Vesicæ* inferunt externè contusio aut violentus ictus, sectio calculi, & Cantharidum usus tam intern. quàm externus. Adsunt tensio, durities, ardor & dolor in regione Vesicæ & pubis, Urinam reddendi impotentia, Tenesmus, interdum Alvi suppressio, Febris, Vigiliæ, Delirium, atque hæc quidem symptomata eo graviora si partem membranaceam, mitiora si collum Vesicæ carnosum affecerint. Plerumque lethalis est, idque quarto, ad summum septimo die. *Colli Inflammatio* interdum suppuratur & rumpitur nunc intra Vesicam, unde pus cum Urina effluit; nunc externè in cavum Abdominis, atque tunc subinde Abscessus in Inguinibus supervenit. In *Cura* internè à *purgantibus & diureticis* abstinendum. Externè tollatur Alvi suppressio per *Clysmata* ex *Lacte* cum *Nitro*: dein removeatur
Urinæ

Urinæ suppressio per *Inseffus* in *decoctis emoll.* aut *Fomenta* ex iisdem; inungendo hinc pectinem *Oleo Ros.* aut *Nymph.* in quo *Camphora* sit soluta. Si metuatur *Gangrana*, applicetur *Catapl.* ex *Farinâ Fab.* & *Lupin.* in *Vino coct.* addendo simul *Aloen*, *Myrrham.* & *Spir. vini camphor.* Si discuti nequeat, promoveatur suppuratio *emollientibus* & *temperantibus.*

Ulcus Vesicæ præter Inflammationem suppuratam pro causis habet Calculum asperum, Cantharides, acria acida cum vehiculo Urinæ ad Vesicam delata. Adest in incipiente sanguinis, in perfecto autem puris cum squamis & ramentis excretio, & in casu consummato foetor gravis in Urinâ. Accedit Urinæ difficultas, Dolor gravis in pectore & pede, quoties Ægri mingunt, sæpè etiam Teneismus & Membri virilis erectio. Distinguitur ab *Ulcere meatus urinarii* in eo, quòd in hoc pus & sanies Urinam præcedant, aut sine Urinâ effluant, & inter meendum præcipuè dolor percipiatur. In *Cura acrem Urinam temperant Decoct.* *Chamæp.* in *Lacte*; hinc *Althæa Liquir.* *Passul.* *Viol.* *Sem.* 4. frig. ut & injectio singulis horis sequentis *Decocti*: *R* *Herb. Agrim.* *Plantag.* *Equiset.* an. m. *ß.* *Liquir. mund.* *ziii.* coq. in ana *Aq. Plantag.* & *Beton.* ad consumpt. tertiæ partis, in *Colat.* *℞ß.* dissolve *Mell. rosac.* *zß.* Mundificant *Terebinthina*, *Decocta vulner.* cum *Melle*, *Bals. Sulph. tereb.* & *Succinat.* *Merc. dulc.* *Troch. de Alkek.* item de *Carabe* & *Troch. Gordonii.* Consolidant *Decocta Lign.* cum *vulnerar.* ut *Agrim.* *Hyper.* *Plantag.* quibus addantur *Corall.* *Terra sigil.* *Bolus armen.* *Succin.* *Tinct.* *Sulph. vitriol.* &c. Dolorem leniunt opiata, papaverina, Lacticia, in specie si à Cantharid. fuerit malum. Nec sunt negligendæ *Acidulæ* in mundificando *Ulcere desperato.* *Quin* & *Thermarum* usus confert. Ex dictis variæ fiunt formulæ. v. g.

R *Rad.* *Liquir.* *zj.* *Alth.* *zß.* *Saxifr.* *ziii.* *Herb.*

Agrim. Plantag. Portul. Heder. terr. an. m. j. fl. Malv. arbor. Nymph. an. m. β. florum Viol. p. ii. sem. Alth. Papav. alb. & Portul. an. ziiij. fruct. Alkekengi N. vi. Cicer. rub. zii. Hord. mund. non excort. m. β. Coq. in Aq. Colaturæ ſii. add. Syr. ex multiplici infus. Viol. Syr. ex succ. Agrim. Syr. Capill. Ven. & Mell. ros. an. zi. M. Capiat bonum haustum, bis vel ter quotidie, pro temperandis humoribus.

℞ *Terebinth. zβ. Vitell. Ov. N. i. Mellis zii. Agita in mortar. invicem donec albescant, adde Vini alb. Aq. Pariet. & fl. Fab. an. zib. Syr. Limon. zi. M. & cochlearim sæpius sume.*

℞ *Rasur. Lign. sanct. ziii. Rad. Sarsæp. & Liquir. Cort. rad. Eryng. an. zi. florum Ros. Violar. ana p. iii. Herb. Agrimonie, Veron. Hed. terr. an. m. β. Passul. maj. zib. Coque in Aqu. font. f. q. ad ſii. Capitur crebrius de Colaturâ cyathus plenus unciarum trium.*

℞ *Radic. Liq. zii. Cicer. rubr. p. i. Cort. Sabin. zi. Fol. Plantag. m. i. Coq. in Aq. adde parum Lixivii, & in Decocti ſbi. dissolve Terebinth. in Melle solut. zii. M. pro injectione abstersiva. In graviore malo potest addi Ung. Egypt. Alias usurpantur pro Injectione Lac. rec. Serum Lact. Mulsa, Succ. Equiset. vel Plantag. Aqua ferrata, in qua Rad. Symph. modicè bullierint, Aq. Calc. viv. cum Sief alb Rhaf. & ad Ulcus in Collo Velicæ Vitriol. rom. zi. in ſbi. Aquæ fontan. solut.*

℞ *Equiset. Plantag. Sem. Hyper. an. m. i. Rad. Bistort. Consol. Lil. alb. an. zi. Cort. Granat. zii. Coq. in Aq. ferrat. ſbi. & dissolve Troch. alb. Rhaf. seu Opii zβ. Bol. armen. zi. Misce pro Injectione consolidativa.*

A R T I C. X.

De Inflammatione Cerebri.

Inflammatiō membranarum Cerebri dicebatur à Veteribus Sphacelismus, quod vocabulum à Modernis malo

malo consilio pro *necrosi* usurpatur. Malè itaque Inflammatio hæc *Phrenitis* dicitur, cum per *Phrenes* intelligatur *Diaphragma*, & omnia vocabula græcorum medica in *tis* terminantia semper significant Inflammationem partis, cuius acceperunt denominationem; v. g. *Nephritis*, *Hepatitis*, *Phrenitis*, &c. Symptomata *Inflammationis Cerebri* sunt Dolor acerbissimus, propter sensilem duram matrem à sanguine stagnante distentam, adeo ut capillos avellant Ægri, & præ furore caput inaniter concutiant; Deliria, pulsatio Capitis, in Gangrænam, Convulsiones & Mortem tendens. Moderno abusu *Phrenitis* dicitur: Veterum autem *Phrenitis* seu *Diaphragmatis Inflammatio* rarus est affectus, quem intra duos vel tres dies mors sequitur.

Causæ internæ sunt suppressa Lochia, Hæmorrhoides, &c. metastasis Peripneumonix, Pleuritidis, aliarumque Inflammationum. In *Prognosi*, plerumque hominem jugulat 3tio, ad summum 7mo die. Dejectiones Alvi albicantes & Urinx cruentæ, pallidæ, albæ pessimæ sunt. Desipientia obscura somnolenta cum variis Insomniis periculiosior est illâ, quæ fit cum tumultu, vociferationibus, Artuum contorsionibus & similibus. *Curam vide in Sect. de Deliriis.*

A R T I C. X I.

De Oculorum Inflammatione, seu Ophthalmia.

Item de Epiphora.

Ophthalmia dux sunt species, prior *sanguinea* seu Inflammatio tunicæ adnatæ cum lacrymis profluentibus: posterior *serosa*, *Epiphora* dicta, seu copiosa & continua lachrymarum destillatio, cum quodam oculorum dolore, morfu, ardore, rubore; &c. *Ophthalmia* est etiam vel *vera*, quæ est Inflammatio modò dicta,

Unable to display this page

suppreſſis Menſibus, ortum. *Cauſa Ophthalmiæ nothæ* eſt ſubtilis, falſa, vel acris lymphæ, Oculos naturaliter humectans, & alterans. In *Prognofi*, Ophthalmia per conſenſum à dura & pia matre ſævior & difficilior eſt. Dolor diu durans, materiæ aut corrodentis, aut diſtendentis, aut ſuppurantis peſſimum eſt ſignum. In Ophthalmia crebriori membranæ increaſcantur & humores evadunt impuri, unde Viſus hebetudo. Si ſuppuretur, perit Oculus, aut alias ſupervenit Gangræna Cerebri. *Ophthalmia notha* chronica quidem, ſed non adeo periculofa eſt, quàm *vera*. Ophthalmiâ laboranti ſupervenienti Alvi profluvium, hominem à Malo liberat.

Cura. Cauſæ removendæ, & ſanguis ſtagnans reſolvendus. In leviori Malo ſufficiunt *pharmaceutica externa*: in graviori neceſſaria ſunt *interna*, & *chirurgica*, inprimis *Venæſect. revulſoria* in pede, *averſoria* in brachio, & his præmiſſis *derivatoria* in Vena frontis, modo tundi poſſit ſine conſtrictione Colli & vaſorum jugularium, quæ Inflammationem augeret. Benè averunt *Veficatoria* ponè *Aures*, præcipuè in *Nucha*, ubi Arteria ſe dividit in partem anteriorem ad Oculum tendentem, & anteriorem circa *Nucham* diſtributam, majorem enim copiam ſanguinis in anteriorem trahunt: his ſubſtituuntur *Setacea*, quia diutius ſervantur aperta. Loco *Setacei* in *Nuchâ* per quam moleſti, licet maximæ ſit utilitatis, eſt *Setaceum auriculare* ex fibrilla *Rad. Thymelææ arboreſc.* item *Mezerei* in *Lixiviæ* ex *Vitium cineribus* macerata, & Auri perforatæ immiſſa. Perforatur nempe *Auris* filo butyro pingui trajecto, & facta ſuppuratione, 3. vel 4. die, imponitur fibula, ſed præparata, alias corrodit & inflammat. Singulis diebus recens immittitur, & confert etiam in aliis malis Viſum hebetantibus. Mirum eſt, quantum *Fonticuli* in Infantibus, in Brachio ejuſdem lateris in uſti, conferant. Interdum etiam *Arteriotomia temporalis* proficua

ficua esse poterit. Si subsit Lymphæ dyscrasia, sæpius recidivat *Ophthalmia*, quo in casu præter purgationem cum *Jalappa*, optimæ sunt decocta *Lignorum* & omnia *Juniperina*. *Ophthalmia* ex fumis metallicis per interna mineralia curatur; interdum à gestione in Utero orta, *sternutatoriis* & *Venæsect.* curata fuit. Observandum utiq; *Cinnamomum* jejuno stomacho comestum fluxiones in Oculum promovere.

Inter *Externa* pessimo usu applicatur *Lac*, v.g. *muliebre*, aut *Opium*, prius enim si non recens sit, a core suo nocet, si verò recens fuerit, unctuositate poros claudit & sordidos facit: *Opium* etiam ad *Gangrænam* disponit. Conveniunt autem *Sperma Ran. Aq. dest.* è *Cancr. fluv.* cum putrescere incipiunt; *Liquor. fl. Cichor. Hieracii, Tragopogonis*, & *Cyan.* paratus in vitro crasso & crassiore crustâ farinaceâ obducto, siccata prius massâ in aëre, ne disrumpatur, nobile sanè remedium. Optimæ sunt *Aq. ophthalmicæ* ex *Infus. Vitr. Antim.* item *Albumen Ovi* cum *Alum.* in patinâ stanneâ agitatum, cum pauca *Aqua Fenic.* tepidè supra linteum extens. & applicatum, in primis si Malum sit ex ictu *Apis*. Item *Mucilag. sem. Psyl.* aut *Cydon.* cum *Aq. appropri. extract.* addito *Sacch. Saturn.* & *Camph.* Sanè *Saccharum candi* in scutellâ stanneâ novâ cum novo cochleari stanneo diutissimè tritum, donec livescat, optimum est *ophthalmicum*. In statu mirè conducunt *Collyria vitriolacea*. Sed in principio, urgente dolore, rubore, fervore, & lachrymarum acrium fluxu, conveniunt magis *absorbentia*, in specie *Tutia præp. Mater perlar. Lap. calamin. exactiss. præp.* & hinc *flores Cyani*, acre corrigentes. In *Ophthalmia incipiente*, ex rebus externis in Oculos illapsis, convenit *frustum vitulin. vel bovin. Carn. crud.* tempore decubitus admotum. Quod si malum sit occasione aëris inclementioris, *Mucilagines* supra citatæ sunt optimæ. Si dolor sit intensissimus, nil melius *Catapl. ex Pomis dulc.*

dulc. bene odoratis, sub Cineribus coctis, donec probè mollescant, Pulp. per Setac. traject. add. Sacch. Jovial. ʒij. Croc. gr. v. Camph. gr. ii. & tepidè cum linteis multipl. applicentur. Ad Ophthalmias nothas seu siccas eadem ferè conveniunt, præcipuè tamen Aq. Cancr. mucilag. Alum. cum Album ov. item Decoët. Litharg. aur. in Acet. dest. Ex dictis variæ fieri possunt formulæ, v.g.

℞ Aq. Plantag. Ros. & Fenic. an. ʒiʒ. Sacch. cand. Jov. ʒiʒ. Tut. præp. ʒʒ. Croc. or. gr. iii. M. f. Collyr. de quo 3 vel 4. in die gutta una vel altera in Oculum instilletur.

℞ Aquæ Ros. Plantag. an. ʒii. Aq. Solan. ʒi. Vitriol. alb. ʒi. M. Filtrationi adde Tut. præp. ʒj. Cum linteo imbuto & expresso applicatum, est egregium.

Epiphora affectus est catarrhalis, adeoque ad Glandulas sive in Oculorum angulis, sive Palpebris, respiciendum. Si Lachrymæ sint acres cum ardore, morfu, &c. Catarrhus dicitur calidus; sin siccus, frigidus audit. Causa est nunc externa, v. g. Persicorum esus; nunc interna, estque triplex. 1. Lympha vitiosa acrior aut acido falsior Oculos vellicans. 2. Glandulæ Oculor. relaxatæ aut alias irritatæ. 3. Glandula lachrymalis in majori Oculi cantho exesa, abscissa aut resoluta, unde sordium proventus, quas vicinæ glandulæ irritatæ plorant. Quoad Prognosin, in Infantibus diætâ & ætatis cursu curatur; in Adultis verò contumacior, facilè Fistulam lachrymalem inferre potest. Pessima est Epiphora ex defectu Carunculæ lachrymalis, facilior tamen, quæ ab ejus erosione quàm excisione producta est. In Cura convenit Aq. Tim. viz. ℞ Torment. grosso modo pulv. ʒi. Alum. gr. v. Aq. Ros. & Plantag. an. ʒi. Stent in loco calido per 24 horas & filtrentur pro usu. Item Liq. fl. Cyan. decoët. Cort. Granat. atque Cydon. illæ sorum primo vere collect. Album. ov. conquassat. cum Succ. Semper v. & fl. Fab. impositum. In genere removenda est Causa. Lymphæ acrimonia internis & externis corrigenda, & Glandularum tonus adstringentibus firmandus,

ART.

ARTIC. XII.

De Inflammatione & Ulcere Aurium.

INterdum inflammatur *Auris interna*, cum ardore, dolore pulsatili vehementissimo, Febri, subinde Delirio & Convulsionibus. Si ad exteriora vergat Inflammatio, tum adest insignis *Auris externæ* rubor, ad *Malas & Tempora* se extendens. Si suppuretur, *Cerebrum* ejusque membranæ periculosissimè afficiuntur. Si pus interiora magis occupaverit, tum *Tympanum* interdum putredine absumitur.

In Inflammatione hac discutiendâ, *universalia* probè sunt præmittenda, *actû frigida & repellentia* cautissimè vitanda. Convenit inprimis *Ol. vitel. Ov. Oleum coct. Lumbr. terr. vel Asel.* tepidè instillatum. Item *Ol. Scorp. vel Canc. fluv. Oleo incoctorum*; aut *Decoct. Absint. Centaur. min. & aliorum aromatic.* Ad extra *Auribus* applicetur *Bals. sulph. cum micâ panis calidâ.* Pro suppuratione promovendâ & Abscessû rumpendo conducit *Catapl. & Medul. Pan. alb. cocta in Lacte capr. addit. Vitell. Ov. Ol. ros. Croc. & Cepæ, aut Capita Alliorum sub cin. coctorum.*

Ulcera Aurium vera, ex Inflammatione vel acriori lymphâ orta, facilè in *Fistulam* degenerant, aut *Hypersarcoma* Auditum obturans inferunt; in quibus pus album æquale melius est inæquali, fœtente, fanioso, &c. Sunt & *Ulcera apparentia*, quando sanies multiformis effluit cum levamine plurium malorum, & fluxu cessante varia *Capitis & Cerebri* superveniunt symptomata. In *Cura* horum duntaxat mundus servetur *meatus auditorius* mediante *Urinâ humanâ*; cavendum enim ne nimis citò sanentur, præsertim in *Infantibus*. In *Veris* autem, præmissis internis v.g. *purgantibus & sudoriferis* ex *Lignis*, mundificandum est per *Urinam*, in quâ maduerit

rit *Ras. Lign. Guaiac.* vel *Pblegma Spir. Urin.* vel leve a coctum *Vini albi & Urinae* cum *media p. Mellis*, tepidè in stillat. aut cum turundulâ ebriâ immittum. Item *succ. Absinth.* aut *Marrub.* cum *Melle*; *Succ. Cep.* cum *Rhodomet.* item *Syr. Nicot.* & pro exsiccatione *Alumen ust.* cum *Vino. Antiquum & sordidum Ulcus* mundificetur *Urina pueri* cum paucis *Ung. ægypt.* Effluente minore sordium & puris quantitate, dictis adde *Tutiam & Pomphol.* pro consolidatione.

ARTIC. XIII.

De Empyemate.

Sanguis suppuratus, & extra sua vasa effusus in quandâ corporis cavitatem, *Empyema* dicitur; quod κατ' ἐξοχὴν collectioni puris in cavitate Thoracis attribuitur. Differt apud Modernos à *Vomica*, quæ est collectio puris in Viscere aliquo, inprimis verò Pulmonibus. Sanguis utique in cavo collectus à vitali consortio orbatus accescit & grumescit instar Lactis; deinde ex fermentatione acidi coagulantis cum Alkali vol. in tertium salsum, *Pus*, mutatur; quod album est à præcipitatione Sulphuris soluti ab alcali, factâ per acidum.

Causæ sunt inprimis *externæ*, nempe Contusio vel Vulnus, interiora occupans. *Symptomata* ita se habent; Sanguinem congrumatum in *Abdomine* insinuat Abdominis tumor levior, durities, & renifus, non tam ex repletionem quàm tensionem; accedunt Virium prostrationes, Lipothymia, impedita Respiratio. In *pectore* collectum sanguinem comitantur insignis læsio Respirationis, Tussis, Dolor pectoris, Gravitas circa costas nothas, extremorum frigus, Febris plus minus acuta. In *Capite* collectum Sanguinem grumofum monstrant gravativus ejus dolor, insignis pulsatio, Oculi non-

nonnihil lachrymantes, rubor Faciei, symptomata Stomachi supervenientia, sanguis per Os, Nares, aut Aures exitum moliens, interdum Stupiditas superveniens. Sanguinem in dicta loca effusum ad *suppurationem* tendere, monstrant Febris ingravescens cum rigore, ardore in parte suppuraturâ, insignes præcordiorum Anxietates, Vigiliæ & Deliria; interdum Abscessus externus, v. g. in Inguine, si colligatur sanguis in Abdomine. Pure factò symptomata remittunt, & fluctuatio puris percipitur. In specie *Empyema thoracis* sequitur Tussis continua quasi è profundo, & sonus obscurus, à Diaphragmatis per materiam gravati actione; inter tussendum concussio in cavo pectoris, materiæ nempe Diaphragmati incumbentis sublata & recedentis. In progressu aliquid purulenti, tandem saniosi excernitur; Febris lentior, quasi hectica evadit, & vesperi exacerbari solet. Respiratio fit difficilis cum sensu gravativo, quando stant aut sedent Ægri; dum verò decumbunt, facilis. Si pondus incumbens Diaphragmati introrsum vertatur, v. g. dum Calceos solvunt, videntur suffocari: superveniunt Sudores colliquativi nocturni, Palpitatio Cordis, subinde evaporatio ad Os instar Aquæ ferventis, Mala è regione partis affectæ subinde rubens; pulsus lateris affecti creberrimè intermittens; & molestia dum in opposito latere decumbunt. Si Pleuritis suppurata intra 14 dies sputo non rejiciatur, in *Empyema* mutatur, quod rumpitur circa 30. aut 40. diem, superveniente Rigore & Febre intensiore. Sanguis in capite collectus ut plurimum mortem infert; sicut *Empyema pectoris* Phthisin & Tabem. Superveniunt interdum Febres periculosa, interdum Ulcera, non rarò Gangræna internarum partium.

Cura sanguinis grumosi. Si sit à Vulnere aut Casu, sanguis grumofus resolvendus, aut ejus suppuratio promovenda: Sanguis aut pus evacuandum per vias, ad
 quas

quas vergit natura, Urinam nempe, Sudorem aut Alvum, vel quas docet Ars in Paracenthesi Abdominis aut Thoracis, Trepanatione calvariae; quæ optima sunt auxilia, modò nè tardè nimis instituantur. In principio fiat *Venæsect. revulsoria*; hinc sanguis grumofus resolvatur per *Rub. Tinct. Torment. Symp. maj. Absinth. Hyper. Bell. Cheref. Card. ben. Fenic. item Rhabarb. Rad. Vincetox. Pimpin.* in specie *Lap. Canc. Osteocoll. cum Aceto Vini dest.* propinata: hinc *Sanguis Hirci* legitimè collect. *Bol. armen. Succin.* inprimis *Sperma Cet. ad zi.* in vehiculo calido, *Carbon. Til.* in *Aqua Cheref. Pinguedo humana ad zi.* in potu *Cerevisiæ*, & qualibet *antimonialia fixa*: addendo semper talia, quæ sanguinem resolutum, inprimis in Pectore vicinisque locis, per vias urinarias amandant. Si in vasis majoribus remotis hæreat, sudor provocandus. Si per alvum educere velis conveniunt *Rhabarb. & Sena.* Sanè præstat à *diureticis* incipere, inter quæ *Polychresta* est mistura ex *Ocul. Canc. cum Acet. destill.* & in fine *sudoriferum* subnectere.

Cura Empyematis. I. Pus evacuandum per vias, quas docet natura in suis conatibus, nempe Urinam, Sudores, Alvum, Sputum. Si rupto Abscessu pectoris, natura nil moliatur, convenit inprimis Vomitus dum vires constant. Hinc Sputum promovendum, præcipuè per *Nicotianam*; habendo simul rationem materiæ purulentæ, addendo nempe *temperantia* si acrior ac tenuior, *incidentia* si crassior fuerit. In specie *Mel, Hydromel, Oxymel. squill.* inter *expectorantia* primatum ducunt; incoquantur v. g. in *Mulsâ Hyssopus Scabios. Parietar. Helen. Iris, Marrub. Liquir. Jujub. Passul.* pro indicantium varietate. Vel *R. Aq. Hyssop. ziii. Aqua asthmat. ziii. Oxym. squill. zvi. Syr. Nicot. zß. Syr. emet. ziß. Misce, cap. pro lubitu.* Si natura *Empyema* non expurget, statim instituenda *Paracenthesis*, ne pus in saniem vertatur, vires frangantur, ac Pulmo à sanie corrumpatur. II. Acri-

monia puris corrigenda per *sulphurea* & *antimonialia* fixa. III. Pars læsa restituenda per *vulneraria*, præ cæteris *Hed. terr. Scabios. Chæref.* item *Lignorum* & *Rad. decoctum*. Semper tamen acrimoniam corrigentia his jungantur, & cavendum ne *Febris* intendatur. Hinc egregium est *Antimon. diaph. ad ʒi. in Decoct. rad. Chin.* (vel *Guaiac.*) *Hed. terr. Tussilag. Consol. mai.* &, si visceri aliquid adest, *Hyssop.* Optimè etiam conferunt *flor. Sulph.* item *Bals. Sulph. tereb. vel succin.* temperando hujus igneam vim *Sacch. Sat. vel Antibeet. Poter.* Præ cæteris vulnerariis excellit *Hederæ terr. Decoct. Succ. Syr. aut Pulvis* cum *Antim. diaph.* propinatus. Egregium est *Decoct. Brass. capit. rub. cum tantillo Sacch.* temperatum; ut & *Lac capr. cum Sacch. ros.* hæc enim simul *diuretica* sunt.

℞ *Chæref. m. i. Rhabarb. ʒii. fol. Sen. ʒiʒ. Sal. Tart. ʒi. Ebull. leniter. in s. q. Aquæ; Colat. add. Lap. Canc. præp. ʒii. Pulv. contra cas. August. ʒʒ. Syr. Scabios. q. s. M. pro aliquot dosibus, ubi sanguinem grumosum per alvum educere animus est.*

℞ *Lap. Canc. præp. ʒi. Rhabarb. Sperma Ceti, Mum. Sang. Hirc. legit. præp. an. ʒʒ. M. dos. ʒi. in Decoct. Chærefol. pro sanguine grumoso resolvendo.*

℞ *Ras. Lign. Guai. ʒi. Ras. Lig. Sassafr. ʒʒ. Coq. in ℥vii. Aquæ ad. consumpt. ℥iʒ. adde Hed. terr. Comar. fl. Hyper. Herb. Veron. an. mi. ad m. ii. Rad. Liquir. ʒʒ. sem. Fenic. ʒvi. Passul. min. conquass. ʒiii. Coq. ad reman. ℥iv. De colaturâ ter in die capiat haustum vulneratus Empyematicus.*

℞ *Suc. Hed. terr. ʒiiii. suc. Marrub. ʒii. Thur. Myrrh. an. ʒi. Sacchari parum, redige ad consist. Syrupi & subinde usurpetur.*

ARTIC. XIV.

De Hæmorrhagia in genere.

Sanguis extra corpus effusus *Hæmorrhagia* dicitur. Cujus causa est vel *anastomosis* seu apertio osculorum in venis & arteriis, vel vasorum læsio per violentiam externam aut humores corroderentes. Sanguinis autem tenuitas per se per vasorum tunicas viam parare nequit. Vasa per quæ sanguis emanat, sunt inprimis *arteriolæ*, unde stillatim effluit, ex successivo & remittente cordis impulsu. Quoad *Causas remotas*, fit *Anastomosis vitio sanguinis* propter plethoram, nimiam ejus turgescientiam in Febricantibus, vini Potatoribus, iisque quibus suppressa est evacuatio ordinaria: sanguinis serositatem & aquositatem, concurrente fibrarum & partium laxitate, & sanguinis acrimoniâ occultè solivâ. Vitio vasorum fit *Anastomosis* ob spasmus, vel vasorum sanguifluorum vel partium vasa recipientium, unde impeditur æqualis vel per arterias distributio, vel ex arteriis ad venas transitus: cujusmodi sunt *Hæmorrhagiæ spleneticae & scorbuticae*. Adeo ut *Anastomoseos* causa ut plurimum sit acidum, nunc sanguinem ad orgasmum præternaturalem concitans, nunc vasorum & partium vicinarum fibras vellicans. Si effluat sanguis floridus, rubicundus, copiosus, *anastomosis* innuit, propter sanguinis abundantiam aut turgescientiam: si effluat tenuis, loturæ carniū similis, *aquositatem sanguinis* sequitur. Si fiat *Hæmorrhagia* cum forti regionis vicinæ pulsatione, vitiatum ferè circulum innuit. Si vasa erodantur ab *acribus humoribus*, sanguis effluens acris falsus gustari solet. In *Prognosi* *Hæmorrhagia* nimia ad Cachexias disponit; moderata consueta & periodica salubris est & non sistenda; curatu difficillima, qua ex ero-

sione vasorum à succis acribus oritur.

Cura. *Hæmorrhagia spontanea*, quæ opus est naturæ exonerantis corpus, item *critica*, non est curanda, nisi sit nimia. Alias in genere sanguis nimius imminuendus, turgescens compescendus, serofus incrassandus, acris temperandus, acidum spasmos inducens corrigendum, & vasa consolidanda. Pro his scopis obtinendis observa I. In abundantia aut turgescencia sanguinis conducere *Venæsectionem*, observatis *revulsionis* & *derivationis* regulis. In aliis casibus minimè convenire, nam stultum est evacuare quod non abundat. II. *Purgatio* ridicula est, nisi in nimia sanguinis serofitate, in quo casu conducit; ubi conferunt etiam *sudorifera*, non volatilia, sed additis opiatīs, inprimis si adsit Febris, licet enim primò sanguinem fundant, postmodum tamen hic sero depauperatus spissescit, & salibus heterogeneis liberatus dulcescit. III. Conveniunt *Opiata* in omni *Hæmorrhagia*.

Ex dictis patet, *Remedia* esse *vulneraria*, *adstringentia* & *absorbentia*. Ex *Regno Vegetabili* sunt *Succus Urticæ mai.* ad aliquot uncias internè assumpt. *Usnea Cran. human.* ad ʒi. *Passulæ* inprimis in vitio sanguinis acrioris, serofioris, acido salioris, &c. *Rhabarb.* in serofiore sanguine; *Camphora* spiritus refrænans, & fermenta acida mirè corrigens. Accedunt *Portulaca*, *Plantago*, *Millefol. fol.* *Querc. Ros. r. Cort. Gran. Balaust. Burs. pastor. Sanic. Pyrol. Bell. min. Hed. terr. Rad. Urtic. Symp. mai. Torment. Sanguisorb. Bistort. fructus Myrtilli*, item *Papaver*, *Hyo-scymus*, *Opium* & quælibet *anodyna*. Ex *Regno animali* partes duræ *absorbentes*, viz. *Ebur s. igne*, *Unicornu ver. Dens Hippopot. &c.* *Bufo* in syndone rubro appensus, vel recens contusus, sub axillis applicatus; & *Pulv. Ran. vir. exsicc.* in *Vino rubro* propinatus, *Sperma Ceti* cum *Aceto ros.* applicatum, & hinc *Sperniola Crollii* ad gr. xv. nobile est remedium, inprimis cum *Lapis Hæmat.*

℞. & Laud. op. gr. ii. misc. His accedunt tam Pulvis, quam succ. express. Sterc. asinin. suilli aut canini; Pulv. Sanguinis effluentis exsicc. ad ʒi. in conven. vehiculo. Tandem Lac Hæmorrhagias ex acrimonia falsa & fluxus scorbuticos corrigit. In Regno minerali eminent martialia in habitualibus Hypochondriacorum & Scorbuticorum Hæmorrhagiis stupenda. Acidularum potus, aut Liqueur mart. sol. egregie & fluxum nimium sistit, & naturalem calorem deficientem restituit. In Hæmorrhagiis ex nimia sanguinis turgescencia nil melius Nitro depurato. Ex dictis variæ fiunt formulæ, v. g.

℞ Aquæ Plantag. & Semperv. mai. an. ʒi. Syr. Papav. alb. ʒi. Tinctura fl. Bellid. cum Spir. Vitriol. q. s. ad gratam acid. M. Cap. cochleatim in turgescente nimis sanguine.

℞ Extract. flor. (id est, ex flor. Ros. p. ii. fl. Papav. rh. & Bell. rub. an. p. i. per multiplicem infusionem in Aqua express. & inspiss.) ʒiii. Ebor. s. igne, Dent. Hippopot. an. ʒb. Coral. r. præp. ʒi. Lap. Hæmat. præp. ʒii. Cum. s. q. Syr. Ros. r. & Papav. rh. f. Elect. in Hæmorrhagiis habitualibus ab acido vol. v. g. in vini Potatoribus, & c. maxime conveniens, cujus dosi m. ac v. est magnitudo Nucistæ.

℞ Pulp. Passul. min. ʒb. Rhabarb. elect. ʒiii. Tartar. vitriol. Tacken. ʒi. Syr. Pomor. q. s. f. Elect. in sanguinis tenuitate serosa utillimum.

℞ C. C. ust. ʒi. Terr. sigill. ʒb. Laud. op. gr. iii. Misce Pro 2. dos. cum sudore in sanguinis tenuitate serosa.

℞ Aq. Plantag. ʒiii. Aq. Cinnam. ʒiii. Acet. Vin. ʒii. Coral. r. præp. ʒii. Terr. sigill. ʒi. Laud. op. gr. iii. Syr. myrtin. ʒiii. Capiat. cochleatim in fluxu ex acriori sanguine aut lymphæ.

ARTIC. XV.

De Hæmorrhagia Narium , & Gingivarum.

Propagines rami arterialis à Carotide interna plures interfurculos transmittunt per os cribrosum ad membranam Narium glandulosam, quorum orificia aperta *Hæmorrhagiam* excitant. Præter *Causas communes*, accedunt sternutatoria fortiora, & inspirata acria. Imminentem *Hæmorrhagiam narium* ostendit motus sanguinis sursum, unde dolor tensivus Capitis & Colli, & Temporum pulsans, Oculorum caligo vel splendor & pruritus, lachrymæ involuntariæ, rubor malarum, titillatio narium; & si vitio sit vasorum, pulsus durus quasi vibrans in carpo. In *Prognosi*, lachrymæ involuntariæ, in *Febribus acutis*, hanc portendunt. Largior fluxus Syncopen, Cachexias, Singultus & Convulsiones infert. Stillicidium sanguinis in Morbo acuto malum, nisi causa subsit externa. Fluxus è Nare, Liene aut Hepate affectis, malum. Si Aures in Febri obsurdue- rint, Febrim solvit *Hæmorrhagia narium*.

Cura. 1. *Avocatur sanguinis impetus*, per *ligaturas* extremorum dolorificantes, non secus ac per *Venæsectionem*, observatis *revulsionis & derivationis* regulis; per *Cucurbitulas cum scarif. nuchæ*, aut *sine scarif. supra pedes* admotas; subinde quidem Hepatis & Lienis regioni applicantur, sed cavendum ne sequatur Inflammatio visceris sub Cucurbitulâ siti; per *adstringentia & refrigerantia* externa, v.g. *Catapl. ex Acet. & Argil. furn. pistor.* fronti & temporibus ac *nuchæ* applicatum; *Bolum* aut *Gypsum* cum *Aceto*, Virorum testibus & Mulierum mammis admotum; item *Epithema* ex *Aceto* cum *suc. Semperv. maj.* & *Sale* cum tantillo *Camph.* iisdem locis & regioni Hepatis applicatum; item *Sperma*
Ran.

Unable to display this page

armon. zii. Opii parum. Aliis irritis *Cauterium actuale* admoveri potest.

A R T I C. XVI.

De Sputo Sanguinis.

Sanguis ex respirationis organis per os ejectus *Hæmoptysin* constituit. Si afficiantur Pulmo aut profundiores Trachææ rami, cum Tussi fit excretio; si superior Trachæa sola afficiatur, fit cum levi saltem screatu. Sanguis autem expuitione levi rejectus, frequentissimè ex partibus palatinis & faucibus procedit; qui Laryngem irritans etiam Tussim, illæso Thorace, inferre potest. Tussis autem profunda cum conatu reiterata malum ex Thorace esse significat. Sanguis hic ex Arteriis pectoris manans, & vehiculo reciprocantis ævis rejectus, floridus est, tenuis ac spumofus; varius quidem in pulmone aut loco vicino hæret, hinc non nigrescit aut quasi grumescit. Dantur *Hæmoptyses inveteratæ periodicæ* innocuæ, imò & cum euphoriâ Ægri.

Causæ sunt vel ruptio Vasorum à clamore, tussi, aut risu immodico, onere, &c. vel erosio Pulmonum ab acribus inspiratis aut lymphæ acris salsa, anastomosis ex suppressione Mensium, rarus Thermarum usus.-----In *Prognosi*, *Hæmoptysis pulmonalis* ab erosione sæpius Tabem & Phthisin post se trahit. Morbus *secundarius* item *periodicus* sine Pulmonum noxa, minus periculosus primario aut cum Pulmonum vitio juncto.

Cura. In *Paroxysmo* impetus sanguinis sistendus; extra *illum* causa ex toto removenda & pars læsa sananda. Pro his scopis obtinendis, in abundantia aut turgescencia sanguinis confert *V. S. revulsoria*. v. g. in pede, suppressis Mensibus; in brachio, suppressâ consuetâ na-

rium

rium Hæmorrhagiâ. Sed in erosione partium inepta est. Vitentur autem *Purgantia*, copiosissimè enim à levi purgante, non sine noxa, purgantur Hæmoptyci. Optima sunt Diuretica; & inprimis *opiata*; præcipuè *Sem. Hyosc.* si malum est ab acrimonia corrodeute. Cætera *Remedia specialia* acrimoniam, vasa erodentem, ut causam frequentissimam respiciunt. Inprimis *Portulacæ succus* aut *Syrup. Opiatis* sociatus: *decoct. Portulac.* aut *Plantag.* cum *Rad. Symph. & Herb. Brunel.* in *Vino rubro.* *Syrupus*, *Decoctum* & *Conserva Hed. terr.* polychresta sunt inprimis post paroxysmum. Egregia *specificæ* sunt *Cons. Ros. antiq. Pulv. summitat. & pilosar. ex-crescent.* *Cynosb. & Ol. Lini* cochleatim usurpatum. Optimus est *Spir. Vitrioli*, modò nulla sit suspicio Ulceris in Pulmone. Nobile remedi. est *Cochl. i. vel ii.* ter vel quater in die *Succi express.* ex *Cydon.* in lamellas concis. & in *Aq. com.* in diplomate ad mollitiem coctis. Pro *Potu* confert *Decoct. Pom.* per residuum clarif. vel *Decoct. Hord.* cum *Passul. Corinth.* Laudatur $\mathfrak{z}$ i. *Sterc. Mur.* cum *Suc. Plantag.* propinat. mane & vesperi, inprimis si ruptum sit Pulmonum vas. *Martialia* aliaque supra nominata huc referantur. In graviore malo ex causis externis sæpius recidivante egregia sunt *Decocta pectoralia* ex *Lignis.* Ex dictis variæ fiunt *formulae* v. g.

℞ *Sem. Hyoscy. Papav. alb. an. 3x. Ter. sigil. Coral. rub. an. 3v. Sacch. ros. antiq. q. s. M.* Capiatur crebrius.

℞ *Conserv. Ros. & Hed. terr. an. 3ii. Lap. Hæmat. præp. 3ii. Coral. rub. præp. 3i. Ter. sigil. 3ii. Syr. Papav. alb. q. s. f. Elect. cap. pro lubitu.*

℞ *Aq. Chærefol. 3iii. Acet. Vin. 3iii. Lap. Canc. præp. 3i. Antim. diaph. gr. xv. Syr. Scabios. 3ß. M. pro reliquiis grumosis dissolvendis post paroxysmum.*

℞ *Ras. Santal. rub. 3i. Ras. Lig. Sassaf. 3ß. macera & coq. in ʒviii. Aq. com. ad consumpt. ʒbiß. add. Hed. terr. Comar. Hyper. & Veron. an. M. ii. Sem. Fœnic. 3vi. Rad. Li-*

quir. 3iii. Passular. min. conquass. 3ii. Coq. ad remanent:
 1biv. Cap. colat. bonum haustum ter de die.

SECT. XVIII.

De Urinæ in Renibus Secretione lesa.

ARTIC. I.

De Ischuria Renali.

Sanguis in totum corpus ex corde distributus, in singulis Visceribus aliquid patitur. Inprimis in *Liene, Hepate, & Renibus*. De *Hepatis & Lienis vitiis* dictum aliàs. Occurrunt jam *Reνες*, quorum officium est *Urinam*, seu laticem aquosum sale vol. falso oleoso imprægnatum, secernere & simul certo modo alterare. Hæc secretio abolita *Ischuria renalis* dicitur, cujus signa sunt cessans *Urinæ excretio*, cum nullo *Vesicæ* tumore aut tensione, nullo pubis dolore aut perinæi gravitate, & nullo levamine ex immisso cathetere aut facta suctione ex vesica.

Causæ in ipso sanguine sunt compages sanguinis nimis ferrata & firma, quæ sæpè in Scirrho *Hepatis & Lienis* contingit, oriturque ferè ab acido sui generis intimiùs *M. S.* cogente; item tanta sanguinis abundantia ut in vasis emulgentibus nil è *Renibus* admittat. *Causa in ipsis Renibus*, sunt 1. *Meatus renales* infarcti à calculo, sanguine grumoso aut pure, vel ibidem genitis, vel ex aliis partibus illuc translatis; humoribus crassis & viscidis, quorum notitia habeatur ex sordibus in primis viis, aut urinâ antea turbidâ redditâ cum sedimento mucilaginoso copioso. 2. *Atonia* seu resolutio fibrorum

rum fistulosarum & nervorum, adeo ut deficiente spiritu influo flaccescant, eorumque orificia conniveant, orta ex vertebrarum aut spinalis medullæ læsione, nimia Renum refrigeratione, defectu Spirituum lethali in Morbis acutis, &c. Huc referatur & fibrarum spasmodica contractura à calculo aliove irritante. 3. Defectus aut inertia fermenti renalis, urinæ alterationem & transcolationem non promovens, ut in Hydropicis.

Prognosis. Ischuria renalis periculosior est vesicali; & illa sine dolore pejor dolorosa. Superveniunt symptomata varia propter serum urinarium in varias partes translatum, v.g. Anxietas præcord. Torpor sensuum, Pathemata epileptica, Ascites, Tumores œdematosi; Vomitus, Sudores ac Halitus plus minus foetidi & urinosi. Urinosus sapor & odor indicium est, alterationem quandam factam esse à fermento renali, sed interclusum transitum in pelvi. Si hæc adsint symptomata, intra septem dies ut plurimum intereunt, licet denuo meiant, propter M. S. infectam & vitium partibus affricum: utut, si sudor copiosus seu vomitus crebrior, aliave in alio loco excretio copiosa contingat, diutius supervivere possint. Si oriatur à calculis Renum majoribus, est ut plurimum lethalis. Si à Resolutione fibrarum sine dolore, instat mors.

Cura. Vitia sanguinis corrigenda nunc V. S. nunc alterantibus Affectui primario appropriatis. Renum dispositio p. n. removenda, præmissis laxativis cum Tart. vitriol. & Clysmat. Terebinthinatis. Obstructio à Sang. grumo curatur per diuretica, grumos dissolventia, viz. Rub. Tinctur. Hed. terr. Chærefol. Hyper. Sperma Ceti, succinata, Lap. canc. cum Aceto, &c. Sin à pure obstruente sit malum, curatur per abstergentia diuretica, viz. Terebinth. Suc. aut Syr. Hed. terr. Essent. & Extr. Hyper. Agrimon. &c. Sin à muco tenaci sit malum, sedulo præmittenda sunt Laxantia, ne copiosior cruditas ad Re-
nes

nes fiat delatio ex intempestivo usu *incidentium diureticorum*, quæ hic conveniunt, viz. *Tartar. vitriol. Tinct. tartar. Spiritus urinosi, Salia vol. Succus vel infusum Armorac. in Vino, Oxym. squill. Spir. sal in decocto rad. Fetro-sel. & Cicer. rub. Succus Parietar. cum Oxymel. inprimis Spir. Vitriol. philos. Succus Limon. à zii. ad iv.* In atoniâ Renum conveniunt *terebinthinata, Juniperina, succinata*, in & externè: item externè *Ol. Scorp. & Petrol.* In Contracturâ spasmodicâ fibrarum *opiata, Cinnab. Antimon. cum Sal. vol. Succin. & forsan Mithridat. in Decocto diuretico.* Ea denique, quæ fermentum renale respiciunt, magisque appropriata, sunt *Emuls. ex Sem. Viol. Succus Parietar. nitrosæ in antiquis muris repertæ; Fl. Cyan. & Calcatr. in Vino cocti; Succus Raphani, vel Infusum Rad. Armoraciæ in Vino; Capita Allii concisa cum Vino vel Spir. junip. propinata; Pulv. Sem. Erys. ad zi. in Vino albo; Liquor Betulæ, Potiones Plateri terebinthinatæ, cavendo, ne Mellis societas in Mulieribus hysterica pathemata excitet. Accedunt Folia Rib. nig. Urinæ odorem spirantia; & Succus Pastinacæ lut. in specie in Pueris. Nobile remedium est Sal. vol. Succin. ut & Spir. & Sal vol. Urin. aur Salis armon. Spir. Tartar. Tinctura nephrit. Amelung. Spir. Carminat. de tribus. Perquam diuretica sunt Lumbr. terr. Aselli in Vino infus. & express. & illorum Spir. per putrefact. item Cantharides ritè infus. Præter volatilia accedunt Salia fixa, viz. Testæ Ovor. calcin. ad zi. inprimis Test. Ovor. Struthiocameli in Spir. Salis solut. item Sal stip. Fab. & Genist. non perfectè alcalisatum, sed potius falsum, Sal prunellæ, &c. Accedit Fimus columbinus aut equinus vino infusus.*

℞ *Sem. Viol. purp. ziii. Sem. Lithosperm. zi. cum s. q. Aq. Petrosel. f. Emulsio, add. Test. Ovor. Struthion. zi. edulcoretur parum, & detur pro dosi.*

℞ *Terebinth. Venet. Mellis ana ʒß. Vitel. Ov. N. i. Suc. Limon. zi. Aq. Gramin. q. s. f. Emulsio.*

ARTIC. II.

De Calculo Renum.

Causa frequentissima *Ischuriæ* est *Calculus*, qui ut plurimum generatur in Renibus, & incrementum accipit in Vesica. Generantur *Calculi* ex *Urina*, cum acidum manifestum occurrit alcali volat. & unâ coagulantur, permistâ insimul levi terrestri substantiâ *Urinæ*. Si mucilago viscida ex attritis membranulis transfudans simul coaguletur, *albi* fiunt: sin sanguinis guttulæ ex vasculo eroso unâ concurrant, *rubri* sunt. *Rufi* seu *flavi* sunt sola *Urinæ* progenies. *Efficiens causa* est acidum vitiosum nunc ipsius *Urinæ*, nunc ex primis viis elapsum, & *Urinam* magis imprægnans; hinc *Vini* acidioris potatores & *Arthritici* calculosi sunt, atque *Vomitoria*, & acidum in primis viis *absorbentia* à *Calculo* præservant. Hoc tamen acidum nullo modo *Calculus* generabit, nisi sal alcali volatile in *Urina* separatum sit, & non debite saturatum, ita ut liberius ab acido arripi possit. Fit hoc per aliqualem putrescentiam & salium divisionem, analogam illi, quam *Urina* prius clara & perspicua, in matula stannea tandem cum fœtore exhibet. Si enim alcali *Urinæ* debito suo acido saturatum sit, non potest ab acido vitioso coagulari; hinc in *Stranguriâ* nullus est *Calculus*, licet *Urina* acido p. n. imprægnata excernatur. Fit autem *alteratio* seu *putredinalis*, sal alcali separans, à fermento vitioso, occasione vitiosi acidi fermentativi ex primis viis, acquisiti vitio diætæ, aut transplantato à Parentibus, vel cum lacte Nutricis hauſto. In hoc itaque fermento alterato & enervato consistit *Lithiasis*, quæ difficillimè eradicatur. *Causæ occasionales*, sunt *Lacticinia*, caseosa, aliaque partim in acidum vitiosum in primis viis degenerantia, partim cum

cum alcali terreo promptè in Calculum coagulabilia. Generantur nempe ex istis parvulæ arenulæ, quæ occasione novarum, mutuaque adhæfione & coagulatione tandem in majores Lapillos abeunt.

Symptomata sunt pauca & tolerabilia dum Calculus quietus est. In Paroxyfmo autem, id est, dum Calculus est in motu, ac ad Ureteres & Vesicam truditur, gravissima adfunt talia, partim ex attritu membranarum Pelvis, & Ureterum doloroso cum spasmis variarum partium, partim ex retentâ & aliorum translata Urinâ oriunda. Quorum plurima etiam *doloribus nephriticis* ab alia causa, *colicis* & *hystericis* communia sunt. Adest utique dolor renis vel sinistri vel dextri plus minus acutus, cum sensu gravante & fortiter prementente. Dum pergit Calculus in Ureteres, dolores magis urgent & lancinantes evadunt; atque interdum Calculo in pelvim relabente cessant, denuo autem ad Ureteres pergente recrudescent. Ingruente Paroxyfmo Urina est pauca, acris, admodum stimulans, aquosa, interdum perfectè suppressa, crebrius cruenta ex asperitate calculi vasa lacerante; subinde quidem ex Tartaro calculoso resoluto, absque sanguinis consortio, quasi sanguinea apparet. Arenulæ à calculosis emissæ duriores sunt, subinde grandiores, fundum saltem matulæ occupantes; friabiles enim & lateribus adhærentes, sunt nil aliud quàm salia scorbutica coagulata. Excernitur etiam copiosus mucus albus, lævis, mediam Urinæ partem subinde replens, qui nutrimentum est partium læsarum extravasatum. Accedit dolor tensivus secundum ureteris ductum, stupor cruris & in Viris retractio Testiculi, lateris affecti; interdum Tenesmus; Anxietas præcord. & ex consensu diaphragmatis Respirationis difficultas, quasi cingulo restringerentur costæ inferiores; interdum Hemicrania lateris affecti; subine Convulsiones extremorum, Pavoresh dormientium, dolor titillans

titillans in extremitate glandis Penis. *Frequentissima symptomata* sunt Tormina colica cum Nausea, Vomitu, in Fœminis Passio hysterica, & non raro Partûs dolores referens. Oriuntur hæc ex spasmo nervulorum renalium continuato ad plexum mesaraicum. Distinguitur autem hujusmodi *Colica à Colica essentiali* in eo, quod calculosi ut plurimum incurvati sint, & non possint sine insigni dolore se erigere, cum stupore cruris, dolore etiam in dorso è regione Renis affecti, sine murmure Intestinorum, & cum prædicta Urinæ conditione. In *Colica* autem *per essentialiam* horum contraria obtinent.

Prognosis. Periculosus est affectus propter inflammationes Renum, Ischurias lethales, & gravissimos nervosi generis morbos supervenientes. Gravidæ facile moriuntur aut Abortum patiuntur. Calculus quo major & asperior, eo periculosior. Superveniens extremorum frigus aut sudor frigidus, præsertim cum Ischuria, mortem innuit. Urinæ antea tenues excretæ, emissæ cum arenulis & frustulis lapideis, bonum sunt signum Calculi imminuti. Interdum certas periodos observat paroxysmus.

Cura. In *Paroxysmo* dolores & contracturæ sistendæ, & Calculus vel infringendus vel promovendus. *Extra paroxysmum*, quod generatum est, maturè eliciendum, & generatio futura præcavenda. Pro his scopis, *Observ.* I. *Diuretica* in *paroxysmo* moderata sint, ne vias hætenus attritas exasperent, & his quantum possibile promovendus est Calculus, simul dolores leniendo tam internis quam externis, his enim durantibus, durabit contractura & angustia viæ. II. Ratione acrimonie Urinæ, dolores & contracturas intendentis, conveniunt etiam *lenientia*, *emollientia* dicta; non quod vias Calculo laxent, hoc enim ridiculum est, alias Ventriculum & Intestina laxarent; sed quod acrimoniam Urinæ temperent & inde natos dolores & contracturas ductuum tollant.

tollant. III. Ratione pathematum in primis viis, à for-
dibus liberandæ hæveniunt. Extra paroxysmum con-
veniunt vomitoria & acidum absorbentia; renes abstergen-
tia, & fermenti renalis vitia corrigentia.

Urgente paroxysmo, nil æquè convenit quàm Clyf-
ma emolliens, aut anodynum, v.g. *Urin. puer. incoctis emol-
lientibus*, additâ *Terebinth. & Sale vol. Succin.* item ex
Lacte. Hinc sacculi calidi ex *Herb. Malv. Fl. Cha-
mom. Sambuc. Melilot. an. m. i. Sem. Lin. Fænigr.
an. ʒi. Sem. 4. frig. maj. aa. ʒß. vel sicci*, vel in aqua co-
cti, Lumbis applicandi. Veletiam *Litus anodynus* ex *Ol.
Amygd. d. Chamom. Lil. alb. & Scorp. an. ʒiii. Pe-
trol. alb. ʒiii. Ol. dest. Spic. Junip. an. ʒiß. additâ
Camphor.* aut ejus *Oleo parati*; aut *Liniment. ex Ung. Ros.
Camp.* cum *Laud. Op.* crebrò calidè inungenda; in pri-
mis post *Balnea ex emollientibus* parata, superimpo-
nendo postmodum *Sacculos*. Dolore his placato, con-
ferunt in principio blanda *laxativo diuretica*, in pri-
mis *Tereb. ʒß. cum Scammon. gr. iii. vel Terebinth.
cum Rhabarb. & Cinam. vel Scammon. ros. gr. iii.
cum Tart. vitriol. gr. xii. & Sal Genist. gr. vi.* Quo
facit etiam *Emulsio ex sem. Violar. & Papav. alb. cum
Aq. Alkek. parata*, addito *Lap. perc. præp.* Evacua-
tis primis viis, si adhuc urgeat dolor, accedendum
ad *Opiata & anodyna*, appropriatis mista, v.g. *Malvat.
Junip. cum Essent. Opii*; vel *Emuls. ex Sem. 4. frig.
maj. Amygd. d. Nucl. Persic. vel Decoct. fl. Chamom.
aut Sem. Nymph. vel Decoctum Foresti egregium*, ad-
dendo singulis haustibus *Spir. sal. acido salsum*, extremo
igne prolicitum. Item

℞ *Lap. Cancr. ʒi. Cinnab. Antim. ʒß. Laud. op. gr. ii. M.
f. Pulvis pro dosi.* Vel

℞ *Rad. Alth. ʒi. Liquir. ʒii. Fl. Malv. m. i. Sem. Viol. ʒß. coq.
in s. q. Aq. Hord. Colat. Bii. adde Syr. Papav. alb. ʒiß. Lap.
Cancr. præp. ʒi. m. & ita propinetur per vices.*

Sedatō

Sedato dolore , si adhuc hæreat *Calculus* , accessus fiat ad Urinam blandè promoventia , & calculum diffringentia. *Diuretica* sunt *Tinctura nephrit. Spir. carminat. Terr. fol. Tart. &c.* sub introitu Balnei , dum hujus usu relaxantur , subsistatur , & natura quiete concessâ forsan sponte liberabit Ægrum. Promovet etiam Calculum blandus corporis motus , gaudium , &c. *Lithontriptica vera* talia debent esse , quæ convenientiam in radice habent cum Calculo. Non necessarium est menstruum Calculum diffringens , quod sit corrosivum , cum dentur menstrua insipida , quæ validissima concreta diffringunt , teste *Rore majali* , *Mercurio amalgamando Metalla* solvente , &c. *Quin & Sem. Dauc. Persicar. Pulv. Millep. & Sal. Fimi columb. benè præp.* aliquando Calculum dissolvissè observantur : hæc autem non corrosiva , sed tantum *acria volatilia* sunt. Ut taceam multa nobis & Ventriculo nostro innocua esse , quæ respectu aliorum acerrima sunt ; sicut *Acetum testas Ovor.* solvit , sed substratam membranam tenuem non attingit. *Cantharides* stomachum non offendunt , sed acrimoniam circa Renes & Vesicam explicant. Malè proin ad corrosivitatem respicitur. Paucissima utique cognita sunt *Lithontriptica* , adeoque horum defectu meliora usurpanda sunt *diuretica* , tam *acidum absorbentia* , ut *testacea* , *Lap. minerales & animales* , &c. quàm *Renes abstergentia* , ut *raphanacea* , *Liq. Betulæ.* & balsamicâ vi *fermentum Renum conservantia* , ut *Juniperina* , *Terebinthinata* , &c.

Inter hæc *diuretica* Calculum pellunt & Renes absterguntraphanacea , inprimis *Rad. & subinde Folia Armor. Vino infusa* , & hausta ; aut post repositionem per 14. dies in Cellâ , destillata , unde *Liquor egregius. Allii* radices sale acri penetrante & acidum coagulans corrigunt , & fermentum Renum alterant , minutim sc. concisæ & in *spir. Junip. propinata*. Multum decanta-

tur *Sp. Vin.* in quo infund. *Hed. terr.* & *Capita Allii.* In *sem.* & *cort. Fraxini* est *Oleum* ac *Sal vol.* non contemnendum. Hinc præstantissimum obtinetur *Oleum* ad gut. xii. in *Vino albo* capiendum, ex *Cort. rad. Fraxin.* ℥. ii. *Bacc. Junip.* ℥. iii. *Terebinth.* ℥. iß. ad iß. tritis, commistis, in ℥. ii. *Aquæ* per tres menses sepositis, & postmodum destillatis. *Semen. Hyper.* tritum *Terebinthinam* spirat, adeoque multum decantatur *Elect.* ex hoc *Sem.* cum *Sacch. ros.* vel *violac.* Multa præstat *Sem. Dauci* in præservando *Calculo*, vel in substantia, vel *Cerevisiæ* fermentandæ infusum. Item *Aqua dest. Persicar.* cum recent. *Plant.* cohobata. Exturbat item *Calculus Succus Limon.* & in primis *Suc. Betulæ.* Ex dictis vegetabilibus cum *Sp. Vin. tartarificato* *Essentiæ* & *Extracta* parari possunt. Accedunt *Sal. Genist. Stip. Fab. Sal prunel.* in specie *Sal. vol. Succin.* & ratione nitrositatis *Sal Fimi columb.* aut *Acetum* macerationis *Sterc. columb.* cum duabus partibus *Mellis* junctum. Huc facit *Sal ad Calculum Polemanni*, viz.

℞ *Nitr.* (præp. deflagrando *Sulph.* 3ß. super ℥ i. *Nitri*, & hoc ter repetendo, ubi omnia refrixerint & denuo pulverisata fuerint) *Sal. Absinth.* an. 3i. *Sal. Succin. vol.* 3ß. *Sacch. alb.* 3vi. *Ol. dest. Succin.* q. s. m. *Dos.* quantum tres cultelli cuspides capiunt, ter vel quater de die. Optime *Renes* abstergit & *Calculus* recentem comminuit.

Superfunt *Lapides*, qui acidum absorbent, acrimoniam *Urinæ* in paroxysmo temperant, ac ob acidum absorptum, & inde mutationem in falsum tertium, vim diureticam acquirunt. Hinc paratur *Liq. elegans* ad gut. xxx. propinandus, ex *Lap. Canc. Judaic. Lync. Spong. Aquil. Glaciei ana*, solutis in *Spir. sal. ultimo* ignis gradu elicitis, ad siccitatem leni calore coagulatis, hinc pulverisatis, & in cellâ per deliqu. solut. Accedit *Decoct. Canc. fluv.* aut 3i. *Pulv.* eorum, coctorum in *Vino* ad siccitatem; *Liquor per deliq.* ex *Test. Ovor.* ex quibus exclusi sunt

sunt pulli, vel Ov. *Struth.* cum *Spir. sal.* paratus, modo jam insinuato; ipsæ *Testæ calcinatæ.* Item ℞ *Calc. viv. q. v. affunde Acet. dest. ad emin. 4. dig. coq. frigesf. decant. in spissa, ad siccitatem evapora, candefac in crucibulo, hoc extrabe vel Sp. Vin. vel Vino Hispanico. Dos. gut. xx. in Calculo.* Accedunt *Lumbrici Aselli*, in primis *Alæ duræ superiores Scarabæi majal. pulverisf. & in Vino propinata.* Egregius est *pulvis* ex quatuor vel quinque *Scorp. lavatis, & vivis per 24. horas in Vino malvat. relictis, postmodum in olla supra Folia Salvie positis, in furno blandè crematis, & pulverisf. Dos. gr. iv. in Ovo sorbili vel Vino.*

ARTIC. III.

De Diabete.

Nimia Urinæ secretio & excretio, *Diabetes* dicitur; estque duplex. 1. *Notha*, in qua excretio copiosior Urinæ tenuis crudæ successivè & paulatim crescit, cum siti, debilitate virium, ardore lumbari & viscerum, macie, Febre continuâ lentâ; & si Urina aliquamdiu retineatur, lumbi, coxæ & testes cum gravitate intumescunt. 2. *Vera*, in qua potulenta & assumpta liquida nimis citò, parum aut nihil mutata, excernuntur. Atque hæc est, quæ propriè *Diabetes* dicitur, à *διαβαίνω*, citò transeo, cujus causa est flacciditas Renum, non paralytica, sed nimix apertionis, concurrente pylori laxitate; ad quam disponit crebrior *Acidularum* usus. *Causa Nothæ* est pars sanguinis chylosa, seu roridum corporis nutrimentum, & ipsa pinguedo liquata, sicque in consistentiam laticis serosi fatiscens, per vias urinarias excreta. Hinc Obesi ab usu *diureticorum* maciantur, hæc enim humores fundere notum est. Ex hoc rore chyloso est, quod Urina Diabeticorum dulcescat. *Causa autem Colliquescentiæ* est fermentum acre

vol. simile *Sali vol. Cantharidum*, in primis viis genitum, sanguinem & pinguedinem colliquans. Hinc Urina Diabeticorum acris est, & ardoris sensum excitat, curaturque hæc *Diabetes notha* per acrimoniam temperantia, sicut *Febris hectica*; verum ex abusu *diureticorum* excitari solet. Omnia enim *diuretica* abeunt in *acre salsum vol.* in primis viis; hinc *Cydon. & Vin. Rhen.* diureticam vim acquirunt in primis viis, & interdum *Diabetem* inferunt. Oritur hoc fermentum acre ex digestionem ventriculi vitiata; non secus ac fermentum illud, fluxus alvi colliquativos inducens, ex eadem oriri agnoscitur. Succum autem colliquati & pinguedo in specie per Renes excernuntur, tam propter formam Seri Renum poris adpropriatam, quam propter vellicationem Renum à volatili isto & acri fermento; unde dolor & ardor lumbaris, cæteraque Symptomata. In prognosi, *Diabetes vera* parum habet periculi; *notha* autem plerumque lethalis est, in primis post immodicum laborem, nimium Veneris exercitium, aut chronicas Febres.

Cura. Vera curatur per *adstringentia*, sc. *martialia*, *Decoct. plantag.* in *Aqua ferratâ*, *Decoctum Torment.* & *Prun. sylv. Tinctura sulph. Vitriol. Bolum armen. & Terr. sigill. cum Cons. Ros. vitriol.* vitando tamen *Cydonia*, quæ, utut *adstringentia*, sunt tamen *diuretica*. In *nothâ* curandâ corrigendum fermentum illud acre colliquefactivum per *absorbentia acido austera*; & *narcoticorum* usu Renum irritatio & nimia colliquefactio impedienda. In Principio prodest vomitus ex copiosa frigida deglutita, singulis quatuor diebus. Observanda est eadem *Dieta*, quæ in *Hectica febre*. Remedia sunt *Succ. Syr. aut Decocta Plantag. Portulac. Nymph. Papav. &c.* hinc *Magist. Corall. cum Succ. Citri*; aut *Mistura ex Aqua Plantag. ℥i. Acet. destill. Vin. ℥vi. Corall. r. præp. ℥i. Laud. op. gr. ii. Syr. Portulac. ℥i.* Capienda cochleatim. Hinc

Hinc *Lapis Hæmatites*, tam *naturalis*, quàm *artificialis ex Vitriol. Mart. & Sacch. Saturn.* item *CC. ust. Croc. Mart. adstring. Tinctura antiphthis. Tinctura sulph. Vitriol. Succinum, Troch. de Carabe, Troch. de Terra sigill.* Nobile experimentum est *Aqua Calcis* tam *simplex* quàm *compos.* Accedunt *Emuls. nutrient. & anodynæ.* Inter *Dietetica* eminet *Lac chalybeatum asininum*, item *Aqua chalybeata*, cui *Ras. C. C. incocta.* Externè Renibus applicantur *Cancris flux. rec. contus.* aut eorum *Succus expr. subinde Sacculi & Fomenta ex Plantag. & Folis Querc. in Aqua chalyb. coctis.*

A R T I C. IV.

De Mictu cruento.

URINÆ in Renibus Secretio interdum adeo depravatur, ut excernatur cruenta, interdum loturæ carniū similis, interdum ex opaco plus minus nigrescens. *Rubedo Urinæ sanguinea opaca plus minus crassiuscula*, distinguenda à *rubedine salinâ, perspicuâ, clarâ, splendenti*, quàm comitatur præcipitatio sedimenti *crocei*, vel instar *cinnabaris*, vel *incarnati coloris*, Scorbuticis familiaris; cùm urina cruenta est, si steterit uno alterove die, crassamentum seponit rubro-nigrescens instar sanguinis grumosi. Sanguis urinam tingens ut plurimum ex Renibus emanat; rarius ex aliis partibus ad loca urinaria defertur; interdum ex Vesica aut Pene effluit.

Causa est anastomosis arteriolarum ad vias urinarias distributarum, vel earum erosio. *Mictus cruentus* per anastomosin, nunc *criticus* est in Febre ardente, Pleuritide; suppressâ solenni sanguinis evacuatione, truncatâ manu vel pede, &c. nunc non *spontaneus*, nunc *periodicus.* Huc faciunt Vini aut acriorum *diureticorum* abusus, Tubuli Renum imbecilles, & nimis aperti, ubi

miſtus ferè indolens & urina minus tinſta, minusq; craſſa eſt; Veneris abuſus, adeo ut vaſa ſanguifera circa partes genitales hiſcant. Miſtum utique cruentum per anatoſin præcedere imò & comitari ſolet dolor gravativus & tenſivus, in loco anatoſiſeos perceptibilis. Frequentior *cauſa* Miſtus cruenti eſt *diæreſis* à ſero acri vaſcula rodente, Scorbuticis & Catarrhoſis familiaris. Faciunt huc Renum & Veſicæ Ulcera, Calculus aſper; *Cantharidum*, *Allii*, aut *Aloes* abuſus, & funeſti illi miſtus cruenti in Variolis, Febribus malignis, & Peſte. In *Prognofi*, ſi à *pudendis* fluat ſanguis, minus eſt periculum; ſi à *Veſica*, periculoſius eſt, quia in Veſica ſubſiſtens periculoſam urinæ ſuppreſſionem, aut ſui corruptelâ varia ſymptomata inferre poteſt. Omnium maximè periculoſus eſt, ſi ex Renibus, præſertim eroſis, aut eorum, ut vocant, imbecillitate, malum ortum fuerit.

In *Cura* conveniunt *Remedia* ſupra laudata in *Hæmorrhagia*, habitâ ratione *cauſæ*. Quia ſerum urinarium acre omnem *Miſtum cruentum* exaſperat, ſemper addantur temperantia; item *papaverina*, *opiata*. Conducit *Venæſectio revulſoria* vel *derivatoria*, ſi ſolennis ſanguinis excretio ſuppreſſa fuerit. *Purgantia* acrimoniâ ſuâ malum exaſperant. *Rhabarb.* autem in acriori ſanguinis craſſi aut Renum imbecillitate confert, v. g. *Pill. ex Rhabarb. cum Succ. Plantag. aut Terebinth.* His præmiſſis patent remedia, v. g. *Miſtura* illa ex *Aqua plant. Acet. deſtill. Corall. & Laud.* ad *Hæmorrhagias* laudata. Quia tamen ſemper reſpiciendum ad acrimoniam Seri urinarii, præ cæteris convenit *Succ. Portulac.* ad ℥ii. vel iij. Hinc *Decoſt. Equiſet. & Millefolii fl. albo.* In *eroſione* mirè convenit *Agrimonia* ſeu *Eupator. vulg.* His add. *Sem. Hyper.* & cum hoc paratum *Elect. Timæi* contra *exulcerat. Renum.* Expertum eſt *Lac oval. ad ℥iv. cum Bol. armen. 3i.* omni mane propinat. item *Troch. de Carabe*

rabe cum Bolo armen. & Aqua Plantag. Accedit Ligu. Mart. solar. ad gt. xv. omni mane per aliquot dies continuat. Lapis Hæmatit. cum copioso lacte egregius est; & si malum sit à Cantharid. Terra sigill. Opiata per se nota sunt, in specie Elect. Paduan. ex Sem. Hyosc. &c. pro Sanguinis sputo laudatum. Si ex affecta Vesica sit Mictus cruentus, injiciantur Aqua Plantag. ℥ij. cum Troch. de Carabe ʒi. vel fortior sit injectio ex Emuls. Papav. alb. cum Lap. Hæmatites. Si sedato mictu sanguis congruatus in Vesicâ hæreat, sive suppressionem Urinæ inferat, confert Succinum atque Gummi arabicum ad ʒß. vel. ʒij.

S E C T. XIX.

De Urinæ Excretionē lesa.

A R T I C. I.

De Ischuria vesicali.

URINA ex Renibus per Ureteres in Vesicam delata, ibi continetur, donec Vesica à nimia ejus copia vel acrimonia irritata eam pellat. Abolita hæc excretio dicitur *Ischuria vesicalis*, quam comitatur Tumor & protuberantia Vesicæ, cum tensione & dolore molestissimo atque frustraneo urinam mittendi nixu.

Causa est vel *vitium vesicæ*, vel *vitium canalis urinarii*. Ratione prioris, si nervi, à quibus Vesica suum habet sensum, Paralyfi, aut Stupore afficiantur, mediante diuturna mora in frigida, Vertebrarum laxatione, læsione Spinalis medullæ circa Os sacrum, &c. Item si fibræ Vesicæ à nimia distensione relaxantur; in his casibus Vesica se non stringens Urinam non emittit. Quo

facit etiam Sphincteris spasmus & pertinax strictura in doloribus Abdominis spasmodicis, & interdum sub usu Cantharidum, adeo ut licet se stringat Vesica, nulla tamen sequatur excretio. Ratione posterioris nempe *vitii canalis urinarum* urinam non transmittentis, se offert ejus angustia, ex Tumore, Inflammatione colli Vesicæ & Perinæi, tumore glandularum Prostatarum, post nimiam venerem ureterem comprimente; hinc venit meatus illius obstructio vel prope sui originem in Vesica à Calculo Vesicæ, pituita viscida glutinosa, sanguine grumoso, aut pure ex Ulcere Renum vel Vesicæ, vel ex aliis partibus ad Vesicam delato; vel in suo progressu ex Calculo circa glandem hærente, aut carunculâ posterosam Urethram. Accedunt *extraordinariæ* quædam *Ischuriæ vesicalis causæ*, viz. *Diuretica* validiora post alimenta, vel ante absterisionem primarum viarum, usurpata; quæ contenta cruda & pituitosa ad loca urinaria rapiunt, unde obstructio. *Prognosis* si spectetur, Ischuria illa cæteris periculosior est, quæ ex paralyti Vesicæ, aut nimia ejus distensione oritur.

Cura. Si Vesica sit minus sensibilis & quasi paralytica, convenit *Malvaticum Junip. Ol. dest. Junip. aut Terebinthinæ*; item *Ol. Succin. in Aqua Petroselin.* Hinc propinentur purgantia per consensum Vesicam stimulantia; vel Clysteres, primò emollientes, postmodum acres. Item comprimatur Abdomen, detineatur anhelitus, & his irritis, patefiat Urinæ exitus mediante Candelâ cereâ, Melle aut *Ol. Amygd. d. illitâ & immisâ*, aut *Fistulâ coriaceâ*, hæc enim præferenda Catheteri, qui non adeo tutus. Prolectâ sic Urinâ fiunt Injectiones in Vesicam ex *Decoct. Puleg. Calaminth. Rut. Castor. & similibus nervinis*; item applic. cum spongia super pectinem. *Fotus ex Sem. Anis. & Petrosel. an. ʒi. Herb. Filipend. m. i. Zedoar. ʒii. Bacc. Laur. ʒi. in Vino & Aquâ coctis.* Fortius est Cataplasma ex *Cep. alb. tam crud. quàm sub ciner. coct. add. Capit. Allii,*

Allii, Pingued. anser. Ol. Scorp. & Gutt. aliquot. Ol. Juniperi, regioni Renum & Pubis applicandum, vel *Perinæo* in suppressione à nimio coitu. Laudatur *Cataplasma* ex *Parietar. & Cherefol. cum Ol. Scorp.* calidè *Pectini* impositum. Alias illinitur *Pubes, Perinæum & Os sacrum Ol. Scorp. cum Ung. dialth. Ol. Castor. dest. Junip. rutac. Hyper. &c.* Vel inungitur *Umbilicus Ol. Mastich.* Accedunt *Semicupia* ex *emollientibus & nervinis appropriatis*, paulo ante *inseſſum* exhibitis blandis *diureticis*. In *ardentibus* aut *malignis Febris* etiam levamen adfert deambulatio. In malo à *Vesicæ extensione nimia*, præter compressionem cum manu convenit *Fotus* ex *emoll. & nervinis*, & *Catapl. ex Chæref. Parietar. & Petrosel. in Butyro* frixis; item ex *Cepis*, eductâ prius urinâ per fistulam. Si *Sphincteris vitio*, illinatur *Perinæum & Pubes Ung. dialth. cum Ol. Papav. & internè exhibebis volatilia opiatas* mista. Si à *Canthar. exhib. Lac & Emuls. lacteas*. Si ex *Urethræ angustia* aut *inflammatione*, conven. *Catapl. ex Chæref. & Pariet.* Si à *Grumo sang.* conven. internè solutio *Lap. cancr. in Aceto, Decoct. Rad. Rub. aut Artemis. cum Chæref. Troch. de Carab. Sperma Ceti, Essent. Hyper. Essent. traumat. &c.* Et externè *Stercus Boum recentissimum* *Pectini, Pudendo & Perinæo* inunctum. Si à *materia viscida*, conven. internè *Armorac. item Suc. Parietar. cum Oxymel. Tart. vitriol. Sal. Tartar. Spir. Sal. dulc.* Si à *Caruncula*, removeatur quantocyus *Candelâ cereâ*, in leviori malo *Croco metall. instructâ*, in graviori *mistura* ex *Merc. præcip. ʒii. Ung. de Cerus ʒiʒ. & in gravissimo, Magmate ex Mercur. sublim. & Virid. æris.* Fiat autem candela non ex *Cerâ purâ*, sed add. ʒi. *Terebinth. ad tbi. Cerae.* Exesâ *carunculâ pro consolidatione* immitt. *Ung. alb. camphoratum.*

A R T I C. II.

De Calculo Vesicæ.

Vesicæ Calculus Urinæ excretionem impediens ferè semper in Renibus generatur, & successive in Vesica accrescit, mediante quodam nutrimento quod plorant Ureteres & Vesica læsa, & quod in forma mucilaginis cum Urina Calculosorum excernitur. Hinc est, quod Calculi majores lamellatim, instar *Cepar.* cum cortice uno super alterum, concreti reperiantur. Symptomata sunt Urinæ suppressio, Tenesmus, desiderium alvo dejiciendi, & dum ad humum se incurvant, punctio in Vesica, subinde Pruritus in glande & erectio Penis ex irritatione per consensum membranæ meatûs urinarii, liberatio ab Urinæ suppressione pedibus in altum levatis, & in Malo diuturno mucilago copiosa cum Urina excreta. Dignoscitur etiam immisso cathetere aut digito in podicem; quin & saltu vehementiori Calculi motus percipitur, modò ex attrita nimis Vesica membranæ ejus internæ non adnascatur. In *Prognosi*, facilius in Fœminis propter brevitatem & amplitudinem Colli vesicæ curatur, quàm in Viris. Plerumque non nisi sectione tollitur, & tunc metuenda est Vesicæ inflammatio lethalis aut superveniens Fistula. Calculus, qui Vesicæ firmitus adhæret, incurabilis est.

Cura. Minuatur & excludatur Calculus, si possibile sit, inprimis usu *Millepedum*, aliorumque ad Calculum Renum laudatorum. Interdum ubi Calculus est in motu & tamen non benè procedit, *Vomitus* convenit, in Mulieribus præprimis. Externè injiciatur *Solutio Sterc. columb. calcin. in Decoct. Parietar.* Pubi admoveatur calidissimè *Cataplasma* ex *Cepâ albâ* cocta in *Vino decoctionis Parietariæ & Ol. Scorp.* Litus ex *Ol. Scorp. & Ping. Hirc.*

Hirc. & in specie ex *Petroleo*, & ubi magis pellendum, ex *Ol. dest. Succini* similiter conducunt. His irritis excindendus est Calculus à perito & circumspecto Lithotomo.

A R T I C. I I I.

De Urinæ Incontinentia.

C*Ausa* hujus *proxima* est deficiens constrictio musculi sphincteris Vesicæ. *Remota* verò est 1. Paralysis nervorum ad Sphincterem derivatorum, ex casu aut luxatione Vertebrarum, vel defectu spirituum in Morbis acutis & Apoplexiâ. 2. Fibrarum sphincteris relaxatio à nimia distensione, v.g. nimia Fœtus magnitudine. 3. Fibrarum laceratio, à Vulnere, Lithotomia, Partu difficiliore, prolapsu sinûs Pudoris, &c. Est autem *Incontinentiæ* species improprie sic dicta, quando dormientes tantum stragula permingunt, oriturque à torpore aut defectu spirituum animalium, dum non satis firmant tonum fibrarum Sphincteris constrictoriarum, v.g. in Infantibus tenellis, Senibus & assuetis. Huc refertur vitium illud, quando urina satis diu retineri nequit, propter continuum ac sensiliorem in Vesica stimulum, à Calculo irritante, mole Uteri gestantis premente, exulceratione aut excoriatione Vesicæ circa collum, Tussi graviori in corpore obesiori, cujus partes externæ in concussione minus cedunt. Huc etiam pertinet Vesicæ angustia vel nativa, vel adscititia ex Tumore proprio vel vicinarum partium. In *Prognosi* tenendum, quod hic Affectus in senibus sit incurabilis; in pueris verò ætatis progressu curatur, nisi vigesimum quintum ætatis annum excedat, & tunc ferè immedicabilis est. Si sit ex vitio paralytico, in specie vitio Cerebri aut spinalis Medullæ, difficillimè curatur.

Cura.

Cura. Conveniunt nervina & adstringentia cum *specificis*. In specie *Calamintha* cum *Vino* ante pastum pota, item *Alchymilla*, *Agrimonia*, *Plantago*, *Hyper. hujusque Sem. Glandes & Medulla Gland. Castor. Galanga. Mastiche* admodum laudatur ad ʒi. in *Vino*. Item *Pulv. Thur. Gum. arab. ad ʒi. in Vino*. Quando stimulus p. n. peccat in *Incontinentiâ paralyticâ*, R̄ *Calaminth. Myr. Castor. an. ʒiii. Gland. ʒv. Pulverisa subtil. Dos. ʒi. Decantatissimum specificum est guttur Galli tostum & tritum cum Vino*; item *Pulv. Cineris Erinac. cum Medull. saxor. item pulv. inter. tunicæ Ventriculi gallin. Farcimen, vel pulvis vel cinis Pudendi suilli, Stercus Capræ, Mures exsiccat. & pulveris. vel in Butyro elixi. Inter externa laudantur inprimis Balnea ex Absinth. Mentb. Fl. Ros. Balaust. Torment. in Aqua ferrariorum coctis*; & in malo contumaciori *Thermæ*. Hinc inunctiones cum *Ol. Abs. Mentb. Nardin. Castor. Bals. Peruv. Empl. oxycroc. vertebrae Lumb. applic.* nam in malo à vitio nervorum, Lumborum & Ossis sacri, ubi origines sunt nervorum, maxima habenda est ratio. In omni *Incontinentia*, nisi à læsione in partu, laudatur *pulv. Bufonis vivi*, in nova olla usti, & in Sacculo collo appensi. Post partum difficile singulare est hoc *Unguentum*: R̄ *Lap. calam. in Acet. dest. & Aquâ Ros. bis vel ter lot. & subtil. pulveris. ʒiv. Litharg. arg. ʒii. Cerus. præp. ʒi. Ol. Ros. & Chamom. an. ʒv. Agitentur simul per duas horas, & cum Axung. Hirc. f. Ung. agitando ad horæ quadrantem. Hæc ipsa promiscuè tam diurnæ quàm nocturnæ Incontinentiæ conveniunt. In specie Lectimigiis internè conducit Pulv. Capul. Gland. in Aqua vel Vin. chalyb. Item Pulv. Castor. ad ʒi. Junioribus; Adultis verò ad ʒi. Ex dictis variæ fiunt Formulæ, v. g.*

R̄ *Tunic. Stom. gallin. pulveris. ʒß. Herb. Agrim. ʒi. Erinac. ust. ʒvj. M. f. Pulvis Dos. ʒi. in Jusculo gallinaceo.*

R̄ *Pulv. Medul. lap. ʒiii. Gran. Mastich. ʒii. Lign. Aloes resinos. exactè pulveris. ʒiß. m. f. Pulv. Dos. ʒi.*

ARTIC. IV.

De Stranguria.

DEpravata Urinæ excretio cum stillicidio, acerbodolore & comitante & subsequente, atq; continua ad mingendum irritatione, *Stranguria* dicitur. Causa *proxima interna* est continua Vesicæ irritatio, quam sub *Dysuria* considerabimus; *externa* est *Urinæ acor*, magis Urethram quàm collum Vesicæ interius mucro crasso oblitum, dolore afficiens. *Causa dispositiva* hujus acoris est inertia fermenti Bilis non debite perficiens Chylum in Duodeno, sic enim assumpta non rite digesta acelescunt, & acore suo Vesicam stimulant; non secus ac *Mustum*, vel *Cerevisia non rite defæcata*, Strangurias acore suo in stomacho insuperabili inferunt. Accedit Ulcus & Excoriatio Vesicæ, urinæ contactum abhorrens, & ex irritatione propellens. In *Prognosi*, difficiliore est, quæ ex Ulcere Vesicæ, quàm quæ oritur ex vitio Urinæ, in Senibus propter defectum digestionis primæ sæpe incurabilis est. Pertinacior Stranguria interdum Ulcus Vesicæ infert.

Cura. Acor urinæ temperandus, & Vesicæ læsio restituenda. Posteriori scopo satisfaciunt in *Vesicæ Ulcere* supra posita. Quoad priorem *opiata* minus conveniunt; optima sunt *vomitória*; hinc pro scopo avertorio *Jalapa* cum *Tereb.* & *Merc. dulc.* conducunt. *Alterantia* sunt *Pulv. Gland. Extract.* paratum ex *Succ. Frax. Alkek. Lap. Cancr.* Inprimis *Succus* ipsorum *Canc. fluv.* item *Pulv. Essent.* & præcipue *Ol. destill. Cort. Aurant. Nuc. mosch.* in abusu *Cerevisiæ* crudæ; *Decoct. fol. & gemmar. Rib. nig.* cum *Sem. Dauc.* in *Vino rubro.* Egregium est *Decoct. Rap.* item *Decoct. Herb. & Bacc. Alkek.* cum *Passulis.* Omnibus balsamis præfertur *Bals. Copayb.*
in

Unable to display this page

tagio venereo, ut Urinam ipsæ cum dolore summo perferant, & simul acrem plorent succum, qui Urethram excoriat. Interdum partes urinariæ *per consensum* læduntur, in affecto Utero, vel Intestino recto, v.g. à Tenesimo, Hæmorrhoid. &c. Excernitur subinde in *Dysuria* mucilago crassa lactea, quæ nil aliud est, quam nutrimentum Vesicæ & partium urinariarum. In *Prognosi*, *Dysuria* pertinax ad Urinæ incontinentiam & Vesicæ Ulcera disponit. In Sensibus difficulter curatur.

Cura. Vel acrimonia Urinæ temperanda, vel partes læsæ restituendæ. Utrique scopo egregiè satisfacit *Malva*, ejus *Conserva ex flor.* item *Syr. hinc Decoët. sem.* cum *Nitro* vel *Lap. Canc. Decoët. Forest. ad Calculum*; *Decoët. Herb. & Bacc. Alkek. Decoët. fl. Nymph. Petrosel. Sonchi lævis* cum *Sach. & Nitro*; *Decoët. Fl. Malv. cum Jujub. & Sebest. inprimis Decoët. Sebest. addito tantillo Croci ad ʒv. omni mane.* Laudantur *succinata, Troch. de Carabe, Pulvis Joëlis ex Test. Ovor. Semen Urticæ, Succinum*, & si partes urinariæ exulcerentur *Trochisci de Alkek.* Tandem *Vesica Capræ seu Aprisylv. masc. siccata & pulv. item Pulv. ossium Dactylor.* mistus cum *Pulv. Carnis suill. incisæ & in clibano siccata.* Accedunt *Lacticia & Oleosa*; inprimis *Ol. Amygd. d. cum Syr. dialth. & Pulv. Ocul. Canc.* item *Emuls. ex Amygd. d. Sem. Melon. & Nucl. Persic. add. Lap. Percar.* Egregiè convenit *Lac*, inprimis si à *Cantharid.* sit malum; item *Serum Lactis*, in quo decocti sunt *Flores Cyani & Calcatrip.* Hoc tamen sicut & omnia *potulenta* calidè hauriantur. His addantur crebrò *Clysteres*, nunc blandè *stimulantes*, nunc *lenientes*, nam quo contumacior est alvus, eò intensior est *Dysuria.* Externè applic. *Serpil. calefact. item Catapl. ex Rut. & Parietar. in Ol. Scorpion. coët. Ungatur & Pubes Linim. ex Ung. martiato & Ol. laurin. an. ʒi.*

℞ *Thur. Myrrh. Mastich. an. ʒii. Succin. Croc. an. ʒʒ. Camph.*

Camph. ʒi. Antim. diaph. ad pondus omnium. Cum Terebinth. f. Pill. dos. ʒi. Utatur 10. diebus.

℞ Succ. Liquir. Succin. Thur. an. q. v. cum Tereb. Cypr. f. Pill. ℞ Lap. Perc. Off. Sep. Canc. calcin. pulv. N. M. aa. ʒʒ. Extr. Op. ʒi. M. f. Pulvis.

℞ Syr. dialth. Fern. ʒiii. Syr. de Cich. cum Rhab. ʒi. Aq. Nymph. Lactuc. Chamom. an. ʒiv. Aq. Cinnam. ʒʒ. M.

SECT. XX.

De Lymphæ in Glandulis Generatione & Motu vitiatæ.

Sanguis ad *Glandulas* deferretur, ut ibi aliquid separaretur, quod ad constituendam *Lympham* requiritur. Vitatur hujus *Lymphæ* generatio, quando serum parcius & crassius, vel copiosius & tenuius est: frequentius autem, quando *Glandulæ* obstruuntur à materia lymphæ generandæ viscidiorè, in quo casu præter *Merc. d.* pro expurgatione, optima sunt *sudorifera* ex *Lignis*, præsertim *Junipero* v. g.

℞ Ras. Lign. Junip. ʒiii. Ras. Lig. Sassafr. ʒiʒ. Cort. Lig. Guaj. ʒj. Herb. Rorism. m. iii. Bac. Junip. ʒiʒ. Macerentur per 24 horas in Aqua & Vin. an. ʒii. Coq. in M. B. in Cucurbita cum suo alembico juncto ad medias, colatum & destillatum M. adde Spir. Sal. armon. ʒiii. Syr. Fl. Calend. ʒiii. Cap. omni mane bonum haustum calidè, expectando sudorem.

ARTIC. I.

De Catarrhis.

LYMPHA glandularum copiosè in partes effusa propriè dictum *Catarrhum* constituit: & quia frequentissima est glandularum textura in Cerebro, Faucibus, Locis-

locisque vicinis, inprimis membranis pituitariis adhærens, cum vasis excretoriis minutis perforantibus, non mirum, si hæ partes Affectibus catarrhalibus frequentius obnoxia sint. Defluit nempe lymphæ aut copiosa, aut vitiata, è Glandulis inprimis conglomeratis circa Caput, Fauces, Collum, Laryngem, asperam Arteriam, aliasque vicinas partes, æris injuriis maximè expostas, unde functionum læsiones & varia symptomata exoriuntur.

Causa est acre acidum, partem plus minus sensilem lædens, cujus læsionis occasione ob fibrarum stricturam Lympha è vicinis Glandulis uberius exprimitur, & ita semper restaurata continuum quasi rivum eo derivat. Si gravior sit læsio, alteratur etiam Spiritus insitus, & labefactatur propria partis digestio, adeo ut loco laudabilis nutrimenti, vitiosum continuo subnascatur excrementum, quod similiter novum alimentum corrumpendo, partem magis magisque lædit, unde *Catarrhus habitualis*. *Causæ remotæ* sunt 1. Digestionum particularium errata; hinc post Variolas acidum oculis infixum, & Gas acidum inspiratum Laryngem irritans & lædens, Catarrhum excitat: imò acidum fermentum circa Dentium radices hærens, character Phthiseos hæreditarius, & quodvis Fermentum acre ex digestionem privata enatum, Pathemata catarrhalia infert. Huc facit aer externus & inspiratum quodvis acre partes Thoracis lædens & ad catarrhales Defluxiones irritans, non secus ac sternutatoria acria Lympham copiosam è Naribus emungunt. 2. Ipsa Lympha in se acrior, acidior & falsior (citra occasionem partis læsæ) ad sui excretionem Glandulas stimulans, & tandem partes lædens; idque inprimis, ubi imminuta est Urina, aut insensilis transpiratio; & frequentissimè, ubi Chylus in Stomacho ex digestionem pravâ generatur aquosus & nimis falsus, unde Sanguis & serosior & acrior eva-

dit, & consequenter Lympha vitiabitur. Hinc est, quod Scorbutus & Tabes ex acrimonia sanguinis, Affectus catarrhales ex acriori lymphâ junctos habeat. In Catarrhis epidemicis, acre inspiratum partim lympham inquinat, partim loca, per quæ transit, irritat.

Differentiæ. Catarrhus est vel *accidentalis* & facile deletibilis; vel *habitualis* crebrius recurrens & spirituum influxum labefactans, cujus causa est partim loci tonus semel læsus ex Spiritûs insiti deficientiâ, partim remanens à prægresso Catarrho fermentum p. n. quod subinde commotum partem denuò irritat. Est etiam Catarrhus vel *mitis* seu *frigidus*, à lymphâ insipida uberius effusâ ortus, vel *acrior* seu *calidus*, à lymphâ corrosivâ, cum dolore, & dispositione inflammatoriâ. Est porro nunc *tenuis*, in *principio* nempe; nunc *crassius*, scil. in incremento & statu, quando parte excoriatâ ejus nutrimentum proprium Lymphæ se associat, & spissiore ac temperatam reddit. Non multum differt à Catarrho vero jam explicato Catarrhus *minus propriè sic dictus*, ex feri sanguinei decubitu, ob fibrarum aliqualem stricturam & contentorum remoram: hinc frigus externum post corporis æstum Catarrhum, & refrigeratio nocturna partis, propter clausos poros, dolorem infert; atque Serum scorbuticum in pedibus *dolores lancinantes*; Dentium irritatio & hinc fibrarum strictura *Tumorem Maxillæ serosum*; & Serum acrius pleuram fortuitò irritans *notham Pleuresin*, Catarrhis tributam, inducunt. *Causa occasionalis* est læsio & irritatio, vel ex occasione externâ, refrigeratione, &c. vel ex ipsius feri, pro materia Lymphæ distributi, acredine, vel in Malo habituali ex vitioso fermento parti infixio & ob spiritus insiti vitium nato.

Symptomata pro Partium affectarum varietate notabili variant. In genere præcedunt Capitis gravitas, sen-

ſenſuum Torpor, artuum Laſſitudo, Horripilatio dorſi levis, Febricula vespertino tempore exacerbata, inprimis ſi majus ſit vitium Lymphæ, præſertim Glandularum conglobatarum, ſanguini in axillarem ſiniſtram infuſo junctæ; Tuſſis, Raucedo, Sputum & Pathemata doloroſa, etiam veſperi & noctu magis affligunt, quamdiu *Catarrhus tenuis* eſt; dum verò craſſior lymphæ peccaverit, æqualiter ferè omni tempore affligunt. In *Catarrho calido* omnia intenſiora ſunt. Crudeliſſimi ſunt ſcorbutici Catarrhi, ſuperſtite enim fomite in Maſſâ ſanguineâ recidivant. Si *Catarrhus* ex interno partis vitio originem ducat, crebrior recidiva & mutationis tempeſtatum prompta ſenſatio Spiritûs inſiti debilitatem produnt. Si ex dyſcracia Maſſæ ſangu. & Seri, vitio Ventriculi, hoc innuunt crebriores & ex uno loco in vicinum remoti *Catarrhi*, item Sputatio, dum multum ſudant Ægri, aut de læſione digeſtionis Ventriculi querimonix.

Prognosis. Catarrhi à vitio interno pejores externis; peſſimi autem hæreditarii & à vitio partis privato orti. Quo ſæpius recurrunt, eo periculoſiores propter Spiritûs inſiti labefactionem. In Senibus difficiles ſunt curatu, partim propter digeſtionem & Spiritûs partium inſiti debilitatem, partim propter lympham acriorem & acidiorẽ. In ſpecie periculoſi ſunt ſi caput petant, plexus enim choroideus, æquè ac Glandula pinealis & pituitaria, circa lympham occupatus eſt; adeo ut lymphæ vitioſa ſecreta, & Cerebrum inundans, gravia Capitis ſymptomata inferat. Quo facilius excretionẽ aliquà factâ levatur Catarrhus, eò melius, quia minus periculum eſt, ne ex graviori læſione partis, gravius malum ipſi immineat.

In *Cura.* Primariò reſpiciendum ad cauſam læſionis & irritationis partis, nam Lymphæ è Glandulis effuſio & Seri à ſanguine ſeparatio & retentio, non ſunt

nisi effectus irritationis præviæ. Deinde Lympha effusa aut effundenda removenda est & corrigenda; & pars læsa restituenda. Pro his scopis observa 1. Inter *Evacuante*, *Sudorifera* & *Diuretica* eminere inprimis *succinata*, *myrrhata*, *Salia volat.* CC. *Succin.* & c. atq; Remedia ex *Lignis*. *Purgantia* minùs conveniunt, nisi contumacior sit *Catarrhus* & ex stomachi vitio, quo in casu ad *Vomitoria* & *Purgantia* accedendum, v.g. *R. M. pil. de Succin. Craton. ði. Extr. Absinth. gr. v. Resin. Jalap. gr. iij. Scamm. sulph. gr. i. Cum s. q. Ol. succin. f. Pill.* Item *Jalap. cum Colocyn. Helleb. nig. & Merc. d.* Item *Decoct. melanagogum cum Lign. Sassafr. Pill. Aloephang & c.* 2. Si concurrat lymphæ acrimonia vitiosa, *opiata* profunt, *succinatis* & *aromaticis* mista, expectando levem sudorem: propinatur vesperi in *Catarrho tenui noctu ingravescente*. Vitentur tamen in *Catarrho epidemico vel critico*, item in *Statu*. 3. *Fonticuli* & *Vesicatoria* productum morbosum unà cum sanguine & sero laudabili emungunt, unde imminutâ nonnihil materiâ catarrhali, insultus mitior evadit, sed causam non attingunt; adeoque *Catarrhis* contumacibus sæpius recidivantibus palliativum tantùm remedium existunt. 4. *Venæsectio* per se locum non habet. Sed in *Plethorâ*, & suppressâ consuetâ sanguinis evacuatione, ac ubi confestim nimius fit decubitus catarrhalis in partem aliquam, secundùm revulsionem & derivationem instituta, proficua esse solet. 5. Post *opiata*, *sudorifera* appropriata in paroxysmis catarrhalibus serum minuunt, & sordes abstergunt, atq; simul balsamicâ vi idem corrigunt & partes roborant.

Appropriata igitur sunt omnia ex *Junip.* ejusque *Baccis* parata; *Myrrha*, quælibet *succinata*; *Cinnabaris* tam *nativa* quàm *antim.* *Salia volatilia* tam *simpl.* quàm *oleosa*. Nobilissimum est *Lign. Sassafr.* & stomachicum & serum corrigens, simulque per urinam & sudorem evacuans,

cuans, unde egregia est ejus *Essentia* parata cum *Spir. Serpill.* commendatum enim est *Serpillum* ad *Catarrhos*, sicut & *Rosmar. Satureia, Guajac. Sassafratis* autem adde *summit. Pini* in *Catarrho scorbutico*. Nobile est *Mastiche*, adeoque *decoct. Lignilentiscini*. Mirè sanguinem emendat & Venter roboret *Radix Caryophyllatæ* unde decantatum est *Vinum illud medicatum Paracel.* ex *Rad. Caryophyllat. & Acor. adulter.* Egregium quoque est *Succinum* cum *Essent. Serpilli* usurpatum; item *Liq. CC. succinat.* paratus cum *Elæosacch. ex Ol. dest. Succin. & Sal. vol. Succin.* Item *Myrrha* cum *Tinctura Tart.* in *Essentiam* soluta; *Flor. sulph. Bals. succinat. juniperin.* Hinc & *Sal. vol. CC. & Spir. Salis armon. cum Ol. Mac. & Spir. Vini*, tam curativè sudorem movendo, quàm præservativè contenta corporis alterando salutarem effectum præstant.

Externe conveniunt *Suffitus nervini*, hinc *Litus* ex *Ol. dest. Menth. Majoran. &c.* cavendo interea, ne, qui capitis sunt debilioris, ab hujusmodi fumosis & penetrantibus ad Sternutationem irritentur. Huc facit *Fumus Tabaci* addito *Sem. Anis. Coriand. & Succin.* qui irritans illud resolvit, lympham corrigit, attenuat & evacuat, & virtute narcoticâ motus catarrhales sistit. Ulterius *anticatarrhale* est *Empl. de Beton.* cum *Gum. Tacamah.* in *Oleis appropri. malax.* In *Catarrhis externis*, inprimis ex refrigeratione post sudorem, & doloribus lancinantibus, cavendum ab *oleosis* poros replentibus: sed applicanda *Tacamahaca* in *Vino* solut. & extens. super alutam. Quod si cutis ex *gummatum* applicatione tollatur in *Pustulas*, præmissa frictione applicetur *Tinctura aromatica*, ex *Spir. Vin. & Sem. 4. cal. maj. Eruc. Sinap. Rore marino, Majoran. Salv. Serpill. &c.* infusis parata.

ARTIC. II.

De Coryza.

SI Lympha naturaliter nares humectans, copiosa, tenuis & acris defluat, eamque successivè liquor spissus, varietque interdum coloratus insequantur, Catarrhus est *Coryza* dictus. Cujus causa præter vitium Lymphæ & Massæ sangu. internum, frequentissimè est aer hybernus interiora Narium lædens, non secus ac in Labiorum & Manuum fissuris; occasione cujus funditur primo tenuis acris humor, qui in progressu nutrimento partis excoctæ sociatus, spissior evadit, & narium suprema obstruendo inspirationem tollit. Idem præstant *Sternutatoria acris* crebrius usurpata; item fumi minerales inspirati. Quando procedit à simili causa externa, læditur simul Larynx cum Faucibus, partim à causa externa, partim à lymphæ Glandula pituitaria, unde Sputatio & Tussis. Interdum effluvia è Naribus affectis exhalantia fermenti naturam obtinent, & aliorum Naribus attracta *contagiosa* evadunt. In *Prognosi*, periculo caret, modò acrior lymphæ non exulceret interiora Narium, & ita *Ozænas* vel narium Ulcera producat.

In *Cura*. Irritatio in principio sistenda, & mucus productus in *incremento* abstergendus; sociando simul nunc *laxantia*, nunc *sudorifera*, pro conditione Patientis & Catarrhi *epidemici* vel non *epidemici*. Irritationem sistunt, inprimis *Ol. Anis.* illitum, & si jam Nares cum rubedine doleant & excoctæ sint, cum *polentâ* subactum; *Camph.* in *Ol. Amygd. d.* soluta & extrinsecus Naribus applicata; odor *Cornuum raspat.* Suffitus ex *Gum. Animæ*, naribus, ore & toto corpore exceptus; addito subinde *Succin. Thur. Mastich. & Benzoe.* Mucus
coar-

coacervatus evacuatur per *Nodulum sequ.* ℞ *Fol. Major. p. iii. Sem. Nig. contus. zii. Ol. dest. Major. gut. ii. Ol. dest. Succin. & Anis. an. gt. vi. M. d. cum stylo.* Item per *sternutatoria ex Vitriol. ad alb. calcin. gr. xii. in z ij. Aquæ Major. dilut.* Liquorem filtratum Naribus attrahendo. Si Nares obstruantur, optimus est *suffitus Aceti super Ferrum candens effusi*, item Litus ex *Ol. Nicot. & Irin. an. zi. Ol. still. Majoran. gt. vi.* intrinsecus Naribus illinendus. Si Caput sit grave & obnubilatum, vertici illinitur *Bals. per.* vel ubi fortius agendum *Ol. dest. Succin.* Pro præservatione partium Oris, in principio retineantur in *Ore Troch. ex Mitbrid. & Olibano.*

Quoad *Faucium phlogoses & dolores*, Gustus abolitionem & Tussim, Coryzæ graviore supervenientia, præter *suffitus* supra dictos, conven. *opiata* vesperi exhibita, & Lympham acriorem incrassantia inprimis *papaverina*. Si viscidior mucus hinc genitus illas partes obsideat, usurpantur *incidentia expectorantia*. Solent nostræ mulierculæ Fauces & asperam Arteriam à læsionibus aeris præservare, mastigando & deglutiendo jejuno stomacho *Passulas majores in Spir. Anis.* maceratas; inductos verò Catarrhos Faucium & Laryngis ferè curant per *Ficus*, quibus in frustula dissectis *Spiritus Vini* optimum affundunt & deflagrant, continuo agitando, hinc frustula hæc semiaffata vespertino tempore comedunt.

A R T I C. III.

De Hydropibus particularibus; inprimis Ascite, Hydrope Pectoris & Hydrocephalo.

INterdum Lympha in motu suo per vasa lymphatica impedita stagnat, unde spatiola vasorum intra Valvulas intercepta intumescunt instar vesicularum aquosarum; donec rumpantur à distensione nimia, aut ero-

dantur ab acrimonia Lymphæ. Ruptis sic vasis, Lympha in cavum effunditur, unde *Hydroles particulares*; vix autem *universales*, cum Lymphæ motus in universo corpore impeditus vix supponi queat.

Inter *Hydroles particulares* frequentior est *Ascites* seu *Hydrops abdominis*, partim quia plura continet Viscera copiosis vasis lymphaticis instructa, partim quia Mesenterium instructum est vasis lacteis, quorum ruptio & exinde Chyli in abdomen destillatio contumacissima est *Ascitis* causa; inprimis post haustam frigidam in corpore æstuante, quia sic pituita Intestinorum à calore attenuata, Vasa lactea penetrat, & postmodum superveniente frigore spissata vasa eadem & glandulas obstruit, unde vasis distensis & ruptis sequitur *Hydrops subitaneus*. Colligitur hæc aqua nunc intra Peritonæum, nunc intra cavum Omenti, nunc intra partium membranas, & quidem vesiculari formâ. Hujusmodi *Hydrops Hippocrati siccus* dicitur, quia solum Abdomentum humidum est, pedes verò aliæque partes aridæ sunt, squalidæ & marcescentes. In hoc Urinæ sunt paucissimæ, splendidæ, crocæ instar icteritiarum, sed non adeo crassæ, & in ignem effusæ ardent. Causam diximus esse Lymphæ vel Chyli impeditum motum: præter quem, sanguinis subita suppressio, aut in interna parte effusi grumescencia, ad Hydropem hunc disponere observatur; quo forsan facit *experimentum Loweri de Corde*, p. 124. & 125. In Cura, obstructio Vasorum lymphaticorum aut lacteorum per *salina diuretica* aut *sudorifera* solvatur. Sanguini grumoso, si quis sit, per *appropriata* succurratur. Afferit *Lindanus*, in Hydrope sicco non purgantia, sed nitrata & sanguinem temperantia convenire. *Paracenthesis* hic optima.

Pectoris Hydrops fit plerumque in utraque, rarò in altera solum Thoracis medietate. Præter *Causas communes*, ruptio Vasorum lymphaticorum & lacteorum frequen-

ter

ter accusanda est; item *Hydrocele discussa*, singularis enim est Pectoris cum Testibus consensus. Adest dolor gravans in pectore, sonitus fluctuationis, dum corpus movetur, Tussis sicca, Respiratio difficilis vesperi intendens, subinde Orthopnoea, Appetitus prostratio, Palpitatio cordis, & interdum Febricula. In *Prognosi*, sæpe mortem inducit, saltem recidivat. *Cura* fit per *Succ. Bryon. Suc. Ireos nostr.* pro purgatione; *Decoct. sudoriferum*, & alia in *Ascite universali* laudata. *Paracenthesis* hic maximè salutaris est, si maturè, antequam Viscera corrupta sunt, instituatur.

Succedit *Hydrocephalus*, seu *Hydrops Capitis*, qui est triplex, 1. Collectio aquarum intra partes cutaneas & Cranium. 2. Intra Cranium & Cerebrum seu infra Meninges. 3. In ventriculo Cerebri, Cerebrum & ipsam Calvariam distendens. *Causa proxima* est Lymphæ extravasatio. *Causa remota* inter alia est situs Infantis in Utero, ita ut nimis inclinetur caput & impediatur Lymphæ reductus; unde etiam Partus difficilis. Frequentior est hic *Hydrops* in Infantibus propter facilem Suturarum discessum. Aquæ in Cerebro collectæ potius Apoplexiam vel alios morbos inferunt. Dantur etiam observationes licet raræ, *Hydrocephali* in Adultis. Si adsint Flatus, caput leviter pulsatum instar Tympani resonat; & tumor digito pressus, aut non recedit, aut ad pristinum statum illicò redit. Si humor colligatur extra Cranium, caput splendescit; pulsatum non sonat: pressus tumor cedit, & non revertitur ad pristinum statum. Si colligatur inter Cranium & Cerebrum, Tumor non adeo mollis est, frons quasi exporrectus, Oculi intenti tumidi & lachrymantes, & ferè insignis sensuum hebetudo. Si hæ circumstantiæ absint, & intumescat Caput; collectio est in Cerebri Ventriculis. Collectio supra Cranium facile, inter Cranium & Cerebrum difficulter, intra Cerebrum difficillimè curatur.

In *Cura Hydrocephali* conveniunt *Clysmata*, Adultis eadem purgantia, quæ in *Ascite* universali, Infantibus *Merc. d.* cum *Syr. Ros. sol.* item *Tinctura Tartari*. Sed internis præferenda sunt externa, vel *discutientia* vel *sensibiliter evacuantia*. *Discutientia* sunt *Litus* ex *Oleo Chamom.* cum *Bals. Sulph. tereb.* & *Ol. dest. Succin.* item *Cochleæ* in *decocto cephalico* contusæ applicatæ; *Fotus* ex *Lixivio Calc. viv.* seu *decocto Calcis viv. Sulphuris & Vitrioli* colato; *Cataplasmata & Fomenta* ex *Chamom. Melil. Artemis. Stoech. arab. Calaminth. Roremar. Absinth. Orig. Puleg.* quibus *Farin. Fab. & Lupin. Sterc. columb. capril. Sem. Anisi. & Cumin.* ac *similia* addi possunt. Denique *Essent. Rorismar. Salv. Hyper.* & pro recens natis sola *Olei Hyper.* continua inunctio. His irritis accessus fiat ad *sensibiliter evacuantia*, *Sectionem* nempe *chirurgicam* in *Hydrocephalo externo* tolerabilem, sed in *Hydrocephalo intra Cerebri ventriculos* periculosissimam. In *Hydrocephalo intra Cranium* cautè fiat sectio, & caveatur, ne unica vix nimium exhauriatur.

COLLEGI PRACTICI

LIBER II.

SECT. I.

De Spirituum animalium generatione vitiatâ, indeque motûs & sensûs Læsionibus : In specie de Vigilis & Somno vitiatis.

Sanguis defertur ad Cerebrum ac Cerebellum, ubi ab eodem separatus *Spiritus vitalis* abit in *Spiritum* sic dictum *animalem*, à quo & sentiendi habemus potestatem & movendi activitatem, cum ratiocinationis sublimiore actione. Pro hujus *Spiritus* varia constitutione observatur non solum diversitas Operationum animalium in singulis Individuis, sed etiam in constitutione morbosa, variæ in sensu & motu, quin & Intellectus operationibus, læsiones oriuntur.

Diversitas Spirituum dependet à varia crassi Massæ sangu. & hinc diversâ constitutione Cerebri, tam secundum texturam naturalem, à Sanguine & Spiritu influo multum variatam, quàm secundum conformationem mechanicam ratione pororum, ductuum, &c. quæ omnia Spiritum animale variant. Hinc deducenda est

est insignis illa ingeniorum diversitas. Si *Spiritus* hi *animales* vitiosè generentur aut præternaturaliter alterentur, unà cum Organorum corporeorum, tam cerebri quàm aliorum, variâ constitutione, quasvis læsiones in sensu & motu inducunt. Generantur autem *Spiritus animales* vitiosè, ex *defectu*, ex *abundantia*, & *depravatione*.

Antequam autem in specie *Affectus facultatis animalis* consideremus, notandum I. Systema nervosum ex fibris nunc delicatissimis nunc firmioribus constare, quæ naturaliter tenduntur, & simul vim quasi elasticam obtinent ad motum; quæ vis sub impetu interno *Spiritu* animalium, motum animale inferit. Si verò impulsu externo commoveatur, sensum *externum* facit. Ita ut *Spiritu* diversè constitutorum diversi motus, & fibrarum nervearum diversa textura, totam *facultatem animale* absolvant. 2. Cerebrum & Nervos singularem consensum habere ad extra cum motu Lunæ. 3. Mirabilem consensum habere Cerebrum & partes connexas cum Visceribus Abdominis, in specie Ventriculo. Unde ex læso capite vomitus, ex imminente vomitu Vertigo, ex Stomacho vigiliæ, ex imaginatione subversio Stomachi, in Picantibus & Hypochondriacis imaginationis læsio, ex affecto Abdomine in Hystericis motus convulsivi partium externarum, & *opiata* in Stomacho *facultatem animale* afficiunt. 4. *Spiritus animales* easdem subire materiales conditiones cum Sanguine.

C A P. I.

De Vigiliis Nimiis.

Spiritus animales in naturali subtilitate moti, mediantibus fibris in organis sensuum promptè recipiunt impres-

impressiones, variosque obeunt motus, quo in casu animal vigilare dicitur, cujus privatio est Somnus, quæ duo necessariâ vicissitudine se mutuo insequuntur. Vicissitudo hæc si tollatur, ita ut Somnus vel deficiat vel parcius sit, oritur *Agrypnia*.

Causa proxima omnis *Agrypnia* est motus Spirituum animalium aut nimius aut saltem continuus, in organa corporis vel interna vel externa, sensilium objectorum impressiones Cerebro communicans. Causa autem perpetui aut nimii Spirituum influxus est 1. Objectum sensile tam intra, quàm extra corpus afficiens, & spirituum motum excitans, v. gr. Clamor fortior, Dolor quicumque, Tussis, Dyspnœa seu sensilis molestia circa Pulmones, & frequentissimè materia quædam vitiosa in primis viis hærens, quæ *Agrypnias* & *Pavores* Infantum inducit, Vigiliarum etiam post largam cœnam, aut sub alvo obstructâ, indubia causa existit. His accedunt Animæ rationalis curæ ac meditationes, quæ Spirituum animalium motu ceu instrumento utuntur. 2. *Causa secunda* nimii Spirituum Influxus est ipsum Vitium morbosum, aut *Spirituum animalium*, quando mobiliiores à calore, Febribus, &c. redduntur, aut à miasmate maligno vel animi Affectibus irritantur; aut ipsius Cerebri vitium Spiritus in continuo motu servans, vel propter pororum nimiam apertionem, imprimis per inediam, sub qua Cerebrum minùs humectatur; aut propter fibras Cerebri irritatas per nutrimentum acrius ab alimentis acrioribus assumptis, aut per serum acrius undecunque Cerebro communicatum. Senibus *Agrypnia* frequentissimè supervenit, partim digestionis primæ vitio & Chyli nutritivi defectu, partim ex Cerebri ariditate & pororum aperturâ, liberum Spiritibus commeatum permittente. *Melancholici* denique molestissima patiuntur *pervigilia*; quia præter phantasmatis melancholici continuam speculatio-

lationem, eorum Massæ sangu. acrior & vitio digestionis primæ acidior esse videtur, unde Spiritus acriores generantur, & insimul fixiores, motum impressum semel in Cerebro diu retinentes; fibræ etiam medullares Cerebri à nutrimento minùs temperato vitiantur.

Prognosis. Vigiliæ debilitatem inferunt. In ætate consistente aut Sexu muliebri, plus nocent, quàm in ætate Juvenili aut Sexu virili. In Morbis chronicis præsertim melancholicis, citra noxam diu continuantur; nonnunquam tamen in fatuitatem terminantur. A Vigiliis Convulsio aut delirium malum.

Cura. Objectum irritans removendum, spirituum impetus blandis anodynis, aut benè correctis narcoticis corrigendus, temperatis nutritivis Cerebrum humectandum. Ex quibus patet, *Universalialia* vulgò dicta, nempe *Venæsectiones*, *Purgationes*, &c. nisi per accidens, nil conferre. Vera itaque remedia sunt *refrigerantia* & *humectantia*, hinc *temperata* blandè nutrientia, & tandem *papaverina*. In specie *Emulsiones ex Seminibus quatuor frigidis major.* *Sem. Papav. & Amygd. dulc.* cum *Aqua Nymph.* item *Decoctum Hord.* cum *Papav. & Liquir.* Sed *papaverina* & *narcotica* primatum ducunt: quibus *Crocus* & suo modo *Absinthium* addenda sunt. Notandum verò, opiata omittenda esse, quando vigiliæ sunt instantis criseos signum, quando angustiam pectoris in *Dyspnœa*, *Hydrope*, &c. conjunctam habent, ne scilicet à somno fortiori suffocetur Æger; quando Senes sunt insomnes, illis enim confortantia potius conducunt; & tandem, ubi vires exhaustæ sunt, nisi saltem in parva quantitate & partitis vicibus exhibeantur.

Externæ ad *Agrypniam* usitatæ sunt lotiones *Manuum*, *Pedum* & *Temporum decocto fol. Lactuc. Nymph. Solan. Vitis*, *Flor. Chamom. Capitem Papav. &c.* Inunguntur etiam *Tempora Medullæ crurum Vituli* recentis
item

item Oleo Papav. express. Ol. Nucis mosch. expr. aut Ungu. Popul. cum Extracto Opii. Applicantur etiam Temporibus ac Fronti Emulsionēs ex Nucleis Perfic. & Sem. Papav. alb. cum Aqua Nymph. vel Lacte muliebri paratæ. Itidem temporibus illiniri potest Liquor Vermiculorum in globulis Cynosbati repertorum. Cerumen ex auribus Asini extractum, & aliquali quantitate Temporibus illitum potens est narcoticum, sed periculosum. Turundæ ex grano uno atque altero Laud. Opiat. naribus indita, ut & Aqua Ros. cum Opio & Croco tepidè Temporibus applicata, somnum optimè inducunt.

In Vigiliis Senum conveniunt non tam anodyna, quàm confortantia digestionem primam promoventia, v. g. Vinum dulce & Remedia ambrata atque moschata. Agrypnia in Catarrhis frigidis per usum Piperis albi, item per Electuaria ex Aromat. & calidis optimè sopiuntur. Alii in Vigiliis nimis à cruditate Ventriculi Spiritus Vini, usum post cœnam commendare solent. In Agrypniis cum Spirituum absumptione, Vina dulcia cum talibus analepticiis sunt optima; aut si propinanda Papaverina, eadem Aromaticis socianda sunt, ad imitationem Philoniorum.

C A P. I I.

De Somno nimio.

Distinguendus est Somnus præternaturalis nimius ab *Impotentia vigilandi*, dum Ægri ab operationum animalium imbecillitate, instar dormientium jacent, utut revera vigilant, & accessu cujusdam Personæ inconsuetæ oculos aperiant, iterumque collabi sinant. Distinguendus porro est nimius Somnus præternaturalis, à Somno nimio non naturali, post lassitudines, sanguinis excretiones, dolores, & quemvis etiam Spirituum sub-

subitò exhaustorum defectum. Sæpè etiam *Lipothymia* in *Hystericis*, atq; debilioribus post partum, & post largiores *Venæsectiones*, sub specie *Somnolentiæ* ingruit.

Si Somnus nimius præternaturalis jungatur cum *Delirio* tali, in quo excitati *Ægri* verè delira loquuntur, ac denuo in Somnum relabuntur, vocatur *Coma somnolentum* & *Cataphora*. Si *Delirium* sit tale, ut licèt dormiant, propter gravia insomnia quoad internas operationes animales revera vigilant, clamitent & inordinatè sese moveant, dicitur *Coma vigil*. *Comata* hæc observantur sæpe sine Febri, licèt ut plurimum sint *Februm* symptomata. Si sopor sit profundus cum delirio & insigni oblivione, conjunctus cum Febre lenta, *Lethargus* seu *Veternus* appellatur. In hoc Affectu *Ægri* momento citius omnium ferè obliviscuntur, & excitati delira loquuntur, sicut ii, qui ex profundo somno excitati naturaliter, non adeò appositè respondent. Febricula lenta adest, eaque continua, quæ ferè vespertino ac matutino tempore exacerbatur. Calor nec acris nec mordax, pulsus frequentes & magni. Urina ut Jumentorum redditur turbida. Si Somnus sit adeo profundus, ut *Æger* vix aut nullà ratione excitari queat, quin stertendo profundè admodum dormiat, salvâ tamen manente *Respiratione*, dicitur *Carus*, qui proximus est ad *Apoplexiam* gradus. Nam si ab interna causa oriatur, revera erit *Apoplexia laxior*; si ab externâ, *Carus* dicitur. Proprieque *Carus* fit ab errore quodam externo, in primis nimia Ebrietate, fumis Carbonum, aut potuum fermentescentium haustibus nimio *Crocio* odore, abusu fumi *Nicotianæ*, diutino sub Juglande somno, unde *Nuces illæ Græcis* dictæ sunt *καρυαι*, *Mercurii* vapore naribus excepto, contusionibus aut concussionibus capitis, &c. Huc pertinent *Noctambuli*, in quibus revera est *Somnus vigilans* & *Vigilia somnians*, dum clausis organis sensuum externis dormiunt, sed

per Spiritus paulo fixiores sub imaginationis actione agitados vigilant. Ab hoc enim possessore moventur quidam, nescientes tamen quorsum. Uno nomine est validum Somnium. Clausis quidem oculis in locis, quæ alias peragraræ solent, conniventibus verò in locis minus consuetis, subinde non sine nocumento, versantur. Est gradus levior Delirii aut Melancholiæ hypochondriacæ, Lunæphasibus auscultans, qui simili ratione curatur.

Causa. Sicut Somnus naturalis, ex aliquali Spirituum torpore, & phlegmatica dispositione oritur; ita nimius Spirituum animalium torpor cujusvis somni præternaturalis *causa proxima* existit. *Causam remotam* suggerunt nimia aquositas aut pituitositas Massæ sanguin. & hinc Cerebri; vel ea, quæ Spiritus animales narcosi seu stupore quodam afficere valent. Facile fieri potest, ut ratione Glandularum hinc inde in Cerebro reperiendarum, *Lympha* in motu suo impedita Cerebrum nunc inundet, nunc ex Massâ sangu. mediante Colluvie serosâ, variis recrementis onustâ, in Cerebrum distillet. A tali causa Spiritus animales torpidiores ac phlegmatici redduntur, eorumque debita expansio in porulis Cerebri hinc inde refertis impeditur. Hinc est, quòd *Hydrocephalus* & Morborum crises *Lethargum* inducant; quod Infantes, propter Cerebrum humidius, & Phlegmatici aut Catarrhis capitis obnoxii, facile in Somnum inclinent. Hinc est quòd Suppressio Urinæ, & crebrior Capitis lotio somnum inferant. Hinc est quòd ventriculi Cerebri in mortuis multâ aquâ pleni reperiuntur, quod *Lethargus* ex vitio fericum *Arthritide* periodicè sæpè recurrat; & gravi stertutatorio levetur. Quoad vim narcoticam, ex causis internis enatam, ac Spiritus figentem, hanc inexpugnabilis ista dormiendi necessitas & junctum Delirium, effectus Opiatorum simillimi, confirmant. Hujus vir-

tutis subjectum est *acre oleosum*, non præcisè in Capite, sed in primis Viis & Hypochondriis contentum. Huc facit *Somnolentia* in *Peste*, illa item ex aurâ venenatâ è pollice emissâ, per Cauticum actuale Pollici admotum curata; item illa à Vaporibus uterinis in Passione hysterica, & aliàs à Lumbricis, oriri observata. Febris lenta *Lethargum* concomitans, videtur esse ex genere *Lymphaticarum*. In *Comate vigili* præter dicta in specie malignitatis narcoticæ ratio est habenda.

Prognosis. *Coma*, præsertim *vigil*, in Febribus ardentibus ut plurimum lethale est. Lethargici intra septem dies moriuntur, quos si effugiant sani evadunt. Sanatur autem Lethargus, evacuata vel sponte vel arte materiâ peccante per alvum, aut erumpentibus Parotidibus die critico, aut si fiat copiosa ejus per os vel nares emunctio: quibus si adjungatur Febris & reliquorum Symptomatum remissio, spes est Ægrum convaliturum: contra si accrescant Symptomata, & erumpat sudor frigidus, inprimis in capite, lethale est. Tremor Lethargo superveniens est periculosus; contra superveniens Phrenitis salutaris; consequens verò Phrenitidem Lethargus lethalis existit.

Cura. Si Affectus soporosis à causâ externâ, assumptis vel inspiratis oriatur, post Vomitus convenit *Acetum* & *Castoreum*. Si à causâ internâ, probè advertendum est, an per se morbum constituat, an verò aliis morbis superveniat. Si per se morbum constituat, attendendum an vis narcotica, an colluvies serosa illum induxerit. Si per se ex colluvie recrementosa originem duxerit, vel si aliis morbis superveniat sine metastaseos materiæ suspitione, *Vomitiva*, *Purgatio*, *Venæsectio* averforia & derivatoria, *sternutatoria*, *vesicatoria*, & tandem *acria volatilia*, Spirituum torporem excitantia, sunt optima. Sin verò ex vi narcoticâ plus minus malignâ, originem ducant Affectus soporosi, post vomitum

tum vel præmissum vel omissum, conveniunt *acria volatilia*, virulentia narcotica speciatim contraria, ut & *Vesicatoria* atque *Cataplasmata* pedibus applicata.

Inter *evacuantia* primatum obtinet *Vomitus*; cujus defectu *purgatio* citò instituat, idque *forti Medicamento*. Inter *purgantia* excellit *Scammonium* cum *Castoreo*. Pro *Clystere* autem

℞ *Herb. Absinth. Centaur. min. Fol. Rut. an M. j. Rad. Pyreth. 3vi. Pulp. Colocynt. in petia ligat. 3i. Coq. in s. q. Aquæ comm. Colat. 3ix. adde Elect. Hier. cum Agaric. 3j. Fell. Tauri inspiss. 3j. Vitell. Ovi. no. 1. M. pro Clystere.*

Si colluvies recrementorum Cerebrum inundet, juxta *Clyisma* conducit *Vena-sectio* averforia aut derivatoria; etiam in Venis Jugularibus. Quibus non sufficientibus altero die *Cucurbitulæ* cum sacificatione inter Scapulas, aut *Hirudines* prope Aures applicari possunt. Quod si nec sic resuscitari videatur *Æger*, præmissis talibus (non aliis) applicentur *Vesicatoria* acerrima pro scopo excitatorio, nunc Vertici, nunc Syncipiti, nunc Crucibus. Insufflentur etiam Naribus *sternutatoria* pro scopo evacuatorio, ex *Pulv. Nicotian. 3ii. Lil. convall. 3i. Rad. Helleb. alb. 3j. Ol. de Jell. Major. gt. iv. Castor. gr. xij. M. quibus Sal. vol. & Spiritus Sal. armon. commodè permiscantur.*

Cum hisce modò narratis, propinanda sunt internè appropriata spiritus excitantia. Inter quæ primatum ducunt *Castoreum*, præsertim ejus *Essentia* cum *Spir. Salis armon. urinoso* parata. Hinc *Spir. sal. armon. Spir. Formic. volat. Spir. sem. Sinap. cum vehiculo Aqu. Lil. convall. spirituosæ*, propinati; qui plus præstant in Affectibus soporosis, quàm *Spiritus aromatici sulpharei*. Si suspicio sit virulentia narcotica, usurpentur *acida volatilia*, inprimis *Spiritus Vitriol. antepilepticus* cum *Urina pueri* paratus, & loco ejus *Spir. virid. Aeris* per se præparatus. Forfan usus *Herbæ Thée* non inconveniens est,

cum aliis appropriatis. Quibus ritè administratis *sudorifera* ex *Lignis* parata curam claudant.

His *internis* junguntur & *externa*, *acria* nempe, *Sensuum organa* vellicantia. Tempora igitur, *Nares*, *Frons*, ac *Lingua* illinantur *Oleis destill. Succin. Majoran. Aneth.* aut *Balsamis cephalicis*: item *Spir. sal. armon. volat.* in vitro angusti sed longi colli *Naribus* subinde admoveatur; vel *Acetum Castoreo* infusum cum linteo *naribus* applicetur. Conducit etiam pro *Lethargicis* *Sinapi Aceto* subactum, & forti frictione *plantis pedum* appositum. In *Comate* *Febrili* tam somnolento quàm vigili iisdem locis admoveatur *Cataplasma* è *Rad. Raphan. recent. Rut. Piperit.* cum *Fermento, Aceto & Sale communi*, vel cum *Sapone nigro & Sale marino*. Si *narcotica* somnum induxerint, optimum remedium est *Acetum Castoreo* imprægnatum, inprimis *Acet. squillit.* in quo *Extract. Castor.* solutum fuerit: quâ misturâ *Frons*, *Tempora*, *Pulsus manuum*, *plantæ Pedum*, ac inprimis *Genitalia* irrorentur & sedulò fricentur.

Si ex vaporibus & fumis venenatis oriatur *Carus*, *Vomit* mature instituentus, & hinc *acida* atq; *castorina* usurpanda erunt, v. g. $\mathcal{R}$ *Aquæ Menth. Aq. Rut. Acet. Rutac.* an $\mathfrak{z}$ j. *Essent. Castor.* $\mathfrak{z}$ ij. *Syr. Menth.* $\mathfrak{z}$ ij. *M.* capiat crebrò per cochlearia. Si ex ebrietate oriatur *Affectus soporofus*, præmissò vomitorio, internè convenit *Spir. sal. armon.* *Fronti* verò ac *Temporibus* *Acetum* applicandum. *Epithema* ex *Succo Semperviv. Melissæ, Acet. & Nitro* *Testibus* applicandum, & subinde removen-
dum.

Pertinet ad hos *Affectus Catoche* seu *Catalepsis*, quando nempe *Ægri* instar statuæ in figura per motum acquisitâ fixi perstant, oculis pertinaciter hiantibus, cum vultu torvo; non dormiunt sed videntur dormire, nec moventur nisi ab impulsu externo. In hoc casu certum est *Spiritus* fixatos esse minusque mobiles, quàm
natu-

naturaliter esse debent ; & simul etiam Membra animare, cum mobilia sint & figuram quamvis retineant. Sed an sit nimius Spirituum motus in musculum utrumque antagonistam irruens, an verò coagulatio sit quædam Spirituum animalium, res adhuc dubia est. Rarus utique est Affectus, à frigore, Mensium suppressione, Vermibus, paroxysmis Febris intermittentis, vapore carbonum accensorum, vel amore repudiato quandoque ortum habens. Remedia hæcenus proficua sunt *Vomitoria antimoniata*, *Spiritus vini rectificatus* sive interne sive externe; item *Cataplasmata* & *Suppositoria* acria.

SECT. II.

De Vertigine.

VERTIGO à vertendo dicta est iste affectus, in quo omnia circumrotari videntur. Idem contingit, dum clausis oculis corpus circumagitur, & denuo factâ quiete oculos aperimus; Ebrii dein etiam Vertiginosi evadunt plerunque. Ratione graduum triplex est *Vertigo*. 1. Quando corpus tantum & exteriora circumgyrari videntur. 2. Quando adest Scotomia, i. e. quando oculi velut effusâ caligine obscurantur, aut varii Colores præ illis versari videntur. 3. Quando oculorum Caligo in tantum invalescit, ut *Æger* protinus concidat; diciturque *Vertigo caduca* quàm proximè ad Epilepsiam accedens.

Causa est motus inordinatus Spirituum animalium in Oculo, Auribus, aliisque Sensuum organis agitatorum; nam Spirituum circumgyrata motio, & in Retinam illisio, objectorum externorum circumgyrationem apparere facit, quatenus nempe talem motum excitat, qualem objecta externa revera in gyrum mota

Unde deducendi sunt & varii colores, & splendores præ oculis versantes; uti & ipsa Caliginis apparentia. Perturbatus enim Spirituum animalium motus abrumpit corporum lucidorum radiosam seriem, adeo ut quasi deficiat. Parili ratione appulsus inordinatus Spirituum ad tunicam cochleæ, sonitum excitat in Auribus similem illi, à contactu aëris interni naturaliter oriri solito. Ulterius, si inordinatus hic Spirituum motus ad musculos continetur, nunc ex eorum hinc inde quasi abruptorum defectu cessans objectorum apprehensio & casus, nunc ex inordinato influxu leves Convulsiones superveniunt. Adeo ut non solum Spiritus visorius in Oculis perturbetur, sed & totum Spirituum animalium systema impetuosius in Cerebro concitari sub *graviori Vertigine* videatur; utut rotatio illa, *Vertiginem* inferens, in Oculis non in Cerebro sedem habeat; nisi distinguere velis ipsam actualem circumgyrationem, quæ est in oculis, ab ejus apparentia & perceptione, quæ in Sensu communi peragitur. Hæc de causa *proxima*. Quoad *remotam* observandum, *Vertiginem* esse vel *per consensum* aliorum membrorum affectorum; vel *per essentiam*, quando nempe ex vitio Cerebri qualicunque immediate oritur.

Partes, quarum consensu fit *Vertigo*, sunt inprimis Ventrículus, cujus varia peccata, præcipue vitiosus sui generis acor volatilis, orificium superius affligens *Vertiginem* infert. Hujus manifestum indicium est, quod jejunium *Vertiginem* inducat, una verò aut altera panis buccella eandem avertat, idque frequenter in Hypochondriacis Juvenibus studiosis; item in Senibus, in quibus cum debili stomacho concurrat Spirituum omnium debilitas & vitiata Cerebri textura. In Hystericis etiam *Suffocatio dicta uterina* à *Vertigine* introducitur. Ebrietas ad *Vertiginem* disponit, primò, vitio Spirituum animalium, à spiritu vinoso, & Alimento nondum

dum ritè assimilato agitatorum; & deinde per consensum Ventriculi. Porrò flatulenti Cibi in Ventriculo, uti & Vermes Intestinatorum, nonnullos *Vertiginosos* reddunt. Adeo ut *Vertigo per consensum* ut plurimum sit ex vitio Stomachi. Præterea tamen ex Liene, Renibus aliisque partibus, nervis insignioribus ditatis, per *consensum* itidem oriri potest *Vertigo*. Sic etiam Calculus Renum, ex pelvi in Ureteres commotus, in quibusdam inferre solet *Scotomias*. Refertur *Vertigo per consensum* vulgò ad vapores & exhalationes ex inferioribus partibus in Cerebrum elevatis, sed impossibilis est horum vaporum transitus. Percipitur quidem auræ quasi frigida adscensus, qui spirituum resiltioni imputandus. Nam in his casibus est Spirituum versus Cerebrum radiativorum recursus inordinatus, & quasi resiltionis impetus, qui vaporis imaginarium adscensum infert.

Vertigo per essentiam plerumque à causa externa, afficiente Caput & Cerebrum, producit, rarò enim à causâ internâ procedit; nisi superveniat *Vertigini per consensum*, quæ texturam Cerebri vitiaverit. Quod si *per Essentiam* à seipso incipiat *Vertigo*, originem ducit i. Ab aliquo heterogeneo Spiritibus permisto, sic ut in Ebrietate & fumo Tabaci. 2. Ab aliquo præternaturali in Cerebri medullam immisso, cum sanguine aut ferro influentibus. Hinc ex suppressione sanguinis, nimia Venere, absumptisque Spirituum animalium copiis, *Vertigo* oriri observatur. Huc pertinet historia de Chirurgo, Lue gallicâ infectos crebrò curante, qui à virulentia venerea Cerebro communicatâ *Vertiginem* contraxit. Pertinet etiam huc ipsius Massæ sanguinis constitutio præternaturalis Cerebrum afficiens, & hinc Spirituum motum turbans. Denique *Vertigines per essentiam* fiunt ex vitio Cerebri quocunque, tam *conformationis*, ex casu, contusione, &c. quàm *digestionis*

propriæ, quo in casu Abscessus materiæ virulentæ nonnunquam juvant.

Prognosis. *Vertigo* gravior & diuturnior in primis citra causam manifestam externam inchoans, in Junioribus Epilepsiam, in Senibus Apoplexiam, certissimè prænunciat. In Senibus periculosior quàm in Junioribus. *Caduca* omnium pessima est.

Cura. Præservatio respicit fomitem morbosum; & in primis Stomachum. In curatione, vel *vomitibus*, vel *opiatis*, vel certè *epileptica* sunt optima. Observandum utique 1. In *Vertigine per consensum* Vomitoria esse præstantissima & sæpè necessaria. 2. Venæsect. vix convenit, nisi à sanguine foveatur malum. 3. In malo inveterato *per consensum* conducunt *Pilulæ purgantes*, ex *Aloe*, *Gummi ammon.* *Myrrhâ*, &c. omnibus novi- & pleniluniis instantibus vespere capiendæ, ut nempe mundæ ferventur primæ viæ, ac fomes ex Abdomine emanet. Profunt etiam *Vertiginosis Pilul. Mastich. Extract. Helleb. nig. cum Mercur. dulc.* item *M. Pil. de Succin. Craton.* cum stimulo *Extract. Colocynth.* 4. *Sternutatoria* & oculis nocent, & genus nervosum nimis commovent. 5. *Fonticuli* brachio inusti in Senibus & *Cacochymicis* sunt proficui. 6. Curato Paroxysmo, & corpore purgato, de præservatione cogitandum est, adeoque in primis prospiciendum Ventriculo; v. g.

℞ *Galang.* ʒʒ. *Cubeb.* ʒij. *Sacchari* ʒiʒ. *M. F. Tragæa*; de qua inspergantur ʒij. pani biscocto *Vino generoso* intincto, & ita comedatur unâ alterave horâ ante pastum.

℞ *Conserv. flor. Anth.* ʒj. *Conserv. Salv. Majoran. an.* ʒʒ. *ZZ. Indic. condit.* ʒiij. *Sem. Sinap. Eruc. an.* ʒij. *Cardamom. Cubeb. Galang. an.* ʒj. *Sal. vol. Succin.* ʒʒ. *Spir. Ceras. nigr.* ʒj. cum *Syr. flor. Tunic. f. Electuarium*, de quo capiat mane & vespere pro lubitu. His adde *Elix. Menth. cum Spir. Mastich.* semper proficuum.

Hæc curare solent *Vertiginem accidentalem per consensum*

sensum, minùs inveteratam; sed in habituali & inveteratâ addenda sunt appropriata, viz. *Pæon. Cubebæ masticatæ aut Vino infusæ*, *Sem. Sinapi*, *Cinnabar. & nativæ & Antimon. Succinum*, præsertim ejus *Ol. dest.* vel hujus loco *Ol. Petræ album*. Unum ex primariis est *Stercus Pavonum* vel in pulvere, vel *Electu.* cum *Conserv. Rorismar.* vel *Infusum in Vino*, cui ejus loco adduntur alia cephalica & epileptica. *Doronicum* magis ex præconcepta opinione, quàm rei veritate usurpatur, *Rupricapræ* enim alpina non hujus usu, sed consuetudine montes scandere aptæ sunt. *Essentia compos.* ex *Chærefol. & Roremar.* sæpè proficua observatur, præsertim si malum in Senibus à frigore hyberno grandius reddatur. Laudatur *Decoctum Salviæ in Aqua aut Vino*, tam internè, quàm externè pro lotionè Capitis, Frontis, & Temporum. Expertum est *Electuarium* ex *Sem. Sinapi* cum *Caricis pinguib.* Laudatur etiam ipsa *Pavonum Caro*, sed *Stercus* nobilius est specificum. Egregium est *Oleum Buxi* tam internè, quàm externè inungendo Tempora, artérias post Aures, & pulsus in Manibus ac Pedibus. *Elæosacharum & Sal. vol. Succ.* internè multum præstat. Externè *Ol. Succin.* vertici illitum valdè laudatur. Aliis nil juvantibus sacra anchora est *Laudan. opiat.* cum *Sale vol.* vel *Ol. Succin.* Potest etiam hoc *Oleum* præcordiis inungi. Pro formulis

℞ *Conserv. Flor. Anth.* ʒiij. *Ol. Bux. Nuc. mosch. & Menth. an.* ʒiβ. cum s. quant. *Syr. de Cort. Citr. F. Electuarium.*
Dosis ʒβ.

℞ *Conserv. Menth.* ʒi. *Conserv. Flor. Anth.* ʒvi. *Petrol. albi* ʒiβ. *Sal. vol. Succin. gr.* xv. Cum. s. q. *Syr. Menth. F. Electuar. de quo capiat mane dosin Castaneæ.*

℞ *Stercor. Pavon. pulv.* ʒiij. *Cinnab. nativ.* ʒij. *Cubeb. Galang. an.* ʒβ. *M. F. Pulvis*, pro cujus vehiculo

℞ *Aquæ Chærefol.* ʒiij. *Liquor. CC. succinat.* ʒβ. *M.*

In Paroxysmo Vertiginis conveniunt Vomitoria, & Cly-

steres acres. Infunduntur etiam spirituosæ appropriata cum Castor. & Spir. ac Sal. volat. Succin. & CC. v.g.

℞ *Aquæ Salv. ℥ij. Aqu. Menth. ℥i. Spir. Lil. convall. ℥ij. Spir. sal. armon. vel hujus loco Liq. C. C. succin. ℥i℥. Laud. Op. gr. ii. vel iij. Syr. Fenic. ℥ij. ad vi. M. In Mulieribus loco Spir. Lil. convall. addenda venit Essentia Castorei; Exhibeatur Cochleatim. Interim externè Bals. Peruv. vel apoplect. Vertici, Temporibus, ac Naribus applicetur.*

S E C T. I I I.

De Spirituum in partes externas Motu inordinato.

C A P. I.

De Epilepsia & Convulsione.

Motus omnis corporis fit per fibras, vel in Musculum collectas, vel in Membranam intertextas, per Spiritum animale motas, concurrente tamen Sanguinis adjumento. Si partes istæ fibrosæ ex Cerebro nervos accipiant, *voluntarium*; si ex cerebello, *involuntarium*, seu *naturalem* prorsus motum habent. Si *involuntariè* moveantur Musculi, & si cum insigni violentia ac molestia contrahantur partes seu internæ seu externæ, *Convulsio* sive *Spasmus*, à *trahendo*, dicitur. Est autem hæc *Convulsio* duplex, 1. *Clo-nica*, quando fit ultro citroque invita membri contractio & extensio. 2. *Tonica*, quando membrum contractum rigidum sine vibratione permanet. Ad speciem hanc posteriorem referendæ sunt 1. *Tetanus*, anteriorum nempe & posteriorum capitis musculorum *Convulsio tonica*, adeo ut caput rigidum ad neutrum

latus

latus verti possit. 2. *Emprosthotonos*, seu *Convulsio tonica* musculorum *mastoidæorum*, adeo ut quandoque Mentum Pectori affigatur, quandoque Caput circumducatur, & aspera Arteria comprimatur. 3. *Opisthotonos*, seu *Convulsio tonica* musculorum Occipitis, quâ Occiput versus Dorsum trahitur.

Cæterum ad *Convulsionem tonicam* etiam pertinent *Priapismus*, *Satyriasis*, *Spasmus cynicus*, *Risus Sardinius*, *Cachinnus obrigescens* ex ineptâ Venæsectione læso nervo, & Affectus ille, quo genua rigent propter contractum nervum ac tendinem, quo per cavum Genu transeunt.

Ad primam speciem, *Convulsionem* nempe *clonicam*, pertinet *Cramba*, seu *Spasmus flatulentus*, cui inprimis Ebriosi & Arthritici sunt obnoxii: præcipue autem *Epilepsia*, quæ motus est convulsivus, in quo membra corporis variè trahuntur, vibrantur & agitantur, sensuum exercitio quocunque ut plurimum abolito. Hujus sub sua latitudine *gradus* tres sunt. *Gradus* ejus *primus* pertinet propriè ad *Vertiginem caducam*, & abusivè *Epilepsiæ* tribuitur, quando nempe *Ægri* subito concidunt quasi somno sepulti, sed sine *Spasmo* aut *Convulsione*. *Secundus gradus* est, quando variis motibus corpus percutitur, saltando v. g. ridendo, pectus percutiendo, ridicula narrando, &c. sensibus autem aut integris, aut in delirium abreptis. *Tertius gradus* est ex prioribus conflatus, ita ut omnis tam Sensus quàm Rationis usus pereat, simulque variis motibus corpus agitetur; dentibus strident, brachia jactitant, pollices arctè in manu claudunt, pedibus tremunt, corpus insigniter attollunt, incurvant, spuma per os rejicitur; lingua morsu læditur, &c. Quibus omnibus successivè remittentibus, *Æger* tanquam somno oppressus jacet, & ad se rediens nil omnino scit. Saltem de perturbatione Capitis, & omnium artuum gravi lassitudine

dine conqueritur. *Primus gradus* est vulgatissimus; *secundus* rarissimus, *tertius* Ægros pro obsessis à Dæmone repræsentat, nisi Medici scientia innocentiam Ægri defendat.

Subjectum commune Convulsionum & Epilepsiarum, seu, quod idem sonat, *Convulsionis tonicæ & clonicæ*, sunt fibræ nervæ, & partes per fibras motæ. Unde *Spasmi* atque *Epilepsiæ* dividuntur in *externas*, quando membra externa, Brachia, Oculi, Pedes, &c. afficiuntur; & *internas*, quando Viscera interna membranosa affliguntur, uti fit in *Colicis convulsivis*, *nephriticis*, &c.; plures enim sunt plexus nervei in Abdomine, ex *pari vago* oriundi, adeoque *nervis intercostalibus* conjuncti: Nil mirum itaque, si his convulsis, insequantur etiam pectoris & capitis *Convulsiones*, & deinde, ex turbato universo spirituum animalium ordine, *Convulsiones* etiam partium externarum.

Diagnosis. *Convulsiones externæ* facillè patent: *internæ* verò cognoscuntur ex Borborygmis Abdominis, & subitanea hujus contractione aut intumescencia, tensione, & duritie, subinde & Umbilici interiora versus retractione, ex sensu contorsionis partium internarum, in specie Intestinorum; ex dolore lacerante circa Lumbos, ubi annexum est Mesenterium; supervenit deinde Respiratio difficilis, & interdum sensus suffocationis quasi laqueus Gulæ injiceretur.

Causa Epilepsiæ seu Convulsionum idem est Spiritus animalis, qui alias motum naturalem producit; sed cum hac differentia, quòd in motu naturali ordinatè & placidè moveantur Spiritus, idque dictante prius aut voluntate aut anima naturali. In Convulsione autem impetuosus est & rapidus Spirituum animalium motus, in *Spasmis* quidem continuus, sed in *Epilepsiis* interruptus & inordinatus. In *Epilepsiis* autem habitualibus aut hæreditariis, suspicor, non solum Spirituum impetum
acce-

accelerari, sed & ipsos Spiritus è naturali sua crasi magis elasticos & cum impetu mobiles reddi. *Causa remota* in genere duplex est; prima, irritatio quædam in parte sensili, eaq; nervea, qua occasione spiritus impetuosius moventur, atque motu hoc præternaturali, in parte nervea ad Cerebrum usque continuato, simul commoventur reliqui spiritus, ita ut aperto quasi tramite cum impetu per ipsum nervum ferantur, & ita Convulsionem fibrarum istarum ac Musculorum, ad quos terminatur Nervus, inducant: ut in punctura Nervi, irritatione Stomachi à vomitorio, Palpitatione cordis, Sternutatione, &c. abundè patet. *Secunda causa* est aliquid præternaturale, aut in Cerebro hærens, quod certis intervallis commotum, Spirituum influxum placidum turbat, aut ipsis Spiritibus ibidem permistum, eosdem vitiosè agitat. Sic videmus Animi affectus graviores, Terrores, &c. *Epilepsias subitaneas* non rarò inducere.

Differentiæ. *Epilepsia* est vel *per essentiam* vel *per consensum*. Prior plerumq; à causa remota secunda, posterior autem à prima originem ducit. In *Epilepsia per essentiam* nulla certè præcedunt *paroxysmi* signa, adsunt capitis symptomata, cum torpore aut depravatione quadam in functionibus animalibus internis: interdum sequitur fatuitas, & in primis Lunæ motibus auscultat. In *Epilepsia per consensum*, ut plurimum præcedit alteratio quædam in parte qualibet *Epilepsiam* inducens; & si focus sit in partibus remotioribus, aura quasi sursum ascendens Paroxysmum prænunciat. *Epilepsia* quæ ex irritatione fiunt variis modis contingunt, v. gr. post Cerebrum vulneratum & non ritè sanatum propter fermentum acre relictum; post *casum ab alto* propter sanguinem in cranio putrescentem & plus minus acescentem: item ex Lympha vitiosa & acri in Cerebri Ventriculis collecta & piæ Matris propagines irritante,

ritante; ex vitio Stomachi, Lumbricis, Seminis retentione & inde natâ acrimoniâ: ex occluso Ulcere in Crure, ex Variolis & Morbillis ante sui eruptionem vel non sufficientem excretionem; ex melancholiâ, Colicâ præsertim convulsivâ, usu Purgantium acriorum, & creberrimè à scorbuticis & hypochondriacis Affectibus. Locus ubi fit ista irritatio est varius, nunc internus, ut Mesenterium, Genitalia, Lien, &c. nunc externus, longè à Capite remotus, ut in Carie Ossis pollicis pedis, tumore Digiti pedum minimi, &c. quibus in casibus quasi aura ascendit; aura verò hæc assurgens non nisi sensus fallacia est, nullum enim datur spatium per quod moveatur, nec movens quod illud propellat; est itaque tantum fibrarum levior contractura successiva secundum nervi distributionem, sursum cum fornicationis quodam sensu auram repentem repræsentante, continuata, donec ad principium Nervorum accedat, unde Spiritus animales ibidem violentius agitati, facto quasi agmine & impetu in partes corporis erumpunt. Juvat autem in hisce casibus ligatura, supra partem primariò dolentem injecta, non quod auram illam imaginariam inhibeat, sed quod partem inferiorem stupidam minusque irritabilem reddat.

Istud, quod ita irritat & occasionaliter Epilepsiam infert, præter objectum Nervos afficiens, ut sunt fluctuæ Cranii, ex *causis internis* est in primis acidum nervis inimicissimum, quodque eos vellicat. Locus autem irritationis est triplex, 1. Circa principium Nervi, quo pertinent Cerebrum, Cerebellum, & Medulla spinalis. 2. Circa medium, præsertim circa plexus. 3. Circa insertionem cujusdam Nervi. Quoad *Epilepsiam per essentiam*, ex vitio Cerebri & Spirituum animalium ipsorum natam; aliquid heterogenetum vitiosum Cerebro cum sanguine instillatum, Spiritus vitiosè movens, hic considerandum; vel aliquid præternaturaliter

ternaturale ipsis spiritibus permistum, quod vel immediate vel mediante Spirituum agmine occasionaliter commoto excitatum, Spirituum motus inordinate turbat. Huc pertinent Epilepsia hæreditaria, illa ex fumis Jovialibus, ex Febre malignâ, aut benignâ male judicatâ, ex suppressâ narium Hæmorrhagia vel Urina, ex suppressione Hæmorrhoidum aut Mensium, ex discussâ & non suppuratâ materiâ post aurium Dolorem, & illa denique, quæ fit ex incipiente gravitatione.

Inter pathemata, quæ Epilepticos vexant, non ultimum est *stridor Dentium*, ex convulsivo maxillarum motu; qui & extra Epilepsiam à Paralyfi musculorum maxillam inferiorem deorsum trahentium nonnunquam oritur. Spuma, quæ per Os & interdum per Nares excernitur, est Saliva ab aere, per constrictas Fauces vi explosa, agitata & rarefacta.

Prognosis. *Vertigo* vel *Ephialtes* crebrior, vel Splendores, variique colores oculis obversantes, Paroxyismi epileptici prænuntii sunt. *Convulsio ex consensu* facilius curatur quàm *illa per essentiam*. In Febribus malignis mortem portendit. Si toto corpore à Convulsionibus immuni, aut Labium convellatur, aut Palpebra, aut Lingua, portenditur vel mors, vel epileptica Convulsio. Epilepsia hæreditaria, & post annum ætatis vigesimum quintum eveniens, rarò curatur. In Junioribus, ætatis, loci & victûs mutatio ab Epilepsia liberat; in Pueris quidem pubertatis mutatio ac Venus, in Puellis verò menstruatio. In Paroxyismo, si ad usum sternutatoriorum non sternutet Æger, indicium est, naturam succumbere. Mulier gravida Epilepsiâ correpta, aut Abortum aut vitæ periculum subit; licet & hoc non semper obtineat, teste *Rhodio* & *Schenkio*. Convulsio à copioso sanguinis Fluxu, Hellebori aut medicamento purgantis usu, Hypercatharsi, Ileo, acutis Febribus, gravi Phrenitide, aut Vigiliis oriunda mala habetur; Febris,

Febris, autem Convulsioni superveniens melior censetur.

Cura. Extra *paroxysmum* attendendum, ut causa remota tollatur, & Spirituum crasis *aromaticis ac volatilibus* emendetur, perversus verò motus *anodynus* corrigatur. In specie considerandum in *Epilepsia*, *primarius ne sit morbus*, an verò *per essentiam* ortum traxerit, an causa ejus remota *externa vel interna* fuerit. In genere *observandum est* 1. *Epilepsias* chronicas ex acido vitioso originem trahere, cujus incunabula ferè semper intra, aut circa primas vias latent: adeo ut habenda sit ratio acidi destruendi & primarum viarum evacuandarum. Huc faciunt *Curae* Epilepticorum per *Acidulas*, *Fontes Spadanos*, *Martialia*, *Decoctum Saponis hispanici* in *Lacte vaccino*. Unde & *absorbentia* pro curâ *Epilepsiae* vulgo laudantur, quæ non nisi absorbendo acidum operari possunt. 2. Si in membro particulari, eoque externo, radix mali fuerit; ligatura fortis desuper injecta *Paroxysmum* imminuentem cohibet; inustus autem *Ponticulus*, aut applicatum *Cantherium*, fermentum irritans evacuando, Morbum tollit. *Setacea* etiam & *Vesicatoria*, præsertim ubi ex Scabie retropulsâ, aut similibus oritur Malum, quæ quandoque *Sutura coronali* applicantur, item *Cranii* apertiones, præsertim in *Vulneribus Capitis*, ab *Epilepsia* liberant. Si à *Calvaria* per *Luem veneream* cariosâ oriatur *Epilepsia*, inprimis convenit *Ustio*. 3. Si proveniat eadem ab humoribus vitiosis, proficua sunt *Decocta Lignorum*, præcipuè *Guaiaci*, quibus commodè adduntur *Viscus corylinus*, *quercinus*, *tiliaceus*. Continuato enim usu humorum dyscrasiam alterant, & successivè vitiosum evacuant: Sed benè prius præmissa debent esse Universalia ac primas vias evacuantia. 4. Si cum *Epilepsia* juncta sit sanguinis consueti suppressio, proficua est Sanguinis missio variis in locis v. gr. *Hæmorrhoidibus* apertis in illorum

rum Suppressione, *Hirudinibus* internæ Uteri parti applicatis, *Vena* in Talo *secata* Gravidis in primis post septimum mensem, observat enim *Zacut. Lusitanus*, Gravidas epilepticas, secta in brachio Venâ periisse, in Talo verò non. 5. *Appropriata epileptica* non prius conveniunt, nisi præmissa fuerint Universalia; & quidem Vomitorium antimoniale, si malum in primis viis hæreat, vel purgans ex *Mercur. dulc. & Scammon. sulphurato*. Convenit etiam usurpare talia *purgantia*, uti & *appropriata epileptica*, ante novi-vel plenilunium. 6. *Opiata* appropriatis mista *Paroxysmum* optimè præcavent, in primis cum *Camphorâ*, vel *Ol. Camphoræ*. Externè verò *Oleo Buxi*. propter vim anodynam, inungenda sunt Tempora, Nares & Pulsus. Sed abstineamus ab his Narcoticis antè præmissa universalia. Deinde non tam ad *curationem* crebrius, quàm ad præservationem aut atrocioris *paroxysmi* mitigationem rarius usurpentur, quia *Epilepsis* diuturnis *fatuitas* supervenire solita ab *opiat*is promovetur.

Accedimus ad *appropriata antepileptica*. Selectiora ex Regno animali sunt *Sanguis humanus*, & ex hoc parata *Spir. Sal. Volat. & Oleum*. Colligi autem debet Sanguis ex Homine recens decollato. Post Sanguinem est etiam *Secundina humana* in *Pulv.* ad 3ß. Deinde *Rasura Cran. human.* ex Homine violentâ morte interempto ad 3i; cujus etiam *Ol. destil.* Vertici inunctum *paroxysmum* arceat. *Cranium human.* cum *Succino* sublimatum suggerit *Spiritum*, & *Oleum*, *antepileptica* excellentia. Si fœtor est inimicus, *Olea* circulanda veniunt cum *Spiritu Vini*, hinc aliquoties à calcinatis rectificanda. *Spiritus & Oleum Cerebri humani*, quin & *Ossa hominis* reliqua, pariter egregia sunt. Magis autem eminet *Usnea Cran. humani*, in qua confermentata est *Mumia* Capitis microcosmici. Juxta hæc *Dens Hippopotami philosoph. præp.* singulare est specificum; fiunt ex hoc *Annuli* pedum di-

gitis aut membro convulso applicandi. Excellens *antepilepticum* est etiam *Castoreum* cum *Spir. Sal. ammon.* in *Essentiam* extractum, internè & externè usurpandum. Egregium etiam est *Stercus Pavonis*, ut & *Ungula Alcis* & *Hirundines*.

In Regno vegetabili eminet *Pæonia mas*, collecta tempore meridiei sole in caput Draconis ingrediente, tam pulver. Radix, quàm Grana seu Sem. nigra. Appenditur etiam Radix tanquam amuletum. Fl. Lil. conval. benè maturi, ante Solis ortum, dum rore maiali madent, collecti, protinus à pediculis abscissi, in lagenam benè clausam immissi & destillati, egregium dant Spiritum antepilepticum, sæpius cum novis Floribus destillandum. Præmissis Vomitoriis multum conferunt Visci, inprimis Corylinus ad 3ß.: Multa enim in Corylo latent, unde etiam Oleum famosum heraclinum Rulandi ex hoc ipso destillatur. Observandum tamen, usu Viscorum subjungenda esse purgantia, quia fermentum figunt, quod si remaneat, Febres acutas, aliosque Morbos inducere potest. Nihilominus vix cedit Corylo Lignum Buxi, inprimis ejus Oleum, ad guttas 10. in Aq. Flor. Tiliæ per aliquot dies propinatum. Sulphur etiam Vegetab. ex Lycopodio clavellato, vel quod nobilius est, ex Julis Coryli, nobile est antepilepticum, præsertim pro Infantibus. Carbo Artemis. rubræ, ipso Joannis die sub Artemisia effossus mirè in Epilepsia valet. Optimum etiam remedium sunt Flores Til. unde præstat Aqua spirituosissima. Hæc sunt primaria vegetabilia, quibus alia Cephalica plus minus aromatica subinde addenda.

In Regno minerali primatum obtinent Sulphura Antimonii fixa, quippe de natura Auri participant; inprimis Cinnabar. Antimon. vel ejus loco Cinnab. nativ. uti & Sulphur subtilius & fixius ex Scor. Reg. Antimon. ultimo artificiosè præcipitatum, quod virtutes habet egregias anodyno-Epilepticas. Juxta hæc optimum est Vi-

triolum

triolum inprimis ejus *Spiritus volatilis*, beneficio *Urinæ humanæ* ex *Cap. mort. Vitriol.* per regenerationem imprægnato destillatus; vulgaris enim nullius est pretii. Superfunt *Succinum* egregium *antepilepticum*, cujus *Sal. volat.* admodum potens est in *Convulsionibus*, in specie *Febribus malignis* supervenientibus. Hinc *Liquor C. C. succin.* aut *Sal. volat. Succin.* cum *Spir. Sang. human.* mixtum, sunt compositiones egregiæ, quibus interdum *Camphora* additur, vim somniferam obtinens. *Cryſtallus* denique *montana præparata* in *Epilepsia* per consensum *Abdominis*, ubi opus est forti penetrantioris acidi absorptione, multum præstat. Ex modo recensitis plures fieri possunt formulæ, v. gr.

℞ *Fol. & flor. Salv. ʒvi. Flor. Lil. convul. ʒiij. Flor. Lavendul. odor. ʒij. Rad. Pæon. ver. ʒiijß. Fol. & Flor. Major. ʒj. Cinnamom. Elect. ʒvi. Caryoph. ʒiii. Macis ʒii. Infunde cum Vini. Rhen. opt. lb. xiv. Macerentur per 14. dies, & hinc destillentur.* Potest parari cum & sine *Castoreo*, item post rectificationem potest addi q. s. de *Spir. Sal. ammoniac.* vel simili *volatili*, ut fiat *Remedium* eo generosius.

℞ *Aq. Flor. Til. Salv. & Meliss. an. ʒii. Liq. C. C. succin. ʒiij. Spirit. Theriac. camphor. ʒiijß. Essent. Op. ʒj. Syr. de Pæon. ʒj. M. Dosis cochl. 3 vel 4 aliquoties de die.*

℞ *Aqu. Pæon. ʒiij. Aqu. Cerebr. human. spirit. ʒvi. Spir. Sang. human. ʒiijß. Unicorn. ver. præp. ʒi. Cinnab. Antimon. ʒß. Laud. opiat. gran. ij. Syr. de Stæchad. Arab. ʒiijß. M.*

Quoad externa ad *Epilepsiam* commendata, eminent *Amuleta* ex *Sambuco* crescente super *Salicem*. Item *Inunctiones* cum *Ol. destill. Succin. Aneth. Ruth. Major.* item cum *Bals. Peruv.* Sunt tamen, qui ab ejusmodi *Odoratis* magis læduntur.

Hæc quoad *præſervationem* extra *Paroxysmum*. Sequitur *Cura in Paroxysmo*. Si sit *gravior*, ad excitandum

Epilepticum mirè conducunt omnia ea, tam *interna* quàm *externa*, quæ quosvis sensus seu eorum organa fortiter vellicare, & ita Spirituum inordinatas commotiones, ceu fortiora objecta, in ordinem revocare possint. In graviore mirè conducit *Vomitus*. Quoniam autem nil potest ingeri propter arctè clausa labra, ob Musculum temporalem convulsam, ideo aperiendum est Os, admovendo pollicem cum minimo digito ad Oris latera, fortiterque comprimendo, quo facto instilletur *Vomitorium forte*, vel penna Oleo acriori intincta Fauibus immittatur, hac ita *Vomitus* stimuletur. Loco *Vomitarii Clysteres acres*, quibus *Castoreum* sociandum, & pro stimulo *Aq. benedicta Syr. emetic.* aliaque *Infusa antimonial.* addenda. Sicuti in Epilepsiâ internè *Salia volat.* ita eadē ad 3ß. *Clysteribus* addita proficua esse solent. *Sternutatoria* sunt qui adhibent, sed cautè; potius *Salia volatil. macra*, eorumque *spirit.* Naribus admovenda, aut necessitate urgente Naribus ac Linguae instillanda, ut excitentur Epileptici. Egregium hic *Ol. Succin. ad gutt. iij. vel iv.* internè cum *Aq. appropriata* sumptum dicitur. *Lingua in Paroxysmo sauciata à dentibus*, inspersione *Ocul. cancr.* & illinitione cujusdam *Mellis* vel *Saccharati vulnerarii* curatur. Quæ hætenus de Convulsionibus in genere dicta, & in specie quoque Motibus convulsivis Epilepticis seu clonicæ Convulsioni applicata, eadem quoque *Convulsionibus in specie* dictis *tonicis* accommodari debent. *Causa* ejus est *irritatio partis nerveæ* admodum sensilis continua, in eodem loco, & eodem ferè modo. Cujus occasione continuatâ, rarò copiosè influunt Spirit. animal. & ita in continua contractura fibras & consequenter partem ipsam retinent. *Irritatio* hæc nunc est *manifesta* ab agente sensili inducta; nunc *occulta*, seu ab agente minus sensili nata. Ex *manifesta* irritatione fit *Convulsio* v. gr. in *Venæsectione* si nervus punctim lædatur. Item

in *purgationibus* nimis, assumpta *Gilla vomitiva* Convulsionem lethalem 30. horarum infert. Pariter *antimonialia* & *mercurialia*, non ritè ppt. & intempestivè adhibita, item *Euphorbium* &c. *Læsiones externæ*, ut sunt *Fractura tibiæ*, *Ictus sclopeti*, *clavus pedis digito infixus*, *Opisthotonum* inferunt. In *Venæsect.* læsus *Nervus*, aut læsiones *Nervorum* crural. *Spasmus cynicum*. Et in genere quævis læsiones *Nervorum*, *Membranarum*, *Tendinum*, præcipuè in articulis, Convulsionem excitant. *Vulnera capitis*, cutisque in sinistro Capitis latere *Spasmus cynicum* & *Tetanus* universi corporis quandoque intulerunt, vide *Hildan.* Sic ex *Aq. forti*, &c. Quoad *irritationem occultam* non rarum est, *Febres* præsertim *malignas* & *acutas*, malè judicatas, in Convulsionem terminari; sic Convulsionem per metastasin Febrim solvisse testatur *Bartholin.* ex *Erysipelate* vide *Schenkiun.* Nec rarum est, in *Artbriticis* & *Hypochondriacis*, si acidum illud volatile se profundius in partes *Musculorum* fibrosas & tendinosas insinuet, easque rigidas & intractabiles reddat, ibidem nutrimentum spermaticum chylosum coagulari, & in materiam tartaream quasi gypseam transire facit, unde ablato motu pars illa contracta & immobilis manet. Pertinent huc varia *recrementa inter Cerebrum* deposita *Spasmos* inferentia; vide exempla apud *Rhodium*, *Schenk.* &c. Pertinet huc *Spasmus flatulentus*, ex subtili acri seroso humore *Musculos* affligente oriundus, non tantum *Crura*, sed & alia musculosa loca subinde affligens. Ex dictis patet, quod sit *subjectum Convulsionis*, ita ut in *Subjecto* in hæfionis seu parte contracta nunc simul sit fomes seu radix Mali, sive *Subjectum radicationis*, nunc verò differant, unde *Convulsio* partis nunc per *essentiam* nunc per *consensum* dicitur.

Cura. In primis *causa removenda*, partes nerveæ leniendæ, *irritatio* earum sopiendæ, hinc roborandæ;

adeoque *universalia* præmittenda, *Clysmatum* injectio valdè proficua, & urgente graviore dolore opiata appropriatis miscenda sunt. Remedia interna sunt *carniativa*, *cephalica*, *antepileptica*; in specie *Castor.* & quæ ex ipso præparantur *Salia vol.* *Lavendula*, *Rosmar.* *Spir.* *Vin. theriac.* *Spir.* *Vin. camph.* In pertinaciori, *Decoctum Lignorum* ex *Guaia.* *Juniperino*, &c. Hinc *Cinnabaris* & alia *Epileptica* præsertim *volatilia* conducunt. *Externa* ea, quæ sub forma unctionis oleosæ & spirituosæ applicantur, ne glutinositate & visciditate poros infarciant, sint potius penetrantiora, & spirituosiora. Præ cæteris *lumbricalia*, & *Liquor oleosus Lumbricor.* per deliquium in *clibano extractus*, eorumq; *Decoctum in oleo*, & *Spirit. destillat.* profunt. Eadem de *Formicis* intelligenda. Itaq; in *Convulsione à Cholera seq. linimentum* prodest. *R. Ol. irin.* *Verm. terrestr. ana. ℥ii.* *Castor. pulv. Div. M. exactè.* Repe-
tatur inunctio per aliquot vices, præterea *Spir. Vin. cro-*
cat. *Spir. theriacal. camph.* *Essent. ex infus. nervinorum* pa-
rata; *oleosa* & *pinguia* usitata sunt. *Ol. Vulpin.* ex *Catel-*
lis, *Anseribus assatis*, *Ol. laurin.* *Lini*, *Pinguedo humana*,
Medulla animalium. *Olea acriora* in contracturis à cau-
sa frigida sunt *Ol. Petrolei*, *Succini*, *Philosophor.* *Ol. stil-*
lat. ex Junipero, *Succino*, *Spica*, *Galbano.* Etiam *Ol. de*
Euphorbio, sed admodum cautè. Sequuntur formulæ,
v. gr.

R. Ol. Terebinth. Lumbricor. terrestr. an. ℥i℥. Pingued.
human. ℥i. canin. ℥℥. M. vel

R. Ol. Tereb. ℥℥. Ol. Caryophyll. gut. vi. Mucilag. Bryo-
niæ. q. s. M. His adde *Ung. nervin.* *Dialthææ.* *Empl. ner-*
vin. Hæc in genere. Quod si in specie ex punctura ner-
vi in inepta *Venæsect.* optimè instillatur *Vulneri Ol. de*
Lateribus, *Ceræ*, *Terebinth. stillat.* Imponatur etiam
Emplastrum sequens.

R. Euphorb. ℥i. Terebinth. ℥℥. Ceræ parum, Misc. Si pars
nimis dolens & tumida sit ex *Venæsectione.*

R. Pin-

℞ *Pingued. Vulpin. Taxi aa. ℥iij. Ol. destill. Spicæ 3℔. Ol. Mastich. 3ii. Vini 3iij. M.* Calidè illinatur ad ignem. Si Tumor, Dolor, ac Livor adfuerint, seq. *Cataplasma* conducit:

℞ *Herb. Agrimon. Chærefol. Flor. Chamomil. ana Mi. Rad. Symphyti maj. 3iij. Sigilli Salomon. 3i℔. Sem. Lini, Fœni græci an. 3j. coq. ex s. q. Aquæ ad consist. Cataplasma.*

Quod si ex Articuli luxati restitutione fiat Convulsio, vid. *Scultet.* Si autem ex Vulnere partis proficiscatur, tum illinatur *Ol. lumbricor. cum Terebinth.* vel instilletur *Vulneri Balsam. Sulph. tereb.* Quando ex Ictu venenati animalis provenit, tunc illinatur *Ol. Scorpion.* in levioze, in graviore malo *Cucurbitulæ* cum scarificatione, *Canterium actuale* supra partem læsam imponatur. Vel *Emplastr. magnet. arsenical. cum Ol. Scorpion.* vel *Buson. malax.* imponatur. Internè ad Sudorem movendum *Theriaca* cum *Gentiana* mixta detur. Si ex Hypercatharsi oriatur Convulsio, *opiata & theriacalia* sufficiunt. In *Spasmo flatulento* fricatio levis partis manu calidâ, cum *Spirit. Juniperi. theriacali* prodest. Expertum & hoc *Unguentum* est *Cratonis*:

℞ *Axung. anserin. rec. 3iv. Ol. Caryophil. 3℔. Cinnamon. gut. v. M.* In Spasmo Gravidarum *Succus Matricariæ* cum *Verbena* mixtus cervici imponatur. In *Contractura* à causa interna volatilia temperata, acidum illud corrigentia conducunt. Continuatus usus lactis in *Contractura* ex Arthritide conducit; vide *Tackium.* Affectibus hisce convulsivis cognatus est *Tremor.*

C A P. I I.

De Tremore.

PRO ratione graduum est *major* vel *minor*, item *simplex* vel *convulsivus*. *Minor* est, qui vulgo post cra-

pulam aut animi Affectus vehementiores contingit. *Major* est, qui in remissione Paroxyfmorum epilepticorum evenit, & cum Paroxyfmo cessat. Dicitur hic *Tremor convulsivus Spasmus*, adeoque ad motus Corporis depravatos omnino revocatur. Nam qui tempore laborant, membra liberè movere nequeunt protensa aut suspensa, quin vibrentur modò sursum, modò deorsum. In hoc differunt *Tremores* à *Motibus convulsivis*, quòd *Tremor* semper conjungatur cum motu voluntario, v. gr. Manus aut Pes vix unquam tremit nisi ad cursum adigatur. In Motu verò convulsivo, Ægro nescio, ac præter voluntatem motus spasmodici accidunt.

Tremor nunc universalis est, nunc particularis, nunc magnus, nunc parvus. Causa Tremoris malè rejicitur in facultatem motricem debiliorem, & gravitatem Membri, ac si Membrum sufficienter moveri nequeat, quia hujus gravitas ob imbecillitatem illius præponderat. Causa enim genuina Tremoris est *actio duorum, pluriumve musculorum simultanea*, sive eodem tempore instituta, seu sint antagonistæ musculi, seu non; sed tantum tales, qui ad membri motum concurrere solent. Inter actiones talium Musculorum alia est principalis, alia minus, & p. n. adjuncta. Ita ut dum unus brachium extendit, alter simul agens, illud torqueat aut flectat, vel alio modo moveat. Unde prior actio dat motum voluntarium intentum, *posterior* verò præternaturalem, seu quasi convulsivum, unde *Tremor*.

Causa duplicatæ hujus p. n. musculorum *actionis* sunt *Spirit. animal.* qui naturaliter movent membra, influentes naturali motu, ita etiam p. n. moti *depravatè* eadem agitant; & quidem in *Tremore ex spirituum vitio* est talis motus, ut, cum in unum musculum agilius & copiosius influere debent, motu ferè uniformi in geminos seu binos, pluresve distinctos distribuuntur, & ita difformem motum inducant; idque vel ex proprio vel ex partis recipientis vitio corrigitur.

Pro-

Proprium vitium est, cum spiritus confusè admodum in gravioribus animi Affectibus moventur, ut in Ira, Terrore; & cum iidem, facultate narcoticà fixiores, depravatè per nervos feruntur, qua ratione *post nimium potum Vini generosi* membra tremunt subinde, non secus ac *post inconcinnum narcoticorum usum*. Sed hi à Spirituum vitio magis *transitorii* sunt, & denuò facilè cessant. Quoad *tremores graviores*, plus minus *inveteratos* aut *habituales*, ad *partem ipsam* Spirituum motum *suscipientem* respiciendum, in quâ suspicari licet, aliquid irritativi circa Nervi principium, progressum, aut insertionem occurrere, cujus occasione Spiritus sub motu voluntario non præcisè ad determinatum sed alios vicinos musculos ferantur, sicque tremulum motum inferant. Tremores Febris supervenientes convulsivos esse, non absurdè aliqui referunt. Vel suspicandum, quòd in *habituali & inveterato*, nervus per quem influere, vel *musculus* in quem radiare debent Spiritus, ita sint vitiiati, ut ob poros & meatus vitiatè conformatos, aut fibras non ritè situatas &c. legitimus motus Spirit. nonnihil pervertatur, hique in Musculum motui intento destinatum & simul deviatione in vicinum ferantur.

His consideratis, *Causæ remotiores occasionales* Tremoris etiam considerandæ veniunt, inter quas sunt *Venena & mercurialia*, ut talia tractantes, v.gr. *Aurifabri*, subinde trementes fiant. Item qui incautè *cingulo sapientiæ* ad propellendam Scabiem utuntur. Item *nimia refrigeratio*, *potus nimis frigidus*, *nive* vel *glacie refrigeratus*; *Mensium*, *Lochiorum & Secundinarum suppressiones*, *Fætus mortui retentio*.

Prognosis. Tremor si superveniat aut succedat Paralyfi, bonum indicium est motus naturalis nonnihil redeuntis. Tremor à *causis internis* dependens, minimè periculofus est per se, sed de facili in graviores degenerat

Affectus, videlicet *Paralysin, Apoplex. Lethargum Spas-
mum* &c. Tremor Senum non secus atque hereditarius
rarò curatur. Si tremor degenerat in Convulsionem,
malum; si in *Febri ardente* Tremori accedat Delirium,
malum. In *Morbis ardentibus* si Ægri manus attentè
contrectetur & contremiscens illa quasi subito revelli
videatur, Convulsionem, aliaque Symptomata porten-
dit. Tremor ex retentis post partum periculosus. Tre-
mor & Epilepsia à Lethargo oriens malum est, quippe
signum prostrationis omnimodæ facultatis animalis.
Tremor in Labio inferiori, ferè imminentem Vomitus
portendit in Morbis, ac revera est Motus convulsi-
vus.

Cura. Inprimis removendæ causæ appropriatis nervi-
nis, tam internis quàm externis. Pro varietate causarum
variatur cura, v. g. in *Malignis* danda alexipharmaca; in
retentis *uterinis pellentia*; si ex *fumis metallicis & mercuri-
alibus* inprimis *mineralia*. Ad Evacuandum corpus
mercurialia cum Extractis laxativis optima. Inter reme-
dia *nervina* magis appropriata optima est *Salvia*, & ejus
præparata, uti sunt. *Cerevisia salviata, Essentia Salviæ
cum Essent. Castor mixt.* tam in usu interno, quàm frictio-
ne externa. Succedit *Melissa* & ejus *Aq. spirituosæ*. *Pæo-
nia, Baccæ Junip.* item *Decoctum Lign. junip.* per mo-
dum *Diatæ sudorif.* Hic optimè conducunt *Decocta*
ex *Lignis*, substantiâ enim aromaticâ suâ poros ac mea-
tus corporis intrat, dissolvit mucositates, abstergit for-
des; &c. In *Senibus Fimus pavon.* cum s. q. *Aq. vitæ* sub-
actus & in potu usurpatus, dosi ʒi. Item *Ol. Buxi, cory-
linum* &c. Si à *Mercurio, Decoct. Enul. camp.* optimum,
v. g. ℞ *Enul. camp.* ʒiij. *Feniculi.* ʒiʒ. *Vin. Bii.* Infus. per
xii. horas. coq. ad casum tertiæ partis. divide Colaturam in
partes quatuor. Sumendo unam partem mane & vespere
ut sudet, & exiliet sudor citrinus: hâc potione u-
tendum, donec talis color non videatur amplius. Au-
raria

varia & Auri folia intus sumpta *Mercurium* alliciunt. Inter *externa* optima est *Friccio membrorum* cum *Urina humana*, vel *Spir. Lumbricor. Formicar. Sal. vol. Armon.* præsertim *Nuchæ & Spinæ dorsi* affricus v. g. $\mathfrak{R}$ *Aq. artic. A. E. ℥iij. Sp. Lumbric. ℥i℔. Formic. ℥i. Essent. Castor. ℥iii. M.* Item *Decoctum fol. Fraxin.* in *Lixivio* pro lotione partium tremularum laudatur.

SECT. IV.

De Spirituum animalium influxu abolito.

CAP. I.

De Apoplexia.

Apoplexia est omnium functionum in sensu & motu subita cessatio. Ita ut taliter affectus non secus ac fulmine percussus jaceat, simulque vox auferatur, respiratione plus minus imminuta cum aut sine stertore. In hac plurimum functiones & motus spontanei laeduntur, minus verò naturales, utut in graviore interdum hi plus minus afficiantur; hinc etiam *Respiratio* magis vel minus afficitur. Quoad *Pulsus*, hic subinde *vegetus*, sed perquam *durus* percipitur, jam pusillus, jam vix observabilis. *Color faciei & oculorum* rubet ut plurimum, *Facies* tumida, corpus calet, in paroxysmo diuturniore *Facies* pallere observatur. *Membra* sunt *laxa*, ut si membrum elevatum sit, pondere suo statim delabatur. *Æger* tactus, irritatus vel acclamatus nec sentit, neque loquitur; ore hiante & interdum stertente profundum dormit. Resolvitur subinde sphincter Ani, ut fæces aut injecta Enemata inscio sponte sua effluant.

Hemi-

Hemiplexia est affectus talis dimidii corporis, qui dextras vel sinistras partes afficit, à sagittali Sutura usque ad Perinæum. Observatur etiam à *Lindano* species *Apoplexiæ*, proprio nomine carens, sed rara, ubi omnia infra collum *motu & sensu privantur*, excepto capite. *Ultima Apoplexiæ species* est & levis, *Paraplexia* seu *Paraplegia*, quæ tantum in uno alterove membro, majore vel minore contingit. Sed tres hos ultimos casus ad *Paralysin* referre solent. Dicitur aut vehemens aut levis, ratione causarum & symptomatum. *Apoplexia levis* curatu facilis est, vehemens seu universalis non nisi Febre superveniente.

Causa proxima generationis formalis *Apoplexiæ* est deficiens Spirituum animalium motus in Cerebro & Cerebello, & hinc eorundem cessans influxus in membra reliqua. Si Cerebelli fiat culpa, non tam *Apoplexia*, quàm *Syncope cardiaca* erit, in qua Cordis motu penitus sublato circulationis sanguinis cessatio, & in Cerebrum distributio Spirituum animalium necessaria tollitur, & mox pulsu & respiratione interdum ad sensum penitus sublatis, sine sensu ac motu mortuorum instar jacent, seu sanguinis vitio, quod rarius, seu nervorum cardiacorum convulsorum culpa, ut in Affectibus hystericis & similibus; seu spirituum in suo ex Cerebello influxu inhibitorum causa eveniat.

Causa remota materialis seu occasionalis est vel interna vel externa. Utriusque, internæ præcipue, ratione fit *Apoplexia*, *accidentalis* vel *habitualis*. Utraque est vel *privativa* vel *positiva*. *Privativa* est, quæ citra directam spiritibus inductam alterationem oritur: ut à suspensio, casu ab alto, à sanguinis effusione intra cranium, meatum Cerebri obstructione qualicunque. *Positiva Apoplexia* fit à causa, quæ Spirituum animalium crasin vitando, eosdem ad motum & functiones ineptos reddere, & ita narcosi ac stupore quodam afficere valet; qualis

vis in opiatīs, carbonum fumo, fulmine notissima est. *Privativa* fit vel ob *sanguinis deficientem naturalem circum-*culum ad & per cerebrum, & inde cessantem Spirituum generationem; idque vel *viarum* vel *sanguinis* culpā, vel ob Spirituum denegatum motum in Cerebro, & effluxum, ob pororum, & meatuum ejus vitium, sive in *centro* ejus medullari, adeoque corpore calloso, seu in ejus *progressu* circa corpora striata & caudicis medulleris initium, idque nunc in *universo* cerebro, nunc in altera ejus *medietate*. *Sanguinis motum circula-*rem deficientem, indeque Apoplexiam natam, illustrat ligatura fortis collo injecta. Hanc si fortius stringas, ut ita Arteriæ carotides & Venæ jugulares constrictæ sanguinis circum ad Cerebrum tollant, eo ipso momento omnis motus & sensus perit, ut ut adhuc ad tempus supervivant. Patet hoc in Canibus, si factā cutis Colli apertione ligentur fortiter Arteriæ carotides, ita ut adhuc parvæ Arteriæ cervicales liberæ relinquantur, Canis enim tum somnolentus & torpidus jacet, & tamen ad biduum ferè supervivit, & actionibus animalibus maximè immutis, quidquid superest beneficio Arteriarum cervicalium liberarum obtinet.

Causa igitur Apoplexiæ est obstructio Venæ & Arteriæ. Verum non existimandum est, deficientem influxum Sanguinis, per unum alterumve Arteriarum Carotidum ramum, inferre Apoplexiam, sed potius ex impedito Sanguinis per Venas refluxu, & hinc ejusdem in Cerebri Cerebellique confiniis aut stagnatione aut extravasatione potius Apoplexiam oriri. Eleganter enim *Willū*, majus esse periculum ex abundantia, quàm defectu Sanguinis, asserit. Unde non nisi rarò, & saltem externæ causæ violentiâ talem Apoplexiam ex denegato sanguinis per Arterias influxu oriri existimem, quin potius propter impeditum circum, ex denegato refluxu, & hinc cerebri repletionem, aut compressionem, aut
à sero

à fero extravasato repletionem, sicque Spirituum impedito motu, hujusmodi Apoplexias vitio Sanguinis circuli contingentes oriri arbitror. Impeditur autem *Sanguinis refluxus*, vel *viarum*, vel *vasorum*, vel *Sanguinis* culpa. *Viarum* vel *vasorum* culpa, ex contusione, ruptione, & similibus. *Sanguinis* autem culpa, quando nimis grumofus, crassus, in vasculis Meningum, & aliis vasis Cerebri hæret. Nam sicuti *sanguis subsistens in Pulmonibus Syncopen cardiacam*, ita in *Cerebro Apoplexiam* infert; quæ non nisi loco affecto differunt. Veteres ex ventriculis Cerebri obstructis, vel fero repletis fieri asseruerunt Apoplexiam, sed experientia hodierna contrarium demonstrat. *Spirituum enim motus deficit ex pororum conniventia*, cujus occasiones possunt provenire à *contusione*, *concussione Capitis* &c. à *Sanguine grumoso*, *Abcessu Meningum*, vel aliâ causâ internâ aut externâ. An *pituita extrinsecus circa spinalem medullam colligi*, & ita Apoplexiam inducere possit, dubito, propter lentum ejus motum; nisi vehiculo Serii aut Lymphæ à motu naturali aberrantis, ad ista loca delata & collecta fuerit. Cujus exempla sufficientia habent Authores, adeo ut Apoplexia *privativa* nunc dicatur *sanguinea* nunc *serosa*.

Sed ultra hanc *privativam* alteram Apoplexiam *positivam* dari confirmant tam *opiata* in majori dosi sumpta, quam *carbonum* aut *liquorum fermentescentium gas*, ut & *Vini* vel *Sp. Vin.* abusus. Sed cum hæc fiant à *causa externa*, etiam à *causa interna* nasci potest *positiva*, nempe à *certo quodam Veneno narcotico & glaciali*, in Ventre hærente, & enato proprie digestionis errore, occasione cujus Archæus horrescat, fugiat, & ideas cadaverosas illius recrementi pariat. Unde subitaneo tali casu spiritibus istorum locorum terror excitatur; propter quem medullæ latus debilius contrahitur, unde Paralysis Apoplexiæ supervenire dicetur. In hac hypothesis

pothesi consideranda 1. *Res ipsa, an sit?* 2. *Modus rei, an ita se habeat?* Quoad prius, *Apoplexiam excitari à causis internis, Spiritus animales stupidos & torpidos reddentibus*, & ita positivè operantibus, iisque circa superius orificium Ventriculi hærentibus, confirmatur 1. à *juvantibus*; Vomitus enim & Clysmata acria hic profunt, subtilia odorifera & aromatica, & omnia stomachica brevi recreantia. 2. *An nocentibus*, Halitus enim carbonum oretenus inspiratus gravem Vertiginem item Carum infert, ex affecto in primis Stomacho, nam ob id vomitus juvat. Sed *Carus & Apoplexia* non nisi majoris aut minoris ratione differunt. Sic à Tabaci abusu & esu Fungorum idem sequitur. 3. *Ab adjunctis*, nempe Anxietate præcordiorum, Somnolentia, Virium defectu, Spirituum animal. inopia & torpore. 4. *Ab antecedentibus*; sic Vertigo per consensum Stomachi est prodromus *Apoplexiæ in Senibus*. Plura de his apud Authores extant exempla. 5. *Remedia appropriata* v. g. *Cinnabar. Antimon. Antimon. diaphor. &c.* intra primas vias positivè operantia sunt egregia. Quoad posterius; *modus agendi subitaneus*, & frequenter *momentaneus*, non solo humorum serosorum aliorumve defluxu aut viarum oppilatione, sed virulentia cujusdam vitio Spiritus animal. fugantis & extinguentis, fit. Equidem sæpissimè signa circa caput & animale facultatem præcedunt. Sed semper sedulò investigandum, an aliæ concurrentes circumstantiæ plus minus Affectum capitis per *protopatheian*, an verò per *denteropatheian* designent. Hæc quidem quoad rem ipsam satis clara, sed quoad modum rei res intricatissima est: An nempe per vapores & halitus, vel chymistarum effluvia volatilia stupefactiva, vel Sanguinis Circulum illustrari posset; sed his quamplurima obstant: plausibile tamen est, *narcosi* percuti Spiritus animales & stupefieri, sed quomodo hoc ex præcordiis fiat res hæret. Nempe sicut opiata, Fungi,

Gas

Gas Carbonum, etiamnum in Stomacho inferunt affectus soporosos, ita similis *virulentia* narcotica circa præcordia existens in regione Stomachi, *Apoplexiam* aut *Paralysin* inferre poterit. *Modus tamen* rei latet. Sufficiat differentiam *Apoplexiæ* in *positivam* & *privativam* insinuasse; observando *ab internis causis* frequentius excitari *accidentales*, ab externis *habituales*, & quæ ex causis internis oriuntur, forsan æquè frequentes esse *Apoplexias positivæ*, quàm *privativæ*.

Causæ remotæ seu *antecedentes*, quæ subinde hic *procatartica* existunt, sunt *contusiones*, & *concussiones* Cerebri, tam cum, quàm sine manifestâ ejus *læsione* factæ; sive collabantur & angustentur pori, seu sanguinis circuitus vitietur intra Cranium v. g. ex nimio sonitu, ex concussione à *casu*, ex *ictu* oculi nimio. Sic *æstus* & *frigus* nimium, potus nimius Vini, Ebrietas, Ingluvies & comestiones, item Morbi melancholici, suppressa sanguinis evacuatio consueta, Veneris exercitium immodicum, vapores mercuriales & Thermarum sulphurearum, Affectus animi graviores, fœtor Puteorum cœnorum, expositio nimis cita aëri post expulsa *Variolas*, *Scabiem*, &c. *Apoplexiam* intulerunt. Distinguitur *Apoplexia positiva* à *privativa*, vitæ genere, habitu *Ægri*, diætâ &c. Discernitur etiam *Syncope cardiaca* ab *Apoplexia* in eo, quòd in *Syncope* difficilius spirent, & signa adsint gravissimæ in pectore angustiae. In *Apoplexia* verò, utut aliàs vix manifesta vitæ habeant signa, tamen spirandi difficultate parùm vexari solent. *Pulsus* in *Syncope* deficit, in *Apoplexia* durus observatur, rarò nullus, nisi in fortissimâ, ubi Sanguis plus minus in præcordiis stagnat, vel nervus cordis afficitur. In *syncope* externa frigent, facies pallescit, sudor erumpit frigidus, pulsu & respiratione penitus ablata. In *Apoplexia* nihilominus respirant, arteriæ pulsant, extrema ut plurimum calida, & facies rubi-

rubicunda observantur. Præterea in Apoplexia stertor adest fortis, quamdiu id, quod à Cerebro accedit, musculis Thoracis, ad complementum Respirationis, solum est ablatum, durante adhuc ebullitione naturali in Corde. In *Syncope* verò nullus est stertor. In *gravi Passione hysterica* Ægræ instar Apoplecticarum jacent. Distinguuntur tamen, quòd in *Suffocatione uterina* dicta præcellerint Symptomata affecti Abdominis item; quòd in *Suffocatione hysterica* pulsus observetur simul parvus, aut ferè nullus, qui in *Apoplexia* admodum sensibilis. Deinde Apoplectici Faciei colorem ferè retinent, imò rubicundi ac tumidi subinde in Facie apparent, qui in *Suffocatione uterina* omnino perit, cum Facies pallescat.

Prognosis. *Apoplexia* fortis est acutissimus & periculosissimus Affectus. Vehementia ex respiratione cognoscitur; nam qui Apoplexiâ moriuntur, suffocati intereunt. Unde quo liberior illa, eo minor Apoplexia est, & contrà. Si *spuma circa os* appareat, lethale, certum enim est, suffocationem esse circa cor à stagnatione sanguinis, quando enim natura extremo conatu voluit sanguinem propellere, inde suborta in Pulmone spuma est, & ad os detrusa, & si aperto ore spuma prodierit, desperata res est. Nempe *spuma* non præcisè mortis, sed supremus naturæ conatus est in talibus Ægris; oritur autem ex aëris & humoris plus minus viscidum mixturâ, adeo ut etiam Sanguis in spumam albam subrubicundam abeat, ad instar Cerevisiæ obscuræ, per agitationem tamen cum aëre in candidam spumam abeuntis. Non ergo levis ista spuma adeo periculosum est signum, quæ ex saliva intra fauces agitata oritur & qualis est in paroxysmo Epilepticorum; sed illa, quæ ex imo pectore, ex Sanguine stagnante per aërem rarefacto in Fauces foras ebullit; adeo ut in Apoplecticis post mortem, per Os, Nares & prominentes oculos fervida

Unable to display this page

privativâ magis *Venæsectio* & *Cucurbitulæ*, in positivâ *Vomitus* & *Clysmata* conveniunt. Hinc illis præmissis, in privativâ volatilia, in positivâ aromatica sulphurea, mineralia fixa, &c. conducunt; quæ omnia secundum Res naturales & nonnaturales diversimodè limitantur.

In *Paroxysmo* opera danda, ut excitetur *Æger*, & ut fervetur libera *Respirationis* actio. Hinc posteriori ratione in loco non nimis clauso, sed aère liberè perflato, situandus *Æger*. Prioris ratione sensuum organa quæcunque & partes quævis sensiles fortius affricandæ: mox instituatur *Venæsectio*, quâ peractâ, vel *Vomitorium* ordinandum, vel *Clysmâ* injiciendum. Non differenda *Vomitoria*, nam in forti *Apoplexia*, magis revellere & *Ægrum* suscitare possunt. Necessè est, ut augeas dosin eorum, uti & aliorum remediorum, quæ excitare debent *Ægrum*. Propinentur *Vomitoria* in forma liquida, sociando simul *Aq. spirituos.* ut *Cinnamomi*, aut similem. Hinc *Syr. emeticus* à *ʒvi. ad ʒi.* *Clysteres* sint acriores, facti ex *Herb. Salv. Origan. Calamenth. Rad. Pyreth. Cyclam.* illis incoq. *Pulpm Colocynth.* vel addendo *Infus. Croc. metallor. turbid. ab ʒiij. ad iv.* etiam commodè add. *Sal gemmæ.* In casu præcipiti *Clysmati* ex jusculo quodam communi cum *M. i. & ij.* *Salis communis* acuato, simul *Infusio antimon.* aut *Syr. antimon. emetic. tripla* vel *quadrupla dosi* ex tempore addi potest. *Frictiones Plantar. Pedum* cum *Muria acri*, aut cum *Aceto* & *Sale* valent ad excitandum *Ægrum*; item punctura extremorum; odores acres ex salibus volatilibus penetrantioribus, aut *Sternutatoria* infusa, ac volatilia Linguae & Palato affricata, præsertim in juncta *Aphoniâ*.

Multum hic facit *Elect. Timæi contra Apoplexiam* & omnes *Affectus soporosos*, item contra *Suffocationes Uteri*.

℞ *Sal. volat. Succin.* ʒʒ. *Theriac. Andr.* ʒiʒ. *Pulv. Castor.* ʒii. *Ol. destill. Rutæ, Succin. Rorismar* aa. gutt. iij. *M. f. Electuar.* capiat magnitud. *Nuc. Mos.* in *Aquâ* quadam *apoplectica*, Simulque *Linguam & Palatum* fortiter frica hoc *Electuario*. Si post horæ quadrantem ad se non redeat, repete, & naribus de sequente pulvere ii a.

℞ *Helleb. albi. Majoran. Flor. Lilior. conval. Pyrethri, Castor.* aa. ʒi. *M. Prodest & Fumus Succin.* aut fricetur *Lingua & Palatum*, cum *Aq. theriac. camphor. Spiritu Cerasor. rectif.* paucis gutt. *Ol. Cinnam. & Caryophyll. acuato*, vel *Extract. Salv. Ol. destil. Camph. & Succin. Ol. Rorismar. O. apoplect. Rhumelii*, &c. *Externè vertex, Tempora & Nucha* iisdem illiniri possunt. Sed observandum ne nimis largiter locis illis illinantur, alàs *Ægri* ad se redeunt de insigni *Capitis* perturbatione & gravitate conqueruntur. Applicantur rectè *regioni Stomachi*; *Laterem calidum* superimponendo. *Usitata sunt & Balsam. apoplect. Ol. Majoran. Lavend. Spir. Salv. &c.*

Cum his ipsis administrationum modis etiam *Aquæ Vitæ spirituosæ apoplect. &c.* Instillantur *Ori, & Faucibus*, acuendæ præsertim *Salibus & Spiritibus urinosi*. v.gr.

℞. *Aq. apoplect. opt.* ʒi. *Aq. Lilior. conval.* ʒʒ. *Q. E. Matthiol.* ʒʒ. *Syr. flor. Tunicæ* ʒʒ. *M. Vel*

℞. *Aq. Lilior. conval. Menthæ* aa. ʒiʒ. *Spirit. Cerasor. nigr.* ʒii. *Liquor. C. C. succin. ritè pp. vel Spir. sal. Armon.* ʒiʒ. *Ol. stil. Succin. gut. vi. Syr. flor. Tunicæ* ʒʒ. *M.*

Cum his *Spirituosis Aquis internis* etiam hic *externæ* quibusdam expetuntur. Ut

℞. *Aq. Melis. Lilior. conval. cum Vin. an.* ʒii. *Aq. Apoplect.* ʒi. *Acetirutac.* ʒii. *M. pro Temporibus & Naso.*

Si his præscript. non ad se redeat, *Vomitorium & Clystma* acre possunt iterari. Quin & *Vesicatoria* ampla *Cervici & Cruribus* applicanda. Si redierit ad se tantum non nihil, *Spirituosæ* continuanda, *Vesicatoria* applicanda,

canda, *Cucurbitulæ* nunc cum nunc sine scarificatione scapulis & brachiis adhibendæ, &c.

Extra paroxysmum Cura præservat. instituenda, ne Recidivam patiantur ii, qui correpti fuerunt, vel qui futuram metuunt; cujus prodromi sunt Vertigo, Memoria debilitas, spontaneæ illachrymat. Oculoriones Scotomiæ, Incubus, Stupores brachiorum &c. In præservatione volatilia aromatica, alterativa & evacuantia repetitis vicibus instituta optima. Inter alterativa, succinata, castoreata, cinnabarina, partes Animales ossæ, Salia & Spir. urinosi, &c. in specie *Salvia* & ejus pp. *Sem. Erucæ* & *Sinapi*, optima sunt ad præcavendam Apoplexiam Senum; de quibus aliqui mane jejuno stomacho gr.x. vel xii. deglutiunt. Vel

℞ *Cardamomi* ʒß. *Coriandr.* ʒii. *Sinap. alb.* ʒj. M. pulverisa, & exhibe gr.x. vel xv. circa introitum lecti. Vel in forma *Electuarii*.

℞ *Caricar. ping.* No.vi. incisiss adde *Sem. Sinap. alb. seu Erucæ* ʒvi. *Cardamomi* ʒi. Misce exactè, adde simul *Cochleare* plenum *Spir. Lavendulæ. f. Electuar.* capiat ex hoc magnitud. Nuc. Juglandis.

Laudatur & *Spir. Sinapi*, *Spir. Cerasor. nigr. dulc. Spir. fuliginis, cum Camph. Spir. Secundinæ humanæ*; item *Cinnab. antimon. Aurum diaph. Poter.* Inter Evacuantia, *Mercur. dulc. cum Vegetabilium Extractis* conducit; item *sudorifera ex Lignis* continuata declinante paroxysmo. *Fonticuli & setacea* in *Apoplexiâ positivâ* parum auxilii adferunt, benè autem in *privativâ*, præcipuè Senibus. Denique *Salivatio* declinante *Apoplexiâ* à quibusdam rectè proponitur.

C A P. II.

De Paraplegiis.

Hemiplegiæ & Paraplegiæ sunt *Apoplexiæ particulares*, non omnia membra occupantes; quæ nunc per se inchoant, nunc *Apoplexiam* sequuntur. Sanè Apo-

plexiæ & hinc natæ *Paraplegiæ* singularem habent convenientiam, licet in modo fiendi differant; unde permutatio mutua earum, & in cura remediorum identitas; non rarum est etiam, Epilepsias in *Paraplegias*, mutari & contra. *Paraplegiæ*, quæ Apoplexiam, Epilepsiam, aliosque Morbos sequuntur immediatè, *Paralyses* vulgo, sed malè vocantur. In his tres gradus sunt distinguendi: 1. Cum motus solum deficit superstitè sensu. 2. Sensus & motus deficiunt, restante tamen partis calore. 3. Istis deficientibus pars simul continuè frigida percipitur, quam insequi solet flacciditas notabilis, & hinc *Marasmus*.

Causa. Communiter *obstructionem Nervorum accusant*. Sed hæc non est *universalis causa*, cum per consensum aliarum partium remotarum *Paraplegiam* fieri observatum fuit, v. g. ex Passionibus hystericeis, item à Lumbricis, graviori subinde animi Pathemate, &c. *Paraplegiæ* pro fiendi ratione nunc *privativæ* nunc *positivæ* esse videntur. Sed cum in specie Apoplexias non lethales ordinariè insequantur, hujus permutationis ratio est inquirenda. Apoplexiam sanguineam universalem ex sanguinis extravasatione, ut plurimum lethalem existimo. Alia sanguinea *privativa*, quæ tantum ex motu sanguinis in vasis Cerebri intercepto oritur, si universalis, quomodo in *Paraplegiam* abeat, obscurissimum est, nisi forsan *Venæsectio* largior motum sanguinis promovendo, alterius Cerebri lateris Affectum particularem reddas, ita ut tantum in altera Cerebri medietate circa Nervorum exortum, & sanguinis consistentis vitio, *Paraplegiæ* oriantur.

Imò si Apoplexiæ *privativæ* sanguineæ *Paraplegia* supervenerit, probabile est, ex sanguine congrumato, aut subsistente, aquosum plus minus laticem fecisse secessum per Cerebrum in caudicem medullarem, vel Spinalem medullam, & sic unius alteriusve Nervi læsione

sione *Paraplegiam* intulisse, in *privativa* & *lymphatica*, aut huic cognata. Unde *Lymphæ*, materiæ peccantis in caudicem medullarem versus interiora progressus, adeoque *Obstructiones*, vel ejus in *Medullam spinalem* defluxus & compressiones certis in locis, *Paraplegiam* inferre possunt. Imò forsan aliqualis irritatio, contractionem fibrarum & membranarum circa principium nervorum inducere, & hinc Spirituum influxum sufficientem impedire poterit. *Positivam* Apoplexiam etiam excipere *Paraplegiam*, res nota, sed modus admodum obscurus. Probabile etiam est Partes quasdam per consensum Nervorum sensu & motu plus minus privari, ex hoc enim permutationis ratio Affectuum paralyticorum & convulsivorum, atque earum identitas explicari possunt.

Prognosis. *Paraplegia* quævis difficilis est curatu. Levior curatu facilior, gravissima difficillima. Si parti paralyticæ vel Tremor superveniat, vel doloris molestia, bonum signum. Quo major calor, eo major spes.

Cura. Eadem ferè, quæ in Apoplexia universali observanda sunt remedia appropriata. Vomitus in *Paraplegia* optimus, & quidem fortè *Vomitorium*, si nempe sequitur Apoplexiam *positivam*. Si *privativam*, magis *Venæsectio Fonticuli*, *Vesicatoria* & *Cucurbitulæ* intra Scapulas conveniunt; utrobique verò *Venæsectio* adhibenda in Plethoricis, aut quibus solennis sanguinis excretio suppressa fuerit. His præmissis inter remedia interna laudantur sudorifera tam generalia ex Lignis, quàm in specie *Aurum diaphoret. Poter. Cinnab. Antimon. Corallia, Salia volatilia, Spir. Sanguin. human. Liquor. C.C. succin.* Optimus est sequens Bolus in Adulto.

℞ *Conserv. flor. Tunicæ* ʒi. *Auri diaphor.* ʒi. *M. pro 2. dosibus.* *Decocta Lign. Sassafras, Bacc. Laur. & Rad. Helen.* his appropriatis interposita sunt optima, v.g.

℞ *Rasur. Lign. Sassafr.* ʒii. *Herb. Rorismar. Mi. Bacc.*

Lauri ℥ii. coq. in *Aq. & Vin. aa.* ℥i℥. in fine adde *Spir. Juniperi* ℥iv. *Spirit. sal. Armoniac.* ℥iii. *Syr. flor. Tunicæ* ℥iiij. *Misce.*

Externè Vertici, Spinæ dorsæ, aut loco, unde oritur Nervus partis affectæ, illinenda conveniunt Ol. destil. Succin. Lavendulæ, Spicæ, Galbanetum Paracels. Spir. Vin. camph. ter vel quater de die calidè affricando. Conveniunt etiam Essent. ex infusis Nervorum, vel Aq. articularis, Tinctura Castor. Spiritus Lilior. convall. cum Vino ad frictionem dorsæ, item Spirit. & Sal. volatil. Lumbricor. & Formicar. Quod si Spina dorsæ his benè perfricata fuerit, applicandum denuo linteum calidum, Gummi Animæ suffumigatum. Cum hujusmodi frictionibus, & litibus calidis ac penetrantibus irritentur partes sensibiles, & hujus medio provocetur plus minus Spirituum impetus; propterea & ipsas partes ita resolutas his modis tractare consultum est, & propterea hic præstat dictis litibus addere præparata ex Alumine plumoso; Balnea ex Formicis seu Stuffæ siccæ hic quoq; locum habent.

℞ *Spir. Vin. camph.* ℥iiij. *Spir. Lumbric. terrestr.* ℥i℥. *Essent. Castor.* ℥vi. *M.*

℞ *Liquor. Lumbric. terrestr. in Clibano parat.* ℥iiii. *Ol. destill. Spicæ, Junip. aa.* ℥i℥. *Ol. Lavend. Majoran. aa.* ℥℥. *Ol. Succin.* ℥ij. *Alumin. plumei.* ℥i. *M.* partibus affricatis hoc Balf. seu Ol. inungatur, quibus subinde imponi potest Emplastr. ex nervin. & aromat.

Pro *Aquis articular.* quidam recipiunt *Sem. Sinapi p. j.* *Bacc. Junip. pii.* contusa infundunt in *Spir. Vini*, eundemque imprægnatum partibus affricant & multa alia.

C A P U T I I I.

De Paralyfi.

Paralyfis est resolutio membrorum talis, in quibus motus primariò deficit, superflite plus minus Sensu.
Stupor,

Stupor contrà est Affectus in quo deficiente in partibus Sensu superest Motus. *Paralysis* igitur est resolutio & relaxatio istius constructionis, quam debet habere Nervus, Tendo, Ligamentum; quibus mediantibus connectuntur & moventur Artus, & quæ ipsa instrumenta laxiora non possunt movere istas partes. Quod si in Paralyfi, motu læso, remaneat Sensus Tactus, vocatur *Paresis*, qualis est, quæ Scorbuticos affligit, aut post Colicam accidit. Quando verò motus & sensus una pereunt, dicitur *Paralysis*, gravior scil. species.

Differunt *Paralysis* & *Paraplegia* 1. *Origine*, nam *Paraplegia* sequitur Cerebri & Spinæ morbos & comitatur Apoplexiam, Epilepsiam, Convulsiones, &c. *Paralysis* verò sequitur Scorbutum, Colicam convulsivam: quandoque copiosam ingurgitationem Vini.

2. *Subjecto*. Nam in *Paraplegia* nervi, in *Paralyfi* musculi & tendines afficiuntur, unde Remedia ibidem applicanda.

3. *Symptomatibus*. Nam in *Paraplegia* legitima, Sensus Tactus cum Motu tollitur; in *Paralyfi* plerumque superest & interdum remanet Sensus dolorosus.

4. *Paraplegia* à principio ad finem est constans. *Paralysis* & *Paresis* Ægros sæpè per intervalla vexat. In *Paralyfi* itaq; Motus perit sæpè manentè Sensu; sed si Sensus perit remanente Motu, non *Paralysis* sed *Stupor* dicitur.

Causæ sunt *privativæ* vel *positivæ*; *privativa* est Nervorum dissolutio & compressio; sed hæc potius *Paraplegiam* infert. *Positiva* est, quæ propriè *Paralysin* constituit; siue *interna* sit siue *externa*. Inter *externas* sunt humectatio & refrigeratio nimia, indeque nata resolutio Tendinum & fibrarum, mora nimia in frigida aquâ, frequens natatio, graviores Animi affectus, vapores mercuriales, suppressio Lochiorum, omissio Venæsectionis consuetæ, tactus Torpedinis piscis & quorundam Conchiliorum. In specie *Paralysin positivam* in-

fert ex causa *interna* acidum volatile austerum ferè, vehiculo nunc feri, nunc spiritus influi, ad partem nerveam delatum, cujus occasione fibræ unius vel alterius Musculi vel Tendinis nonnihil intorqueri aut corrugari videntur. Contumacissima est Paralyfis quæ ex Vino, Scorbuto, vel Colicâ oritur. Notum est, Vini potatores in quibusdam Regionibus Paralyticos reddi, nunc cum partis Stupore, nunc cum Sensu verminante & lancinante. Tandem membri Contractura supervenit, quæ ex acido volatili austero derivari potest. Observantur tales frequenter in Moravia, Austria, &c. Acidum illud in Stomacho non ritè correctum pergit ad partes extimas & extra nervosas Fibras, Tendines & Ligamenta defigitur. Quod si magis volatilifatum sit, Synoviam Articulorum, Podagram vel Lithiasin infert. Unde in hoc casu præmissis præmittendis optimè lacticiiniis curantur. *Scorbutus* sæpè hujusmodi Paralyfin inferre solet. Sensim, cum inchoat & procedit, primò vagus stupor apparet, hinc successivè labefactatur tonus membri; est autem ut plurimum vaga, uno enim die incedit Æger altero decumbit, Sensus manet ut plurimum, aliqualis saltem Stupor inducitur; nunc cum dolore gravi vago, nunc cum fixo juncta est, ut vix membra commodè movere possint, nisi jacentes. Sanè acidum volatile hic peccat, nerveas fibras diversimodè afficiendo; unde non rarum est, ut scorbuticis membrum spasmus contractum nunc rigidum reddatur nunc Paralyfi affectum flaccescat. *Paralyfis* sequitur etiam *Colicam* illam, quæ magis habitualis est, & vulgo ab humore tenui & acri oriri dicitur, & practicis *Colica biliosa* vocatur: alvus heic pertinaciter clausa, Tormina atrociora sunt, malum purgantibus per os assumptis exasperatur, Umbilicus interiora versus trahitur. Si hæc rectè considerentur, ratione causæ *Colica scorbutica* est, ratione modi *convulsiva*. Acidum hoc plexibus

xibus nerveis Mesenterii inhærens has turbas dat. Ex fibrarum enim tendinosarum congregatione Contracturam efficit. Et sic per consensum unius vel alterius Membri dispositio insequitur Paralytica, sicuti & Stupor Crurum ex Renum Calculo.

Prognosis. Paralysis difficilis existit curatu; quo magis partes contractæ, eò pejus, quo magis vagum est malum, eo melius.

Cura. In *privativa* Paralyfi ex internis causis *sudorifera* sunt optima. Quin & in malo contumaciori *Salivatio* conducit. Si à vitio externo, ut contusione, luxatione, &c. *Litus ex aromaticis & nervinis*, in specie *Balsam. peruv. Empl. paralyticum Mysycht.* cum gummi *Tacamahacâ mixtum* prodest. In specie *internè & externè* *Oleum destill. Lavend. litu cum Petroleo & Ol. Junip. acuatum* comendatur. Quod si Paralysis oriatur ex *humectatione & relaxatione Tendinum*, &c. à causa internâ aut externâ, convenit *Litus ex Ol. terræ, Axung. human. & anserinâ compositus. Empl. ex Tacamah. & Galbano malax. cum Ol. Succin. & Philosoph.* circa Articulos applicatum, item cum *Ol. Terræ & Philosoph. mixtum*, *internè* sæpè *Theriaca* sudor provocetur. Si à *mercuriali veneno*, convenit *Decoct. Feniculi & Helen.* Si Venena sufficienter exclusa, Lac & Serum lactis propinari possunt. Si excretionis cujusdam suppressio in culpâ fuerit, tum *Venæsectio* primùm, hinc sudor conveniunt; si acidum fuerit volatile, quælibet *fortiora purgantia* vitanda; saltem *Helleborinis mitioribus*, iisque partitis vicibus utendum: In *scorbuticis præcipuè fortiora purgantia* Morbos *convulsivos* inferunt; Conveniunt itaque ratione acidì vol. *apoplectica fixa & epileptica*, ut Unicornu verum, *Cinnab. antimon. Aur. diaphoret. Antimon. diaph. mart.* item *urinosâ volatilia*, ut *Spir. Tart. volat. Tinct. bezoard. Spir. sal. armon. Spir. Lumbric.* item *aromatica appropriata*, v.g. *Rosmarin. Castor. Remedia ex Lignis, Theriaca, & Extra-*
cta

Et a theriacalia; istis præmissis *Diæta temperata & lactea* instituatur. Si Scorbutus in recessu sit, juxta volatilia *urinosa* locum obtinent *Turiones Pini & Abietis*, v. g.

℞ *Turion. Abiet.* ʒiʒ. *Rad. Chinæ* ʒi. *coq. ex Aq. & Cerevis.* ad medias; bibatur ex hoc mane & vesp̄ri. Istis præmissis (non aliàs) *Serum lactis* cum *antiscorbuticis* mistum egregium est. Quod si denique Colicam insequatur *Paralysis*, cautus sit Medicus in præscribendis *purgationibus fortioribus*: Nervus curæ ad Abdomen potius dirigendus est per *Clysmata lenient. absterg.* ex *Lacte & Tereb.* quo frequentius eo melius. Internè per *Decocta Sem. 4. calidor. Helenii, Milii* cum *Lign. Sassafras*, *Serum lactis* cum *antiscorbut.* Umbilicus probè *Spir. Tart.* aut *Sal. armoniaci vinoso* fricetur, postea inungatur *Galbaneto Paracelsi*, quod sanè egregium; non conveniunt hic *Unguenta* nimis pingua; præstat interdum uti *Suffitibus, Fomentis, Lotionibus*. Observandum tamen, si *Scorbutus* subsit, *externa temperata* magis convenire, non semper *calida & acria*. In administratione topicorum expendat Medicus, an *Paralysis* sit ab humore aquoso aut pituitoso; aut Sero quocunque modo vitiat, & Æger sit similis constitutionis, parsque paralytica prius intumuerit, tunc medicamenta subtilia, calida & penetrantia adhiberi possunt. Quod si verò sit *constitutionis biliosæ* & pars affecta emarcescat, ab iis abstineat.

Inter externa præter *Galbanetum Paracelsi. & Ol. divini.* Fallop. conveniunt *Balsam. paralyt. Myns. item Aqu. articular. externa*, v. g.

℞ *Fol. Nicotian. Origan. Sambuc. aa. Mi. Rad. Angelicæ, Pyrethri, Aron. aa. ʒi. Euphorb. Castor. aa. ʒvi. Piper. utriusque ʒiij. Flor. Stæchad. arabic. Lavend. & Lilior. convall. aa. ʒʒ. Sem. Eruc. ʒiʒ. concis. & contus. digerantur, in Spiritu Vini, & hac essentia fricentur partes, vel abstrahatur ab iisdem Spir. Vin. & applicetur.*

Hujusmodi autem externa promptius operantur post
fudo-

sudorem, hujusque absterfionem, apertis nempe poris. Conducit porro *Essent. Succin.* item *Spir. sal. armon. & Lumbricor. terrestr.* item *Spir. Tart. rectific. cum duplo Spirit. Vini* in Paralyfi ex Colica. Accedit *Urina humana* ratione *Salis volatilis*. Laudantur *Urticæ & urticationes*; item incoqui possunt *Urtica, Camomil. Cuminum & Sal* in *Urina humana* ad quartæ partis consumptionem, qua balneetur membrum, inungendo postea cum *Ol. vulpino. Ol. destillata* v.g. *Juniper. Lavendul. Tart. Lignor. Galbani, &c.* uti & *Petroleum* *Oleo Nucistæ* exceptum, conferunt iis qui acriâ ferre possunt. Scorbuticis autem temperata magis conducunt, inprimis si *Atrophia* membri metuatur; talia sunt *Pinguedo human. viperin. anserin. castorin.* nunc sola, nunc cum *Oleo* quodam *destill.* præmissâ *Friktione*, applicata. Hujusmodi est *Liquor Anseris assando prolicitus*, cum parte æquali *Vermium terrestr.* mistus, vel in pastam redactus & destillatus unde *Oleum* habetur egregium. Conducit autem Anserem vino lotum, *Thure, Mastiche, Myrrha, & Ung. martiato* ante affationem replere. Pari ratione *Venter Ciconiæ* impleri, & hujusmodi linimentum elici potest. *Balnea ex Formicis* egregia sunt in *Paraplegiis* ac resolutione *Tendinum & Ligamentorum*. Integrum enim illorum cubile *Sacculo* inclusum, *Aquæ ferventi* injicitur, cujus vaporem excipiat *Æger*; sequenti die ebulliat iste sacculus & denuo excipiat vapor, idque bis vel ter. Accedunt *vinacea*, dum spontaneâ fermentatione incalescant, aut inspersione *Calcis vivæ* animentur, membra enim paralytica iisdem immersa in Paralyfi scorbutica, aut ex Colica aut acido vitioso natâ, mediante sudore multum levantur. *Thermæ* denique iis, qui constitutionis sunt sanguineæ & Phlegmaticæ, minus qui biliosi sunt, conducunt; idque magis in *Paraplegiis* quam *Paralyfibus*.

S E C T. V.

De Læſionibus Senſuum externorum.

C A P. I.

De Variis Viſus Læſionibus.

QUATUOR modis læditur viſus. 1. Quando aboletur, in *cæcitate*. 2. Quando ſimminuitur in Viſus Hebetudine. 3. Quando depravatur. 4. Quando augeri videtur, & objecta nimis colorata & ſplendida apparent. Frequentiores autem Affectus Oculorum ſunt 1. *Unguis*. 2. *Leucoma* & *Sugillatio*. 3. *Cataracta* & *Suffuſio*. 4. *Gutta Serena*.

Unguis fit, quando tunica quædam, ut plurimum à Cantho majore circa Naſum enata, foramen Pupillæ claudit & nullum concedit tranſitum radio viſivo. Si tunica hæc tenuis & albida ſit, *Unguicula* & ſimpliciter *Tunica* dicitur; ſi verò carnoſior exiſtat, *Pannus* audit. *Cauſa* ſic ſe habet; Lachrymæ ſalino acidæ aut acres carnem in Angulo majore arroduct, hincque membranam adnatam lædunt, unde nutrimentum tranſudat & coagulatur in concretum ejusmodi membraneum. Si fortius penetravit iſta roſio & vascula ſanguinis læſa ſit, ſanguis novas vias facit & venulas repræſentat; *Pannus* itidem *lividus*, *obſcurus* & *doloroſus* eſt, adeoque *Tunica maligna* ſeu *cancroſa* audit; ſi verò *Pannus* candidus, clarus, tenuis & indolens ſit, *benigna* dicitur. Quoad prognofin; *Unguis* gravis tandem cæcitatem infert. *Re-cens* facilè curatur, vetus difficulter. *Tunica cancroſa* non attingenda, item ſi cùm *Pterygio* incipit & progreditur.

ditur. In *Cura*, Tunica hæc præternaturalis removen-
da aut medicamentis abstergentibus & blandè erodenti-
bus, aut manu chirurgicâ: hinc blandè adstringenti-
bus poruli firmandi. Conveniunt igitur *Sacch. cand. Mel,*
Vin. alb. Os Sepiæ, C. C. ustum, Testæ Ovorum calcinatæ:
item *Aquæ Euphrag. Chelidon. maj. Fenic. in quibus in-*
fund. Croc. metal. vel dissolv. Sal gemmæ pro Collyriis. In
specie convenit *Fel Lucii piscis* ad ʒi. dissol. in *Aq. Leucoij*
bulbos. ʒiʒ. item hujus *Fellis Aq. destil. & Essent. vel*
loco ejus Fel human. destil. in cucurbitâ per alembicum æne-
um. Egregia est etiam *Aq. destill. per alemb. ex Stercore*
Anseris junioris, Mense Aprili collecto. Si pertinacius
sit malum, progrediendum ad *Aq. sapphyrin.* Chirur-
gorum, quæ varie dilui potest. In specie *Succus Che-*
lid. maj. express. dilutus cum *Rore Feniculo* infidente ab-
sumit Tunicas. Facit huc *Collyrium* sequens.

℞ *Lapid. Hæmatit. ppt. ʒʒ. Vitriol. alb. gr. xv. Myrrhæ,*
Croci aa. gr. v. Sacch. cand. ʒi. M. f. pulvis, miscendus
cum partibus æq. Aqu. Ros. Euphrag. & Fenic. & Tunicæ
illinatur mistura cum penna, cavendo pupillam.

Nubecula fit, quando in nutritione Corneæ perspi-
cuæ alimentum nonnihil crassius & viscidius suggeri-
tur, adeo ut obscuratâ Corneâ, Ægro omnia obscura
& quasi per *nubeculam* appareant. Si ab erosione Tu-
nicæ corneæ, v. g. in *Variolis*, cicatricula crassa & alba
generetur, *Albugo* seu *Leucoma* vocatur; si post ictum
aut casum sanguis congrumatus in albo oculi hæreat,
& radios visivos vitioso colore tingat, *Sugillatio* dici-
tur. Quoad *Prognosin*, *Cicatrix* crassa & diuturna diffi-
cilis est curatu. *Sugillatio* facilè removetur in Pueris,
modò tractabiles sint. In *Cura Nubeculæ* materia crassa
removenda: *Leucomatis* macula & cicatricula abster-
genda: in *Sugillatione* sanguis congrumatus resollen-
dus & discutiendus. Conveniunt igitur *Sem. Sclareæ*
Oculo impositum, quod *Maculas & Albuginem* ab-
stergit;

stergit ; *Succus fœniculi cum Bals. peruv. Succ. Anagall. flore cœrul. Succ. Chelidon. Aq. Mell. simplex & comp. Aq. Saphyrina & Liquores parati ex fl. Cichor. & Cyani. item seq. Cataplasma Oculo imponendum.*

℞ *Pulp. Pomor. odor. quartarium, incid. minut. & in Aq. Ros. ac Fœnic. coq. ad pultem; add. Mucilag. Sem. Fœnigr. ℥iij. Album ovor. No. ii. vel iij. Lap. Hæmatit. pp. ʒß. ad ʒi. Cort. Granat. pulv. ʒii. M. f. Cataplasma. Ad sugillationem valet fons ex Aq. Chærefol. & flor. Cyani cum linteis multiplicatis: item Decoct. Rad. Symp. & Sigill. Salom. vel Liniment. contra Livorem faciei Mynsichti.*

Suffusio fit, si in humore aqueo concre scat membrana radiis transitum negans, quæ *Cataracta* dicitur. *Causa* est impuritas humoris aquei, ejus perspicuitatem tollens; ratione cujus cum particulis excrementosis in Membranam concre scit. Præter hanc datur & *Suffusio Notha*, Jejunis, & iis, qui debilitate Stomachi laborant, familiaris, item in statu Febrium, dum Muscæ ante oculos versari videntur. Distinguendum autem est inter *Suffusionem* & *Glaucoma*. Hoc enim tale humoris crySTALLINI vitium est, quando ex perspicuo obscuratus & albedine fusca inquinatus est, quod quidem vitium Senibus tandem naturaliter accidere solet. Quoad *Prognosin*; si uno Oculo connivente alterius Pupilla non dilatetur, incurabilis est *Suffusio*. Si *Cataracta* confirmata sit, ubi Ægri lumen admotum vix vident, medicamentis quidem planè non, Chirurgiâ autem difficulter curatur. Quo magis alba, eo melior, nigra ferè nunquam curatur. Pro *Cura* substantia ista heterogenea ante sui concretionem discutienda: concreta resolvenda, aut saltem manu chirurgicâ deprimenda. Conveniunt itaque *Aquæ ophthalmicæ antimoniales*, *Liquor Hepatis Mustelæ*, *Aq. destil. Stercor. human. cui infund. Fel. Mustel. piscis. Aq. ophtalm. Querc. ex Vitriol. & Urina pueri.* Ex Chirurgia præter depressionem acu facien-

faciendam, conveniunt quoque *Vesicatoria* in *Nucha*, *Fonticuli*, *Setacea*, & hujus farinæ alia.

Gutta serena fit, quando radius visivus pertingit quidem ad *retinam*, sed nulla sequitur visio. Cujus causa ferè semper est in *nervo optico*, ejusque expansione, quæ *Tunicam retinam* constituit, quando nimirum obstructus, compressus, vel alio modo læsus est nervus v.g. ex *Scabie* retropulsa, *Ulcere Pedis* intempestivè clauso, &c. adeo ut *Spiritus animales* influere nequeant: vel quando ipsa *retina* ita flaccida evadit, ut à nullo radio visivo moveri queat. Quo facit quando à causis externis ob percussione[m] *Oculi*, casum in *Synciput*, fortem *Sternutationem*, diuturnum *Solis* aut *Lunæ* plenæ aspectum, laceratur quasi vel alio modo vitatur. In *Prognosi* omnis *Gutta serena* difficulter, relaxata autem *Retina* Senum vix curatur. *Nyctalopia*, si interdum rectè, vesperi parum aut nihil videtur, rarò curatur. In *Curâ* conveniunt internè *Pill. aloëphang.* *Infus. Senæ* cum *Salè Tart.* in *Aqua Euphrag. & Fœnic.* *Pulvis Hermodactyli*, porrò *aromatica*, fugiendo interim acria manifesta, *Allium*, *Cepas*, &c. Appropriata inter palmam ducit *Euphrasia*, indeque parata *Vina*, *Essentiæ*, &c. hinc *Rad. Valerianæ*, *Chelidon. maj.* *Levistic.* *Fœnic.* *Sassafr.* *Rosmar.* *Bacc. Junip.* *Ruta*; item ex *Formicis* parata internè & externè. Pro usu externo prostant *Infusa antimonialia*, & *Aq. ex Fellibus*, item seq. *Unguentum*.

℞ *Mell. anthos. & despum.* ʒ℔. *Pulver. Zingiberis, Caryophyllor. arom.* aa. ʒj. *Salis vitrioli* ʒ℔. *M. f. Ung.* de quo particula instar *Seminis Sinapi* *Oculo* imponatur & continuetur.

A R T I C. I I.

De Auditus Læsionibus.

LÆditur *Auditus* 1. Quando imminuitur aut aboletur in *Surditate*. 2. Quando depravatur in *Tinnitu Aurium*.

Surditatis causæ sunt vel Auris externa abscissa, vel meatus auditorius obstructus à cerumine aut externis illapsis, vel membrana Tympani rupta, exesa, aut ulcerata, vel Nervus auditorius aut malè insertus, aut obstructus, vel compressus. *Causæ externæ* sunt casus ab alto, nimii sonitus, v. g. ab explosione Sclopetorum, Morbi acuti ad statum properantes, & per Hæmorrhagiam criticam finituri. Quoad *Prognosin*, Surdi ab ortu raro curantur. Surditas per se & independens curatu difficilis. Surditas in acutis cum urina cruda delirium portendit: Sed cum coctionis signis bonum, & Hæmorrhagiam criticam promittit. In *Cura* Surditas critica sponte cessat. Si à *cerumine* obturentur Aures, id attenuetur per *Succ. Absinth. Spir. Urin.* &c. & dein eximatur. Sin ex *aliis causis* fuerit malum, ferè semper Tympani & Nervi acustici habenda est ratio, ut horum tonus *aromaticis* & *nervinis* restauretur. Hinc remedia inter excellent *Ambra* & *Moschus*; vel *Aq. Origan.* cum *Vino* destillata vel *Aq. Card. ben.* Item *Essent. Absinth. Castor.* aut *Caryoph. Spir. acusticus Mynsichti* vel *Barbette*, cum *Bombace* Auribus admotus. Facit huc *Ol. still. Succin.* cum *Ol. Nucl. Persic.* Item *Aq. magnanim.* & *Spir. Formic.* vel *R. Rad. Helleb. nig. 3ß. Rad. Cal. arom. ʒi. Pulp. Colocynth. ʒj. Bacc. Laur. excort. ʒi. Sem. Cumin. ʒii. Spir. Vin. ʒiv. M. Stent. in Infus. per aliquot dies; Colaturæ expressæ guttæ aliquot auribus indantur.* Si ex casu aut percussione, egregia est *Aq. Cyclaminis per alembicum destillata*, vel *Emplastrum* ex *Tacamab.* & *Cerato de Beton.* Capiti imponendum.

In *Tinnitu aurium* sonitus percipitur qui non est. *Causæ* sunt vel *aër Auris internus* vitiosè motus, vel *Tympanum* variis ex causis commotum & vellicatum. Hinc percussio Capitis, casus ab alto, turgescencia sanguinis in Cephalalgia vel Febribus acutis, & quidquid aut *Tympanum* irritat, aut auram internam commovet,

movet, inter causas externas refertur. Quoad *Prognosis*; Tinnitus in Febris ardentibus sponte curatur. Si per se Morbum chronicum constituat, raro tollitur & tandem ad Surditatem declinat. In *Cura* laudantur *Suffitus* ex *Absinth.* vel *Verben.* item ex *Succino* vel *Gum. ammon.* item *Ol. nuc. Persic. & Spir. Urin.* cum bombace auribus inditus. Admodum laudatur seq. *R. Helleb. alb. Castor. an. zii. Costi ver. zib. Rut. ðii. Euphorb. 3ß. Amygd. amar. 3iib. Coq. in Ol. Rut. quod tepidè instilletur.* Si fiat ex *casu*, *R. Aq. Calc. viv. cochleare i. Suc. Cep. cochl. ß. Ol. destil. Spic. gut. 4. M. & Auribus instilla.*

Internè in *Affectibus Aurium*, præmissis universalibus, sunt *Sassafrata*, *Succinata*, &c. Quæ eo melius operantur, si sudor post eorum assumptionem expectetur.

A R T I C. I I I.

De Læsionibus Gustus & Olfactus.

Vitiato uno horum sensuum vitiatur & alter. Læditur autem uterque 1. Quando imminuitur aut aboletur, vel ex defectu *Spir. animalis* in *Apoplexiâ*, *Paralyfi*, &c. vel ex vitio organorum. 2. Quando depravatur, ita ut odores vel sapes falsi percipiantur, propter organa à variis humoribus & halitibus peregrini saporis infecta. Sic *Olfactus* depravatur ob *Scorbutum oris*, vel *Ulcus narium* in *Lue veneræ*. In *Ictericis* gustus ferè amarus esse solet; Quò fortè *picantium* gustus referendus; & *Catarrhi* utrumque sensum aut depravantes aut abolentes. In *Prognosi*, si à *Catarrhis*, abest periculum; si inveteratum sit malum, difficile est curatu. Quantum ad *Curam*, in *imminutione* aut *abolitione causa removenda*, respectu habito ad *Catarrhum*; deinde organa confortanda per *nervina*, v.g. *Olea & Es-*

sent. Major. Puleg. Rosmar. Hinc Naribus commodè illinitur *Balsam. Major. ex Oleo.* Vel fiat *Suffitus ex Gum. Anim. Succin. &c.* In *Olfactu* depravato eadem locum habent. In *Gustu depravato* causa prius removenda, v.g. *Ictericis Vomitus* convenit: deinde *Linguae tonus* restituendus cum *Sero lactis acidulato*, vel *Rad. Cichor. condit.* Alias masticeatur *Raphanus* ante pastum; vel subinde colluatur *Os succo Acetosæ*, vel *Syrupo* ex eo cum *Saccharo* parato.

A R T I C. I V.

De Læso Taçtu , indeq; orto Doloze.

Sensuum omnium communissimus est *Tactus*; nam omnes reliqui non sunt nisi *Tactus speciales*. Præter ejus abolitionem & imminutionem in *Apoplexia*, *Paralyfi*, & *Stupore*; hic ipse interdum augetur & simul depravatur in *Dolore*, qui etiam omnibus sensibus communis est: fit enim, quando in organum tam vehemens fit impressio, ut illud nimis moveatur; in specie, si fibrillis nerveis objectum quoddam tactile occurrat, quod eas nimis vehementer moveat. *Tactus* enim organum sunt *Fibræ*, earumque subtilissimæ fibrillæ, quæ à fortiore & vehementiore objecti motione celerrimè vibratæ, exinde violenter admodum separantur, divelluntur & velut lacerantur, unde quædam ab aliis divulsæ contractivâ quasi vi abbreviantur, & alias illæsas violenter trahunt & lacerant; unde *dolor*, & remoto objecto *doloris continuatio*. Affectis fibris vibrationis istius occasione *Spiritus animales* & ipsi ad certum motum determinantur, ad *Cerebrum* nempe, ubi in sensu communi fit formalis doloris perceptio seu sensus doloris internus. Hinc fit, ut *Convulsiones* sæpè *dolorem* sequantur; & vice versa convulsivus impetus doloris incrementum

erementum inferat, cum exinde pars dolens tendatur & pulsatoria molestia afficiatur. Atque hic est primus *Doloris* actus. Quòd si verò fibrillis jam læsis objectum, naturale licet, appropinquet; tunc fibrillæ vel tantillo contactu vibratæ novam doloris impressionem facere solent v. g. in partibus vulneratis aut ulceratis; imprimis si nervosæ sint, quæ fibrillas habent copiosiores quàm sanguineæ.

Differentia Dolorum variæ, & tantùm non innumera-
rabiles sunt, pro varietate objecti dolorifici & partium
affectarum. Sufficiet nobis decem speciales ex causâ
internâ ortas considerare. I. Est *Gravativus dolor* &
quasi *premens*, qui occupat partem minùs sensilem, sed
sentiente nonnihil membranâ cinctam, à materia visci-
da, minùs acri, aut fluida ferè insipidâ, aut dulci infar-
ctam; v. g. in *Hepatis tumore*, *Calculo Renum* ingenti
quieto. II. *Punctorius*, ortus ex acido membranam
ad instar aciculæ pungente, & hinc convulsivo spasmo
crispante, v. g. in *Pleuritide*. III. *Terebrans*, ortus à
viscido plus minus acido parti cuidam impacto, & ean-
dem quasi terebrâ perforante, v. g. in *Colica*, *Cephalæâ*,
&c. IV. *Rodens* seu *Mordens*, quo & *pruriginosus* perti-
net, quasi Vermiculi continuò fodicarent & roderent.
Oritur ab acri salso membranosa loca vellicante. V.
Pulsatorius, ortus ex nimia partis dolentis repletionem,
eiusque fibrarum convulsiva strictione, unde contractæ
arteriæ quavis pulsatione dolorem intendunt, ipsâ illa-
rum tunicâ plus minus tensâ : percipiturque vix alibi,
quàm in Inflammationibus aut fortioribus membrana-
rum Tensionibus, v. g. *Cephalalgia*. V. *Ostocopus*, quasi
in sui profundo ossa frangerentur, aut contunde-
rentur; qui immediatè *Periostium* afficit, præsertim no-
cturno tempore, oriturque ab acido in succo viscido,
quasi minùs corrosivo; periostium nunc saltem velli-
cante, nunc rodente; v. g. in *Lue venerea* & *Scorbuto*.

VII. *Tensivus*, ortus à spasmò membranarum, partem solidam investientium; sic in *Odontalgia* dimidium caput *tendi* videtur. Si membranæ cavitatem quandam efformantes repleantur, ita ut ex irritatione spasmodicè contrahantur, fit *Dolor distendens*; sic in *Colica flatulenta* Abdomen distenditur. VIII. *Lacerans & Lancinans*, quasi quis unguibus laceretur, propter acre acidum purum, sed austerum, membranas afficiens, idque sæpe in Cruribus Scorbuticorum. IX. *Ardens*, quasi ignis scintillulæ urerent, ortus ab acido subtili acri, ferè volatili, partes membranofas solidas afficiente, v.g. in *Erysipelate*. Subinde humores contenti effervescentes, dominante acido volatili, talem producunt dolorem. X. *Algens*, ab acido minus acri, sed singulariter fibras quasi stupore afficiente.

Ex dictis patet, ex *Causis doloris remotis internis* imprimis esse acidum vitiosum, cujus particulæ acutæ & rigidæ in fibras se insinuant. Hujus acidi origo ut plurimum est ex primis viis, v.g. in Arthriticis, & Scorbuticis; rarius autem ex privato partis, in digestionem propriâ læsæ, vitio, v.g. in *Odontalgia*. Acidum hoc, prout nunc est volatilius seu spumofius, nunc minus volatile seu fixius; prout hæret in vehiculo tenuiori aut crassiori; prout parti dolenti magis vel minus infixum fuerit; etiam dolores pertinaciores aut facilius curabiles infert. Sic dolores venerei pertinacissimi sunt, & frequenter recidunt dolores, qui ex privato partis vitio oriuntur, v.g. *post Articulos graviter vulneratos*; hi enim quavis tempestatis mutatione recrudescunt. Dolores autem arthritici vagi facile discuti solent, propter acidum volat. spumofum, magis à spiritu influo quàm feri vehiculo partibus communicatum. Hinc hujusmodi dolores non *continui* sunt, propter acre remissius parti agglutinatum. Nonnunquam dolorem comitatur Tumor, qui in *Inflammatione &*
Sup-

Suppuratione causa est Doloris ardentis, rodentis, pulsatorii; In Arthritide verò, Odontalgia, &c. Doloris est effectus, ex fibrarum stricturâ convulsivâ, contentorum circulum & motum æquabilem remorante.

In *Cura* conveniunt aut *Causam removentia*, quæ ferè alcalia sunt, nunc *fixa*, nunc *volatilia*; nunc *magra*, nunc *aromatica*, & *oleosa*; hæc enim penetrant, acidum corrigunt, viscidum attenuant, & humorosum discutiunt: aut conveniunt *Causam temperantia*, *pinguia* nempe, *oleosa*, *mucilaginosa*, quæ acre mitigant, & fibrarum tensionem emolliunt: Vel denique conveniunt, quæ sensum partis stupefaciunt, v. g. *Opiata*, *Hyoscyamus*, &c. inprimis *Ol. Hyoscyam. expressum* externè applicatum.!

Causa materialis peccans removenda, maximè per *sudorem & urinam*; præsertim *sudorem*, hujus enim medio & viscidum in contumacioribus doloribus simul peccans plus minus emendatur. Inter *Purgantia* excelsit *Merc. dulcis*; quibus adduntur *martialia*, *solaria*, &c. pro fomite morbozo corrigendo. Sicuti externè, pro causæ remotione, *Venæsectio*, *Hirudines*, *Vesicatoria*, (inprimis in Doloribus Artuum gravioribus à sero scorbutico acri) *Caustica*, &c. magis inserviunt.

Narcotica potentissimè levant, Doloris symptoma sistendo, sed causam materialem nec corrigendo nec removendo. Conducunt inprimis, si humor sit tenuis & rodens, tenuitatem enim simul corrigunt. Sin verò glutinosus sit humor, sublato ejus motu, eundem parti magis impellunt, adeoque Affectum deteriorem reddunt. Semper utique in curando Dolore respiciendum ad hæc tria. 1. Ad partem affectam plus minus sensibilem, adeoque plus minus carnosam aut nerveam. 2. Ad causam efficientem occasionalem plus minus acrem. 3. Ad vehiculum causæ, vel viscidum successivè attenuandum, vel tenue facilè discutiendum: Nempe quo

fenfibilior est pars, eo magis temperata conveniunt; quo acrior fuerit causa occasionalis, & quo viscidior fomes, eo minus *volatilia discutientia*, quæ acre agitando & viscidum resolvendo dolorem exacerbant, sed *successive emollientia* magis conducunt. Sic in *Nodis venereis* nocentissimus est *Spir. Sal. armoniaci urinosus*.

Remedia igitur ad *primam classẽ* pertinentia, *Alcalia* plus minus *aromatica*, sunt *Absinth.* cum *Parietariã* contusum, coctum & applicatum, tam in Doloꝛe ex causa externa, quàm in illo ex acri seroso humore interno, v. g. Capitis aliarumque partium. Item *Menth. Anethum, Chamom. Folia Lauri, Bacc. Junip. Sem. 4. cal. maj. Aquæ articulares ad extra*, acuatæ cum *Spir. Sal. armon.* cum *Calce viva* parato, & *Spiritu Lumbric. terrestr.* per putrefact. partibus antea probè fricatis, applicatæ. In Doloribus egregia sunt *Formicalia & Lumbricalia* propter *Sal. volat.* singulare. Quo etiam *Urina humana* pertinet, & quælibet ex eâ parata. Dolores ab *acido vol.* orti levantur per *volatilia ex animalibus*, inprimis ex *Scarab. cornuto*. Pertinet huc *Camphora & Spir. Vini camphorat.* Præsertim in Inflammationibus; item *Ranæ & Sperma Ran.* in Arthriticis & cognatis doloribus, ratione *alcali temperati*, quo turgent. singulariter *anodynus*, *Sapo venet.* in *Spiritu Vini solutus* ratione *alcali oleosi* dolores ab *acido* ortos sedat. Si adsit ardoris sensus, solvatur in *Aq. spermat. Ran.* vel *Spir. Lumbric.* aut *Spir. Vini* cum *Camph. & Croco*, plumâ illinendus. In Nervis contusis & punctis egregius est *Bals. Peruv.* Solvatur in *Vitello Ovi & Spir. Bacc. Junip.* in Articulorum doloribus à defluxionibus frigidis. In Doloribus à viscido acido egregia sunt *Gum. ammon. & Galban.* Ac inprimis *Tacamabaca* in Doloribus à sero vel lymphâ acidâ, Catarrhis vulgo tributis. Potentiora sed acriora sunt *Olea destill.* ex dictis *Gummat.* item ex *Animalium ossibus, pinguedinibus, Cera.* Sic in Doloribus partium nervosarum egregium est

est *Galbanet. Paracelsi*, & si à contusione oriantur, *Ol. Cer. & Spirit. Vini*. In Dolore brachii & pedis optimum anodynum est *Stercus humanum & vaccinum*, aut recens applicatum, aut cum *Ol. Ros.* mixtum in forma *Cataplasmi*. Alias conveniunt *Emplastr. de Meliloto*, item *de Ran. cum Mercur.* Item ex *Terebinth. cum Spir. Salis armoniaci*.

Remedia temperantia & demulcentia sunt *Lac & Lacticia*; illud enim oleo & alcali dives est; unde *Lac capr.* cum *Melle* parum bullitum, item *Lac* cum *Ol. Ros. & Nymph.* calefactum, ad modum fomenti, egregium est. Huc pertinet *Cataplasma* ex *mica Panis albi* cocta cum *Lacte*, addito *Croco*; item *Medulla Panis albi* in *Lacte vaccino* macerata, & per cribrum trajecta, & addito *Vitello ovi, Butyro recenti*, ac *Oleis Chamom. Aneth. Lil. alb. & Lumbric. Terrestr.* Interdum miscenda est pinguedo *Taxi & Vulpis* cum *Ol. Lumbric. terrestr.* Huc pertinent *Althæa, Malva, Melilotus, Verbasci & Sambuci flores; Mucilagines* istarum plantarum; *Ol. Amygd. d. Unguent. dialth. Alabastr. Balsam. hypnot. Myns. Oleum ex flor. Verbasci* in clibano paratum, *Aqua Hirundinum* cum *Castor. &c.*

Quoad Dolores in specie, curatur gravativus per *Vena-sectionem, Sudorifera, Purgantia*, & externè per *Fonticulos*: *Olea destill.* penetrantiora, atque *Emplastra* ex *Gummat. ac narcoticis*, veluti de *Cicuta, Nicotiana, &c.* *Punctorius* curatur per *Salia vol. sudorifera* *Opio* mista, v. g. *Spir. sal. armon. anis. cum Essent. Opii.* Externè, per *Ung. dialth. Ol. Amygd. d.* addito pauco *Ol. dest. Chamom. & Camph.* Item *volatilia* penetrantia, ut *Spir. Vini camphor. Spir. Sal. armon. Sperma Ran. Spir. Vin. saponat. &c.* *Terebrans* curatur internè per *incidentia & evacuantia*, præsertim ex *Gummat. & Merc. dulci.* Externè per *Gummat. Emplastr. carminat. Sylv. Empl. de Ran. cum Merc. item de Galban. crocat. Myns. Pulsatorius* per *sudorifera aci-*

dum destruentia; *externè* per fomenta ex *Aromat. Vini* incoctis; item *Empl. Melilot. cum Theriaca malaxatum. Tensivus* per *volat. temperata* cum *opiat*: *externè* per fomenta *anodyna, opiata, lacticinia, &c.* *Distendens* per *carminantia, & externè* per *discutientia. Ostocopus, præmissis universalibus, per dietam sudoriferam; externè* per *Empl. ex Gum. item de Ran. cum Merc. malax. cum Ol. fætido Tart. Guaiac. CC. &c.* *Ardens internus* per *præcipitantia & absorbentia, externus* per *Saturnina, sperma Ranar. &c.* cavendo *acria & pingua. Algens* per *aromatica vel oleosa, v.g. Galbanetum, Spiritum Vini crocatum, Aq. Articul. &c.*

In specie considerandus est *Dolor lancinans*, qui intensissimus est, licet nulla partis percipiatur alteratio; Et scorbuticos per duas vel tres horas ante mediam noctem infestat, remittitque accedente die. Dolores hi lancinantes fixi in quadam parte, utut sæpius pro fomite agnoscant *Scorbutum*, interdum contumacissimi sunt sine Scorbuti indiciis; & ab *internis* parùm levantur, ab *externis* verò nonnunquam exasperantur, inprimis à *narcoticis*, quæ, licet dolorem mitigent, illum contumaciorem reddunt. Utut totum membrum crucietur, specialiter tamen afficitur membrana aliqua, & mediante occultâ fibrarum crispaturâ totum membrum per consensum affligitur. Suppressa Hæmorrhagia narium consueta hunc dolorem singulis noctibus recrudescentem induxit. In *Cura*, subinde utilis est *Venæsectio*, ut contentis concilietur motus occasione doloris & fibrarum strictionis plus minus deficiens; item *Vesicatoria* membro dolenti convenienter applicata; & interdum *Fonticuli*, qui sedato dolore consolidari possunt. Internè præmissis absorbentibus, v. g. *Antim. diaph. Bezoardico Mart. Cinnab Antim. partibus Animal. duris & osseis, cum anodynis mistis; conducunt volatilia ex Lumbricis, Tartaro & Urina, antiscorbuticis mista. Ubi*

contumacior est dolor, usurpentur *Decocta Lign. sudorifera: in specie Decoctum fiat Rasuræ Lign. Guaiac. ℥iij. Cimar. Pini junior. recent. Mii. Herb. Rosmar M. i. in Aq. tñ. vi. ad tertias coctis*, inprimis, si glandulæ circa fauces & caput intumescant. Alias *Decoctum ex Rad. Vincetox. fol. Myrti, Sem Hyper. & Rhab. elect. in Aq. com. addito Syrupo Capillorum Veneris* proficuum observatum fuit. Externe vitentur *pinguia*. Conveniunt autem *Spiritus Vini simplex aut Theriacal. camphorat. Aq. Hirund. cum Castor. Sapo Venet. in Aqu. Vit. solutus & cum Spir. Ceras. nig. & Lil. convall. mistus* : inprimis *Spir. Tartari*, item *Galbanetum Paracels.* utraque cum *Spiritu Vini* temperanda. *Rad. Consolid. maj. recent. contusæ*, & vesperi *Cataplasmatibus* modo impositæ singulare quid obtinent. Proficius est *Suffitus* ex mistura *Lixivii Coriariorum cum Urina humana*, injectis nempe *Lapidibus* vel *Ferris ignitis*. Denique *Thermæ*, aut *Luta & Lapides Thermarum* in *Aqua* bulliti; vel *Decoctum Calcis vivæ & Sulphuris*, tanquam *Thermarum* succedaneum profunt.

A R T. V.

De Odontalgia.

Dentium dolor fit nunc per consensum ex affectis Gingivis; nunc per essentiam cujus causa est acor vitiosus, modò ex vitiosa dentium nutritione proveniens, modò à feri vehiculo ad dentem deposito, ut in Scorbuto & Lue venerea: forsan & collecti humores acres in cavernula ossium Maxillæ superioris intra Oculum multum contribuunt. Ipsi Dentes indolentes sunt, hinc *Subjectum Doloris* est membrana eorum intima ab expansione Nervi orta, cujus fibræ hinc inde in Dentium substantiam se insinuant. Ex illius autem contractione insequuntur etiam crispationes fibrarum vicinarum per
consen-

consensum, & ex fibrillarum & porulorum angustia, nunc sanguis nunc serum aut Lympha cum tumore stagnant. Acidum illud dentes rodens & corrumpens, successivè cariosos & cavos reddit, unde frustulatim excidunt. Subinde in cariosorum cavitatibus ex alimento non affimilato generantur Vermiculi, dolorem non leviter exasperantes. *Causæ remotæ* ratione nutritionis laxæ, sunt assumpta *saccharata*, *dulcia*, *fervida*, nimis *frigida*, inprimis *acida*, Spiritum dentium insitum labefactantia, & hinc ejus texturam vitiantia: ratione acoris peregrini in vehiculo feri, sunt scorbutica & venerea sanguinis & humorum *Cacochymia*, inprimis si Dentes antea non benè se habuerint. In *Prognosi*, contumacior dolor Convulsiones, Vigilias, &c. inferre potest.

Cura. Dolor sistendus, acidum corrigendum, Dens cariosus evellendus, & Vermiculi enecandi. In Scorbutico *odontalgicis* miscendum *Decoët. Cochlear. & Nasturtii*. In Lue venerea, *Decoëtum* aut *Essentia Guajaci*. Dolorem sistunt *Pilulæ* ex *Opio* denti inditæ, vel ejus *Essentia* cum bombace immissa, aut Dentibus & Gingivis affricata. Virtute *Opii* operatur *Theriaca*, externè *Malæ* applicata, addito in Ardore erysipelaceo *Sale Absinthii*. Subinde tamen *Opiatis* hisce *universalia* præmittenda: observatur enim, ex intempestivo eorum usu Sensuum stuporem, Vertiginem, Gravedinem capitis, imò & mortem nonnunquam insequi. Si suspicio sit Scorbuti, teneatur crebrius in ore *Lac tepidum*. Simili virtute operatur *Nicotianæ fumus*, præmissâ, si opus est, purgatione, aut ipsa Herba masticata, cavendo salivæ deglutitionem: Item *Decoëtum* ejus cum *flor. Chamom.* ut & *Decoët. Hyoscyam.* in *Vino*, vel *Aceto*, vel *Aqua*, in ore detentum ac gargarisatum. *Camphora* denti intrusa, aut soluta in *Spir. Vin. rectif.* vel *Spir. Sal. armon.* cum *Calce viva* & *Spir. Vini* parato, egregiè confert.

Unable to display this page

teria omnis excernatur, tantillum enim fermenti recidivam facit: interdum hic Tumor sponte rumpitur, & inateria per se excernitur. In contumaci Odontalgia, ubi metus est gravioris Mali, accedendum ad *purgationem* cum *Jalappa*, ad *Venæsectionem* largiorem, vel ad *Cucurbitulas* Scapulis, Cervici, Cubito, imò & Maxillæ applicatas.

A R T. VI.

De Cephalalgia.

SI ista Capitis regio, quæ ossibus Cranii circumscribitur, doleat, *Cephalalgia* dicitur, estque nunc *interna*, quando dura Meninx afficitur, quæ duplici constat tunica, quam vasa sanguifera multis anfractibus oberrant: adeo ut dilatatis vasis à sanguine, dilatetur & Tunica, unde *Dolor capitis*, ferè semper *tensivus*, & simul *pulsatorius*. Nunc *externa* est, quando Pericranium, hinc Panniculus carnosus, Musculi, ipsaque adeo Cutis, in læsionibus externis, item ex materia super Cranium collectâ in Lue venerea, acerbè dolent. Si dolor iste universum Capitis tractum ab ossibus Cranii circumscriptum occupet, & ob causam in Capite fixam contumax fuerit, *Cephalæa* dicitur. Si dimidium Caput ratione Suture sagittalis tantum doleat, *Hemicrania* dicitur, estque ut plurimum valdè contumax. Si unica tantum Capitis pars inter sagittalem ac temporalem afficiatur, dicitur *Ovum*, à magnitudine nempe loci dolentis. Si dolor *fixus* sit, & *contumax* in uno parvo loco, *Clavus* appellatur, qui ferè continuus est, cum *Ovum* subinde intendi & remitti observetur. Si Occiput solum doleat, idque cum sensu frigoris in Mulieribus, oritur ut plurimum ex Utero.

Cephalalgia nunc *calida* dicitur, ratione sensus caloris in pri-

inprimis circa frontem, ex sanguinis fervore, vel membranarum spafmo circa partes interiores eundem detinente; nunc *frigida*, quando sentitur Frigus aut faltem Capitis gravedo. Est denique vel *per consensum*, vel *per essentiam*. Cephalalgia *per consensum* oritur absque ulla vaporis aut humoris transmissione, ex solâ membranarum Capitis cum partibus aliis membranosis communicatione, intercedente Nervorum consortio; Spasmus enim in Ventriculo vel alibi inceptus, nervorum & membranarum ductu ad Caput continuatur; unde Dolor talis per consensum, faltem *tensivus*, & hinc *pulsatorius* observatur. Sic notissima est Cephalalgia ex Hepate, Liene, Utero, Intestinorum Vermibus, & interdum ex Dente carioso.

Cephalalgia per essentiam est vel *accidentalis* vel *habitualis*; sic Vulnus Capitis *accidentalem* infert, sed si post Vulnus curatum remaneat atonia partis læsæ, redibit *Cephalalgia habitualis*. Utraque fit vel à sanguine, vel à lymphâ. Sic sanguis turgescens & ebulliens in Febribus *Cephalalgiam* infert, impetuosius vasa Meningum distendendo. Huc facit Sanguis ex nimio æstu magis dissolutus, vel nimio Vini potu turgescens, (ubi adest & Artuum lassitudo nisi Sudore præveniatur) vel ex frigore & effluviorum retentione similiter turgescens, ut taceam ipsa transpiranda salina, membranis infixæ, Dolores inferre. Pariter Sanguinis evacuationis consuetæ, Hæmorrhagiæ, v. g. Narium, Mensium, &c. suppressio; item Sanguinis turgescencia uno alterove die, antequam Menses prodierint, Cephalalgias inferre solent. Faciunt huc odores fortiores, v. g. *Moschi*, *Ambræ*, imò & *Rosarum* in iis, qui systema nervosum habent tenuioris texturæ; qui vellicant membranam Narium superiorem, & ad hanc derivata à dura matre filamenta nervea, quibus vellicatis tenditur dura Mater, unde Sanguinis circulus remoratur, & supervenit Do-
lor

lor capitis pulsatorius & tensivus. Quoad serum aut lympham, si hæc vel stagnet, vel peregrino sapore, ut in Scorbuto, inquinetur, *Hemicranias* aut *Cephalæas* infert, Membranas Capitis affligendo. Si acrius sit illud, quo inquinatur, dolor est *lacerans & lancinans*; sin minus acre sit, *gravativus* est cum sensuum torpore, ut in *Coryza* incipiente.

Præter Sanguinis & Seri vitia, accedit viscidum acrecrementum, vel depositum vel genitum in Capite, quod in omni *Cephalæa* aut *Hemicrania habituali* peccare videtur, licet in aliis Hemicraniis subinde subsit sanguinis motus impeditus in uno alterove ramulo vasorum medietatis Capitis. Interdum humor ille lentus viscidus se insinuat intra futuras Cranii, easq; sensim discedere facit cum intensissimo dolore, nonnunquam cum manifesto sonitu. In Lue venerea nutrimentum Cranii acre maligno corruptum in materiam viscidam & acrem corrosivam sensim degenerat, quæ supra vel sub Cranio coacervata Tumores & Cariem cranii infert, & ex affectis simul membranis dolores Capitis horrendos, in specie nocturnos; imò & Mercurii inunctiones, minus ritè institutæ, Dolores pertinacissimos subinde relinquunt, partim ex relicto non satis salivando evacuato, partim ex ipsa Mercurii malignitate, partes nerveas afficiente. Interdum Abscessus interioris Capitis contumacissimas *Cephalalgias* inferunt, quæ eruptione puris per nares subinde sedantur. Post læsionem externam, licet curatam, remanent interdum *Cephalalgie* aut *Hemicranie*, in specie, quando Cranium ipsum læsum, aut Fissura quædam in interiori Cranii laminâ relicta fuit, per quam succus nutritius alteratus in Tunicas destillat; aut quando aliqualis Sanguinis circa membranas fit extravasatio. Porro subinde Vermes aut Calculi in Cerebro geniti graves inferunt dolores, qui postmodum per nares excreti levamen adferunt.

Signa

Signa causarum distinctiva obscura sunt. Si causa nulla Caput lædens præcesserit, & nulla insignior functionum animalium læsio, suspicamur dolorem esse *per consensum*; quo in casu Dolor ut plurimum est interruptus, & adfunt Symptomata functionis in quadam parte inferiore læsæ, ita ut pro ratione majoris vel minoris læsionis similiter afficiatur Caput. *Dolor Capitis per essentiam* contraria habet Symptomata. Quæ verò sit ejus causa, difficile est cognitu. Ex Lympha aut plus minus acri materia oriri monstrant gravamen Capitis, frigus, somnolentia, ætas senilis. *Cephalalgia per essentiam* interdum periodicationem determinatam habet, nunc Solis motum diurnum, nunc Lunæ phases & periodos observantem.

Prognosis. Vehementissimus Capitis dolor in Febre continuâ, cum urinâ crudâ seu albâ & clarâ, Deliria, Convulsiones & Mortem portendit: subitò autem desinens sine critico levamine, Gangrænâ, aut omnimodæ sensûs in membranis Cerebri deficientiæ lethale signum est. Si frigeant externa in vehementissimo capitis Dolore, malum est signum. Si continuus & vehemens sit Dolor circa Frontem & Tempora cum Febre acuta, apparente die quarto signo pernicioso, septimo ferè mors ingruit. Si Cephalalgia superveniat aquâ, sanguinis, aut puris per os, nares aut aures excretio, signum est solutionis Morbi. Quibus ex Morbo partium inferiorum convalescentibus dolor Capitis supervenit, si non præcedat manifesta excretio, materia ad Cerebrum rapta Abscessum faciet. Quicumque in Febre non lethali dixerit, sibi caput dolere, aut præ oculis obscurum quid apparere, si Cardiognus accesserit, biliosus Vomitus expectandus erit, præsertim si rigor intra hypochondria supervenerit. Quibus verò in ejusmodi Febribus capite dolentibus Visûs hebetudo contingit, aut splendores circa Oculos obversantur, aut præ Cardiogmo

aliquid tenditur in hypochondrio dextro vel sinistro, sine Dolore aut Inflammatione, iis sanguis è Naribus fluet.

Cura. Cephalalgia per consensum, affectâ parte primaria restitutâ, faciliè curantur, illa verò per essentiam difficulter. Utrunque præmittenda *evacuantia*, inprimis *vomitoria* in illa per consensum, & *purgantia* in illâ per essentiam, in specie ex *Mercurio dulci*. Utrobique alvus libera servanda, cum obstructa Dolorem exasperet. In Dolore per consensum Stomachi optimæ sunt Pilulæ sequentes:

℞ *M. Pil. Mastich. ʒi. Extract. Helleb. nig. Extr. Castor. an. gr. v. Extract. Tröch. alband. gr. j. cum s. q. Elixir. Propr. f. Pilulæ pro dosi.*

Observandum utique 1. Præmissis præmittendis in malo contumaciori per essentiam, inprimis ex feri aut lymphæ vitio, optimam esse *Diætam sudoriferam*, quæ causam viscidiorum attenuat & dissolvit mediante Sanguinis circulo. Alias internè conveniunt *succinata* quælibet, inprimis ejus *Sal volat.* hinc *diaphoretica martialia*, item *volatilia* tam *urinosa*, quàm ex *Vitriolo* parata. His *Essentia Lunæ genuina* addi potest; quibus *opiata*, & *Camphora* inprimis in Cephalalgia calida, permiscuntur, quo in casu *Spir. Vini camphorat.* vel *Ol. camphor.* externè applicantur.

2. *Chirurgica præsidia* multi usus sunt; in specie *Arteriotomia* auxilium facile est, & nobile in contumacioribus malis, præcipuè *Hemicraniis*, nec metuendum est *Aneurisma*, applicatâ enim *Terrâ Vitriol. dulc.* cum *Terrâ sigill. & Album. ovi.* intra triduum coalescit Arteria. Post *Arteriotomiam* commendatur in diuturnioribus Cephalalgis *incisio Venæ Frontis*, loco cujus possunt adhiberi *Hirudines* utrinque ad tempora. Alias *incisio Venæ* inter Indicem & Pollicem manus, præsens observatum fuit *Hemicraniæ* remedium. Atque hæc auxilia locum habent,

bent, ubi in vasis sanguiferis vitium hæserit. Si autem ex feri vitio malum oritur, conducunt *Fonticuli* in Brachio aut Nucha, aut inter judicem & Pollicem manus excitati; *Vesicatoria* pone Aures vel prope Nucham, & in graviore malo Capiti raso applicata; *Setacea*, interdum *Causiticum potentiale* in Dolore capitis periodico, ad ciceris quantitatem se extendente, & subinde *Trepanum*, inprimis in Dolore post Luem gallicam curatam. Sed necesse est, ut prius præmittantur *Universalia*, aliàs *Præsidia chirurgica* malum auferent.

3. Utut *Opiata* sistant dolorem, causam tamen relinquunt, eamque magis fixam reddunt. *Anodyna* igitur & *narcotica* adhibeantur primùm in parva dosi, ascendendo successivè, idque solum appropriatis additis. Si externè applicanda sint *narcotica*, caveatur à Sutura, metu soporosi Affectus, qui etiam metuendus ex nimia *Opii* dosi.

4. Inter alia Topica eminet inprimis Cataplasma ex *Verbena* confusa cum linteis duplicatis Fronti & Temporibus admotum, item *Flor. Papav. rhæad.* confusi, nec non *Betonica in Vino cocta & confusa*, quæ *anodyna*, & contra Capitis dolorem in Apostemate egregia est. Vel ubi opus est discussione & resolutione, R. *Betonic. M. j. Absinth. M. ʒ. Cubeb. ʒj. Vini lb. j. vel q. s. Decoq. & Decoctum Epithematis* instar Capiti applicetur; sic etiam *Rad. Rhodia* cum pistillo lapideo contrita, & *Aquar. Verben. & Sambuc. an. irrorata*, atque instar Cataplasmatidis Fronti applicata, conducit. Loco hujus *Decoctum* ex illa paratur. Defectu *Rad. Rhodia* locum supplet *Pulv. Rad. Zedoar.* cum dictis Aquis, sed hoc in *Cephalalgis* ex causa frigida. In specie huc pertinent, quæ plus minus aliquâ vi narcoticâ pollent, v.g.

R. *Nucleor. Persicor. ʒʳ. Sem. Papav. alb. ʒij. c. s. q. Aq. Verbenæ f. Emulsio*, quæ sub *Epithematis* formâ Fronti & Temporibus applicetur. Hic laudatur etiam *Infusio*

*sem. Hyosciam. ʒi. in Acet. rosac. ʒv. & sic caput ligetur fasciâ ex Linteo subtiliss. Quod humectetur cum spongiâ Aceto intinctâ. Sic etiam, R̄ Ol. Papav. ex Semine expr. ʒi. Ol. nucleor. Persic. ʒiʒ. Ol. Hyosciam. Anethi an. ʒij. c. s. q. Cerae, vel Ol. Nuc. moschat. expr. fiat Linimentum Temporibus applicandum. Sed hujusmodi narcotica externa tantum locum habent urgente gravius dolore, eoque magis *accidentali* & per consensum, simulque conjuncto cum *Morbis acutis*, quam *habituali*, per essentiam, & cum *Morbis chronicis*. Dolores enim *chronici* hujusmodi Remediis leviter saltem palliantur, adeoque potius præmissis Remediis chirurgicis internis, aut Emplastris & Tacamahaca cum Balsam. peruv. tractandi. Multum laudatur Ung. de Alabaastro, in specie in Cephalalgia Februm, cui de Ol. Papaver. Hyosciam. aut Camphoræ addi potest. Ubi opus est discussione & resolutione causæ frigida, optimi sunt Sacculi ex Milio & Sale communi suffumigandi; è quibus etiam cum Herba Betonica, Floribus Chamomil. & Pulv. Rad. rhodiæ fiunt Sacculi interpassati, calidè Capiti applicandi, imprimis in Cephalalgia Senum.*

5. Contumacissimi sunt Dolores scorbutici, lancinantes & nocturni, contra quos internè convenit Decoct. Lign. Junip. cum Rasur. Lign. Buxi; item Lac, quod acrimoniam salis hic demulcet, licet aliàs per consensum Cephalalgias inferat. Externè conveniunt Vesicatoria propè Aures, item Epithema Cancrorum infra describendum, nec non Flor. Papav. rhæad. recentes contusi & applicati.

6. In Cephalalgia febrili convenit Epithema ex Succo Sempervivi aut Portulacæ cum pauco Aceto; vel ex Succo Cancrorum expresso cum Aq. Papav. rhæad. subtracto; vel ex ipsis Cancris fluviatilibus contusis & applicatis. Convenit insuper Ung. alabastr. cum Ol. Sem. Papav. vel Hyosciam expr. Si metuantur Deliria aut Convulsiones,

siones, applicetur plantis pedum pulmentum ex *Fol. Rut. recent. M. iij. Rad. Raphan. incis. No. iij. Sal. com. M. j. Ferment. acri M. iij. cum Aceto rutac. q. s.* Hoc enim irritationis ratione revulsorium est, unde in Comate vigili Febrium egregium existit.

7. In *Cephalalgia frigidâ* à materiâ viscidâ & glutinosâ, item in *Cephalalgia Senum*, cura per *Ligna sudorifera* conducit. Externè optimum est *Bals. Succini Vertici illitum*, item *Empl. de Ranis cum Mercurio Capiti raso impositum*, cujus etiam p. j. addi potest *Empl. de Betonica & Ung. de alabaſtro p. ß.* Ubi suspicio est materiæ crassæ, in Doloribus inveteratis, inprimis venereis, nil melius hoc Emplastro, ratione *Mercurii*, qui materiam attenuat; conducit etiam in discissione Sutararum, quo in casu solemus aliàs, præmissâ Capitis ligaturâ, & deraſis Capillis *Ceratum ex Pelle ariet. cum Gummi elemi, & pauco Cerato de Betonica* loco affecto applicare.

8. In *Dolore à Læsione externâ* conducit *Ung. alabaſtrin. & inprimis Cerat. Alexandri benedicti*, quod sequitur, *℞ Gummi Hederæ ʒiij. Resin. purgat. ʒß. Ceræ ʒiij. Ol. rosac. ʒiiß. Gumm. ammoniaci ʒij. Terebinth. ʒiij. Succ. Corymb. Heder. & Farin. fabar. q. v. Misce f. Emplastrum.*

9. In *Cephalalgia à Vermibus*, præmissis universalibus contra Vermes, applicandum Syncipiti *Empl. ex Pulv. Aloes & Lumbricor. ʒij. Fell. Tauri. ʒj. Ol. Absinth. & Ceræ, q. s.* Et admittendus est Fumus ex seq. Pulvere, nempe. *℞ Pulv. Cent. min. Marrub. & Betonic. aa. ʒij. Zedoa. ʒß. Angelic. ʒij. Succini ʒj. Antimon. crudi. ʒj. Minii. ʒiß. Bolæ armen. ʒj. Aristoloch. rotund. ʒij. Absinth. ʒiij. M. F. pulvis pro Fumo.* In *Cephalalgia* autem ab *Ebrietate* sive *crapula* deglutiendum est *Piper*, quia cruditates Ventriculi absumit; item Caput leviter irrorandum *Aq. frig. Aceto mixtâ*, Testes verò in illam immergendi.

10. In *Hemicrania* præter supra laudatam *Arterioto-*

miam aut *Hirudinum* applicationem, laudatur *Cataplasma* ex *Rad. Cucum. asin. cum. Verbena & Absinth* : vel ex eadem *Radice* add. *emollent.* in specie pro solvendâ *Hemicrania* per Abscessum. Applicatur etiam *Decoctum* ex eadem *Radice & Absinthio* in *Hydrelæo*, *Vino*, vel *Aquâ*. Laudatur item *Spongia madida decoct. Rad. Bryoniæ* cum *Fol. Absinth. in Aq.* illinendo postmodum *Ung. alabastrin.* Sunt qui in specie ad *Hemicraniam* commendant *Lini-mentum* ex *Euphorbii* ℥j. *Ceræ* ℥iij. *Ol. dulciss.* ℥j. quo dimidium *Frontis & Musculi temporales* commodè inungi possunt.

A R T I C. V I I.

De Doloribus Oculorum & Aurium.

Dolent Oculi, nunc proper *Læsiones externas*, nunc propter *Ophthalmiam*, seu *Inflammationem*, lymphâ existente acriori & acido-salsiori. Sensus vehementissimæ compressionis, & quasi lacerationis, ortus ex spasmo membranarum Oculi, specialis quidam Dolor est.

Cura. *Hormini semen* Oculo immissum, lymphâ oculari humectatum reddit mucilaginem, quâ inviscantur ea, quæ in Oculos inciderunt, & ita extrahi possunt. *Perlæ* etiam, vel *parvus Lapillus Cancrorum* in Oculum immisus & agitatus, ea quæ inciderunt ejicit. In *Scoriâ Chalybis* admoventur *Magnes* Oculo. Aliàs *Instrumentis chirurgicis* externa ista ex Oculis extrahenda sunt.

In *Ophthalmia* à causâ internâ applicantur *Poma dulcia*. Subinde administranda venit *Arteriotomia*. Si adsit *lymphâ corrosiva*, *Tutia pp.* aut *Flor. Zinci* absorbendo acrimoniam ejus temperant. In speciali dolore compressivo & lacerativo prosunt *Aquæ ophthalmicæ anima-*
les,

les. item *Decocta Verbenæ*, *Fenic.* *Euphragiæ*, *Sumach*, *Tutiae* in *Aq.* & *Vino*, item *Mixtura ex Mucilag. sem. Plantag.* *Cydon.* & *Hormini* cum *Aq. spermat. Ranar. extr. ʒiij.* *Croci. gr. vi.* & *Camphoræ gr. iv.* quibus quidam & *Lac muliebre* addere solent. Laudantur *Folia Nicotian.* leniter contusa & recentia, vel modico *Vini* irrorata & *Oculis* imposita. Comendat *Lindanus Sacchar. joviale* in *Aq. Plantag.* & *Fenicul.* cum *Tut. pp.* Sed ab omnibus experta est *Pulpa Pomorum dulcium ad mollitiem coctorum*, cui in quovis *Oculorum* dolore inflammatorio addi possunt *Albumen Ovi*, *Saccharum albiss.* *Camphora*, & *Crocus.*

Dolent *Aures* frequentissimè ratione Inflammationis cum sensu ardoris & pulsationis, qui superveniente puris fluxu levatur. Interdum oritur Dolor contumax, si *Humor* iste, ex quo cerumina per aërem inspissantur, acris sit & falsus, & membranam internam pungat. Quo pertinet *lympha vitiosa* in catarrhalibus Affectibus. Sunt etiam *Vermes* in *Aures* irrepen-tes, qui graves dolores inferre solent, cum sensu ro- sionis, puncturæ, pruritus, & reptationis Vermium in interiori *Auris* meatu. In *Prognosi*, Dolor aurium infla- matorius *Deliria*, graves cerebri Affectus & mortem in- ferre potest, idque tanto certius, si in profundo hæreat, & nervum acusticum magis afficiat. Infantibus fre- quens est malum, sed minus periculosum quàm in Se- nioribus.

Cura. Dolorem hunc *Aurium* sistunt *Fomenta* ex *Althæa*, *Fenogracæ*, *Flor. Chamomill.* *Melilot.* *Beton.* &c. applicata, præsertim si malum sit à causa externa; item *Fumus Nicotianæ* cum fistula inversâ *Auri* immissus, vel *Folia Nicotianæ* aut recenter contusa, aut *Spir. Vini* hu- mectata, & admota. *Aselli* in *Ol. Violar.* infusi & expres- si; item *Scarabæi vivi* in *Ol. ros.* cum pauca *Aquâ* ad hu- jus consumptionem cocti & expressi, præstantissima

dant *Anodyna*, quæ blandè calefacta Auri instillantur, & cum *Bombace* immittantur; quo facit etiam *Oleum Scorpionum* cum parte semisse *Olei Amygdal. dulc.* vel *amar.* si opus est deterfione, similiter calefactum & usurpatum. Ubi nulla est Inflammationis suspicio, optimè convenit *Decoët. Caryophyll. arom.* in *Vino* Auri instillatum, ipso *Caryophyllo* desuper applicato; item *Urina pueri* aut potius *Spiritus ejus* non adeo acris, Auri immisus, *Spir. Otalgicus Barbett. Anat. Pr. L. 2. c. 1. ad gut. 2.* vel 3. Auri instillatus, superimpositâ bombace moschatâ aut ambratâ, egregius est, non tantum in Ob-
auditione sine Inflammatione, sed etiam in Tinnitu aurium & Surditate. Ubi dolor est nimis acutus, addendum venit tantillum *Essentiæ Opii*, sed cautè, ne Auditum lædamus.

Si dolor Aurium sit à Vermibus, aut extrahendi sunt infundendo *Lac tepidum*, vel applicando *Pomum assatum dulce*, quæ dulcedinis odore eosdem evocant; aut enecandi sunt *Succo Absinthii*, aut *Cucumeris asinini*, vel instillando in Aures *Ol. Nucleor. Persic. rec.* mistum cum *Ol. diacolocynth.* & *Mercur. dulc.* vel instillando *Essentiam Myrrhæ*, vel injiciendo *Decoëtum Aloes*, *Myrrhæ*, & *Summit. Absinth.* in *Vino*; *Suffumigia* ex *Myrrha*, vel *Sem. Hyosciami in candelas* cum *Cerâ* redactæ; vel *Gummi. ammon.* Auribus exceptum Vermes enecat. *Suffumigia* etiam *amara*, & ex *Marte Ore* & *Naribus* excepta, Vermes ex Auribus expulerunt. Si Gryllus in Aures irrepsit, evocatur *Ol. Infus. Gryllorum*; sicut *Hirudo*, injiciendo *Aquam salsam*, aut Aures externas perfundendo *Sanguine* recenti, ad quem prorepunt. Si Pulex irrepsit, immittendus est *globulus* ex *pilis caninis* compositus in Aures cum stylo, cui se insinuant.

ARTIC. VIII.

De Arthritide, seu Podagra, Dolore ischiadico, &c.

ARTHRITIS est dolor Articuli, qui pro articulorum varietate, nunc *Podagra*, nunc *Gonagra*, nunc *Ischiadicus Dolor* appellatur. Nonnunquam etiam scapulas & vertebrae Colli, interdum Sternum, imò & alteram corporis quasi medietatem afficit. Affligit ferè per Paroxysmos, extra quos nisi in inveterato malo satis commodè habent Ægri.

Symptomata. Quoties imminet Paroxysmus, Alvus ferè segnior evadit, adest molestia circa præcordia, cessatio excrementi consueti intra pedum digitos, & circa Articulos tensio. Hinc supervenit dolor pungens, lacerans aut pulsans, qui in Podagra incipiente, pollicem majorem pedis unius & hinc alterius successivè occupat, dein procedente malo Genua, Brachia, &c. occupat. Si sit simul Tumor erysipelaceus, *Arthritis* dicitur *calida*, suntque ejus symptomata omnia atrociora, sed simul paroxysmi sunt breviores: Si dolor sit remissior, cum tumore œdematoso, & nullo vel levi rubore, diutius tamen remanente paroxysmo & tumore, *Arthritis* dicitur *frigida*. Anxietas præcordiorum magis in incremento quàm in statu viget: adest simul sitis & gravissimus æstus circa regionem stomachi, eo gravior quo minùs Ægri se potu onerant. Appetitus prostratus est, & Clysmata blandè laxantia anxietatem leniunt. Subinde in inveterato malo accedit inanis vomendi conatus cum Lipothymiis, quæ pathemata remittunt in statu cum dolores & tumores increverint, & plures partes occupatæ fuerint. Accedit Febris symptomatologica continua, minùs in principio paroxysmi & adhuc mitius in statu affligens. In Dolore ischiadico ea-

dem ferè adfunt symptomata : in quo dolor, imprimis in Articulo, ubi femoris caput inferitur coxendici, percipitur; etiam clunes five nates occupat; quin & ratione nervorum & membranarum connexarum, extenditur verſus Suram, & ad extremum uſque Malleolum, nocteque ferè gravius affligit; & quia partes dolentes ſub copioſis muſculis deliteſcunt, nulla ferè extrinſecus percipitur mutatio. Sæpius autem Dolores alii, ab iſchiadico quodammodo differentes, ſuperiorem Cruris & Coxarum regionem occupant. Si crebrius redeant paroxyſmi graviores, debilitantur articuli, & tandem paralyticè flacceſcunt, ac ſubinde luxantur: interdum membra circa articulos contrahuntur & rigeſcunt, aut ſaltem tophi & nodi ibidem colliguntur, eorum motum impediētes; ſpecialim iſchiadicus Dolor ad claudicationem, nonnunquam coxæ Luxationem & cruris Atrophiam diſponit. In malo inveterato, præſertim ſi ſudores in paroxyſmi declinatione neglexerint, pertinacia in Articulis veſtigia relinquuntur, ita ut levi occaſione recrudeſcat aut punſtionibus ſe manifeſtet malum.

Pars affecta ſunt membranea ligamenta, Articulos colligantia. Ex acerbitate lacerante doloris in profundo ſiti probabile eſt, ipſum etiam Periosteum in locis, Offium articulationi proximis, ſimul pati. Quod Articulos in ſpecie afficiat, videtur eſſe ex Synovia ſeu Rore dulci, chyloſo alcali temperato turgido, qui ceu nutrimentum ligamentorum ipſorumq; forſan Offium abundans intra Articulos colligitur, pro motu facilitando & obtinendis Offium articulationibus. Hoc ab acido inquinatum partes membraneas rodit, hinc ſucceſſivè ab acido inſtar albuminis Ovi ſpiſſatur, & in gypſeam ſubſtantiam, Tophos nempe, degenerat.

Cauſa efficiens eſt acidum vel ſpirituolum, ſpiritu influo maritatum, Synoviam & vicinas membranas inquinans

nans & affligens. Radix hujus non ex parte affecta, sed ex depravata digestionem primam derivatur, ita ut licet pedem abscideris, Podagram proinde non sanaveris. In malo inveterato acidum hoc successivè acido Stomachi se associat, donec fermenti more pedetentim hoc superet, ita ut in posterum nulli separationi obediat & planè incurabile sit. Hinc 1. *Hæreditaria* observatur *Podagra*, ex acido podagrico cum spiritu influo genitali Fœtui communicato. 2. Ex Animi pathematibus gravioribus, Timore v. g. Ira, &c. curata fuit Podagra. Perturbatio nempe animi, & spirituum peculiaris motus fermentum podagricum extinxit, aut saltem alteravit, in primis in stomacho, qui reliquis digestionibus præsidet: quo pertinet confidentia Ægri erga Medicum vel Remedia. 3. Ut plurimum Arthritici etiam Nephritici esse solent, eodem acido spirituofo utrobique auctore. 4. Lacticia usû continuato acidum arthriticum alterant. 5. Vina in primis tartarea & acida malum præcipitant, & abstinentia Vini quosdam ab eodem liberat.

Causæ remotæ principales sunt *Bacchus*, ratione acidi nocivi à fermento stomachico minus debite superabilis; *Venus*, quatenus succus nutritius, chylo temperato alcalino prædives, sub genituræ formâ excernitur, & hinc nervosum systema debilitatur: Et *Ira*, quæ spiritus asperiores reddit. Dictis ex causis Viri magis quàm Fœminæ Arthritidi obnoxii sunt, nisi menses deficient, ut ut hodie ex vita Mulierum mutatâ contrarium experiri liceat. Eunuchi etiam nec Podagrici neq; calculosi fiunt: & pueri ante Veneris usum, nisi ex Parentum vitiis, Podagrâ non laborant. Scorbutici verò admodum obnoxii sunt. Acidum nempe arthriticum spirituosum quavis occasione, v. g. motu corporis aut animi, aëre frigido poros contrahente, aut effervescentiâ febrili insignius commotum, se insinuat.

Synoviæ, cum quâ probabiliter effervesceit, donec intra Articulos suscipiatur. Crebriores autem & diuturniores Paroxyfmi, ultra partis dolentis ex Spiritus infiti deficientia & fibrarum tono relaxato debilitatem, relinquunt occulta spicula, de acido peccante, membranis infixæ, facili occasione in actum dolorosum excitabilia. Nempe ex acido isto podagrico, in primis in fermento Stomachi digestivo commoto, & hinc totum corpus penetrante, anxia ista præcordiorum pathemata originem ducunt. In quovis autem paroxyfmo depurantur partes fluidæ, tam humorosæ quàm spirituosæ, acidum enim Synoviam inquinans spirituum consortium deferit, & fermenta heterogenea in *Massa sanguinea* per febrilem effervescentiam secreta, nunc una circa locum affectum & fibrarum contracturas collquantur, nunc in declinatione excernuntur per Sudorem, qui etiam in incremento moderatè prolicitus maturat articulorum invasionem ab acido, & paroxyfimum abbreviat. Hæc ipsa patefaciunt, quare *Arthritidis* in *Colicam*, *Epilepsiam*, &c. mutetur, acido nempe podagrico plexus nervosos extra articulos occupante; sicut paroxyfmo non ritè procedente, nec acido vol. sufficienter excluso diuturna virium prostratio, Appetitus dejectus, interdum Palpitationes, sæpe Tusses siccæ, frequenter etiam Asthmata occulta convulsiva, & subinde ipsa mors superveniunt. Quoties Arthritici paroxyfmo corripuntur, qui more consueto articulationes non occupat, nisi per curam præservatoriam malum in radice mitigatum fuerit, tum vel diutius languidi permanent, vel brevi post novo paroxyfmo corripuntur, vel alius gravioris Morbi aut etiam mortis periculum subeunt. Unde acidum podagricum omnes alios Morbos supervenientes intendit, ut in horum curâ ad illud simul respiciendum sit.

Prognosis. *Arthritis* Morbus *lethalis* non est, potius enim

enim ex Podagra deficiente quàm superveniente moriuntur Arthritici, si Podagra in primis paroxyfmis negligatur. *Podagra* soluta curabilis est, in primis recens. *Nodosa* autem & hæreditaria è contrario insanabilis. *Dolor Ischiadicus* in sui principio facilius curatur, in progressu rebellis ut plurimum esse solet. *Luxatio* superveniens ferè insanabilis est, ligamenta enim laxata membrum repositum non firmant, & materia ex *Synoviâ* intra *Articulos* coagulata curam impedit. *Dolores* sensim ingravescentes ad jugulum & superiores partes transeuntes perniciem minantur. Solvitur *Arthritis* vel discussione totali finito paroxyfmo, ita ut nullum relinquatur vestigium; vel per ejectionem materiæ ichorossæ aut saniei purulentæ, per partes intercutaneas erosas; vel quando tophi post paroxyfmos relinquuntur, vel, quod pessimum est, quando paroxyfmus sua tempora non absolvit, acido podagrico alias partes extra *Articulos* occupante.

Cura. In Paroxyfmo impetus naturæ non sistendus, sed promovendus, impedimenta removendo, acidi specifici vim maturè infringendo, urgentia symptomata mitigando. Imminente Podagrâ convenit *Vomitus*, præmissis *Oculis Cancror.* præp. acidum enim oritur ex Stomacho. Sin minus *Vomitus* institui queat, purgantia blanda, sed mistis temperantibus acida, v. g. *Ossibus humanis* præp. vel calcin. &c. conducunt, aut *Pil. aloeticæ* cum appropriatis propinentur. *Opiata* tam internè quàm externè malum pertinaciù reddunt; imò abusus *opiatorum* Arthriticos ad Paralyfin disponit; adeoque cautè usurpentur, nec nisi præmissis universalibus & adjunctis purgantibus aut sudoriferis aut specificis. Commodè miscentur *M. Pil. Aloephang.* zii. cum *Laud. op.* gr. iv. pro quatuor dosibus. Suspicio utique commodè propinari posse *Opiata* ingruente paroxyfmo, præmissis *Vomitu* cum specifico diaphoretico. Sicut ergo *Diaphore-*

*phoretica opiat*is maritata in paroxysmo, sic *diuretica* extra paroxysmum optima sunt præservatoria; quæ duo in plurimis conspirant ut unum alterum sublevent. Speciatim in præservando nulla purgantia, nulla violenta sudorifera tantum valent, quantum appropriata *diuretica*, imprimis *volatilia*, ut *Spir. Sal. armon. Spir. Carmin. de tribus*, qui multa præstat in abusu Vini. Sic *Lumbricalia*, *Arcanum duplicatum*, præmissis fixis, & *Scarabai unctuarii*, egregia sunt in Podagra ad diuresin. *Extra Paroxysmum* porro diæta est exactissime observanda; in specie *Diæta sudorifera* antiquis, aut *lactea* modernis magis in usu, remedii vim obtinet.

Remedia sunt *nervina* & *volatilia*, quæ *sale suo volatili* acidum podagricum invertere, & per transpirationem eliminare solent; quibus semper adjungantur *specificæ* & *appropriatæ*, viz. *Chamædris*, *Chamæpytis*, *Spir. Sal. armon. Spir. & Sal. vol. Lumbric. &c.* Inter externa fugiantur *unctuosa pingua*, quæ transpirationem inhibent & tandem contracturas inferunt; unde potius *Emplastra nervina* & *Cataplasmata calida* sæpius removenda, ne actuali suo frigore poros stringant. Inter hæc excellunt *saponacea*, & ex iis paratus *Balsamus antipodagricus Rhumel. Sapo Venetus* in *Sp. Vin.* solutus *Aq. articular. ad extra*, *Aq. Calc. viv. Spir. Lumbric. Sal. armon. &c.* Liquida enim majorem & tutiorem effectum habent. Ex *Chirurgico fonte* conducunt *Vesicatoria* tam præservativè quàm curativè, quin & *Fonticuli* vel *Setacea*; quo referenda sunt *Cauteria*, tam *potentialia*, quàm *actualia*, & hæc inter *Moxæ Chinicæ* inustio, cui tamen & *Moxa germanica* substituitur.

S E C T. VI.

De Sensuum internorum, & rationalium Functionum Læsione.

A R T. I.

De Læsione Memoriae.

HActenus de operationibus, quæ Homini cum Brutis sunt communes. Operatio autem ipsi propria est *Intellectus*, & inde promanans *Ratiocinatio*, quæ nunc depravatur in *Deliriis*, nunc imminuitur, vel aboletur; hoc autem non accidit nisi *Sensus* externi plus minus laborent, inprimis *Memoria*, cujus imminutæ aut abolitæ causa proxima nos latet; causæ verò remotæ sunt Capitis læsiones, v. g. casus, contusio, assumpta, excreta, pathemata, Morbi varii, inprimis acuti, item diuturniores *Epilepsia* & *Melancholia*. In *Prognosi*, *Memoriae* subitanea læsio absque causa externa *Apoplexiæ* prodromus est. Quæ à Morbis acutis malignis aut Venenis oritur, ferè incurabilis existit.

In *Cura*. Spiritus nimis fervidi sunt attemperandi, torpidi verò aromaticis excitandi. Remedia generalia sunt *Cubebæ* jejuno Stomacho comestæ, sed cautè Juvenibus propinandæ, *Castoreum*, *Succinum*, *Pulvis Trithemii*, *Spec. Dianth.* *Diamosch. dulc. Confect.* *Anacard. Formicæ*, *Aq. Magnanim.* *Aq. Sophorum* *Dorncrell.* *Spir. Cereb. hum.* & omnia aromatica spirituosæ. Externè illinitur *Ol. Myrrhæ* Temporibus & Vertici; item in abundantia succorum frigidorum *Sp. Vin.* in quo *Piper* infusum. *Hildesheim* plura Aromata in *Spirit. Vini* pro eodem usu adhibet.

A R T.

Unable to display this page

gūidā, ut plurimum moriuntur Ægri. Si mutetur Phrenitis in Lethargum, lethale; item si Convulsiones, Stridor dentium, aut Aphonia, & inscia Fœcum Urinæ, dejectio supervenerint.

In Curā. 1. Sanguinis effervescencia compescenda, eum evacuando, & stagnantem resolvendo. 2. Spirituum motus figendus. Adeo ut præmissa *Venæsectione* eadem convenient, quæ in acutis Febris, v. g. *Bezoardica, sulphurea, antimonialia, Succi vegetabiles acidi, item minerales*, imprimis *Nitrum* & ejus *Spiritus*; item *Camphora* in- & externè: *Opiata* & *Emulsiones papaverinæ*. Singulare specificum est *Herb. & flor. Anagall. flore phæniceo*. Hinc in Phrenitide maligna, *℞ Cinnab. Antim. gr. xii. Bezoard. solar. gr. vi. Laud. opiat. Camph. an. gr. i. M. d. in duplo in decocto Anagallidis*. Inter externa commendantur *Cataplasmata ex Portulac. & Rosar calicib. item ex Sedo maj. contuso cum Aceto*; Plantis pedum & Testibus admota: Animalia viva, viz. *Anates*, aut *Columbæ* viventes, per medium dissectæ, & calidæ Capiti raso applicatæ, post horam removendæ, ratione fœtoris, si delirium cesset. Laudantur *Epithemata ex Aq. Ros. cum Opio & Croco* calidè Fronti admota. Item *℞ Aqu. Sperm. Ran. ℥vi. Sup. Cancr. fluv. ℥iij. Opli Aceto correcti a 3℔ ad 2℔. Camph. Croc. an. gr. vi. vel viij. M. pro Epithemate*.

Delirium Melancholicum fit à causa internâ sine Febre, & supervenit, tanquam morbus secundarius, Affectui melancholico, in quo homo fit tristis, cogitabundus, facile irascitur, terretur; ipsi nihil aridet, angustias percipit, & sibi non benè conscius est. Hoc autem *Delirium* vel est *vagum*, vel *fixum* circa unum objectum, illud nempe vel concupiscendo vel averfando. Causæ proximæ sunt habitus corporis ac *Massæ sanguineæ melancholicæ*, & superadditum vitium in natura & motu Spirit. animalium. Remota est crasis *Massæ sanguineæ*

vitiata ; *mores enim hominum sequuntur temperamen-*
tum corporis. Sic Malum hypochondriacum, Hæ-
 morrhoides aut Menfes suppressi , tale *Delirium me-*
lancholicum inferunt. In *Prognosi*, recens curatur sub-
 inde solâ victûs , aëris & conversationis mutatione; hæ-
 reditarium , aut inveteratum ortum ab animi Pathema-
 te externo vel Studiis immodicis , difficillimæ est cura-
 tionis. In Fœminis rarior est sed pertinacior, in specie
 si deficient Menstrua. Quod est cum gaudio & risu,
 facilius curatur, quàm serium. Si symptomata fiunt
 mitiora, item si in Scabiem degeneret, salutem spera-
 mus. Mors imminet, si solvuntur Vires, si cibum & po-
 tum respuunt, si nihil dormiunt. Rarum est, quod Con-
 vulsiones superveniant.

Cura. Habitus corporis curandus , ut Hypochon-
 driaci ; & Spiritus animales à perverso motu revocan-
 di, vel medicamentis , viz. *Anodynis mineral. opiat,*
camphoratis, &c. vel per stratagemata , persuasiones,
 &c. Inter *Remedia* primatum ducunt *Vomitoria* in au-
 ctiori multo dosi, *antimonialia* & *Helleb. niger*; *Venæse-*
ctio nil valet. *Alterantia* sunt *Extr. Mart. cum suc. Pom.*
Tinctur. Mart. solar. Sacchar. Saturn. ad 3i. *Crystall. mi-*
neræ Saturn. parat. cum Spir. Nitr. Tinctura & *magiste-*
rium Lunæ, vel *Luna extincta in Aq. cephal.* *Lapis Lazuli*,
 qui est naturæ solaris, *Corallia* eorumque *Tinct.* ^{vb. et} quæ
 egregium habet *Sulphur* contra tristitiam appropria-
 tum ; item *Spir. & Sal Tartari, Arcan. duplicatum.* Op-
 tima est *Camphora* & ejus *Essentia* : item *Tinctura Hy-*
perici, vel *Crocus* ejusque *Essentia*. His adde *Fumar. Bor-*
rag. Bugloss. Anagal. Inter externa eminet *Crocus* cum
Camphorâ in nodulo appensus. Item ex *Aquâ flor. Sam-*
buc. & Hyper. an. 3iβ. cum Camphor. gr. vi. fieri potest *Epi-*
thema Fronti & Temporibus applicandum. In *Diæ-*
ta assumantur alimenta largè nutrientia , benè enim
 edunt *Melancholici* ; item *Lacticinia* nisi quid ob-
 stet,

let, & Vinum, modò non inebriet.

℞ *Arcan. duplic. gr. xv. Sacch. Saturn. ʒß. Camph. gr. iij.*
detur tempore Somni. Posset & addi *Laud. opia-*
zum.

℞ *Extract. Mart. cum Succ. Pom. ʒß. Camph. gr. iij. Misc.*
f. Bolus cum tantillo Syripi Fumariæ vel Confectionis Al-
kermes.

A R T I C. I I I.

De Mania.

SI Melancholici incidant in Delirium sine Febre cum insigni furore & feroçia, *Mania* dicitur. *Causa proxima* sunt Spir. animales acres salini & sulphureo acidi, indeque nimis mobiles, minusque coercibiles. *Remota* est Massa sanguinea acida, vitio Viscerum, imprimis Stomachi. Acidum itaque, quod hic peccat, idem est, quod in Melancholia, sed aerius; & eadem causæ utrumque Affectum inducunt, suppressa nempe sanguinis evacuatio, Ulcera inveterata clausa, item Epilepsia, diutinæ Febres, & imprimis Philtra. In *Prognosi*, hæreditaria raro curatur; ridicula autem facilius quàm seria. Si suppressæ antea evacuationes redeant, bonum, si verò suppressis Mania superveniat, malum est.

Curæ radix est in Vomitoriis validis; subinde *antimonialia* non sufficiunt, & necesse est exhibere *Helleb. alb. ritè præpar.* Interdum in principio convenit *Extr. Helleb. nig.* cui *antimonialia* per inferiora purgantia adduntur pro stimulo. His factis fiat *Venæsectio* larga, sed non nisi Paroxysmo cicurato, aut, si commodè fieri poterit in ipso paroxysmo. Post *Vomitium* conveniunt *Sulphura mineral. anodyna*, *Nitrum* etiam in potu semper solutum; hinc *Opiata*. Inter specifica sunt *Sanguis Asini* arteriosus ponè aures collectus, *Decoct. Anagal.*

flore phæniceo, Tinctura Hyperici, Herba Paris, Polypod. querc. Fol. Buxi. His semper addatur *Camphora*, item ejus *Oleum* cum *Bolo* destillatum. *Externe* optima est *Camphora*.

ARTIC. IV.

De Rabie.

RABIES est delirium à causa externâ, morfu nempe Animalium rabidorum; & si metus aquæ simul adfit, *Hydrophobia* dicitur. In *perfecta Rabie* furor adest cum torvo aspectu, etiam spuma circa os, stridor Dentium, & Inflammatio quædam Oculorum apparent. Si à Canē rabido morfi sunt homines, ferè latrant ut canes, & metum aquæ junctum habent. In *levi* saltem est anxietas præcordiorum, tristitia & abstinencia à potu. Causa est fermentum Animalis furentis (non in se venenati) quod Massam sanguineam penetrat, & similem reddit sanguini Animalis furentis. Causa occasionalis est saliva fermentescens per morbum vulnere infusa, & sic Massæ humoralis communicata. In *Prognosi*, quo plus sanguinis è Vulnere effluxerit, eo minus de *Rabie* metuendum: quo citius autem consolidatur Vulnus, eo plus etiam longo post tempore metuendum. Plerumque intra duos vel tres dies moriuntur, qui *Hydrophobi* sunt facti.

Cura. Tempore morsus Vulnus ampliandum est, ut cum sanguine saliva simul à rabido Animali immissa effluat. Alii *Scarificationem, Cucurbitulas, Hepar animalis, Columbas vivas dilaceratas, Theriacam* cum *Succo Rut. Ligaturas, Cauteria, &c.* adhibent, ut Venenum extrahatur. Tempore *Rabiei* expellatur fermentum è corpore per *alexipharmaca*, viz. *Theriac. Mithrid. Elect. de Ov.* item *Essent. theriac. Tinct. bezoard. cum Essent.*

Ab-

Absinth. sed omnia in dupla dosi exhibenda, & per anni quadrantem continuanda, nam sæpe post aliquot menses, interdum & integrum annum, recidivat *Hydrophobia*. Quod si verò Sudoriferorum usus intermittatur, tamen specifica adhuc continuanda, qualia sunt *Ocul. Caneror. Pulvis* aut *Decoct. Cordis & Hepatis animalis mordentis, Alysson, Pimpinella, Allium, Lactuca*. In *Hydrophobia* optimum remedium est demersio in *Aquam frigidam*, hac ipsa enim idea deletur, & delirium curatur. Externè inungatur *Vulnus Ol. Hyper.* vel abluatur *succ. Rut. vel Theriac.* cum *Ol. Ros.* vel applicetur *Empl. de Ran. cum Merc.* vel: $\mathfrak{R}$ *Ceræ lb. β. Ol. Oliv. Sevi Hircin. an. ℥ iij. Coq. l. a. & adde Thuris electi ℥ β. Mis. f. Empl.*

Reliqua Deliria à causa externa sunt vel ab assumptis, vel à Philtris. Illa ab assumptis venenis, inprimis narcoticis, corriguntur per *Vomitoria*, hinc *Acet. cum Castoreo &c. Philtra* quod attinet, per ea intelligitur medium, quo unius subjecti ad alterum inclinatio quædam singularis excitatur. Distinguenda sunt autem ab amore infano, qui species est *Melancholiæ* ex nimio amore, non secus ac alia ex nimia tristitia oritur.

COLLEGII PRACTICI.

LIBER III.

De morbis Sexui virili propriis.

SECT. I.

De Seminis Generatione læsa, Ubi de Inflammatione testium, Pneumatocèle, Hydrocèle, Sarcocèle, & Hernia varicosa.

HActenus de *Affectibus* utrique *Sexui communibus*. Nunc inter *Morbos Viris proprios*, occurrit primò *Seminis generatio læsa*, in specie ejus *Defectus*: cujus *Causa* duplex, est, 1. *Ex defectu materiæ*, nempe partis sanguinis chylosæ, dulcis, & propter spumam plus minus viscosæ, spumescencia enim propria est subjectis viscidis à materiâ subtili imprægnatis. Substantiam autem hanc absumunt Ira, pravus victus, nimius labor, corpulentia; & exinde effeminati, torpidi, languidi redduntur *Ægri*. 2. *Ex vitio Testium*, quando deficit aut iners est fermentum, quod volatili suâ substantiâ materiam chylosam ad Testes delatam in Sperma transmutat; & cum sanguine ac lymphâ ex Testibus refluxum, atque Massâ sanguineâ permixtum insignem alterationem corporis excitat: vel denique quando Testium conformatio Tumoribus, &c. vitiatur.

Causæ remotæ sunt frigus externum intensius, Mercurius

curius vivus nervis inimicus, abusus Veneris, qui vim Testium enervat & digestionem primam turbat, unde cruditates & Chylus non ritè spirituaſcens : Læſa Teſtium conformatio per Tumores.

Inter Tumores Teſtium eminet 1. *Inflammatio* cum dolore, partim lancinante partim pulſante, partim vicinarum rubedine & tenſione, & ipſorum Teſtium tumore ac duritie. Oritur hæc à contuſione, compreſſione, equitatione, &c. 2. *Pneumatocèle*, ſeu tumor à flatibus inter membranas Teſtem involventes collectis, quando Teſtes ſucceſſivè fiunt tumidi cum tumore tenſivo, ita tamen ut minus tactui renitantur. *Cauſa* eſt nutrimentum ſpermaticum membranarum ab acido vitioſo per fermentationem inducto in flatus mutatum. 3. *Hydrocèle*, ſeu Tumor ab aqua intra eorundem membranas contentâ, qui ratione ſimilitudinis *Hernia* dicitur. Oritur ex Lymphæ reſu à Teſtibus impedito, diſtenſa enim vaſa rumpuntur & effluit Lympha, & ex mora Lymphæ extravafa membrana ſpiſſiores & tenſiores fiunt, unde malum contumacius redditur. Si Membrana diſtentâ rumpantur, deſtillat lympha in Scroti cavitatem, unde Tumor Scroti aquoſus, qui diſtinguendus à Tumore Scroti hydro-pico, qui vel accreſcit cum Aſcite, vel poſt evacuatam per paracentheſin aquam contingit. *Hernia Teſtis aquoſa* confirmata ſimilis eſt Herniis carnoſis, diſtinguitur tamen in eo, quòd utut ſit dura, poteſt tamen ei induci fovea. 4. *Sarcocèle* ſeu *Hernia carnoſa*, involvens Teſtium parenchyma membranofum maculoſis fibris ſimul inſtructum : Si enim lædantur hæ fibræ, partim nerveæ partim carneæ, oritur Excreſcentia quædam carnea, ſubinde dolens. Adnaſcitur nunc ſummitati Teſtis, nunc membranæ Scroti. Probè autem diſtinguenda eſt à Tumore Proſtatarum aut ſuppreſſione genituræ in Epididymibus. 5. *Tumor varicoſus* à ſanguine

nis stagnatione in Venis & circa valvulas, ubi Tumor & contactus Testium inæqualis est, cum crispaturis hinc inde.

Prognosis. *Pneumatocele* & *Hydrocele* sunt sine periculo, nisi propter dolorem & tumorem sint molestæ. *Sarcocoele* dolens maligna cancrofa non est tangenda.

Cura. Defectui materiæ, & enervato Testium fermento dicata sunt, quæ vel succum chylosum pinguem suggerunt, v.g. *Lac*, inprimis muliebre, *Amygd.d.* *Pineæ*, *Castaneæ*, *Succolata Indica*, *Ostreæ*, *Conchæ*, *Vinum Hispan.* & *Malv.* sub introitu lecti, atq; hinc paratæ *Emulsiones*; *Vitellum ovi* recens, *Testes Gallorum*, & farcimina ex *cristis* & *testiculis Galli*. Vel acrimoniâ vol. fermentum intendunt, qualia sunt *Rad. Satyr. maj.* quarum unus bulbus turget, alter flaccidus est; *ZZ. in India condit.* *Syr. de ZZ. Sem. Eruc. Sinapi*, *Fraxini*, *Anisi*, *Feniculi*, *Nasturtii*, *Urticæ*, *Cubebæ*, *Caryoph. Galang. Cinnamonom. Cardam. Castor. Borax Ven. Bacc. Sabin. pulveris. Baccæ Ari.* Inprimis laudantur *Ambra*, *Mosch.* *Zibeth.* cum *Ol. destil. Arom.* subacta, *Spir. Formic. Aq. Magnanim.* in- & externe, *Sanguis* & *Cerebellum Passeris in actu venereo transfossi*, *Spir. Sang. Galli*. Observandum autem *stimulantia* non sola, quia imbecilles reddunt, nec *lactea* sola, quia genituram minus spirituosam suggerunt, sed invicem sociata propinanda esse. Hinc optimum est *Sacchar. Piper. an. ʒß. in Lactis ʒii.* item *Vinum malvaticum* cum *Vitello ovi rec.* & aliquot granis *Ambre* vel *Specierum aromaticarum*. Conveniunt solum *Cantharides*; cum deficit erectio Penis. Cum hisce fociuntur externa, nempe *Oleum destil. Macis add. Guttis* aliquot *Ol. dest. Caryoph. & Spic. Axungia Castorei* exceptum; vel *Balsamus ex Ol. dest. Caryoph.* cum gr. aliquot *Zibethi* & *Moschi*, *Perinæo*, *Pubi* & *Scroto* illita. *Spir. Formic.* externe illitus etiam Venerem intendit.

Rx. Spec. Diasat. ʒii. Diagalang. ʒiß. Diamb. Diamosch d. an.

d. an. ℥ii. Rament. Pudend. Cervi dum erat in venere, ʒi℥. Nuc. Pinear. & Pistac. Amygd. d. an. ʒ℥. Sem. Eruc. Nasturt. Urtic. an. ℥i. Terantur invicem probè & fiat cum Melle Conditum, Aquâ Magnanimitatis vel Spir. Sang. Galli sæpius irrorandum.

℞. Vitell. Ov. no. ii. Ambr. cuspid. cultell. no. i. Sacchar. cuspid. cultelli no. ii. mixta probè super cineres calentes blandè coëant, & una vice hauriantur.

℞. Conserv. Rad. Eryng. & Satyr. an. ʒiii. Zz. vir. cond. Cort. Citr. cond. an. ʒ℥. Amygd. d. Nucl. Pin. Pistac. Dactyl. Pulp. Nuc. myrist. an. ʒi. Priapi Tauri ʒii. Sem. Pastin. Eruc. Sinap. an. ʒi℥. Piper. alb. Galang. an. ʒ℥. M. f. Electuarium.

Ad Inflammationem Testium nil melius est Cataplasma ex Farin. Fabar. cum Aceto dest. Vini vel Oxycrato; quod si acrius sit, addatur Lithargyrium, sic enim dulcescit Acetum. Interdum Farinæ Fab. additur Semen Cumini cum Vino. Nobile fit Cataplasma ex Agrimonia & Rad. Cucum. asinin. cum Vino coctis; addendo, si dolores urgeant, parum de Fol. Hyosciami. Laudant alii Cataplasma ex fol. Rut. cum Acet. dest. item ex Fol. Nymph. & Nasturt. aquat. cum Ol. Ros. item Fotum ex decocto Rad. Chinæ in Cerevisia, inprimis si ex Gonorrhæa sit Inflammatio. Si autem oriatur Inflammatio ex applicatis acrioribus externis, optimus est fottus ex Lacte, in quo incocti sunt Flor. Chamom. & Sambuci. Hisce irritis promoveatur suppuratio per Empl. fil. Zachar. malax. cum Bals. Sulph. terebinth. Suppuratus Abscessus scalpello aperiendus, & more aliorum Ulcerum tractandus. Juxta hæc propinentur Sudorifera.

Pneumatocèle curatur per Carminativa. Fit Fotus ex Farin. Fab. p. ii. & sem. Cumin. p. i. item Cataplasma ex Bacc. Laur. cum fimo Vacc. recent. Non inelegans est fottus ex Sem. Coriand. ʒ℥. Sem. Cumin. & Anis. an. ʒii. Vini & Aquæ, an. ℥b. i. Coq. & panni inuncti applicentur.

In Hydrocele incipiente eadem conveniunt, addito

Balsam. Sulph. terebinth. vel Junip. cum Ung. Convenit etiam hoc Emplast. R. Empl. de Bacc. Laur. Sterc. capr. an. ℥i℥. Sem. Cumin. & flor. Sulph. an. ℥ii. Malax. cum Ol. Rut. & Chamom. Sed si Hydrocele confirmata sit, quod ex tumoris duritie & renitentia, atque æquali magnitudine, potius crescente quàm decrescente, dignoscitur; necesse erit vel puncturam instituere, quæ tamen in Tumore hydropico facile in Gangrænam abit; vel quia hæc non radicitus malum curat, Scrotum discindere, extrahere Testiculum, & supra Tumorem vasa præparantia fortiter filo ligare, & simul Testem cum Tumore aquoso exscindere.

Sarcocoele benigna incipiens requirit internè terrea alcalisata, viz. Pulv. contra Strumas, pulv. ex Spong. combust. Terr. sigill. & Lap. Spongite item pulv. expertum ex Rad. Ononidis. Externè Gummata, vel Empl. Paracelsi ex Opopan. Sag. Ammon. & Galban. in Aq. Ros. solutis & cum f. q. Ol. Philos. inspiss. quod per aliquot septimanas gestum aut suppurat aut discutit. Suppuratum aperiatur & Empl. stiptico consolidetur. Egregium est Empl. de Ran. cum Merc. sed Mercurius destruit vim Testium. Thermarum usus externus conducit. Sarcocoele confirmata nonnisi ipsius carnis adnatæ abscissione, vel Testis exsectione curatur. Maligna non tangenda.

Hernia Varicosa inveterata non curatur citra Chirurgiam. In recenti convenit Empl. de Mucil. cum an. Gum. Ammon. in Vino soluti: vel Ol. Philos. probè rectif. & illitum pro discussione; vel Ung. Basilic. cum Ping. & Medul. Animal. ad emolliendum. Commendantur & Thermae.

SECT. II.

De Seminis Excretionē & Retentione laſa.

ARTIC. I.

De Gonorrhœâ verâ.

SI excretio ſeminis fiat nimis frequenter, copioſa, idque citra tentiginem, vocatur *Gonorrhœa*; eaque vera quando liquor ſeminalis in Teſtibus elaboratus dicto modo effluit. Fit hinc ut *Ægri* fiant graciles circa lumbos & impotentes in motu; conquerruntur de laſſitudine, capitis debilitate; viſus & oculorum fulgor ſenſim perit; tandem fiunt tremuli, appetitus abit, & ad *Tabem dorſalem* pergunt. Pars affecta ſunt *Veficulæ ſeminales*, in quibus Semen detineri ſolet.

Cauſa eſt triplex, 1. Nimia copia laudabilis ſeminis; unde ſi dormientes dorſo reſupinati incumbunt, à calore ſanguis locorum poſteriorum redditur fervidus, & ſemen turgeſcit atque erumpit. Si *Veficulæ ſeminales* ſimul flaccidiores ſint, levi turgeſcentia erumpit ſemen tam interdiu quàm noctu. Diſponunt ad hanc cauſam victus laudabilis, vitæ genus ſedentarium, & cogitationes de re venerea. 2. Nimia ſanguinis acrimonia, partes genitales & veficulas ſeminales irritans; hoc in caſu quo acrius eſt ſemen, eo magis tenue. Acrimonia hæc ſolet eſſe acida, cum ſero delata, unde *Scorbuticis* & *Hypochondriacis* ſubinde venit *Gonorrhœa*. Alias *purgantia*, *Cantharides*, aliæque cauſæ externæ, ſtimulando veficulas ſeminales, inferunt talem *Gonorrhœam*. 3. Nimia veficularum flacciditas, ſemper ferè cauſam agnoſcens manuſuprationem. Semen tunc effluit ſine ſenſu, niſi ſaltem in anteriori Penis parte; quod ſi tenue ſit, ſignum eſt, vim Teſtium generati-

vam

vam esse. In *Prognosi*, inveterata difficulter curatur, nec statim supprimenda venit, ne suppressa materia circa *Testes* varia inferat symptomata.

In *Cura* habenda ratio *Testium*, ne remediis quibusdam præposterè adhibitis destruatür eorum vis generativa. *Seminis* copiam imminuunt diæta parcior, alimenta acidiora, vigiliæ, exercitia corporis, quæ partim chyli cum sanguine assimilationem faciunt, partim per transpirationem eundem imminuunt; item *vitriolata & nitrata*, quæ fermentum *Testium* obtundunt. Temperatiora sunt *Succus Limonum* vel *Citri*, cum *Aq. Rosar.* & *Album ov.* usurpati; item *solutiones Corall.* cum *Succ. Citr.* *Emulsiones* ex *Sem. Agn. cast.* & *Papav. alb.* cum *Aq. Nymph.* addito *Magist. Corall.* cum *Succ. Citr.* Potens est *Sem. Cannabin.* sed hostile *Spirit. animalibus*. Optimum est decoctum *Galeopsid. flor. alb.* cum *Millefol. alb.* & *Sem. Agn. cast. in Aq. Rut.* vel *Menth.* vel *Ferrariorum.* Pertinet huc *Essentia Castorei*.

Quoad *Acrimoniam acidam*, eam temperant & corrigunt, quæ simul vi styptica prædita sunt, *Solut. & Tinct. Corallor.* Hinc *Crocus Mart. adstring.* *Troch. de Carabe*, *Ol. dest. Succin.* aliis additum. *Pulvis Off. Sep.* cum *Antimon. diaph. Sacch. Saturn.* *Pilulæ ex Terebinth. Cypr.* cum *Croc. Mart. Borax calcinata* relinquit *caput mortuum* in *Gonorrhæa* optimum, sed cruda intensissimè *Venerem* stimulat. Facit huc *Succus Millefol. ad ʒiij.* mixt. cum *Lactē dulci & Camphora.* Item seq.

℞ *Conserv. Ros. rub. & Ment. crisp. an. ʒiβ.* *Off. Sep. præpar. ʒii.* *Borac. instar. Alum. calcinat. ʒi.* *Nuc. mosch. ʒβ.* cum *s. q. Syr. de Ros. sicc. f. Electuarium.*

Tandem si oriatur *Gonorrhæa vera* ex *Vesiculis seminalibus* flaccidis, conveniunt *adstringentia*, v. g. *Tinct. Sulph. Vitriol. Troch. de Carab. Tinct. Croc. Mart. adstring. Terr. sigill. Bol. Armen.* cum *Aceto, Sacch. Saturn.* & hinc *Extract. Tormentill.* item *Thermarum* usus. Si semen tenuius

huius sit, convenit *Lac* cum *Oryza* coctum, item *Ova* cum *Aromatib*⁹. Si sub cursu vel principio morbi purgare velimus, usurpemus cum *purgantibus Terebinthinam*.

℞ *Extr. Tormentil.* ʒi. *Sacch. Saturn.* ʒss. *Camphor.* ʒiii. *M. f. Pilulæ.*

℞ *Extr. Torment.* ʒii. *Sperniol. Croll. comp.* ʒii. *Pulv. sem. Agn. cast. & Plantag. Rad. Consol. maj. an.* ʒss. *Terebint. Ven. Camph. an. gr.* xii. *M. f. Pilulæ.*

A R T. II.

De Gonorrhæa nothâ tam benignâ, quàm virulentâ.

SI citra causam continuò effluat ex Pene liquamen serosum, tenue, citra ullum sensum, dicitur *Gonorrhæa notha benigna*. Subjectum sunt *Prostatæ glandulosæ*, quæ naturaliter lympham sui generis è Massa sanguineâ emulgent; adeo ut quod in Fauces Tussis, in Oculis Illachrymatio, hoc talis *Gonorrhæa* in Viris. *Causa* est latex aquosus copiosus in sanguine ex deficiente tam chylosi quàm hæmatosi congestus, per dictas glandulas uberius elicited. Inprimis si hæ simul flaccidiores vel alio modo laxæ fuerint. *Causa remota* est stomachus non ritè digerens, & quicquid ad Cachexiam disponit. In *Prognosi* malum est maximè periculosum, & prodromus vel comes Cachexiæ. In *Cura*, primariò respiciendum ad cruditatem Massæ humoralis per *amaricantiæ aromaticæ* corrigendam; deinde serum superfluum evacuandum per *juniperina, sassafrata, succinata, Absinth. & Menth.* quibus præmittenda sunt *acida & martialia*: Tandem usu *Thermarum* laxatæ *Prostatæ* iterum ad statum naturalem redigendæ.

Gonorrhæa virulenta, seu *notha maligna*, contrahitur ex coitu impuro cum Fœmina Lue venereâ inquinatâ, & quidem tali, ubi malum illud *Ulcerâ* in Vagina exci-

na excitavit. In his autem effluit primò semen tenuius, postea redditur pedetentim acrius, hinc supervenit dolor acerbus, primariò circa Penis caput, ubi sunt Prostatae glandulosae, inprimis dum redditur Urina. Liquor effluens in pallorem citrinum, & tandem carulescentem, degenerat; supervenit dolor universae Urethrae, & Præputii tumor, ex reliquiis purulentis intra Præputium depositis, unde difficulter detrahitur de Glande, & in conjunctione fiunt Ulcuscula. Interdum materia Urethram excorians Carunculas excitat.

Causa est fermentum ex Ulceribus in Vagina uteri. *Subiectum* sunt Prostatae glandulosae, quarum lympham inquinat à miasmatis per cavum Urethrae penetrantibus, acescit & in virulentiam degenerat. In *Prognosi*, malum in principio leve est, sed in progressu excoriat Glandulas & quandoque absumit; interdum serpit per vasa præparantia ad Testes, & hinc cum sanguine universum Corpus inquinant. Frequentius superveniunt *Bubones* Glandularum in Inguinibus, quod bonum est: nisi enim hoc fiat, certum est, universum corpus correptum esse; quod etiam fit, si sponte iterum dispareant.

Cura. Acidum venereum corrigendum; hinc dicta loca abstergenda & consolidanda: & reliquiae eliminandae. Ante omnia purgetur corpus *Pilulis ex Mercur. dulc.* cum *Extr. Helleb. nig.* vel *Panchym. Croll.* Loco *Merc. d.* laudatur *Præcip. virid.* cum *Calce vivâ* paratus, qui primitus quidem videtur augere malum, sed hoc bonum est signum, continuato enim usu cessat. Evacuato corpore conducunt *Terebinthina*, *Balsam. Sulph. Terebinth.* & post hunc *Juniperin.* ad gut. x. bis de die; juxta *Bals. Sulph.* nobilis est *Bals. Copaiba* longè excellentior *Bals. Peruv. dos. gut. xxx.* in vehiculo calido. Juxta hæc conveniunt *Pill. ex Extr. Torment. cum Sacch. Saturn.* & *Ol. dest. Tereb. Extractum Gum. Guaj.* cum *Tinct. Tart.* vel *Sp. Vini tartar.* paratum, & in *Aqua Plantag.* assum-

assumptum est specificum. Item *Essent. & Extract. Lignor.* ut & *infusum Canthar. in Sp. Vin. Vid. Barthol. l. 4. Ep. p. 343.* Egregium remedium est *Aqua* in qua *Merc. vivus* per aliquot horas ebullierit mane & vespere assumpta.

A R T I C. I I I.

De nimis citâ vel nimis tardâ Seminis Ejaculatione.

Causa nimis citæ excretionis est vel Vesicularum laxitas, vel seminis nimia spirituositas & turgescencia. Prius curatur blandè *adstringentibus*, quæ laudata fuerunt in *Gonorrhæa ex Vesicularum laxitate*. Posterius per *Opiata*. Pilulæ ex *Ambra & Opio* dicuntur actum venereum efficere diuturnum.

Semen nimis tardè excernitur, quando deficiunt Spiritus, unde nec Semen ritè turgescit, nec partes ritè constringuntur. Pertinet huc vitium istud, dum erecto Pene in Coitu genituram effundere nequeunt, sed flaccido membro facillimè effluit: Musculi nempe Penem erigentes comprimunt oscula Vesicularum seminalium & Vesiculæ spiritibus carentes non sufficiunt expansioni, sed flaccido membro facillimè Semen dimittunt propter suam laxitatem. Conveniunt *Aromatica & Castoreum*.

S E C T. III.

De Penis Erectione lesa.

A R T I C. V.

De Impotentia virili.

SI Penis erectio deficiat, dicitur *Impotentia virilis*. Distinguendum autem inter *Penis turgescenciam*, quæ dependet à sanguine arterioso corpora ner-

vea distendente : & ejus *erectionem*, quæ fit beneficio quatuor muscutorum circa radicem Penis venam comprimantium, per quam sanguis arteriosus refluere debet, unde Penis firmitus caput attollit.

Causa est triplex. 1. *Defectus spirit. animalium*, non contrahentium musculos, quibus non contractis Venu-
la laxata est, ut Penis flaccescat. Deficiunt autem Spirit. animales vel *vitio partis*, quando muscoli aut nervi paralytici sunt; aut ab equitatione nimia, percussione circa originem nervorum, casu super os sacrum, læduntur, aut ex Vulnere capitis afficiuntur : Vel *vitio ipsorum Spirituum*, quando universaliter exhaustæ sunt vires in Senibus aut Ægris, aut in motu perturbantur expudore, terrore, vi propriæ imaginationis, &c. 2. *Deficiens in semine stimulus*, quando deficit ipsum, aut non rite turgescit, aut alio modo vitiatur. 3. *Maleficium* seu *Fascinum*.

Cura. Si ex prima oritur causa, vel secunda, eadem conveniunt, quæ laudavimus in defectu Seminis, imprimis *veretrum Tauri*, in actu venereo interfecti, exsiccatum & pulverisatum cum *Cinnamomo*, in *Ovo sorbili*: *Externè* inungatur ante coitum Glans, Peritonæum, & spatium inter Scrotum & Penem, ubi muscoli siti sunt, *Balsamo apoplect.* vel linimento ex *Succ. Pastinac. Ol. Sinap. an. 3ii. Ol. Ovorum. Formic. magn. aa. 3i. M. & Solis radiis* per 24 horas exposit. Si post coitum adhuc rigeat Penis, abluatur Aquâ calidâ. Alii illinunt radicem vel glandem Penis *Felle Apri*, vel *Linimento* ex *Pulv. Helleb. nigre* aut *Rad. Pyreth.* cum *Pingued. Coturnicis*: quibus subjungendum *Balneum nervinum*, *Inseffus*, *Fotus nervini*, &c.

A R T. I I.

De Nimia Salacitate.

DUplex est Affectus, in quo erectio & rigiditas Penis nimia est, ita tamen ut *pars affecta* semper sint muscoli circa radicem Penis, contractione sua venam comprimant.

comprimentes & sanguinis refluxum impediētes. 1. Quando nimius est Venerēus stimulus, & nimia Seminis turgescētia, unde sequitur determinatus Spirituum motus, perpetua Penis erectio, interdum cum delirio; quæ si coitu sedetur, *Salacitas*, sin & ipso coitu vix satietur, *Satyriasis* audit. Ad hoc malum disponunt Vita sedentaria, Diæta lauta, cum Aromatibus condita, & quicquid Semen auget, Spirituum impetum excitat, aut loca genitalia acrimoniâ suâ stimulat. 2. Quando Penis rigidus dolorem gravem tensivum sentit cum nullo in Venerem desiderio, nullâ in coitu spermatis emissione aut levamine, sed potius exinde augetur malum, Morbus hic *Priapismus* vocatur. Causa est Convulsio musculorum Penis, spasmodicâ suâ contractione venas constringentium & hinc forsan ipsorum corporum nervosorum, unde dolor tensivus sentitur post inflationem membri. Hinc videtur oriri, quod in Epilepticis insciis & interdum in Suspensis, membrum fortiter tendatur. *Causa remota* est irritatio musculorum aut corporum nervosorum, quæ fit à causa interna rarò, frequenter autem externè à perverso usu *Cantharidum*, vel acriorum stimulantium ad Venerem, magisque aromaticorum.

Prognosis. *Salacitas* nimia, aut *Satyriasis* ad Tabem dorsalem quandoque disponit. *Priapismus* hoc habet periculi, ut ad Convulsiones terminetur, & nunc Tumores, nunc Inflammationes, nunc alia mala inferat.

Cura. In *Salacitate* & *Satyriasi* semen minuendum, ejus acrimonia temperanda, & fervor ac impetus spirituum sistendus. Hinc conducunt *Diæta parca*, *Jejunium*, *Vigiliæ*, *Exercitia*, *Venæsectio* repetita, *Motus* ad sudorem usque fortem: speciatim *acida*, *vitriolata*, *nitrata*, & *Camphora*, quæ refrænât & figit, sicut & *Opium*, non obstante, quòd Orientalibus summum sit venerēum, & summam etiam habeat acrimoniam, adeo ut

sudorem pruriginosum in quibusdam inferat. De *Spir. Vitrioli* & crebriori *Nitri* usu res nota est. Huc faciunt *Liquor albus* manans ex incisiss ramulis tenellis *Salicis*. *Cicuta*, quæ apud nos insons deprehenditur, *Sem. Vitic.* & *Cannabin.* *Lactuca*, *Flor. Nymph. alb.* *Millefol. flor. albo*; item *Succus Citri* & *Lim.* vel *Acet. rutac.* cum *Opio* & *Camphorâ.* *Spirituosa* non conducunt, nisi ob nimiam *Seminis* projectionem insimul vires defecerint. Externè foveantur genitalia, scrotum & pecten *Aquâ Nymph.* in qua subactum est *Opium*; vel *Suc. Semperv.* & *Lactuc.* cum *Nitro*; vel *Succ. Plantag. Solan. Semperv.* & *Hyoscyam.* cum modico *Aceti dest.* Malè applicatur *Lamina Saturni*, quia quandoque insecuta est gravis *Urinæ* suppressio. Annectemus quasdam *formulas internas.*

℞. *Sem. Cannabin.* & *Melon. an. ʒii.* *Sem. 4. frig. maj. an. ʒi.* *Aq. Lactuc. Acetos. & flor. Nymph. an. ʒiii.* f. Emulsio edulcoranda cum *Syrupo Pap. albi.*

℞. *Aq. fol. Vitis & Salic. an ʒiʒ.* *Spir. Nitr. d. vel Vitriol. ʒʒ.* *Educl. cum s. q. Rotular. Manus Christi perlat.*

℞. *Pulv. Seminis Agn. cast. Nitr. depur. an. ʒii.* *Camph. ʒʒ.* *Laud. Op. gr. vi.* *Misce f. pulv. subtilis d. ad ch. Dosis ʒi. ad ʒʒ.*

In *Priapismo* seu *Convulsione* musculorum curandâ, conveniunt ante omnia *Vomitoria*, intermistis *Purgantibus.* Deinde *acida*, remedia ex *Vitice*, hinc *Opium* & *Camphora*; item *Decoctum Lentium* cum *Sem. Agn. cast.* subactum. Externè conveniunt *Cataplasmata camphorata*, vel *Ol. Amyd. d.* in quo *Camphora* soluta, vel *Camphora* in *Aceto dest.* soluta, radici *Penis* applicata.

A R T. III.

De Depravata Penis erectione.

QUando Penis erectus contortus apparet, lœditur ejus actio. Fit hoc vel vitio Fræni brevioris Glandem retractantis, quod curatur simplici *incisione*, observando tamen, ut aliquid potius detrahatur de membrana Præputii quàm de Glande: Vel vitio Præputii, si tanta ejus post glandem est retractio, ut nequeat denuo retrahi. Ex violentiori id coitu ferè oritur. Curatur hoc per *Emollientia*, & per *Discutientia*, ratione tumoris Præputii, qui ut plurimum simul adest, hinc conveniunt *fotus ex Lacte* in quo *Flor. Sambuc.* ebulliant. Item,

℞. *Herb. Malv. Parietar. Alth. an. Mi. Rad. Alth. Lil. alb. an. ℥i. fl. Ros. rub. Chamom. an. p. ii. Coq. in Lacte ad consist. Pultis, & applica, addito momento Croci, si insigniter doleat.*

℞. *Medull. Pan. similag. in Lacte infus. Vis. Vitel. Ov. no. iii. Ol. Ros. ℥ii. Croci ℥i. f. Cataplasma. Si simul adsit Gonorrhœa, huic quoque per interna prospiciendum erit.*

Unable to display this page

vel Stomachi, instante vel præfente excretionē; ingesta *acida*, item *viscida*, ut *Lac*, *Caseus* & *Panis recens*, cruditatem Stomachi acidam promovens; item *Pica* indulgentia; denique tristitia, metus, pavor, terror, aliaque Sanguinis turgescētiā inhibentia.

Symptomata emanationis præternaturalis sunt difficilis Anhelitus, dum moventur, Lassitudo universalis, imprimis circa Lumbos cum dolore tensivo gravi; color corporis floridus perit, oculi tument, supervenit Pica, & perfecta Cachexia. Si fiat Emanatio ratione vatorum Uteri infarctorum, in statis temporibus, quibus alias fluebant Menſes, adſunt dolores Lumborum circa vasa ex ramis iliacis orta, tensiones & pulsationes circa pubis regionem, subinde etiam circa Hypochondria & in Artubus, murmura, borborygmi, & dolores lancinantes in Lumbis, quæ omnia ostendunt, sanguinem reverà turgescere, & impedimentum in vasis obstructis hædere. Si enim nullam patiantur alterationem iis temporibus, vitium est in sanguine non debite turgescēte. In *Prognosi*, superveniens Emanatio Morbis chronicis, eos deteriores reddit, & Hæcticam ferè præsentem indicat.

Cura. Ventriculi Chylosis per *Vomitoria* & *Aromatica* vol. corrigenda; Sanguinis cruditas per vol. *Oleosa* emendanda; humores visci di per *Gummata* & *Merc. dulc.* incidendi; junctis simul *appropriatis*, quæ tamen non conveniunt, nisi præmissis evacuationibus & acidum absorbentibus, & quidem calculo facto quando fluere deberent Menſes, ex Mulieris ipsius computatione, aut si illa non noverit circa Lunam crescentem, quo tempore sanguis facilius turgescit. Eadem sanè est *Cura*, quæ in *Cachexia*, additis *Menſes stimulantibus*. Præmissis ergo *digestivis*, propinentur *Vomitoria*, etiam *Purgantia* cum *Gummat.* parata, imprimis ex *Helleb. nig.* cum fol. *Sennæ*. Alterant quæcunque *aromata*, amaricantia in Ca-

cheeticis laudata: & in specie *Martialia*, v. g. *Infusum Limat.* cum *Cinnam.* in *Vino*. *Tinct. Mart.* *Liq'* *Mart.* *solar*, &c. sine quibus inveterata *Emanfio* curari nequit: operantur acidum absorbendo. *Specifica principaliora sunt Sabin.* ejusque *Oleum potentis.* *Crocus*, omnia ex *Myrrha* & *Castoreo* parata, item *Decoct.* & *Essent.* *Splen. Bov.* *Borax* egregia vel in *pulv.* cum *Croc.* & *Cinnam.* vel in *decocto Pulegii* aut *Rosmar.* Accedunt *Baccæ Junip.* *Angel.* *Artemis.* *Meliss.* *Gentian.* & quævis *Salia volatilia*, superveniente corporis motu aut saltem madore in lecto. Optima fit *Essentia* ex *Sal. vol.* in *Sp. Vini solut.* cum *Myrrh.* & *Castor.* Si adsit *Plethora*, dolor gravativus *Artuum*, & difficilis *Respiratio*, necessaria est *Venæsectio* eaque in *Brachio*, quando instant *Menses*, in horum difficultate, ne sc. *Sanguis* concitatus ad inferiora tractus stagnet circa vasa *Uteri*. Si verò fluentes cessent ex improvviso, in *Pede*.

Remedia externa sunt *Balnea*, *Semicupia*, & *Pediluvia* ex *decoctis Plant. arom.* *Thermæ*, *Suffitus* per *infundibulum Utero* exceptus ex *Scor. Reg. Antimonii* in *Spiritu Vini* solut. & lateri candefacto affus. vel ex *Urin. antiqua* affusa, *Scor. Mart.* candefactis, vel ex *Decocto Colocynth.* injectis *Silicibus* candef. vel denique ex *Troch. de Sabin.* *Myrrh.* *Asphalt.* & *Troch. alband.* cum *Bals. Sulph. terebinth.* & *Aceto*; item *Litus Regionis iliacæ* & *pubis* ex *Ol. Cheir.* acuato *Decoct. Colocynth.* *Ol. Sabin.* *Spic.* &c. *Virginibus* magis convenit *Sal. vol. armon.* vel *Mixtura* ex *Calc. viv.* cum *Sal. ammon.* irrorata *Spiritu Vini*, atq; immissa *Glauberi instrumento*, cujus capitulum foraminibus perfusum est.

In specie in *Emanfione* ex nimia refrigeratione extremorum, conveniunt internè *Sperm. Ceti* cum *Castor.* in vehic. calido; item *Salia fixa Artemis.* *Sabin.* &c. vel potius *volatilia* additis remediis ex *Croc.* & *Cinnamom.* cum blando subsequente sudore. Si ex sanguine coagulato gra-

gravissimus sit Uteri dolor, convenit internè *Decoctum Chamomillæ* cum aliis usurpatum, & *Cataplasma calidissimum* ex eodem Regioni pubis admotum. In *Emanfione* ex subitaneo animi terrore, convenit idem *Decoct. Chamom.* cum *Salib. volatilib.*

In nimia *Mensium fluentium paucitate*, quàm comitantur *Anxietas*, *palpitatio Cordis*, *diffic. Anhelitus* & *dolor Lumborum pulsatorius*, conveniunt eadem *remedia* hætenus recensita, & in graviore malo *Venæsectio* in pede aut *Cucurbitulæ non scarif.* *Cruribus* vel *Femori* in regione superiori internâ applicatæ; vel *Hirudines* orificio Uteri externo admoti. Ex dictis variæ fiunt *formulæ. v. g.*

℞. *Extr. Panchym. Croll. ʒi. Gum. ammon. in Acet. solut. ʒß. Extr. Croc. & Castor. an. gr. v. Extr. Troch. alband. gr. iv. Ol. Succin. q. s. f. Pill. de quibus aliquot capiat Ægra* singulis quatuor vel quinque diebus. *Tempore intermedio usurpetur seq. Infusio.*

℞. *Rad. Angel. Levist. an. ʒi. Galang. ʒß. fol. Rorismar. Matric. Sabin. an. m. j. Bacc. Junip. rec. ʒiß. Cinnam. ʒiii. Croc. ʒi. Sal. Tart ʒß. infund. in Vino Dosis quotidie cyathus ʒiv.*

℞. *Borac. ʒß. Myrrh. gr. xv. Cinnam. ʒß. M. in tres pulverum doses.*

℞. *Tinct. Vitriol. Mart. Zwelf. ʒii. Essent. Croc. & Castor. an. ʒi. M. Dos. gt. 40. vel 50.*

℞. *Spir. Sal. armon, Liq. Cornu Cervi succin. an. ʒi. M. Dos. gutt. 40.*

A R T. II.

De nimio Menstruorum fluxu.

SI aut copiosius aut frequentius debito fluant *Menses*, ita ut *Mulier* debilitetur, (nam habitiores & scorbuticæ sine debilitate aut læsione diuturnos ferunt fluxus)

Causa est vel in *sanguine*, vel in *utero*. *Sanguinis* vitium est triplex. 1. Nimia turgescencia ex aëre fervido, exercitio nimio, gaudio, ira, salacitate, potu generoso. 2. Nimia fluxilitas serosa & aquosa, vel è stomacho alimenta nimis colliquante, vel ex renibus serum non ritè evacuantibus, ut in *Scorbuticis*. 3. Acredo acida falsa vehiculi serosi, vasa uterina erodens, ex eduliis acris aut acrimonia succorum in primis viis nata. Ex Parte Uteri causa est nimia vasorum uterinorum apertura & dilatatio, ex sublatione oneris gravioris cum nisu & inspiratione, sternutatione violenta speciatim durante mensium Fluxu, Abortu, Partu laborioso; item ex acris & excoriantibus extrinsecus admotis.

Symptomata. In nimia sanguinis turgescencia solet esse floridus & bonus: in valis nimis hiantibus brevi grumescit. In aquositate sanguinis effluit tenuis & tardè grumescit, vel similis est loturæ carnis, vel linteo exceptus circulum facit pallidum. In sanguinis acredine adsunt conatus ejiciendi, cum sensu pruriginis & rosionis.

Cura. Sanguinis turgescencia *acidis* coercenda; fluiditas & acrimonia corrigenda, & via lasæ consolidandæ ac firmandæ. Nisi superveniat debilitas; non est curandus, nam ex fluxu præposterè suppresso gravia mala observata sunt. *Venæsectio* parum prodest, hinc cautè & parcè in brachio instituenda. *Purgatio* potius stimulat quàm inhibet; saltem convenit *Rhabarb.* cum *Conserv. Rø.* aut *Syr. Cydon. aromatiz.* Si sanguis serosior sit, conducunt *sudorifera* & *diuretica*, licèt enim sub usu excretionem intendant, evacuato tamen sero cessat fluxus. Inter *specificas* palmam ferunt *Martialia*, quæ licèt acidum absorbendo Menses stimulent, per se tamen adstringunt; in specie *Liq. Mart. solar. Tinct. adstring. Lap. Hæmat. in succo Granat.* vel *Cydon.* Juxta hæc egregius est *Succus Plantag.* item *Pulv. Cran. human.* ad 3i. *Visc. quercin.*

cin. ad ʒi. in *Ovo forbili*; *Succus Stercor. asinin.* cum *Syr. Myrtil. & Aq. Plantag.* item *caninum Stercus*. Nunquam omittenda *Opiata*, in specie *Diascord.* in *vehic. acido*. Nimirum *Massæ sanguineæ* turgescientiam coercet *Spir. Vitriol.* in *Aq. Plantag.* Serositatem & acrimoniam temperant, & partes laxatas firmant *Succinum*, & *Troch. de Carabe*, *Ossa & Cornua anim. calcinata*, *Mumia*, *Coral. &c.* *Opiatis* mista.

Externe convenit *Spongia Acetorofac.* ebria, hinc *Pubi & orificio Uteri* applicata, injectio *Succ. sterc. asinin.* cum *Succ. Plantag.* Suffitus ex *Thure & Mastiche*, vel ex vapore *Aceti* super *scorias Mart. ignitas*; Cataplasma ex *Hyosc. Aceto* imprægnato *Lumbis* aut *Olli sacro* applicatum. Si dolor adsit in *Vagina* ardens & rodens, prodest injectio *Decoct. adstring.* cum *Hyosc. & Papav.* item *linteum* sanguine imbutum ac sub cineribus calidis positum, vel indusium per oetiduum à *Viro* gestatum & à *Muliere* indutum. Ex dictis variæ fiunt formulæ, v. g.

℞. *Coral. rub. Succin. flav. Bol. armen. Sang. Drac. ven. an. ʒii. Sem. Plantag. Borac. calcin. an. ʒi. Laud. Op. gr. iv. Extr. Croc. ʒi. cum s. q. Syr. de Ros. sic. f. Elect. Dos. ʒi. continuando.*

℞. *Conserv. Ros. antiq. ʒvi. Coral. rub. Sang. Drac. ver. Oss. human. calcin. an. ʒi. Troch. de Carabe. Alum. crud. Sem. Plantag. an. ʒii. Laud. op. gr. iv. cum s. q. Syr. Coral. f. Elect. in statu sanguinis serosiori & scorbutico.*

Fit quandoque etiam, ut sanguis impeditus, per *mamas, os, anum, &c.* exitum quærat: in quo casu revocandus est sanguis ad *Uterum* ope *externorum*, quæ in *Mensium* suppressione laudavimus.

A R T. I I I.

De Fluore albo Mulierum.

Dicitur *Fluor albus*, quando per genitalia effluit liquor serosus, initio albus & mitis, in progressu acescens & excorians, item flavescens, virescens, & va-

riè coloratus. Contingit in omni ætate & statu. Quia autem Vetulas quoque multum affligit, patet, non eundem esse cum Sanguine menstruo. Effluit sine typo aut intermissione, nunc parcius nunc copiosius, tempore Mensium fluxus incipiens, saltem uberius fluens. Effluit hic liquor ex lacunis substantiæ membranaceæ glandulosæ, Prostatis Virorum analogæ. Si hæc substantia leviter sit affecta, emanat Lympha seminalis pauca, vix glutinosa, mitis, sine ardore, rosione, aut corporis Tabæ, Sed præter hunc Fluxum leviolem, qui *Gonorrhæa Virorum veræ* analogus est, observatur interdum alius *notbus*, copiosus, continuus, ubi varia serosa, tincta, acria excernuntur, cum tumore pedum, torpore & flacciditate membrorum, appetitu prostrato atque universali sanguinis & corporis Cachexia, & subinde Febrilentâ lymphaticâ.

Causa prioris est turgescencia liquoris seminalis cum aliquali glandularum laxitate, orta à Virginum salacitate, intermissione coitus, vitâ sedentariâ, laudabili victu. *Posterioris Causa* est sanguis ex cruditatibus stomachi cachecticus redditus; & glandulæ illæ relaxatæ ac erosæ à materia acri, falsa, tam proprio vitio quàm vitio fermenti glandularum. Nec obstat liquaminis hujus ubertas, quò minus per Prostatas dictas flaccidas erosas, &c. excernatur; videmus enim quantum materiæ effluat per Nares, Oculos &c. Interim asserit *Sylvius*, totum Uterum esse naturæ membranaceo glandulosæ.

Prognosis. *Nothus* in Senibus cum morte finitur; diu durans steriles reddit, ad Tabem, Hydropem, &c. disponit. *Verus* nil habet in recessu.

Cura. Si singulis mensibus redeat per 2 vel 3 dies, non est sistendus. Perpetuò autem durans maturè sistatur. In *Gonorrhæa verâ* optimum remedium est *copula cum Viro*; hinc succus *Citri* aut *Limon.* aut ex *surculis Salicum* tempore verno exstillans, *Troch. de Carabe*, de
Terr.

Terr. sigill. Mandib. Luc. pisc. & ratione flacciditatis partium Balnea blandè adstringentia. In *Notha*, restauranda est *Stomachi chylicatio per Vomitoria*, præmissis *digestivis*, & *stomachico aromaticis*; sanguinis *Cachexia* corrigenda per *Salia vol. oleosa & aromatica*. Ipsi *Fluori* autem & partibus læsis per *appropriata & adstringentia* succurrendum est. *Venæsectio & purgatio* hic locum non habent, sed optimè *Vomitoria*; item *sudorifera*, in specie *Decoct. Essent. & Tinct. Lignorum*; & *diuretica*, in primis *Pill. ex Terebinthinâ cum Rhabarb.* vel ipsa *Terebinthina in Vitello ovi soluta*. Præter quæ *appropriata* maximè sunt *Galeopsis flore albo*, *Rosmarinus* ejusque *Decoctum*, ut & *Mentha*, *Melissa*, & speciatim *Visc. querc. tam in substant. quàm decocto*; item *Mandib. Luc. pisc. Os. sep. omnia succinata*, *Ebur*, *Osteocolla*, *Pumex* vel *Creta calcin.* & speciatim *Priapus Cervi ad 3ß.* & *Putam. Ovorum calcin.* ex quibus exclusi sunt *Pulli*, ad 3ß.

℞. *Magist. Osteocoll. 3ß. Carneol. præp. ziii. Coral. alb. zii. Smaragdi zi. M. Dos. zi. cum Conserv. Rosmar.*

Inter *Externa* excellunt *Thermæ naturales*, hinc *artificiales* ex *Sulph. & Calc. viv.* cum *nervinis & adstringent.* ut & *sessio in Decocto Ebuli*; *Fomenta & injectiones* ex *Lig. sanct. Cort. Granat. Thur. Mastich. & Flor. Ros. rub. Balaust. in aqua ebullitis*, addendo sub finem *Vinum austerum*; *Unguentum ventri illinendum* ex *Sclæræa* cum *Butyro subactâ*, & repositâ donec putrefieri incipiat, deinde aliquamdiu coctâ; *Suffitus* ex *Salvia*, item ex *Thure, Mastich. Ladan. Gummi Junip. Nucemofch. & Succin.*

Fluor muliebris Gallicus curatur ut *Gonorrhæa maligna Virorum. Ratione Ulcerum Vaginæ*, intrudatur *Lini-mentum mercuriale turandis illitum.*

S E C T. I I.

De vitiis Appetitus venerei, ejus nempe defectu & nimia Salacitate.

REsidet *Appetitus venereus* in *Clitoride* ex turgescencia liquoris seminalis irritatâ. Deficit, quando liquor seminalis deficit, in *Gonorrhæa notha*; aut minus spirituosus generatur, ut in *Scorbuticis confirmatis*. In *Cura*, nisi subsit conformationis vitium, conveniunt internè *lauta Dieta*, & *acria aromatica* liquori seminali turgescentiam conciliantia: quæ vide in *simil. affectibus Virorum*. Externè, *Inseffus ex Formicis*, inunctio Clitoridis cum *Ol. Formic.* aut *Bals. apoplect.* cum *Zibeth. & Moscho.* prorsunt.

Nimia Liquoris seminalis turgescencia Clitoridem perpetuò tensam detinet, unde nimia Salacitas, & subinde Sanguis & Lympha, à partibus genitalibus refluunt per hanc turgescentiam inquinantur, adeo ut etiam turgescant, unde Spirituum impetus magis celer & agilis, & simul spiritus ipsi volatiliores redduntur, hincque maximus in Fœminis Appetitus venereus, cum audacia, inquietudine, & delirio: qui Salacitatis gradus *Furor uterinus* dicitur. *Causæ remotæ* ad hoc malum disponentes, sunt vita sedentaria curis vacua, intermissio excretionis venereæ, habitus succi plenus, potus generosi aromatibus conditi, copula cum membro virili, *Moscho* & *Oleis calidioribus* illito. In *Cura* juxta congressum validum crebrius repetitum, convenit materiam peccantem evacuare & revellere per *Vomitiva larga*, turgescentiam liquoris seminalis sistere per *Venæsectionem* sæpius repetitam, ut & per *acida*, v. g. *succ. Limon. Citr. Granat.* inprimis *nitrata*; item per *Emuls.*
ex

ex sem. Cannab. Sem. Papav. alb. & Sem. Vitic. Decoctum Salicis progerminantis, vel Liquorem ex surculis ejus tempore verno exstillantem, qui optimus est, & ex quo cum farina fit massa egregia; & tandem spiritus animales coercere, per opiata, item Camphoram tam in substantia, quàm incensam & in potu ordinario crebrius extinctam. Externè applicantur regioni Uteri fomenta frigida ex succ. Viticis, Salicis, Hyosciami, Semperivi maj. cum Aceto. dest. Camphor. & Sacch. Saturn. item Cataplasma ex Ruta, Solano & Papav.

S E C T. III.

De Affectibus totius corporis Utero vulgo attributis.

C A P. I.

De Febre alba seu Chlorosi.

MOrbi qui vulgo tribuuntur Utero, originem ducunt ex Liquoris seminalis majore vel minore turgescentiâ, & Menstruorum suppressione. Inter quos primatum ducit *Chlorosis*, Affectus proprius Virginibus, aut Viduis, saltem quibus non satisfaciunt Mariti. Tales pallent, cum colore nonnihil sublivido, coronâ quasi rubescente sub oculis, anxietate sine manifesta causâ, tristitia, pulsu inæquali & vario, Febri lentâ inordinatâ sed vix sensibili. In progressu mali supprimuntur & Menses. Causa est Liquor seminalis suppressus & corruptus, mediante quo fermentum sanguini communicatur, & succi inquinati secernuntur, unde talis Color, Febris & tandem Mensium suppressio. Hinc corrupta Massa sanguinea & Lympha Hystericos cruciatus cum Tetanis convulsivis, Vomitus, aliaque Symptomata epileptica infert:

ca infert : *Dignoscitur* , Febrem , pallorem aliâque symptomata , à retento & corrupto semine oriri , & non à Cachexia aut Mensium suppressione , si Mulier Vidua , aut Virgo petulans , citra errorem diætæ statim fiat tristis , anxia , & in alium statum mutata , fluentibus interim Mensibus ; quò faciunt Vita sedentaria , Diætalaute , Potus generosus , aliâque Liquorem seminalem augmentia.

Cura. Nil facilius aut magis in promptu est , quàm congressus validus frequenter repetitus. Sic enim excreto semine corrupto , & spiritus genitalis Maris novo fermento inspirato , de novo effervesceat Sanguis , unde color corporis floridus redit , adeo ut Virgines pallentes sæpè dent Mulieres pulchras. Remedia apud Authores ut plurimum sunt *anticachectica* , sed malè. Debet enim liquoris feminalis vitium corrigi & Sanguinis dyscrasia emendari speciatim per *Camphoram* , hinc per *succinata* , *castorina* , *myrrhata* , quæ balsamicâ vi corruptionem feminis impediunt , in primis per *Essentiam Myrrhæ* cum *Spir. Nitr. d.* item *Sacch. Saturni* ; per *Citrata* , *Cydoniat.* *Granat.* omnia *nitrata* , forsan *Terebinth.* partibus mundandis dicatam , & tandem per *Venæsectionem*.

A R T I C. I I.

De Cachexia Mulierum.

Cachexia muliebris nil habet peculiare à Cachexia in genere distinctum , nisi quod jungatur suppressioni Mensium , quæ omnia symptomata exacerbat : ex acido enim sanguinem coagulante & nervos irritante , superveniunt *Pleuritides* , *Anginæ* , *Inflammationes* partium *erysipelaceæ* , *Picæ* disponentes ad *Hystericam passionem* , *Epilepsia* , *Motus convulsivi* , *Melancholia* , *Scirrhi viscerum* ,

tum, inprimis *Lienis*, *Cephalalgiae insanæ & contumaces*, sensus *Palpitationis*, speciatim in *Lumbis & regione superiori*, tandem ex depravato *Ventriculi fermento & habetata Bile Leucophlegmatiae*, *Hydropes*, & *Affectus chronici* difficilè curabiles. Exasperantur hæc mala periodo menstrua.

Causa itaque est *Mensium suppressio*; unde 1. Sanguis *quantitate* auctus à debita fermentatione & spirituscentia cohibetur, hinc glutinosus, iners & vappidus evadit, indeque *Anxietates*, *Cephalalgiae*, *Inflammationes*, *Palpitationes*, *Difficultas respirationis* & similia oriuntur. 2. Sanguis *qualitate* peccans & vitioso acore inquinatus, succos reliquos alterat, unde *digestio prava*, *Melancholia*, *tensiones Hypochondriorum*, *Picæ*, &c. Nam licet sanguis menstruus sit in se laudabilis, separatur tamen à *Massa sanguineâ* per fermentationem tanquam secernendus; & proprietatem acrem erosioni aptam acquirit, quam Sanguini communicat. Symptomata autem nervosi generis, speciatim in *Abdomine*, & *methodus medendi* ostendunt peccare vitiosum acidum austerum.

Cura. Præmissis præmittendis, corrigenda est sanguinis & humorum dyscrasia, junctis *Menses stimulantibus*. Optimè austerum acidum resorbent *martialia*; hinc sanguinis volatilitatem restitunt *aromatica*: *Menses stimulant Salia vol. plus minus oleosa & aromatica*, vid. *Caput de Mensium emansione*. Si superveniant *Motus convulsi*, addantur *Cinnabarina*, *Succinata*, *Castorina*; si *Palpitatio cordis*, remedia ex *Coral.* si *Cephalalgia*, *Liq. CC. Succin.* & *Sal. vol. antiscorb.*

A R T I C. I I I.

De Suffocatione Uteri.

Affectus hic nomen sortitur ab insigni angustia præcordiorum & junctâ *Respirationis summâ difficultate*,

tate, quasi *Suffocatio* immineret, aut laqueo constringerentur. Interdum nulla sensibilis est Respiratio aut sensus. Percipiunt in Ventre infimo borborygmus, & motum cujusdam globuli hinc inde agitati, & superiora petentis. Subinde Hypochondriorum aut regionis Hypogastrii tensionem, aut distentionem, simulque Inflationem, à flatibus nunc per os, nunc per anum erumpentibus. Inchoante paroxysmo oscitant & pandiculant crebrius, dolores ut plurimum vagi Abdomen cruciant, appetitus prostratus est, & assumpta vitioso sapore inquinata apparent. Alvus plerumque durior est, & si sponte aut arte aperiatur, cum flatuum eruptione, levamen adfert. Subinde Vomitus adest, saltem in paroxysmo vomendi conatus. Accedit cordis Palpitatio, cum pulsu raro, parvo, debili, quandoq; intermittente & ad sensum abolito, quibus præsentibus non procul abest Syncope. Vertigo & Scotomia paroxysmum ordinariè præcedunt. Subinde adest Delirium, copiosus risus involuntarius, miræ brachiorum & pedum gesticulationes. In graviore malo adsunt Epilepsiæ atroces, & mirum robur in membris convulsivis. In paroxysmo sensus & motus ferè abolentur, sed post paroxysmum omnia sciunt, & superveniente sudore declinat paroxysmus; at non sunt securæ fœminæ, nisi largior superveniat. Ferè aphoniæ sunt in paroxysmo etiam sensibus illibatis. Sed interdum sonitus & quasi voces ex imo abdomine audiri videntur, ut etiam à Dæmone credantur obsessæ.

Causæ remotæ ad Hystericam passionem disponentes, aut in dispositis paroxysmum excitantes, sunt 1. Ira & fervor, terror, gravior audacia, mœror, & passionnes animi graviores. 2. Odores fortes, habitatio ne idiosyncrasia: quibusdam enim *suaveolentia* naribus admotâ paroxysmum excitant, & graviter fœtentia eum sistunt; in aliis contrâ se habet res. 3. Gravidatio,

datio, imprimis, si adsit Cacochymia, item Mensium suppressio. Hinc quæ Virgines *suaveolentia* beneferebant, gravidæ postea factæ symptomata patiuntur hysterica, sed cessante puerperio non item. 4. Dulcia assumpta, Syrupi, Mellita, &c.

Causa. Accusatur hic *Uterus*, quasi sursum feratur, &c. sed malè; contra enim arguunt Uteri firma cum Intestino recto & Ossè pubis connexio; dissecctio anatomica Uterum in fontem in Hystericis mortuis monstrans; & experientia Virorum *hypochondriacorum*, qui eadem cum *Hystericis* patiuntur symptomata, eadem methodo ingruentia, ab iisdem causis remotis excitabilia, & simili methodo curata. Rejecta ergo Veterum sententiâ, ut veram eruamus causam; videtur certè hic peccare acidum vitiosum, & à naturali statu degener. Hoc monstratur 1. Quod Scorbuticæ & Hypochondriacæ huic malo obnoxia sint, & à purgante etiam levi ejus periculum subeant. Quin & Hypochondriaci eadem patiuntur symptomata. 2. Sanguis Hystericarum in præcordiis stagnans Anxietates & Syncopen infert; quin & emissus grumofus deprehensus fuit. 3. Rejecta per vomitum, arte sive sponte, sunt *æruginea*, *porracea*; in quibus peccat primariò acidum præcipitans Bilem in istum virorem. 4. Dulcia facile acescentia passionem Hystericam insigniter exacerbare solent. 5. Remedia acidum destruentia, paroxysmum & præcavent & curant. Quod autem præter hoc acidum etiam adlînt spasmi & motus convulsivi, tam partium Abdominis quàm Thoracis & Laryngis, patet 1. Ex Convulsionibus epilepticis in fine & statu paroxysmi. 2. Ex sensu globi agitati in Abdomine, qui videtur esse plexus nerveus Mesenterii major cum partibus vicinis convulsus, in globum contortus, & sursum versus retractus. 3. Et risu involuntario, qui oritur à convulso Diaphragmate, & hinc, per

commercium nervorum intercostalium, reliquorum Musculorum Thoracem moventium, unde difficilis Respiratio & dolor instar cinguli in regione Diaphragmatis. 4. Dolores lancinantes & contorquentes Abdominis Spasmos testantur, sicut sonitus & murmura à flatibus in Intestinis convulsis genitis & variè oberrantibus procedunt. Pro *Causa* itaque combinandum est acidum peccans cum inde natis spasmis.

Modus fiendi hic est: acidum vitiosum, sive errore Stomachi sive errore Pancreatis genitum, in Intestinis cum Bile effervescens, copiosos flatus generat, unde sonitus & borborygmi. Et ulterius procedens coagulationes & stagnationes sanguinis circa præcordia generat: tandem ex irritatis ab isto acido partibus nervosis Spasmi interni & membrorum externorum Convulsiones oriuntur. Præcedunt hæc Abdominis symptomata, si paroxysmus ex usu dulcium, Nephritide, aut commotione acidi in primis viis excitetur. Si verò Odores, Terrores aut Ira paroxysmum excitent, tunc præcedunt nervorum symptomata, nempe Scotomiæ, varii colores præ oculis, &c. ex forti enim spirituum agitatione, succedit eorundem motus expulsivus in primis in nervis intercostalibus & pari vago, & sub progressu Spasmi Abdominis & Thoracis, & ex Cordis musculo convulso hujus Palpitatio atque compressio. Tandem ratione Spasmodum Abdominis Pancreas & Porus bilarius conquassata effundunt suos succos. Variant autem symptomata pro variis furculis Nervorum affectis. Sic si plexus Stomachi & Lienis afficiuntur, urgent horum Symptomata. Affligunt hæc symptomata potissimum Mulieres, quia horum systema nervosum est magis delicatum & facile commovetur. Sic Litterati, quorum spiritus magis sunt volatiles, etiam Cephalalgiam aut Angustiam præcordiorum ex odoribus fortibus patiuntur. *Odorifera* enim spiritus delicatos

in

in Naribus commovent, & in Spasmodum convulsivum cogunt; quin & spiritus circa genitalia afficiunt, quia subinde genitalibus admota conferunt, & notum est, *Zibethum* voluptatem coitus intendere: accedit Odorum vis, dum cum aëre attrahuntur, unde motum sanguinis per Pulmones impeditum, nunc sanguinem alterando magis impediunt, nunc Sale suo vol. acidum corrigendo restitunt. Interea monendum est, liquorem seminalem retentum & corruptum, item Menstruorum suppressionem, spiritus animales pervertendo & succos reliquos inquinando, interdum rationem fomitis morborum obtinere, licet immediata causa acidum existat. Hinc Gravidæ fiunt interdum Hystericæ; & quædam Hystericæ excretionem seminis levantur. Passio utique *Hysterica* non differt ab *Epilepsia*, nisi quod illa internas, hæc externas occupet partes; nec à *Colica*, *Malo hypochondriaco* & *Scorbuto*, nisi symptomatum variatione. In Prognosi, Malum hoc longè periculosius est in Prægnantibus & Puerperis, quàm in aliis Mulieribus. Si sternutatoria fortia in Paroxysmo sternutationem excitent, bonum; si contrà, malum est signum.

Cura. In Paroxysmo, quoad externa, mox admoveantur Naribus *Castor. Assa fœtid.* aut fiat *Suffitus ex Plumis accensis Perdicum.* Verùm habeatur ratio Idiosyncrasia, quibusdam enim magis placent *suaveolentia*. Interim *suaveolentia* interius assumpta non lædunt, licet Naribus admota nociva sint, ut *Moschus*, *Zibeth.* &c. Optimè admoveatur Naribus *Spir. Salis ammon. fort.* Interea Vulvæ in loco Clitoridis illinatur *Bals. apoplect. Zibeth. Moschus*, aliaque *suaveolentia*; vel quod melius est vellicentur pili Pubis, ubi facile ad se redeunt. *Sulphur. accensum* non suaderem, nam perit difficultatem Anhelitus. Facit huc *Suffitus* per infundibulum Utero exceptus, ex *Verruc. Equor. ʒi. Ass. fœtid. ʒi. Ungul. ca-*

prin. ʒii. M. de quo incend. ʒi. ad ʒi. Si hæc non sufficiant, inspirentur in Nares repetitis vicibus *sternutatoria* ex *Castor. ʒi. Piper. long. gr. xii. Helleb. alb. ʒʒ. Pyrethr. gr. v. M.* Inter ea, quæ regioni umbilicali inungenda sunt, eminet *Galbanetum Paracelsi*, imponendo desuper laterem calefactum. Mihi in usu est *Ol. dest. Succin.* cum dimidio *Ol. dest. Spic.* Umbilico & serobiculo Cordis illinendum, desuper imponendo *Emplastr.* ex *Galban. cum Extract. Castor. & Croc. & Ol. dest. succin & Spic.* Cum his subinde egregium præstant *Clysmata ex specieb. carmin. Arom. cum Ol. dest.* aut horum loco *Sal. Volat.* Conferunt autem Intestina evacuando, & promovendo Flatuum expulsionem. Juxta hæc usurpantur cincturæ regionis hypochondriacæ cū *Cingulo* è *Corio humano* aut *cervino*, aut alio quovis; quo laxiores enim sunt Mulieres, eo magis urgent Respirationis symptomata.

Quoad *Interna*, conferunt *Salia vol. oleosa*, inprimis quæ sudorem movent, acidum corrigentia & flatuum proventum prohibentia: quibus adduntur subinde *Opiata* ad impetum Spasmi coercendum, & *Camphora*, illis qui hanc ferre possunt. In usu sunt omnia *aromatica*, v. g. *Zedoar. Levist. Puleg. Bacc. Junip. Castor. Ass. fætid. Crocus, Rosmar. &c.* Sed magis immediatè agunt *Salia volat.* v. g. mixtura ex *Sale vol. Succin. cum Castor. & Opio*; item *Spir. Sal. armon.* ritè præparatus, omnia *succinata*, præcipuè *Ol. succin.* quod tamen nimios ructus ciere solet. Optimum est *Ol. Castor.* item *Essent Castor.* cum *Sale volat.* parata. Huc faciunt *Fuligo Furni ad ʒʒ. Flor. Sulph.* in eadem dosi, imperando sudorem; *Troch. de Myrrha, Tinct. gran. Act. ad cochl. ii.* in paroxysmo, expectando sudorem; item *Tinct. Langii* ex *Castor. & Ass. fætid.* beneficio *Sal. Tart.* Nulli Remedio cedit *Sucus Sterc. equin. expressus, calidè propinatus.* In extremo casu tentanda sunt *Vomitoria.*

℞ *Aq. Menth. Flor. Sambuc. & Matricar. an. ʒi. Essent. Castor.*

*Castor. ʒiʒ. Sal. vol. Succin. gr. xiv. Laud. hyster. gr. x.
Syr. Cort. Aurant. ʒiiii. M. detur cochleat. Addi poterit
Liq. CC. aut Spir. Sal. armoniaci.*

S E C T. IV.

*De Affectibus Viri admissionem & conceptionem
ledentibus.*

A R T. I.

*De nimia Angustia vel Apertura Vaginæ, & Proci-
dentia Uteri.*

Nimia vaginæ Angustia, Viri introitum prohibens
curatur subinde repetito negotio; sicut & per
speculum Matricis. Si membra sint occlusa,
methodo chirurgicâ tractatur. Si coalescat
Vagina post excoriationem citra sectionem non cura-
tur, quæ tamen etiam maximè dubia est. *Vagina nimis
patula* curatur beneficio *Balneorum* aut *Infusionum ad-
stringentium*.

Procidentia Uteri nil aliud est, quàm Prolapsus sinus
pudoris, ipse enim *Uterus* adeo firmè connectitur circa
Os sacrum, & cum *Intestino recto* &c. ut extrahi ne-
queat citra insignem violentiam externam & patientis
interitum. Fit autem *Prolapsus Vaginæ Uteri* 1. Quan-
do tota nimis laxata, v. g. à Partu difficili, &c. globo-
sè propendit cum foramine in medio, quod falso pro
Uteri orificio interno habetur. 2. Quando rugæ Va-
ginæ in qualibet parte laxatæ aut erosæ sunt, adeo ut
sanguis alique humores partem relaxatam distenden-
tes, eandem in forma corporis rotundi, annexi an-
gusto collo, interius se abscondenti, extra corpus

propellunt. *Causæ* sunt Hamorrhagiæ Uteri, Fluor albus diuturnus, & similia. Interdum excrescentiæ rugosæ vel carnosæ, abscissione curatæ, pro Uteri lapsu habitæ sunt. In *Prognosi*; si inveteratus sit, aut per impetum Obstetricis fiat, vix curabitur. Si sit à causa interna, facilius eo, qui sit per violentiam externam. Subinde metus est, ne in Ulcera abeat aut ab aëre externo inflammetur & Gangrænam concipiat.

Cura. Reponatur & firmetur pars laxata: idque citò, ne ab aëre aut Urinâ alteretur. Fomentetur nempe aliquamdiu *Decocto Rorism. Salv. Absinth.* in *Vino vel Aq. ferrar.* & cum linteo dicto liquori intincto digito circumvoluto reponatur, Ægrâ supinè jacente, clunibus capite superioribus. Pro hoc scopo commendant *Suffitum pellis Anguillæ salitæ, in fumo exsiccatæ, & pulverisatæ*; item *Pingued. ursin.* aut *erinac.* Ossi sacro, & circa os Coxendicis illinendam; item Mulieris terrefactionem, & cucurbitulas majores cum flamma Inguini, Umbilico & sub Mammis appositas. Uterus repositus firmandus est *fomentis adstringent.* vel *injectionibus ex decoct. Gal. Fol. Querc. Cort. granat. & Fol. Alchimil. in Aq. Ferrar.* addito pauco *Alumine*, modò partes sint indolentes & non excoriatæ; & pro usu interno *Decoct. vulnerar. additis 4. Sem. cal. maj.* ne Flatus Intestina distendentes Uterum denuo prolabi faciant. Si usurpentur *Pessi* sint parvi, ne fluxum album irritatione molis excitent. His add. *Suffit. ex Aceto, Succino, Thure, Mastich. & Gum. Junip. astrum* item *Empl. ex Opopan. Galbano, Tacamah.* Umbilico aut Ossi sacro applicand. His irritis gestetur semper (extra tempus congressus) *globus cereus lævis*, Vaginæ uteri intrusus, filo alligatus, quo extrahi commodè queat.

A R T. II.

De Inflatione & Hydrope Uteri.

Læditur *Conceptio*, quando depravatur & falsa est, ut in *Inflatione Uteri*. *Signa* autem *veræ conceptionis* sunt orificiî interni clausura, *Mensium* retentio (nisi in sanguine serosiore aut turgidiorè præditis, idque sub primis gestationis mensibus) horripilationes post Congressum, Pathemata hysterica in Cacochymicis circa primos *Menses*; *Appetitus* varius & dejectus, *Vomit* matutinus, *Gravitas* capitis & dolor *Dentium* primo mense, *Tumor* sursum tendens primò circa lineam albam apparens, prope medium gestationis tempus, perceptio motûs Fœtus in principio subsultorii : Serosiores quidem & debiliores minùs percipiunt ejus motum. Interea consideranda est *Idiosyncrasia*, plerumque enim *Mulieres* certa habent signa sibi propria, adeo ut quæ semel conceperunt, alio tempore vix falli possint.

Inter falsos conceptus occurrit *Inflatio Uteri* à flatibus in ejus cavo collectis. Uterus nempe inflatus sensim intumescit, cum mensium *Suppressione*, lacte in manibus, & tandem flatus erumpunt nunc confertim nunc sensim. *Causa* frequentissima est aer frigidus, susceptus post partum vel abortum, item in uberiori *Mensium* fluxu. Distinguitur à vera conceptione in eo, quod *Tumor* non æqualis sit, & successivè accrescens, sed nunc major nunc minor pro flatuum vi elasticâ; quod magna sit moles cum levi pondere & renitentia instar Tympani. In *Cura* habenda est ratio digestionis primæ læsæ, usurpando debita *alterantia* & *laxantia*. Hinc conducunt *Carminativa*, in specie omnia *Castorina*, decoct. Rad. Zedoar. Gentian. Matricar. & Fl. Cha-

man. item *Ol. destil. sapphir. Chamom.* Externè *Fumig. Nacis mosch.* per cannulam Utero exceptus, *Empl. ex Galban. & Tacamah. malax. cum Ol. dest. Chamom. vel Fenic. vel Cumini & Cera.* Ratione stomachi præ cæteris convenit *Decoct. Ling. Sassafr. cum Carminativis,* & ab omni palatu *Zedoar. & Cardamom. cum Elæosacch. Caryoph. Mac. &c.*

Hydrops Uteri, seu liquor flavescens in ejus cavo contentus, distinguendus à *Molâ aquosâ*, affectu frequentiori, in quo liquor albus nonnihil viscidus in membranis distinctis seu variis vesiculis coacervatur. Interdum hæc cum ingravidatione jungitur, ac subinde aliquot septimanis ante fœtum effluit sine noxâ; & oriri videtur ex abundantia liquoris chylosi nutritivi, qui non totus in alimentum fœtus cedens talem *Molam* constituit; vel forsan ex lymphâ in vasis lymphaticis obstructâ. Oritur alias ex suppressis Mensibus vel Lochiis, in primis in non Lactantibus; quo in casu interdum per metastasin materia serosa in Omentum, duplicaturam Peritonæi, &c. transfertur. Distinguitur à verâ conceptione in eo, quod Tumor non anteriora versus sed æqualiter Abdomen occupet, quod absint symptomata digestionis, &c. aut saltem circa medium gestationis tempus non cessent, nec percipiatur motus Fœtus. In *Prognosi*, post effluxum aquæ plerunque Ægri intereunt. In *Cura*, si adsit Fœtus, *diuretica* non sunt tuta, saltem blanda *hydragoga* concedantur: Si absit Fœtus, maturè dentur valida *purgantia* cum fortioribus remediis *Menses stimulantibus*; & *Clysteres fortiores Vaginæ uterinæ* injiciantur.

Læditur porrò *Conceptio* in *Superfætatione*, quando una vice fœcundatur Ovulum in Testibus fœmineis à Spiritu genitali feminis masculini, crassâ ejus substantiâ penitus extra Uterum delabente: & post aliquot menses aliud Ovulum de novo fœcundatur, quod suo tempo-

tempore alium fœtum suggerit vitalem, Succedit *Sterilitas* ab ovarii malâ dispositione, angustia tubarum, defectu succi nutritii in Ovulo, laxitate Uteri aliisque causis oriunda. In hujus *Cura*, præmissis universalibus, conducunt *Uterum confortantia*, & ad *Venerem stimulantia*; & externè *Thermæ* tam naturales, quàm *artificiales aromaticæ, formicæ, &c.* Interdum læditur *Conceptio* à *Mola* seu informi substantia; quæ si Fœtum comitetur, expectandum est tempus exclusionis Fœtus; sin secus, maturè expellenda est *remediis emmenagogis & Fœtum pellentibus*; præparato prius Utero per externa *emollientia & lubricantia*.

S E C T. V.

De Morbis Puerperarum.

ARTIC. I.

De Lochiis retentis.

QUando in Partu separatur *Secundina*, effluit ex Utero copiosus sanguis, *Lochia* dictus, idque per plures dies, in primis si pulla insignis præcesserit sanguinis jactura Gestationis tempore. Lactantes autem, & quibus alias parcius fluebant *Menses*, minùs evacuant. Postmodum effluit liquor aquosus sanguine saltem tinctus, licèt subinde simpliciter aquosus sit, ad dies sex vel septem.

Imminutus *Lochiorum* fluxus horrores, rigores febriles, æstus, dolorem, tumorem & duritiem Abdominis, Cephalalgiam, difficilem Anhelitum excitat, ex Grumescentia sc. sanguinis in Utero retenti. Ejus

causæ sunt vel Tristitia, Metus, aliaque pathemata spirituum impetum minuentia; vel aer frigidus in Utero sanguinem coagulans.

Cura. Fiat *Venasectio* in Pede, aut applicentur *Hirudines* labiis Vulvæ: Si fluant *Lochia* sed non sufficienter, applic. *Cucurbitulæ* Suris, vel interiori Femorum parti. Deinde propinentur *Menses & Fætum* pellentia, inter quæ eminet *Myrrha*, tam in *substantia* quàm *Essentia*; hinc mistura *Timæi* ex *Myrrh. Castor. Succin. & Croc.* in conveniente vehiculo diutius. Item *Pulv. Zedoar. Elix. propr. s. ac. Spir. Sal. armon.* Egregium est *Decoct. fl. Chamom. & Cort. aurant. sicc. in Cerevisiâ.* His addantur *grumos solventia*, viz. *Sperma Ceti* cum pauco *Castor.* item *Ocul. Canc.* cum *Aceto.* Externè illinatur Abdomen calidè ab Umbilico ad pubem *Oleo Cheiri*, add. *Ol. dest. Succin. Junip. Spic.* Hinc imponantur duo *Sacculi calefacti* ex *Absinth. Matricar. Menth. Puleg. Rad. Angel. & Sem. 4. cal. maj.* Et fiat *Suffitus* ex *Myrrh. Bdell. Succin. & inprimis Colocynth.* Si adsit *Suppressio Alvi*, injiciantur *Clysteres acriores.*

℞. *Borac. Ven. ℥ii. Myrrh. gr. xiv. Croc. gr. vi. M. Pro 2. Dosibus.*

A R T. II.

De Lochiorum nimio Fluxu.

Lochiorum fluxus nimius vires in Partu debilitatas ulterius labefactat. Hujus causæ sunt 1. Sanguinis turgescencia & corporis incalescentia, v. g. ex spirituosorum Liqueurum & Fætum pellentium remediorum abusu. 2. Sanguis serosior aut acrior 3. Læsió Uteri, inprimis ex Placenta avulsa. 4. Irritatio Uteri à sanguine grumoso, vel frustulis Placentæ retentis, vel Mola.

Cura.

Cura. In sanguinis turgescentiâ conveniunt *Venæsectio* in brachio, ut & *blanda acida*; in ejus serositate *sudorifera*. In læsione Uteri *decoct.* *Chæref.* item *Plantag.* *Cydon.* aliaque *vulneraria blanda*. In irritatione Uteri ejiciantur irritantia potius per *aromatica*, v. g. *Bistort. major.* *Puleg.* quàm per *Fetum* validè pellentia. In genere in quocunque Fluxu conveniunt *Lap. Hæmat. Coral.* *Bol. armen.* *Terr. sigillat.* aliaque *martialia & terrea*; item *Troch. de Carabe* in *Vino austero acidulo*; *Coral. rub. cum succ. Granat. acid. recent. expr. Succ. vel Syr. Portulac.* In graviore Morbo egregia sunt *Liq. Mart. solar. ad gt. x. & Tinct. sulph. Vitriol. ad xxx. & instar ultimi refugii Alum. ad ℥i.* in *Conserv. Ros. r. vel Rad. Symp.* Externè pubi applic. *Aq. sperm. Ran. cum Aceto*; & *Lumbis Catapl. ex Fulig. cum Acet. ros. & Album. Ovor.* Item *Injectiones Decoct. Plantag. & Portulac* in *Aq. ferrar.* in primis ubi suspicio est Uteri læsi, fieri possunt. In sanguinis orgasmo applic. *Mammis Epithem. frigida ex Aceto, Aq. sperm. Ran. suc. Semperviv. & Nitro*; vel *Cucurbitulæ cum magnâ Flammâ.*

℞. *Aq. tenell. CC. ℥iii. Suc. Cydon. rec. ℥i. Coral. r. præp. 3℔. Laud. Op. gr. 1℔. Syr. Cydon. 3vi. M. detur co- chleatim in irritatione Uteri à grumis sanguinis.*

A R T I C. III.

De Doloribus post Partum.

Dolores post partum sunt vel veri, qui Uterum, vel no-
thi qui Intestina, Mesenterium, partesque conne-
xas per consensum afficiunt. Verorum causa est conti-
nuus spasmus Uteri irritati. Causa autem irritationis
Uteri est 1. Frigus externum sanguinem grumefaciens.
2. Violenta Placentæ avulsio, vel Mola aut frustum Se-
cundinæ in Utero relictum. His adde flatus qui dant do-
lores

lores distendentes, & in specie Lochia supprimunt. *Nothi* sunt nil aliud quam tormenta *colica* & *illiaca*, oriunda ex spasmodicis contentorum Abdominis, propter excreta & retenta ante partum, vel effusionem succorum in Intestina, ubi effervescent. In *Veris* loca magis inferiora affliguntur. In *Prognosi*, ad Anxietates, Febrem periculosa, Convulsiones, Deliria, Virium prostrationem, disponere hos dolores dicendum est.

Cura. In retentione sang. grumosi nil melius *Decoct.* & *Aq. Chæref.* cum *Sperm. Cet.* In læsione Uteri profunt *Corall. blanda martialia*, & *Hæmat.* In genere confert *Pulv. & Spir. Secund. human.* Nobile est *Decoct. Essent. & Ol. dest. saphir. Chamomillæ Rom.* Hinc *Zedoar. ad zi.* in *Vino calido*; *Castor. Sem. 4. cal. maj.* & in graviore malo parum de *Opio*, ubi Lochia non sunt suppressa. Externè applic. abdomini *Fomenta* vel *Sacculi* ex *Artemis.* *Matric. Puleg. & Chamom.* in *Vino coctis*; vel *Liniment.* ex *Axung. Castor. add. Ol. destil. Spic. Succin. Cumin. Angel. & Zibetho*, modò poterit Ægra odorem ferre; vel *Empl. de Galban. malax. cum Ol. dest. Chamom. vel Catapl. sequens. R. Cep. iv. coq. in s. q. Aq. add. fl. Chamom. m. ii. Sem. Lin. & Cumin. contus. an. m. 1. Farin. Hord. q. s. cum Aqua dicta f. Catapl.* Si dolores oriuntur ex Inflammatione Uteri, optimus est *Suffitus* ex *Nuce mosch.* Si sunt *Nothi*, curantur *Clysmatibus carminat.* uti etiam *Zedoariâ.*

Contingit interdum *Tumor Pudendorum & Inguinum*, in quo casu nil melius *Fotu* ex *Fl. Cham. & Samb.* in *Vino coctis*, vel *Catapl. ex Beccab. contusa* cum *Fl. Cham. calidè.* Si in Partu lædantur Pudenda applic. *Linim. ex Ol. Hyper. & Ros. cum integris Ovis.* Si contrahant fissuras, *R. Bals. Peruv. ziii. Axung. Porc. ziii. Ol. vitel. Ov. ziii. Tereb. Ven. zi. M. & cum plumaceolis impone Fissuris.*

Si in Partu difficili rumpatur Vulva, insperg. rimæ *Pulv. Consolid. maj. & blandè illinantur Bals. Per. & Bals. Sulph.*

Sulph. Tereb. cum Album Ovi. Hinc anfulis applicatis & invicem connexis ad se ducantur labia Vulvæ ruptæ. Si neglecta ruptura cicatricem induxerit, abscindatur Pellis cicatrifata, deinde per filum acu transfixum firmius jungantur Labia; hinc impon. seq. Balsamum.

℞. *Gummi Elem. ℥ii. Terebinth. Ven. ℥iii. Ol. Hyper. ℥iib. Sangu. Drac. Myrrh. an. ʒi. Liquefiant omnia & fiat l. a. Balsamum.*

A R T. I V.

De Lypothymia, Diarrhœa, & Incontinentia aut Suppressionione Urinæ in Puerperis.

L *Ipothymia* in & post partum *Passiones hystericas* præcedunt, adeoque ocius removendæ *Spir. Sal. armon. & Liq. CC. succin.* in vehiculo calido. Sin verò *Passio hystericâ* cum imminente morbo acuto complicetur, cauti simus in *Remed. volat. exhib.* adeoque conveniunt potius temperata ex *Myrrh. Castor. Sal. Card. b. &c.* *Anxietas stomachi & præcordiorum*, quæ passionem hanc comitatur, distinguenda est ab anxietate illa cum difficili anhelitu junctâ, quæ Puerperium, propter pectus repletum, & vitiatam sanguinis fermentationem præcedere solet.

Diarrhœa superveniens *Lochiis rectè fluentibus, blandis sudoriferis, & stypticis* compescenda; si verò *Lochia* ex parte vel ex toto suppressa sunt, relinquenda est, quia sæpè per *Diarrhœam* evacuantur *Lochia*. Si *Diarrhœa* junctâ sit Morbo acuto seu maligno, sistenda est per *sudorifera fixa*, addito pauco *Laud. op.* hinc *Styptica quoque jungenda*.

Si *Sphincter Vesicæ* in Partu lædatur, sequitur *Incontinentia Urinæ*, sævissimum symptoma; quod si inveteratum est, nisi forsan *Thermæ* aliquid conferant, incurabile est, inprimis si cicatricem contraxerit sphincter
ab

ab Obstetricum unguibus dilaceratus. Si recens est, conducunt *Injectiones & Linimenta vulneraria*, speciatim *Bufo. vivi in olla rec. calcinati*, & Stomacho appensi.

Grumi sanguinis, in Vagina vel aliis locis hærentes, curantur per *interna grumos dissolventia*, *Clysmata acriora*, & *Ol. Scorp.* externè illitum.

In vagis post Partum doloribus sæpè sufficit *Ung. ex sperm. Cet. cum Ol. Nucis mosch. exp. Cera & paucis Croco* calidè Abdomini applicatum.

A R T. V.

De Febre lactea, Morbis acutis & Purpurâ Puerperarum.

LActin mammis congestum tertiâ vel quartâ die æstus febrilem infert, qui terminari debet per Sudorem & Lochiorum fluxum, hinc convenit *Antim. diaph. & Myrrh.* item *Emuls. ex sem. Cardui ben. & Napi cum Myrrh.*

Morbi Puerperarum acuti ut plurimum sunt maligni; in quibus respiciendum sedulò ad Lochiorum fluxum, & ad primas vias, quarum succi ex retentis mensibus alterati & circa Partum commoti, varia Abdominis symptomata inferunt. Si supprimantur Lochia, ocyus revocanda; si jam rectè fluxerint & fluere desierint, sudor provocandus est. Cavendum etiam, ne Lochiorum nimius fluxus malignitatem augeat. Conveniunt itaque in genere *sudorifera* additis blandè *Lochia stimulantibus*, ne nempe diaphoresi supprimantur; aut si nimis fluant, *adstringentibus*. In penitus suppressis, fortissimè provocandus sudor per *fixa ex Antimonio, myrrhata, succinata, CC. &c.* Inprimis *Cinnab. Antim cum Sal. vol. Succin. & Sal. vol. CC.* In his enim
Febri-

Febribus primum curationis punctum consistit in Sudoris legitimâ provocatione. Purgantia noxia sunt, imò & *Clysmata*, adeoque 2do vel 3tio Puerperii die, si suspicio est, imminere Morbum malignum, eluantur primæ viæ v. g. *Pil. Pestil. Ruffi. Venæsectio* nociva est, nisi in sanguineis Juvenclis mox in principio suppressa Lochia eam in talo postulent, præmissa *Ven. S. in Brachio*. Siquidem Lochia suppressa sint, præmissa *Ven. S.* conven. *grumos dissolv.* & effuso sudore subinde *Lochia stimulantia*, v. g. *Myrrh. Castor. Sperm. Cet.* Ad sitim tollendam acida Utero inimica & Lochia sistentia, minùs conveniunt; præstant itaque blandiora ex *Infus. fl. Viol. Cyan. & Aquileg. in Aq. Card. b. cum pauco Spir. Sulphuris.*

Inter omnes Puerperarum Febres pessimæ notæ est *Purpura*, partim ex Scorbuto oriunda, unde *Antiscorbutica* insigniter promovent excretionem. In tempore ebullitionis, conven. *compescentia* & *blandè diaphor.* addito tantillo *Myrrhæ* vel *Salis* alicujus vol. Ubi imminet excretionis tempus, convenit *Cinnab. Antim. CC. Diaph. solar. Bezoard. miner. cum parca quant. Salis vol. CC. & Succini.* In progressu egregia est *Tinct. Corall. antiscorbutica*, vel seq. in mixtura. *R. Aq. Scord. Scorzon. an. ʒiʒ. Spir. Cochlear. ʒiʒ. Magist. Coral. cum Suc. Citr. Antim. diaph. an. ʒʒ. Syr. de Calend. ʒvi. M. cap. cochleatim.* Tandem *Emuls. ex Sem. Card. ben. Nap. Aquileg. & Citr. cum Myrrh.* quæ potenter expellunt. Cautissimè interim à frigore caveatur, hoc enim difficilem Respirationem, Anxietatem, Diarrhœam, &c. inducit. Si incipit prurire purpura, & sub forma squamarum decedit, continuantur *Remedia antiscorbutica.*

S E C T. VI.

De Vitiis Lactis.

Materia *Lactis* est Chylus ex sanguine arterioso per glandulas Mammarum transcolatus, & à Lymphâ acidulâ præcipitatus. Vitiatur autem, quando deficit, abundat, aut corrumpitur. *Deficit* in nimis macilentis ex defectu alimenti, in uberius per Lochia purgatis, nimio sudore aut potu, mammarum Scirrho, aut nimia adstrictione, cum Fœminæ pectus constringunt, aut externa adstringentia admovent; item in Suctionis defectu. Curatur *Lactis defectus* exhibendo victum chylosum, Decoct. fl. Sambuc in Lacte Vaccin. Decoct. summitat. & sem. Fœnic. item sem. Anis. & ejus Ol. still. Egregius fit Pulvis ex Lactis Lun. ℥ii. Crystal. præp. ʒi. Ol. still. Anis. Fœnic. an. gutt. ii. M. F. Pulv. pro 2. dos. cap. in decoct. Fœnic. Externè applicantur Fomenta emollientia, quo facto fricentur Mammæ moderatè cum pannis asperis.

Lactis nimia Abundantia oritur ex uberiori alimentorum digestionem, laxitate glandularum copiosarum, & volatili acido lac ex Mass. sanguin. præcipitante. Subinde dolores in axillis & dorso infert, unde & Mulieres utero gerentes dolorem dorsi patiuntur, qui evanescit sub Lactis per Mammæ exitu. Licet in se non sit malum, curanda est tamen, ne Lac in mammis coaguletur. Pro quo scopo conven. Sem. Vitic. Coriand. & Myrrha. Externè Catapl. ex Pulv. Cumin. cum Aceto; item Fetus ex Rad. Ap. Sem. Cumin. & Coriand. in Aceto & Vino coctis, addito pauco Alumin. Eminent Alsin. contusa; item Cicuta & Mentha recenter contusa & Mam-
mis

mis applicata. Conducit etiam Lac emulgere in fer-
rum candefactum. Dicta *Lactis proventum* impediunt:
Sin verò hætenus *genitum* sit Lac, continuetur blan-
dus sudor, & tegantur integræ Mammæ *Emplastro de*
Sperm. Cet. Myns. Applicentur etiam Sacculi pollicis
crassitie interpassati ex *Coryzâ* vel *Milio* contuso, pro-
bè calefacti crebrius repetendo; sic enim Lac fluidum
manet & sponte per papillas emanat.

Corrumpitur Lac in primis in *coagulatione*, quæ oritur
ab assumptis vel applicatis acerbis austeris, diutiori
in Mammis retentione, Spirituum defectu in animi
pathematibus eorum motum turbantibus; sic enim
acidum Lactis fit manifestum. Distinguitur Tumor
coagulationem sequens, à Tumore seu distensione à
Lacte nimio; in eo, quod Mammæ distensæ æqualiter
durissimæ sint; Tumor autem coagulationis inæqua-
lis est, nunc simplex, nunc duplex aut triplex, in prin-
cipio sine dolore.

Cura. Lac nondum concretum ocyus emulgeatur,
saltem exsugatur; deinde propinentur sudorifera vo-
latilia, in primis *Spir. Sal. armon.* probe rectif. ad Æi.
Ubi sudaverint, mox imponatur calidè integræ mam-
mæ *Empl. de Galban. crocat. Myns.* cum ana *Gum. Am-
mon.* cum *Sacculis* jam dictis. Nisi sic dissolvatur coa-
gulatum, intra 2 vel 3 dies supervenit *Inflammatio* cum
rubore & sensu pulsationis, quo in casu frustraneus est
discutiendi conatus; sed promovenda est suppuratio
internè per sudorem provocatum *Oculis Canc.*
Myrrh. & Sal. Card. b. Externè fovendo Mammæ
calidè cum *Spir. Sal. armon.* ex *Calce viva* & *Sp. Vini*
parato, additis *Croco* & *Caryophyllis*, dein imponendo
dictum *Empl.* vel *Empl. Diachyl.* cum *Gumm.* Si appa-
reat Tuberculum & omnia sub eo sint molliora, ape-
riatur cultello. Alias promoveatur ulterius suppuratio
Cataplasmate ex *Rad. Ireos Cep. assat. an. ℥iii. Ferment.*

ʒii. Vitel. Ovor no. iii. Axung. porcin. rec. sine sale, Ol.
 Ros. Farin. Fab. Sem. Lin. an. ʒi. M. Cataplasmata ex
 Mica panis cum Lacte & Succ. Apii, faciunt dolores.
 Factus Abscessus mundificetur instillando Ol. Momord.
 per infus. vel Bals. Sulph. cum Ol. Papav. seu Amygd.
 d. Distinguenda Inflammatio vulgaris Mammarum ab
 Erysipelate, subito post Terrorem, &c. ingruente,
 primò cum horrore, postea gravi æstu, mammâ ru-
 brâ, calidâ, coccineâ, & dolore lancinante, pungente
 in ejus superficie. In quo casu emulgeatur Lac, pro-
 pinentur, dum calor durat, sudorifera fixa ex Antim.
 diaph. Sal. Card. bened. CC. f. igne, &c. Externè appli-
 centur crebro Sacculi interpassati ex Fl. Sambuci, irro-
 rati Sp. Vini rectif. & suffumigati Pulv. Succin. & Thu-
 ris. In graviore malo applicetur Empl. ex Theriaca cum
 Sale Absinth. Item Roob. Sambuci calidissimè, repeten-
 do omni hora. Interea sedulò provocetur Sudor,
 inprimis in Mammis, linteis calefactis probè tegendo,
 &c. Sin fuerit Inflammatio Mammarum ex aliis causis,
 dissolvatur ocyus applicando Papyrus cæruleam, pro-
 pe calorem, qui est ex lebate, Melle virgineo illitam.
 In gravior malo Catapl. ex Farin. Fab. Lupin. & Len-
 tium in Aqua & Aceto coctis, addito pauco Album. Ovi.
 Quando superveniunt Scirrhi, indolentes sunt, si à cau-
 sa externa, interdum verò dolentes, si ab interna pede-
 dentim procedant. Hi ad Cancrum degenerant, adeò-
 que relinquendi, ne exasperentur: illi curandi, foven-
 do Mammam Aceto super Lateres calefactos effuso, &
 dein applicando Empl. de Ran. cum Mercurii duplo.
 Item R̄ Diachyl. cum Gum. Empl. de Melil. Cerotifan-
 tal. an. ʒi. Gum. ammon. in Aceto solut. ʒvi. M. & im-
 pone.

S E C T. VII.

De Regimine Fœtus, & Morbis Infantum.

Fœtus ablutus assumat *Ol. Amygd. d.* cum *Sacchar. penid.* vel *Syr. de Cichor.* cum *Rhabarb.* ut ejiciatur mucus stomachi & meconium, aliàs Lac inquinantia. Post xxx. horas (vix prius) sugat *Colostrum Matris*, quod laxativum est & sordes primarum viarum abstergit. Sit Lac mulieris sanæ; nulla autem ex odore, sapore, colore Lactis petenda sunt signa. Lactabit Nutrix annuo spatio, idque utraque mamma, & vitando candelas aut fenestras ad latera, aliàs lusciosus evadit Infans. Ablactetur denique sub incrementum Lunæ tempore vicario intra magnos Mundi cardines. *Morbi*, quibus obnoxii sunt *Infantes*, originem trahunt ex quatuor *Causis*, nempe *retentione Meconii*, *inhibita transpiratione insensibili*, *vitiis Lactis*, & *Erratis Pultis*. De his ordine dicendum.

Meconium in Intestinis crassius, & recrementa variegata in Ventriculo & Intestinis tenuibus, alvum adstringunt, Lac corrumpunt, & ejus distributionem impediunt, Tormina & Epilepsias inferunt; adeoque partim vomitu, partim secessu expurganda veniunt. Præ cæteris recrementis malè audit *Meconium*, seu crudus caseus à substantiâ nutritivâ separatus, acore stomachi infectus, à Bile colorem ex nigro viridescentem trahens, & in cellulis Intestinorum sub mora firmius coagulatus.

Transpiratio insensibilis summè necessaria est Infantibus, cum copioso sustententur nutrimento. Impeditur autem præcipuè à crustâ viscidâ illorum corpora

obducente, à liquore nutritivo, in quo natârunt, ortâ. Hæc enim inhibet transpirabilia, adeo ut sub poris Cutis ubique hærentia, cum sint naturæ salinæ, acrimoniam facile contrahant acido falsam, unde cutanei Affectus efflorescunt, nutrimentum partium corrumpitur, & harum fermentum nativum destruitur, inprimis si concurrant digestionis primæ aut Lactis vitia. Si hæc enim absint vitia, temperata magis & pingua sunt retenta, quæ putrefacta superveniente Alkali in animalcula pedetentim emergentia degenerant.

Lactis Vitia sunt varia, 1. *Quando alienum est*, unde vitia tam materialia quàm moralia in Infantibus oriuntur. Cum enim in omni Muliere specialis sit fermenti stomachalis differentia & idiosyncrasia, Lac Mulieris alienæ in Stomacho Infantuli, lacte suæ matris assueti, alterationem infert, digestionem turbat, & distributam crasin sanguinis exindeque fermentum vitale & animi mores immutat. Accedit quòd Matrum opiparè viventium Lac nutritivum sit, illud autem Nutricum pauperularum, & quibuscunque eduliis avidè vescentium tachoymicum existat. 2. *Quando morbosum est*, notum enim, Lithiasin, Scorbutum, Luem veneream, & quæcunque Semina morbosa ex Nutrice laborante in Infantem derivari. 3. *Quando etiam nimis nutritivum, pingue & butyrosus est*, inprimis in principio; Infans enim tenui nutrimento in Utero assuetus, Lac spissius & magis coctum digerere nequit, unde coagulatur Lac in Stomacho, & cruditati acidæ promptissimam suggerit occasionem. Commodè itaque Natura Colostrum suppeditavit, quod serositatē suâ salinâ Stomachum, Intestina & Vias urinarias abstergit, & simul primis quatuor diebus tenuitate suâ nimium negotii Stomacho faceffit, donec Lacti successivè pinguescenti adsuescat; propinent ergo Matres suis Infantibus Colostrum. 4. *Quando superflue ingeritur*, ad quem-

cunque

cunque ejulatum Mammæ admovendo, & priori lacti adhuc crudo subacido nondum concocto recens affundendo, unde grumescit, & pylorus irritatus aut vomitum excitat, aut pertinaciter se stringit: & hinc in Stomacho retenta in liquamen putridum, nidorosum, viridescens degenerant. 5. *Quando depravatur per malam Nutricis dietam*, idque 1. per assumpta acida, quæ Lacti vestigia sua, utut abscondita, relinquunt, unde Tormina originem habent. Hinc Gravidæ acida ingerentes Fœtum nanciscuntur epilepticum. *Vinum* itaque non semper prodest; quin & *Caseus*, *Cerevisia* non ritè fermentata, *Fructus horæi*, *Mustum*, *Pruna*, aliæque facile aciescentia, licet Nutrici innoxia, Fœtui Tormina & Diarrhœas torminosas excitant. 2. Per Affectuum exorbitantiam, Terrorem, Iracundiam, Lac inspissantem, & Epilepsiam promptissimè in Fœtu producentem. 3. Per fermentationem menstruaalem, item fœcundum coitum, horridam impressionem Lacti insinuantem, & Stomachum Tenelli adeo lædentem, ut coagulum Lactis, Caseum nempe, per totam vitam abhorreat.

Errata Pultis. 1. Quando paratur Puls ex farina cruda cum Aqua vel Lacte subacta; unde fit Pulmentum crassum viscidum aciescens, & Lac matris butyrosu coagulans. 2. Quando Mulieres caco-chymicæ pultem salivâ propriâ imbuunt, & postea in Os Infantis intrudunt; Salivæ enim talis est vis fermentativa, ut promptissimè quoscunque Morbos propaget.

Patet itaque in genere, *Causam proximam* Morborum Infantum esse *acidum vitiosum* in primis viis peccans. *Lac* enim & *Puls farinacea*, quibus vescuntur, citissimè aciescunt, & licet Mater ab acidis abstineat, satis tamen est acidi in Pane & Cerevisia, quibus necessario utuntur, quod, utut per se innocuum, datâ occasione se exferit, & Infantem lædit. Verum est quidem, Lac

alias etiam larvas induere, quatenus nunc in Stomacho nunc in Intestinis à Bile & Succo pancreatico diversimodè alteratur, utut frequentissimum ejus vitium sit coagulum acidum.

Hoc *acidum* membranas Intestinorum lædens & lacerans, *Tormina*, quæ subinde prodromi sunt *Epilepsiæ*, excitat, unde ejulatus, & excrementa alvi acidum spirantia & viridia, ex acido nempe cum Bile permixta. Subinde excrementa sunt tantum grumosa, seu caseosa materia Lactis ab acido coagulati; subinde virorem non contrahunt, donec extra corpus aliquamdiu aservata fuerint, partim quia acidum in corpore in Bilem non sufficienter egit, propter Lac continuò affluens & acidum temperans, partim quia finis effervescentiæ & præcipitatio (unde viror) nondum facta est, donec aër externus accedat. Grumi Lactis viscosi Pylorum obstruentes *Apepsiam*, & eundem irritando *Vomitum* salubres, licet debilitantes, inducunt. Sin verò sine Vomitu in Stomacho hæreant, instar pastæ acescunt, *Flatus* producunt, & ex horum impetu *difficilem Respirationem*, *Inquietudines*, *Anxietates præcordiorum*, *Contractionem pectoris*. Ex hoc fonte deducendæ sunt *Inflationes Hypochondriorum*, non secus ac *Flatus* & *Symptomata hypochondriaca* ex acido viscido, vitio digestionis primæ, oriuntur. Si hoc *viscidum* acidum circa superius Stomachi orificium stabuletur, per consensum Diaphragma irritat, unde oritur *Singultus*, subinde pertinax. Si in cavo Stomachi fluctuet, orificium ejus superius, & sub inspiratione Diaphragma irritans halitibus acrioribus, *Tussim* infert *stomachalem*, *humidam*, subinde non cessantem nisi superveniente vomitu. Rara est Infantum *Tussis sicca*, nisi interdum in inclementia aeris. *Asthmata* etiam Infantum ex Ventriculi cruditatibus oriuntur; ut & *Tussis Dentitionem laboriosam sequens*, ratione nempe Salivæ copiosioris in Stomachum deflu-

defluxus, digestionem primam onerantis. Si cruditates Stomachi blandiores sint & dulciores, in Lumbricos abeunt. Semina enim Insectorum, in Farina & Lacte inclusa, sub debiliore Stomachi digestionem non rite subacta, concurrente blando loci tepore vivos emittunt Foetus. Accedit temperata Bilis acrimonia, alias succos à putredine defendens, in Infantibus deficiens. Mucus hic acidus viscidus loco nutrimenti distributus, Intestina incrustando, aut oscula & ductus Lacteorum obstruendo, aut Glandulas Mesenterii infarciendo, *Abdomini Tumorem & Atrophiam*, ex denegato nutrimenti transitu, infert, ut plurimum cum alvo laxiori. Si in Massam sanguineam distribuatur, *Febres lentas* vesperi exacerbantes, & Lympham vitiando *Tumores glandularum & Affectus Catarrhales* inducit. Lympha hoc pacto viscidior & acida existens, non solum Tumores glandularum ratione consistentiæ, sed & ratione acridinis *Pruritus*, hinc *Pustulas*, *Favos*, *Tineam*, *Crustas lacteam* & *Furunculos*, in corpore infert; in primis circa caput & collum, ubi copiosæ sitæ sunt Glandulæ; accedente interim ipso partium nutrimento, non rite assimilabili, sed volatili acore prædito. Hæ defædationes, in primis Capitis, si materia acrior & tenuior sit, in Ulcuscula saniosa degenerant; sin verò viscida & minus acris sit, in Crustas abeunt crassiores, & semper ferè his Affectibus externis, Glandularum Capitis & Colli & Parotidum Tumores junguntur; si insequantur aut recidivam, aut pejorem Affectum denunciant. *Crustæ lacteæ* quoad faciem externam similes sunt *Variolæ* & *Morbilli*, quorum causa est corruptum Lac, & acor viscidus tam in Utero, quàm extra Uterum Infantem inquinans; qui commota occasionaliter Massâ sanguin. successivè quasi coagulando effervescentias excitat, febriles, donec succus inquinatus per vasa capillaria beneficio Glandularum miliarium excernatur, in

Pustulas coacervetur, ubi ulterius effervescentia in pus abeat, quod in crustam squamosam definit. *Pavor Infantum in somno* oritur ab acido hostili, nervos tenellos & subtiliores facile irritante, adeo ut ex horum momentaneo usu totius corporis insequatur concussio. Unde hic *Pavor Epilepsiæ* prodromus est, & quo propinquiore sunt partes fonti acido, in Stomacho, Intestinis & Glandulis Mesenterii stabulanti, eo citius Convulsionibus epilepticis corripuntur; hinc ramificationes paris vagi & intercostalis prius afficiuntur, atque Tormina Abdominis superveniunt; donec repetita talia Pathemata in partibus internis, reliquum systema nervosum in partibus etiam externis, mediante spirituum motu explosivo, afficiendo *Epilepsiam universalem* producant. Ulcera autem acidum ad extra derivantia epilepticos Infantes liberare solent. *Febres Infantum acutæ* oriuntur ex corruptione Lactis internâ aut obstructione Pororum Cutis externa. Nam præter cruditatem acidam lactis & pultis, datur etiam nidorosa cum flavis excretis, non à Bile tingente, sed à multiplici Lactis corruptione colorem nactis. Hæc autem cruditas Massam sanguineam alterat eo citius, quo minus transpirant Infantes propter neglectum Balneorum; item Linteaminum & aeris debite calidi usum.

Cura. Quoad quatuor *Universales* morborum *Fon-tes*: 1. *Meconium* expurgat *Colostrum*, vel hujus defectu tantillum *Mel. ros.* item *Pulp. Passul.* cum ana *Syr. de Cichor.* cum *Rhabarb.* add. *Coral. & Ocul. Canc.* item *Syr. de Spin. cervin.* paratus cum *Melle* loco *Sacchari* sed cautè, add. *Ocul. Canc.* 2. *Transpirationem* promovent *Balnea Aquæ dulcis*, addito *Sapone* & subinde *Lixivio communi*, quod beneficio sui alcali etiam *Affectus cutaneos* præcavet. Iteretur balneatio, aliàs flavi evadunt coloris, item *Febribus* & *Affectibus cutaneis obnoxii* redduntur. 3. Emendentur *Lactis vitia*, de quibus supra.

4. *In*

4. In pulte paranda, loco farinae, fumatur Panis similagineus ex sicco. probè tritus cum Lacte vel Aqua, addito Vitello Ovi & Sem. Anis. & non nimia quantitate propinetur. Ratione Succu acidu, viscidu, pituitosu, serosu, &c. haftenus geniti, mox à nativitate propinetur Spir. Sal. armon. anisat. & caryophyllat. item Liq. CC. succin. in Lacte nutricis, vel Aquâ, vel Syrup. Menth. aut Fœnic. Nec metuatur, licet mirè mutantur Infantes sub hujus usu, mox enim ad se redeunt. Accedunt alia aromatica vel oleosa; inprimis Sem. Anis. à ℥i. ad 3℔. hinc Castor. Myrrh. Essent. Myrrh. cum Spir. Sal. armon. parat. Elix. propr. s. acido; item Theriac. vel Mithrid. ad gr. i. vel 2. Hisce acida corrigentibus addantur fixa acidum absorbentia, viz. Ocul. Canc. Margarit. Coral. r. CC. s. igne Ebur. Lap. Bez. Unicornu, Dens Hippopot. & his jungatur parca dosis Salis vol. CC. vel Sal. vol. Cran. human. Temperatus sic & resolutus Succus acidus viscidus foras eliminetur per Clysmata ex decoct. Chamom. acuata sale Tartar. & in Affectibus dolorosis ex Lacte cum Terebinth. & Vitel. Ovi; interdum necessaria sunt laxativa ex Syr. de Spin. cerv. vel Pill. tribus aut quatuor muscerdæ; item ex Jalap. pulv. gr. 3. vel 5. cum triplo pulv. CC. præp. Purgatio Infantis mediante Nutrice incerta est. Scammonium nimis acre est, atq; Manna nimis fermentativa. Si vomitus postuletur, sufficit Pulv. Rad. Ireos fl. ad gran. aliquot; vel gut. 8. aut 10. Syrup. emet. Angeli Salæ in Aq. Menthæ.

℞ CC. s. igne 3℔, Sal. Card. b. gr. xv. M. pro duabus dosibus exhibendis, blandè sudorem expectando.

℞ Ocul. Cancr. præp. 3℔. CC. s. igne Coral. r. an. ℥i. Sal. Card. b. gr. xii. Thur. gr. x. Ol. dest. Anis. gutt. vi. Misc. F. pulv. in Lacte, Pulte, vel alio vehiculo propinand. Loco Salis Card. b. addi posset Sal. vol. CC. vel Cran. humani.

℞ Decoct. fl. Chamom. ℥i. Mell. rutac. 3℔. Salis Tartar. ℥i. Ol. dest. Anis. gutt. iv. f. Enema.

Quoad Morbos Infantum in specie, Tormina cum flatibus aut excretis viridiusculis levantur per Pulverem compositum supra præscriptum, augmentando dosin Ol. Anisi, addendo Castor. Theriac. aut Mithrid. & his irritis Spiritum aut Sal. vol. C. C. Egregium est Aurum fulmin. ad gr. i. vel ii. ad Tormina, & hinc Epilepsiam amovenda. Propinentur hæc in Lacte vel Aq. fl. Til. aut Ceras. nig. Interea alvus servetur aperta per Clysmata ex Lacte & Terebinth. si excreta sint tenuia, liquida, plus minus flava & podicem excoriantia; si vero viscida sint, ex Decoct. Chamom. cum Sale Tartar. Accedunt inunctiones scrobiculi Cordis & Umbilici, Oleis dest. Carvi, Cumin. Fœnic. Anis. Chamom. Cort. Aurant. & Ol. Chamom. vulgari, vel Ol. Nucisl. expr. pro corpore; si tenacior sit mucus & simul inflentur hypochondria, conveniunt Unguenta ex Gummi ammon. in Aceto solut. cum Terebinth. Sevo hircin. & Butyro non salito. In Vomitu conduc. Pulv. Nuc. mosch. Coral. & Caryoph. in Aq. Cinamom item Theriaca iuterne & externe; ablactatis convenit Decoct. Caryoph. ad ʒß. & Mastich. ad ʒii in Vino. Externe frustulum Panis Vino Malvatico ebrium; vel Ol. dest. Macis, exceptum Oleo Nuc. Mosch. expr. regioni stomachi imponatur. Observandum autem, Vomitus finendum esse, donec mucus & latex vitiosus evacuati fuerint; in primis si stertor anhelando audiatur. In Tussi stomachali, difficili Respiratione & Asthmate præmittatur Vomitus, hinc propinetur Syr. de Nicot. vel Syr. de Erys. cum Aq. Hyss. & Menth. vel potius Succus per deliquium ex Raphano excavato & Saccharo repleto. In Tussi pectorali à lymphâ acriori vel aëre, optimum est Sperma Ceti in Jusculo calido solut. item Spir. Sal armon. præcipue ubi dentitio Tussim excitat. In Affectibus catarrhalibus & hinc Tussi sicca, omnibus præferatur Liquor CC. succin. & externe inungatur plantæ pedum cum Pinguedine Lucii piscis.

eli piscis. In *Singultu* conducit *Vomitus*, hinc *Pulv.* ex *CC. ust.* & *Coral. præp.* cum *Ol. dest. Anis.* aut *Caryoph.* nec omittenda *Theriaca, Anisum, Castoreum. Vermes* proliciunt *Clysmata* ex *Lacte & Saccharo*; internè necant *Decoctum Mercur. vivi* in *Aq. Aspar. vel Graminis*; item *Mereur. dulc.* hinc *CC. sine igne, Myrrha, Sal vol. CC. Liq. CC. succinatus.* Externè applicetur *Aloë hepat. cum felle Tauri*, superimpositâ *vesicâ bubulâ.* In *Arophiâ* conveniunt *Salia volatilia* ob *structos meatus* referantia; post *ablactationem* dantur *Liqu. Terr. fol. Tart. Tinctur. Vitriol. Mart. tartarisata, & Tartarus vitriolatus Tachenii.* Externè illinatur *Unguentum* ex *Gum. ammon.* supra laudatum, vel *Ung. martiat.* cum *Ung. Alth. comp. & Ol. Philosophorum.*

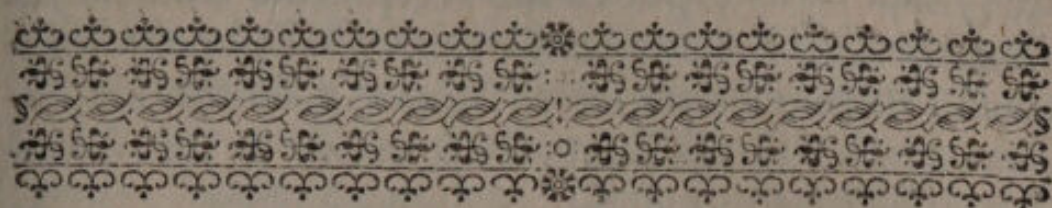
In *Affectibus cutaneis* conveniunt internè *Sal. vol. Viper. Pulv. Viper. Liquor. CC. succin. Tinctur. Antim.* Externè vitentur *Mercurialia*, quia subinde ad *Epilepsiam* disponunt; item *Decocta* vel *Unguenta* ex *Nicotianâ*, quia *vomit* & *secessus* cum *Lipothymiis* subinde excitant. Præferantur itaque *Linimenta saturnina & sulphurea* cum *Sale Tart. v. g. fl. Sulph.* excepti *Unguento de Cerus. vel diapomphol.* cum *s. q. Ol. Nicot. vulgari*; item *Unguentum Panarol.* ex *Sulphure, Axung. porcin. & Succo Limon.* In specie si *Ulcer*a sint *manantia*, abstergantur *Linteis Aquâ Sperm. Ran. imprægnatis*, & inspergatur *Pulv. Cret. Lact. Lun. Myrrh.* cum tantillo *Sal Tartar.* vel, quod melius, *pulv. præcipitatus ex Vitriolo Martis* soluto cum *Sale Tartar.* probè ablutus & exsiccatus. Si *Ulcer*a sint *crustosa*, illinantur *Ol. Tart. per deliq.* cum *Ol. Amygd. d. exp.* Si *Tinea* sit *crustosa* cum copiosis *pediculis* dicto *Linimento* addatur *Ol. dest. Spic.* vel loco horum sufficit *Lixivium* non nimis acre *Spongiâ* admotum.

In *Variolis & Morbillis*, pro earum *expulsione*, convenit *Emuls.* ex *Semin. expulsvivis*, cum *Aq. fl. Samb. & Sabios.*

Scabios. add. pauca *Myrrha*. Nunquam negligatur *Myrrha*. Egregia est *Essentia* ex *Castor.* & *Asâ fetid.* cum *Tinct. Tart. comp.* hinc *Succus Stercor. ovilli* in *Morbillis*, & *caprilli* in *Variolis*. Post eruptionem, ut promptè maturefcant, propina *Ocul. Canc.* cum *Myrrhâ*; externè præcavetur erosio tangendo pustulas spongiâ *Lixivio sal. Tart. ebriâ*. Si gravior malignitas epilepticos insultus inferat, convenit *Liq. CC. succin. & Sal. vol. Cran. human.* atque in robustioribus *Sal. Artemis.* Nutrix interea quotidie utatur in potu *Gelatinâ CC.* ut *Lac* quasi medicamentum reddatur. In *Epilepsia* conveniunt absorbentia fixa; sed ferè infallibilis est *Liq. CC. succin.* Egregius est *Pulvis flavus* tempore verno è *Julis Coryli* collectus; item *Sulphur ex scoris Reguli Antim.* ultima vicè præcipitatum, quod forsan *Vomitum* ciebit, & insequente blando somno curabit.

In *Febre intermittente*, quæ tamen rarissima est, præmisso *Vomitu*, prodest *Spir. Sal. armon. Sal. Absinth. Liq. CC. succin. &c.* In continuâ lentâ & catarrhali, præmisso *Glysmate*, convenit *Spir. Sal. armon. simp. vel anisat.* item *Tinct. Myrrh.* In continua ardente, etiam rarissima, præmisso vomitorio vel laxante, convenit *Antim. diaph. CC. f. igne, Nitr. antim. Arcan. dupl. Mynsicht.* Si malignitas adsit, usurpentur *Emulsiones* in *Variolis* laudatæ, interdum etiam *Theriaca & Mithridatium*.

Cum *Ablactati* propter voracitatem succos etiam crudos in corpore coacervent, eadem de illis monenda sunt.

E P I T O M E S
COLLEGII PRACTICI
L I B E R V.
De Chirurgia Medica.

S E C T. I.

De Luxationibus.

Chirurgia Medica consistit in legitima inventione remediorum; *manualis* verò versatur circa ipsas Operationes chirurgicas, quæ nos non tangunt. Partes hic tractandæ sunt vel duriores, quibus unctuosa nocent & amariuscule amica sunt; vel *molliores*, quarum quædam sunt sanguineæ, faciliores curatu, minus irritabiles & dolorosæ, facilius restaurabiles si semel ablatae sunt, idque ferè sine deformitate, fermento minus acri obnoxia, & à medicamentis acrioribus non adeo irritabiles; quædam autem nerveæ contrariis qualitatibus præditæ.

Inter *Affectus partium duriorum* occurrit primò *Luxatio*, facilis & cognitu & curatu; quando nempe capita Ossium ex situ naturali removentur. *Causa* est violentia externa, vel interna, quando nempe Ossis cavitas repletur ab acido vitioso Synoviam coagulante,

te, ita ut Ossis caput ex suo receptaculo trudatur, ut in Arthriticis & Ischiadicis; vel quando ligamenta & funiculi ab humiditate serosa salina v. g. scorbutica, relaxantur & flaccida fiunt, adeo ut Ossa ex sede sua dilabi patiantur.

Cura. Si *Luxatio* sit à *vi externa*, membro extenso (musculi enim in parte luxatâ contrahuntur) reponatur Os, & commodâ ligaturâ firmetur, cavendo ne nimis stricta sit, alias comprimendo vasa Inflammationem aut Oedema inducet, vitando etiam *repellentia* & *adstringentia*, sanguinis & lymphæ motum impedientia. Ratione autem *Inflammationis*, quæ ordinariò repositionem aut præcedit, aut sequitur, propinentur *salia volatilia alcalia*, item *fixa*, fiat *Venæsectio* *aversoria*, & externè applicentur *Fomenta discutientia* ex *vegetabilibus aromaticis* in *Vino* aut alio liquore coctis. Si *Inflammatio* repositionem præcedat, nil tentandum, donec discussa fuerit. Si superveniat *Tumor œdematosus*, propinentur *sudorifera*, & illinatur locus luxatus & tumidus *Oleo dest. Tart. & Ossium human. cum CC. ust.* vel *Calce viva* à fœtore rectificato. Ut pars reposita firmetur, humectentur *lintea*, *fasciæ*, & subinde *sacculi* *Vino decoctionis fl. Hyper. Chamom. Rorismar. Stœchad. Arab.* semper enim humida & calida servanda. Si fiat *Luxatio* à coagulo gypseo, illinatur pars *Petroleo* vel *Bals. peruv.* cum *Vitello Ovi* soluto, add. *Spir. Juniper.* & applicetur *Empl. ex Succin. & Gummi Elem.* cum *Cerâ & Resinâ*, ita ut extremitates *Emplastrum* tenacius non coeant, quia sic *Tumorem* partibus luxatis supervenientem inhiberet, quod non semper consultum est. In omni autem *Luxatione* caveantur *oleosa mucilaginosa*, poros oblinentia, fibras laxantia, & pruritum seu excoriationem inducentia. His enim ommissis præstaret partem, absque religatione, *decoctis nervinis*, addito tantillo *Lixivii communis*, fovere. Fugian-

tur

tur etiam *Empl. & Catapl. adstringentia*, quæ poros claudunt & Inflammationem promovent, atq; interea fibras minimè roborant; vera enim fibrarum roboratio sit per *aromatica fomenta*, vel *Empl. ex Succin. Bals. peruv. Gummi Elemi. &c.* Quando itaque Luxatio fit à coagulo gypseo, experta sunt internè *volatilia* ex *Tartaro & Nitro* per retortam tubulatam destillatis, item *Sal. armon. volat. Sal Ossium human.* Externè *Bals. peruv. cum Vitel. ovi & Sp. Vini Spir. Lumbr. terr. per putrefact. cum Spir. Sal. armon. Oleum Tartari fœtidum cum Oleo Oss. hum. aliquoties destillat. mixtum, Empl. stypt. Croll. cum Oleo philos. malaxatum, & omnia in Malo ischiadico laudata.* Si fiat Luxatio à funiculis relaxatis, insurpentur crebrius sudorem expectando *Sassafrata, Spir. Sal. armon. oleosus aromaticus, & præ cæteris Aurum diaphor. Poterii.* Externè conveniunt *Spirit. & Liq. Lumbric. additis moderatè adstringentibus; item Empl. stypt. Crollii cum Petroleo malaxatum, vel Empl. ex Tacamah. & Caran. cum Ol. dest. Succin. articulo & tendinibus articulum firmantibus, applicatum.* Luxata *Maxilla* utraque facilè reponitur, altera quidem per alapam infictam. Luxatio *Ossis Coccygis*, v. g. in Partu difficili molestissima est. Luxatio *Ossis Femoris* difficillima est curatu, quia ligamentum, quod os cum suo acetabulo jungit, semel luxatum vix restituitur: & si factum sit, impossibile est claudicationem avertere.

S E C T. II.

De Fracturis.

F*RACTURA* Ossium ut plurimum à violentia externa ortum ducit, rarius autem à nimis Artuum convulsionibus oriri observatur. Si os *secundum longitudinem* frangatur, *Fissura* dicitur, quæ in occulto latet, & tardius symptomata pergravia prodit. Si *per transversum* frangatur, superveniunt ingentes dolores partium membranarum, eo atrociores, si festuca Ossis separata partes cutaneas vel membraneas læserit. Accedunt Tactus indicium, motus Ossis per transversum cessans, æqualis partis fractæ intumescencia, & ratione doloris ac tensionis subinde Inflammationes ac Oedemata. Hæ autem Inflammationes ex fibrarum strictura, sanguinis & lymphæ motum impediende, in principio Fracturarum, non confundendæ sunt cum Erysipelate 4to aut 7mo die superveniente, propter partes nerveas læsas, quarum nutrimentum, imprimis in corpore cacochymico, alteratum, acorem contrahens partes nerveas irritat, & hinc Febrem excitat, ubi subinde solet esse suspicio festucarum ex Osse procedentium, & partes vicinas lædentium. Ossia Senum arida, & Lue venerea infectorum cariosa, facillimè franguntur. Interdum in *Fissura* nutrimentum Ossis proximum elapsum, sensim secundum longitudinem Ossis defluens, circa loca articulis vicina congeritur, & tandem in Abscessum transmutatur, quem in loco Abscessus impossibile est curare, quia fissura ad distans continuò fomitem suggerit. Judiciosè itaque expiscanda est *Fissura*
occul-

occulta pertingendo totum membrum læsum, an aliqua rimulæ, vel inæqualitas, vel in profundo asperitas, aut signum Cariei percipi possit; inquiratur etiam an in casu vel motu sonus vel strepitus, vel similia fuerint audita in membro læso. *Fracturæ transversæ* sine offis eloco remotione facilius curantur, quæ verò semotæ difficilius. Si *Os in frustula comminutum* fuerit, periculosum est, propter Vulnus nunc sensibile nunc occultum partes membranosas lædens, adeo ut Abscessus immineat. Ubi duo *Ossa* junguntur, si *unum frangatur*, alterum loco fulcri est pro Osse fracto in situ retinendo, & membro formando: si *utrumq; frangatur*, majus est periculum. *Fractura circa Articulum* difficilior propter tendines, nervos circumpositos, & difficilem repositionem atque firmationem. Item *Fractura circa loca tendinosa & fibrosa*, v. g. in *Talo*, periculosa est; illa verò, quæ multis musculis tegitur, minus habet periculi ratione symptomatum. *Fractura cum Vulnere & Contusione* partium mollium, Inflammationes, Convulsiones, & interdum Gangrænam infert. Si *Os fractum sit in frustula*, separantur, citius si minora sint & penitus disjuncta, tardius si majora & adhuc cum membranis hærentia. Os femoris vastissimis musculis circumseptum rarò consolidatur, quin denuo elabatur, vel figuram vitiosam contrahat. Reliqua *Ossa* ut plurimum intra dies viginti quinque aut triginta consolidantur; utut majora subinde ad quinquagesimum & sexagesimum diem extendantur.

Cura. *Ossa* fracta extendantur, extensa coadaptentur in situm naturalem, & per fascias vel ferulas firmantur, quo facto ipsa natura nutrimentum in spicula Ossis fracti infundendo conglutinat; idque tardius in Senibus tabidis, &c. propter defectum nutrimenti; subinde in Gravidis non nisi post partum. Modus

ferruminandi fit per Callum genitum ex alimento circa poros, propter rectum eorum situm vitiatum, stagnante, atq; per foramina aperta transfudante, & hinc in duritiem ossibus similem coagulato: adeo ut Chirurgi officium in solâ repositione & repositi firmatione consistat. Interea tamen præcavenda sunt symptomata, & ea admovenda, quæ balsamum naturalem Ossium conservant. Si adsit *Inflammatiō*, curetur, priusquam *Fractura* tangatur. Ossi reposito illinatur *Spir. Vini* cum tertia parte *Spir. Lumbr. terr.* Si adsit *Contusio* partis, applicetur *Mel* cum *Spiritu Vini* probè temperatum. Illinatur etiam locus fractus *Oleo Hyper. & Lumbr. terr.* acuatō *Ol. dest. Terebinth. & Rosism.* Hinc imponatur *Empl.* (ita ut extremitates leviter se contingant & intumescentiam supervenientem non inhibeant) ex pulv. *Rad. Barb. hirc. Extract. Aristol. rot. cum Sp. Vin. Succin.* cum *Resina alba, Terebinth. & Cera*, tempore usus cum *Bals. peruv.* vel *Ol. dest. Succini* malaxandum. Hoc factō, si locus sit tendinosus, musculis destitutus, crebriores circumvolvuntur fasciæ & adaptentur *ferulæ*; si verò multi circumstent muscoli sufficit *Emplast.* cum *ferulis*, ac fugienda sunt *adstringentia*. Interea Callum promovent *vulneraria interna*, viz. *Agrim. Consol. maj. Geran. Robert. Sabina*, quibus *Rosmar.* semper addatur; item *Lapis Osteocol.* in *Vino* vel *Decocto Vinc. pervinc.* Post tres vel quatuor dies resolvantur *Fasciæ*, & abluatur locus *Vino decoctionis nervinor. & vulnerariorum*. Si ex *Fractura* nervi contorti sint, atque ligamenta & tendines translocentur, post diem septimum impone *Ceratum* ex *Rad. Sigil. Salom. ʒiv. Alchymil. ʒi. Fol. Plantag. m. ii. Instar Pultis coque*; cui adde *Ceræ albæ q. s. ut fiat Ceratum molle*: Misce cum *Ol. Myrtil. ʒii. Ol. Terebinth. ʒiʒ. Ung. Agrip. Dialth. an. ʒiʒ. Bol. armen. ʒvi. Sang. Dracon. ʒiii. Thur. ʒi. M.*

In *Fissura*, si tumor sit insignis, mollis tamen & tractabi-

tractabilis, aperiatur scalpello, & *Abscessus* instar aperturæ cum *Vulnere* tractetur. *Recens Fissura* facile curatur *Emplatro* convenienti ex *Rad. Symphyti*, &c. Si *Abscessus* sponte obortus fuerit, facta maturatione aperiatur, continuando apertionem ad locum *Fissuræ*, ut commodè *Caries* tollatur, inspergendo *Pulv. Euphorb.* vel *Ol. dest. Caryoph.* &c. Si ex *Fractura* lacerentur partes molles, & nihil de Osse abscessurum metuatur, iungenda sunt labia *Vulneris* vel *futuris* vel glutine, & *Balsamo vulnerario* tractanda. Si fracti *Ossis* immineant prominentiæ, quæ vel dextrè reponi nequeunt, vel ab aëre cadaverisatæ sunt, necesse est, ut vel abradantur vel separentur, vel *Vulnus* factum per digestivum diutius apertum servetur. Si jam separatae sint, vossella extrahantur: si adhuc hæreant, naturæ committatur negotium. Si *Os* repositum debitam figuram non habeat, facile corrigitur, si *Callus* non firmatus sit; si verò jam firmatus est, sine noxâ curari nequit. Si *Os* iterum frangatur, non frangitur in *Callo*, sed circa *Callum*.

S E C T. III.

De Vulneribus.

Vulnus est divisio unitatis in parte molli, vel nerveâ vel sanguineâ. Nunc est simplex; nunc complicatum cum contusione & simil. Quoad *Prognosin*. *Vulnus* est lethale, quod gravius lædit partem ad vitam necessariam, vel vasa interna majora; quod *Cerebrum*, non superficialiter, lædit; quod *Diaphragma* & partes nerveas ad *Convulsiones* irritat.

Cura. Natura sola balsamo suo nutritivo partes separatas unire potest; Balsamus hic naturalis est humor

gelatinosus tenuis, imprægnatus Sale vol oleoso temperato, investitus substantia pinguiusculâ. Chirurgi officium est hunc balsamum conservare, ejusque corruptionem impedire & emendare; idque & *internè* per *vulneraria Sale vol.* prædita, v. g. *Myrrh. Viper. antimonialia* &c. præmissis aut *purgantibus mediocribus*, aut *sudoriferis salinis volatilibus blandis*; & *externè* aëris impressionem avertendo, ab aëre enim fit alteratio sanguinis & succi naturalis, unde acorem contrahit, qui omnium in Vulnere symptomatum author est, & intensius in nerveis, quàm in sanguineis partibus prævalet: fermentando enim *calorem & ruborem*, stagnando *Inflammationem & Tumorem*, rodendo *Ulcus* generat; & cum sale vol concurrens *Pus* constituit. Variat hæc aciditas, 1. Ratione causæ lædentis v. g. in *Morsu animalium* & simplici *Vulnere*. 2. Ratione sectionis, vel punctiōis, vel contusionis. 3. Ratione aëris in diversis climatibus, item plus vel minus radiis solaribus imprægnati, qui deteriora reddit *Ulceras*. 4. Ratione succi nutritii vel sanguinis affluentis, v. g. à *Lue venerea*, cruditate cachecticâ, aut *Mensibus suppressis*, inquinati, unde acor multo pejor redditur.

Remedia itaque *externa*, acidum corrigentia, balsamum naturalem conservantia, ejusque corruptionem sistentia, sunt *Bals. peruv. Ol. Hyper. Ol. Terebinth. Bals. Sulph.* & similia pauca. *Acria vol. detergentia* dicta nocent balsamum colliquando, & fluxum dolorosum acrimoniâ suâ inferendo: nocent etiam *Olea expressa* ob unctuositatem & acidum, quod continent. Sola itaque *temperata alcalina oleosa* conveniunt, in *Vuln. nerveis* quidem paulo fortiora, propter acorem magis intensum, & majorem sordium copiam. Si nihil extranei in Vulnere transierit & nulla sit Contusio, nec aliquid à parte ablatum, statim conglutinentur instillando *Balsamum vulnerarium* cum moderatè ad-

stringen-

stringentibus, sine ullo puris proventu. Sed si adfit Contusio, ut in *Sclopetorum Vulneribus*, si eximendum sit quid heterogeneousum, si studio apertum servandum sit *Vulnus*, ut in *Capitis Vulneribus*, si in *Ulcus* degenerare incipiat, prius *digestiva* applicanda sunt, quæ sanguinem aut extravasatum aut corruptum in pus mutant; hinc *mundificantia* & tandem *sarcotica*. *Digestiva* sunt *Terebinth.* & *Vitel. Ov.* quibus *Myrrha* vel *Bals. peruv.* addend. ne putrescat pars nervea; jungenda etiam sunt *acidum absorbentia*, ut *Ter. Vitriol. d.* remedia ex *Saturno*, irem ex *Venere*. *Mundificantia* sunt tantum *digestiva acriora*. Interim labia *Vulneris* conjunget Chirurgus vel futuris vel fasciis, rebus heterogeneousis prius extractis, exceptis sanguinis grumis, qui relinquendi, ut balsamum nativum ab aëre defendant. Extrahuntur autem heterogenea, v. g. *Festucæ Ossium frustula*, *surculi Lignorum*, &c. vel per instrumenta appropriata, vel per medicamenta *vulneraria*, & *attrahentia* dicta; qualia sunt *Pinguedo leporina*, *Vulpina sicc.* & in *Vino* macerata, *Sabina*, *Vinca pervinca*, hinc *Emplast. ex Fermento, Melle*, & *Visco querc. mistura* ex *Ocul. Canc. Pingued. Lepor.* & *Succin. alb.* item *Emplastr. ex Cer. alb. Wi. Colophon. Theriac. an̄vi. Liquefact. super ign. add. Gum. ammon. 3i. Bdell. 3ii. cum s. q. Axung. Lepor. & aprugn.* Quoad *Fascias*, in *Vulneribus* non adeo gravibus sufficit *Fascia* in duplum complicata, cujus medium membro læso applicatur, in parte plagæ oppositâ circumvolvendo per crucem. Sed in gravioribus, ubi fibræ per transversum dissectæ sunt, aut partes abscissæ & adhuc pendentes, necessaria est *sutura*, in qua cavendum, ne nimis arctè adducantur labia *Vulneris*, quia nonnihil intumescunt, & quia sic Balsamo ingressus & puri egressus non pateret. Cavendum etiam, ne acu nervus lædatur. Fiunt etiam *Suturæ* mediante *glutine*, nempe linteo illito *Gum.*

Tragacanth. Gum. arab. Mastich. Thur. Sarcocol. an. ʒi. pulverif. & cum Album. Ovi agitatis, donec in spumam & liquorem abeant. In Vulneribus levioribus punctim incisis, item sinuosis & fistulosis, optimè profunt turundæ ex Lino contorto & linteo semiconvoluto, basi in quatuor lacinias divisâ, ne fundum Vulneris nimis premant, inprimis si partes sint nerveæ in vicinia. Hæ rotundæ non nimis crassæ, in apice teneræ, in medio nonnihil crassiores, Unguento illitæ fundum Vulneris purificant, ita ut caro non citius in superficie quàm in fundo accrescat. Hisce mediis curatum Vulnus Cicatricem relinquit, propter fibrarum coalescentium situm inæqualem, unde succus nutritius coacervatur in cicatricem; inprimis si magis adstringentia applicata fuerunt, hæc enim poros angustando fibras minus tractabiles reddunt.

Hactenus de Remedijs in genere. Succedit specialior horum consideratio. Ipsa Natura *conglutinat* Balsamo suo naturali, quem conservant sale suo alcalino *vulneraria*, addendo *acidum absorbentia*, inprimis *saturuina*, & moderatè *adstringentia*, quæ fibras & carnem, à tenui humore transudante laxatas, restitunt. Talia sunt *Sanicula, Pyrola, Plantago, Hyperic. Scabiosa, Centaurium min. Vinca pervinc. Veronica Aristol. Torment. Nicotian. Major. Sigil. Salom. fructus Momord. Symphyt. Gummi Tragac. Tacamah. Sarcoc. Sang. Drac. Olib. Bdell. Resina Pini, Myrrha, Pix, Terebinth. Mastiche, Hypocist. Acac. vera, Aloe, Mumia, Lumbrici terr. Cerum. Aur. Mel, C.C.ust. Os. Sep. Oc. Canc. Usnea Cran. bum. Telæ aran. Litarg. Saturnus calcin. Cerus. Minium Succinum Bol. armen. Lac Lun. Sulph. Calx viva lota; Ol. Momord. Hyperic. Nucist. Ol. exp. Nicot. O Lumbr. Theriaca, Bals. peruv. Bals. Sulph. Balsamina, Unguentum de Bezon. de Pomphol. de Nicot. de Cerus. de Tutia, de Minio Emplast. diasulph. Ruland. Stiptic. Crol. de Gratia Dei, &c.*

&c. Ex his fiunt *Potiones & Pulveres vulnerarii*, *Injectiones*, *Balsama*, *Unguenta*, *Emplastra*. Sed revera pauca simplicia sunt optima, v. g. sufficiunt fere interne *Ocul. Canc. Ebur. ppt. Antimon. diaphoretic.* & in æstu febrili *Nitrum antimoniat*; sicut in læsione partium nervosarum *Liquor CC. succinatus*. Inter *Balsamos*, simpliciores & selectiores sunt *Bals. Sulph. Peruv. & Tolut. Ol. expr. ex Sem. Hyper. cui proprii Flores infusi sunt*; *Cerumen Aur. cum Ol. jugl. expr. coctum & inspiss.* in *Vulneribus nerv.* nulli æquiparandus *Liquor. follic. Ulmi*, imprimis in *Vulneribus Oculorum*. Pro promptâ & tutâ curâ eluatur *Vulnus Spir. Vini*, hinc applicentur *Pulv. Aloes. hepat cum Gossypio Ol. Hyper. imprægnato*, & superponatur *Empl. Rulandi*. Item

℞. *Benzoes* ʒi. *Aquæ vit.* ʒiʒ. *Mastich.* ʒi. *Bals. nig.* ʒʒ. *M. f. Linimentum quod consolidat & cicatrizat quæcunque vulnera recentia simplicia.*

Vulnera partium nervosarum periculosissima sunt; imprimis si punctim lædatur nervus aut tendo, quo in casu optimè instillatur *Vulneri mixtura ex Ol. dest. Terebinth. ʒi. Spir. vin. ʒi. Camph. ʒʒ. M. vel Balsam. peruv. cum Ol. destil. Lavend. vel inungatur locus Ung. dialth. ʒiv. Ol. Bacc. Laur. dest. ʒiʒ. dest. Succin. ʒʒ.* Imponatur etiam *Emplastrum* perquam calidè ex *Euphorb. opt. ʒi. Resin. Terebinth. ʒʒ. add. Cerâ paucâ M.* Si nervus tendo, aut ligamentum per transversum lædatur, acuantur *Balsama vulneraria Oleo dest. Terebinth. vel Salv. vel Succini.* Applicetur supra *Vulnus Pulvis Lumbr. terr. cum Terebinth. & Ol. Hyper. vel inspergantur Exuv. Serpent. cum Ocul. Canc. pulveris.* Interdum *Suturæ tendinum* benè succedunt.

Vulnera cum contusione sunt omnium pessima. Si leviora sint, expectandum, donec contusum per supurationem separetur. Si graviora sint & metus adsit *Gangrænæ*, mox scarificando & incidendo sanguinis

exitus promovendus, & quod reliquum est, sub formâ puris, promovendum, addendo digestivis *Unguentum Ægyptiacum*. In principio ulteriorem Gangrænam præcavet *Ol. Cer. vel Philos.* superimposito *Empl. de Cumin.* vel *Bacc. Laur.* Hisce sedatâ maximam partem Contusione, præ reliquis remediis convenit illitus *Spir. Sal. armon.* cum *Calce viva* destil. Pertinent huc *Sclopetorum Vulnera*, in quibus præter internas *Potiones vulnerarias* egregium est *Nitrum*. Externè extrahantur Globi, hinc pro scopo suppurationis applicentur turundæ cum *Balsam. Paræi*, ex *Oleo Lil.* in quo *Catelli* ebullierint, additis *Lumbricis terrestr.* illinendo semper turundas *Spir. Vini*. Post suppurationem applicetur *Mundificativum Vigierii*, viz *℞. Terebinth. ʒv. Ol. Ros. ʒi. Mellis Ros. ʒiii. Myrrh. Aloes, Mastich. Aristol. rot. an. ʒiʒ. Farin. Hord. ʒvi. M.* In locis non nimis nervosis commodè additur parum de *Mercurio præcip.* qui nimiam putredinem arcet. Si in principio empyreuma adsit, nil melius *Cremore Calcis vivæ* cum *Melle*. Si post malè solidatum Vulnus doleant Ossa, *Oleum Terebinth.* extrinsecus illitum promovet & coitum Fissuræ, & Abscessus separationem.

Vulnera maligna venenata, ex Globis venenatis, vel Morsu animalium, symptomata habent Gangrænam, Angustiam præcordiorum, Sudores glutinosos, Syncope, &c. Si Vulnus ex morsu profundum sit, scarificandum est. In *Vesparum puncturis* sufficit *Oleum Nucis mosch. expr. & Empl. de Ran. cum Merc.* In *Viperarum & Serpentum Morsu* etiam imponatur *Buso vivus contusus*, aut admoveatur *ferramentum candens* citra ambustionem. In *Canis rabidi Morsu* applicetur *Empl. magnet. Angel. Sal. cum Pulv. Canc. flav.* vel loco scarificato *Theriaca* cum *Cepâ & Capit. Allii*. Elicito sic Veneno sanetur Vulnus leni digestivo, addito *Ung. ægypt.* In *Vulnere à venenatis armis* applicetur idem *Empl. magnos.*

magnet. vel Empl. ex Cepis, Theriaca, Sterc. capr. & Ol. Nucis Moscb. expr. His subjiciuntur internè *Acet. dest. cum Theriac. aut Diascord. Tinctura bezoard. Fixa antimonialia cum Nitro parata.*

Inter *Vulnerum Symptomata* occurrit primò *Hæmorrhagia*, si nempe lædantur vasa majora. Internè vix aliquid convenit, nisi, ratione iracundiæ, ebrietatis, &c. forsan *nitrata*. Potius locum habent *externa*, viz. *Crepitus Lupi* probè exsiccatus & compressus, vel immerfus in solutione *Vitrioli Martis*, & dimid. *Alum.* in decoct. adstring. frigido, impositis stupis *cannabinis*. Si *Vulnera* sunt profunda, immittatur *pulvis ex Lacte Lunæ, Lap. Hæmat. Bolo armen. & Cap. mort. Vitriol.* Conducit etiam *Vulneri* fortiter imprimere *Terram Vitriol. dulc. cum Ter. sigil. & Album. Ovi subactam*; vel. *Fulig. fornacum Alb. Ovi subactam.* Accedit *Usnea Cran. human. Stercus asinin. rec. cum Sanguine effluente* exsiccato mistum, linteum crebrius imprægnatum *Alum. & Sperm. Ran. vel, quod fortissimum est, R. Croc. Mart. ʒi Ter. Vitriol. dul. ʒss. Acet. dest. Vini fortiss. aa. ʒi.* His Stupa madesiat.

Inflammationem sistit *Aqua Calcis viv. imprægnata Saccharo Sat. & Camphorâ, Aqua dest. Cancror. putrefact. vel Succus Cancror. contus.* In *Erysipelate* illinatur *Spir. Vini cum Theriac, & inspergatur pulvis ex Flor. Sambuci, Creta. Cerus. &c Caro luxurians* oritur à fibris per ineptam curam laxatis; curaturque applicando *Alum. ust. vel Croc. Metal. vel Ung. ægypt. inprimis Aq. virides, vel præ omnibus Lap. infernal. applicando post exesionem Empl. cicatrizans.* Dolores, inprimis tensivos in partibus nervosis, qui spasmos earundem præcedunt, sistunt, præter interna blanda, externa *Ol. Lumbr. terr. cum Ol. dest. Succin. & Laur. item Ung. dialth. cum Bals. peruv. & Ol. dest. Lavend. seu Spic. Fluxum Synoviae & Atrophiam* curat *Ung. fus.*

cum *Würzii*, *Ung. ægypt.* *Aq. ex Cano. fluv. comp. item* *seq. R.* *Pulv. Castor. zi.* *Pulv. Lap. calam. Off. Sep.* *Mandib. Lucii pisc. an. Zi.* *Spod. Terr. sigil. an. ziß. M.* & asperge *Vulneri*. Si *Convulsiones* superveniant, præter *succinata* & *salia vol. ex animalibus* internè usurpata, *Nervi læsi ratio* habenda est, vel ejus puncturam curando, ut supra, vel eundem transversim discindendo ut pars sensu privetur. Si superveniant *Febres*, præcedere solet sensus ardoris in *Vulnere*; *Cura* autem experienda per *absorbentia*, viz. *Ocul. Canc. in Acet. dest. Antimon. diaph. Magist. Coral. cum Succo Citri*; *Spir. Sal. armen. cum debitis vulnerariis*, & ratione *Sitis Nitr. antim. & parum de Spir. Vitrioli dulci.*

In *Vulneribus pectoris* semper occurratur imminenti *Pleuritidi* vel *Peripneumoniæ*; *vulnerariis* addantur *diuretica* propter occultum à *Pectore* ad *Renes* transitum; subinde applicentur *turundæ ansulatae* sub expiratione, ne superveniat *Empyema*; notetur autem, *Vulnera* infra septimam costam *Diaphragma* non penetrare, adeoque ad *Abdomen* pertinere.

In *Vulneribus Capitis* alvus semper sit aperta. Si superficialia sint, facile curantur *Ol. Hyper. & Bals. peruv.* superimponendo *Empl. de Betonic. cum Tacamah.* in *Bals. peruv. malaxat.* Si *Cranium* lædatur, sed non penitus perforetur, impediatur ejus *Caries* inspergendo *Pulverem Rad. Irid. flor. Aloes, & Myrrhæ* imprægnatum *Spir. Vini* vel *Ol. Terebinth.* cavendo *unctuosa*. Si *Cranium* penetretur, & lædantur *Meninges*, sedetur *Hæmorrhagia interna* pulvere *Aloes, Thur. Boli armen. cum Album. Ov. conquass.* atque immittantur *lintheola* imprægnata tantillo *Ol. dest. Terebinth.* Malè applicatur *Ol. Ros.* ut & *Mel* nisi membranæ putrescere incipiant. Hæc de *Vulneribus cæsim* factis. In *Contusionibus* gravioribus sine *Vulnere*, si possit discuti, discutiatur *Tumor*; si non, aperiatur in principio, ne pus ex retentione

ne acrius cranium lædat. Si sint cum *Vulnere* & *Cranii læsione*, considrandum, an sit depressio Cranii vel cum *Fractura* in Adultis, vel sine *Fractura* in Infantibus, quorum ossa cedunt; an verò *Fissura* sit. Symptomata *Depressionis*, aut *Fissuræ*, sunt Vomitus bilis, Vertigo, Sanguinis per os, nares aut aures effluxus, subitanea obmutescencia, & brevi superveniens Delirium, Convulsiones, Paralysis. Origo horum est festuca, vel sanies, vel sanguis grumosus, membranas lædens. In *Fissuris* Catapl. ex *Farinâ* Fabarum, Capiti raso applicatum secundum ductum *Fissuræ*, non exsiccatur; item si Æger mandibulas fortiter contineat, aut Nucleum Cerasorum frangat, dolorem percipiet in loco fisso. In quo casu necesse est perforetur Cranium, ut sanguini, saniei, &c. pateat exitus.

S E C T. IV.

De. Ulceribus

Solutio *Unitatis* ab acredine corrodente in parte molli *Ulcus*, in dura *Caries* dicitur. Acre corrodens est acidum, quod alimentum partis in excrementum acre transmutat, & fibras carneas sensim absumit. Oritur hoc acidum 1. Ab alimento partis proximo corrupto, ut in *Ambustis*, &c. 2. Ab aciditate sanguinis & lymphæ, ut in *scorbuticis* & *venereis Ulceribus*; item post Inflammationem propter sanguinem stagnantem acescentem. 3. Ab excremento aliquo sanguini & humoribus permixto, quod in partem determinatam defigitur, ut in *Ulceribus*, quæ aliis Morbis superveniunt. Confirmant hoc acidum Emplastra ab *Ulceribus* detracta, & acidum sub-

subtile spirantia, & dolor Ulceris corrosivus, qui non ab alcali caustico, quod mortificat, sed ab acido procedit. Pro vario aciditatis gradu alimentum variè corrumpitur, unde *Ulcus* aut *saniosum*, aut *vermiculosum* aut *cancrosum*, aut *phagedenicum*, aut *dolorosum*, aut *purulentum* esse solet. In *partibus nerveis* alimentum sale vol. acri non imprægnatur, & hinc faciliùs acefcit, ipso spiritu animali aut celerius distributo, aut faciliùs exhalante; unde harum Ulcera sunt & frequentiora & difficiliora, quàm *partium sanguinearum*. In *locis glandulosis* ipsa lymphæ acido subtili sale imprægnata, faciliè Ulceris impressionem fufeipit, unde tale Ulcus contumacissimum est, dolorosum & sæpè cancrosum. In *Ulceribus Articulorum* os subiectum ab acore corrosum *Cariem* contrahit, quæ nisi corrigatur, Ulcera sunt immedicabilia. Si sanies ex alimento corrupto orta per interstitia partium latius serpit, & partes molles cum staminibus duris exedit, *Ulcera* insert *sinuosa* & *fistulosa*, quorum canales in locis membranaceis quasi in callum indurantur, inprimis horum orificia, ab acido vitioso corrugante & indurante. Talia *Ulcera* solent esse graviora, ubi alimentum partis faciliè acidi impressionem recipit, v. g. in Scorbuticis Lue venereâ correptis, Hydropicis, iis quibus Hæmorrhoides aut Menses supprimuntur, item illis, qui spirituum defectu laborant. In Ulcere curato, si tantillum acidi non ritè correcti relinquatur, vel recidivat, vel per sanguinis & lymphæ motum aliorsum defertur. In omnibus Ulceribus adest *Cavitas* propter acorem exedentem; in sanguineis *Pus*, in nerveis sanies, vel saltem *Pus* tenuius & acrius. *Labia Ulceris* rarò sicca sunt, nisi aëri diu exponantur aut exsiccantia intempestivè applicentur. Quodlibet Ulcus sponte & subitò siccum evadens, cum labiorum livore, Gangranam aut mortem portendit.

Cura consistit in acidi mortificatione; carnem enim generat & foramen occludit ipsa natura. *Remedia* sunt vel *acidum temperantia* per falsum vol. alcalinum, vel idem *absorbentia*. Priora acidum destruendo alimenti corruptionem sistunt, adeo ut *Ulcus nitidum* reddant, & *detergentia* seu *mundificantia* dicantur. Sunt hæc vel *temperata*, *digestiva* dicta, quæ sanguineis saltem in principio conveniunt, & acidum temperando, ita ut moderatius cum alimento partis effervescat, pus laudabile & *suppurationem* promovent; vel sunt *acriora*, in nerveis, *acerrima* verò in *putridis Ulceribus* laudata. Ulcere mundificato adjuvetur Natura in carnis generatione & consolidatione, per *Balsama vulneraria*, quæ balsamum naturalem conservant, & simul adstrictoria vi carnis recentis laxitatem corrigunt, & quo magis adstringunt, eo firmiorem cicatricem generant; adeo ut *Sarcotica* & *Epulotica* gradu tantum differant. His *Externis* jungantur internæ *Potiones vulnerariæ*, remedia ex *Lignis sudoriferis*, *antimonialia fixa*, *viperina*, & similia alcali plus minus acri pollentia.

Remedia digestiva sunt *Ol. Ros. Butyr. rec. majal. Vitel. Ov. Gum. Elemi. Terebinth. Thus, Mastich. Far. Tritic. Hord. Fenumgr. &c. v. g. R. Tereb. ʒi. Vit. Ov. no. i. Mel. Ros. ʒʒ. Ol. Hyper. ʒi. M.* Ubi pus genitum est, addantur *mundificantia*, & *acidum* vel *temperantia* vel *absorbentia*, v. g. *R. Fol. Nicot. m. ii. Summit. Absinth. Herb. Veron. an. m. i. Rad. Aristol. rot. ʒi. Bac. Junip. ʒʒ. Alum. crud. ʒi. Coq. in s. q. Aq. Ferrariorum.* Colatura injiciatur in *Ulcus sinuosum & sordidum*. Item; *R. Succ. Nicot. Plantag. Absinth. Beton. Mel. ros. colat. an. ʒiv.* subige probe lento igne, add. *Croci Mart. Mercur. præcip. Aloes. Myrrh. Fl. Sulph. an. ʒi. cum Bals. peruv. q. s. F. Ung. mundific. Ulceris.* Laudatur *Bals. Sulph.* aut *terebinthinatus*, aut cum *Oleo Lini* vel *Nuc. jugland. expr.* paratus, item *Bals. peruv.* habito tamen delectu, an pingua conveniant; si non, sufficit *Mel* cum
succo

succo vulnerario. Optimum mundificativum sit ex *Vitello Ovi ad durit. cocto* cum *Melle & Vino*; addito in malignis *Mercur. præcip.* vel *Merc. vivo* à quo *spiritus Nitri* abstractus fuit. Pro *Ulceribus consolidandis* *R. Calc. viv. bis vel ter lotæ & parum exsic. q.v.* Misce cum *Ol. Lin. q.s.* & tingatur cum *Bolo armen. vel rubr.* ad carneum quasi colorem. Internè usurpetur crebrius *Merc. dulc.* cum *Extr. Helleb. nig.* item *antimonialia fixa*, *Tincturæ antimoniales*, *Corallia & Ocul. Canc.* cum *Aceto dest. Myrrha*, *Crocus*, *Essentia Spiritus & Sal. vol. Viperarum*, & imprimis *Decocta Lignorum*.

Hæc in genere. In specie *Ulcerâ cum ossium Carie juncta* non curantur nisi corrigatur *Caries*, cujus signa sunt asperitas in fundo *Ulceris*, nigredo & perforatio *Ossis*, item si *Ulcus* optimè suppuratum & consolidatum subito recidivet, *Sanies* enim ex *Ossè* plorans semper novum *Ulcus* generat; caro etiam *Ulceri* superveniens flaccida est atque minùs dolens, & ipsa *sanies* acrior est quàm in *Ulcere* rectè se habente. Pro *Cariè* corrigendâ dilatentur *Labia Ulceris* vel *scalpello*, vel *turundis* intumescentibus ex *Medull. Samb. compressâ* vel *Rad. Gentian.* hinc imponatur *Spir. Vini probè rectific.* vel *Oleum dest. Caryoph.* cum *Oleo dest. Guaiac.* vel insperg. *Pulv. Euphorb. & Rad. Ireos.* Si hæc non sufficiant, *limâ* vel *scalpello* rodatur *Os* donec *punctula rubra* appareant; vel ad *Cariem* funditus delendam tangatur *Os* *ferro candente*, postmodum applicentur prædicta, donec *cariosum* à sano secesserit, & hinc consolidetur *Os* *Spir. Vini* cum *Myrrha & Aloe.* Si *Os* reperiatur *cariosum* in extremitatibus *Fistularum*, injiciatur solutio *Merc. dulc.* cum *Aq. Plantag.* Laudatur etiam ad *Cariem* *Ung. ægypt.* cum *Pulv. Terebinth. ad duritiem coctæ*, & *Ung. fusc. Würzii.*

Si *Ulceri profundo*, cavo, sinuoso, jungatur *Callus internus*, *Fistula* dicitur. Inquiratur an desinant *Fistulæ* in partem nerveam, ubi fundus admodum dolorosus; an

verò

verò in sanguineam, ubi fundus est mollis minus dolens & materia similis puri laudabili; item si desinant in vas sanguifluum, ubi materia est obscuri coloris instar facis propter sanguinem, & si vas erosum sit, prodit sanguis vel rubicundus vel obscurus ratione vel venæ vel arteriæ. Exploretur mollities vel duries fundi speculo vel stylo, vel, si sinus sint admodum tortuosi, candelâ subtili ex Cera & Terebinth. In Cura si prius orificium callosum sit, ampliatur per *turundam* ex Rad. Gentian. addito pauco Alum. usti. Hinc injiciatur Merc. dulc. solutus in Aq. Calcis viv. add. Spir. Vini; vel Succus Nicotian. cum Spir. Vini & Pulv. exuv. Serpent. vel Merc. dulc. solutus in Succo Canc. fluvi. & Nicotian. Conducunt etiam *turundæ* illitæ Ung. fæusco Würzii vel Ung. ægypt. cum Bals. Sulph. terebinth. & Camph. vel Unguento ex Aloe, Thure, & Asâ fetida tritis cum Melle despumato ad aliquam glutinositatem cocto. Si hæc non sufficiant, R. Ung. ægypt. ʒß. Merc. præcip. ʒi. Lixiv. ʒiv. Aq. Ros. ʒii. Aq. Plantag. ʒiv. Coq. ad consumpt. 3^{tiæ} partis, & illinatur Fistulis. Si hoc propter dolorem applicari nequeat, necesse est aperiatur, & Callus, vel exedatur vel pededentim sectione auferatur, quo facto tractetur tanquam Ulcus simplex.

Ulcera sordida ac putrida curantur abluendo cum Spir. Vini, in quo soluta sit Theriaca, vel Decocto Calc. viv. add. Merc. dulc. hinc usurpando Ung. ægypt. aut addendo Unguentis Merc. post abstractionem Aq. fortis sæpius Spiritum Vini abstrahendo paratum. Laudat Forestus expressionem Stercor. capr. cum Vino veteri. Ulcera inveterata abluantur Aq. Pomor. putrid. dest. in qua Extract. Aristol. rot. cum Sp. Vin. factum, vel Merc. dulcis solvatur, addito in ardoris casu Saccharo Saturni. Ulcera Phagedænica cancrōsa cautè tractanda sunt. Conducunt Saturnina, v.g. Linimenta ex Saturno cum Succ. Solan. & Geran. robert. in mortario plumbeo mixtis, insperso prius pulvere Bufon. calcinat. vel Stercore Felis Cancris fluvi.

Schröderus in Cap. de Empl. mirabile habet *Emplastr.* modò addatur *Merc. vitæ.* Notandum autem quibuscunque remediis addenda esse *arsenicalia fixa*, v.g. *Ol. Arsen. fixi per deliq.* item *Pulv. benedict. ex Fulig. furni, Arsenico & Rad. Ari.* Si Ulceri purificato superveniat carnis *Luxuries*, inspergatur *Pulv. ex Cort. Gallar. Granat & Spongia combusta.*

Quoad *Combusta* si solummodò calor & ardor externam Epidermidem alteravit, & Vesiculas aquâ acriusculâ turgidas excitaverit, applicetur *Linimentum ex Lixivio Calcis vivæ cum Ol. ros. vel ex Ol. Rap. rec. expr. cum solutione Litharg. in Aceto tritis* in mortario plumbeo donec fiat gypseum. Conducit etiam *Unguentum* ex colaturâ *Butyri non saliti cocti* cum *Canc. fluo.* contusis donec rubescant; item *Succus Canc. fluo. cum Aq. Sperm. Ran. Succus Allii vel Cepar. cum Saponè ven. & paucò Sale.* Si ipsa Cutis comburatur & in Vesiculas corrugetur, *Pustulæ* aperiendæ sunt, & Cutis laxanda applicando *Pulp. Pom. dulc. sub Ciner. coct. add. Farin. Hord. & Fœnigr. cum Croco.* Sin verò Caro etiam comburatur, & Cutis emortua in *Escharam* degeneret, primo vel secundo die separetur *Eschara*, applicando *Mucilag. Semin. Cydon. cum Aq. Sperm. Ran. extract. add. Butyro non salito, Ol. Lil. alb. & Vitel. Ov. vel Butyrum rec. agitatum* in mortario plumbeo cum *Decocto Malvæ*, quod cum *foliis Brassicæ tepidis* applicetur. Si sit non separetur *Eschara*, necesse est incidatur, ne coerciti humores *Ulcus* depascens inducant. Postmodum applicentur *digestiva & mundificantia*; atq; tandem incarnetur *Ulcus Unguento ex Calce viva in Aqua frig. sexies vel septies lotâ, add. Ol. ros. & Vitell. Ovorum.*

SECT. V.

De Tumoribus.

Magnitudo partis præter naturaliter aucta *Tumor* dicitur; sin verò nova moles adnascatur, *Excreſcentia* audit. *Cauſa* ut plurimum eſt humor vel in motu impeditus, vel de novo congeſtus. Si humor in motu impeditus ſit Sanguis, *Inflammationes*, *Contuſiones*, *Eryſipelata* inducit; ſin *Lympha* fuerit, *Tumores ſeroſos*, *Hydropes particulares*, *Oedemata*, &c. infert. Humor de novo colligitur, quando coacervatur alimentum partis, aut corruptum à fermento vitioſo, ut in *Bubone venereo*, *Cancro Mammarum*, &c. aut alteratum plus minus, ut in *Excreſcentiis*, *Polypo*, &c. Quoad *Cauſas remotas*, ſtagnat humor, ſpropter viarum anguſtias à Compreſſione, Inſarctu, aut Contracturâ doloroſâ; humorum craſſitiem rarione chyli viſcidioris, frigoris acidi, aut cujuſvis externi coagulantis; particularum malam figurati-
onem à recrementis in Abſceſſibus criticis à ſanguine depoſitis. Quoad novos humores, alimentum vel corrumpitur à fermento acido in parte latente, ut in *Cariè Oſſium*, *Ulceribus*, &c. vel alteratur à pororum dilata-
tione, fibrarum laceratione aut extensione nimiâ, membranarum diſciſſione, unde alimentum copioſius recipitur & retinetur.

Cura. Humori ſtagnanti reſtituatur motus naturalis, removendo impedimenta externa, materiam obſtuen-
tem ſolvendo, frigus & acidum coagulans corrigendo. Evacuetur etiam humor vel inſenſibiliter diſcutiendo

& attenuando, vel apertione cum ferro aut cauterio, vel suppuratione, quæ oritur ex effervescentiâ acidi (à dissipatis spiritibus orti) cum sale vol. oleoso. Tumor per novam humoris generationem introductus, aut discutatur, quod rarius, aut per aperturam evacuetur materia, ante emollientibus & suppurantibus alterata. Excreſcentiæ tollantur per ferrum & ignem. Interea ſociantur interna, *acidum absorbentia, sanguinem expurgantia, & blando sudore humoribus motum conciliantia.*

Remedia itaque Tumorum externa sunt I. *Resolventia*, quæ crassum viscidum attenuant, coagulum solvunt, durum fundunt & emolliunt idq; vi sua acidum temperandi, & simul poros partium penetrandi; suntque hæc in triplici differentia, 1. *Lenia* v. g. *Malva Alth. Mercurialis, Branca ursina, Violaria, Lil. alb. Sem. Fœnigr. Lupin. Malvæ,* & ex his paratæ dein *Mucilagines, Caricæ, Uvæ passæ, Axungia, Pinguedines* (veteres ex femellis magis attenuant) *Ol. Amygd. d. & Lil. alb. Ung. dialth. & resumpt.* 2. *Mediocria* v. g. *Apium, Helen. Cepæ coctæ, Cherefol. Beton. Verbasc. Fl. Sambuc. Cicuta, Crocus, Chamom. Adeps vulp. urs. cervin. Sevum hirc. Gum. Tacamahac. Elemi, Terebinth. Sperma Ceti; Ol. Chamom. Hyper. Aneth. Laur. Nicot. Ung. & Empl. de Cicuta, Beton. Diachyl. simp. de Melilot.* 3. *Fortiora*, v. g. *Bryon. Cucum. Cepæ crudæ, Cyclam. Sabin. Absinth. Nicot. Semina Lini, Eruc. & Cumin. cum Aceto trita, Gum. ammon. Galban. Bdell. Sagap. Opopan. Ladan. Resina Pini, Sterc. animal. Nidi Hirund. Spir. Urin. Sal. armon. Vini crocat. & camphorat. Vapor Aceti acerr. Ol. Later. Lumbr. Petrol. Nicot. Terebinth. Cera, Bals. Sulph. Ung. martiat. Empl. Diachyl. comp. Vigonis cum Merc. Oxyroc. Mercurius lamina Saturni illitas* II. *Insensibiliter*

biliter discutientia, viz *aromatica Sale vol. oleoso prædita*, tam internè quàm externè. III. *Suppurantia*, viz. *humectantia*, *acrimoniam humorum temperantia*, *fibras laxantia*, & *occulto sale vol. constantia*; v. g, *Rad. Alth. Lil. alb. Cep. coct. Allium, Semina, Flores, Olea, Unguenta & Emplastra, emollientia dicta.*

Inter *Tumores in specie* primatum tenet *Inflammatio*, nunc *genuina* nunc *spuria*, orta à sanguinis stagnatione, quam vel læsiones externæ, vel causa interna infert. In *Cura interna* vide in *cap. de Inflammatione*; externè crebrò applicetur in principio *Decoctum Sulph. cum Urina*; vel *Succus Canc. flav. rec. calidus*, vel *Spiritus aromatici cum Sp. Vin.* vel *Lixivium ciner. sarment. Vitis cum Vitriol. Sale & Aceto.* Si his discuti nequeat, promoveatur *suppuratio*, temperatis quidem in *genuinâ*, acrioribus verò in *nothâ*; pro quo scopo egregium est *Lac*, in quo coctus *Sapo Venetus*. Tumor sponte vel scalpello aut cauterio apertus cum *Bals. sulph. & Empl. diasulph.* mundificetur & consolidetur.

Suffusio sanguinis seu *contusio* eandem sortitur naturam cum *Inflammationibus* genuinis. Internè eminent *Ocul. Canc. cum Aceto*, *Carbones Tiliæ in Vino*, *Salia volat. & si suspicio sit partis cujusdam internæ læsæ*, vel *blandè laxantia* vel *blandè diaphoretica*. Externè pro scopo resolvendi convenit *Spir. Vini rectif. nunc camphorat. nunc crocat. Lixivium cum Vino factum, Spir. Sal. armon. cum Spir. Vini paratus*; *Bals. peruv. cum Vitello Ovi & Spiritu Vini*, inprimis in partibus nerveis; item *Decocta* vel *Catapl. ex Rad. Symph. Sigil. Salom. Melil. Fl. Samb. Chamom. & Croco cum Vino.* Hæc in suffusione leviori, grandior enim *suppuranda & consolidanda* venit. Gravissimè verò *Gangrænâ* minitans profundè *scarificanda*, & hinc applicandum est *Ung. ægypt. cum digestivis.*

Erysipelas tumor est non adeo insignis, intensè rubens, ardens & dolens, latè diffusus, digitis pressus maculam albam subito rufescentem ostendens, cum horrore & subsequente gravi æstu incipiens. *Causa* est acidum volat. cum sale sanguinis febriliter effervescent, & sanguinem in vasis capillaribus circa partes ut plurimum nerveas figens. *Interne* hoc acidum infringit *Roob. Sambuci.* *Externè* idem vi suâ alcalinâ discutiant *Spir. Vini crocat. & camphorat.* Lintea *Spermate Ran.* imprægnata, *Fel. Carpion. Theriaca* cum *Sale Absinth.* *Decoct. Oliban. & Myrrh.* cum *Camph. & Croco.* His jungantur *saturnina, acidum absorbentia*, nempe *Sacch. Saturn. Cerus. Minium*, ætû frigida & adstringentia, item *pinguia & mucilaginosâ* valdè nocent. *Erysipelas* malè curatum abit in *Ulcus serpens*, in quo casu optimus est *Succus Nasturt. cum Cerus. Litharg. Lactè Lun. & Croco Martis;* vel *Ung. ex Litharg. ℥iii. Ung. popul. de Ceruß. Refriger. Galen. an. ℥i℔. Ol. ros. ℥i. M. in mortario plumbeo.*

Tumores critici in Morbis acutis oriuntur ex partibus heterogeneis à Mafsâ sanguin. præcipitatis, circa vasa capillaria ejus motum impredientibus, primariò in locis glandulosis, secundariò in nerveis. *Furunculi* facilè maturantur *Empl. Citrin. & consolidantur Empl. de Meliloto*, *Bubones* (in Inguinibus) & *Parotides* (circa Aures) *benigni* maturandi & consolidandi more consueti: *Maligni* verò sunt vel *pestilenciales* vel *venerei*. Priorum curam, ut & *Carbunculorum* vide in Cap. de *Peşte*. *Venerei Bubones* oriuntur ab acido viscido maligno in Inguinibus coacervato: mutantur *Empl. Vigon. cum Mercur. malax. cum Ol. dest. Lign. Guaiac. vel Ol. Tartari volat.* Emolliti aperiantur larga apertione: hinc mundificetur *Ulcus Bals. Hyper. cum Ol. dest. Lign. sancti & Tartari*, item *Ung. de Apio* cum tantillo *Mercurii præcip. vel Arcan.*

Arcan. corallin; superimponendo *Empl. dictum*. Internè usurpentur primò *Decocta Lignorum*, & postea *purgantia*, ac in fine *Sal & Spiritus Viperarum*.

Paronychia est tumor in Articulis, in primis Digitorum, subinde universum Brachium ex consensu afficiens; ortus ex humore acri corrosivo Perioestium & Tendines occupante, qui ut plurimum nil aliud est quam alimentum ex osse læso transfudans & alteratum. Sistitur hic dolor *Linimento* ex *Sordibus Aur.* cum *Sacch. Saturn.* & pauco *Ol. Avellan. extr.* item *Linteo* cum sterquilinio humectato. Sæpè supervenit Inflammatio, eaque in *Apostema*, vel sine apostematione ad *Gangrænam* vergit.

Perniones præservat & curat *Petroleum* illitum; item *Terebinth.* cum *Vesicâ bubula* imposita. Si gravius à frigore læsæ sint partes nerveæ, applicetur *Decoct. Rap. ficc.* vel *Catapl. liquidum calidum*. Exulceratas curat *Linimentum* ex *Rapâ excavatâ*, repletâ *Oleo ros.* & *sub cineribus assatâ*, facta postmodum expressione; item *Mucilag. sem. Cydon.* cum *Aq. Solani* extracta, add. tantillo *Tut. præparatæ*.

Tumores serosi molles indolentes, à digito impresso nullum vestigium recipientes, oriuntur à lymphæ impedito motu aut extravasatione. Hos discutit *Aq. Calcis viv.* cum *Spir. Vini*; item *Stercus bubulum* cum *Pulvere Cuminum*; & *Empl. ex Baccis Lauri* cum *Oleo*, *Sterc. capr.* & *Melle*. Jungantur interea internè *Decoct. Lign. junip. & Sassafras*.

Oedemata, seu *Tumores laxi*, in primis in Cruribus, digito cedentes, & hujus vestigium diutius retinentes, oriuntur à lymphâ crassâ viscidâ cum chylo crudo & Massâ sangu. hinc inde distributâ & stagnante. Ut pluri-

mum Morbis five chronicis five acutis superveniunt. Sed si per se appareant, metus est ne Morbus chronicus superveniat. Internè conveniunt *stomachica*, *anticatarrhalia*, & *antiscorbutica*. Externè egregia sunt *Lixivia*, item *Fomenta* & *Catapl.* ex *Rosemar. Bacc. Junip. Origan. Chamom.* in *Lixivio* decoctis; item *Empl. de Bac. Laur. cum Ol. dest. Succin.* quotidie his repetitum; item *Suffitus* ex *Succin. pulveris. ℥viii. Acet. dest. ℔i.* in *Lapidibus* candefactis. Si acria desiderentur, convenit *Lixiv. ciner. Sarment. Vitis*, in quo bulliat *Sulphur commune*; *Ol. Tartar. Vol.* aliquoties à *CC. ust.* rectificatum; cui non cedit *Ol. Guaiaci. dest. probe rectif.* In contumacioribus Tumoribus fiat *Catapl. calidum* ex *Sterc. capr. cum Urina humanâ*; vel ex *Fimo equino* cum *Farin. Hord. & Aceto*. Si hujusmodi Oedemata aliis morbis superveniant, optimum est *Chelidon. maj. rec. contusum*, & plantis Pedum applicatum.

Scrophulæ & Serumæ oriuntur à lymphâ acido austerâ in meatibus glandulosis collecta. Quædam sunt mobiles, & quædam firmitus radicatæ; quædam sunt legitimæ, benignæ & indolentes; & quædam illegitimæ, malignæ, & cancrôsæ. Inter *Resolventia* eminet *Ol. dest. Helmontii* (in tract. *Tartarus non est in potu*) *Ol. Lacert. cum Aceto præpar.* (harum pulvis internè nobilis est) *Empl. de Gum. ammon. & Cicuta crocatum Mynsicht. cum Merc. viva*; *Catapl. ex Fol. Cucum. asinin.* Habetur *Amalgama mercuriale*, cum quo *Emplastra* parata forsan sunt egregia. Si hæc non discutiant, suppurentur applicando *Empl. de Meliloto cum Ol. Amygd. d. & Pingued. Serpent.* vel *Empl. magnet. Ang. Salæ* mixtum cum *Empl. diasulph.* Suppuratæ non statim aperiendæ, sed quamdiu fieri potest relinquendæ, ut eo major glandulosa pars suppuretur. Aperto Abscessu applicetur *digestivum cum Merc. præcip.* hinc pro mundificatione *Bals. sulph.* Si Glan-

Glandula sit pendula, seta equina pedetentim constrin-
gatur, ut sensim marcida sponte separetur. Si propriis
tunicis inclusa sit, tollatur tota membrana manu Chi-
rurgi, saltem ubi non magna vasa aut nervi ad glandu-
lam tendunt. His jungantur internè fixa acidum absor-
bentia, ut *Spongia combusta*, *Ossa Sepiæ*, *Remedia viperi-
na*, *Arcanum duplicatum*, *Pumex præparatus*, *Piper*, *Pulv.
sternutat.* cui accedunt purgantia appropriata.

Scirrhus seu *Tumor durus*, tactui renitens, oritur ut-
plurimum ex sanguine aut chylo crudo coagulatis. Si
dolens sit, in *Cancrum* ferè degenerat. Inter *Resolven-
tia* eminet *Empl. succulentum* vel *Catapl.ex Cicut. Man-
drag. Nicot. Cucum. asinin.* &c. hinc *Empl. de Cicut. cum
ammon.* vel *Empl. Vigon. cum Mercur. dupl.* item *Lamina
Saturni Hydrargyro* illita. Si his non cedat, suppuran-
dus, *temperatis* tamen, nam *fortiora* facilè Gangrænam
exulceratam inducunt. *Scirrhus* dolens, cancrusus, aut
intactus relinquendus, aut in duritiem lapideam indu-
randus, *Nitro* in *Aceto* soluto.

Cancer est *Tumor* sub initio magnitudinis pisi cum
punctione, nigricans, interdum lividus, successivè in-
crementum capiens, in progressu vehementius dolens
cum pulsatione, & nigritie venarum circa tumorem san-
guine turgidarum; tandem exulceratus cum vicinarum
partium depascentia & dolore miserabili. *Causa* est aci-
dum volatile naturæ arsenicalis. Hoc acidum *occultum*
est in Cancro incipiente; in exulcerato verò manifestius
propter novum acidum vitiosum effervescentiam ciens
quod ferè incurabile est. *Occultum* itaque saltem pallia-
tivè tractetur per temperata; *internè* remedia ex *Cancris
fluv. externè* *Empl. ex Saturno* diutius trito cum *Ol. ros.* &
Croco in mortario plumbeo cum pistillo plumbeo cali-
dè; item *Empl. ex Ol. Ran. cum CC. ust.* & *Saturno* simi-

liter ductis. Cancrī exulcerati seu manifesti, vix nisi *Arsenico*, aut *Amalgamate Mercurii* cum *Saturno* cedunt; *vid. de Ulceribus*. Notetur autem, Scirrhus, Strumas, & quasvis excrescentias facile ad Cancros exulceratos degenerare, inprimis si per acriora mucilaginosā ad supurationem adigantur, illa enim transpirationem impediendo retenta acriora reddunt, & simul acidum occultum in actum ducunt.

Gummata Gallica sunt tumores duri in Ossium medio periostio incumbentes, subinde cum dolore nocturno, ostocopo, partes molles subjacentes & ipsa ossa rodentes. Oriuntur ab acido venereo ossa infestante, adeo ut horum alimentum corrumpatur & coaguletur. In Cura conducunt *internè sudorifera ex Lignis & mercurialia*; *externè Ol. dest. Guaiac. & Terebint. cum Merc. viv. addito Opio* (quod in Tumoribus sanguineis & dolorem sistit, & resolvit) item *Lamina Saturni Merc. vivo illita*.

Calli, Ganglia & Sarcomata fiunt, quando fibrillæ partium læsæ alimentum proximum ulterius recipiunt, & diutius retinent, unde magis quàm par est assimilatur. *Calli Ossium & Ganglia* resolvenda sunt per *Laminam plumbeam Merc. vivo*, vel *Ol. dest. Junip. inunctam*; item *Folia Semperviv. maj.* quibus detracta sit inferior cuticula, mane & vesperi renovandam, item *Empl. Vigon. cum Mercur.* item *Lamina Saturni Spiritu Vini. & Aceto dest. infusa*, asperso *Euphorb.* *Ganglia* successivè evanescere cogit. *Sarcomata*, nervis non adhærentia, aut cum valis arteriosis insignioribus non conspirantia, excindenda sunt, heterogeneam substantiam postmodum eradicando cum *Ung. ægypt. & suppurantibus*.

Excrescentiæ partibus dissimiles, propriis follicul. inclusæ, sunt ex nutrimento partis nerveæ retento, alterato, & in aliam substantiam mutato; & sæpè Lunæ phases imitantur.

tur. Causa est erosio membranæ ab internis, vel dilata-
tio & laceratio ab externis. *Folliculi* fiunt à fibris crassis
separatis, à nutrimento distendente longius protensis,
adeo ut inde fibras emittant, mutuo sui concursu mem-
branam constituentes, quæ nutritur & dilatatur. Mate-
ria in folliculis contenta, nunc sevo, nunc melli, aut
pulti similis est, quia alimentum conglomeratum coa-
cervatur. In *Cura* Tumor recens resolvendus, quod ra-
rò fit: vel suppurandus. Sed si tumor confirmatus sit,
& membranæ firmiter coaluerint, aperiendus est Tumor
& tota cystis radicitus evellenda, vel cultro successivè
separando, vel erodentibus, cavendo ne tantillæ fibræ
remaneant. Primò itaque maturetur Tumor *Empl.* ex
Pice nav. Gum. ammon. & Sulph. Aperto Tumore aufe-
ratur Cystis *Ung. ægypt. cum Terr. Vitriol. d. & pauco Virid.*
Æris. Tales Tumores in Capite propter densam & fir-
miter circumtensam cutem, non tam extrorsum promi-
nent, quam latius sub cute expanduntur, & *Testudo* vel
Talpa audiunt, qui suppurandi vel incidendi ocyus, ne
materia retenta acrior reddita Cranium cariosum reddat
sed si ex fibris duræ Meningis per suturas oriantur, relin-
quendi sunt intacti, ne periculum Inflammationis duræ
Meningis inferatur.

Verrucæ nunc planæ, nunc ex angusto collo pensiles,
pro *causa* agnoscunt fibras nerveas laceratas, & nutri-
mentum foras emittentes; in digitis pedum *Clavi* dicun-
tur, qui si ex solis fibris nerveis oriantur, facilè, sin si-
mulex læsis *Tendinibus*, difficiliùs curantur, propter
Inflammationis & Gangrænæ metum. In *Cura* Verru-
cas tollit *Planta*, *Cieporon* dicta, contusa & applicata; item
Succus Chelid. maj. crebrius repetitus; item *Lac Tithym.*
seu *Eful.* leniter vulnerando Verrucam si tenacior sit.
Laudantur *Ammon.* in *Aqua* solutum, *Linimentum* ex
Spir. Sulph. aut *Vitriol.* cum *Melle*, *Humor salivalis* à *Lima-*

cibus sale abstersis ejectus. Emolliri possunt Clavi & Verrucæ *Empl. ex Cera cum Merc. d. aut Vigon. cum Merc.* partem emollitam semper abscindendo. Ad *Verrucas venereas* in locis pudendorum : *R. Aq. Plantag. ℥ss. Merc. præcip. Div. Alum. ʒss.* dissolvantur invicem, & cum penina huic liquori intincta tangatur Verruca, quæ pedetentim marcescens decidet.

Fungus est Tumor mollis, albicans, circa Articulos ex membranis aut tendinibus laxis excrescens. *Causa* est humor nutritius retentus & collectus; cui si se jungat Synovia, interdum *Fungus* evadit *cancrosus*. In *Cura* mox in principio supprimatur, quia nutrimentum absumit & corpus ad Tabem disponit. Exscindendus itaque aut exedentibus tollendus est; vel si hoc periculosum sit inspergantur *Pulveres exsiccantes & acidum temperantes*, ex *CC. usto, Myrrh. Pomphol.* & nisi hæc suffecerint *Mercur. præcip.* quæ si non suffecerint lethale est malum.

Aneurisma est Tumor pedetentim collectus ex sanguine arteriæ à quacunque causa vulneratæ, mollis, digito cedens, sed statim recurrens, laxus, interdum pulsatorius, coloris sæpè ejusdem cum partibus vicinis; ut plurimum in partibus externis, idque ferè sine periculo; ut etiam in partibus internis observatus fuerit, & mortem induxerit. *Cura.* Cum frequentissima causa sit pertusio Arteriæ loco Venæ, imponatur *Lamina Saturni*, cum forti ligaturâ. & in opposita parte secetur Vena. Alias applicetur *Empl. ex Sumach. Hypocist. Sang. Drac. Aloes, Thuris, an. cum Album. Ovi.* Si his neglectis *Aneurisma* jam factum sit, premat Chirurgus Arterias ex ramo axillari in Brachium decurrentes, ita nullus percipietur pulsus in Carpo; hinc factâ largâ incisurâ Sanguis semi-grumofus evacuetur, postea comprimatur Arteria & applicentur globuli ex *Vitriolo albo* bombaci involuti, post-

postmodum inspergendo *pulv. ex Sarcocol. Colophon. & Resin.* cum *stupis cannabinis* hoc pulvere imprægnatis, & desuper applicando *plumaceola* cum forti ligatura. Sic sanguis successivè transudando liquefacit *Vitriolum*, & *Vitriolum* erodit labia Vulneris, quo facto denuo coalescit. Hi *Globuli* tamdiu relinquantur, usque dum decidant, quod non fit nisi Arteria sit consolidata.

Varices sunt Tumores à sanguine hærente in Venis distentis, quarum tunica laxata est. *Causa* est vel sanguis crassus melancholicus, Venas circa valvulas distendens, & earum tunicas laxans; vel sanguinis motus in trunco quodam impeditus, hinc, propter vasa iliaca venosa ab Utero tumido in Gravidis compressa, Varices in Cruribus apparent. Si nimius sit hujusmodi Tumor *i. e.* si ob vasorum ruptionem, aut propter aciditatem Ulcus aut Gangrænam minetur, evacuetur sanguis crassus per puncturam acûs, & applicetur *Lamina saturnea*. In leviori malo applicetur *Ung. ex Succ. Canc. fluv. p. ii. cum Butyr. majal. p. i. coctis.* Vel *Catapl. ex Farin. Lup. ℥i. Sterc. capr. exsicc. ℥iii. Aceti non valde fortis, in quo Mars ignitus quinquies sit extinctus, q. s.* In Varicibus costarum *Fernelius* laudat *Fotum ex decoct. Alum. rech. in Aceto acerr. & strictissimam ligaturam*, continuando per mensem.

S E C T. VI.

De Gangræna & Sphacelo.

Gangræna communis est affectio quibuscunque læsionibus superveniens, & non differt à Sphacelo nisi gradu. Ita verò generantur, & partis color floridus in obscurum, quasi carneum, mutatur, hinc pedetentim nigrescit; in incipiente Gangræna

græna adest sensus pulsationis, qui cum calore subito perit, partes molles paulatim flaccescunt, & in *Sphacelo* cutis sponte à partibus subjectis separari potest. *Causa proxima* est jactura acidi volat. spirituosus, partem in suo esse conservantis, adeo ut hic peccet *alkali*, à quo, sulphur partis dissolvente & in acidum agente, foetor & putredo deducenda sunt. *Causæ remotæ* vel *mediatæ* fomitem hujus acidi, viz. influxum sanguinis & spiritus vitalis impediunt, ut *Contusiones* & *Læsiones Vasorum externæ*; vel *immediatè* acidum destruunt, insensibilem transpirationem prohibendo, & hinc retenta acriora reddendo, ut *Frigus*, in primis partium nervearum; huc faciunt *Vena*, & *Morbi maligni*. Notandum autem, in *Sphacelo*, partem, licet mortificatam, interdum motum adhuc habere, quatenus movetur à *Tendine oblongo*, cujus musculus adhuc sanus est; item *Gangrænas* à causâ internâ vix curabiles esse, quia amputatâ parte in alterâ erumpit; item partes nerveas & facilius his Affectibus corripi, & difficiliter curari.

Cura. In *Gangræna*, ejus progressus inhibendus, interne quidem per *Theriac.* & in primis *Camph. Spir. Vin. camphorat. Spir. theriac. camphorat. Citrata* cum *Camphora*, & similia, expectando sudorem; externe verò per lintea *Spir. theriacal. camphorato* imprægnata, *Pulvere Aloes & Myrrh. conspersa*. Elegans est *Jus Brassicæ acidæ*; item *Decoct. Calc. viv. & Sulphuris*; vel *Decoct. Calc. viv. add. Merc. dulc. & Spir. Vini*; item *Decoct. Sal. armon. in Urina Ægri*, vel *decoct. Scor. Antimon. in Aceto*. Accedit *Catapl. ex fimo equino in Vino cocto*, vel ex *Farin. Lupin. & Fab. cum Oxymel.* Item *Panni lintei intincti decocto Capiti mort.* *Aquæ fortis contusi in Aq. ros.* In *Sphacelo* separanda est pars ægra à sana, vel *ferro candente*, vel *Butyro Antimonii*, quo etiam circulus ducatur circa mortificationem, ut impediatur ulterior mortificationis progressus.

In

In leviori Sphacelo fiant scarificationes profundæ eluendo loca scarificata cum *Sp. Vin. & Aceto* & dein illinendo *Ung. ægypt.* vel *Linimentum Hartman.* ex *Merc. præcip. cocto ad consist.* cum *Oleo Nucum.* Dum hæc fiunt, impediatur ulterior progressus *Epithemat.* ex *Scord. Absinth. Bacc. Junip. Myrrh. & Aloe* in *Aceto, Vino,* vel *Lixivio* coctis, add. *Alum. Vitriol. & Sal. marino.* In graviore verò *Sphacelo* amputetur pars vel per cultrum incurvatum frigidum, & ferram postmodum pro *Ossibus;* vel per cultrum planum candefactum. Posterior methodus magis dolorosa est, sed minus cruenta. Si *Sphacelus* sit à causâ externâ, ducatur deorsum cutis tam firmiter, ut aliquid de parte sana amputetur. Si verò à causâ internâ oriatur, largiter in parte sanâ fiat sectio. *Abscessus* in parte factus curandus suppurantibus & mundificantibus, instar *Ulceris* recentis.

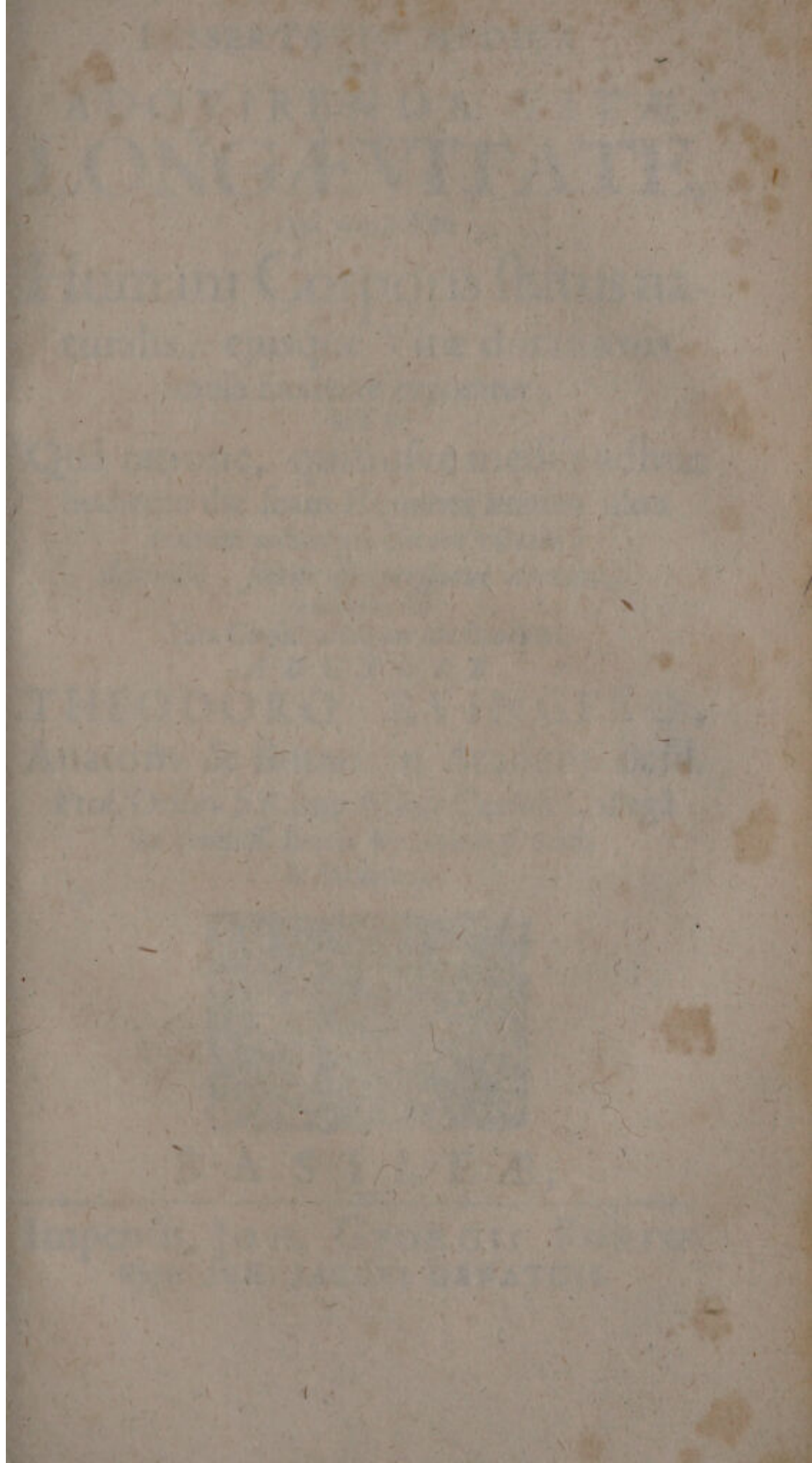
F I N I S.

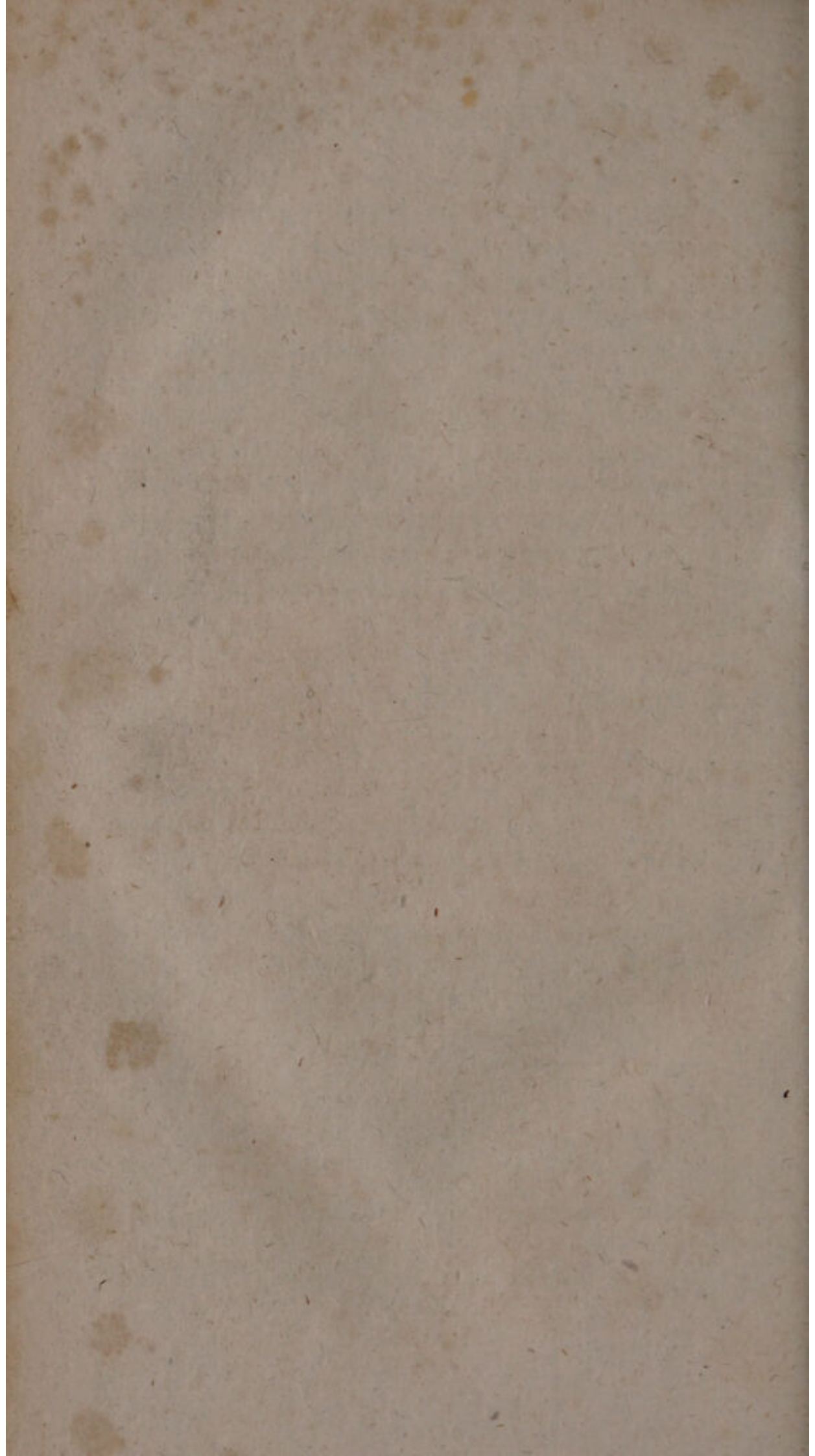

1851
The first of the year was a very
successful one. The weather was
very good and the business was
very good. The first of the year
was a very successful one. The
weather was very good and the
business was very good. The first
of the year was a very successful
one. The weather was very good
and the business was very good.
The first of the year was a very
successful one. The weather was
very good and the business was
very good. The first of the year
was a very successful one. The
weather was very good and the
business was very good. The first
of the year was a very successful
one. The weather was very good
and the business was very good.

W. W. W.

The first of the year was a very
successful one. The weather was
very good and the business was
very good. The first of the year
was a very successful one. The
weather was very good and the
business was very good. The first
of the year was a very successful
one. The weather was very good
and the business was very good.
The first of the year was a very
successful one. The weather was
very good and the business was
very good. The first of the year
was a very successful one. The
weather was very good and the
business was very good. The first
of the year was a very successful
one. The weather was very good
and the business was very good.

DISSERTATIO MEDICA
DE
ADQVIRENDA VITÆ
LONGÆVITATE,

Quâ non solum

Humani Corporis status naturalis,
ejusque Vitæ durationis
causa succinctè exponitur,

Sed &

Quâ ratione, quibusve mediis adhuc
hodierna die suam Homines ætatem ultra
centum annos producere valeant,
distinctè, solidè & perspicuè docetur.

Additur in fine

Idea Consultationum Medicarum.

AUCTORE

THEODORO ZVINGERO,
Anatom. & Botan. in Academ. Basil.
Prof. Ordin. S.R.Imp. Natur.Curios. Collegâ
ac Sereniss. Ducis Würtemb. Consil.
& Archiatro.

B A S I L E Æ,

Impensis JOH. GEORGII KÖNIG.
Typis JOH. JACOBI GENATHII.

UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
ONCE

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

QUOS EXCELLENS
PROSAPIÆ ANTIQUISSIMÆ SPLENDOR
MAGNA INDOLIS GENEROSITAS
RARA INGENII FELICITAS
MAXIMUS PULCHERRIMARUM VIRTUTUM
PIETATISQUE CULTUS
INCOMPARABILIS LITTERARUM AMOR
BONIS OMNIBUS
AD INVIDIAM USQUE COMMENDANT
PERILLUSTRIBUS ET GENEROSISSIMIS
DOMINIS, DOMINIS

JOHANNI
CASPARO

ET

WILHELMO
LUDOVICO

LIBERIS BARONIBUS à DORINGENBERG
DOMINIS HIRTZBERGÆ
IN HAUSEN BRANDERSHAUSEN
CASTELEN ET AUENSTEIN
DYNASTIS IN WILDENSTEIN &c.

DOMINIS AC MECOENATIBUS SUIS
GRATIOSISSIMIS,

QUIC-

QUICQUID HOC EST QUALECUNQUE EST
DISERTATIONIS DE
LONGÆVITATE COMPARANDA
SPECIMEN ACADEMICUM

THEODORUS ZVINGERUS,
ANATOMICUS ET BOTANICUS
BASILIENSIS

OBSERVANTIÆ DEBITÆ AMORIS SINCERI
MEMORIÆ ACCEPTORUM BENEFICIORUM
GRATÆ CONSTANTISQUE
MONUMENTUM

NON SINE VITÆ DIUTURNÆ
SANITATIS INCONCUSSÆ
REGIMINIS SUBDITORUM FELICIS
SUCCESSUS CUNCTORUM MOLIMINUM
FORTUNATI
PROSPERITATIS TANDEM OMNIGENÆ
VOTO ARDENTI
AC SUI INSUPER SUORUMQUE
COMMENDATIONE SUBMISSA

D. D. D.

DIS

DISSERTATIONIS MEDICÆ
DE
Adquirendâ Vitæ Longævitate

C A P U T I.

*Humani Corporis Origo. Ejus Natura, Vita,
Sanitas, Partes, Actiones variæ.*

§. I.

Nondum absolutam statuerat re-
rum Universitatem Conditor *Mundi
fabricæ
admi-
randæ*
omnipotens, cùm jam Cœlum
ac Terram, & quæcunque ho-
rum ambitu continentur, infi-
nitas ferè corporum species sex
dierum spatio è nihilo produxisset, easque ve-
lut ex abditissimâ suæ scientiæ abyssò in publi-
cam hanc Mundi adspectabilis scenam effudis-
set. Singula quidem Divinæ Sapientiæ visa in-
ventaque fuerunt optima, utpote in quibus ni-
hil vel mole grandius, vel formâ magnificentius,
vel varietate amœnius, vel ornatu & pulchri-
tudine elegantius, vel ordine partium decen-
tissimo admirabilius, vel denique perfectione
absolutius deprehendere licebat. Deesse tamen
videbatur adhuc rationalis Creatura, quæ in
multi jugem, continuo mundanæ hujus Machi-

Creatio
hominis.

Homo
microcos-
mus.

Ejus ex-
cellentia
præ aliis
animan-
tibus.

In Homi-
ne tri-
plex Vi-
ta.

næ intuitu, admirationem rapta, illius Opificem, & Plasmatores supremum, Conservatoremque optimum, indefinente laudis, honorum, atque venerationis cultu prosequeretur. Protinus hinc Deus, ad complenda sexti diei, totiusque adeo creationis opera, Telluris rudem & sine imagine glebam, ignotas hominum jussit induere formas, utque novum hoc opus suam felicius imaginem exprimeret, vitalem ipsi auram cum rationis usu clementer inspiravit. Sic igitur ortus est *Homo*, totius veluti creationis compendium, Universi hujus exemplar, Animal, ut *Cicero* vocat, rationis & consilii plenissimum, quod omnes uno propemodum ore *Microcosmum* nuncupare voluerunt, cum nihil intra angustos sui corporis limites continere videretur, cui non simile quid in amplissimo Macrocosmi theatro spectare detur. Hominis est autem hæc præ reliquis animantibus excellentia & prærogativa, ut obtinuerit corpus longè majore, subtiliore, & elegantiore partium apparatu concinnatum; ut cum animâ suâ cogitante divinam acceperit imaginem; ut insuper dominium in singulas Telluris creaturas adeptus, ac denique Vitam præ reliquis viventibus magis durabilem nactus fuerit, imò in æternum duraturam, nisi fœdus primorum Parentum lapsus intervenisset, hicque moriendi necessitatem ipsis simul & posteritati toti, nefando inobedientiæ crimine, adduxisset.

§. 2. Liceat autem in Homine triplicem omnino Vitam statuere, *primam* quidem in *Animâ rationali*, quæ consistit in perpetuo cogitandi actu: *alteram* in *Homine*, quæ nihil est aliud, quam unio corporis & mentis seu animæ rationalis,

nalis, utpote quâ durante vivit homo, cessante verò eadem vivere simul hic desinit: *tertiam* denique in *corpore solo*, quam credimus sitam esse in continuo pulsu cordis & arteriarum, indeque contingente assiduo partium fluidarum per solidas decursu, cum subsequenter diversis actionibus corporis vitalibus, quemadmodum sunt *Respiratio, Pulsus Cordis, Sanguificatio, Secretiones humorum, Nutritio, &c.* Etenim ex his ipsis actionibus præsentibus corpus vivere concludimus; sicut vicissim, si illæ penitus cessaverint, corpus etiam mortuum esse, hominemque è vivis excessisse deprehendimus. Quod *vitam Animæ* spectat, immortalis ea est, ab interitu prorsus immunis, sive dein illa corpori sit juncta, sive ab hoc separata. Reliquæ autem duæ *Vitæ* à se invicem quodammodo dependere videntur, ita quidem ut, cum vita corporis cessat, hocque ineptum planè evadit, in quo mens suæ voluntatis operationes exercere queat, Anima quoque emigret, locumque à Judice supremo destinatum petat. Sicut vicissim, quando in Generatione Hominis corpus conceptum formatumque vivere per omnes sui partes incipit, ipsa simul Anima rationalis infunditur, hacque sui unione cum corpore Hominem viventem constituit.

Vita animæ immortalis.

Vita hominis quodammodo à vitâ corporis dependet.

§. 3. Major difficultas esse videtur in designandâ vitæ corporis nostri *Causâ*, vel *Principio vitali*, à quo vitalitatis origo & continuatio dependet. Observamus enim, diversum heic Eruditos statuere ac sentire, quoad quidem *secundam* in rerum naturâ stabilitam causam. Nam de *primâ*, quæ solus est Deus, nulla hactenus mota fuit controversia. *Secundam* verò il-

Principium & causa vitæ humanæ.

non est
Anima
rationalis.

nec Calidum nativum.

nec Spiritus vivificus, Archæus, Calor balsamicus &c.

lam causam, eamque principalem, ante omnia non dicimus cum Aristotelicis variis, esse *Animam rationalem*, sine hac enim corpus vivere incipit, insciaque illa vitales in corpore nostro actiones contingunt. De Vitâ loquimur corporis humani, non hominis totius, hujus enim vita sine corporis conjunctione cum Animâ subsistere nequit. Si quis verò cum aliis Peripateticis Vitæ principium *Animæ vegetanti* aut *sensitivæ* attribuire malit, cum illo simul dissentire non erubescimus, quoniam per *vegetativam* animam nihil nisi ipsissimam vitam, de cujus causâ quæritur, per *sensitivam* autem vel motus solum corporeos, à vitali spirituum motu dependentes, vel rationalem certè Animam, quæ propriè sentit, intelligere possumus. Neque facimus cum illis Hippocratico-Galenicis, qui Vitæ continuationem à *Calido* quodam *nativo*, jugiter *Humidum* in partibus solidis *radicatum* consumente, dependere statuerunt. *Calidum* ejusmodi partibus nullum inest, uti nec *Humidum* qualecunque *radicale*, nisi quod ab humoribus atque spiritibus apportatur. Adde, quòd vivere Aquatilia notemus, quibus nullum tamen calidum inest; quòd partes etiam corporis nostri summè refrigeratæ vivere nihilominus pergant. Minus adhuc accedimus ad Hermeticos, vel Spagiricos quosdam, qui *Spiritum* nescio qualem *vivificum* sub obscuris nominibus *Archæi*, vel *Caloris balsamitici*, aut *Mumiæ nativæ*, aut *Naturalis ignis*, *Flammulæve vitalis*, in corde habitantis, aut *Materiæ* cujusdam *perlatae*, aut *quintæ, cælestisve Essentiæ*, in vitali sulphure latitantis, pro Vitali principio obtrudere voluerunt; cum enim hæc vocabula indigeant prolixâ

lixa explicatione, ac tandem significare forsan possint substantiam, in cujus motu perenni vitam consistere jam supra docuimus, quomodo quæsumus pro Vitalitatis causâ admittere possemus? Nec denique iis facile assentimur, qui vel *Spiritus animales* per nervos jugiter decurrentes, vel *Spiritum humani seminis plasticum*, ceu corpus tenuissimum, mobilissimum, fulgentissimum, æthereo simillimum, è purissimâ ac nobilissimâ materni sanguinis evaporatione per naturalem partium principum calorem elaboratum, pro Vitæ causâ principali, & principio continuante venditant; arbitramur enim, in hisce potius causam Vitalitatis proximam in corpore latentem consistere, à quorum motu determinato & Vita in ovulo immediatè excitetur, & pulsus cordis atque arteriarum proximè producat.

Spiritus animales, Spiritusq; seminis humani plasticus est causa immediata Vitalitatis.

§. 4. Altius itaque *Principium vitale* est petendum, nec tam intra corporum nostrorum pomœria, quàm verò extra illa quærendum esse statuimus. Et cum hætenus, re adcuratius pensitatâ, deprehenderimus, sine *Aëris*, tellurem circumfluentis, continuo usu & inspiratione Vitam per repetita pluries momenta subsistere haud posse, minimè dubitavimus, eundem unâ cum intercurrente *Æthere* pro vitalitatis & motûs humorum *caussa principali* adgnosceret, *Aëris enim moles*, ut cum perspicacissimo Bergero, *Physiol. Medic. pag. 76.* loquamur, *incumbentis atmosphære pondere, & hinc pendente pressurâ, liquidi interioris elaterium rectè temperat & moderatur, unaq; renitentiam solidarum partium, propulsionemq; sanguinis per vascula pulmonum & cutis ac musculorum promovet atq; conservat.* Id quod nemini facile obscurum amplius esse potest, &

Aër, vel circumfluens tellurem Atmosphæra causa est principalis vitæ.

Quomodo motum sanguinis progressum conservet?

*mutato æquilibrio aëris, suo sæpe damno, multi experiuntur, quando is excedens pondere, vel deficiens, corpora plus æquo stipat & comprimit, vel temperando elateri interiori minus est sufficiens, atq; utroq; modo motum humorum graviter nonnunquam turbat, itaq; labefaciat & evertit, ut inde gravissimæ pronascentur passiones, & repentina interdum mors suboriatur. Quod etiam animalia, campanis vitreis inclusa, nos docent, quando in nostrâ potestate situm est, aëris ministeria antliæ excussione & restitutione adimere illis & redde-
dere vitam. Videlicet Aëreæ subtiles, summè mobiles, atque elasticitate præditæ particulæ in sanguinem quocunque modo intromissæ, motum sibi impressum retinent & ita non partium duntaxat solidarum poros facilè penetrant; sed & à molecularum sanguinis magis minusve solidarum resistentiâ variam sortiuntur determinationem, diversisque hinc nisibus, pressioni-
bus vel allisionibus moleculas dictas quaquaversum concutiunt, indeque repulsæ resiliunt, ut ita ex hoc continuo reciprocoque nisûs & renitentia particularum inter se actu motus humorum intrinsecus vitalis producat atque conservetur. Objici tamen heic solet, *Insecta* varia, etiam *Serpentes* per biduum & ultra sine aëre in vacuo vivere posse, adeoque aërem ad Vitæ continuationem non absolutè necessarium esse. Sed respondemus, Vacuum tale vix dari vel effici posse, in quo nullus planè aër existat, quod experimenta cum Antliis pneumaticis instituta nos abundè docuerunt; paucus verò ille aër, qui remanet in vase per antliam exhausto, sufficiens est ad conservandam per aliquot dies vitam in talibus Insectis. Sed insufficiens existit ad vitam diu-*

Quomodo
aër mo-
tum san-
guinis
intesti-
num pro-
ducat?

diutius producendam, ut vel hinc necessitas aëris denuo pateat. Habent sanè talia Insecta vitales succos ita dispositos, organaque corporis solida sic elaborata, ut quiescere, vel lentius aliquamdiu moveri, sed faciliè iterum pristinum motum vitalem à fluido ambiente recipere queant. Quod si verò omnis planè aër è Recipiente vase, in quod Serpens immissus fuit, exhauriretur, haud certè multas eum horas victurum esse credimus.

§. 5. Ex dictis sufficienter constare arbitramur, tamdiu Hominem vivere, quamdiu corpus ejus vivit. Ad Vitam autem corporis conservandam tantus, tamque subtilis partium diversissimarum apparatus requiritur, ut mirum cui videri queat, què tamdiu vita hæc durare valeat? Diximus suprà, eam consistere in pulsu cordis & arteriarum, indeque proveniente perenni fluidarum partium per solidas motu. *Fluidas* partes memineris esse *Humores & Spiritus*; in utrisque profectò motus tam *intestinalis* sive *internus*, quàm *progressivus* ad Vitam est necessarius. *Internum* motum rectè dicunt esse particularum fluidi cujuscunque insensibilium jugem inter se, eamque invisibilem agitationem, dum interea totum illius corpus intra vas aliquod quietum manere potest; sicuti v. g. vinum in dolio, aqua in vitro immota subinde manet, utcunque insensibiles talium partes inter se perpetim moveantur. *Progressivus* motus est, quo fluidæ partes de loco in locum, de vase in vas impulsæ progrediuntur. Ita enim *Succus nervosus*, quem ob maximam sui subtilitatem & agilitatem, cum doctissimis tam veteribus quàm neotericis Medicis, *Spirituum* ap-

Ad vitā corporis continuandam mirus partium apparatus requiritur.

Motus partium fluidarū internus.

Progressivus. Succus nervosus per nervos fluit, Spirituū nomine insignitur.

tissimi-

*Sanguinis
Circu-
latio.*

tissimo nomine insignire malumus, per tubulosam nervorum substantiam continuè urgetur, & protruditur, atque hinc ad sensum, motumque corporis voluntarium, ceu actiones animales producendas apprimè confert. *Sanguis* autem è Corde quidem per Arterias, usque & usque minores, in totum corpus, singulasque ejus partes tam internas quàm externas pulsus ope fluit, ac distribuitur; indeque per venas sensim majores ad Cor refluit. Atque hunc fluxum refluxumque Sanguinis, dum Vita subsistit, perennantem, qui primus invenit celebris in Angliâ Medicus *Guil. Harvæus*, *Circulationis* nomine ideo donavit, quòd Sanguis in hoc suo motu velut in circulum abeat. Inventum æternâ memoriâ vel eapropter dignum, quòd antehâc motus humorum tam ab hepate, quàm à corde versus corporis peripheriam assertus, maximas difficultates passus fuerit, imò ne quidem à perspicacioribus ingeniis concipi unquam potuerit.

*Actiones
corporis
diversæ.*

*Quæ A-
nimales?*

*quæ Vita-
les?*

§. 6. Plures in corpore vivente *Actiones* contingere, jam remotissima notavit antiquitas. Non omnes æquè ad Vitam necessariæ creduntur; vivimus enim, etiamsi non sentiamus; vivimus, etiamsi non loquamur, de loco in locum non moveamur, etiamsi non vigilemus, aut dormiamus. Atque tales vocârunt *animales actiones*, eò quòd maximè ab animâ rationali dependeant. E contrario si vel respiratio, vel pulsus cordis & arteriarum non procedunt, si humorum secretiones, si chylicatio, & sanguificatio cessent, Vita profectò aut statim extinguetur, aut diu amplius protrahi minimè poterit: unde & has Actiones magis *Vitales* nuncupare consueverunt.

§. 7.

§. 7. Non æquè requiritur ad Vitæ pro-
longationem perfectissima corporis *Sanitas*:
tum enim perfectè & integrè sanum dicitur cor-
pus, quando omnes illius partes, fluidæ & soli-
dæ, maximæ, medioxumæ, minimæ, optimè
sunt & naturaliter, sive secundum naturam di-
spositæ; quando fluidæ naturali particularum
suarum temperie, & proportionem sive crassi,
magnitudine, figurâ, situ, motuque indefinen-
te blando & æquabili pollent; quando in solidis
neque quoad conformationem, sive magnitu-
dinem, figuram, numerum, atque meatus;
neque quoad compositionem, sive situm; ne-
que quoad continuitatem sive unitatem quid-
quam desideratur. Jam verò multæ sunt, par-
tium inprimis solidarum, ægritudines, cum
quibus vita etiam ultra Nestoreos subsistere an-
nos posset. Testantur hoc facilè, qui *Verrucis*,
qui *Nævis*, aut *Lentiginibus*, qui digiti unius
vel alterius, aut membri etiam amputati defe-
ctulaborant; testantur, qui vel *Oculorum Caligi-
ne*, vel *Auditus imminutione* prehensi sunt; te-
stantur *Calvi* omnes, *Castrati*, & sexcenti alii,
in quibus certè prædicta, vel similia vitia levia
nullatenus impediunt, quo minus vitam longis-
simè producere queant.

§. 8. Ad quid igitur, inquis, tantus par-
tium in humano corpore apparatus, si aliqui-
bus earum absque dispendio Vitæ carere possu-
mus? Equidem non inficias imus, potuisse om-
nino Hominem vivere, etiamsi multiplicem
adeo partium apparatus non adeptus fuisset:
sed minimè tamen credimus, corpus humanum
tali ratione omnem perfectionem, absolutam-
que integritatem habuisse. Debuerat enim ille

*Ad vitæ
prolonga-
tionem
non requi-
ritur per-
fectissima
Sanitas.*

*Quid Sa-
nitas cor-
poris per-
fecta sit?*

*Ad quid
tantus in
corpore
partium
appara-
tus.*

crea-

creatura esse omnium perfectissima, simul & nobilissima; debuerat habere dominium in singula Telluris corpora; debuerat diligenter laborando vel inter faciei sudorem de victu & amictu sibi prospicere. Ad hæc omnia requirebantur multiplices corporis exercitationes, diversissimaque opera, quæ certè feliciter nemo sine tam artificioso tot partium, mutuo inter se consensu & harmoniâ sibi invicem aptissimè junctarum, apparatu peragere & expedire potuisset.

*Corpus
humanū
vivens
dici potest
Machina
naturalis.*

*Divisum
est in
Truncū,
cujus tres
sunt ven-
tres,*

*et Ar-
tus.*

*Non exci-
tatum
fuit à for-
tuito ato-
morum
concursu.*

§. 9. Quòd si enim *Corpus* jam ipsum *hominis* paulo adcuratiùs, imò anatomicis oculis contemplemur, mirificum statim plurimarum partium contextum observabimus, vi motûs, ipsi à Deo primitus impressi, *ἀνθρώπου* mobilem. Hinc non adeo malè quis illud cum *Automato*, vel *Machinâ hydraulico-pneumaticâ*, per aquas & aërem agitabili, comparaverit. *Machina* enim dici potest *naturalis*, in quâ Creator Sapientissimus *Truncum* constituit, in tres *Ventres*, nimirum *Caput*, Cerebri domicilium, *Thoracem*, Cordis Pulmonisque habitaculum, & *Abdomen*, Hepatis, Ventriculi, Lienis, aliorumque viscerum tabernam divisum. Huic *Trunco* annexit *Artus*, tam superiores, sive *Brachia* & *Manus*, quibus varii labores in humanum commodum peragi solent, quàm inferiores sive *Crura* & *Pedes*, quibus insistens *Truncus* beneficio Articulorum, & Musculorum de loco in locum moveri, diversaque voluntatis imperia, non secus atque *Artus superiores* exequi possunt. Usque adeo ut gratis quis dicat, fortuito quodam molecularum vel atomorum concursu membra omnia in humanum corpus coaluisse; tam providè enim, tam ordinatè, tam aptè

aptè omnia formata, harmonice juncta, involucroque cutaneo tecta fuere, ut ope tam artificiosi contextus Homo spirare, cibos appetere atque assumere, nutriri ac sustentari, vigilare, dormire, ridere, flere, generare, loqui, & quæcunque sunt reliqua Vitæ munia, obire valeat.

§. 10. Atque ut jam præcipuas *Partes*, earumque *Actiones*, quas Anatomici alias describere solent, obiter attingamus, in Abdomine quidem ante omnia *Ventriculus* occurrit, pars utris instar cava, triplici tunicarum apparatu constans, & Appetitu urgente assumpta in os Alimenta, ibidemque, si fuerit opus, masticata ac salivali succo imbuta, Deglutitionis ope per gulam & œsophagum addmittens, tamdiuque fovens, donec à præsentē Liquore stomachali minimè acido, sed salso-volatili aquoso, (quem Lympha gastrica atque Saliva potissimum componunt) per modum nec fermentationis, nec coctionis aut elixationis, sed dissolutionis solius, spatio quinque, sex, vel plurium pauciorumve horarum, in Massam chylosam, ptisanæ cremori haud absimilem, fuerint conversa. *Chylificationem* hoc opus vacant, quâ absolutâ Succus chylosus motu Ventriculi tunicarum peristaltico, per dextrum sive inferius ejus orificium, quod Pylorum vocant, in canalem Intestinorum tenuium, à Duodeno incipientem, protruditur, sicque continuè per illa ulterius pellitur. In hoc ipso autem itinere, per accedentem ex Hepate *Bilem*, *succumq. Pancreatis lymphaticum*, Massa illa chylosa valde diluitur, atque in Chylum perfectum, lacteo-dulcem, nec non excrementosam fecum materiam

In Abdomine Ventriculus Chylificationis negotium expedit.

Chylificationis absolutio in Intestinis.

riam faceffit, quæ dein à perpetim durante motu peristaltico ad crassâ Intestina, ac tandem per Alvum maximo cum sanitatis fœnore promovetur; dum ipse Chylus interea sub lactis formâ in Vasorum quamplurimorum lacteorum, maximè tenuium, atque valvulis donatorum, oscula impellitur, hincque glandulas Mesenterii majores transeundo, per pauciores ductus, quos Vasa lactea secundi ordinis appellant, in Rēceptaculum chyli, (ceui expansionem magni Trunci lymphatici, à Venâ subclaviâ usque ad Ilia descendētis, ibidemque varios in ramos separati) demittitur, ulteriusque sine morâ, unâ cum confluyente eundem in Truncum variis è partibus Lymphâ, sursum per caulem Ductus sic dicti thoracici, (à Trunco illo minimè discrepantis) urgetur, tandemque in Venam subclaviam effunditur, ac Sanguini ad Cor refluenti permiscetur.

Necessarius chyli succus

Ad nutritionem & vitalitatem.

§. II. Utilis est maximè, imò necessarius iste *Chyli succus*, tum ad Sanguinem, tum ad solidas Partes nutriendas. Quod si proin is fuerit naturalis, ac sine labe, h. e. lacteus, & balsamico-dulcis, consistentiâ debitâ, figuraque molecularum globuloso plicatili, sub quâ facilè per angustissimos etiam tubulos penetrare, ac circumculari valet, præditus, tum aptus omnino est, non solum ad præstandam Nutritionem, sed & ad Vitalitatem prolongandam. E contrario, si vel in quantitate vel in qualitate idem succus peccet, si à falsis, acidis, acribus, pituitosis, viscoso-mucosis, aliisve particulis heterogeneis inquinatus sit, tum certè occasionem non unam præbet sanguinis turbationi, aut vitalium ejusdem motuum immutationi, similiq̃ phænomeno-

nomeno, à quo dein vitalis Principii debilitatio, cum tempore causa mortis acceleratur.

§. 12. Chylosus porrò Succus in Sanguinis laticem semel intromissus, & cum hoc jam Circulationis motum inchoans, sensim alteratur, atque per repetitas in suo per cor & arterias itinere, conquassationes, post aliqualem suarum molecularum in sanguineas nisum, harumque renitentiam, mutata quomodocunque crasi & configuratione in Sanguinis formam convertitur; si non primâ statim, saltem multiplicatâ circulatione. Atque hoc ipsum negotium *Sanguificationis*, est seu *Hæmatoseos*, Sanguificationis. cujus officinam neque Cor solum, neq; Vasa hæc aut illa tantum, neque Sanguinem ipsum, sed totius corporis arteriosa præcipuè Vasa pronunciare audemus. Sanguificatio autem ista ad Vitæ continuationem adeo est necessaria, ut si illa vel nullatenus vel vitiosè contingat, noxæ statim hinc in Corporis œconomia oboriantur, citam allaturæ ruinam, nisi suæ Hæmatosis integritati maturè restituatur. Ejus officina. Contribuunt ad hanc tam nobilem corporis functionem, partim motus ipsorum Liquorum circulantium intestinus; partim Respiratio, sive expansio & contractio vesicularum pulmonalium, sub quâ probabiliter corpuscula aeris puriora in Venulas pneumonicas admittuntur; partim denique cordis & arteriarum Pulsus. Quæ ad Hæmatosis contribuant. Ab hisce enim causis contingit, ut molecule chylosæ lymphaticæ, cum sanguine circulantibus, sub continuâ intra pulsantes arterias conquassatione, in minores usque & usque molecules faceffant, hinc particulas novas aëreas simul & sanguineas subinde admittant, cumq; illis tandem post variam præcedentem inter sese col-

lisionem, ac inde contingentem debitam crasin & configurationem, in spumantes globulos rubicundos, sive Sanguinem perfectum convertantur.

*Sanguis
& Chylus
sunt hu-
mores
corporis
principa-
les.*

*Sanguis
in circu-
latione
varias
partes
amittit
per Tran-
scolatio-
nem so-
lam.*

*Transco-
latio sim-
plici mo-
do per
pressionē
contingit*

§. 13 *Sanguis* proin hic unâ cum *Chylo* principales sunt nostri corporis *Humores*, quintam alimentorum essentiam, & balsamicam quidem illam, in sese continentes, è quantitate maximâ aquoso-gelatinosarum, minore sulphurearum, salino-alkalinarum & acidarum, minimâ tandem terrestrium ac salino fixarum molecularum compositi; atque pro vitæ continuatione, uti suprâ monuimus, non tantum intestino, sed & progressivo motu præditi. Quæ autem in Sanguine consistentia deprehenditur, lacti qualicunque ferè similis, robusta quidem satis est; & juxta plures Medicos in statu naturali fibroso-gelatinosa; sed non adeo tamen firma, quin variis in partibus visceribusque glanduloso-secretoriis, moleculas diversas, ceu totidem novos Humores, sive *utiles* illos, sive *inutiles*, ex sese dimittat; & quidem solius *Transcolationis* ministerio, non autem per præcedaneam quandam in secretoriis partibus Fermentationem, Coctionem aut Præcipitationem, quemadmodum nonnulli etiam celeberrimi aliâs Medici asseverârunt. *Transcolatio* autem illa simplicissimo modo contingit, dum particula qualescunque secernendæ, post impetratam prius sub circulationis opere debitam suam configurationem, in angustissimis canaliculis satis pressæ, per poros sibi convenientes extruduntur, apertisque secretoriis tubulis excipiuntur, unde postmodum sua quæque in loca à naturâ destinata ulterius progrediuntur.

§. 14. Atque ita fit, ut in extremitatibus Arterio-
larum capillarium porosis *Lympha* secernatur,
humor ille gelatinoso-limpidus & falso-volatilis,
postquam per peculiaria vascula sua lymphati-
ca Glandulas hinc inde globosas, (à *Malpighio*
satis adcuratè descriptas, quas etiã *Nuckius* mu-
cosas appellavit,) transiit, in iisque per aliqua-
lem motum carnearum fibrarum systalticum
aut compressivum novam vim aut impetum ad-
eptus est, Sanguini deinceps venoso, vel etiam
Chylo, quorum motum tam intestinum quàm
progressivum juvare, coagulationemque præ-
cavere debet, reddendus; in Pancreatis viscere
glanduloso autè *Succus* sic dictus *Lymphatico-pan-*
creaticus, per ductum illius communem in In-
testinum Duodenum, ad chylosæ Massæ præ-
standam dilutionem; in Hepate *Bilis*, ceu suc-
cus amarus, falso-volatilis, oleoso-resinosus,
turbidus, & obscurè flavescens, per ductum
cysticum ac porum biliarium in idem Duode-
num pro Chyli à fœcibus commodiore seque-
stratione & perfectione transfundendus; in Glandulis
salivalibus & stomachicis *Humor Lymphatico-salivalis*
pro exhibendo Ventriculi men-
struo, ad cibos dissolvendos necessario; in A-
cinis dein glandulosis aliis, v. g. Pericardii, Ar-
ticulorum, aliarumque etiam partium mem-
branosarum humor serosus aut gelatinoso-mu-
cosus pro facilitando partium motu, sequestre-
tur. In Liene verò *Lympha* ex arterioso san-
guine copiosa sequestrari videtur, quâ per suos
canales ad Truncum lymphaticum magnum
secedente, reliquus cruor, generandæ jam Bili
aptissimus, per ramum splenicum, transver-
sim sub Ventriculo per Omenti superiora ex-

currentem, vasaque stomachi breviter in itinere suscipientem, fluit, & hinc in Venam Portæ ad exhibendam sufficientem pro exhibendâ Bile, venosi Sanguinis quantitatem debitam amandatur. Ut falsissimum hinc sit, Lienem esse Viscus inutile, sine quo Animal vivere commodè queat, cum revera non contemnendus, prorsusque Vitalitati prolongandæ noxius biliosi Humoris defectus contingeret, si Lien vel absens esset, vel suo officio minus probe defungeretur.

Inutiles
humores
è corpore
elimi-
nandi.

Quinam
illi, qui-
busque in
partibus
secernan-
tur.

§. 15. Atque hi sunt præcipui *Humores excretitii utiles*, qui scilicet in corpore manentes insignem ei utilitatem ad Vitæ Sanitatisque propagationem afferunt, usque adeo ut, si deficiant, vel vitiosi existant, labes hinc statim oriatur Longævitati offensa: ad quam tamen producendam non sufficiens erat, *utiles* tantum *succos* à sanguine secerni, sed necesse simul fuit, *inutiles* ac superfluos, etiam inde sequestratos, prorsus ex ipso corpore eliminari, ne suâ in corpore permanentiâ sensim cumulati *Cachexias, Hydropes, Apoplexias*, aliæque mala excitarent. Quamobrem provida ubique Natura de variis simul partibus colatoriis & tubulis prospexit, per quos illi facillè separari possunt. Hinc in crassis Intestinis *Fæces*, in Glandulis subcutaneis *Vapor transpirans* ac *Sudor*, in lachrymalibus Glandulis & Carunculis *Lachrymæ*; in Glandulis Narium & Palati *Mucus*; in Tunicâ Aurium glandulosâ *Cerumen*, in Glandulis & Vasculis uterinæ *Vaginæ menstruus Sanguis*, in Renibus verò binis, ceu Visceribus Abdominis lentiformib⁹ glanduloso vasculosis *Humor seroso-sulphureo-salsus*, sub *Urinæ* nomine secernitur, quæ postmodum in pelvim

pelvim Renum delapsa per Ureterum canales, in Vesicam triplici tunicarum ad paratu constantem protruditur, & hinc demum è corpore per Fistulam urinariam prorsus excernitur. In Testiculis autem virilibus *Semen* spumoso-album ac valdè spirituosum producitur, *Semen virile.* quod dein per vasa ejaculatoria sive deferentia in seminales Vesiculas ad futurum usum deponitur; humor utcunque Individuo, in quo gignitur, parum utilis, necessarius tamen ad producendam atque propagandam prolem. Ita quoque in Mammarum muliebrium Glandulis numerosissimis post partum *Lac* secernitur, itidem *Lac muliebre.* Humor, non tam ipsi alendo Individuo, quàm verò nutriendæ Proli utilis, ac ferè necessarius. In Testiculis muliebribus denique nullum de novo semen generatur, sed ibidem à nativitate jam factum adest, sub *Ovulorum* formâ, in quibus seminalia colliquamenta, ceu futurorum *Semen femininũ seu Ovula* Fœtuum rudimenta hærent, fœcundanda tamen illa, formanda, & expandenda in Concubitu fœcundo, sub quo auram masculini Seminis per Tubas Uteri Fallopianas ad Ovaria ascendere, Ovulum unum alterumve obvium suâ volatilitate penetrare, hinc aeri reliquisque particulis in ipsorum colliquamento existentibus actuationem sive motum vitalem, à quo Fœtûs futuri formatio, formatique statim explicatio, & per ipsam seminalis in Ovulo colliquamenti substantiam aliqualis augmentatio contingit, exhibere, sicque *Conceptionem* fieri opinamur.

§. 16. Quod *Spiritus* sic dictos *animales*, (de *Spiritu vitali* & *naturali* nihil novimus) attinet, *Spiritus animales* quos *fluidi* vel *liquidi nervei* nomine alii insignire maluerunt, contingit illorum sequestra-

tio in corticali vel cineritiâ Cerebri & Medullæ spinalis substantiâ, quam ex innumeris glandulis conflata esse, oculi Microscopio Malpighiano armati jam diu detexerunt. Aut profectò, si Glandulæ nullæ adsunt, quemadmodum adcuratissimo hujus seculi Anatomico Ruy-schio placet, *fluidum* tamen illud *spirituosum* è porulis minimarum Arteriolarum, mirè admodum intortarum, transmittitur ad cerebri Medullam. *Spiritus animalis* autem est substantia vel portio sanguinis arteriosi maximè subtilis & mobilis, ex Aëreis plurimis, ac paucioribus longè aquoso-vaporosis, & blandissimis salino-tartareo-volatilibus particulis constans, atq; in poris Cerebri ac spinalis Medullæ secreta, indeque per infinitas Nervorum propagines ad Sensus Motusque tam vitales, quàm animales præstandos in totum corpus distributa. Usque adeo necessarius est Liquor hic nerveus, ut nulla omnino secretio, ad conservandam vitam necessaria, absque illo contingere queat; etenim tonum & firmitudinem præbet naturalem fibris membranisque omnibus, quæ si nimiam quantitate implentur, sicque fortius quam par est, in Secerniculis tenduntur, tum secretio liquorum hebetatur; si verò parcius, vel nullatenus Spiritibus implentur, tum humores ob fibrarum & pororum nimiam laxitatem & flacciditatem copiosius è sanguine elapsi diffluunt; utrumque non sine sanitatis dispendio. Præter hæc latex iste spirituosus vinculum quasi est Corporis & Animæ, ita quidem ut si ille in Organis corporeis certam quandam ab impulsu objectorum externorum agitationem sive motum undulatorium, ad medietatem usque Cerebri conti-

nu-

Ejus ne-
cessitas
et usus.

Vinculum
quasi est
corporis
& Ani-
mæ

tinuatum, fuerit adeptus, certæ quoque cogitationes eapropter in Animâ sive Mente excitentur, sicque perceptiones, sensationes, atque dijudicationes contingant; & vice versâ, si Mens aliquid judicet, velitque ab his illisve corporis partibus expediri, Spiritus animales in earundem musculis fibras transversas statim fortius tendât, moxq; simul excitatâ fibrarum carneo-motriciû contractione voluntarium Motum præstent.

§. 17. Ut autem Sensationes, Motusve tam *animales & voluntarii*, quàm *vitales & Involuntarii* tanto certius feliciusque contingere possent, prospexit Natura de variis *Organis*, per quæ ejusmodi functiones peragerentur. Motuum organa sunt inprimis *Ossa & Musculi*, horumque *fibræ motrices & carneæ*, per longitudinem extensæ, atque transversalibus membranaceis fibris stipatæ, in quibus Fluidum nerveum sive Spiritus animales, elasticitate quadam gaudentes, ad moderatam plenitudinem sunt expansi, ita tamen ut, si à qualicunque impetu vel contentione acceptâ fibras transversales magis expandant aut tendant, fibræ hinc carnosæ, per quas sanguis decurrit, simul constrictæ atque contractæ Musculum abbrevient, motumque partis suscitent, tanto fortio-
Organæ
sensuum
& motus
rem illum, quanto major fibrarum dictarum à Spirituum elasticitate sit expansio vel tensio. *Quod enim causam motûs musculorum attinet*, verba sunt Casp. Bartholini, *Thom. Filii, Specimin. Histor. Anatom. Cap. VII. p. m. 163. Neutiquam probabile videtur, musculos ita moveri à spiritibus eos inflammantibus, ut extrema propius ad invicem accedant; nec verisimilius est nonnullorum commentum, per succi nervosi & sanguinis concursum ef-*

fervescantiam fieri, quâ intumescat venter muscu-
 li, & tumore facto, extrema propius ad invicem
 accedere. Certam autem est, solam fibrâ carneam
 breviorâ fieri, & secundum totum ductum æqua-
 liter; an verò hunc motum à se habeat, an à fluido
 aliquo, an utrumque concurrat, dubium est. Certè
 ligatâ aortâ in cane vivo, inferiorum partium mo-
 tum voluntarium cessare deprehendimus, & resecto
 vel ligato nervo, vel aliter utcunque impedita,
 partium omnium, versus quas idem ramos mittit,
 sensus cessat, & obedientia desideratur animæ de-
 bita, licet non ideo motus ipsis fibrâs denegetur.
 Itaque admitti quidem debet, Spiritus animales &
 sanguinem concurrere ad Musculi motum volunta-
 rium, nempe spiritus animales, quatenus volunta-
 tis imperium deferunt, modo quodam nobis ignoto,
 cum, nervo integro voluntatis imperium constet, &
 abscisso eodem pereat; sanguis autem in contractione
 fibræ carneæ considerandus, quasi causa, sine quâ
 non peragi potest, quatenus illam irrigat, & vitali
 rore imbuit. Sensuum organa sunt varia, & qui-
 dem Interiorum est Cerebri medium vel Cen-
 trum ovale *Vieuſſantio* nuncupatum, à quo Nervi
 plerique suam trahunt originem; & in cujus
 poris tubulisque innumeris diversissimæ Spiri-
 tum undulationes, fibrillarumque ab objectis
 percussiones, ad quas Anima præsens ex ordina-
 tione Divini Conditoris admirandâ diligenter
 attendit, contingunt. Exteriorum sunt v.g. Oculi,
 Aures, Nares, Lingua, & Fibræ Cutis aliarumque
 partium membranaceæ, in quibus certè singulis
 expansæ sunt Nervulorum fibrillæ, ac papillulæ,
 Spirituum latice turgidæ, quæ à diversissimis ob-
 jectis externis, diversimodè percussæ, specifi-
 cum suum motum, indeque simul productas ac
 certis

certis modis determinatas Spirituum undulationes, vel tremulas agitationes ad Centrum ovale Cerebri continuant. Neque enim ipsum objectum, aut ejus aliqua species Cerebrum subit, sed tantum motus, qui ab impressione in Sensûs instrumento factâ proficiscitur. Medium verò ac vehiculum, quo illa Organorum sensoriorum motio, ab objectis facta, ad Cerebri meditullium defertur, Spiritus est animalis, sive ut *Clarissimus Bergerus Physiolog. Medic. Cap. XXIII. §. 6. p. 329.* loqui amat, *Succus nervosus, quo placidè perfusæ Cerebri ac Nervorum Fibræ ita oportune ac separatè omnes extenduntur, ut vix ulla pars corporis, cui aliqua earum innectitur, tangi moverique possit, quin simul moveatur succus iisdem comprehensus, atque per concitatas ejus undas, fibrarumq; fortè ipsarum tremores, consimilis motus ad communem illarum stirpem (sensorium commune Cerebri) traducatur, dum nimirum succi illius partes posteriores premendo priores, eademq; porro sibi proximas urgendo, impressionem ab objectâ re factam, continuatis undis tremoribusq; per totam fibræ longitudinem ad Cerebrum propagant.*

§. 18. Omnes denique Partes, quarum vel superficiaria hætenus mentio fuit facta, *Arteriis* Partes corporis tubulosæ. foventur, à quibus Sanguis pro nutritione ac vitalitate præstandâ advehitur; *Venis* item, per quas idem Sanguis in Arteriolarum extremitatibus, vel appendicibus, à variis sive utilibus, sive inutilibus humoribus liberatus ad Cor refluat: *Vasis* porro *lymphaticis*, quibus sequestrata in plerisque corporis partibus Lympha decurrit, & ad venosum Sanguinem, dilutionis fine transmittitur: *Nervis*, per quos Spiritus

animalis in omne corpus distribuitur, suisque munis obiter supra expositis defungitur: *Membranulis* tandem *fibrosis*, quibus integræ partes obteguntur, atque à variis externis injuriis tutæ præstantur. Subjecta quoque sunt omnibus *Ossa*, dura illa, sed tubuloso-fibrosa corpora, quæ Cartilaginum interventu, ac mediantibus ferè passim Tendinibus cum Musculis colligata, partes omnes molles fulciunt, sustinent, & ad varios corporeos motus subeundos apta reddunt; dum videlicet diversis articulationibus sibi invicem junctæ, nunc Corpus totum, nunc Membra hæc illave, pro voluntatis multiplici imperio huc vel illuc flecti & moveri, diversaque vitæ munia obire solent.

*Involu-
crum corpo-
ris com-
munia.*

§. 19. Ut autem Vitales motus partium fluidarum, ab omnivariis ambientium corporum injuriis tuti manere possent, Natura partes prædictas omnes *Cuticulâ*, *Cute*, & *Membranâ adiposâ*, pinguedinem heic uberiolem, illic parciolem suas intra cellulas membranaceas continente, simulque fibras hinc inde carnosas vel motrices, à quibus sub *Panniculi carnosî* nomine Cutis rugari vel laxari v. gr. in fronte solet, complectente, ceu communibus involucribus; singulas verò partes adhuc *Membranâ propriâ* & speciali vestivit. Quanquam hæc ipsa Involucra ex parte quoque Secernicula existant, in quibus lymphaticus maximè Humor ex arterioso Sanguine sequestratur, & vel externas in auras plus minus sensibilibiter excernitur; vel ad communem Lymphæ truncum confluit.

*Conceptio
vivifica-
tio, &
formatio
fætus.*

§. 20. Habet ergo Vita nostra, ut brevibus omnia complectamur, suum ortum in materno Ovulo, in cujus liquamine gelatinoso admissus

missus masculini Seminis Spiritus, summè volatilis & activus, sub concubitu fecundo blandum excitat particularum motum, per quem tantisper cum increfcente Ovuli mole continuatum, non solum lineamenta seu rudimenta novi Hominis incomprehensibili quodam modo (nisi jam cum Cartesiano-Medicis ea vel à nativitate posita adeoque præexistentia statuere velimus) ponuntur, sed & Guttula rubicunda saliens formatur, quæ ipsius Embryonis corculum existit, adeoque prima in corpore pars vivens, sicut & ultima moriens observatur. A continuante verò hinc Corculi istius motu vitali particulæ colliquamenti spermatici alimentosæ paulatim ad singularum partium rudimenta apponuntur, donec formatio & explicatio rudimentorum Fœtus sive Embryonis sit absoluta. Cum autem materia sufficiens pro augenda Hominis jam formati magnitudine in ovulo non sit, necesse fuit, illud ab Ovario separari, inque Uteri capacitatem per Tubam Fallopianam (ceu canalem membranofum ab Oviario in latus Uterini fundi protensum) detrudi. In Uteri proin cavitate sic ampliata cicatrix Ovuli, sive punctum cruentum, quo antea Ovarii substantiæ adnatum fuit, statim Uteri spongiosæ superficiei adhærescit, ac ita paulatim in molem carneam, Secundinæ nomine donatam, faciens, ex hiantibus interea

*Nutritio
& Au-
gmenta-
tio fœtus.*

vasis Uteri sanguinem maternum circulantem acquirit, qui dein per Venam umbilicalem in Hepar Embryonis, hinc & Cor ejusdem transiens, ac postea per totum Corpusculum circulari motu decurrens, ubique nutrimentum affert; cujus ope Fœtus sic grandior redditus

tan-

tandem gelatinosum quoque nutrimentum, in Amnii membranâ proximè Fœtum ambiente, è materno Sanguine per Chorii papillulas depositum impetrat; quod aliquot imprægnationis mensibus Fœtus ore subinde haurit, ac in Ventriculum deglutit. Atque ita vivere Homo intra Ovum incipit, vivere sine respiratione, nutriri & augeri pergit, donec tandem sub finem noni mensis maturitatem adeptus, & respiratione jam indigens, Uteri fibras ad excretionem stimulando, pariendique dolores excitando, in hunc Mundum protrudatur.

Infans in lucem editus pro vitæ conservatione eget.

Alimento & Spiritibus.

Respirationis negotium.

Inspiratio.

§. 21. In lucem autem editus sic Infans, non maternam amplius vitam vivere potest, sed propriam agere tenetur; quem in finem pro continuando Cordis & Arteriarum pulsu, reliquisque vitalibus motibus non *Alimento* tantum, quo vitales Succiperpetim sunt refocillandi, sed & *Respiratione* indiget, functione Pulmonis, musculorumque Thoracis & Diaphragmatis beneficio peragi solitâ, quâ circumfluus aër alternis vicibus in Pulmones impellitur, iterumque expellitur. Duas proin actiones habet, *Inspirationem*, & *Expirationem*. *Inspiratio* fit maximè per costarum dilatationem, quâ aër Thoraci proximus repellitur, hicque alium sibi vicinum trudit, donec tandem aliquis per nares & os in pulmonum tracheas & vesiculas recipiatur, sicque locum repleat à costis dilatatis derelictum. Maximum tamen momentum huc contribuit virtus aëris elastica, ejusdemque valida pressio, ab incumbentis Atmosphæræ pondere, multis experimentis demonstrabili, facta, quâ quidem fit, ut dum spira aëris intra Pulmonum vesiculas contenti propter expansum Thoracem debilita-

bilitatur, externus aer pondere atque elatere suo tanto facilius per os & fauces in asperam Arteriam, tracheas atque Pulmones irruat. Usque adeo ut Pulmones quidem dilatentur, quia aer ingreditur, aer autem in Pulmones non ruat, nisi pondere atque elatere suo dilatatus eo pellatur. Dilatant, atque à se invicem diducunt costas Musculi subclavii, ferratique majores & minores; imò & intercostales, non sine tensione musculorum Septi transversi. Sed quid sit, quod illos musculos in Infante recens nato ad talem actionem præstandam, ac deinceps per totum Vitæ curriculum continuandam irritet, ac stimulet, non æquè manifestum esse autumamus. Probabile tamen nobis videtur, incumbentem Atmosphæram elatere & pondere suo Infantis Pulmones subire, eosque ad costas ita appellere, ut hinc irritati Musculi intercostales majorem Pectoris dilatationem præstent. Facit etiam huc fortè non parum ipsa voluntaria Thoracis expansio, ad quam prævia quædam præcordiorum anxietas, respirationis ad circulandum per Pulmones sanguinem necessitate inductâ, contribuere potest. Quando autem ab ejusmodi pectoris dilatatione, aerisque in pulmones illapsu, partim Diaphragmatis musculi, in Inspiratione tensi ac irritati resiliunt, partim varii Abdominis musculi, non secus atque Bronchiorum fibræ carnosæ-nervosæ simul stimulantur & contrahuntur, tum verò Pectus contrahitur, & sic Aeris è pulmonibus expulsio, sive *Expiratio* contingit. Dum verò ita reciprocae diversorum Musculorum irrationes semper excitantur, necesse est, etiam Inspirationem & Expirationem, quamdiu vita subsistit, perpetuari. Non autem utile

Causæ costas Inspiratione dilatantes.

Expiratio.

Respira-
tionis
usus.

utile tantum, sed prorsus necessarium esse ad Vitam producendam negotium, Respirationem, omnium consensu patet. Sine illa certè neque intestinus, neque circularis sanguinis motus continuari posset: dum enim bronchia Pulmonum, ad extremas usque vesiculas, pro individuis comitibus habent Arterias & Venas pneumonicas, per quas Sanguis circulari solet, dum etiam Chylus per ductum thoracicum in venam subclaviam ascendere debet, jugiter profectò hos motus juvat trachearum atque vesicularum in Pulmone dilatatio, vasa illa singula comprimens, sicque Liqueorum per ea decursum promovens. Ut jam varios alios Respirationis usus sicco pede prætereamus, de quibus Anatomicorum libri consuli possunt.

C A P U T I I.

Longævitæ. Cause illius in Hominibus ante Diluvium. Mutati subinde Vitæ termini.

§. I.

Longævi-
tas.

HActenus Vitæ nostræ, aut Vitalitatis rationes tumultuariâ quadam prolixitudine dedimus: *Longævitatē* nunc si propius consideremus, nil statim hoc nomine aliud indigitatum cupimus, quàm *Vitam longam, diuturnam, Vitam diu protractam, aut productam, Vitæ diuturnitatem, vel longitudinem, Vitam per plurimos annos, imò secula annorum durantem.* Apud Græcos composito vocabulo audit *Μακροβιότης*, quâ qui gaudebant *Longævi, μακροβιοί, & μακροβιοί, nuncupati fuerunt.*

§. 2.

§. 2. Contigit autem hanc *Vitæ diuturnitatem* hominibus, nemo opinor est, qui dubitare aufit. Confirmare id possunt exempla, Longevitas quibus contigit. quacunque Mundi ætate notata, quanquam Vitæ humanæ terminus maximopere mutatus fuerit, & ab initio quidem Mundi longissimus usque ad Diluvium, postea verò intra pauca secula adeo contractus, ut jam tempore Moysis ultra centesimum trigesimum, & Davidis ævo ultra centesimum ætatis annum rarò extensus sit, ab eoque tempore ad hunc usque diem terminus semper idem permanferit. Equidem Protoplasti primique nostri Parentes, *Adam & Eva* in æternum vivere, atque in Paradiso semper manere potuissent, si Creatori suo obedivissent, ejusque præceptum sanctissimo Zelo perpetim observassent. Sed cum nefando scelere acceptam transgredierentur legem, atque loco Fructuum *Arboris Vitæ*, qui velut *Antidotum & Panacea* essent contra quascunque infirmitates, vetitum *Arboris cognitionis boni & mali* fructum degustassent, mortis pœnæ illicò subjecti tantam vitæ longitudinem, tam stupendam vitæ annorum seriem sibi amplius promittere haud potuerunt, sed solo diu vivendi desiderio contenti esse & acquiescere debuerunt. Terminus vitæ mutatus. *Terminus* tamen vitæ eâ mundi ætate ad millesimum prope annum extendebatur, durabatque is per integra sedecim secula usque ad universale Diluvium, & aliquandiu post, quemadmodum ex *Sacris* id *Literis, & Libris* quidem *Mosaicis* abundè patet, in quibus catalogus extat primorum Mundi Patriarcharum, quàm diutissimè viventium; inter quos licèt nullus reperiatur, qui millesimum ætatis annum attigerit, (cum *Mathusalah* ætate

ma-

*Apud
pios æquè
ac impios.*

maximus tantum per 969. *Jared* 962. *Adam* per 930. *Seth* per 912. annos vixerint) credibile tamen est, plures fuisse alios, quorum generationis lineæ descriptæ non sunt, qui millesimum fortè annum plenè excesserunt: etiam inter impios & à Deo rejeptos homines, quibus æquè diuturna subinde vita atq; piis fuit concessa. Ita enim ante Diluvium recensitas quidem deprehendimus sanctorum Patrum generationes undecim, cum tamen filiorum *Adami* per *Cainum* ad 910 annos viventem, generationes tantum octo reperiantur, ut adeo Posteritas & Progenies *Caini* longavior videri possit, quam dictorum Patrum.

*Ante Di-
lucium
commu-
nis homi-
num lon-
gævitas.*

*Contra-
ctus vitæ
terminus
post Di-
lucium.*

§. 3. In universum ergo *Longævi* fuerunt homines ante diluvium: postea verò satis citò vitæ *Terminus* fuit imminutus, atque in tertia jam generatione ad quartam primitivæ ætatis partem, ducentesium videlicet annum reductus. Nec diu & sic mansit, quin paulatim ad centesium annum descendit, imò hac adhuc ætate inferiorem, ubi dein usque ad nostra tempora substitit, quanquam rari amplius sint, qui nonagesimum aut centesium annum vegeti satis attingant. Multis rem exemplis probare nil attinet; qui Sacras diligenter Paginas legit, satis ex illis discere potest, unicum fuisse *Noachum*, qui sexcentos quidem annos ante, & trecentos quinquaginta post Diluvium, atque ita summatim, noningentos quinquaginta annos vixerit, ætatèque Posteris omnes superaverit. Etsi enim *Arphaxad*, qui ducentis post Diluvium annis nascebatur, trecentos, ipsiusque filius *Salem* quadringentos & triginta; *Heber* dein filius *Salemi*, à quo Hebræi originem habuisse ceduntur.

duntur, quadringentos sexaginta quinque annos vixisse referantur, trecentis tamen post Diluvium annis natum *Abrahamum*, à Noacho decimum, non nisi centesimum septuagesimum quintum, ejusque filium *Isaacum* duntaxat centesimum octuagesimum ætatis annum attigisse constat. *Jacob* autem *Isaaci* filius ad centesimum quadragesimum septimum; *Josephus* in magnâ apud *Ægyptios* authoritate ad centesimum decimum annum pervenisse legitur. *Levi* tamen, frater *Josephi*, filiusque *Jacobi*, centesimum tricesimum septimum complevit; eandemque ferè ætatem attigerunt *Levi* Filius atque Nepos, qui Pater fuit *Aaronis* & *Mosis*. *Moses* autem annos vixit centum & viginti; *Josua* annos centum & decem. *David*, utut ætate admodum gravis, vix tamen septuagesimum evasit annum, conquestus hinc suis in Psalmis de Vitæ brevitate. *Anna* Prophetissa, quæ annos septem in matrimonio, & per octuaginta annos vidua fuit, ultra centum & aliquot annos vixisse debuit. *Simeon* Propheta nonagesimo ætatis anno, valde tum senex, petitam ex hac vitâ dimissionem impetravit. *S. Johannes Apostolus* ad nonaginta tres, *Lucas Evangelista* ad octoginta quatuor vixisse creduntur. Atque hanc ætatem adhuc hodie pluribus in locis & Regionibus, præsertim in Helvetiâ nostrâ homines attingere certum est. Dum anno 1705. mense Julio Lucernâ Bernam, variorum naturæ curiosorum inquirendorum gratiâ transirem, in pago *Legnau* Rusticum ante aliquot hebdomatas sepultum esse audivi, qui centesimum & quartum ætatis annum excefferat. Eodem tempore in pago *Signau* Rusticum vidi, cujus nomen *Hans Elieberger* vegetum atque robustum,

nonagesimum ætatis annum agentem, qui ante fefquiannum tertio matrimonio sibi Juveneam Virginem junxerat, ex eaque filiolum sustulerat, in cujus Baptismi die cum Amicis sese inebrians Os humeri luxaverat, feliciterque restituebatur. Heic Basileæ ante mensem sepelivimus *Ambrosium Salatheim, Sutorem*, qui sanus vegetus & incolumis ferè nonagesimum tertium ætatis annum attigit. Imò Avia mihi adhuc dum est materna, nonagesimo anno proxima, satis firma ac sana, nisi quod annui Arthritidis fixæ insultus hætenus nimium hanc Matronam torserint. Ante decennium humi mandavimus Senatorem pium atque honestum Dn. Theodorum Burcardum, qui per sexaginta duos in uno matrimonio annos vixerat, tandemque anno ætatis nonagesimo tertio è vivis excefferat. Hujus Avus paternus Christophorus Burcardus ad annum ætatis 88. pervenit, atque in duplici matrimonio viginti duos liberos sustulit, quos inter filii sex fuerunt, à quibus hodierna Burcardiorum familia omnium amplissima atque numerosissima descendit, quæ Reipublicæ quidem Basiliensi à longo tempore Consules, Tribunos Plebis, & Senatores, prudentiâ, fortitudine atque dexteritate potentes; Academiæ verò simul Professores in omnivariâ literaturâ maximè celebres concessit. Quod si Catalogum longævorum nostræ Helvetiæ exhibere vellem, in considerabilem ille molem excresceret; in quo certe non solum Mater mea septuagenaria, atque nonagenaria propemodum Avia materna, sed egregius profectò numerus hinc inde adhuc prosperè valentium utriusque Sexûs personarum facilem locum inveniret. *Clar. Joh. Jac. Bajerus, Med.*

D. & Prof. Altdorff. in *Dissertat. epistolari de Longæ-
vitate Medicorum*, seriem notabilē producit ejus-
modi Virorum diutissimè variis in Regionibus
viventium. Liceat eis accensere Celeberrimum
nōstrum Medicum *Job. Casparum Baubinum*, qui
per 55. annos apud nos Medicinæ Professor, &
quidem in Collegio Medico ultra triginta annos
Junior fuit, nec ante octuagesimum ætatis añum
vitam cum morte commutavit. Ante hac Con-
sul nobis heic fuit Vir Ampliss. Dn. *Job. Rudol-
phus Feschius*, qui ad 84. ætatis annum maximè
vegetus assurrexerat, atque undecim viventes
post se filios cum tribus filiabus in matrimonio
reliquerat, liberorum nepotumque plurimorum
parentes & avos. Dum hæc scribo, famulus Ca-
pitanei cujusdam me convenit, è Moguntino
territorio oriundus, cujus Pater centesimum &
sextum, mater verò secundum & centesimum
ætatis annum attigerant, quatuordecim libero-
rum parentes. Celeberrimus Guido Patinus,
Regius Lutetiæ Paris. Medicinæ Professor, Epi-
stolâ 161. mentionem facit Guerini, *Senioris
Scholæ Parisinæ Medic.* 89. annum agentis, at-
que in suburbio S. Germani ex equo suo delaben-
tis, citra notabilem inde noxam statim subse-
quutam, licet aliquot post mensibus, die nimi-
rum 26. Febr. Anno 1660. è vivis excefferit.
Taceo plurimos, de quibus Novellæ subinde
referunt, quod ætatis annum centesimum trans-
grediantur ac superent. Catalogum quoque
sufficientem quamplurium, etiam inter Ethni-
cos viventium, congeffit *Franciscus Baco, Baro
de Verulamio*, in *Historiâ Vitæ & Mortis*, quam
consulere pro lubitu quisque poterit. Sufficit
nobis, inde patere, *Terminum vitæ* jam à tribus

annorum millibus similem propemodum fuisse, annorum videlicet centum, quem utut pauci attingunt, nonnulli tamen adhuc subinde excedunt.

§. 4. Cùm autem major pars Hominum ante senectutis annos è vivis excedat, interea pauci reperiantur, qui *Longævitatē* spernant, atque studio evitare contendant, jure merito inquirendas atque explorandas esse credimus *Causas* tum *primitivæ* illius, tum *hodiernæ Vitæ diuturnitatis*. Differentia enim tanta est inter

*Longævi
& Senes
hodierni
olim fuisse
Juvenes.
Ergo
Longævi
tatis pa-
trum an-
te dilu-
vium.*

omnium temporum ætates, ut quos hodie *Longævus*, & vel decrepitæ ætatis *Senes* appellamus, in primitivo illo Mundo nonnisi *Juvenes* extiterint Viri. Quod si ergo *Causas* Longævitatis, & inter illas quidem primò *Finalem Causam* considerare, eamque obiter attingere lubet, videtur omnino, Deum primævis hominibus longiorem vitam vel eapropter largitum esse, ut tanto citius humanum Genus in his Terris multiplicaretur, dominiumque in cæteras Mundi incolas exerceret. Cùm enim primò non esset nisi par hominum, *Adamus* & *Eva*, (Præadamitarum enim historiam credimus ludicrum fuisse otiosi ingenii commentum) Deus eorum generationi adeo largiter benedixit, ut brevi, gignente simul & obstetricante primitus Adamo, in Populo evaderent. Concessa tamen etiam fuit *Vita* longior eam ob causam, ut quæ in Paradiso facta est à benignissimo Creatore promissio, perfectè cognosci, longà contemplatione, accurate consideratione probè expendi & penetrari, hinc Posteritati tanto melius inculcari, imò inviolata semper conservari, propagari, & à nocentissimis Satanæ corruptelis tuta præstari posset.

set. Cum enim nullus eo tempore usus scripti-
onis adhuc esset, traditionibusq; meris om-
nia constare deberent, facile res primâ Mundi
ætate gestæ oblivionis æternæ tenebris immer-
sæ fuissent, si homines eo tempore tam breviter vi-
xissent. Tum verò etiam primævi Patres omni-
varias Artes atque Scientias excogitare & inve-
nire debebant, ad quod certè longâ experientia,
& per consequens Vitæ diuturnitas requirebatur.
Antequam Verbum Dei Scripto consignatum,
atque in Libros, quos *Sacra* appellamus *Biblia*,
translatum fuisset, Patriarchæ illi instar Biblio-
rum viventium erant. Verbum Dei enim tum
consistebat in Revelationibus Divinis, quæ Pa-
tribus primævis obtigerant, à quibus dein illæ
ad Posteriores usque ad tertiam, quartam &
quintam, pluresque sequentes generationes pro-
pagari debebant.

§. 5. *Causam efficientem* verò atque *conser-*
vantem Longævitatæ duplicem statuimus, *com-*
munem quidem vel *generalem* unam, ac *specialem*
vel *propriam* alteram. Prior illa *communisq;* omni
tempore Mundi non fuit alia, quàm liberrima
Dei Creatoris voluntas & providentia, quæ qui-
dem hos voluit majorem, alios minorem vitæ
annorum numerum attingere. Quòd autem
attinet *specialem* atque *propriam* magis causam
Longævitatæ primorum Patrum, nollem certè
statim heic cum *Rabbinis* quibusdam statuere,
Divino illam *miraculo* esse adscribendam: mira-
cula enim sunt insolita quædam, & extraordi-
naria phænomena, à Deo in hâc rerum natura
producta, adeoque effectus minimè cõmunes:
illa autem vitæ primorum hominum diuturni-
tas ante Diluvium universalis, communis & or-

Causa ef-
ficiens &
conservans
Longævi-
tatis eaq;
commu-
nis.

Specialis,
adscribē-
da.

non mira-
culo Di-
vino.

dinaria erat; paucique admodum fuerunt, qui maturâ morte naturaliter obierint.

nec solius
Naturæ
viribus.

§. 6. Neque iis facile assentimur, qui contendunt, soli *Naturæ bonitati* ac *robori* tam prolixam illam vivendi consuetudinem attribuentam esse; valetudinem nimirum, vigoremque *Naturæ* primâ Mundi ætate fuisse maximum; sensim autem ac sensim dein, fatifcente illius robore, contractum adque pauciores annos redactum esse vitæ humanæ Terminum, tandem & illam primævorum Longævitatē prorsus evanuisse. Verum si res ita haberet, breviorque indies vitæ Terminus ex invalescente solâ *Naturæ* rerum senectute ortus fuisset, cur quæso illa hominum ætas à termino mille annorum tam citò post Diluvium descendisset ad dimidiam, moxque iterum ad quartam, imò brevè ad decimam usque partem illius? Cur, inquam, jam inde à temporibus Mosis aut Davidis, per tria circiter annorum millia idem Vitæ humanæ Terminus immobilis substitisset, dum interea Mundus extremam senectutem attingere debuisset? Annon enim necesse fuisset, decrepitâ hâc Mundi ætate hominum generationem, propagationem, imò vitam ipsam penitus extinguere & cessare?

nec amor
Divino
extraor-
dinario.

§. 7. Ast fortè *chariores* fuerunt illi Patriarchæ Deo, quòd tamdiu vixerint? Esto hoc, quòd *chari* satis, dilectique fuerint Conditori suo, sed eapropter minimè censendum est, diutius vixisse: communis enim fuit illa diu vivendi sors, impiis non minus quàm piis concessa, quemadmodum id *Caini*, huiusque Posterorum exemplo manifestum satis redditur. Quin potius visum observatumque est omni ferè tempore, pien-

piantissimos, Deoque eapropter charissimos, longè citiùs quàm alios ex hâc miseriarum valle ereptos fuisse, si id videlicet Gloria Dei & talium hominum salus requirebat.

§. 8. Qui verò Longævitatem illam à *præ-*riore ante Diluvium aëre, salubrioribus alimentis efficacioreque terrâ deducere conati sunt, & hi certè falsi magnopere fuerunt. Si enim ab universali terræ inundatione ista omnia pejora red-
dita, corruptaque fuissent, cur Noachus ejusque Posterì tamdiu adhuc per aliquot generationes vixissent? Aut cur non hodierno seculo ad eam, quâ Primævi gaudebant, ætatem perveniremus, cum post tot à tempore Diluvii annorum myriades & Aër optimè depurari, & salubriora iterum alimenta reddi debuissent? Imò, cum hodie adhuc observemus, ab Imbribus & Pluviis subinde Aërem impuriorem, & malignum corrigi, purificari, & sereniorum reddi, Terram etiam ab omnis generis Insectis, Muribus, aliisque nocivis animantibus liberari; cur non potius dicere possemus, Terram post diluvium longè defœcатиorem, aërem puriorem, alimentaq; salubriora comparuisse? Sed idè tamen, quod ante illam inundationem, Cœlum Terræ imminebat, idem Sol affulgebat, fovebat, & recreabat; iidem spirabant Venti, nec nisi limpidis Aquis manabant fontes; & fruges & fructus æquè feliciter ac latè proveniebant, tantà certè Insectorum sorditie non conspurcati; ut vel eapropter Animantium carnes salubriores esse debuerint.

nec salubriori ante Diluvium aëri, aut alimento.

§. 9. Multo minùs cum Joh. Beverovicio, *Nec denique Ciborū Crudorū usui,* *Thesaur. Sanit. cap. 3.* Longævitatis causam dicere possumus, fuisse esum Ciborum crudorum,

nullâ coctione, aliave præparatione, primævi ignotâ, maceratorum, adeoque viribus adhuc integris, sub ignis torturâ & coctionis labore alias diffluentibus, pollentium. Nescitur enim certò, an illi Primævi cibus semper crudis usi sint, cum scientiam Naturæ à Conditore suo infusam habuerint, imò ignem suis in sacrificiis adhibere sciverint? Et si vel maximè Cibus crudis usi fuissent, nihil tamen hi profectò ad Vitæ procurandam diuturnitatem contulissent. Unusquisque enim in semet ipso experiri facile novit, plus Stomachum crudis, quam scitè delicateque coctis gravari Cibus. Adde quòd per ipsam coctionem laudabiliores alimentorum particulæ in apricum prodeant, faciliusque in Ventriculo digestæ Chylum nutrimentumve Succum præstantiorem exhibeant.

Sed Longævitæ adscribenda venit voluntati ac Providentiæ Dei, & variis causis secundis.

Sanitati completæ.

Simplici Victus. Diætæ exactus.

§. 10. Qui tandem Longævitatis illius primitivæ circumstantias omnes probè expendit, facile nobiscum consentiet, *primariam, veram ac principalem ipsius Causam esse Voluntatem, Decretum, Ordinationem ac Providentiam* Numinis Divini sapientissimam, præter quam tamen *supernaturalem causam naturales quoque Causas, sive secundas* intervenisse, & quidem duas præcipuè, ad vitam adeo diuturnam contribuentes, palam est, nimirum *Naturæ bonitatem*, seu firmam admodum constitutionem & soliditatem in partibus corporis; atque *simplicem insuper vivendi rationem, Diætamque* cum perpetuo salubrium *Aquarum* potu per omnia exactam, quâ quidem Primævi illi homines usi sunt. Certè Adamus & Eva in sui creatione tantam vitæ sanitatisq; perfectionem, tantum corporis qualiumcunque partium robur

acce-

acceperunt, ut in æternum victuri fuissent, si in sua mentis rectitudine, atque innocentia perseverassent. *Natura ipsa*, inquit Cl. Neodatus *Lib. I. Panth. Hyg. Cap. 6. è primis statim nascentis Mundi primordiis Hominem*, (utpote cui multis de causis & sanissime, & diutissime vivendum erat) *firmum ac robustum, erectum magno corpore, lato & amplo pectore, vultuq; amplis humeris, magnis extremitatibus, magnis item oculis, supercilio incurvato, mento quadrato, collo crasso, nervosoq; costis validis, lateribus firmis, ventre concavo, coxis osseis, brachiis, tibiis, ac talis nervosis articulatis, fortibusq; suris deorsum contractis, pedibus manibusq; articulatis, ac magnis, bene formatis, & nervosis, omoplatis fortibus, magnis ac distantibus, metaphreno articulado, carnosq; denso, magno amplo, robusto & bene costato, osseis ac validis lumbis, &c. præditum produxit; animalis scilicet & robustissimi & diutissime victuri ideam, & simulacrum.* Quamprimum autem de prohibito fructu comedisent, sicque Divinum præceptum nefando scelere transgressi essent, tum statim mortalitatis pœna secuta fuit, hominumque corpora fragilitati subiecta. *Quo die*, sonat Divini Numinis comminatio *Geneseos II. 17. manducabis de Arbore cognitionis boni & mali, morieris*: non eo quidem commissi peccati die, sed certò tamen morieris. Voluit nimirum Judex & Conditor altissimus suæ justitiæ sanctissimum rigorem ita commonstrare, & nihilominus simul admirabilem Clementiæ ac Misericordiæ suæ bonitatem interponere, quando hominibus illis adhuc in Paradiso versantibus, *ἡ ἀσκήσιον*, seu propitiatorium obtulit, benedictum videlicet Mulieris semen, quod

pro lapsis hominibus respondendo irati Numi-
nis vindictam expiare. Sed & simplicior vi-
vendi ratio, Diætaque per omnia exactior, me-
dium quoque non contemnendum ad vitam
diutius producendam extitit. Benè videlicet esse
potuit Corpori, cum nec cibo potuque fre-
quenter oneraretur, neque curis animi confice-
retur. Quamprimum autem excessus in his il-
lisve rebus committi inciperent, quamprimum
corpus alimentis qualibuscunque immoderatè
atque intempestivè saginaretur, cum Baccho
jam, Venerique homines strenuè litarent, si-
mulque mentis passionibus & frequentibus &
vehementibus indulgerent, tum verò & morien-
dinecessitas citius ingruerat.

*Longævi-
tas ho-
dierna,
quousque
extenda-
tur.*

§. 11. Quod hodiernam ætatem hominum
concernit, quanquam ab illâ primævorum Pa-
trum vivacitate longissimè distiti sint, *Longæ-
vos* tamen adhuc subinde videmus, talesq; om-
nino, qui ordinarium & maximè communem
hodiernæ vitæ terminum excedunt. *Celeberri-
mus* autem *Helmstädiensis Professor Meibomius,*
in Epistola de Longævis tres ejusmodi terminos,
quos hisce ævis attingere homines observetur,
fecit, velut *Climactericos*; videlicet 1. *Annum*
octuagesimum, quem præter *Mosen Psalm XC. 10.*
etiam *Solon* apud *Laërtium* in vitâ ejus, & *Stasias*
Peripateticus apud *Censorinum de Die natal. cap.*
14. agnoverunt. 2. *Centesium*, quem omnes
ferè Auctores cum *Syracide cap. XVIII. 8.* admit-
tunt. 3. *Centesium vigesimum*, juxta ætatem
Mosis Deuteronom. XXXI. Verùm hic ipse ter-
minus hodie vel nunquam amplius, vel rarissi-
mè profectò attingitur, quanquam *Clar. Deo-
datus Panth. Hyg. Lib. 1. cap. 6.* ætatem nostram ad-
huc

huc hodie naturaliter ad centum & viginti annos extendi posse, rationibus, exemplis, observationibus & experientia fusiùs probare conatus fuerit. Longævorum talium indicem superius jam dedimus, & catalogum; verum non simpliciter heic æstimamus tantam vitæ diuturnitatem, quin considerabilem magis arbitramur eorum Senectutem, in qua vires adhuc vegetæ sunt & robustæ, quemadmodum variæ Historiæ nobis exempla non pauca tradunt. *Abrahamus*, uti habetur *Genes. 25. v. 7, 8.* ad bonam senectutem vivax & vegetus pervenit. De *Mose* dicitur *Deuteron. 34. v. 7.* quod mortuus sit Anno ætatis 120. viresque corporis & animi usque ad obitum habuerit integras; *non enim caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti sunt.* Ita *Caleb*, explorator ille Terræ Canaan à *Mose* missus, ait *Josue 14. v. 11.* *Ecce hodie octoginta quinque annorum sum, sic valens, ut eo valebam tempore, (ante 40. annos) quando ad explorandum missus sum: illius in me temporis fortitudo usque hodie perseverat, tam ad bellandum, quam ad gradiendum.* *Cyrus*, Persarum Rex, utut valde Senex, nihilominus in ultimo suo ante mortem habito Sermone confessus est, *se nunquam percepisse, Senectutem suam imbecilliores factam, quam adolescentia fuisset.* De *Lucio Metello*, Consule Romano perhibent Historici, ipsum in Senectute suâ tam benè valuisse, *ut adolescentiam non requireret.* *Julius Ausonius*, Medicus Gallus à Filio suo *Ausonio* Poëtâ ita introducitur, in suo *Epicedio* loquens:

Nonaginta annos baculo sine, corpore toto

Exegi cunctis integer officiis.

Hieronymus inter alia ad *Paulum concordiensem*
ita

ita scripsit : *Ecce jam centenus ætatis circulus volvitur, & oculi tamen puro lumine vigent: pedes imprimunt certa vestigia: auditus penetrabilis: dentes candidi: vox sonora: corpus solidum & succi plenum: canis tui cum rubore vultus discrepant: vires cum ætate dissentiunt: non calidi acumen ingenii frigidus sanguis obtundit: non contractæ rugæ frontem aratam exasperant.* Celebres illi Reformatorum Theologi, *Theodorus Beza, Andreas Rivetus, & Petrus Molinaus*, ad bonam Senectutem pervenerunt, & quidem primus ultra annos octoginta, secundus prope octoginta, & tertius ultra nonaginta ætatis annos; singuli autem ad extremam usque Senectutem non tantum publicis suis Professionum & Pastoratuum muniis defuncti sunt, sed & Libros doctissimos conscripserunt, jurisque publici fecerunt. Æstate anni 1705. obiit in Angliâ Vir quidam nomine *Jean James*, ætatis 122. qui ad ultimos usque ætatis annos vegetus fuit. Eiusdem anni mense Augusto ex Angliâ similiter perscriptum fuit, *Salisburii Virum* adhuc iu vivis esse, annum agentem ætatis centesimum decimum quintum, natum Anborni in Angliâ, cui nomen *William Wildi*, qui sensibus adhuc integris gaudeat, atque recordetur etiânum, se Reginam *Elisabetham*, Regemq; *Jacobum I.* vidisse; quique erecto adhuc corpore incedat, & Avus sit *Mulieris* annos 71. natæ. *Augustus Thonerus*, Medicus, palam confessus est *Lib. VI. Epist. 4.* a commodum vitæ regimen præcipuam fuisse causam, quod constanti valetudine annum ætatis 82. ex-
cesserit. Thomas Finckius, in Academia Hassnienti per 13. lustra Prof. Med. è Coniuge unicâ novem sustulit liberos, & ex horum quinque nasci sibi vi-

dit

dit 79. posteros ; non tamen Avus solùm , sed Proavus etiam & Abavus tandem factus est, obiitque Ann. 1656. Ætat. 96.

§. 12. Equidem præstituta est unicuique <sup>Certacui-
q₃ mortis
hora, ea-
q₃ immu-
tabilis.</sup> mortis hora, numerati sunt nostri dies, nec est, qui eos qualicunq; demum arte præterire queat. Sed cùm quotidiana experientia nos doceat, plures adhuc hodie ad extremam senectutem , ad centesimum ætatis annum, imò ultra hunc etiam terminum vivere, qui quælo certus esse potes, ex eorum numero te non esse? Fortè enim causas ejusmodi Longævitat^{is} tuo in corpore circumgeris, ut non nisi in te, in tuâ vivendi ratione situm sit, ad magnum annorum numerum pervenire. Naturalibus verò mediis ad eum usque Vitæ terminum progredi oportet; qui si remotior fuerit, frugali, honestaque vitâ impe- trabitur; si propior extiterit, omni velut arte ni- suque ad illum homo, per plurimos Diætæ erro- res, aliove modo properabit. Possumus ergo varias hodiernæ Longævitat^{is} causas adducere: certè diutinam sibi vitam polliceri potest, qui firmiorem partium corporis sui constitutionem vel à nativitate adeptus est; neque enim <sup>Causa ho-
dierna
longævi-
tat^{is}</sup> contemnenda hæc est dispositio hæreditaria. Si sani fuerunt, si robusti, si vivaces & vegeti Parentes tui, cùm te genuerunt, si Mater, cùm te gesta- bat utero, Diætam observavit inculpatam, nul- loque prehensa morbo decubuit; si post nativi- tatem lacte probo, & nutrimento optimo nu- tritus es, seram admodum senectam expectare potes, modò laudabilem quoque Diætam obser- vaveris. Novimus hinc Familias quasdam, tan- to naturæ robore gaudentes, ut plerique in illis diu admodum vivant, & ad bonam sene- ctutem

Etutem perveniant, dummodo plurimis Diætæ erroribus Vitæ sibi filium non decurrent.

Diæta
exacta
principa-
lis causa
Vitæ lon-
gæ.

§. 13. *Diæta* enim satis exacta, simplicior-
q; *Viçtus* mirum quantum ad Vitæ longævitatē
contribuere solet; neque illa solum in Cibo &
Potu, sed & in moderamine *Passionum animi* &c.
valdopere observata. Multos gula peremit, &
crapula, qui autem temperanter vivit, diu vi-
vet. Ita ex *Tristitiâ* venit mors, cordisque *mœ-
stitia* debilitat vires: vide *Syrach. XXXI. 30. &
XXXVIII. 19.* Non pauca verò habentur in præ-
ruptis *Helvetiæ* nostræ montibus exempla *Rusti-
corum*, aliorumque non sine animi tranquillita-
te, integris propemodum viribus ad centesi-
mum ætatis annum pervenientium, qui certè,
ut cum *Deodato Panth. Hygiastic. Lib. I. cap. 6.*
loquamur, simplicissimo victu contenti, omnis ge-
neris cupedias, ferculorumq; irritamenta, impor-
tunas comestiones, crapulas, ebrietates & ejus-
modi vitæ morticina in ultimas terras, ad *Ca-
ramantas* & *Indos*, relegare consueverunt; uti in
quodam mihi notissimo & familiari Rustico, *Joh.
Henrico Schulotto*, apparet, qui mihi hæc scri-
benti retulit, se 106. annorum esse, ita tamen ro-
bustum, vegetumq;, ut & altos scandere montes,
& aratrum ducere adhuc commodissime possit.
Quæsitus à me, quâ ratione ad tantam longævita-
tem pervenisset? Respondit, se primis quidem *Ado-
lescentiæ* annis subinde ob varios victus vitæq; er-
rores valetudinarium extitisse, ac vivendi licen-
tiâ in frugale vitæ genus permutatâ, neglectoq; ut-
plurimum vini usu, hanc ætatem, citra alicujus
morbi incursum, attigisse, sperareq; se alios etiam
annos subsequentes citra labem supervicturum.
Rob. Baco Baro de Verulamio, in *Histor. Vitæ*

Vivendi
simplex
ratio a-
pud ru-
sticos.

& *Mortis* insignem nobis grandævorum hominum catalogum exhibet, quos quidem non tam per temperantiam, in cibo & potu observatam, quàm per *Virtutes* omnivarias, laudabileq; pathematum Animi moderamen ad tantam ætatem ascendisse sibi imaginatus est. Qui enim placidam semper mentem habent, qui suâ perpetim fortunâ contenti, nec ærumnis & calamitatibus mundanis frangi, nec felicitate nimîa insolentes reddi solent; qui Irâ vehementi nunquam excandescunt; qui Tristitiâ & Mœrore non anguntur; quibusque adeo res hujus Mundi qualescunque indifferentes existunt, ut inde parum ad has illasve Passiones commoveantur, illi verò, si cœtera simul consenserint, omnium diutissimè vivere deprehenduntur. E contrario paucos mihi monstrabis iracundos, meticulosos, tristes, melancholicos, venereos, hujusque mundi voluptatibus nimis deditos, qui bonam senectutem consecuti sint.

Vita tran-
quilla &
in animi
passioni-
bns mode-
rata.

§. 14. *Aëris* dein constitutionem bonam non parum ad Longævitatē contribuere credimus. Unus enim Aër altero aptior est ad conservandum diutius motum humorum vitalem. Hinc *Clima* unum altero salubrius, *Regio* una alterâ salubrior notata, & credita fuit ab Historicis. Qui tamen adcuratius ætates hominum in quibusvis Regionibus observârunt, illi profectò se ubique terrarum longævos invenisse testati sunt. In *Helvetiâ* imprimis nostrâ, Regionum ferè omnium, uti altissimâ, ita ob magnam Aëris levitatem ac puritatem, temperatissimâ & saluberrimâ, non secus atque notante *Verulamio l.c.* in *Angliâ*, aliisque Regionibus vix amplius *Villa* paulo populosior reperitur, in quâ non ali-

Aëris bo-
nae consti-
tutio.

quis.

quis Vir aut Mulier ex octagenariis existat. Quando autem purior, serenior, levior, atque ab heterogeneis, crassis, verminosis, corruptis, venenatis particulis immunis Aer, diu vivere gestientibus maximè conducit; palam est, Loca excelsa, orientalem vel meridionalem cœli plagam spectantia, ventis perspirabilia, omnium esse saluberrima. Quamobrem sanitatis studiosi non tantum habitacula quarunt editiorum locorum, sed & in ipsis ædificiis Conclavia seligunt superiorum contignationum, dictas Cœli plagas respicientia.

Cibus & Potas salubris.

Alia res nonnaturalis bene constituta.

§. 15. Si dein *Cibus*, non *multiplex* ille, bonæ fuerit notæ; si tempestivè & modicè assumptus; si *Aquæ saluberrimæ*, aliusve optimè constituti *Liquoris*, potus accesserit, temperatus is semper, & complexionis cuicunque conveniens; si nec *Otio* & *Torpori*, neque *Somno largo* suum quis corpus exposuerit; sed variis *Motionibus* illud quotidie exercuerit; si subinde in *Balneis* vel *Laconicis* sordes cutaneas absterferit, atque superfluis serositatibus corpus per *Sudorem* sublevarit; si debitas excretiones semper promoverit, si vel nullam, vel moderatius semper extiterit *Veneris* exercitium; hæc certè omnia & singula maximum quisque pondus habere persentiet in *Sanitatis Vitæque diutinæ* conservatione.

Vita religiosa.

§. 16. Tandem *Vitam piam & religiosam* è numero causarum *Longævitat*is minimè excludendam censemus, promisit enim Deus fidelibus & piis hominibus diuturnam vitam passim in *Scripturâ Sacrà*; v. g. *Exod. XX. 12. Deuteron. IV. 40. Deuteron. XXX. 16. Psalm. XCI. 16. Ad Ephes. VI. 2.* Nec obstat, quod sæpè etiam Pii citò

tò moriantur, ita enim providet Dei clementia, quando suæ Gloriæ magis convenientem, ac ipsis utiliore esse maturam mortem novit, ut eripiantur calamitatibus super terram & populum venturis. Vid. *Ezaj. LVII. 5.* & *2. Reg. XXII. 10.* Facit autem *Pietas*, & diligens Legum Divinarum observatio, ut à Diætæ erroribus abstinemus, ut sobrii, humiles, patientes, mansueti, forteq; nostra contenti, in pace & concordia cum Proximo vivamus, sicque à morbosis Insultibus tuti semper maneamus.

CAPUT III.

*Longevitatis adquisitio possibilis. Nil obstant
Anni climacterici. Media ad comparandam
vitæ diuturnitatem necessaria. Optima par-
tium dispositio, vel in ipsâ nativitate
incorrupta. Educatio proba.
Diætâ saluberrima.*

§. 1.

ANtequam media ad Vitam prolongan- Longevi-
tatis ad-
quisitio
possibilis
est.
dam maximè conducentia in apicem
producamus, scire oportet, *Utrum*
Vitæ longævitâs revera adquiri possit?

Quæstio non frustanea, cum diversas hæc de re
opinionēs Literati foverint hætenus, ac etiam-
num fovere soleant. Equidem inter se omnes
facile consentiunt, Vitam hanc sine Mortis in-
terventu in æternum produci haud posse, cum
unicuique homini statutum sit semel mori, &
quisque appropinquantibus *Senectutis*, v. g. sep-
tuaginta vel octuaginta annis, manifestè depre-

hendat, suas enervari vires, spirituum vigorem imminui, partes corporis solidas torpescere & siccari, sequē tandem, nisi Morbus quidam alius intervenerit, *Marasmo* paulatim consumi & emori. Atque hunc Senectutis marcorem vel ipse quoque *Galenus* immedicabilem judicavit; quanquam auxilium ferri, ut quā diutissimē extenderetur, possibile omnino crediderit. Scilicet ingenita cuicunque est senii atque interitūs necessitas, verumque semper illud, dies nostros jam ab æterno numeratos esse, præscriptum Vitæ terminum, quem præterire nemo possit, quemque adeo gratis mutabilem esse nonnulli contendunt. Moriuntur Infantes Puerique multi, moriuntur Adulti atque Viri quamplurimi, pauciores Senectutem attingunt vegeti & alacres. Non est tamen inter hos vel unus, qui scire queat exactē, se Juvenem aut Senem moriturum. Latet enim quemque mortis hora, hinc cū plerique sano vivoque corpore in mundum prodeant, saltem contra naturæ ordinem non erit, quā diutissimē vitam protrahi, senectutem retardari, corporis animique vires conservari, aut si opus fuerit, roborari, & contra grassantium Morborum incursiones probè muniri. Ne tamen heic tibi imagineris, ita præstitutum à Deo vitæ terminum esse, ut nullis ad eum consequendum mediis naturalibus opus sit. Vult quidem Deus vivere te, vult te sanum esse, moveri, quiescere, loqui &c. Sed vult simul, ut edas, bibas, & alimenta debita assumes, aliaque agas, quibus vitæ sanitatisque usum naturaliter conservare queas. Hæc si vel neglexeris, vel contempseris, fame ac siti citò peribis, vitamque, quam

exopta-

Ignotus
quanquā
vitæ ter-
minus.

exoptares longiorem, tuâ ipsiusmet culpâ abbreviabis. Quod si ergo Metallum ab ærugine, Plantam vel Cadaver animalis alicujus à putredine præservare licet, cur non & viventia nostra corpora ab interitu quàm diutissimè vindicare possemus? Præsertim cùm illa ad sui conservationem per se satis disposita sint, neque adeo vel Naturæ facultatibus repugnet, vel Artis nostræ limites excedere videatur, languescentes corporis vires pristino vigori restituere, ætati-que hinc decrepitæ juvenilem vigorem reddere.

§. 2. Verùm, inquis, si possibile hoc esset, cur tot hodie Reges, Principes atque Nobiles, qui nullis parcunt ad comparandam Vitæ longævitatē sumptibus, vel Juvenes planè morerentur, vel certè provectam, centum v. g. annorum, ætatem nunquam attingerent? Sed facilis responsio; non perveniunt hi Viri ad tantam ætatem propriâ suâ culpâ, dum plurimos diætæ errores quotidie committunt, & ita corporum suorum texturam valde debilitant, ineptamque eam reddunt ad vitales motus diutissimè servandos: suo volunt genio vivere, gloriæque ducunt, optimorum etiam Medicorum consilia diætetica alto supercilio contemnere. Quoties hinc vel leviter ægrotant, si à suis statim Archiatri non sublevantur, Agyrtas quoscunque obvios illicò arcessunt, parumque curant, si ab illorum medendi methodo naturæ vires debilitentur, modò pròptum levamen suorum dolorum, aliorumve urgentium symptomatum adipiscantur. Atque hinc, notante etiam *Paracelsò Libr. de Vitâ longâ*, non raro adipiscuntur Medicos, qui *Artem Medicam*

*Cur Reges
Principes
& Nobi-
les non
reddan-
tur lon-
gævi?*

Plurimi
plebeji
etiam ad
senectutem bonam
non ascen-
dunt.

longè minus, quàm Agyrta quivis, intelligunt, suaque curandi ratione mortem prius accelerant, quàm notabilis terminus ætatis fuit impetratus. Sic & plebejis multis idem fatum contingere solet, dum videlicet impia vivendi consuetudine, negligentiore à puero educatione, effreni libidine, præsentis seculi ingluvie, gulâ, crapulâ, luxu, insalubris aëris continuo usu, subinde & noxiorum pharmacorum assumptione latentem vitæ terminum vel eminus arcessunt, tantò id promptius, quando simul imbecillem atque depravatam Corporis dispositionem à nativitate obtinuerunt.

Annicki-
maçterici
quid sint?

§. 3 Multi heic *Annos* sic dictos *Climaçtericos* in apricum producunt, eosque pro impedimento Vitæ longioris venditant. Appellant autem annos tales, in quibus insolentes quædam, ac infueta prorsus, sive ad bonum, sive ad malum morbosumve vitæ statum tendentes mutationes ex naturæ quadam necessitate contingunt. *Climaçterici*, hoc est, *scalares*, *scanfiles*, vel *gradarii*, imò & *genethliaci* dicti, quoniam ab ipsâ nativitate inchoantur. Audiverunt & *hebdomatici*, quòd septenario numero non secus atque dies hebdomadarum definiantur. Veteres quamplurimi ad hos studiosè attenderunt, sibi que persuasi sunt, homines illis ætatis annis plerunque in statu periculoso versari, morbisque vehementibus obnoxios esse; præsertim cum observâssent, multos celebres, magnosque viros eâ ætate mortuos esse. *Differentias* ejusmodi annorum etiam varias constituerunt, quarum præcipuas vel principales, à septenario numero deduxerunt; atque hoc modo inter Climaçtericos *minores* posuerunt septimum, 14. 21. 28. 35.

Eorum
effectus,

& Differentia.

& 42.

& 42. Pro Climactericis *magnis* autem habuerunt 49.56.63.70.&77. Pro *maximis* tandem numerarunt annos 84.91.92. & sequentes, si placet, qualescunque. *Minus principales* computarunt numero novenario, & hinc *Enneaticos* vel *decretorios* vocarunt; sunt autem hi nonus, 18.27.36.&c. Inter omnes hos annos pro periculosioribus æstimarunt illos, qui per tres annorum hebdomadas ascendunt, uti sunt 21.42.63.84. & 105. Periculosissimos autem crediderunt quadragesimum nonum, eo quòd in se contineat septem hebdomadas, id est septies septem annos; & sexagesimum tertium, in quo Climactericus septenariæ & novenariæ computationis coincidunt; continet enim in sese septies novem, vel novies septem annos.

§. 4. *Rationes* autem vel *Causas* tantæ in hominum corporibus mutationis, septenario quovis anno contingentis, Astrologi ex *influxu* quodam Planetæ *Saturni maligno* deducunt, eo quòd hic planeta, uti septimæ hominis post natiuitatem diei, ita septimo simul cujuslibet ætatis anno præesse, dominarique soleat. Alii verò sprethis his Astrologorum naniis, *septenario numero* potestatem vel facultatem tam notabilem attribuerunt; numero, inquam, à Deo in opere creationis selecto, aliisque modis in Scripturâ Sacrà celebrato; imò huic numero vim quandam vel à Naturâ præ aliis concessam esse autumârunt, hincque in Arte nostrâ Criticos etiam Morborum acutorum dies septenario numero discreverunt; præterea septem dies formando fœtui; septem menses expellendis dentibus; septimum annum restituendis dentibus elapsis; bis septem deniq; annos ætatis Pubertati assignârunt.

Quas ob rationes effectus quosdam iis adscripserint?

Rationes
annorum
climactericorum
sunt superstitiosæ.

§. 5. Sed quàm vanæ, quàm superstitiosæ, quàm ridiculæ sint hæ circa dictorum annorum efficaciam ratiocinationes, sana quemque ratio docet. Utenim præteream absurdas illas Judiciariæ Astrologiæ illusiones, sapientibus nunc omnibus, eruditisque Viris exosas, quis, quæso, amplius est adeo præfractæ mentis, ut in *numero*, & quidem *septenario*, in *accidente* hoc, imò non nisi *ente rationis*, tantam efficaciam, tantam potentiam & virtutem ponere audeat? Si quod enim phænomenon, si quæ sanitatis mutatio hominibus obtingit, non illa certè *numero*, qui tantum est in mente numerantis, non his aut illis *ætatis annis*, (qui non sunt nisi certa durationis vitæ mensura, & proin similiter ens rationis,) sed ipsi potius *dispositioni corporis*, ab aëre, ab alimentis, ab animi passionibus, rebusque aliis mutata adscribi debet. Et cum hæc ipsa mutatio non Climactericis solum, sed quibuscumque aliis ætatis annis evenire soleat, multo minùs aliquas in illâ producendâ partes septenarius numerus habere poterit. Qui autem fundamentum talium, septimo quovis anno ætatis contingentium mutationum, in ipsâ *hominis naturâ* stabilitum esse contendunt, hem & illi magnopere falluntur, suamque in rerum passim quotidie contingentium observatione negligentiam publicè produnt; annon enim quotidianâ experienciâ clarissimè patet, non septenis tantum annis, sed qualibet ætate naturam hominum mutari? Annon, inquam, satis constat, quoslibet vitæ annos Climactericos existere, nullumq; diem, nullam hebdomadam, nullum mensem, nullumque adeo tempus ætatis præterire, quo non vel graviter ægrotent, vel mo-

morianantur planè homines? usque adeo ut, qui extra Climactericos annos fatis concedunt, infinities superent numerum his ipsis annis demortuorum.

§. 6. Ut igitur tandem ad ipsa, quibus Longævitas procurari potest, media accedamus, ea quidem ex *diætetico Fonte* principaliter, sed & interdum è *chirurgico* atque *pharmaceutico* petenda esse autumamus. Cum autem multum in hoc situm sit, qualem quisque ortum habeat, qualémque sui corporis machinam in hunc Mundum proferat, robustamne vel debilem, magis vel minùs durabilem, operæ pretium esse arbitror, rem ab ovo repetere, atque sic regulas primò ipsis Parentibus commendare, quas quidem tum in procreandâ, tum in educandâ, & ad Juvenilem ætatem elevandâ prole observare possent. Quibus demum subnectamus media, quorum ope Adulti, Viri atque Senes ad centesimum ætatis annum, vel illo etiam majorem pervenire queant.

§. 7. Quod ergo primùm attinet Desponsatos, Juvenes, aut Viros, quibus equidem volupe est, non tam exercendæ pravæ libidinis, quàm gignendæ vivacis, vegetæ atque salubris prolis gratiâ matrimonium inire, illis omnino suademus, ut si familiam ad suum gaudium atque solatium jugiter assurgentem florentemque exspectare desiderant, ante carnalis copulæ vinculum, suam constitutionem probè examinent, neque prius invicem torum ingrediantur, quàm sanas & tranquillas in sanis vegetisque corporibus mentes existere deprehenderint. Poterunt ergo non tantùm, uti Christianos, sed & ut fanitatis atque longævitatis amantes decet, sese

Media ad
Longævita-
tatem
ducentia.

Dieta ad
prolis
longæva
genera-
tionem
necessa-
ria.

Requisita
ad gene-
rationis
opus præ-
paratio.

studio ad Generationis negotium præparare, atque hunc in finem illud non ebrio, sed sobrio; non curis & ærumnis fracto, aut gravioribus passionibus commoto, sed libero tranquillo, ac lato animo; non item motibus & exercitiis nimium fatigato, sed alacri & vegeto, ab omni ægritudine libero, corpore illud instituere, quò sic nullum in Prolem secuturam malum hæreditarium transire queat. Mirum enim quantum ipsis Natis ad vitam diu protrahendam conducit, si corpora ab ipsa nativitate firma vegetaque obtinuerint. Obtinere autem possunt ac solent, si in cohabitatione Parentum matrimoniali masculini seminis aura maximè volatilis extiterit, efficacissimoque motu plastico prædita; si quoque fœminini spiritus sub lætitiæ plenâ mente ad fœcundandum Ovulum penetrârint. Fieri enim nequit aliter, quàm ut per tantam spirituum plasticorum activitatem, perq; eorum in Ovuli colliquamentum nisus, talia futuri fœtûs rudimenta ac fundamenta ponantur, quæ postliminio firmam robustamque omnium partium texturam excitent. Dum è contrario, qui infirmâ corporum constitutione præditi secum invicem congregiuntur, infirmam etiam Prolem, Liberosq; nec longævos nec vegetos proferre observantur. Ita enim ebrii Parentes ebriosos ac bibulos, Venerei libidinosos, Arthritici podagricos, Molles & Delicati imbecilles, Biliosi cholericos, Tristes melancholicos, Nephritici nephriticos, imò, quod mirum, Claudii interdum claudos, ac Surdi surdos Infantes procreare solent. Accidit & prudentissimis quandoque Parentibus, ut eorum Nati non rarò stupido, vel imbecilli admodum ingenio

*Quales
Parentes
tales Li-
beri.*

nio pollentes evadant, quando nimirum talium hominum spiritus inter mundanarum occupationum strepitus ita fatigantur, ut prolificum hinc eorum semen non spirituofum & activum, sed nonnihil torpidum reddatur, atque ita in Natorum corporibus spirituum quoque torporem excitet. Dum viciffim simplicioris ingenii, debilisque judicii Parentes, quorum prolifici spiritus activitate majore gaudent, subinde liberos proferant, ingenio judicioque subacti pollentes, suaque hinc animi prudentia ac virtute ad summos quandoque honores ac dignitates evectos. Consultum hinc etiam non sine ratione arbitramur esse, ut Desponsati ante concubitum uno vel altero remedio laxante sua leniter corpora purgent, atque ab omnibus sordibus, futurae proli nocivis, liberent; ut insuper aliquandiu probae notae alimentis sese nutriant; & animos, a gravioribus curis atque sollicitudinibus liberos, decenter ac honeste saepius exhilarent, reliquasque tandem bonae Dietae regulas probe observent.

*Corpus
ante nu-
ptias
purgan-
dum.*

*Animus
exhila-
randus.*

§. 8. Quando autem *Mulier* ex foecundo, lato, sanoque concubitu *concepit*, principaliter quidem ipsi jam incumbit, omni modo conceptum hunc *Fructum* decenter fovere, probe nutrire, & ad maturitatem commodè deducere. Praestabit id feliciter, atque sic *Abortum* praecavebit, si diætetica continuè praecepta studiosè observabit, ac eapropter Aëre semper puriore, quantum possibile erit, fruetur; si nullis dyspeptis, nullis acido salis aut aromatico-acribus cibis, neque horæis quotidie fructibus Stomachum gravabit; si blandos corporis motus instituet, si vehementioribus Animi pathematibus

*Dietae
gravida-
rum.*

frenum minimè laxabit, sed tranquillam semper mentem tuebitur; si in graviore plethora singulis bimestribus aut trimestribus sanguinem ex sectâ brachii venâ mittet; si denique *Fœtum corroborantia* auxilia in usum trahet, quemadmodum sunt v. g. *Embryonum balsamus*, subinde ad unum vel alterum cochleare sumtus, *Tragematidem* ex *Speciebus diatr. santal. Diamargar. frig. Dianthos, Imperatoris, Coral. rubr. ppt. Ungul. Alc. ppt. Oculis Canc. ppt. Matr. perl. ppt. Eboqe ppt. Diaphoretico solari, lunari, martiali aut joviali. Semine Fœniculi, Granis Chermes, Floribus Salvix, Betonic. Primulæ veris, & similibus*, cum sufficiente quantitate *Sacchari* concinnatum, & quotidie ad ʒj. ʒij. vel ʒiij. etiam contra *Picam, Nauseam, Vomitum, & Cordis imbecillitates*, sumptum. Euporistum in hoc casu quoque est quotidianus usus *Amygdalarum aliquot dulcium excorticatarum*, cum tantillo *Mellis* comestarum. A refrigerationibus corporis nimis porro Mulier gravida abstineat; *Alvum*, si sponte non respondeat, subinde *Olei Olivarum*, vel *Suppositoriorum*, vel *lenientium Clysmatum* ope sollicitabit. Ut autem in his omnibus tantò felicius sese expedire possit, ipse Maritus suam Gravidam benè habebit, lætè atque comiter cum illâ semper versabitur, & ita simul impedimenta omnia probæ nutritionis curâ sollicitâ avertet.

Nutritio
Infantis
in lucem
editi.

§. 9. *Infans* sic probè in materno Utero nutritus, quando felici partu lucis hujus usuram est adeptus, atque à cutaneis Sordibus, balnei vel ablutionis alius ope, diligenter purgatus, ita continuè est nutriendus, ut à morborum qualiumcunque seminibus perpetim immunis exi-

existere queat. Quem in finem omnia ad conservandam Chyli, Succique Infantis nutritii dulcedinem conspirabunt. Hinc statim atque natus is est, ad expurgandum, quod ipsius Intestina ante nativitatem cumulârunt, meconium, per 24. horas, imò per aliquot dies lambendum præbebis *Butyrum recens* non salitum, vel *Amygda-
larum dulcium recens expressum Oleum*, cum tantillo *Syrupi Violarum*, vel *Sacchari penidiorum*, aut *Mellis & pulveris Corallorum rubr. ppt.* Meconii
expurgatio.

Dum autem interea Puerpera satis aliàs sana, per assumpta diligenter iuscula, blandâque aliquot *diaphoretica*, ac potum *Decocti Rasuræ C. Cervi, Eboris, Hordei, Herb. Agrimon. &c.* sanguinis æstum atque acrimoniam temperavit, & jam *Lac* in mammis habere incipit, tum illud, utcunque serosum adhuc colostrum existat, suo Infantis sugendum præbebit, seu remedium ad extergendum meconium omnium præstantissimum, quod ubi per biduum vel triduum duravit, *Lac* sequetur, illudque, si Fœmina sana & non cacochymica fuerit, bonum ac dulce, Tenelli stomacho, post expurgatas sordes, apprime gratum, corporisque nutritioni maxime conveniens, quod proin Infans ad justam unius vel duorum annorum ætatem sugere poterit, ita quidem ut primis hebdomadis aut mensibus aliquot, quousque copiosum *Lac* adfuerit, nullum aliud alimentum præberi necesse sit. Sequenti verò tempore demum *Cibus* dabitur, pulmentum videlicet è farinâ triticeâ vel siligineâ optimâ & lacte vaccino melioris notæ probe coctum, nec tenue nimis, neque crassum & viscidum. In principio exhibebis semel, postea etiam bis vel ter quotidie, & quidem eam quantitatem,

*Colostrum
lactei
Sugis non
insalubris.*

*Non statim
pulmentum
avere-
cens na-
tis præ-
benda.*

*Sed de-
mum post.*

*Aque
potus.*

*Præfer-
vativus
pulvis.*

*Correctio
Lactis
materni.*

*Nutricis
adhiben-
dæ qua-
litates.*

tem, quam notabis facile & cum appetitu ab In-
fante deglutiri ; offeres etiam aliquid de Deco-
cto *Radic. Liquirit. semin. Anis. & Hordei* super-
bibendum , quò sic & huic potui sensim allue-
fiat. Ne autem vel Lac maternum , vel Alimen-
tum hoc in Tenellorum interaneis facile acefcat
& coaguletur, sicque *Tormina*, & *Insultus epile-*
pticos, aliosve affectus *morbosos*, Vitæ longitudi-
ni offensos, excitet, *pulvis* etiam *absorbens* & *an-*
tispasmodicus cum pulmentis, aut decocto supra
dicto, aliquoties de die præbebitur, qualem qui-
dem præscribere solemus ex *C. C. pbil. ppt. Ocul.*
Canc. ppt. Corall. rubr. ppt. Matr. perlar. ppt. Ebore
ppt. Cinnab. nat. opt. vel Antimon. corr. Dente aprin.
vel Hippopotami ppt. Unicorn. marin. ppt. Ungul.
Alc. ppt. Radic. Pæon. Ireos flor. Antimon. diaphor.
aut similibus cum *Saccharo candid. alb.* vel peni-
dio permixtis. Quod si *Lac maternum* vitiosum
fuerit, v.g. serosum, lividum, falsum, acre, visci-
dum, crassum aut pingue nimis, tum verò illud
frequenti haustu *Aquarum destill. Cherefolii, Sca-*
biof. Lactuc. Hed. terrestr. Flor. Til. Sambuc. Apii
selini, Beccabung. Nasturt. aquatic. vel Decocti Fo-
lior. Saniculæ, Agrimon. Scabiof. Heder. terr. Brun-
nell. Hepatic. nobil. Alchymill. Seminum Aquileg.
Anis. Fenicul. Radicum Caryophyllat. Chinæ, Sarsæ-
parill. &c. cum additâ, si placet, matutinâ ac ve-
spertinâ dosi Pulveris supra dicti cujusdam ab-
sorbentis, emendare ac edulcorare studebis. Si
autem corrigi nequit, tum *Nutrix* aliqua, mam-
mis lacte optimo turgentibus prædita, sed quæ
nec impudens & libidinosa *Meretrix*, neque bi-
bula vel garrula *Netrix*, neque iracunda, que-
rula, aut fordida *Lotrix* fuerit, quæratur, eique
lactandus Infans præbeatur. In defectu bonæ
Nu-

Nutricis solis *Pulmentis* & *Aquæ potu* Tenellus nutriendus venit, utut hâc ratione vix Longævitatē impetraturus. Ipso autem tempore Lactationis singulis octo vel quatuordecim diebus Infans *Balneo Aquæ dulcis*, cum admixtâ portione *Vini*, vel *Lactis*, cui v. g. *Salvia*, *Melissa*, *Betonica*, *Bellis*, *Chamomilla*, *Origanum*, *Serpillum*, *Scabiosa*, *Agrimonia*, *Althæa*, *Chamædris*, *Calaminta*, *Tussilago*, aut similia incoqui possunt, immittatur, ut inde robur partibus solidis maturè concilietur, obstructionsque Mesenterii & aliarum partium internarum vel præcaveantur, vel, si fortè jam factæ sint, referentur. *Dietam* Nutricis interea *Nutrix* vel lactans *Mater* exactam semper observet, atque inprimis à nimis membrorum refrigerationibus, à cibis acidis, flatulentis ac falsis, à gravioribus animi Passionibus sibi temperet.

*Nutricis
ratio vi-
vendi.*

§. 10. Absoluto Lactationis tempore Alimentum Tenellorum adhuc per aliquot annos erunt *Pulmenta*, aliæque *Lacticia*; illique non nisi tardè paulatimque salitis ac solidioribus cibis adsuefient, quò sic omnes Morbi cutanei præcaveantur, aut saltem non ita copiosi & sordidi efflorescant. Hilaris dein in ipsis mens excitabitur, & ab enormibus sic pathematibus studiosè præservabuntur. Magis autem Adolescentes non deliciis & cupediis saccharatis, mellitisque, sed simplicissimo victui; non otio, sed assiduis sensim laboribus; non luxui, sed rerum parsimoniæ; non licentiæ ac petulantia, sed timori Dei, & Parentum vel Præceptorum venerationi diligenter adsuefaciendi sunt. Et sicubi jam ad literas addiscendas applicabiles illos, aptosque inveneris, non eorum statim ingenia mirum

*Dietæ
ab lacta-
torum.*

*Educatio
bona.*

mirum quantum torquebis, ac spiritus à nutritionis augmentationisque opere dissipabis, sed paulatim eorum memoriam & ingenii vires exercebis; non enim cogi se patitur, sed pedentim duci vult Natura. Si quos dein Pueros observabis bonis Naturæ dotibus, aut indole felici præditos, tum eos quidem, suo munere diligenter fungentes, præmiis subinde datis ad continuandam industriam moderatamque simul ambitionem stimulas; delinquentes verò cum moderamine & iudicio castigabis. In *Diætâ* denique Aëris mutationi quotidianæ ac omnivariis Cibis eupeptis debito cum regimine assuefacies. In potum Aquam optimam, vel Cerevisiam deſecratam bonæ notæ, quandoque tantillum Vini boni concedes, sed usui Spiritûs Vini similitumque interdices. Somnum ad octo vel plures etiam horas permittes, neque tandem ab exercitio corporis moderato, & proborum, modestorum optimèque moratorum Adolescentum consortio deterrebis.

*Diætâ
Adulto-
rum &
Senum.*

§. 11. *Adulti* & ad *Juventutis* ætatisque *Virilis* annos jam progressi, non minus exactâ opus habent *Diætâ*, si *Senectutem* attingere, atq; inter *Canos* vegeto corpore integrisque adhuc *Viribus* federe cupiunt. Ipsi verò *Senes* similiter certas vivendi regulas observare debent, si vel *Juvenilem* recuperare vigorem, vel certè vegetam diu *senectam* protrahere desiderant. Cum igitur maximum heic momentum habeat *Aër*, quem inspirare cogimur, pro *Regionum*, *Climatum*, *Anni temporum* & *ventorum*, hinc inde spirantium, varietate, maximè diversus, frequenterque mutabilis, quisque *Homo* benè faciet, si ab ineunte statim omnivario *Aëri* sese assuefaciet, neque

neque tamen uno nimis diu & continuè fruatur. Inprimis autem feliget, quantum poterit, Aërem sublimiorem, & leviozem illum & puriorem, à cujus frequentiore usu, tum spirituum majorem activitatem, tum digestionis stomachicæ, secretionumque omnium feliciorem progressum sibi polliceri valebit. Non possumus hæc non magnopere eapropter *Aërem* nostrum *Helveticum* præ cæteris commendare, & quidem iis in locis, ubi salubriores simul limpidarum Aquarum fontes scaturiunt, quemadmodum nostra hoc nomine *Basilea*, Helvetiorum *Metropolis*, meritò superbire potest; utpote in qua plures hinc inde Fontes scaturiunt perennes crystallinis atque purissimis Aquis, conservandæ hominum sanitati maximè convenientibus, divites, juxta quas tamen simul tanta purioris aëris clementia, tanta optimorum fructuum ubertas, tantus Annonæ qualiscunque proventus est, ut Exteri hanc Incolis subinde ingratiſſimis felicitatem non sine ratione invideant; idque eo magis, quod non solum intra Urbis pomæria amœnissima habeantur Tempe, veluti sunt *Lucus petrinus*, *Rheni portus*, & *Area Templi Mariæ*, sed & quacunque Portâ extra Urbem obambulare velis, jucundissima hinc inde ambulacra, mirificè hominum animos recreantia, invenies. Si planiciem ames, ridentia ubique præta offendes, si colles desideres, amabilissimi prope Urbem sunt, in quibus circumjacentium Regionum intuitus est excellentissimus; si Sylvas præferas, ex utraque Urbis parte in viciniâ *Lucos* spectabis, mirificis *Umbris* & amœnissimo *Avium* diversarum cantu delectantes. Si *Aquas* & *Flumina* malis, non *Rheni* solum, Urbem

Basiliensis
Urbis
salubritas
est.

bem dividētis, dulcissimas Undas, sed & Birsicum Amnem Majoris Urbis vallem perreptare; deinceps extra eandem Urbem aliquot Telorum jactibus Birsæ torrentem magnum decurrere, extra Minorem Urbem verò non majore distantia Wiefam placidum Amnem præterfluere; ac ambos in Rhenum sese præcipitare; denique ramos ab istis, utramque in Urbem deductos, ac Molendinarum usui inservientes pulchrè manare videbis, omnes certè piscium optimorum proventu divites. Quæ cum ita se habeant, mirum esse non debet, si finitis bellorum motibus ex omnibus Mundi angulis, sicuti olim factum, ad nos iterum sive Studiorum omnivariarum prosequendorum, sive incolumitatis melioris recuperandæ, aut saltem stabiliendæ & in plurimos dein annos conservandæ gratiâ Peregrini numerosè accessuri, atque nobiscum aliquandiu commoraturi erunt.

*Selectus
conclavium in
ædibus
non sper-
nendus.*

§. 12. Quod si diversitatem aëris in quibusque ædibus spectemus, seliget quisque in suis habitaculis Conclavia superiora, hyberno quidem ac verno tempore orientalem ac meridionalem, æstivo autem & autumnali borealem magis & occidentalem cœli plagam spectantia. Laudamus hinc morem quorundam Regum & Principum, qui non solum talem conclavium suis in Palatiis selectum instituunt, sed & varia hinc inde Palatia erigunt, ut diversum sic Aërem certis anni temporibus, heic aut alibi salubriorem, haurire queant. Senes præprimis editiori, atque maximè tenui, serenoque aëre, tanquam sibi convenientissimo, quotidie gaudent & fruuntur.

§. 13. Cum autem non semper concessus sit

fit aëris optimi usus, frequenterque vivere teneamur in impuriore illius temperie, variis à causis, v. g. fimetis, platearum & cloacarum male purgatarum fœtoribus, cadaverum minus profundè sepultorum pestilentibus exhalationibus, stagnorum & paludum putridis evaporationibus, aliisque rebus contracta, merito ejus qualemunque correctionem instituimus. Emendatur autem *humiditas* illius partim accensis frequenter *Lignis*, v. g. *quercino*, *abietino*, *juniperino* &c. partim crebro usu *Fumi Tabaci*, partim denique accenso *Pulvere Pyrio*, aut *calēfactis Hypocausis*, in quibus versamur. Imò hac ipsa methodo, excitati præprimis ignis, pestilentem quoque Aërem depurare, & à venenatis particulis, quas flamma comburere solet, liberare possumus. *Contagiosam & pestiferam Aëris* Correctio
Aëris
humidi *qualitatem* corrigere præterea solemus vel *Suffumigiis* Contagiosa frequentibus è *Thure*, *Mastiche*, *Ladano*, *Styrace*, *Flor. Rosar. rubr.* *Primulæ Veris*, *Salviæ*, *Radicibus Ireos*, *Cyperi*, *Angelicæ*, *Dictamni* &c. conficiendis: vel *Acetis prophylacticis* qualibuscunque, per pavimenta ædium quotidie semel aut aliquoties dispergendis, quemadmodum sunt *Acetum rutaceum*, *rosaceum*, *sambucinum*, *juniperinum*; vel tale, cui *Radices Doronici*, *Dictamni*, *Petasitidis*, *Angelicæ*, *Imperatoricæ*, *Cyperi*, *Herbæ Rutæ*, *Alliariæ*, *Scordii*, *Majoranæ*, *Ocymii*, *Origanii*, *Absynthii*, *Anethi*, *Lavendulæ*, *Matricariæ*, *Baccæ Juniperi*, *Cinamomum*, *Cassia lignea vera*, *Cubebæ*, aut similia prius infusa fuerunt.

§. 14. *Siccum Aërem calidumq;*, humores nostros valde dissolventem & acres reddentem, Calido
& Sicco temperabimus, pavimenta ædium *frigida* sapius

Frigidi

Aquâ irrorando; aut folia *Vitis*, *Salicis*, *Quercus*, vel flores *Rosarum*, *Lilior. convall. Nymph.* per illa interdum dispergendo; aut *solarium Radiorum*, *Aërisq. æstuantis* accessum quomodocunque arcendo. *Frigidus Aër*, humores corporis increfascans, igne mitigabitur, sive sub caminis accenso, sive in fornacibus excitato: sed ne tamen refrigerata nimium membra statim igni admoveamus, quoniam sic per rapidiorem in particulis cutis stagnantibus motum illico excitatum, indeque contingentem fibrillarum plurimarum constrictionem, Circulatio humorum præpeditur, & ita Gangræna ac Sphacelus excitatur. Ipsa Hypocausta quoque ne nimis sint vel depressa, vel angusta, utroque modo Catarrhis, & humiditatibus in corpore nostro gignendis aptissima.

Denique
fœtidi.

Aëris porro fœtor è Conclavibus Ædium frequenter Ignis ope expellitur, per *Ligni juniperi*, *Rorismarini*, vel *fagini &c.* accensionem; subinde etiam *Suffumigiis* aliis corrigitur, fragrante odore commendatis, quemadmodum in Pharmaceuticis Officinis sub formâ *Liquorum*, *Trochiscorum*, *Candelularum*, *Massarumq.* variarum parari solent ex *Aromatibus*, *Lignis & Resinis* suaveolentibus, *Moscho*, *Ambrâ*, *Zibetho* & aliis.

Venti sa-
lubres &
insalu-
bres.

§. 15. Quoad *Ventos* notandum, *frigidos & humidos*, quemadmodum sunt *Zephyrus* seu *Favonius*, & *Aquilonaris* sive *Septentrionalis*, omnium maximè adversos esse Vitali humorum circulantium motui, quamobrem in illis non diu nimis versandum erit, imò contra illorum vim Senes imprimis sua munire corpora debent. Mane, antequam radii solares, vel venti qualescunq; malignas terræ exhalationes aut nebulas dissipaverint, in liberum aërem sanitatis studiosus ne temerè

merè se conferat, aut certè in ipso minùs diu maneat. Appropinquante Hyemè Ignis opem maturè quærat, ne vaporum mole pressus humorum crassitiem valde nocivam adquirat.

§. 16. *Victus ratio* debita, atque *temperantia* in Cibo ac Potu studiosè observata, magnum ad Vitæ Sanitatisque conservationem momentum contribuere credimus. Etenim rectè sonat monitum Scholæ, *pone gulæ metas, & erit tibi longior ætas.* Hippocrates, *Artis nostræ facile Princeps*, nonagesimum quartum, vel, ut alii autumant, centesimum & quartum annum ætatis attigit, cùm autem aliquando causa longævitatis tantæ ab ipso exposceretur, respondit, statim, *quia satur de mensâ nunquam surrexi.* Seculum modò elabitur, quo heic Basileæ per plures annos, ad suæ usque vitæ finem, apud Proavum meum *Jacobum Zvingerum*, Philosophum ac Medicum, Græcæque Linguae Professore commoratus est aliquot Galliæ Regum & Maximiliani Imperat. Archiater celeberrimus, *Guilielmus Arragosius*, Tolosates, *Chymicus* *expertissimus*, cujus plura Manuscripta Chymica & Alchymistica in Bibliothecâ meâ inter rariora asservo, qui omnem sibi victum, antequam caperet, mensurari curavit, ac demum Anno 1610. pestiferâ Lue obiit, Ætatem 97. annorum feliciter emensus. Quoad *Cibos*, eorumque varietates & utendi modum integer nobis tractatus foret scribendus, si singula vel obiter attingere vellemus. In *quantitate* autem & *qualitate* illorum delectus est habendus, ubi statim quisque suæ complexionis & naturæ robur, menstruique stomachici vim atque activitatem examinare debet, neque adeo plus ciborum ven-

*Victus
ratio.*

*Immodi-
ca cibi in-
gestio no-
civa.*

triculo ingerere, quàm commodè & facilè dissolvere, inque Chylum laudabilem vertere queat. Cibus itaque nisi esuriens non assumito, eum probè si fuerit opus masticato, actum demum deglutito: neque festinanter nimis ingerito: tantum denique capito, quantum urgebit appetitus, sedandus magis, quàm nimium satiandus, ne moles assumtorum liquoris digestivi activitatem obruere, & ita cruditates gignere valeat. Cibus utitur variis, modò his, modò illis, sed non quamplurimis, iisque immodicis simul. Si quis Cibus à stomacho valde appetitur, istamen credatur sanitati quoad aliquam qualitatem adversus, comedi nihilominus, sed moderatè poterit, quod enim sapit, illud non malè etiam dicitur nutrire. Palam verò est, Juvenes Virosque, duris laboribus quotidie addictos, duriores etiam ac solidiores Cibus requirere, atque digerere; Senes autem ac Literatos delicatioribus & eupeptis, iisque non copiosis indigere: in utrisque enim stomachicum menstruum non ita activum est, adeoque paucis tantum, & eupeptis cibus dissolvendis aptum. Quod si quandoque in conviviiis & commensationibus, quemadmodum id rariùs fieri deberet, stomachus ciborum multiplicium onere gravatus nimis fuerit, jejunium post instituito, parùmque alimenti per aliquot dies assumito, simul tamen *Potum Théè, Coffée* vel *Succolatæ* forbillato, donec ventriculi digestionem benè rursus procedere notabis. Tandem quisque fugere debet usum Ciborum appetitui adversorum, vel Chylum Sanguinemque falsum, acidum, acrem, viscosum, serosum, pituitosum, aut biliosum nimis exhibentium. *Vacca-*

*Excessus
quomodo
corrigen-
di.*

rum, haustoque per aliquot tempus aëre subtiliore, redibant sani, vegeti & alacres. Monstratur in Cimeliarcheis Principum Numisma Imperatoris *Getæ*, in cujus averfa parte extabat *Vacca*, quam Incolæ illius Montis repræsentari curârunt ob excellentiam illius *Lactis*. Similem virtutem & *Lacti* quoque *Vaccino* Alpium Montiumque nostrorum Helveticorum attribuere possumus, dum experienciâ multiplici tenemus, non *Valetudinarios* solum, ab ejusdem in Montibus potu per plures hebdomadas continuato reversos esse, firmâ post sanitate gavisos; sed & *Sanis* morem illum, Lac in Alpibus vel Montibus hauriendi, ad suæ vitæ prolongationem non parum contribuisse. Loco vaccini *Lactis* *Guido Patinus Epistolâ* 310. asinini *Lactis* potum satis commendare nescit ad Vitæ sanitatisque conservationem; exemplaque adducit plura eorum, qui ejus diligenti usu ad decrepitam ætatem pervenerint. *Socrus*, inquit, mea, quæ anno ætatis 84. apoplectica obiit, per sexaginta annos usa fuit *Lacte asinino*. Mater quoque *Dn. du Laurens*, Senatoris, mortua est anno præterito, cum 87. annum ætatis complevisset; bibebat autem quotannis Lac asininum jam inde à 22. ætatis anno. Hujus porro Fratria, *Andrea Laurentii*, Anatomici Vidua, ejusdem *Lactis* frequentissimo potu 85. ætatis annum attigit. Lac hoc mira facit, præsertim Vere & Autumno, quando debet cum circumspèctione in usum trahitur. Nunquam autem ordino bibendum, nisi primæ viæ probe sint expurgatæ & præparatæ Lenientibus remediis; hæc *Patinus*.

§. 17. *Intempestiva* quoque Ciborum ingestio, quando priores Cibi nondum fuerunt pro-

*Intempe-
stiva cibo-
rum as-
sumptio
noxia.*

bè dissoluti, maximè nociva est, materque cru-
ditatum omnivariarum, indeque nascentis hu-
jus vel illius Cacochymia, non nisi breviorē
vitam pollicentis. Quamobrem si ventriculum
tuum probè saginaveris, expectato per sex, sep-
tem, pluresve horas, antequam novos Cibus
assumas. Si autem, qui perditus omnino est re-
centium seculorum mos, honestatis, ut ajunt,
gratiâ, ne Amicum vel Patronum tibi benè vo-
lentem fortè offendas, subinde aliquis excessus
à regulâ committendus venit, illum subsequente
Jejunio, atque etiam *Potu Thée*, vel *Coffé*, vel
illius *Succolatae Indorum*, modicè sumpto, cor-
rigere studebis.

*Ciborum
selectus.*

*In Regno
vegeta-
bili.*

§. 18. Cùm autem Ciborum numerus infi-
nitus ferè redditus sit, inque Culinis Norim-
bergensibus eorum jam quinque pluraque millia
parari queant, operæpretium erit quorundam,
quos Sanitati & Vitæ conservandæ maximè con-
ducentes arbitramur, meminisse. Atque in Re-
gno nostro *vegetabili* suâ se bonitate & salubrita-
te commendant, pro panificio quidem, *Semen*
Tritici atque *Siliginis*, è cujus farinâ, cum Fer-
mento & modicâ Salis dosi fermentatâ, Panis
optimè coctus in usum trahendus, non recens
quidem ille & adhuc à Clibano calens, qualiter
stomachum maximè gravaret, sed refrigeratus,
& nonnihil jam siccatus. Ex *Oleribus hortensibus*,
similibusque, *Brassica*, *Beta*, *Atriplex*, *Blitum*,
Lactuca, *Portulaca*, *Endivia*, &c. spirituososul-
phureis particulis fermè carentia, aquosis verò
turgentia, palato quidem sapiunt, sed nimîâ ta-
men quantitate non sunt comedenda, utpote
flatus & cruditates excitantia; correctione hinc
per aromatica in præparatione indigentia. Sale
magis

magis volatili pollent, faciliusque in ventriculo solvuntur Scolymi & Cardui hortenses, Cherefolium, Paludapium hortense sive Apium selinum, Petroselinum, Nasturtium aquaticum, Cochlearia, Radices Scorzonerae, Sisari, Rapunculi, Cichorii, Petroselini, Raparum, & Raphanorum qualiumcunque. Neque contemnendus est usus Cicerum, Milii, Pisorum, Phaseolorum, Hordei, Orizae, & similia, modò probè cocta sint, sic enim nec multos flatus, nec adeo contemnendum succum chylosum exhibent. In Carnium classe Ex Regno animali. commendamus, è Terrestribus quidem, vitulinam, bubulam juniorem, vervecinam, hœdinam, cervinam, aprinam, agninam, ac leporinam juniorem aliasque. E Volatilibus præferuntur Pulli gallinacei, Capones, Anseres, Gallinae, Anatesq, juniores, Columbae, Alaudae, Rusticulae, Perdices, Coturnices, &c. Ex Aquatilibus optimi sunt Pisces Lucii, Gobii, Nasones, Carpii, Funduli, Salmones & Salmunculi, alii quos tamen per Aromata & coctionem cum Vino præparare atque corrigere oportet.

§. 19. Quoad Potum, omnibus commendamus talem, ex quo quisque sibi bene esse animadvertit. Vinum seligat album vel rubellum, tenue, probè defœcatum, minimè tartareum, per urinæ vias probè transiens. Modicè bibet hoc, neque intempestivè. Si tamen occasione datâ, quam non frequenter nimis quæres, plus justo bibendum fuit, Jejunio iterum & Potu Thee vel Coffeé error corrigetur. Qui verò singulis mensibus excessum quendam in Vini potu com- Potus qui nam salubris. mendant, viderint illi, quid proderint, si Crapulam magnam non eximant. Quando autem familiaris est Cerevisiæ potus, seligatur itidem Mensura compositio.

tenuis, non acida, probè etiam fermentata & defœcata: odimus in hoc genere Liquores turbidos, crassos, fœculentos, ventrem inflantes, atque Chylificationem turbantes, ad quam certè post tales potus restituendam subinde *Spiritus vini* aliusque *sulphureus*, vel *Vinum* quoddam *nerosum* bibendum. Inter *Aquas fontanæ* sunt optimæ, præprimis ex ipsis fontibus recenter scaturientes, reliquæ omnes correctione per coctionem opus habent.

*Dieta
quo: l. x
creta &
Retenta.
Motum
Corp.*

*Somnum
& vigi-
lias.*

§. 20. In cæteris *Rebus nonnaturalibus* *Excernenda* quotidie promoveantur arte, si sponte non prodeant; *Retinenda* medicamentis urgente necessitate coerceantur. Bonum tamen, si quandoque alvus magis lubrica fuerit, dum *Appetitus* probè singulis diebus satiatur. *Motus* & *Exercitia* corporis quotidiana instituantur, non excessiva tamen post pastum. *Somnus* & *Vigiliæ* in decenti moderamine teneantur. *Veneris* usus rarior sit, & continentiam magis, quam libidinis æstrum sapiens, ne *Spiritus* nimis exhauriantur, viresque ante senectutis annos valdè dissipentur; ad exemplum *Senis illius*, qui, cum aliquando fuisset interrogatus:

Cur tibi tam levis est, cur tam jucunda senectus?

Respondit:

Libera quod vitiis tota juventa fuit.

Planè sicut de *Sene* quodā *Episcopo Olmucensi* perhibetur, quod de *Senectute* suâ quæsitus respondere consueverit: *cruda vitavi, dulcia gustavi, calidè me tenui, & ita consenui.* In *Animi pathematibus*, neque *Iræ frena* laxentur, unde *Febres* sæpè ardentes & malignæ, aut *Diarrhææ* colliquativæ excitantur; neque *Tristitiæ* locus conceda-

*Animi
pathema-
ta.*

cedatur, à quâ torpor facile spiritibus inducitur; neque *Terrori* via sternatur, à quo sæpe ligati spiritus motum humorum vitalem cohibent, & mortem quandoque subitanæam inducunt. Nec denique *Curis & Sollicitudinibus* multum indulgeatur; quin sapientem se quisque & mansuetum præbere studeat, omnia occurrentia, si-ve bona si-ve mala, placidâ pacataque animi tranquillitate ferat, ac citra commotionem enormem expendat; & ita planè se gerat, ut ob oculos semper positâ rerum mundanarum vanitate, neque ab adversis se multum terreri & contristari, neque à lætis se nimio gaudio affici, aut elatum superbumque reddi patiatur. Multum denique situm est in *cutaneis sordibus* probè extergendis; hunc in finem suæ maximè sanitati perennandæ consulunt, qui singulis propemodum hebdomadis corpus in qualicunque *Laconico* probè sudare faciunt, & finito sudore, absterfoque probè corpore in lectum sese calidum recipiunt; aut qui etiam nullo cum subsequente sudore caput suum, totumque adeo corpus singulis propemodum diebus ope calentium linteorum fricare curant; qui denique semel aut bis quolibet mense *Balneum Aquæ dulcis* ingrediuntur, ac hebdomadariis *Pediluviiis* uti non detrectant. Sed & Gallorum præverbium huc inseri meretur, quo modus producendæ vitæ indigitari solitus sequenti tono exprimebatur: *Lever à six, dîner à dix, souper à six, font l'homme vivre dix fois dix.*

§. 21. *E Pharmaceutico fonte* pauca petere licet, si *præservativa remedia* excipias, quæ certè nec numerosa sunt, nec frequentem in usum trahuntur. Quod si tamen fortè nunc ab Aëris

Curæ & Sollicitudines.

Sordes.

Remedia Longævitatis à fonte pharmaceutico petita.

intemperiebus, nunc ab improvisis Animi passionibus, nunc à perversa victûs ratione nostri corporis œconomia debilitatur, tum verò non saltem jejuniis, sed & lenibus quandoque purgantibus vitia sunt corrigenda. Atque hunc in finem commendari solent *Pilulæ Francofurtenses*, vel aliæ qualescunque laxantes, paulo ante cœnam justâ dosi sumendæ. Vel annuatim *Vinum medicatum purgans* sumi poterit, à prudenti Medico ita præscriptum, ut complexioni hominis sit conveniens. Habentur & Remedia quædam particularia, v.gr. *Aurapotabilia*, *Essentiæ prophylacticæ*, *Syrupi Longæ vitæ*, ac similes arcanæ *Panacæ*, sed quas tamen ita Universales esse non credimus, ut promiscuè omnibus temperamentis, pro subjectorum varietate maxime differentibus, conveniant, indeque magnâ virtus in conservandâ perpetim vitâ, & avertendis omnibus noxiis phænomenis exurgere queat.

Panacæ universales non fiunt.

Complexionum varietati conveniunt Remedia diversa.

§. 22. Quanquam igitur in hoc maximum conservandæ valetudinis momentum sit situm, ut suam quisque complexionem cognoscat, & ea omnia, quæ ipsi conveniunt, probè observet, placet tamen nonnulla præservativa in medium proponere, quorum frequenti usu quisque à cruditatibus, tanquam morborum fomitibus liberari, felicemque semper humorum circulationem adipisci ac retinere potest, modò simul exactissimum Animi Pathematum regimen observare valeat. Primum *Remedium prophylacticum* est *Syrupus macrobius*; cujus sequentem in usum trahimus formulam: *℞. Radic. recent. Ireos nostrat. ℥vi. Rad. Cich. rec. ℥iiij. Herb. Card. bened. Borragin. Alchymill. Nasturt. aquat. rec.*

Syrupus macrobius.

rec. Summitat. Absynth. Centaur. min. aa. mj. Incisus affunde Vini albi veteris ℥iij. Stent per 24 horas in loco tepido, postea exprime ac filtra vel cola succum, in q̃ hoc dissolve & coque leviter Mellis optimè despumati pondus æquale, Syrupumq̃ hunc in pluribus vitris probè munitis ad usum asserva. Non solùm præservat à Febris qualibuscunque, à Pleuritide, Apoplexia, Epilepsiâ, & pluribus aliis morbis; sed & Iracundiam omnem mitigat, Stomachum, ejusque chylicationem roborat, Febres intermittentes, Colicam, Icterus &c. sanat; Appetitum restituit; Lumbricos necat & pellit; Ventrem laxam tenet. Poterit autem ab Adulto quidem sæpius ad duo vel tria cochlearia per diem assumi; Pueris autem ad cochleare annum dabis quotidie per aliquot dies; ac interjectis dein pluribus, paucioribusque diebus repetes. Similis alius Syrupus præservativus, & ad prolongandam vitam conveniens, hinc inde in Pharmaceuticis Officinis sequens habetur:

℞. Succ. recenter expressi ac filtrati ex Herbâ Mercurialis quidem ℥viiij. E Borragine autem & Bugloss. aa. ℥ij. Mellis albi Narbonens. opt. ℥xii.

*Syrupus
præser-
vativus
alius.*

Coque invicem ad ebullitionem unicam post filtra aut cola per linteum crassum; dein ℞. Radic. Gentian. major. ℥iv. Ireos nostrat. aquaticæ luteo flore rec. ℥viii. Incisus tenuiter affunde Vini albi optimi ℥iij. Stent Infusa per 24. horas, sæpius agitando, postea colatum sine expressione Liquorem misce cum superiore Herbarum Succo, coque invicem ad consistentiam Syrupi tenuioris, spumam subinde auferendo; dein asservabis eum in vasis probè clausis in loco frigidiusculo. Quotidie mane sæpius cochleare unum plenum assumi potest, ad cruditates primarum viarum debellandas

das alvum semper laxam tenendam, sanguinem purificandum, circulationem humorum intermeratam servandam, fibrarum qualiumcunque tonum naturalem conservandum, roborandumve, Apoplexiam aliosque Morbos præcavendos. Atque talibus quidem Syrupis, qui Temperie pituitosâ, aut melancholicâ præditus est, cum fructu utetur, tanto magis, si quandoque simul *Spiritum Cochleariæ*, aut *Essentiam Trifolii fibrini*, aut *Tincturam Antimonii*, vel *Corall. rubrorum*, aut *Elixir propriet. Clauderi* assumet.

Quæ cholerici & bilioso-melancholici remedia profint.

§. 23. Qui verò *Cholericus* est, vel *Bilio-melancholicus*, is quidem *sulphurea*, & *aromatico-acria* non multum usurpabit, omnemque bilis accensionem, omnem Iræ ansam magnopere fugiet; hincque *Panacæas* sic dictas *anticholericas* sibi confici curabit, easque in usum frequentem trahet, quemadmodum sunt *Elixir proprietatis sine acido*, vel illud *Clauderii*, *Clyssus* item *Antimonii*, *Tinct. Corallor. cum Nitro parata*; *Tinctura Martis cum Succo Acetosellæ*, vel *Pomorum Citri*, & *Cardui benedicti*, atque tantillo *Spiritus Vini tartarificati* parata. Æstate potus *Acidularum* maximè conducit.

In Sanguine, & phlegmaticis quin notanda

§. 24. In Temperie sanguineâ vel sanguineo-phlegmaticâ conveniunt *Balsamico-spirituosa*, *Salia volatilia oleosa* qualiacunque, *Sal volatile Cornu Cervi*, aliudve ab omni oleoso fœtore depuratum, *Spiritus Cochleariæ*, *Spiritus Salis armoniaci urinosus*, imò etiam amara spirituosa subinde usurpata, quemadmodum v. gr. est *Elixir nostrum amarum* sequentis descriptionis: *℞ Aloës succotrin. ʒj. Myrrh. elect. Rhabarb. opt. Agaric. trochiscat; Radic. Calam. aromat. Galang. Herb.*

Elixir nostrum amarum.

Ab-

Absynth. Beton. Card. bened. aa. ʒij. Semin. Fœnic. ʒiʒ. Croci oriental. veri ʒj. Theriac. Androm. ʒʒ. Salis Tartari ʒiʒ. Incisis & contusis affunde Spiritus Ceraforum nigror. vel Spiritus Vini dephlegmati ℥iij. Stent in loco per aliquot dies calido benè munita, subinde agitando, postea in loco temperato usui serva. Potest Adultus vel Adulta etiam hysterica subinde cochleare fere plenum assumere; mirè Stomachum roborat, cruditates pellit, ac dissipat, ab omni Morbo contagioso ac venenato præservat.

§. 15. *Qui serosâ, vel seroso-salsâ, atque scorbuticâ diathesi sunt instructi, à falso victu, à crassi, humidi, falsi aëris usu abstinebunt. Vinum aut Cerevisiam maximè defœcatam ordinariè ac modicè bibent, vel si etiam à tantillâ Vini quantitate Stomachi imbecillitatem percipient, ejus usui valedicent prorsus per aliquod tempus, atque interea lenissimum Decoctum Lignorum Gujaci & Sassafras cum semine Fœniculi aut Anisi, pro potu ordinario bibent, præterea verò Elixir propr. Clauderi, Spiritum Cochleariæ, Essentiam Trifolii fibrini, aliorumve antiscorbuticorum ad 20. vel 30. guttas quotidie pro dosi accipient. Vel in hac non minùs, quàm in præcedenti phlegmaticâ dispositione Tragema sequens, aut simile, usurpabunt: ℞. Spec. Imperat. Diatr. Santal. aa. ʒij. Corall. rubr. ppt. ʒʒ. Spod. ppt. ʒij. Unicorn. mar. ppt. ʒiʒ. Semin. Fœnic. ʒj. Fol. Senæ opt. mund. ʒij. Sacch. alb. ʒiiiiʒ. M. f. Pulv. subt. d. ad Scat. Dosis ʒij. vel ʒiij. quotidie per aliquot hebdomadas. Singulis æstatibus Thermæ calentes sunt potandæ; cæteris autem temporibus Anni frequenter Infusum foliorum Théæ, aut sequens cum fructu bibitur: ℞. Rasur. Lign. Sassafr.*

*Diatheſis
seroso-
salsa &
scorbuti-
ca quæ
requira-
tur.*

*Tragema
prophy-
lacticum.*

*Infusum
Théecom-
positum.*

sapbr. & Guajac. aa. ʒʒ. Radic. Calam. aromat. ʒiiʒ. Ireos flor. ʒij. Fol. Théé optim. ʒiiij. Fol. Betonic. ʒij. Meliss. Beccabungæ, Cochlear. Sanicul. Alchymill. Pyrol. Pulmonar. Hepat. nobil. Veronic. Chamædr. aa. ʒj. Cortic. Winter. ʒiiʒ. Semin. Fœnic. ʒij. Incisa & contusa usurpentur quotidie instar simplicium foliorum Théé.

*Podagris-
cis quid
prosit.*

§. 26. Ad *Podagram* inclinans magno cum fructu idem nostrum compositum Théé frequenter sorbillabit, ac præterea in potu ordinario *Decoctum Rasur. Lign. Guajac. Sassapbr. & Radic. Chinæ*, cum *Semine Fœnic.* diligenter bibet. Præterea per aliquot annos à Crapulâ, ab Irâ, à Venere abstinebit, & ita certus de mitigatione Podagræ, ac longiore vitâ esse poterit; tanto id magis, si singulis æstatibus aëre montoso Solem meridianum spectante, ut & *vaccino* vel *asinino Lactē* per aliquot menses quotidie frui ac uti poterit.

*Quid Ne-
phriticis.*

§. 27. *Nephritidi* deditus juxtam cæteras Diætæ regulas frequenter in potu ordinario usurpabit *Decoctum* seqq. *℞. Rasur. Ligni Sassapbr. ʒij. Radic. Filicis, Gramis, aa. ʒʒ. Semin. Fœnic. ʒij. Incisa & contusa tenuiter d. ad Scatul. Cochleare plenum semper coquatur in Aquæ fontanæ Mens. ij. ad Ovi duritiem. Colatura bibarur.* Præterea sequentem pulverem antinephriticum quotidie per aliquot tempus cum fructu usurpabit, qui lapillos è Renibus pellere, forteque comminutos per Urinam mittere, numero subinde magno consuevit, ac deinceps ab ulteriorum Calculorum generatione homines præservare à me aliisque notatus fuit : *℞. Radic. Calam. aromat. Saxifrag. Liquirit. Ononid. Pimpinell. Zedoar. Zingiber. Galang. aa. ʒiiʒ. Herb. Sicc. Card. bened.*

bened. Centaur. min. Plantag. aquatic. Nasturt. Tragma
aquat. salvia nob. Cinam. Elect. Macis aa. ʒij. Ga- anti-ne-
ryophyll. arom. ʒi. Semin. Anisi, Fœnic. Dauci, Pe- phriticū
troselin. Urtic. Milii Solis. Genist. aa. ʒiij. Lapill. Lithon-
Messilor. ʒʒ. Baccar. Juniper. ʒiij. Fol. Senn. opt. tript. n.
mund. ʒij. Rhab. elect. ʒij. Crem. Tartar. ʒʒ. Sac-
char. penid. ʒij. M.F. pulv. subt. d. ad scatul. Do-
sis est ʒij. vel ʒiij. Purgat per Renes, Flatus discu-
tit, Appetitum movet, Chylificationem promovet.
atque Alvum simul apertam tenet. Mirum esse
dices, inconditumque hujus Remedii ingredi-
entium adparatum, sed quia à quamplurimis
Nephriticis hucusque maximo cum fructu u-
surpatus fuit, & adhuc usurpatur, ideo ejus for-
mulam immutatam communicare placuit; non
secus atque sequentem Elixirii nephritico-anodyn-
nostri, quod in mitigandis doloribus nephriti-
cis, etiam juxta priorem pulverem, effectum
semper excellentem præstare solet; perque Uri-
nam sensim phlegmata, sabulum & calculos
numerosè pellere; si modò simul statim Balneum
Aquæ dulcis ingredi non detrectabit Æger: R.
Rad. Rhab. elect. Liquirit. aa. ʒij. Zingiber. Galang.
min. Calam. arom. ana ʒij. Semin. Anis. Fœnic. Pe- Elixirno-
troselin. Agaric. trobisc. aa. ʒʒ. Bacc. Juniper. ʒj. strum a-
Cinam. opt. Macis aa. ʒj. Croci oriental. ver. ʒʒ. nodyno-
Mithrid. Damoer. ʒij. Laud. opiat. ʒʒ. Incisis & nephriti-
contusis affunde Spirit. Vini rectif. vel Spirit. Ceras. cum.
nigror. rectif. ʒviii. Stent per aliquot dies in dige-
stione leni, postmodum filtrato Liquori adde Vini
Malvatici opt. ʒxvi. Stent adhuc per octiduum in
digestione, postmodum filtra iterum, & in Liquore
hoc suspende duo grana Moschi oriental. veri cum
ʒj. Sacchari, in Sindone ligati. Dosis cochleare u-
num vel duo plena, bis vel ter de die, quando
dolores

dolores urgent ; alias singulis octiduis semel præservationis gratiâ.

*In Stomacho debili
quæ com-
durant.*

§. 28. Qui debili est Stomacho, cujusque Chylificatio laboriosa existit, ac difficilis, ut-
cunque appetitu gaudeat bono, quod Litteratis, ac Vitæ sedentariæ, meditationibusque profundis deditis obtingit, is certè per plures menses suo quietem animo concedet, à curis, à meditationibus omnibus, à sollicitudinibus sibi cavebit, mentisque vehementia pathemata carne pejus & angue fugiet. Interea victu optimæ notæ vescetur, potuque gaudebit Vini generosi, aut Cerevisiæ optimæ; sed Vinum moderatè bibet tamen, atque dilutum Aquâ sæpius, prout Ventriculi conditio postulabit. Insuper sequens Tragma stomachicum diligenter in usum vocabit : *℞. Cinam. elect. ʒi. Cubebar. Zingiber. Mac. Gargophyll. arom. semin. Anis. Fœnic. aa. ʒʒ. Flaved. Cort. aurant. ʒij. Ocul. Canc. ppt. Rasur. Ebor. Corall. rubr. ppt. aa. ʒij. Radic. Aron. Irid. flor. aa. ʒj. Folior. Auri num. vi. Sacch. cand. alb. ʒiiij. Misc. F. pulv. subt. d. ad Scat. Dosis ante vel post pastum ʒij.* Scutum etiam stomachicum è Gummi Tacamahaca, Mastiche, Myrrhâ, Nucem moschat. Cinamom. Macis, & simili factum portabit; vel Unguento Rosaceo cum Balsamo peruvian. Oleo Nucistæ expr. & Oleo destillat. Carvi, Anis. Cumini, aut Absynthii, Stomachi regionem inunget quotidie, ac simul eandem, noctu inprimis Pulvinari molli è plumis facto probè tectam servabit.

*Aura potabilia
subinde
putabilia.*

§. 29. Denique omnibus convenientia hominibus esse Remedia ex Auro facta, quemadmodum olim sub formâ potabili, vel magis putabili in usum conservandæ vitæ sanitatisque

ven-

vendita fuere. Neque parvi pendendam cense-
remus ejusmodi *Solis Tincturam*, si modò qua-
dam genuina haberi posset, quæ sine ullo cor-
rosionis vestigio humanum Corpus, ejusque vi-
tales Liquores blandissimè percurrento, in iis-
dem & naturalem vigorem, fluiditatem atque
æquabilem motum conservare, & dulcedinem
maximè balsamicam, vivificamque perpetim
fovere, aut si illa fuerit ablata, restituere queat.
Equidem de ejusmodi Remedio quodam inve-
niendo ab aliquo hinc tempore fuimus solliciti,
neque desperare tandem efficax aliquod im-
petrare, modò sufficiens ad ejusmodi negotia
tempus & otium Praxis Medica amplior conce-
deret. Interim à *Christiano Friderico Richtero*, *Essentia*
Medico-Practico Orphanotrophii Halæ-Saxonum, *dulcis*
in peculiari *Tractatu* magnopere extollitur, quæ *Hallensis*
ibidem præparatur, ac undiquaque divenditur, *commen-*
Essentia dulcis ex Auro confecta, cujus effe-
ctus mirandi atque excellentes plures in mul-
tis morbis à dicto Richtero enarrantur. Nos
tamen, dum similis nobis obtinget Panacæa,
contenti erimus *Diaphoretico solari*, & *lunari*,
vel *Croco Solis*, indèque cum *Cinnabari Antimo-*
nii optimè correctâ, parato *Arcano pulvere sola-*
ri, cujus grana aliquot frequentius in conve-
niente liquore assumpta, non curativum tantum,
sed egregium quoque sanitatis conservativum
remedium existere possunt.

§. 30. *Chirurgicus fons* pauca similiter Lon-
gævitat^{is} *media* nobis suppeditat. In *Plethoricis* *Remediū*
tamen bis quotannis *secare Venam*, ac subinde *ex Chirur-*
etiam *Cucurbitulas* cum *scarificatione* dorso ap-
plicare possumus. Vel certè harum operatio-
num vices *Jejunia* subinde instituta præstabunt.

Clysmatibus lenientibus ac detergentibus segnem quoque Alvum subinde eluere, cruditatesque educere poteris. Si *Cacohymicus* quis sit, atque in hos illosve morbos facile inclinet, vel *Setaeum* in Nucha, vel *Fonticuli* in Brachiis aut Pedibus excitabuntur, atque diligenter curabuntur.

Celsocom-
pendium
diateti-
cum.

§. 31. Concludimus omnia verbis *Latini* nostri *Hippocratis Celsi*, Lib. 1. cap. 1. de *Victus* ratione ita scribentis. *Sanus homo, qui & bene valet, & suæ spontis est, nullis se obligare legibus debet, ac neq. Medico neq. alijs egere. Hunc oportet varium trahere vitæ genus, modo ruri esse, modò in urbe, sæpius in agro, navigare, venari, quiescere interdum, sed frequentius se exercere; siquidem & ignavia corpus habetat, labor firmat, illa maturam senectutem, hic longam adolescentiam exhibet. Prodest etiam interdum balneo, interdum aquis frigidis uti, modo ungi, modò id ipsum negligere: nullum cibus genus fugere, quo populus utatur, interdum in convivio esse, interdum ab eo se retrahere, modò plus justo, modò non amplius assumere: bis de die potius quàm semel Cibus capere, & semper quamplurimum, dummodo hunc concoquat. Quibus coronidis loco addere liceat, quod *M. Val. Martialis* ad se ipsum satus est Lib. X. Epigram. 47.*

Martialis
remedi-
um pro
longavi-
tate.

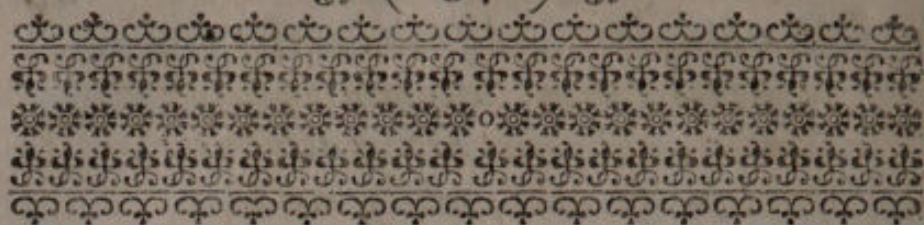
*Vitam quæ faciunt beatiorē,
Jucundissime Martialis, hæc sunt:
Res non parta labore, sed relicta:
Non ingratus ager, focus perennis,
Lis nunquam, toga rara, mens quieta
Vires ingenuæ, salubre corpus,
Prudens simplicitas, pares amici,
Convictus facilis, sine arte mensa:*

Not

*Nox non ebria, sed soluta curis :
Non tristis torus, attamen pudicus :
Somnus, qui faciet breves tenebras :
Quod sis esse velis, nihilq; malis :
Summum nec metuas diem nec optes.*

Atque hæc sunt, quæ inter occupationum plurimarum strepitum festinante calamo in chartas conjicere datum est, quæ sicubi ad palatum fuerint, gaudium qualecunque apud nos excitabunt, sin minus arridere observabimus, solatio nihilominus erit, voluntatem nos & in hujus rei difficultate monstrasse. DEUM verò Ter. Opt. Max. Cœlestemque nostrum Archiatrum supplici prece veneramur, ut, quoad Vitam concesserit, nostris semper conatibus ex alto benedicere, aut, sicubi forsan immensæ benignitati suæ placuerit nos ex hoc Miseriarum Theatro, æque calamitosâ hac, curarumque plenâ vitâ ad cœlestem quietem, æternæque felicitatis possessionem ante Senectutis annos evocare, nihilominus hosce labores nostros ad sui Nominis Gloriam, Proximique longævam Salutem gratiosè dirigere velit.

I D E A CONSULTATIONUM MEDICARUM.

*Consulta-
tio Medi-
ca.*

CONSULTATIO MEDICA, *ιατροβουλεια* Græcis, est exacta constitutionis humani Corporis per singulas circumstantias inquisitio, hincque instituta inter plures paucioresque Medicos deliberatio de modo Sanitatem ejus præsentem quidem conservandi, amissam verò probatà medendi ratione citò tutò & jucundè restituendi.

Ejus

In *Consultatione* proin hac consideranda veniunt tum *essentialia*, tum *accidentalia*.

*Essentia-
lia quo-
ad.*

Essentialia Consultationum, quæ earum essentiam & rationem constituunt, quatuor distinctis constant partibus, *Historiâ*, *Propositione*, *Analysi* & *Conclusionem*.

*Historiâ
Hominis
Sani.*

HISTORIA complectitur in se descriptionem Hominis vel *Sani* vel *Ægri*. Ubi *Sanus* quidem præservativa à Morbis remedia desiderat, naturali suæ Temperiei, Staturæ, Idiosyncrasia in benè maleve tolerandis his vel illis cibis aut potibus, ætati etiam, sexui, &c. convenientia.

Ægri.

Ægri Hominis descriptio instituitur quoad illius Statum tum *antecedentem*, tum *præsentem*.

In de-

In descriptione *Status antecedentis* recensenda veniant Temperies *Ægri* naturalis, Sexus, *Ætas*, Morbi antecedentes, atque Diætâ per aliquod tempus præteritum quoad usum sex Rerum nonnaturalium observata.

*Respectu
statusan-
teceden-
tis.*

In descriptione *Status præsentis morboſi* attendimus ad *Tempus*, *Modum* & *Occasionem* invasionis, quoad Symptomata varia plus minus excruciantia; ut & quoad Remedia hæc illæve jam usurpata, atque eorundem effectus.

*Ac præ-
sentis.*

PROPOSITIO Consultationis Hominem introducit vel *Sanum*, sibi à Morborum insultibus valde metuentem, & hinc partim Diætâ prophylacticam, partim Remedia quoque præservativa sibi ordinanda postulanti: vel *Ægrum*, commodissimam medendi Methodum pro citâ tutâque Sanitatis suæ restitutione à Medicis in consilium vocatis anxie petentem.

*Proposi-
tionem.*

ANALYSIS sive RESOLUTIO expositi Casûs in Consultatione sub se continet vel *Sanitatis* in Homine sano conditionem, atque hinc juvantium ac lædentium consideratione habitâ, methodum tradit prophylacticam, certis Regulis diæteticis comprehensam, & simul quorundam, si opus erit, Medicaminum præscriptione comitatam; quorum observatione Homo in statu Sanitatis permanere, & à Morborum insultibus immunis subsistere queat. Vel comprehendit *Ægritudinis* in Homine ægrotante variam constitutionem, ubi exponi debent Morbi *Diagnosis*, *Prognosis* & *Curatio*.

*Analy-
sin Casûs
propositi.*

In *Diagnosi* Morbi inquirere solemus in illius *Speciem*, *Magnitudinem*, *Malignitatem*, *Symptomata*, *Tempora*: item in *Partem* primariò vel *secundariò affectam*; in *Causas* proximas, antece-

*Morbi
diagnosis.*

dentes ac *procatarticas*; denique in *Modum*, quo *Ægritudinem* in *Patiente* suscitatum esse credimus. Atque hæc omnia insuper è variis in *Casu* expositis signis demonstramus.

Prognosis.

In *Prognosi* prædicitur, explicaturque *Morbi eventus*, huiusque *Species* per *Hæmorrhagiam*, *Sudorem*, *Diarrhæam*, *Urinam*, *Abscessum* &c. Traditur etiam *modus*, quo *Morbus* finiturus sit, ad salutemne vel ad mortem. Denique *Tempus* durationis *Morbi* indigitatur. Singulaque hæc è certis signis ulterius demonstrata confirmataque exhibentur.

Curatio per Indicationes.

In *Curationis* expositione statim *Indicationes* eliciuntur, *Curatoria* quidem è *Morbo* ejusque *Causâ* proximâ; *Præservatoria* è *Causis* antecedentibus; *Vitalis* è *Viribus*; *Mitigatoria* è *Symptomatibus* vehementibus valdeque urgentibus. Dein *Remedia* proponuntur *Indicationibus* satisfacienda, è triplici *Fonte* nimirum *dietetico*, *pharmaceutico* & *chirurgico* petenda. Tandem verò *specialius* exprimitur *Rerum* in *Curatione* agendarum, observandarumque *Methodus*; ubi definiendum est præcisè, non solum quæ *Remediorum* formulæ sint præscribendæ, sed quonam insuper ordine ab *Ægro* veniant usurpandæ; quænam in principio, quæ in progressu, statu & declinatione *Morbi* sint adhibenda? Scilicet bonæ *Curationis* impedimenta citò tollenda, antecedens *Causa* potenter imminuenda, proximaque, si quæ adest, feliciter destruenda; urgentibus quoque *Symptomatibus* valida *Medicamenta* opponenda; *Viribus* sive conservandis, sive roborandis & augendis sollicitè prospiciendum; denique *Liquoris gastrici* activitas, ipseque hinc *Appetitus*, perfectæque *Chylificatio*

Methodus specialis agendi.

ationis opus integritati suæ restituendum est.

In CONCLUSIONE Consultationis repetuntur breviter, quæ dicta sunt circa Remedia selectiora præscribenda, eorundem ordinem; votumque annectitur, pro salute ipsius Ægri, & Remediorum divinâ benedictione fundendum.

ACCIDENTALIA Consultationis spectant modum procedendi in Consultando, qui consistit in variis Officiis tum *Præsidis*, tum *Medici ordinarii*, tum denique *Collegarum consultantium singulorum*. *Consultationis accidentalium.*

Præsidis officium est viam generali exordio sternere ad consultationem; dein sententias rogare à præsentibus Medicis consultantibus; tandem addito quoque suo calculo totam Consultationem concludere, definiendo è collectis sententiis, quid agendum, quidve linquendum sit; vel etiam, sicubi discordantes fuerint Consultantium opiniones, easdem qualicunque commodâ ratione conciliare, ut tandem certi quid, in salutem Ægri faciendum, statuatur, quod certè vel omnibus, vel saltem majori Consultantium parti arrideat. Inprimis verò Præses ante omnia Casum ab ordinario Medico, ni vel Æger ipsum satis exposuerit, vel Medici omnes simul fuerint ordinarii, explicandum ac recitandum postulabit, antequam commune consilium ineatur. Hoc verò impetrato Juniorum primùm, ac demum Seniorum Medicorum sententias ordine sciscitabitur. *Officium Præsidis.*

Medici ordinarii munus est Casum Ægrotantis fideliter per omnes circumstantias exponere, incipiendo à primâ Morbi origine, sensimque procedendo ad omnia Symptomata, de quibus *Medici Ordinarii.*

88 *Idea Consultationum Medicarum.*

Æger conqueritur, ut & ad Remedia hæcenus in usum tracta, eorundemque effectus enarrandos, donec ad eum, in quo pro tempore versatur, statum Ægrotantis pervenerit.

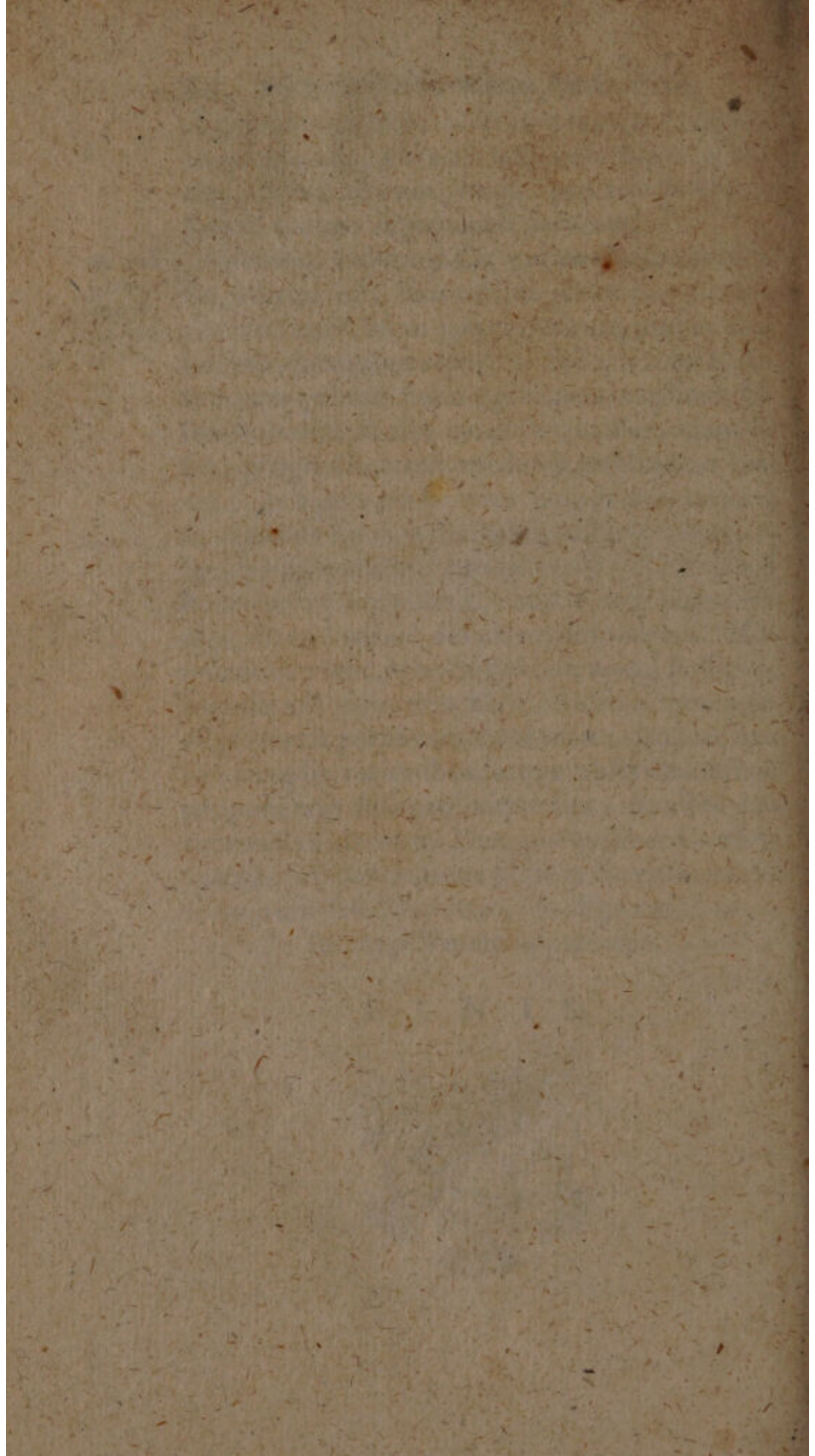
Et Collegarum Consultantium.

Denique Officium *Collegarum Consultantium* singulorum est, suas ordine sententias dicere, nec studiosè Casum jam expositum multis verborum ambagibus repetere. Sed qui inter Consultantes primus suam opinionem explicat, fusius nonnihil Morbi naturam, causas, diagnosin, prognosin atque medendi methodum tradet; reliqui verò brevius singula percurrent, & imprimis suam in sanandi ordine mentem dilucidè explicabunt, confirmando, si quid jam benè ordinatum putant, mutando, addendoque, si quid adhuc deficere existimabunt. Neque tamen heic privatæ cuidam animi Passioni, invidiæ aut odio erga alios Medicos locum in Ægrotantis perniciem concedant; neque etiam in exemplis, rationibus, atque observationibus proponendis fusi prolixique sint, ne alios docere velle videantur. Denique quilibet Consultantium in Conclusionem iudicio & censuræ reliquorum sese submittat, & Ægrotanti salutem pristinam apprecetur.

F I N I S.

1.25

